ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ a ROMÂNIEI

Dan GHINEA

EDITURA ENCICLOPEDICĂ

ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ A ROMÂNIEI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editat cu sprijinul Ministerului Cercetării și Tehnologiei

© Editura Enciclopedică,
București, Piața Presei Libere nr. 1

Ilustrațiile și hărțile au fost selectate de autor
din Fototeca Editurii Enciclopedice

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Dan Ghinea

ENCICLOPEDIA GEOGRAFICĂ A ROMÂNIEI

Volumul III
(R–Z)

056858
B.C.U. - IASI

Editura Enciclopedică
București, 1998

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Coperta și supracoperta:
MIRCEA DUMITRESCU

Consultant științific:
CRISTINA MUICĂ

Redactor:
ELIZA-DANIELA GHINEA-ZAMRII

Cartografia:
VASILE MĂRGĂRIT

Tehnoredactare computerizată:
OFELIA COȘMAN

Culegere computerizată:
CORNELIA NĂSTASE

Corectură computerizată:
ANA-MARIA VINTILĂ
ASTRID GHEORGHIU

23. 10 1998
B. C. U. „M. EMINESCU" IAȘI
GEOLOGIE-GEOGRAFIE
acu 55.035

ISBN general: 973-45-0148-8
ISBN vol. III: 973-45-0246-8

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

R

RACILA → Gârleni (2).

RACOŞ, com. în jud. Braşov, alcătuită din 2 sate, situată la limita dintre partea centrală şi cea nordică a M-ţilor Perşani, în zona în care Oltul a sculptat un impresionant defileu în bazaltele neovulcanice; 3 002 loc. (1 iul. 1997): 1 474 de sex masc. şi 1 528 fem. Staţie (în satul Racoş) şi haltă de c.f. (în satul Mateiaş). Expl. de bazalt şi calcar. Mat. de constr. Centru de artă populară şi punct muzeal, inaugurat în 1969 (în satul Mateiaş), cu colecţii de arheologie şi istorie locală şi de etnografie (ceramică, ţesături, obiecte de port popular şi de cult etc.). Până la 17 febr. 1968, satul şi com. Racoş s-au numit *Racoşul de Jos*. În satul Racoş, menţionat documentar, prima oară, în 1421, se află castelul „Bethlen" (1664), ruinele unei cetăţi din sec. 16 şi o biserică reformată (1825-1831), fortificată, iar în satul Mateiaş, atestat documentar în 1733, o biserică ortodoxă din sec. 17 (amplificată în 1798). În arealul com. **R.** există o rezervaţie geologică („Bazaltele de la Racoş") de o rară frumuseţe, în care bazaltele apar sub forma unor coloane verticale, înalte de 10-15 m, deasupra cărora se află un strat de lavă, şi punctul fosilifer Carhaga, cu bogată faună de amoniţi şi foraminifere din Cretacicul inferior. Cod poştal: 3018.

Racoş. Coloanele de bazalt

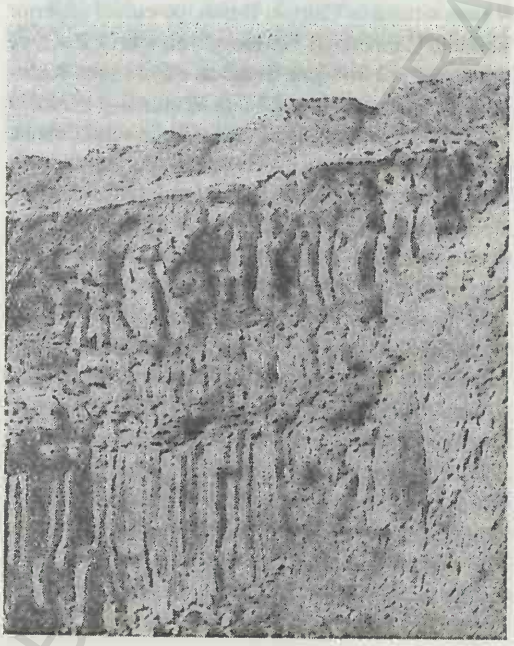

RACOVA 1. Râu, afl. dr. al Bârladului în aval de municipiul Vaslui; 53 km; supr. bazinului: 338 km^2. Izv. din partea de V a Pod. Central Moldovenesc, traversează pe direcţie NV-SE partea de N-NE a Colinelor Tutovei, având un curs tipic subsecvent, iar valea sa este adaptată la contactul de natură stratigrafică şi tectonică determinat de scufundarea depozitelor sarmaţiene sub stiva groasă de depozite pliocene. Versantul sudic al văii este delimitat de coasta Racovei, fapt ce a determinat dezvoltarea asimetrică a văii. Pe cursul inf., în com. Laza, se află lacul antropic *Puşcaşi*. Afl. pr.: Gârceanca, Hârşova.

2. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de S ale Dealului Bahna (Subcarpaţii Neamţului) şi cele de N ale Culmii Pietricica, pe cursul inf. al Bistriţei; 3 228 loc. (1 iul. 1997): 1 609 de sex masc. şi 1 619 fem. Staţie de c.f. Aici s-a cons-

truit lacul de acumulare omonim (8,66 mil. m^3), ale cărui ape alimentează hidrocentrala cu o putere instalată de 23,6 MW, intrată în funcțiune în 1964. Pe terit. com. R. au fost descoperite vestigii neolitice (topoare din piatră, fragmente de ceramică pictată ș.a.). În satul Racova, menționat documentar, prima oară, în 1437, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan" (1844, refăcută în 1934). În perimetrul com. R. a fost descoperit scheletul unui elefant uriaș (*Elephas meridionalis*). Rezervație forestieră (pădurea Runc). Cod poștal: 5536.

3. Lupta de la ~ → Vaslui (3).

RACOVIȚA 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Brăilei, pe râul Buzău; 1 402 loc. (1 iul. 1997): 685 de sex masc. și 717 fem. Culturi de cereale, plante uleioase și de nutreț, legume etc. Zonă de interes cinegetic. Pe terit. satului Racovița a fost descoperită (1943-1945) o necropolă de tip Sântana de Mureș (sf. sec. 3-sf. sec. 4), în care s-a găsit ceramică neagră, fină, printre care și un vas înalt, asemănător cu *oenochoe* din tezaurul de la Pietroasele. Biserică având hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (1860), în satul Racovița. Cod poștal: 6144.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Depr. Făgăraș, pe stg. văii Oltului; 2 889 loc. (1 iul. 1997): 1 465 de sex masc. și 1 424 fem. Stație (în satul Racovița) și haltă de c.f. (în satul Sebeșu de Sus). Fermă de creștere a porcinelor. În arealul satului Racovița, menționat documentar, prima oară, în 1494, a fost descoperit un toporaș confecționat din cremene, datând din Paleolitic. În satul Sebeșu de Sus, amintit documentar în 1733, se află biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (c. 1760, cu picturi murale din 1774 și unele adăugiri din 1909). Cod poștal: 2424.

3. Com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Lugojului, pe râul Timiș; 3 262 loc. (1 iul. 1997): 1 550 de sex masc. și 1 712 fem. Creșterea bovinelor. Satul Racovița apare menționat documentar, prima oară, în 1447. În satul Căpăt, amintit documentar în 1447, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1736, cu picturi murale din 1778, recondiționate în 1810). Cod poștal: 1831.

4. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Loviștea, pe râul Olt; 1 753 loc. (1 iul. 1997): 920 de sex masc. și 833 fem. Haltă de c.f. (în satul Balota). Pe terit. satului Copăceni au fost descoperite (1894) urmele unui castru roman construit în timpul împăratului Publius Aelius Hadrianus (117-138) de către *Numerus Burgariorum et Veredariorum* (unitate specială pentru organizarea serviciului de poștă militară) și refăcut în anul 140 d.Hr., când i s-au adăugat și două turnuri. Acest castru, care a dăinuit până la mijlocul sec. 3, făcea parte din sistemul de apărare numit *Limes Alutanus*, realizat la granița Imperiului Roman împotriva atacurilor popoarelor barbare. În jurul castrului a existat și o așezare civilă romană din vestigiile căreia s-au recuperat vase ceramice, opaițe, bronzuri, inscripții, terme etc. În satul Racovița se află o biserică având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Cuvioasa Parascheva" (1812), iar în satul Copăceni o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1805). Cod poștal: 1083.

RACOVIȚENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Buzăului, la poalele dealurilor Blăjani și Buda, pe râul Câlnău; 1 445 loc. (1 iul. 1997): 714 de sex masc. și 731 fem. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1845), „Sfântul Ioan" (1848) și „Sfânta Treime" (1857). Cod poștal: 5137.

RADNA → Lipova (2).

RADOMIREȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Boian, pe cursul superior al râului Călmățui; 4 379 loc. (1 iul. 1997): 2 075 de sex masc. și 2 304 fem. Stație de c.f. (în satul Radomirești). Produse alim. Moară de cereale (1936), în satul Radomirești. Conac (sec. 19), în satul Poiana. Manifestări etnofolclorice („Sărbătoarea bujorului"), în satul Crăciunei. Cod poștal: 0862.

RADOVAN, com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Desnățuiului, pe râul Desnățui; 3 028 loc. (1 iul. 1997): 1 509 de sex masc. și 1 519 fem. Nod rutier. Mat. de constr. (prefabricate din beton). În satul Radovan, menționat documentar, prima oară, în 1558, se află biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (sec. 19, refăcută în 1870); în satul Târnava există schitul Târnăvița, cu biserica având hramul „Sfântul Gheorghe", ctitorie din 1672 a egumenului Partenie, care păstrează picturi murale interioare executate în 1694 de un grup de meșteri, condus de Andrei zugravul, proveniți de la Școala de zugravi din Hurezi, iar în satul Întorsura, biserica având hramul

„Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1783). Cod poștal: 1230.

RADOVANU, com. în jud. Călărași, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Burnas, pe dr. văii Argeșului; 5 382 loc. (1 iul. 1997): 2 689 de sex masc. și 2 693 fem. Centru viticol. Pe terit. satului Radovanu, în punctul Gărgălău, au fost descoperite (1960-1974) vestigiile unei așezări neolitice, aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), în care s-au găsit vase de provizii, vase cu picior (cu decor meandric, excizat și pictate alb cu roșu cărămiziu), figurine cu brațele în cruce ș.a., iar în punctul La Moscalu, urmele unei alte așezări neolitice (chiupuri bitronconice, capace conice plate, pahare tronconice, străchini etc.), un depozit de unelte din fier (sec. 10) și un cimitir de înhumație (sec. 15-16). Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1754) și ruinele palatului „Ghica" (sec. 18), în satul Radovanu. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **R.** a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8338.

RADU NEGRU, Mânăstirea ~ → Modelu.

RAFAILA, Mânăstirea ~ → Todirești (3).

RAHOVA, cartier în partea de SV a municipiului București.

RAMIDAVA → Drajna.

RAMNA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Dognecei cu Câmpia Bârzavei, pe interfluviul dintre Bârzava și Pogăniș; 2 009 loc. (1 iul. 1997): 1 003 de sex masc. și 1 006 fem. În satul Ramna, menționat documentar, prima oară, în 1364, se află un muzeu etnografic, iar în satul Valeapai, atestat documentar în 1597, există conacul „Atanasievici" (sec. 18), în stil baroc, și biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1834). Cod poștal: 1734.

RAPOLTU MARE, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată în culoarul Orăștiei, pe dr. văii Mureșului, la poalele de SE ale M-ților Metaliferi; 2 025 loc. (1 iul. 1997): 975 de sex masc. și 1 050 fem. Expl. de calcar și andezit. În satul Rapoltu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1346, se află o biserică din sec. 14 (azi biserică reformată) și conacul „Daniel" (sec. 18), iar în satul Bobâlna, atestat documentar în 1362, castelul contelui Veres (sec. 18). Rezervație naturală (Valea Bobâlna). Cod poștal: 2627.

RARĂU 1. Masiv muntos în partea de N a M-ților Bistriței (Carpații Orientali), între văile Moldovei (la N) și Bistriței (la S), despărțit de masivul Giumalău de văile Izvoru Giumalăului și Colbu. Situat la marginea externă a zonei cristalino-mezozoice, masivul **R.** corespunde unui sinclinal suspendat, umplut cu calcare mezozoice care stau pe un suport de roci cristaline. Eroziunea diferențială a scos în evidență calcarele sub diferite forme: turnuri, piramide, blocuri mari, pereți abrupți, stânci svelte (Pietrele Doamnei, Pietrele Albe) etc. Masivul **R.** prezintă fenomene carstice slab evoluate (lapiezuri, doline mici, chei, peșteri). Alt. max.: 1 651 m (vf. Rarău). Pietrele Doamnei și împrejurimile au obținut statutul de rezervație complexă (pentru relieful specific, vegetație și faună). Pe versantul de E se află codrul secular *Slătioara* (393,6 ha), cu exemplare falnice de molid în amestec cu brad și fag și cu exemplare rare de tisă (*Taxus baccata*), declarat rezervație forestieră și inclus (în 1919) pe

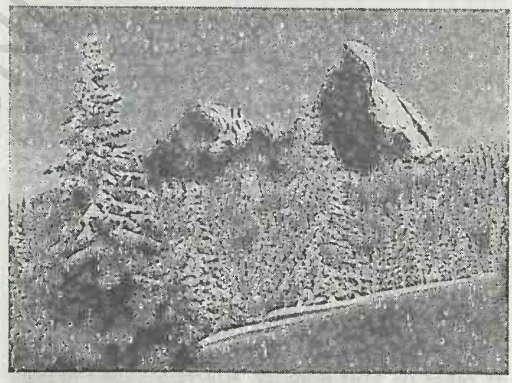

Pietrele Doamnei
Rarău (1)
Hotelul turistic

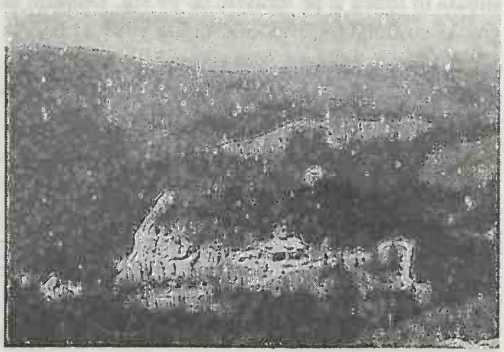

lista monumentelor naturii. Pe creastă există pajiști cunoscute sub numele de „golul de munte Todirescu" sau „plaiul Todirescu" (44 ha), cu un bogat covor vegetal format din arnică (*Arnica montana*), cupe (*Gentiana clusii*), margarete, clopoței de munte etc. Stație meteorologică. Obiectiv turistic (cu hotel la 1 520 m alt.). Pârtie de schi. Conform legendei, masivul **R.** s-a numit Dodu până în anul 1541, când Petru Rareș i-a dat numele Rarău.

2. Mânăstire de călugări, cu biserica având hramul „Sfântul Ioan Bogoslavul" construită, potrivit legendei, de către Petru Rareș în timpul celei de-a doua domnii (1541-1546), pe locul unei biserici vechi a fostei sihăstrii Dodu, ridicată la sf. sec. 15. În 1538, Petru Rareș, trădat de boieri și alungat de la domnie, s-a refugiat în cetatea Ciceu, în vreme ce soția sa Elena, împreună cu copiii, s-a ascuns în M-ții Dodu (azi Rarău), fiind ocrotiți de călugării de la sihăstria Dodu. Drept mulțumire, domnul a sprijinit construirea bisericii și a poruncit ca muntele și schitul Dodu să se numească Rarău, iar stâncile din apropiere să poarte numele Pietrele Doamnei. Jefuită și devastată de mai multe ori, mânăstirea a fost desființată de austrieci în 1786, fiind reînființată după 1918; în 1959 a devenit schit, iar din 1990 a redevenit mânăstire. Aici se află o icoană a Maicii Domnului, făcătoare de minuni.

RASNOV → **Râșnov.**

RASOVA, com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Pod. Oltinei, pe dr. văii Dunării; 3 833 loc. (1 iul. 1997): 2 029 de sex masc. și 1 804 fem. Expl. de calcar și cretă. Viticultură. Pomicultură. Pescuit. Centru de țesături și de piese de port popular. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae". Cod poștal: 8630.

RAST, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Dunării, la granița cu Bulgaria; 3 747 loc. (1 iul. 1997): 1 859 de sex masc. și 1 888 fem. Nod rutier. În arealul comunei, pe malul Dunării, au fost descoperite (1943, 1950) vestigiile unei așezări neolitice (milen. 4 î.Hr.) în care s-au găsit statuete antropomorfe din lut ars, cu brațele în cruce, decorate pe toată suprafața cu motive geometrice. Deasupra vestigiilor neolitice au fost identificate urme de locuire din Epoca fierului și din sec. 10. Tot în această zonă a fost scoasă la iveală o necropolă de înhumație datând din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, precum și un câmp de urne de tip Gârla Mare—Cârna, în care s-au găsit două figurine feminine cu rochie în formă de clopot. În satul Rast, menționat documentar, prima oară, în 1535, cu numele *Hrastu,* se află biserica având dublu hram —„Sfântul Nicolae și Sfânta Parascheva" (1844), cu picturi murale interioare originare. Cod poștal: 1258.

RAT, lac format în spatele unui val de alunecare, situat în arealul satului Porumbenii Mari (com. Mugeni, jud. Harghita), pe dr. văii Pârâului Tulbure (afl. al Târnavei Mari), la 600 m alt. Supr.: 2,8 ha; ad. max.: 7 m. Acoperit în mare parte de plaur.

RATCA, lac situat în lunca râului Sărata (afl. stg. al Ialomiței), în perimetrul com. Jilavele. Supr.: 3,37 km^2; lungime: 4 km; lățimea max.: 2 km; ad. max.: 3 m. Folosit pentru irigații și piscicultură.

RAZIM, complex lagunar în NE Dobrogei, pe țărmul Mării Negre, alcătuit din lacurile Razim propriu-zis (415 km^2), Golovița (119 km^2), Zmeica (54,6 km^2), Sinoie (171,5 km^2) ș.a., a cărui supr. totală însumează 868 km^2. Ad. max.: 3,5 m (în lacul Razim). Vol. total de apă: 1,45 md. m^3, din care 909 mil. m^3 lacul Razim propriu-zis. S-a format prin bararea de către cordoanele litorale (rezultate în urma acțiunii curenților marini) a vechiului golf *Halmyris* și prin prăbușirea unei părți a litoralului marin. Partea sa central-nordică include lacurile Razim și Razimu Mic cu apă dulce (datorită aportului de ape ale Taiței și canalelor care au legătură cu brațul Sfântu Gheorghe al Dunării), comunicând cu Marea Neagră prin Gura Portiței, iar partea de S cuprinde lacurile Golovița, Zmeica, Sinoie ș.a. cu apă sărată, comunicând cu Marea Neagră prin Periboina. În interiorul complexului lagunar se găsesc

Pescuit pe lacul Razim

câteva insule — martori de abraziune (Popina, Bisericuța, Istria), iar țărmul său este foarte accidentat, având numeroase sinuozități, peninsule și capuri (capul Dolojman, capul Iancina, capul Coșburum ș.a.). R. este unul dintre cele mai mari bazine piscicole ale țării și pr. loc de popas al multor păsări (călifarul alb, călifarul roșu, ciocîntors, egreta mare, egreta mică, piciorong etc.). Cherhana. Pe țărmul de SV se află ruinele cetăților antice *Histria* și *Heraclea*. Cunoscut și sub numele de *Razelm*. Complexul Razim este inclus în Rerzervația biosferei Delta Dunării.

RĂBĂGANI 1. Dealurile Răbăganilor → Vălani, Dealurile Vălanilor.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în partea de NV a Depr. Beiuș, la poalele de N ale Dealurilor Vălanilor (sau Răbăganilor), pe râul Holod; 2 482 loc. (1 iul. 1997): 1 174 de sex masc. și 1 308 fem. Satul Răbăgani apare menționat documentar, prima oară, în 1552. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Teodor Tiron" (1718) și „Sfinții Trei Ierarhi" (sec. 18, cu picturi interioare executate în 1853 de Ioan Lăpușan), în satele Brătești și Vărășeni. Biserica din Vărășeni a fost adusă în 1730 din satul Ghighișeni (com. Rieni), mutată în 1961 la Beiuș pentru o scurtă perioadă de timp și apoi readusă la Vărășeni. Rezervație naturală (Izvoarele de la Răbăgani). Cod poștal: 3618.

RĂCARI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Ilfov; 7 013 loc. (1 iul. 1997): 3 390 de sex masc. și 3 623 fem. Stație de c.f. (în satul Ghergani). Fabrică de cherestea; produse chimice și alim. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Fermă de creștere a ovinelor. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1772, reparată în anii 1879, 1898, 1935, 1939) și „Nașterea Maicii Domnului" (1828), în satele Ghimpați și Colacu. În satul Stănești se află o biserică având triplu hram — „Adormirea Maicii Domnului, Sfinții Voievozi și Sfântul Dumitru" (ante 1810), iar în satele Mavrodin și Răcari câte o biserică datând din 1840 și, respectiv, 1845. În satul Ghergani există un conac (sec. 19) și capela (1869) familiei scriitorului Ion Ghica. Cod poștal: 0111.

RĂCĂCIUNI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Siretului, la poalele de SE ale Culmii Pietricica; 7 951 loc. (1 iul. 1997): 4 041 de sex masc. și 1 910 fem. Stație de c.f. (în satul Răcăciuni), inaugurată la 13 sept. 1872. Expl. de balast. Hidrocentrală (45 MW), intrată în funcțiune la 14 dec. 1985, ale cărei turbine sunt puse în mișcare de apele lacului de acumulare Răcăciuni (vol.: 103,7 mil. m^3). Centru viticol, de prelucr. a pieilor și de cojocărit. Creșterea bovinelor, ovinelor și păsărilor. Muzeul etnografic „V. Heisu", amenajat în clădirea Primăriei (edificiul datează din anul 1900). În perimetrul com. R. se constată o puternică îngustare a văii Siretului (din cauza unui orizont dur de cinerite andezitice care îngreunează eroziunea), la c. 2,5 km, pe care George Vâlsan a denumit-o (în 1916) „defileu"; alți geografi i-au atribuit numele de „Poarta de la Răcăciuni". În satul Gâșteni se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1808, refăcută și pictată în 1877 de Gheorghe Grama; reparată în 1929), în satul Fundu Răcăciuni o biserică din 1838, iar în satul Răcăciuni, biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1852). Conacele „Leon Fornaroki" (1910) și „Buzdugan" (1912), în satele Răcăciuni și Gheorghe Doja. Cod poștal: 5531.

RĂCĂȘDIA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Carașului cu Dealurile Oraviței, pe râul Ciclova; 2 344 loc. (1 iul. 1997): 1 143 de sex masc. și 1 201 fem. Stație (în satul Răcășdia) și haltă de c.f. (în satul Vrăniuț) situate pe cea dintâi linie de c.f. construită pe terit. României, între Oravița și Iam (1846-1854). Nod rutier. În satul Răcășdia, menționat documentar în perioada 1690-1700, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1787, cu modificări din 1903). Cod poștal: 1796.

RĂCHITAȘU, vârf în masivul deluros Reghiu (Subcarpații Vrancei), constituind alt. max. a acestuia (867 m).

RĂCHITAȘU MARE, masiv deluros în partea de NV a Subcarpaților Vrancei, cu orientare NV-SE,

Răchitașu Mare. Vedere generală

situat între Văile Șușiței (la N) și Putnei (la S), alcătuit din gresii, marne nisipoase, șisturi argiloase, nisipuri etc. Apare în relief sub formă de *hogback*, cu povârnișuri prăpăstioase, care limitează spre NE Depr. Vrancei. Alt. max.: 927 m. Acoperit cu păduri de fag și gorun.

RĂCHITIȘU MARE, Rezervația ~ → Moldova-Sulița.

RĂCHITOASA, com. în jud. Bacău, alcătuită din 15 sate, situată în Colinele Tutovei, în zona de confl. a râului Răchitoasa cu Zeletin; 5 069 loc. (1 iul. 1997): 2 556 de sex masc. și 2 513 fem. În satul Răchitoasa, menționat documentar, prima oară, în 1452, se află o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1650, pictată în 1864) și o biserică din zid, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", a fostei mânăstiri Răchitoasa, construită în anii 1697-1704, refăcută și pictată după cutremurul din 31 mai 1739 și reparată în 1836. Casele stăreției și chiliile fostei mânăstiri au fost transformate, în a doua jumătate a sec. 19, în cămin de bătrâni, iar în 1885, când se aflau în stare foarte proastă, au devenit penitenciar. În satul Oprișești, atestat documentar, prima oară, în 1452, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1640), iar în satul Movilița, o biserică din lemn și vălătuci având hramul „Sfântul Dumitru" (1842, reparată în 1910 și 1932). În satul Burdusaci, menționat documentar, prima oară, în 1555, există biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1809, rezidită în 1810). Cod poștal: 5429.

RĂCHITOVA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 7 sate, situată în partea de V a Depr. Hațeg, la poalele de SE ale M-ților Poiana Ruscăi, pe râul Răchitova; 1 592 loc. (1 iul. 1997): 772 de sex masc. și 820 fem. Expl. de min. de fier în satul Răchitova și de pirite cuprifere (în satul Boița). În satul Răchitova, menționat documentar, prima oară, în 1360, se află o cetate țărănească (sec. 14) și ruinele unei biserici ortodoxe din sec. 15. Cod poștal: 2660.

RĂCHIȚI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râurile Sitna și Morișca; 4 061 loc. (1 iul. 1997): 1 943 de sex masc. și 2 118 fem. Ferme de creștere a bovinelor și a păsărilor. Abator. Centru de prelucrare a blănițelor de astrahan. Iaz pentru piscicultură pe râul Morișca, în satul Costești. Biserică având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1801), în satul Răchiți. Cod poștal: 6810.

RĂCOASA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată în partea de N a Subcarpaților Vrancei, în Depr. Câmpuri-Răcoasa, la poalele de N ale masivului deluros Momâia (630 m alt.), pe cursul superior al râului Șușița; 3 563 loc. (1 iul. 1997): 1 746 de sex masc. și 1 817 fem. Pe terit. satului Mărăști a avut loc, la 11/24 iul.-19 iul./1 aug. 1917, o mare bătălie, în cadrul ofensivei armatelor române pe valea Șușiței („Bătălia de la Mărăști"), în care Armata a 2-a, comandată de generalul Alexandru Averescu, în colaborare cu o parte a Armatei a 4-a rusă, au repurtat o importantă victorie asupra armatelor germane. În satul Mărăști se află un mausoleu, construit în 1928 în memoria eroilor primului război mondial, în care este înhumat, alături de ceilalți eroi, generalul Alexandru Averescu. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (ante 1780) a fostului schit Varnița și „Sfinții Voievozi" (ante 1809), în satele Varnița și Gogoiu; bisericile din lemn, cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1807, reparată în 1898 și 1924) și „Sfântul Nicolae" (ante 1809), în satele Răcoasa și Verdea. Cod poștal: 5363.

RĂDĂȘENI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Fălticeni, pe dr. văii Șomuzu Mare; 4 304 loc. (1 iul. 1997): 2 133 de sex masc. și 2 171 fem. Culturi de cereale, cartofi, legume ș.a. Centru pomicol (meri). În satul Rădășeni, menționat documentar, prima oară, în 1434, într-un act emis de Ștefan, fiul lui Alexandru cel Bun, se află o biserică din lemn cu dublu hram — „Sfântul Mercurie și Sfânta Ecaterina", ctitorie din 1623 a domnului Ștefan Tomșa, reparată și pictată în 1875, cu pridvor adăugat în 1909; în satul Lămășeni există o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1703, cu decor sculptat, pridvor adăugat în 1909 și tencuieli interioare executate în 1935) și o biserică din zid cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1850). Popas turistic. Cod poștal: 5773.

RĂDĂUȚI 1. Depresiune de origine erozivo-aluvionară, situată în partea de N-NV a Pod. Sucevei, la 360-380 m alt., străbătută de râurile Suceava și Sucevița, ale căror terase și lunci largi sunt dezvoltate în depozitele aluvionare pleistocene. Supr.: peste 600 km^2. Dispusă pe direcție NV-SE, pe c. 35 km lungime și c. 20 km lățime max., Depr. R. se află în zona de contact a Obcinei Mari cu Pod.

Sucevei, spre care înaintează tentacular sub formă de golfuri depresionare, iar prin intermediul culoarelor văilor Suceava și Sucevița are strânse legături funcționale cu zona montană. Peste fundamentul alcătuit din calcare albe de vârstă senonian-cenomaniană, care aparține Platformei Podolice, se află un strat de gresii și nisipuri, suprapus de formațiuni tortoniene cu anhidrit (groase de 850 m) și apoi de depozite sarmațiene (marne, argile cu intercalații de nisipuri, gresii micacee), groase de c. 250 m și de depozite aluvionare pleistocene. Depr. **R.**, ca de altfel întregul Podiș al Sucevei, prezintă largi văluriri ale stratelor componente, evidențiind în relief boltiri ușoare sub forma unor domuri puțin proeminente. Climă rece, cu temp. medii multianuale în jur de 7°C, cu ierni friguroase (medii lunare sub –5°C) și veri răcoroase (18-20°C). Precipitațiile medii anuale însumează c. 650 mm. Culturi de plante tehnice (in, cânepă ș.a.), cartofi, plante pentru nutreț, cereale ș.a. Extinse suprafețe cu pășuni și fânețe naturale. Aliniamentul dealurilor Leahu, Brădet, Colnic și Osoi împarte Depr. **R.** în două compartimente: Depr. Rădăuți și Depr. Horodnic.

2. Municipiu în jud. Suceava, situat în depresiunea omonimă, pe interfluviul dintre râurile Sucevița și Pozen, la 360-380 m alt., la 38 km NV de municipiul Suceava; 32 117 loc. (1 iul. 1997): 15 309 de sex masc. și 16 808 fem. Supr.: 1,5 km^2; densitatea: 21 411 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1889). Nod rutier. Constr. de scule, subansamble și accesorii speciale și de piese de polizor pentru stomatologie. Fabrici de mobilă, de tricotaje și de produse alim. (preparate din carne și lapte, bere, amidon, produse de panificație, spirt ș.a.). Morărit. Reparații de

Rădăuți (2). Centrul municipiului (în dreapta, Spitalul municipal)

mașini și utilaje diverse. Centru pomicol. Ferme de creștere a bovinelor și de creștere și ameliorare a rasei de cai ghidran (din 1857). Centru de ceramică populară smălțuită și târg anual de vase (din 1982), care are loc în iul.-aug. Centrul de studii „Bucovina" (înființat de Academia Română în 1992). Muzeu etnografic (f. 1934), cu multe exponate ale tehnicii populare bucovinene (cojoace, sumane, ceramică, țesături, instalații tehnice populare etc.); bibliotecă municipală cu c. 60 000 vol. Parc zoologic. În arealul municipiului se află mlaștina Rădăuți (5 ha), declarată rezervație naturală. **Istoric.** În perimetrul municipiului au fost descoperite vestigii neolitice, din epocile bronzului și fierului (topoare din bronz) și urmele unei așezări din sec. 13. Cunoscută ca așezare rurală din a doua jumătate a sec. 14, localitatea apare menționată documentar, prima oară, la 18 nov. 1393, într-un hrisov în care Roman I, domn al Moldovei, dăruiește unor boieri un sat de pe râul Suceava, al cărui hotar trecea prin apropierea satelor și ocolului lui Radomir. Istoricul Nicolae Iorga presupune că numele localității provine de la un anume Radu, probabil conducătorul obștii locale din perioada anterioară întemeierii statului feudal Moldova. Cel mai vechi document în care localitatea apare consemnată cu denumirea de Rădăuți datează din 6 iul. 1413, în care Alexandru cel Bun, domn al Moldovei, trece în stăpânirea soacrei sale, Doamna Anastasia, mai multe sate și ocoale, urmând ca după moartea ei, acestea să intre în proprietatea Episcopiei de Rădăuți. Din a doua jumătate a sec. 14 și până în 1789, la **R.** a funcționat o Episcopie. Localitatea a suferit de mai multe ori de pe urma jafurilor și incendiilor provocate, mai ales în sec. 18, de invaziile tătarilor, turcilor, polonezilor și cazacilor. În 1744, la **R.** a fost dată în folosință o tipografie, iar în 1747 a fost înființată (pe lângă Episcopie) o școală cu predarea în română și slavonă. În perioada stăpânirii austriece a Bucovinei (1775-1918), **R.** a primit statut de oraș (1819), executându-se și o serie de lucrări de asanare a mlaștinilor înconjurătoare, de canalizare a unor cursuri de apă care străbăteau orașul și de trasare a tramei stradale. În această perioadă, **R.** a fost sediul unui district, iar după 1918 și până în 1950 reședința județului cu același nume. Declarat municipiu la 24 nov. 1994. **Monumente:** biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (numită și Bogdana), ctitorie de

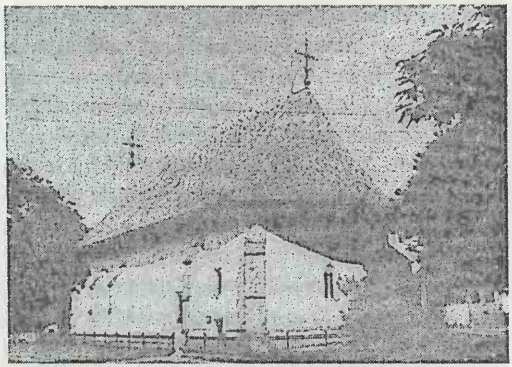

Biserica „Sfântul Nicolae"
Rădăuți (2)
Catedrala ortodoxă „Pogorârea Duhului Sfânt"

după anul 1359 a domnului Bogdan I, este cea mai veche clădire bisericească din zid din Moldova. Construită pe locul unei vechi biserici din lemn, biserica Bogdana, care a găzduit de la început sediul Episcopiei Rădăuților, are o înfățișare simplă, fără turlă, cu acoperiș țuguiat, amintind de austeritatea caselor țărănești bucovinene, păstrându-și forma inițială, cu excepția pridvorului adăugat de Alexandru Lăpușneanu în 1559. Picturile murale interioare, executate în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, au fost refăcute în întregime în vremea domnului Ștefan cel Mare și recondiționate în 1880 de pictorul Epaminonda Bucewski. În altar se evidențiază patru compoziții: *Cina cea de taină*, *Împărtășirea Sfinților Apostoli cu vin*, *Împărtășirea Sfinților Apostoli cu pâine* și *Spălarea picioarelor*. Biserica „Sfântul Nicolae" a fost transformată (în 1479) în necropolă domnească de către Ștefan cel Mare, care a pus lespezi sculptate pe mormintele domnilor Bogdan I, Lațcu, Roman I, Ștefan I, Bogdan II. Tot aici, în naos, se mai află mormintele lui Bogdan, fratele lui Alexandru cel Bun, al Anastasiei, fiica voievodului Lațcu (soacra lui Alexandru cel Bun), decedată în 1420, al doamnei Stana, mama lui Ștefăniță și al lui Ionichie, fost episcop de Rădăuți. La 7 dec. 1992, la biserica „Sfântul Nicolae" a fost instalat un stareț, ea redevenind, astfel, mânăstire (din 1993 a început construcția chiilor, a zidului de incintă, a unui paraclis, a unei săli de muzeu ș.a.). Clopotnița bisericii datează din 1721; catedrala ortodoxă cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" a fost construită în două etape (1926-1940 și 1947-1961), după planurile arhitectului Mihail Pankowski; biserica romano-catolică (1823-1826), în stil romanic, are 37 m lungime, 13,5 m lățime și 14 m înălțime, iar turnul-clopotniță (cu patru clopote și un ceas cu patru cadrane) are 35 m înălțime; biserica evanghelică (1862); clădirea fostei judecătorii (1862); clădirea liceului „Eudoxiu Hurmuzaki" (1863); clădirea muzeului municipal (1860); templul evreesc (1879); fosta casă germană (1896), azi cinematograf; clădirea fostei prefecturi (1909), azi hotel; clădirea Băncii Naționale, construită în 1940 după planurile arhitectului Radu Dudescu; în 1984 a fost inaugurată Aleea Voievozilor, străjuită de busturile domnilor Bogdan I, Petru Mușat, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Alexandru Ioan Cuza. Cod poștal: 5875.

RĂDĂUȚI-PRUT, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în NE Câmpiei Jijiei Superioare, în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului, la granița cu Rep. Moldova; 4 141 loc. (1 iul. 1997): 1 959 de sex masc. și 2 182 fem. Expl. de nisip cuarțos (în satul Miorcani). Creșterea bovinelor (Miorcani). Centru de cusături și țesături populare. Satul Rădăuți-Prut apare menționat documentar prima oară, în 1437, iar ca târg în 1845. Biserică din

lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18), în satul Rădăuți-Prut și conacul poetului Ion Pillat (c. 1830, cu transformări din 1900), azi dispensar, în satul Miorcani. Cod poștal: 6868.

RĂDEŞTI, com. în jud. Alba, alcătuită din 4 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. văii Mureșului, în zona de contact a acestora cu dealurile Târnavei Mici; 1 413 loc. (1 iul. 1997): 690 de sex masc. și 723 fem. Haltă de c.f. (în satul Șoimuș). Pe terit. satului Rădești, menționat documentar, prima oară, în perioada 1263-1269, au fost identificate urmele unei așezări daco-romane. Biserică reformată (sec. 18), în satul Rădești. Cod poștal: 3329.

RĂDOIEŞTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Tinoasa; 2 709 loc. (1 iul. 1997): 1 272 de sex masc. și 1 437 fem. Reșed. com. este satul *Rădoiești-Vale*. Stație de c.f. (în satul Rădoiești-Vale). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui etc. În satul Rădoiești-Vale se află biserica având hramul „Sfânta Treime" (1817). Cod poștal: 0685.

RĂDUCĂNENI, com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Bohotin și pe dr. văii Jijia; 7 735 loc. (1 iul. 1997): 3 878 de sex masc. și 3 857 fem. Expl. de gresii. Tăbăcărie. Ateliere de covoare și de împletituri din răchită și papură. Centru de vinificație. Centru pomicol (meri, pruni, cireși) și viticol (podgoria Bohotin). Izvoare cu ape minerale bicarbonatate, sulfatate, calcice, magneziene cu mineralizare ridicată (2 209 mg ‰), folosite local. În satul Răducăneni, înființat în 1806 cu numele *Pietrosul* de către hatmanul Răducanu Rosetti și ridicat la rang de târg în 1838-1839, se află casa „Rosetti-Catargiu" (sec. 19), iar în satul Bohotin, biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1842-1845). Cod poștal: 6669.

RĂDULEŞTI-FILITIS → **Brazii (2).**

RĂIUŢ, masiv deluros în Subcarpații Vrancei, situat între văile râurilor Putna (la N) și Milcov (la S), alcătuit din gresii, argile, marne nisipoase, nisipuri etc. Face parte din șirul dealurilor înalte care închid spre E Depr. Vrancei. Alt. max.: 960 m (vf. Răiuț). Acoperit cu păduri de fag.

RĂPEDEA sau RĂPIDEA → **Repedea (1).**

RĂSMIREŞTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Burnas; 1 151 loc. (1 iul. 1997): 538 de sex masc. și 613 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui etc. Biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1850), în satul Răsmirești. Cod poștal: 0639.

RĂSTOACA → **Sabar.**

RĂSTOAICA → **Puchenii Mari.**

RĂSTOENI → **Puchenii Mari.**

RĂSTOLIŢA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în zona defileului Mureșului dintre Toplița și Deda, la confl. râului Răstolița cu Mureșul, la poalele de S ale M-ților Căliman și cele de NV ale M-ților Gurghiu; 1 871 loc. (1 iul. 1997): 953 de sex masc. și 918 fem. Stație (în satul Răstolița) și haltă de c.f. (în satul Andreneasa). Hidrocentrală (50 MW) alimentată de apele lacului de acumulare Răstolița (3,8 km lungime; vol.: 43 mil. m^3). Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Localitate cu potențial climateric. În satul Răstolița, menționat documentar în 1850, se află biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18, cu unele transformări din sec. 19). Cod poștal: 4228.

RĂSUCENI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Burnas, pe dr. văii Călnișteа; 3 152 loc. (1 iul. 1997): 1 520 de sex masc. și 1 632 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, legume etc. Creșterea porcinelor. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. R. a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Răsuceni se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1876), „Adormirea Maicii Domnului" (1883) și conacul lui Ion Barbu Arion (1900), azi sediul Primăriei, iar în satul Cucuruzu, biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1830). Cod poștal: 8190.

RĂŞINARI, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de NE ale M-ților Cindrel, pe cursul superior al râului Sebeș, la 12 km SV de municipiul Sibiu, de care este legat printr-o linie de tramvai și una de autobuz; 5 368 loc. (1 iul. 1997): 2 618 de sex masc. și 2 750 fem. Expl. de serpentină (folosită pentru lucrări de ornamentații). Expl. și prelucr. primară a lemnului. Producție meșteșugărească de lemnărie (sănii, șarete, bănci pentru elevi etc.). Centru de cusături și țesături populare (covoare, carpete, ștergare, laibăre), de articole de artizanat (blidare, mese, cuiere, obiecte de uz casnic etc.) și de ceramică cu decorațiuni. Important centru pomicol (meri, pruni, peri) și de creștere a animalelor (în special oi), cu numeroase „așezări" de fân, numite

local „colibe", situate la 800-1 200 m alt. În satul Răşinari, menţionat documentar, prima oară, în 1488, se află un muzeu etnografic şi de ştiinţele naturii, casa memorială „Octavian Goga", ruinele unei cetăţi din sec. 12-13, conacul „Berceanu" (sec. 19), o casă din lemn (1832), clădirea vechii şcoli (1836, cu adăugiri din 1864, 1904, 1957) şi biserica ortodoxă cu hramul „Cuvioasa Parascheva", construită în anii 1752-1758 pe locul unei vechi biserici ce data din 1383, care păstrează picturi murale interioare şi exterioare originare, executate de o echipă de zugravi condusă de Ion Grigorovici. Caracteristic pentru picturile murale este plasarea în cadrul scenelor religioase (exemplu: „Naşterea Domnului") a unor personaje în port popular local. Com. **R.**, aflată în zona numită Mărginimea Sibiului, este renumită prin frumuseţea portului popular, a cusăturilor şi ţesăturilor populare, a caselor decorate artistic, a porţilor din lemn sculptat etc. **R.** reprezintă şi punctul de plecare spre staţiunea climaterică *Păltiniş*, aflată la 20 km distanţă. Cod poştal: 2439.

RĂTEI, Peştera ~, peşteră situată în partea de S a M-ţilor Leaota, săpată în calcarele jurasice ale masivului Lespezi, pe stg. pârâului Rătei (afl. al Ialomiţei), la 1 080 m alt. Lungimea galeriilor: 5 160 m. Explorată în anii 1969-1972. Prezintă o reţea ramificată şi meandrată de galerii paralele, dispuse pe trei niveluri (inferior, mediu, superior), şi câteva săli mari. Etajul inferior, constituit din mai multe galerii, care însumează 1 250 m lungime, cu înălţimi de c. 4 m, conţine lapiezuri, marmite, sifoane, cel mediu, cu un labirint de galerii în lungime totală de 2 400 m şi câteva săli, prezintă stalactite, blocuri de prăbuşire, diaclaze şi numeroase concreţiuni, iar nivelul superior (1 510 m lungime), alcătuit din Galeria nouă (care comunică cu sala prăbuşită şi cu alte săli aferente), are concreţiuni de calcită, gips şi aragonit. Temp. aerului din interiorul peşterii este de 8-12°C, iar umiditatea de 90-100%. Faună săracă. Greu accesibilă.

RĂTEŞTI, com. în jud. Argeş, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Piteştiului, pe dr. văii Argeşului şi pe cursul superior al râului Neajlov, pe autostrada Bucureşti—Piteşti; 3 565 loc. (1 iul. 1997): 1 686 de sex masc. şi 1 879 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, legume etc. Fermă de creştere a bovinelor (rasa Holstein), în satul Rătești. În satul Tigveni se află un conac fortificat, construit în sec. 18 de fam. Tigveanu (cu unele modificări din sec. 19, efectuate de Teodor Brătianu), conacul lui Gheorghe Brătianu (1925), biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1906) şi ruinele bisericii cu hramul „Sfinţii Voievozi" (ctitorie de la sf. sec. 18 a stolnicului Teodor Brătianu), iar în satul Ciupa-Mănciulescu există casa lui Armand Călinescu (1925). Rezervaţie naturală (pădurea Rătești). Cod poştal: 0336.

RĂUCEŞTI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 4 sate, situată în zona Subcarpaţilor Neamţului, pe râul Sărata, la confl. acestuia cu râul Moldova; 7 754 loc. (1 iul. 1997): 3 897 de sex masc. şi 3 857 fem. Centru de confecţionare a covoarelor manuale. Izvoare cu ape minerale sărate (în satul Oglinzi), indicate pentru tratarea afecţiunilor reumatismale. În satul Răucești, menţionat documentar, prima oară, în 1711, într-un zapis semnat de Dimitrie Cantemir, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1866 a lui Mihail Kogălniceanu. Cod poştal: 5688.

RĂUSENI, com. în jud. Botoşani, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Jijiei Superioare cu Câmpia Jijiei Inferioare, pe râul Jijia; 2 626 loc. (1 iul. 1997): 1 239 de sex masc. şi 1 387 fem. Halte de c.f. (în satele Răuseni şi Rediu). În satul Răuseni, menţionat documentar, prima oară, în 1425, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Elefterie" (1789, reparată în 1856). Cod poştal: 6831.

RĂZ, Muntele ~ → **Plopiş (1).**

RĂZBOIENI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 5 sate, situată în zona Subcarpaţilor Neamţului, pe râul Valea Albă şi pe dr. văii râului Moldova; 1 977 loc. (1 iul. 1997): 977 de sex masc. şi 1 000 fem. Reşed. com. este satul *Războienii de Jos*. Pe terit. actual al com. **R.** a avut loc, la 26 iul. 1476, bătălia de la Valea Albă în care, după o apărare eroică, oastea moldoveană, comandată de Ştefan cel Mare şi fiul său Alexandru, a fost înfrântă de armata otomană condusă de Mahomed II, superioară din punct de vedere numeric. În legătură cu acest eveniment, cronica vremii consemnează: „... În anul 6984, iar al domniei mele al douăzecilea an curgătoriu, sculatu-s'au puternicul Mahomet, împăratul turcesc, cu toate ale sale răsăritene puteri... Au venit ca să jefuiască şi să piarză Ţara Moldovei şi au ajuns până aici, la locul numit Pârâul Alb, şi noi Ştefan

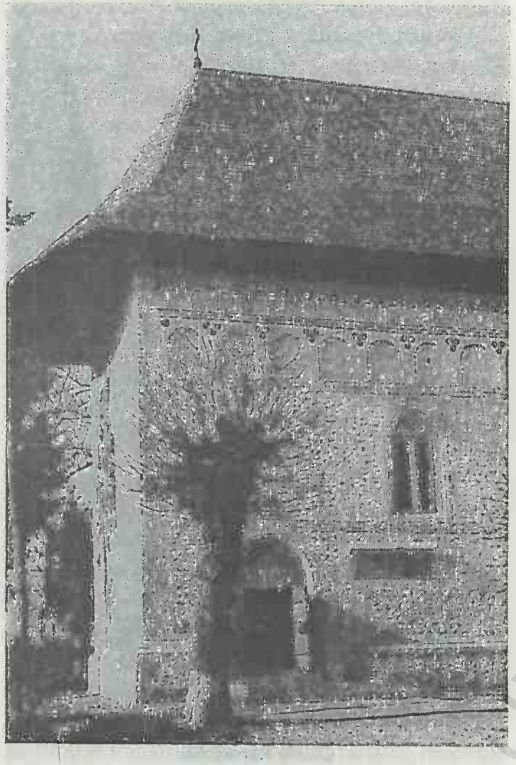

Războieni. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"

Voievod, cu fiul nostru Alexandru, eșit'am înaintea lor aici, și am făcut cu dânșii războiu în luna Iulie în 26 zile. Și cu îngăduirea lui Dumnezeu, biruiți fură creștinii de către păgâni, și căzură acolo multă mulțime de ostași moldoveni...". În amintirea și în cinstea acestor eroi căzuți în luptele cu turcii, domnul Ștefan cel Mare a construit (deasupra gropii comune a eroilor), în anii 1495-1496, biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sfințită la 8 nov. 1496), având dimensiuni mari (21,60 m lungime și 8,50 m lățime). În textul pisaniei, după ce se povestește pe larg lupta cu turcii, se spune: „... Întru rugășie și Doamnei sale Maria și fiilor săi Alexandru și Bogdan și întru pomenirea și întru desufletirea tuturor ortodocșilor creștini cari aici au perit. În anul 7004 (1496), iar al domniei lui anul al patruzecilea curgătoriu, luna Noembre 8". Biserica a fost pictată în interior în sec. 19 și restaurată în anii 1973-1974. În 1991, prin grija I.P.S. Mitropolit Daniel din Arhiepiscopia Iașului, aici s-a redeschis o mânăstire de maici. În satul Valea Mare (fost *Tâmpești*) se află biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1740). Cod poștal: 5637.

RĂZVAD, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Târgoviștei cu Subcarpații Ialomiței, pe stg. văii Ialomița și pe cursul superior al râului Slănic; 7 875 loc. (1 iul. 1997): 3 791 de sex masc. și 4 084 fem. Stație (în satul Răzvad) și haltă de c.f. (în satul Valea Voievozilor). Expl. de petrol. Punct muzeal cu colecții de istorie și etnografie (în satul Răzvad). În satul Gorgota se află biserica având hramul „Schimbarea la Față", ctitorie din anii 1554-1557 a domnului Pătrașcu cel Bun, incendiată de turci în 1597 și afectată de numeroase refaceri ulterioare (1612, 1623, 1836, 1968); în satul Răzvad, menționat documentar, prima oară, în 1431, există bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1859), „Sfântul Nicolae" (1868), clădirea Primăriei (sf. sec. 19), azi C.E.C., conacul Vlădenilor (începutul sec. 20) și un monument înclinat eroilor căzuți în timpul primului război mondial, iar în satul Valea Voievozilor, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1824). Cod poștal: 0216.

RÂBNIC → **Râmnicu Vâlcea (2).**

RÂBNICUL DE VÂLCEA → **Râmnicu Vâlcea (2).**

RÂCIU, com. în jud. Mureș, alcătuită din 15 sate, situată în zona de contact a Colinelor Mădărașului cu cele ale Comlodului (Câmpia colinară a Sărmașului), pe cursul superior al râului Lechința; 3 450 loc. (1 iul. 1997): 1 760 de sex masc. și 1 690 fem. Haltă de c.f. (în satele Râciu și Sânmărtinu de Câmpie). Nod rutier. Expl. de gaze naturale (în satele Râciu și Valea Ulieșului). Culturi de cartofi. Creșterea ovinelor. Satul Râciu apare menționat documentar, prima oară, în 1305. În satul Sânmărtinu de Câmpie, menționat documentar, prima oară, în 1329, se află Mânăstirea Sânmărtin (de călugări) înființată la sf. sec. 13 sau începutul sec. 14. Pe locul bisericii din zid, distrusă la începutul sec. 17, s-a construit biserica actuală, din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", refăcută în 1660 și restaurată în 1978. Mânăstirea a fost desființată în 1782 și reînființată în 1990. Păstrează icoane din sec. 17-18, pictate de părintele Marcu (1745), Toader Zugravul, Popa Gheorghe din Șendreni (1865). Cod poștal: 4346.

RÂFOV, com. în jud. Prahova, alcătuită din 9 sate, situată în Câmpia Ploieștiului, pe dr. văii Teleajenu-

lui și pe râul Ghighiu; 5 514 loc. (1 iul. 1997): 2 701 de sex masc. și 2 813 fem. Haltă de c.f. (în satul Râfov). În martie 1857, la Râfov a fost pusă în funcțiune o rafinărie de petrol cu o capacitate de 2 700 tone pe an (printre primele din lume), concepută de Alexe Marin, Theodor Mehedințeanu și Adolf Steege. Prin rafinarea țițeiului se obținea, printre altele, și petrolul lampant folosit la iluminatul orașului București. În satul Râfov se află Curtea Domnească a lui Ștefan Cantacuzino (1714-1715), conacul lui Costache Cantacuzino (prima jumătate a sec. 18) și biserica având hramul „Sfântul Nicolae", construită în 1742 prin strădania lui Chivu Căplescu și pictată în 1748; bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Goga (zidită în 1776 din inițiativa pitarului Grigore Brezoianu și a vornicului C. Bălăceanu și reparată în 1866) și Antofiloaia (1783, refăcută în 1875). Cod poștal: 2029.

RÂIOASA 1. Pădure de tip șleau de câmpie (rest al Codrilor Vlăsiei), situată în jud. Ilfov, la NV de București, pe dr. șoselei București—Pitești, la c. 6 km S de complexul turistic Mogoșoaia, la 85 m alt. Extinsă pe o supr. de 54,8 ha, pădurea **R.** a fost declarată rezervație forestieră și floristică (în 1973), pentru că în interiorul ei se dezvoltă, în condiții optime, o serie de varietăți și forme de brândușe de primăvară (*Crocus moesiacus*). Parcelele cu pădure de stejar (*Quercus robur*), carpen (*Carpinus betulus*), arțar (*Acer platanoides*), ulm (*Ulmus laevis*) ș.a., alternează cu cele ocupate de plantații de salcâm (peste o treime din suprafață). Stratul de arbuști este alcătuit din exemplare de corn (*Cornus mas*), soc (*Sambucus nigra*), sânger (*Cornus sanguinea*) etc., iar cel ierbaceu este reprezentat prin ghiocei (*Galanthus nivalis*), viorele (*Scilla bifolia*), toporași (*Viola odorata*), untișor (*Ficaria verna*), brebenei (*Corydalis cava*) ș.a.

2. → **Lunca (4).**

RÂMEȚ, com. în jud. Alba, alcătuită din 13 sate, situată în partea de NE a M-ților Trascău, pe cursul mijlociu al râului Stremț (sau Geoagiu), în zona în care acesta formează chei de o rară frumusețe; 862 loc. (1 iul. 1997): 402 de sex masc. și 460 fem. Zona cheilor Râmețului (3 km lungime), săpate de râul Stremț, extrem de înguste, cu versanți abrupți, la baza cărora apar mai multe guri de peșteri, a fost declarată rezervație naturală în 1969. Aici se întâlnesc o serie de plante rare ca cetina de negi (*Juniperus*

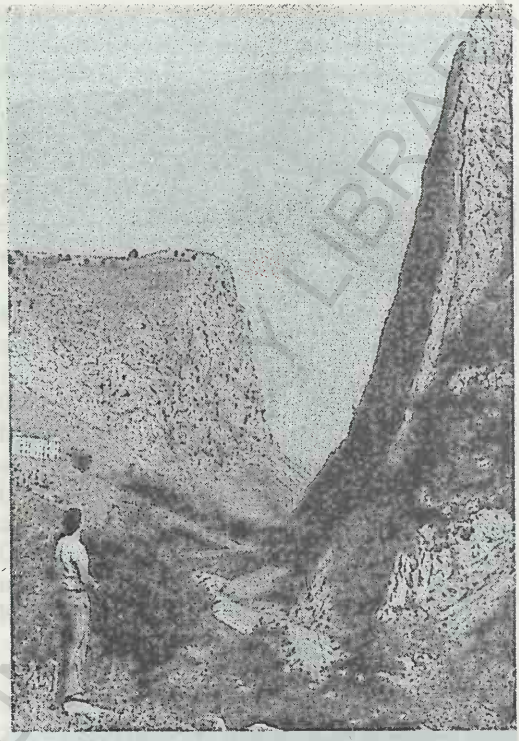

Cheile Râmețului

Râmeț

Biserica „Izvorul Tămăduirii" a Mânăstirii Râmeț

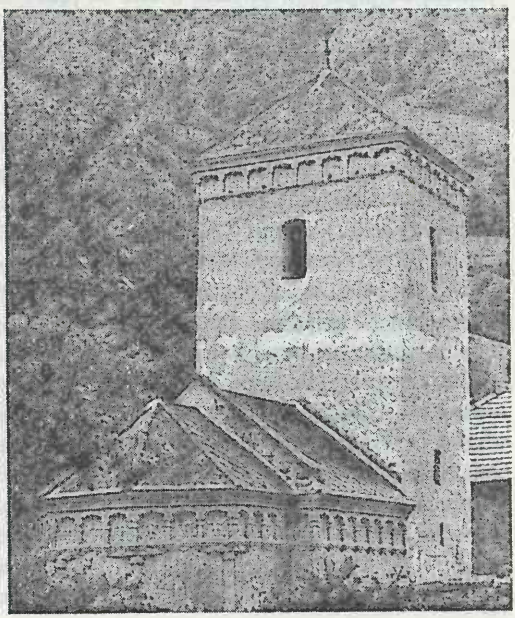

sabina), papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*), tămâița (*Daphne cnearum*), *Centaurea reichenbachii*. Rezervația „Cheile Mânăstirii" și culmea Râmețului sunt situate parțial în raza satului Valea Mănăstirii, cealaltă parte aparținând com. Stremț, respectiv satului Fața Pietrii. Satul Râmeț apare menționat documentar, prima oară, în 1441. În satul Valea Mănăstirii se află Mânăstirea Râmeț (de maici), cu biserica având hramul „Izvorul Tămăduirii", ctitorie din anul 1214 a călugărilor Ghenadie și Romulus (una dintre cele mai vechi din Transilvania). În anii 1987-1988, pe pereții interiori ai bisericii au fost identificate mai multe straturi de picturi datând din anii 1300 (primul strat), 1310, 1377, 1450, 1483 (executate de zugravul Mihu), 1600, 1741 (realizate de zugravul Grigore Ranite) și din 1809. În urma ordinului dat de generalul austriac Adolf Buccow la 13 iun. 1761, de dărâmare a tuturor mânăstirilor din Transilvania, așezământul monahal Râmeț, fiind cel mai puternic centru ortodox din Ardeal, a fost și el distrus de armata austriacă, la 20 aug. 1762. Deși a fost refăcut în anii următori, ansamblul monahal a fost din nou distrus de armata habsburgică la 23 dec. 1785. În 1826, așezământul a devenit biserică de mir, redevenind mânăstire în 1932. Desființată în 1960 și transformată în centru turistic, redevine mânăstire în 1982, când a început și zidirea unei noi biserici, cu dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfinții Apostoli Petru și Pavel", sfințită la 30 iun. 1992 (picturile murale interioare au fost executate în anii 1990-1992). Biserica veche a fost restaurată în anii 1987-1989, iar ansamblul monahal în 1998. Mânăstirea Râmeț posedă un muzeu cu colecții de icoane pe lemn și pe sticlă, obiecte de cult, cărți vechi, numismatică, piese de etnografie etc. Cod poștal: 3325.

RÂMNA, râu, afl. dr. al Putnei în Câmpia Siretului Inferior, pe terit. com. Milcovul (jud. Vrancea); 56 km; supr. bazinului: 358 km^2. Izv. din Subcarpații Vrancei, de pe pantele de SE ale Dealului Gârbova, de la 690 m alt., iar după ce străbate zona subcarpatică pe direcție NV-SE, separând Dealul Deleanu (la N) de Dealul Căpățânii (la S), formează un larg con de dejecție la contactul cu câmpia, după care își schimbă brusc direcția de curgere (în com. Dumbrăveni) către NE. Afl. pr.: Valea Neagră, Răscuța, Tinoasa.

RÂMNIC 1. Câmpia Râmnicului, câmpie cu caracter piemontan, parte componentă a Câmpiei Române, situată în partea de NV a acesteia, la N de cursul inf. al Buzăului, între Subcarpații Vrancei (la V și NV), Câmpia Siretului (la E) și Câmpia Buzăului (la S). Alcătuită din lunci, terase și câmpuri interfluviale extinse, **C.R.** este acoperită predominant cu soluri aluviale și cernoziomice, propice culturilor agricole.

2. → **Râmnicu Sărat (1).**

3. → **Râmnicu Vâlcea (2).**

RÂMNICELU 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Buzăului cu Câmpia Brăilei, pe cursul inf. al râului Buzău; 2 189 loc. (1 iul. 1997): 1 081 de sex masc. și 1 108 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Zonă de interes cinegetic. Pe terit. satului Râmnicelu au fost descoperite (1968) urmele unei așezări de la sf. Neoliticului și începutul Epocii bronzului, în care s-au găsit resturi ceramice de tip Cucuteni, precum și patru morminte de înhumație sarmatice (sec. 4 d.Hr.). Cod poștal: 6131.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Râmnicului, pe râul Râmnicu Sărat; 4 308 loc. (1 iul. 1997): 2 075 de sex masc. și 2 233 fem. În satul Râmnicelu, menționat documentar, prima oară, în 1599, se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1857). Până la 17 dec. 1964, satul și com. **R.** s-au numit *Obidiți*. Cod poștal: 5264.

RÂMNICU DE SUS → **Râmnicu Vâlcea (2).**

RÂMNICU PE OLT → **Râmnicu Vâlcea (2).**

RÂMNICU SĂRAT 1. Râu în partea de E a României, afl. dr. al Siretului pe terit. com. Nănești, jud. Vrancea; 123 km; supr. bazinului: 1 010 km^2. Izv de pe pantele de E ale Muntelui Furu (M-ții Vrancei), de la 1 310 m alt., de sub vf. Furu Mare (1 415 m alt.), apoi meandrează larg formând limita dintre Subcarpații Vrancei (în sens restrâns) și sectorul dealurilor Bisocăi și Budei (inclus de cei mai mulți autori tot în Subcarpații Vrancei), unde pantele longitudinale sunt accentuate (33 ‰), cu excepția zonelor depresionare în care panta scade sub 5 ‰, având o direcție generală de curgere NV-SE. După un curs de c. 10 km de la izv., râul pătrunde mai întâi în Depr. Neculele și apoi în Depr. Dumitrești, unde primește aportul a numeroase izv. cloruro-sodice (Motnău, Păcuri etc.), prin contribuția cărora apele râului devin clorurate (de unde derivă și numele de *Râmnicu Sărat*), cu o minerali-

zare de 3-4 g/l care se menține până la vărsare. După ce scapă din strâmtura „Porții de la Buda", aflată între Dealul Căpățânii (la NE) și Dealul Budei (la SV), apele râului încep să se liniștească treptat pătrunzând în Câmpia Râmnicului, în arealul com. Podgoria (jud. Buzău). În aval de municipiul Râmnicu Sărat, albia râului își schimbă brusc direcția de curgere spre NE, panta se reduce și mai mult, albia majoră se lărgește și meandrează puternic. Râul are un debit inconstant, cu o medie multianuală de 2,65 m^3/s. La sfârșitul Cuaternarului și în Holocen, înaintea accentuării lăsării subsidente a Siretului inferior, Râmnicu Sărat curgea pe valea actuală a Buzăului inferior sau era afluentul lui. În cursul inf., apele râului sunt folosite pentru irigații. Afl. pr.: Sărățel, Râmnicel, Motnău, Coțatcu, Voetin. Întâlnit (în unele lucrări de specialitate) și cu numele *Râmnic*.

2. Municipiu în jud. Buzău, situat în Câmpia piemontană a Râmnicului, la 118 m alt., pe râul Râmnicu Sărat, la 29 km N-NE de municipiul Buzău; 41 916 loc. (1 iul. 1997): 20 400 de sex masc. și 21 516 fem. Supr.: 8,77 km^2; densitatea: 4 479 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 13 iun. 1881). Nod rutier. Turnătorie de piese din fontă pentru mașini-unelte. Instalație (rafinărie) de regenerare a uleiurilor lubrifiante uzate, intrată în funcțiune în 1952. Fabrici de garnituri de frână și etanșare pentru toate tipurile de autovehicule, de șuruburi, buloane, lanțuri și arcuri, de confecții, țigarete și produse alim. (conserve din legume și fructe, preparate din carne și lapte, ulei vegetal, produse de panificație etc.). Producție meșteșugărească (confecții artizanale, covoare manuale, obiecte împletite din răchită ș.a.). Morărit. Fermă de creștere a porcinelor. Centru pomicol și viticol. Muzeu cu secții de etnografie, arte plastice, științele naturii, cu colecții de costume, covoare și ceramică populare, de pictură și sculptură românească, de floră și faună autohtone și alohtone (fluturi exotici din China și Malaysia). **Istoric.** Localitatea apare menționată documentar ca sat, prima oară, la 8 sept. 1439, într-un privilegiu comercial emis de domnul Vlad Dracul, iar ca oraș în 1574. Unele documente din sec. 15 atestă că **R.S.** era reședință de județ — statut menținut până în anul 1950. Situat la intersecția unor importante drumuri comerciale și la hotarul dintre Moldova și Țara Românească, **R.S.** a avut în sec. 15 o importanță politică și militară deosebită în politica antiotomană promovată cu consecvență de Ștefan cel Mare care încerca, în acele vremuri, să realizeze un puternic front românesc comun împotriva frecventelor atacuri otomane. În 1474, domnul Ștefan cel Mare a pus (la **R.S.**) piatra de temelie a bisericii cu hramul „Cuvioasa Parascheva". În a doua jumătate a sec. 16, s-a construit o puternică fortificație care să slujească drept „stavilă în calea oștilor otomane și mai ales a invaziei tătarilor" — fortificație refăcută la sf. sec. 17 de Constantin Brâncoveanu. În anul 1700, **R.S.** figura ca reședință de județ pe o hartă a Stolnicului Constantin Cantacuzino. În sec. 18, **R.S.** a suferit de pe urma războaielor ruso-turce, iar în sec. 19 a cunoscut efervescența anului revoluționar 1848, a anului unionist 1859 și a celui de cucerire a independenței din 1877. În perioada interbelică avea o industrie incipientă (fabrici de ulei, săpun, rachiu, moară), dar se dezvoltă din punct de vedere economic, urbanistic, social-cultural după anul 1950. Declarat municipiu la 24 nov. 1994. **Monumente:** biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în anii 1690-1696 prin osârdia domnului Constantin Brâncoveanu, cu o bogată decorație sculptată la portal și cu picturi murale executate de Pârvu Mutu. În apropiere se află

Râmnicu Sărat (2). Clădirea Primăriei

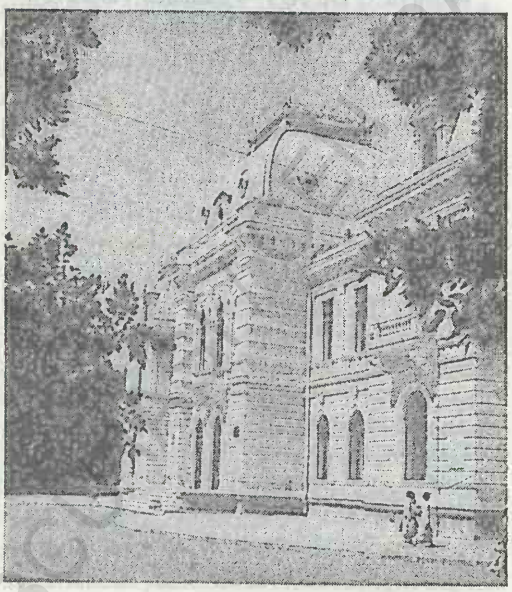

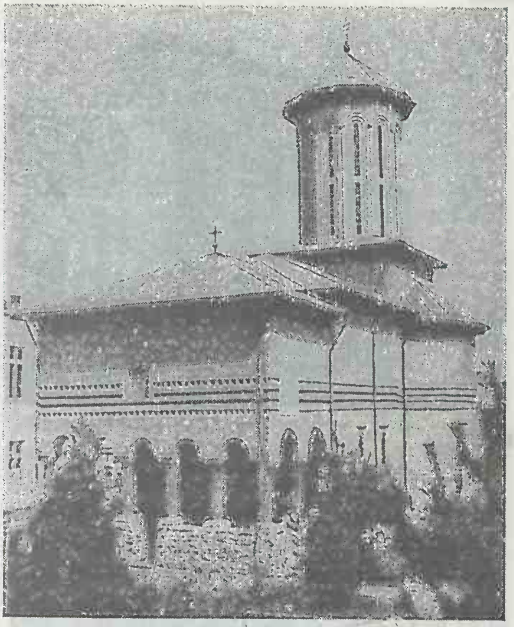

Râmnicu Sărat (2). Biserica „Adormirea Maicii Domnului"

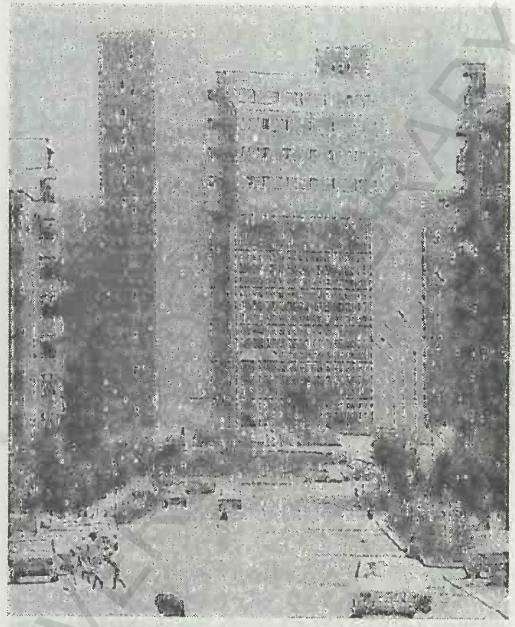

Râmnicu Vâlcea (2). Casa științei și tehnicii

Casa Domnească; bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1708, cu unele refaceri din 1870-1871) și „Sfântul Spiridon" (1784, renovată în 1814); edificiile celor două gări feroviare (gara veche, 1881 și gara nouă, 1893-1898); clădirea Primăriei (1898); monumentul eroilor căzuți în timpul primului război mondial; bustul lui Alexandru Vlahuță, operă a sculptorului O. Späthe; casele memoriale ale biologului Traian Săvulescu și sopranei Florica Cristoforeanu. Cod poștal: 5250.

RÂMNICU VÂLCEA 1. Lac de acumulare realizat pe cursul inf. al râului Olt, la N de municipiul omonim, dat în folosință în 1974, ale cărui ape sunt folosite atât pentru punerea în mișcare a turbinelor hidrocentralei de aici, cât și pentru alimentarea cu apă a municipiului Râmnicu Vâlcea. Supr.: 319 ha; vol.: 19,04 mil. m^3.

2. Municipiu în partea central-sudică a României, reședința jud. Vâlcea, situat pe dr. râului Olt, în partea de E a Subcarpaților Vâlcii, la poalele dealurilor Capela, Gurnoaia și Purcăreț, la 240-260 m alt., la 16 km aval de ieșirea Oltului din defileul de la Cozia; 119 340 loc. (1 iul. 1997): 58 258 de sex masc. și 61 082 fem. Supr.: 28,9 km^2; densitatea: 4 129 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 20 iun. 1887). Nod rutier. Hidrocentrală (46 MW), intrată în funcțiune în 1974. Termocentrală. Constr. de utilaj chimic și forjă și de motoare electrice cu putere mică. Combinat chimic (sodă caustică și calcinată, mase plastice, insecticide, rășini sintetice ș.a.), dat în folosință în 1973 și combinat de industrializare a lemnului (mobilă, placaje, furnire, plăci aglomerate din lemn/PAL, panel). Fabrici de pielărie și încălțăminte, de cărămidă, conf., țesături și produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve din legume și fructe, băuturi, panificație etc.). Tăbăcărie; tipografie. Muzeu județean de istorie (fundat în 1951 pe baza unei colecții întemeiată în 1921 de Esmeralda Capeleanu și reorganizat în anii 1981-1982), cu un bogat material referitor la istoria vâlceană; muzee de etnografie, de arhitectură populară vâlceană și de artă medievală și modernă (icoane, argintărie, mobilier, opere aparținând artiștilor plastici români Nicolae Grigorescu, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Tonitza, Dumitru Ghiață, Corneliu Baba, Ion Pacea, Gheorghe Anghel ș.a.). Biblioteca județeană „Antim Ivireanul" (f. 1935), cu 264 338 vol. (1994). Filarmonica de stat „Ion Dumitrescu" (f. 30 nov. 1995), Teatrul de stat „Anton Pann" (f. 1990), Universitatea de stat „Constantin Brâncoveanu", cu două

Palatul Prefecturii și al Primăriei municipale

Palatul de Cultură

Râmnicu Vâlcea (2)

facultăți, 1 303 studenți și 56 profesori și Universitatea particulară „Cozia", cu 1 280 studenți și 48 profesori (1996-1997). Parcul Zăvoi (13 ha), amenajat în timpul domniei lui Barbu Știrbei (1849-1853), în care s-a cântat pentru prima oară (la 29 iul. 1848) imnul revoluționar „Deșteaptă-te, române", devenit, din 1990, imnul național al României. La **R.V.** are loc anual (din 1968), în luna iulie, Festivalul internațional de folclor „Cântecele Oltului" și Târgul de artă populară, în luna august (din 1998). **Istoric.** Pe terit. localității componente Stolniceni au fost descoperite (1962-1967) urmele unui castru roman din zid (60 x 50 m) și ale unei așezări civile cu nume dacic *(Buridava)* datând din sec. 2-3, care au durat până în sec. 6, cu construcții din zid, mai multe cartiere cu locuințe și clădiri publice ș.a. **R.V.** apare menționat documentar, prima oară, în 1370 ca reședința domnească a lui Vladislav I (Vlaicu Vodă), fiul lui Nicolae Alexandru, an în care el a înființat aici a doua mitropolie, numită Noul Severin și transformată peste un secol (în 1497) în Episcopia Râmnicului și a Noului Severin de către domnul Radu cel Mare. La 20 mai 1388, **R.V.** este atestat documentar din nou, într-un act emis de Mircea cel Bătrân în care amintește de „o moară de la Râmnic pe care a dăruit-o Dan I Voievod", iar la 4 sept. 1389, același mare domn consemnează **R.V.** ca oraș domnesc („... în orașul domniei mele, numit Râmnic..."). În diferitele acte de cancelarie, cronici sau hărți din Evul Mediu, localit. apare înscrisă sub diferite denumiri: *Noul Severin, Târgu Râmnicului, Râmnicu de Sus, Râmnicu pe Olt, Râbnic, Râbnicul de Vâlcea.* Într-un hrisov din 1533, domnul Vlad Vintilă amintește de orașul *Râmnic.* La jumătatea sec. 16, în oraș a fost construită o Curte Domnească, întărită cu turnuri de apărare, unde și-a avut reședința domnul Pătrașcu cel Bun (1554-1557), tatăl lui Mihai Viteazul. În aceeași perioadă, orașul a fost și capitala jud. Râbnic. În 1705, domnul Constantin Brâncoveanu a instalat la **R.V.**, pe lângă Episcopie, o tiparniță, în fruntea căreia l-a adus pe Antim Ivireanul, marele cărturar al timpului. De sub teascurile acesteia a apărut, în 1787, cea dintâi *Gramatică* tipărită în limba română, întocmită de Ienăchiță Văcărescu. În timpul războaielor turco-austriece din 1738 și 1788, orașul a fost distrus aproape în întregime de incendii, fiind refăcut de fiecare dată. În documentele anului 1835, orașul figurează cu numele *Râmnicul pe Olt,* amintindu-se că aici funcționa o școală românească. După o lungă perioadă de decădere sau stagnare, orașul se dezvoltă intens după 1950. Declarat municipiu la 17 febr. 1968, când devine și reședința jud. Vâlcea. În prezent, **R.V.** are în subordine ad-tivă 13 localități componente: Aranghel, Căzănești, Copăcelu, Dealu Malului, Goranu, Fețeni, Lespezi, Poenari, Priba, Râureni, Săliștea, Stolniceni și Troian. Dintre acestea, satele Goranu, Fețeni, Lespezi și Săliștea, care formau com. Goranu, au fost desființate în perioada 1991-1996, și au devenit localități componente ale municipiului **R.V. Monumente:** biserica Episcopiei Râmnicului, având hramul „Sfântul Nicolae", zidită în 1504 prin

grija domnului Radu cel Mare, a fost refăcută (după un incendiu) în anii 1677-1680, reziditâ după incendiul din 1735 de către episcopul Climent și apoi după cel din 1847, respectiv în anii 1850-1856, de episcopul Calinic, când au fost executate și picturile murale interioare de către Gheorghe Tattarescu. În această biserică a fost ucis, la 2 ian. 1529, domnul Radu de la Afumați, împreună cu fiul său Vlad, de către postelnicul Drăgan și vornicul Neagoe, la îndemnul boierilor Craioveşti, ca urmare a faptului că acesta a încercat să schimbe politica de supunere față de Imperiul Otoman. Tot aici a funcționat timp de două secole tiparnița înființată de Constantin Brâncoveanu; bisericile cu hramurile „Buna Vestire" (construită în timpul domniei lui Mircea Ciobanul, 1545-1552, incendiată de turci în 1736 și 1739 și refăcută în 1747 de logofătul Radu Râmniceanu); „Cuvioasa Parascheva" (ctitorie din 1557 a domnului Pătrașcu cel Bun, terminată în 1587 de fiul său, Mihai Viteazul și sfințită în 1593; restaurată în 1790, refăcută și zugrăvită în 1831-1840 și în 1879–1889; consolidată și reparată după anul 1980), „Sfântul Gheorghe" (ante 1636, refăcută în anii 1737-1738), „Sfinții Voievozi" (1677-1680); biserica bolniței, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1746); bisericile cu hramurile „Sfântul Anton de Padova" (1723), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1725), „Buna Vestire" (1751) a fostului schit Imătești, „Duminica Tuturor Sfinților" (1762-1765, sfințită la 13 sept. 1765), cu picturi murale interioare din 1778 și pridvor sculptat în stil brâncovenesc, „Sfântul Dumitru" (1784) ș.a.; biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1742, pictată în 1870); casa în care a locuit, în 1837, scriitorul și folcloristul Anton Pann, când a fost profesor în acest oraș, construită în sec. 18, în stilul arhitecturii populare vâlcene, cu foișor deschis, sprijinit pe stâlpi din stejar, sculptați; clădirile fostului Tribunal județean (1900), azi Casa de cultură a Armatei, liceului „Nicolae Bălcescu" (fost „Alexandru Lahovari"), construită în anii 1907-1913 după planurile arhitectului Nicolae Ghica-Budești și Muzeului de Artă, operă din 1940 a arhitectului Gheorghe Simotta; casa lui Gheorghe Tattarescu (1909); Fântâna „Știrbei" (1853); Fântâna cu bustul lui Constantin Brâncoveanu (1913), realizate de arhitecții Anton Capetti și Raimondo Lozupone; Statuia Independenței, operă din 1913-1916 a sculptorului Ion Iordănescu; monumentul închinat domnului Barbu Știrbei, realizat în 1920 de sculptorul C. G. Mihăilescu; statuia lui Mircea cel Bătrân (sculptor: Ion Irimescu); bustul lui Anton Pann (1968, sculptor: M. Ștefănescu). În localit. componentă Râureni se află o biserică din lemn cu hramul

Râmnicu Vâlcea (2)

Biserica „Buna Vestire" și statuia domnului Mircea cel Bătrân

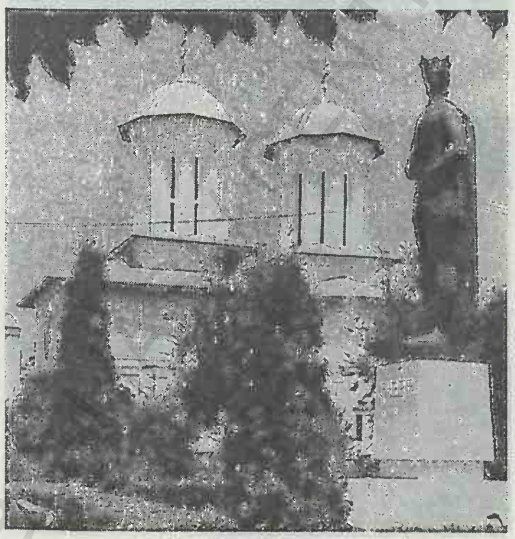

Biserica „Cuvioasa Parascheva"

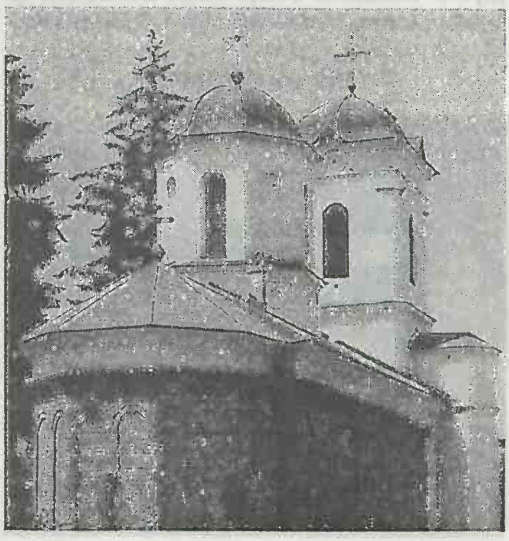

Râmnicu Vâlcea (2). Casa în care a locuit Anton Pann (1837)

„Sfântul Nicolae" (1746), la Căzănești o biserică având dublu hram — „Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru" (1810), iar la Troian, biserica fostului schit, cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1843), cu turn-clopotniță (1843) și un conac din 1893. Alte monumente: → *Goranu*. Cod poștal: 1000.

RÂNCA, stațiune climaterică și de odihnă, de interes general, cu funcționare permanentă, situată în jud. Gorj, în M-ții Parâng, la 1 600 m alt., la 63 km NE de municipiul Târgu Jiu, pe șoseaua alpină Novaci–Sebeș. Climat tonic, cu veri răcoroase (în iul. temp. medie este în jur de 14°C) și ierni friguroase (în ian. temp. medie sub –4°C), cu zăpadă abundentă. Temp. medie anuală este de c. 5°C, iar precipitațiile depășesc 1 000 mm anual. Aerul curat, lipsit de praf și alergeni, liniștea deplină sunt principalii factori de cură indicați pentru tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, de surmenaj fizic și intelectual. Iarna se poate practica schiul pe pârtii naturale, iar vara sunt posibilități de drumeții montane spre obârșiile Lotrului și Gilortului, spre lacul glaciar Gâlcescu, spre pasul (1 950 m alt.) și vf. Urdele (2 060 m) etc.

Cabana din Rânca

RÂPA ALBASTRĂ, lac antropic în jud. Vaslui, realizat pe cursul inf. al râului Simila, la 6 km amonte de confl. cu Bârladul. Supr.: 232 ha; vol.: 10,6 mil. m^3.

RÂPA DE SUS → Vătava.

RÂPILE → Gura Văii (1).

RÂȘCA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Neamțului cu prelungirile de NE ale M-ților Stânișoarei, pe cursul superior al râului Râșca; 4 773 loc. (1 iul. 1997): 2 467 de sex masc. și 2 306 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). În satul Râșca se află o mânăstire de călugări, ctitorie din 1540-1542 a lui Petru Rareș. Biserica, având hramul „Sfântul Nicolae", are o formă alungită, cu două turle, iar pe fațada sudică prezintă picturi murale bine păstrate („Scara lui Ioan Climax", „Viața Sfântului Antonie" ș.a.), executate, în anii 1551-1552, de pictorul grec Stamatello Cotronas. În interior se află un valoros tablou votiv înfățișându-l pe ctitor cu familia lui. În perioada 1611-1617, marele vornic Costea Băcioc a construit pridvorul mare al bisericii. Chiliile actuale datează din anii 1821-1842. Turn-clopotniță din sec. 17. Ansamblul monahal a fost renovat în 1827,

Râșca. Biserica „Sfântul Nicolae" a Mânăstirii Râșca

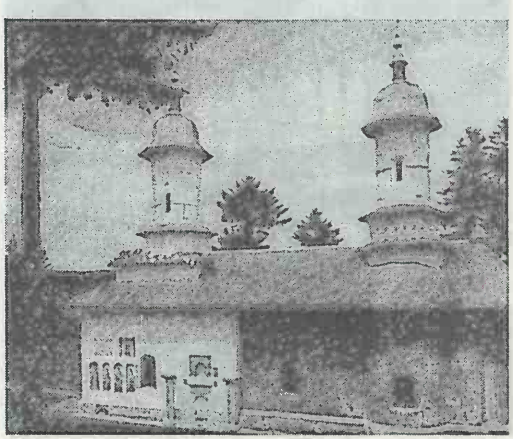

1972, 1991. În 1844, aici a fost surghiunit de către domnul Mihail Sturdza, timp de şase luni, Mihail Kogălniceanu. În satul Buda se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1790, reparată în 1898 şi 1925). Cod poştal: 5788.

RÂŞNOV, oraş în jud. Braşov, situat în SV Depr. Braşov, la 650 m alt., pe râul Ghimbăşel, la 14 km SV de municipiul Braşov; 16 496 loc. (1 iul. 1997): 8 093 de sex masc. şi 8 403 fem. Supr.: 3,9 km^2; densitatea: 4 230 loc./km^2. Staţie de c.f. Nod rutier. Expl. de argilă. Microhidrocentrală. Termocentrală. Constr. de maşini-unelte (scule aşchietoare, freze, burghie, vârfuri pentru strung etc.) şi de unelte pentru mină; fabrică de mase plastice (poliacetat de vinil obţinut prin chimizarea gazului metan); combinat de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea etc.); produse de panificaţie. Ferme de creştere a bovinelor şi păsărilor. Muzeu de istorie. **Istoric.** În perimetrul oraşului au fost descoperite (1939, 1969-1970) urmele unei aşezări daco-romane (*Cumidava*) şi ale unui mare castru roman (114 x 110 m), construit în sec. 2 d.Hr. şi refăcut în sec. 3, când a fost întărit cu două şanţuri la exterior şi turnuri de apărare la colţuri. În interiorul castrului au fost identificate fragmente de ziduri ale unor clădiri, bucăţi de *terra sigilata,* vase de provizii, decorate cu fascicule striate ondulate, o figurină din lut, reprezentând-o pe Venera, opaiţe etc. Localit. apare menţionată documentar, prima oară, în 1331, cu numele *Rosnou,* iar apoi în 1343 (*Roşnov*), 1377 (*Rasnov*), 1388 (*Villa Rosarum*). După lupta de la Mirăslău (18 sept. 1600), Mihai Viteazul s-a retras, împreună cu familia sa, la Râşnov, pe care îl considera drept „un oraş al domniei mele". **Monumente:** cetatea ţărănească, situată pe un deal care domină oraşul de la 150 m alt., construită din piatră, în mai multe etape, respectiv din sec. 14 (atestată documentar, prima oară, în 1335, în legătură cu invazia tătară în Ţara Bârsei) până în sec. 17. Alcătuită din mai multe incinte, cetatea are un zid de centură, înalt de 5 m, dominat de nouă turnuri de apărare. Capela din interiorul cetăţii, astăzi ruinată, datează din 1650; biserică din sec. 13-15 (azi biserică evanghelică), fortificată, în stil gotic, cu picturi murale interioare cu caracter renascentist, realizate în anul 1500; biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae", ridicată de domnul Dan I în 1384, reprezintă prima ctitorie a Basarabilor (familie domnitoare în Ţara Românească) în Transilvania. Biserica a fost restaurată de Mihai Viteazul în anul 1600 şi amplificată în 1770 (păstrează picturi murale interioare executate de Mişu Popp în 1864). Peştera Valea Cetăţii (ocrotită). Cod poştal: 2221.

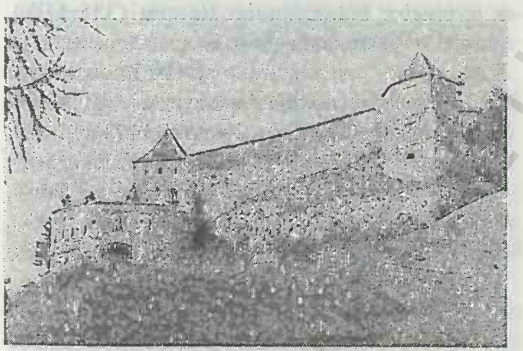

Cetatea
Râşnov
Vedere generală de pe cetate

Râşnov. Biserica evanghelică

RÂU CÂINELUI, râu, afl. stg. al Vedei pe terit. com. Buzescu (jud. Teleorman); 84 km; supr. bazinului: 534 km^2. Izv. din partea de N a Câmpiei Găvanu-Burdea, din arealul com. Siliștea Nouă.

RÂU DE MORI, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 11 sate, situată în partea de S a Depr. Hațeg, la poalele de N ale M-ților Retezat, pe cursul superior al Râului Mare; 3 712 loc. (1 iul. 1997): 1 871 de sex masc. și 1 841 fem. Expl. de granit. Hidrocentrale în satele Ostrovu Mic (15,9 MV, intrată în funcțiune în 1986), Clopotiva (14 MW, dată în folosință în 1987) și Ostrov (15,9 MW, intrată în funcțiune în 1988). În satul Râu de Mori, menționat documentar, prima oară, în 1359, se află ruinele Curții cnejilor Cânde (sec. 15), iar în satul Suseni, atestat documentar în 1439, ruinele Cetății de Colț (sau Cetatea Colțului), situată pe un pinten stâncos din M-ții Retezat — cetate construită de cnejii Cânde, prevăzută cu un donjon masiv. Biserica cetății (azi în ruină) datează din sec. 14 și avea deasupra altarului un turn cu ferestre de tragere. A fost una dintre cele mai puternice cetăți cneziale din Transilvania. În satul Ostrov, menționat documentar în 1260, se află biserica ortodoxă cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 14), iar în satul Clopotiva, atestat documentar în 1360, bisericile ortodoxe cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1700) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1768). Acces spre rezervațiile Gemenele (rezervație științifică integrată în Parcul Național Retezat) și Calcarele de la Fața Fetei (cu planta endemică *Centaurea pseudophrygia* ssp. *retezatensis*). Cod poștal: 2658.

RÂU DOAMNEI, râu, afl. stg. al Argeșului la Pitești; 98 km; supr. bazinului: 1 822 km^2. **R.D.** își formează cursul pr. din confl. a două pâraie alpine (*Valea Rea*, 20 km, considerat izv. pr. și *Zârna*, 17 km), care au obârșia în două lacuri glaciare, aflate aproximativ la aceeași alt. (2 190 m) pe versantul de S al M-ților Făgăraș: Valea Rea izv. din lacul Viștea, de sub vf. Moldoveanu, iar Zârna din lacul omonim, de sub vf. Dara. **R.D.** are în sectorul montan un curs vijelios pe direcție predominantă N-S, străbătând versantul de S al M-ților Făgăraș, unde panta medie este de 40‰, apoi Muscelele și Dealurile Argeșului, unde panta medie de curgere este de 4-8‰, având un debit mediu multianual, în zona de vărsare, de 22 m^3/s. O parte din apele cursului său superior este captată și condusă printr-un tunel de aducțiune în lacul de acumulare Vidraru aparținând hidrocentralei de pe cursul superior al râului Argeș. Afl. pr.: Cernat, Râu Târgului.

RÂU MARE, râu, afl. stg. al Streiului în Depr. Hațeg, pe terit. com. Sântămăria-Orlea (jud. Hunedoara); 62 km; supr. bazinului: 894 km^2. **R.M.** se formează prin unirea, în micul bazinet de la Gura Apelor, a *Râului Șes*, care izv. din masivul Godeanu, de sub vf. Godeanu, cu *Lăpușnicu Mare*, care își adună apele din M-ții Retezat, de sub vf. Peleaga. Cursul superior al **R.M.**, instalat între M-ții Retezat (la E) și M-ții Țarcu (la V), are o pantă medie de 30‰, ceea ce-i asigură o valoare ridicată din punct de vedere hidroenergetic. Pe cursul superior al **R.M.**, în bazinetul Gura Apelor, s-a construit, în anii 1980-1986, cel mai mare baraj de pe râurile interioare ale țării (Barajul „Gura Apelor"): 174 m înălțime; 570 m lățime max. la bază; 480 m lungimea la coronament. Lacul de acumulare rezultat în urma barajului are o capacitate de 225 mil. m^3 de apă, constituind sursa de alimentare și punere în mișcare a turbinelor hidrocentralei Retezat (335 MW), intrată în funcțiune în 1986. În aval de aceasta, pe **R.M.** au mai fost construite și date în exploatare încă zece hidrocentrale: Ostrovu Mic, 15,9 MW (dată în folosință în 1986), Clopotiva, 14 MW (1987), Ostrov, 15,9 MW (1988), Cârnești I, 15,9 MW (1988), Cârnești II, 11,5 MW (1988), Păclișa, 15,9 MW (1988), Totești I, 15,9 MW (1988), Totești II, 15,9 MW (1989), Hațeg, 15,9 MW (1990) și Sântămăria-Orlea, 11,5 MW (1991).

RÂU MORILOR → **Telița.**

RÂU NEGRU, râu, afl. stg. al Oltului în aval de com. Chichiș (jud. Covasna); 97 km; supr. bazinului: 2 320 km^2. Izv. de pe versantul de S al M-ților Nemira, de sub vf. Șandru Mare, de la 1 280 m alt., curge mai întâi pe direcție N-S, având o pantă de scurgere de 35 ‰, iar în arealul com. Lemnia (jud. Covasna), **R.N.** pătrunde în Depr. Târgu Secuiesc, pe care o drenează pe direcție NE-SV și unde panta scade rapid (0,2 ‰), râul meandrează intens, producându-se și numeroase despletiri. În cursul inf., străbate o zonă mlăștinoasă și arealul cu dune de nisip de la Reci. Afl. pr.: Estelnic, Cașin, Mărcușa, Zăbala, Covasna, Tărlung.

RÂURENI, lac de acumulare realizat pe cursul inf. al râului Olt, în aval de municipiul Râmnicu Vâlcea, dat în folosință în 1977. Supr.: 174 ha; vol.:

7,3 mil. m^3. Apele lacului pun în mișcare turbinele hidrocentralei Râureni, cu o putere instalată de 48 MW.

RÂU SADULUI, com. în jud. Sibiu, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de N ale M-ților Lotrului și cele de E ale M-ților Cindrel, pe cursul mijlociu al râului Sadu; 837 loc. (1 iul. 1997): 446 de sex masc. și 391 fem. Hidrocentrala Sadu V (27,4 MW), intrată în funcțiune în 1955. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Satul Râu Sadului apare menționat documentar, prima oară, în 1850. Cod poștal: 2436.

RÂU TÂRGULUI, râu, afl. stg. al Râului Doamnei, în amonte de Mărăcineni; 67 km; supr. bazinului: 1 079 km^2. Izv. din M-ții Iezer, de sub vf. Păpușa, de la 2 050 m alt., străbate zona montană pe direcție N-S, pe o pantă medie de 50 ‰, la Câmpulung pătrunde în zona Muscelelor Argeșului, schimbându-și ușor direcția de curgere către SV, iar în aval de Mihăești drenează partea de V a Piem. Cândești, separând-o de Dealurile Argeșului. Debitul mediu multianual în zona de vărsare este de 12 m^3/s. În cursul superior, în satele Lerești și Voinești au fost construite și date în folosință (în 1987) câte o hidrocentrală având puterea instalată de 19 MW și respectiv de 5,2 MW.

REBRA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită dintr-un sat, situată în zona Muscelelor Năsăudului, pe cursul inf. al râului omonim; 2 833 loc. (1 iul. 1997): 1 466 de sex masc. și 1 367 fem. Expl. de gresii. Pomicultură (meri, pruni). Satul Rebra apare menționat documentar, prima oară, în 1440. Cod poștal: 4524.

REBRICEA, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 9 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe valea râului Rebricea; 3 317 loc. (1 iul. 1997): 1 658 de sex masc. și 1 659 fem. Halte de c.f. (în satele Rebricea și Rateșu Cuzei), inaugurate la 1 mai 1892. Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Rebricea apare menționat documentar, prima oară, în 1460, iar satul Tatomirești în 1487. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1790-1792, cu unele transformări din 1888; reparată în anii 1935-1939 și 1957-1960) și „Sfinții Voievozi" (ante 1809), în satele Tatomirești și Tufeștii de Jos; biserica din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1716), în satul Draxeni. Cod poștal: 6551.

REBRIȘOARA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor Năsăudului, pe valea Someșului Mare, la confl. cu râurile Rebra și Gersa; 5 052 loc. (1 iul. 1997): 2 515 de sex masc. și 2 537 fem. Stație de c.f. (în satul Rebrișoara). Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de confecționare a obiectelor din răchită (în satul Rebrișoara). În satul Rebrișoara, menționat documentar, prima oară, în 1375, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1721) și o biserică din zid datând din 1903. Rezervație naturală (Peștera *Izvorul Tăușoarelor*). Cod poștal: 4522.

RECAȘ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Câmpiei Timișului, pe canalul Bega; 8 166 loc. (1 iul. 1997): 4 029 de sex masc. și 4 137 fem. Stație (în satul Recaș) și haltă de c.f. (în satul Izvin). Expl. de argile comune. Mat. de constr.; pielărie și încălțăminte. Creșterea bovinelor și a cailor de rasă Nonius (în satul Izvin). Centru viticol și de vinificație. În satul Bazoș, atestat documentar în 1783, se află un parc dendrologic (59 ha), amenajat în anii 1909-1914 de către F. von Engelhardt (director al grădinilor publice din Düsseldorf), inclus pe lista ariilor protejate, care cuprinde peste 500 de specii de arbori din diferite zone ale lumii (ienupăr de Virginia/*Juniperus virginiana*, gutui japonez/*Chaenomeles japonica*, arțar american/*Acer saccharinum*, nuc american, arbore de abanos, arborele lalea/*Lyriodendron tulipifera* ș.a.). Satul Recaș apare menționat documentar, prima oară, în 1359, cu numele *Rykas*. Cod poștal: 1881.

RECEA 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul superior al râului Teleorman; 3 205 loc. (1 iul. 1997): 1 546 de sex masc. și 1 659 fem. Haltă de c.f. (în satul Recea). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Bisericile cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", în satele Deagu de Sus (1765) și Recea (1805, cu picturi murale din 1806). Cod poștal: 0392.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Făgăraș, la poalele de N sale M-ților Făgăraș, pe râul Săvăstreni; 3 039 loc. (1 iul. 1997): 1 522 de sex masc. și 1 517 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri). Culturi de cartofi și cereale. Satul Recea apare menționat documentar, prima oară, în 1560. În satul Săsciori, atestat documentar în 1432, se află biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18). Cod poștal: 2319.

3. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Baia Mare, la poalele M-ților Gutâi, pe râul Lăpuș; 5 039 loc. (1 iul. 1997): 2 472 de sex masc. și 2 568 fem. Halte de c.f. (în satele Săsar și Lăpușel). Expl. de aur și argint (în satul Săsar). Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea ovinelor. Satul Recea apare menționat documentar, prima oară, în 1828. Cod poștal: 4812.

4. Mânăstirea ~ → Ungheni (3).

RECEA-CRISTUR, com. în jud. Cluj, alcătuită din 9 sate, situată în zona Dealurilor Gârboului, la poalele de E ale Dealului Cacova, pe cursul superior al râului Lonea; 1 588 loc. (1 iul. 1997): 776 de sex masc. și 812 fem. Satul Recea-Cristur apare menționat documentar, prima oară, în 1320. În satul Osoi, atestat documentar în 1314, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1800, cu picturi pe pereții interiori datând din 1821), iar în satul Ciubăncuța, amintit documentar în 1554, biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1829). Cod poștal: 3435.

RECI, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Depr. Sfântu Gheorghe, la poalele de S ale M-ților Bodoc, pe cursul inf. al văii Râului Negru; 2 200 loc. (1 iul. 1997): 1 085 de sex masc. și 1 115 fem. Haltă de c.f. (în satul Bita). Expl. de gresii. Moară (sec. 19). Topitorie de in. În arealul com. **R.** are loc o îngustare a văii Râului Negru („strâmtoarea" sau „poarta" de la Reci) prin care se face trecerea către Depr. Bârsei. Pe terit. satului Reci au fost descoperite (1957-1959) vestigiile unor așezări suprapuse datând din Neolitic, din prima Epocă a fierului (Hallstatt), din sec. 3-4 (Cultura Sântana de Mureș), precum și un cimitir de înhumație din sec. 10-11. În satul Reci, menționat documentar, prima oară, în 1334, se află o biserică în stil romanic (sec. 13), azi biserică reformată, reconstruită în 1515, cu transformări din 1857, și un conac din 1717. În perimetrul com. **R.** există numeroase dune de nisip (Dunele de la Reci), cu înălțimi cuprinse între 3 și 12 m, a căror orientare (NE-SV) se datorează vântului Nemira care bate în această zonă cu deosebită intensitate. Între dune sunt cantonate o serie de mlaștini și lacuri având forme alungite. Această zonă de dune de pe stg. văii Râului Negru, extinsă pe o supr. de 8 km^2, era acoperită în secolul trecut de un mestecăniș întins („Mestecănișul de la Reci"), care a fost treptat afectat de tăieri și de pășunat, ceea ce a dus la apariția nisipurilor mișcătoare. Ulterior a luat o mare extindere aninul, alături de care s-a plantat pin silvestru, pin negru, plop canadian și stejar, oprindu-se înaintarea dunelor. O parte a câmpului de dune este acum ocupată de culturi agricole. Pe o mică porțiune, declarată rezervație naturală, se mai află mesteceni bătrâni, rari. În partea de NE a acestei arii nisipoase, unde terenul este mai umed și ochiurile de apă sunt mai mari și mai numeroase se află un aninș întins, declarat rezervație silvocinegetică. Aici se întâlnesc numeroase plante plutitoare, ca nufărul alb (*Nymphaea alba*) și *Aldrovanda vesiculoasa* și plante higrofile ca roua cerului (*Drosera rotundifolia*), trifoiștea (*Menyanthes trifoliata*) și șapte degete (*Comarum palustre*). Fauna este abundentă și diversă, aici fiind un important loc de popas pentru păsările de apă. Se remarcă și un batracian interesant, considerat relict glaciar, broasca de mlaștină (*Rana arvalis*). Cod poștal: 4040.

REDEA, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Romanați, pe râul Valea Pârliți; 3 323 loc. (1 iul. 1997): 1 651 de sex masc. și 1 612 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. În satul Redea se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1721, refăcută în anii 1802-1804), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1830), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1834-1836), „Sfinții Voievozi" (1868) și conacul „Găleteanu" (sec. 19). Cod poștal: 0832.

REDIU 1. Com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Covurlui, pe râul Suha; 3 757 loc. (1 iul. 1997): 1 986 de sex masc. și 1 771 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume etc. Până la 17 dec. 1964 satul și com. **R.** s-au numit *Oasele*. Cod poștal: 6215.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Jijiei Inferioare, pe râul Valea Lupului; 5 444 loc. (1 iul. 1997): 2 732 de sex masc. și 2 712 fem. Haltă de c.f. (în satul Rediu). Creșterea bovinelor. Pe terit. satului Rediu, menționat documentar, prima oară, în 1472, au fost descoperite fragmente de vase ceramice datând de la sf. celei de-a doua Epoci a fierului (La Tène — sec. 5 î.Hr.-1 d.Hr.), precum și vestigiile unor așezări din sec. 4 și din sec. 17-18. În satul Rediu se află biserica având hramul „Sfântul Grigore"

(sec. 19, reparată în 1930). Până la 17 febr. 1968, satul și com. R. s-au numit *Rediu-Tătar*. Cod poștal: 6647.

3. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Cracău-Bistrița, pe dr. văii Bistrița; 5 343 loc. (1 iul. 1997): 2 770 de sex masc. și 2 573 fem. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (sec. 19) și „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809, refăcută în anii 1820-1824), în satele Rediu și Bețești; biserica din lemn cu hramul „Buna Vestire" (sec. 19), în satul Poloboc. Cod poștal: 5618.

REDIU-TĂTAR → **Rediu (2).**

REGHIN, municipiu în jud. Mureș, situat într-o mică depresiune, în partea de E a Pod. Transilvaniei, în zona Dealurilor Mureșului, la 350-395 m alt., pe ambele maluri ale râului Mureș, la confl. cu râul Gurghiu, la 32 km N-NE de municipiul Târgu Mureș; 39 128 loc. (1 iul. 1997): 19 237 de sex masc. și 19 891 fem. Supr.: 13,34 km^2; densitatea: 2 933 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1885 și modernizată în 1968). Nod rutier. Centrală electrică și de termoficare ce funcționează pe baza deșeurilor din lemn. Turnătorie de oțel și fontă. Constr. de utilaje agricole, de mașini și utilaje pentru ind. lemnului (tractoare articulate, dotate cu clești și brațe), pentru ind. mat. de constr. (echipamente pentru liniile tehnologice ale fabricilor de cărămidă și țiglă) și de piese de schimb pentru autovehicule (pompe, lanțuri antiderapante, cricuri hidraulice etc.). Combinat de prelucr. a lemnului în cadrul căruia se produc instrumente muzicale, ambarcațiuni nautice (caiace, canoe, veliere, schifuri, bărci de agrement etc.), articole sportive (schiuri, săniuțe, aparate de gimnastică, rachete de tenis ș.a.), plăci aglomerate din lemn etc. Fabrici de conf., de încălțăminte din piele pentru diverse utilități sportive, de lapte praf, bere, sucuri naturale, preparate din carne, panificație etc. Centru pomicol (meri, peri, nuci, caiși). Fermă zootehnică. Parc (6 ha); pădurea Rotundă (30 ha), folosită ca loc de agrement. Muzeu (f. 1960), cu secții de istorie, etnografie (c. 4 000 de exponate cuprinzând piese de port popular, ceramică, icoane pe sticlă, țesături, obiecte meșteșugărești etc.) și științele naturii (peste 1 500 de specii din ornitofauna României și a altor țări — huhurez de Ural, gâsca americană etc.). Colecția de ouă încondeiate „Kalber Ladislau". Biblioteca municipală cu peste 6 000 de volume, în majoritate cărți rare și vechi (*Codicis DN Iustiniani Sacratis*, 1551, *Instructio pro tabula regio judiciaria Transylvaniae*, 1737 ș.a.). **Istoric.** În perimetrul orașului au fost descoperite vestigiile mai multor așezări suprapuse, datând din Neolitic (topoare din piatră, fusaiole din lut ars, fragmente de vase ceramice etc.), din Epoca bronzului (ceramică decorată prin incizie, fibule, securi din bronz etc.) și din perioada geto-dacă (fragmente de vase ceramice, unelte, morminte de incinerație). Săpăturile arheologice efectuate au mai scos la iveală un tezaur monetar roman (peste 600 de piese), un vas ornamentat cu linii orizontale vălurite și vestigiile unei cetăți de pământ din sec. 8-9. În sec. 12, R. și zonele înconjurătoare au fost colonizate cu sași. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1228, cu numele *Regun*, iar apoi ca reșed. a unui decanat monahal (în 1300) și al unui capitlu (în 1332). Prădată și incendiată în timpul invaziilor tătare din anii 1241, 1285, 1393, așezarea s-a refăcut de fiecare dată și a fost înconjurată cu ziduri de apărare. Amintit documentar ca târg (*oppidum Regen*) în 1427, R. devine în sec. 16 un important centru meșteșugăresc, în care activau numeroase bresle (tăbăcari, cizmari, cojocari, croitori etc.), și comercial, cu vestite târguri anuale. În 1708 și 1767, R. a fost afectat de mari incendii care i-au provocat pagube uriașe, iar la 1 nov. 1848 a fost incendiat de gărzile secuiești, flăcările mistuind biserici, școli, primăria, numeroase case ș.a. După refacerea sa, așezarea cunoaște o nouă dezvoltare (în 1857, la R. își desfășurau activitatea peste 20 de bresle, cu peste 600 de meșteșugari), fiind ridicată la rangul de oraș liber (în 1863), cu drept de a trimite deputați în Dieta Transilvaniei. În 1870, la R. a fost instalată o tipografie, în 1874 a luat ființă o secție a Societății „ASTRA", care a jucat un important rol cultural, iar în 1885, orașul a fost legat prin

Reghin. Centrul municipiului

linie de c.f. cu orașul Târgu Mureș. După unirea Transilvaniei cu România, la 1 dec. 1918, **R.** a cunoscut o dezvoltare însemnată, mai ales în domeniul ind. lemnului și alim. În sept. 1944, orașul a fost eliberat de armatele române de sub ocupația hortisto-fascistă. În luna mai 1970, **R.** a suferit mari pagube materiale de pe urma puternicelor inundații provocate de revărsările Mureșului și Gurghiului. Declarat municipiu la 24 nov. 1994. În prezent, **R.** are în subordine ad-tivă două localități componente: Apalina și Iernuțeni, ambele menționate documentar, prima oară, în 1332. **Monumente:** biserica evanghelică, începută înainte de anul 1300 ca bazilică romanică și terminată în 1330, cu unele transformări gotice din sec. 16 și 18. Afectată de incendiul din 1848, a fost renovată în 1857; restaurată în anii 1929-1930 și 1959-1961. Are un turn înalt de 47 m, prevăzut cu un ceas instalat în sec. 19. Casa parohială datează din 1670; biserica ortodoxă din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1725 sau 1744-1748, renovată în anii 1760, 1857, 1957 și 1982), cu picturi de factură populară în altar și icoane pe tâmplă din 1857, are 15 m lungime, 6 m lățime și 14 m înălțime; biserica romano-catolică (1781), în stilul barocului târziu, a fost repictată în 1968; biserica reformată (sec. 18), azi evanghelică, are o orgă instalată în 1784; biserica ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime", ctitorie din anul 1805 a lui Petru Maior, terminată în 1811; bustul lui Petru Maior, care a trăit la Reghin în anii 1784-1809; statuia „Lupa capitolina", operă a sculptorului Simion Moldovan, dezvelită la 17 dec. 1994. În localit. componentă Apalina se află un castel (sec. 15, refăcut în sec. 19), construit în stilul Renașterii, cu elemente baroce, situat într-un parc (15 ha) cu specii rare de frasin american, salcâm japonez, pin, tisă ș.a., precum și o biserică romano-catolică (sec. 13-15), iar în localit. componentă Iernuțeni, o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1992-1995, sfințită la 20 aug. 1995 de Preafericitul Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române). Cod poștal: 4225.

REGHIU 1. Masiv deluros în Subcarpații Vrancei, extins pe direcție SV-NE, între văile râurilor Milcov (la E) și Zăbala (la V), alcătuit din gresii, șisturi argiloase, marne ș.a. Alt. max.: 867 m (vf. Răchitașu). Acoperit cu păduri de fag. În perimetrul acestui masiv se află rezervația complexă (geologică, paleontologică și floristică) Scruntaru (125 ha), ocrotită din apr. 1973, în cadrul căreia se evidențiază un interesant relief ruiniform, dezvoltat pe gresii sarmațiene (vârfuri conice, jgheaburi adânci, pereți abrupți etc.), bogate depozite fosilifere (lamelibranhiate, gasteropode) și variate specii de plante, printre care: mojdreanul (*Fraxinus ornus*), jugastrul (*Acer campestre*), cătina (*Hippophäe rhamnoides*), sângerul (*Cornus sanguinea*), iarba fiarelor (*Cynanchum vincetoxicum*), pelinul nemirositor (*Artemisia campestris*), lemnul râios (*Evonymus verrucosa*), inul sălbatic (*Linum austriacum*) ș.a.

2. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Vrancei, la poalele de S ale Dealului Răiuț și cele de NE ale Dealului Reghiu, pe cursul superior al râului Milcov; 2 707 loc. (1 iul. 1997): 1 405 de sex masc. și 1 302 fem. Zăcăminte de sare gemă și de cărbune brun (neexploatate). Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). În satul Ursoaia se află biserica având hramul „Coborârea Duhului Sfânt" (ante 1809). În arealul com. **R.** există rezervația complexă Scruntaru (125 ha). Cod poștal: 5337.

REGUN → **Reghin.**

REMETEA 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în partea de N a Depr. Beiuș, la poalele M-ților și Dealurilor Pădurea Craiului, la confl.

Remetea (1). Portretul evanghelistului Marcu (pictură din tinda bisericii din lemn, sec. 15)

râului Meziad cu Valea Roșie; 3 141 loc. (1 iul. 1997): 1 580 de sex masc. și 1 561 fem. Centru de rotărit, de cioplituri și sculpturi în lemn (în satele Meziad și Petreasa). Punct de plecare spre Peștera Meziad. În satul Remetea, menționat documentar, prima oară, în 1422, se află o biserică (ante 1400) cu picturi murale de influență tiroleză, datând din 1420, acoperite de o zugrăveală în sec. 16, iar în satul Șoimuș, atestat documentar în 1213, o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1743, cu iconostas pictat în 1875 de David Zugravul). Cod poștal: 3624

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Giurgeu, la poalele de E ale M-ților Gurghiu, pe cursul superior al văii Mureșului, la 750 m alt., la 75 km NV de municipiul Miercurea-Ciuc; 6 410 loc. (1 iul. 1997): 3 217 de sex masc. și 3 193 fem. Expl. și prelucr. lemnului (scaune). Fabrică de lapte praf. Centru de prelucr. artistică a lemnului. În satul Remetea, menționat documentar, prima oară, în 1567, se află o piuă (1875), un joagăr (sec. 19), o moară (sec. 19) și un muzeu etnografic. Satul Remetea are statut de stațiune balneoclimaterică de interes local, cu funcționare permanentă, cu climat de depresiune intramontană, tonic, cu temp. medii anuale de c. 6,5°C (în iul. temp. medie este de 17°C, iar în ian. sub –6°C) și precipitații moderate (c. 700 mm anual). Numeroase izv. cu ape minerale carbogazoase, feruginoase, bicarbonatate, sodice, calcice, magneziene, indicate în cură internă pentru tratarea bolilor digestive (gastrite hipoacide în fază inactivă, colon iritabil), a celor hepatobiliare (dischinezie biliară), precum și în cură externă pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, cardiovasculare (hipertensiune arterială, ateroscleroză compensată, arterită aterosclerotică în stare incipientă). Buvete pentru cură internă cu ape minerale. Rezervație naturală („Mlaștina cea mare de la Remetea"). Cod poștal: 4212.

REMETEA CHIOARULUI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 5 sate, situată în partea de SE a Depr. Baia Mare, la poalele Dealurilor Chioarului și a culmii Pietricica, pe cursul mijlociu al râului Lăpuș; 2 905 loc. (1 iul. 1997): 1 397 de sex masc. și 1 508 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Berchezoaia, menționat documentar, prima oară, în 1566, se află ruinele Cetății Chioarului, construită în sec. 13 ca cetate de pază și amintită pentru prima oară în 1319 într-un document în care se arată că „nobilii transilvăneni, răsculați împotriva regelui Carol I Robert de Anjou, au cucerit cetățile Cehu și Chioar". În 1367, cetatea a intrat în posesia lui Drag, iar în 1378 apare cu numele *castrum Kewar*, aflată în proprietatea voievozilor maramureșeni Balc și Drag. La începutul sec. 15, 37 de localități au fost alipite acestei cetăți, iar în 1424, cetatea cuprindea în subordinea sa circa 100 de sate. În 1599, Cetatea Chioarului, una dintre cele mai puternice fortificații din Transilvania, a fost cucerită de Mihai Viteazul, în 1657 a fost ocupată de polonezi, iar în 1660 de armatele turcești comandate de Ali-Pașa. Ocupată (în 1685) și stăpânită (până în 1718) de austrieci, cetatea a fost distrusă de aceștia în 1718 deoarece devenise un important loc de refugiu pentru haiduci. În timpul răscoalei curuților (1703-1711), Cetatea Chioarului a reprezentat un puternic centru de rezistență al răsculaților. În perioada medievală, Cetatea Chioarului a funcționat ca district de sine stătător, cunoscută și sub numele de *Cetatea de Piatră*. În satul Posta, menționat documentar, prima oară, în 1555, se află

Remetea Chioarului. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din satul Remetea Chioarului

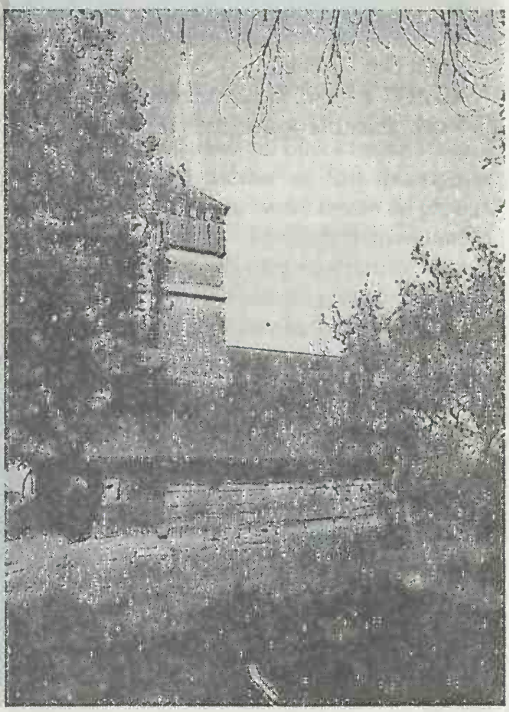

bisericile ortodoxe din lemn, cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 17, cu picturi interioare originare), „Sfântul Ilie" (1806) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1820), iar în satul Remetea Chioarului, amintit documentar în 1566, o biserică ortodoxă din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1800), cu un monumental turn-clopotniță și un frumos pridvor cu arcade din bârne cioplite, și o casă veche din lemn (1875) aparținând Mariei Pop. În satul Berchez, atestat documentar în 1351, există o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată) și o biserică ortodoxă din lemn, cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 19). Cod poștal: 4864.

REMETEA MARE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Câmpiei Timișului, pe canalul Bega; 3 089 loc. (1 iul. 1997): 1 479 de sex masc. și 1 610 fem. Haltă de c.f. (în satul Remetea Mare). Produse alim. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. În perimetrul com. **R.M.** au fost descoperite vestigiile a două locuințe datând din prima Epocă a fierului (Hallstatt, 1200-450/300 î.Hr.) în care s-a găsit un bogat material arheologic. În satul Remetea Mare, menționat documentar, prima oară, în 1333, se află conacul „Ambrozi" (1820), azi han turistic. Cod poștal: 1887.

REMETHE → Pomi.

REMEȚI 1. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de N ale M-ților Gutâi, pe stg. râului Tisa, la granița cu Ucraina; 3 314 loc. (1 iul. 1997): 1 692 de sex masc. și 1 622 fem. În satul Remeți, menționat documentar, prima oară, în 1363, se află biserica ucraineană a fostei mânăstiri a Paulinelor, datând din sec. 15. Cod poștal: 4987.

2. Hidrocentrala ~ → Bulz.

REPA → Vătava.

REPEDEA 1. Deal cu caracter structural, situat la marginea de NE a Pod. Central Moldovenesc, la SE de Iași, alcătuit dintr-o succesiune de argile, gresii și calcare oolitice sarmațiene. Spre N și V este delimitat de cueste puternice, afectate de procese de alunecări de straturi. Alt. max.: 416 m. Acoperit cu păduri de fag, stejar și gorun și parțial de livezi și podgorii. A fost studiat din punct de vedere geologic de către Grigore Cobălcescu, în 1862, care a elaborat, cu această ocazie, prima lucrare geologică din România (*Calcarul de la Răpidea*). Importanță turistică. Declarat monument al naturii (1955). Cunoscut și sub numele de *Răpedea* sau *Răpidea*.

2. Com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în Depr. Poienile de sub Munte, la poalele M-ților Maramureș, la confl. râului Repedea cu Ruscova; 4 908 loc. (1 iul. 1997): 2 562 de sex masc. și 2 346 fem. Cod poștal: 4963.

RESCHITZA → Reșița.

RESCULUM → Poieni.

RESICZA → Reșița.

RESZINITZA → Reșița.

Dealul Repedea văzut dinspre Vest

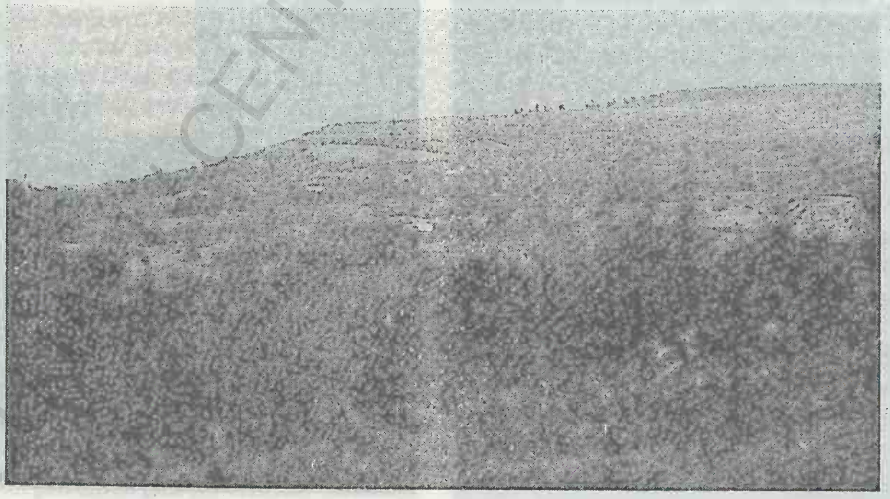

REŞIŢA, municipiu în partea de SV a României, reşed. jud. Caraş-Severin, situat în depresiunea omonimă (care constituie de fapt un culoar de contact, săpat în roci sedimentare friabile), la 245 m alt., la poalele de NV ale M-ţilor Semenic şi cele de E ale M-ţilor Dognecea, pe cursul superior al râului Bârzava; 94 351 loc. (1 iul. 1997): 46 116 de sex masc. şi 48 235 fem. Supr.: 20,5 km^2; densitatea: 4 602 loc./km^2. Staţie finală de c.f. Nod rutier. Expl. de huilă (în localităţile componente Doman şi Secu) şi de calcar (Doman). Termocentrală (intrată în funcţiune în 1965). Important şi vechi centru siderurgic al României (primele furnale au fost instalate în anii 1769-1771), care produce fontă, oţel şi laminate. Constr. metalice grele (poduri metalice şi rulante), de maşini şi utilaje destinate transportului feroviar (motoare Diesel, subansamble boghiu-motor pentru locomotive Diesel electrice), de utilaje energetice şi miniere (turbine cu abur de mare putere, generatoare electrice pentru centrale electrice, turbosuflante), utilaje pentru ind. chimică şi alim. Întreprinderi ale ind. chimice (uzină cocsochimică, distilerie de lemn), textile (conf.), mat. de constr. (produse refractare) şi alim. (preparate din carne şi lapte, produse de panificaţie etc.). Centru pomicol. Muzeu judeţean cu secţii de istorie şi arheologie (unelte paleolitice din cremene, ceramică romană, cărămizi cu ştampile romane), etnografie (piese de port popular, ţesături de interior, unelte etc.), de artă românească contemporană şi de numismatică; Muzeul locomotivelor cu abur (sunt expuse 16 locomotive cu abur fabricate la Reşiţa de-a lungul anilor). Biblioteca judeţeană „Paul Iorgovici" (f. 1952), cu 272 218 vol. (1994). Teatrul municipal „G. A. Petculescu". Orchestră profesionistă de muzică populară „Măiastra Carașului". Universitatea „Eftimie Murgu" cu două

Clădirea Teatrului Municipal „G.A. Petculescu"
Reşiţa
Sala sporturilor

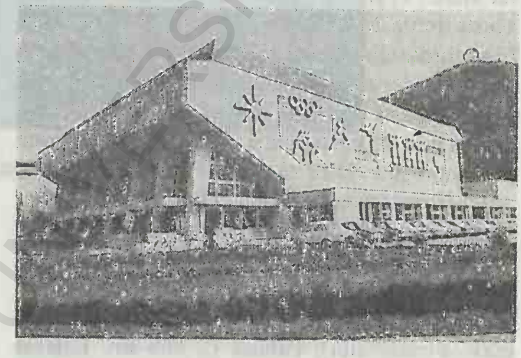

facultăţi, 914 studenţi şi 57 profesori (1996-1997). Parc zoologic. **Istoric.** Localit. s-a dezvoltat pe vatra unei vechi aşezări datând din Epoca romană (sec. 2 d.Hr.). În cartierul Surduc au fost descoperite (1964-1965) urmele unui castru roman de pământ (132 x 128 m), fortificat cu *agger* şi două şanţuri (sec. 2-3). Săpăturile arheologice efectuate în perioada 1970-1985, în zona Moroasa, au scos la iveală vestigiile unei biserici medievale (nava avea 5 x 6 m, iar altarul 3 x 3 m) datând din sec. 14. Amintită documentar, prima oară, în sec. 15, ca aşezare rurală, localitatea apare menţionată în documentele anului 1673 cu numele *Reszinitza*, apoi cu toponimele *Resicza* (1690-1700), *Retsiza* (1717), *Reschitza* (1738), *Oláh Resicza/Reşiţa Română* (1779) etc., dezvoltându-se ca centru industrial după anul 1769. În 1868, muncitorii metalurgişti din R. au pus bazele filialei din Reşiţa a „Asociaţiei generale a muncitorilor", iar în 1900 a luat fiinţă Sindicatul muncitorilor metalurgişti. Declarat municipiu la 17 febr. 1968, R. are în subordine ad-tivă 5 localit. compo-

Reşiţa. Aspect din centru (Casa de Modă „Romarta")

nente (Câlnic, Cuptoare, Doman, Secu, Ţerova) şi un sat (Moniom). **Monumente:** catedrala ortodoxă cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 19); biserica evanghelică (sec. 19); biserica romano-catolică (1848); Cazinoul german (1862); Cazinoul român (sec. 20); clădirea vechii poşte (1912); palatul Cultural (1928). **R.** este punct de plecare către staţiunile climaterice Semenic, Crivaia, Trei Ape şi tabăra pentru elevi „Râul Alb" (12 km). Cod poştal: 1700.

REŞIŢA ROMÂNĂ (OLÁH RESICZA) → Reşiţa.

RETEG → Petru Rareş.

RETEZAT 1. Munţii ~, masiv muntos situat în partea de V a Carpaţilor Meridionali, între Depr. Haţeg-Pui (la N), Depr. Petroşani (E-SE), valea Râului Mare (V) şi M-ţii Vâlcan şi Godeanu (S). Între aceste limite, M-ţii **R.** ocupă o supr. de c. 700 km^2, fiind constituiţi din mai multe creste alpine aliniate pe două şiruri aproape paralele, orientate E-V: unul la N, extins pe c. 30 km lungime, şi altul la S, desfăşurat pe c. 25 km lungime. Cele două aliniamente pr. sunt legate (între vârfurile Păpuşa şi Custura) printr-o creastă ascuţită de 2,5 km lungime, dominată de mai multe vârfuri semeţe care oferă o panoramă minunată asupra regiunilor înconjurătoare. De altfel, M-ţii **R.** prezintă peste 20 de vârfuri care depăşesc 2 000 m alt.: Peleaga 2 509 m (alt. max. a masivului), Păpuşa (2 508 m), Retezat (2 482 m), Custura (2 457 m), Bucura (2 433 m), Judele (2 398 m), Slăveiu Mare (2 347 m), Vârfu Mare (2 346 m), Ciumfu Mare (2 335 m) etc. Porţiunea de la E de Râu Bărbat, cu altitudini mai mici (alt. max.: 1 792 m), este considerată de unii geografi (M. Tulişa) ca o subunitate aparte. M-ţii **R.** sunt alcătuiţi din granite, granodiorite, şisturi cristaline şi petice de calcar (în S), unde apar frecvente forme carstice (mai ales în masivul Piule-Iorgovanu, din partea de S a M-ţilor Retezat). M-ţii **R.** prezintă vaste platforme de eroziune, etajate (cea mai înaltă, suprafaţa Borăscu, aflându-se la 1 800-2 000 m alt.), dar şi versanţi abrupţi şi piscuri semeţe. Aici se află cele mai multe şi mai evidente urme ale glaciaţiei cuaternare din Carpaţii româneşti, care le conferă o înfăţişare tipic alpină, cu circuri şi văi glaciare, custuri dantelate, morene, câmpuri de grohotişuri, peste 80 de lacuri glaciare, între care se remarcă Bucura, Zănoaga, Galeşu, Tău Negru, Tău Mare, Ana, Lia, Viorica ş.a. Toate acestea fac din M-ţii **R.** unul dintre cele mai frecventate obiective turistice ale ţării, ei fiind uşor accesibili dinspre cele două depresiuni care îi limitează — Haţeg şi Petroşani. Masivul **R.** este, totodată, un important nod

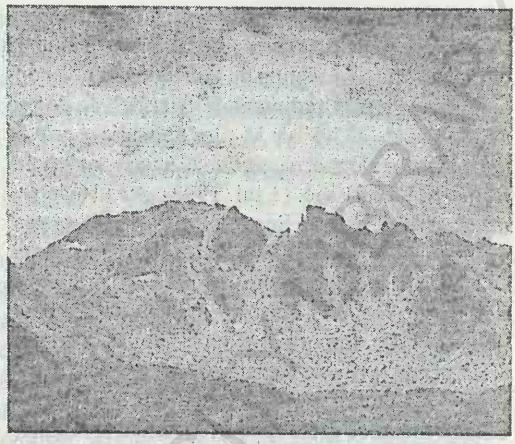

Retezat (1). Colţii Peleagăi

Retezat (1)

Vedere generală

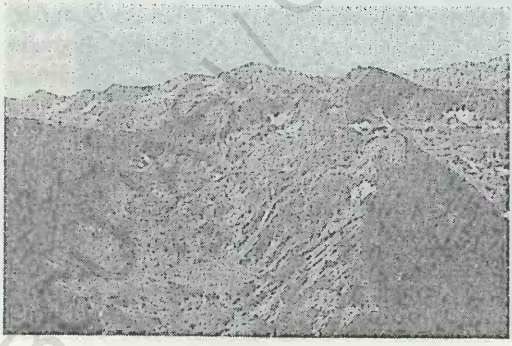

Câmp de pietre sub vf. Peleaga

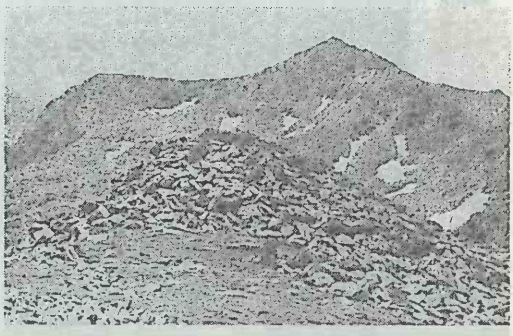

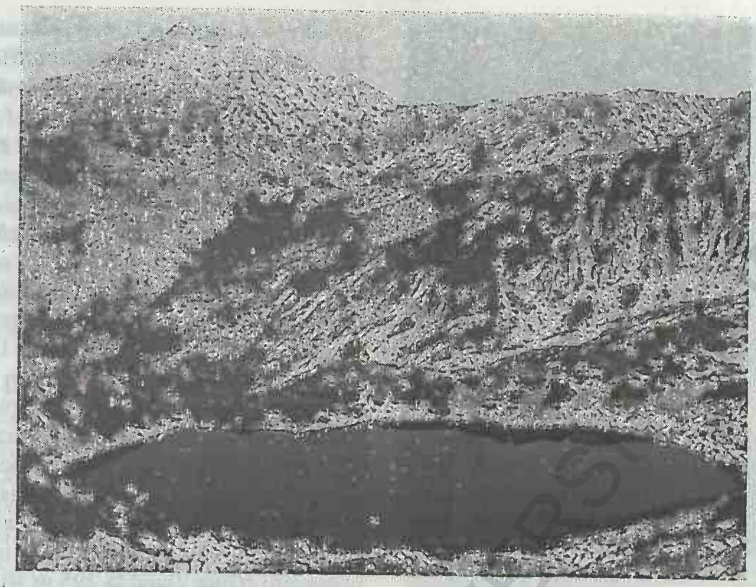

Retezat (1). Lacul glaciar Tăul Negru

orohidrografic din care pornește o densă rețea de ape curgătoare, cu debit bogat și potențial hidroenergetic ridicat. De aici izvorăsc Râu Mare, Lăpușnicu Mare, Râușoru, Nucșoara, Pietrele, Valea Rea, Râu Bărbat, ș.a. Climă aspră și umedă (temp. medie anuală fiind de –2°C în zonele ce depășesc 2 000 m alt. și 0-4°C la altitudini mai mici). Precipitațiile anuale însumează peste 1 400 mm, iar numărul zilelor cu ninsoare depășește 80 de zile pe an, stratul de zăpadă menținându-se peste 180 de zile pe an. Vânturile predominante bat dinspre V. Versanții M-ților **R.** sunt acoperiți cu păduri mixte (fag, carpen, cer, arțar, ulm, paltin ș.a.) de la poale până la c. 800 m alt., cu păduri alcătuite predominant din fag (în care se dezvoltă și exemplare de paltin și frasin), între 700 și c. 1 200 m alt., și cu păduri de amestec (brad, fag și molid) și de conifere între 1 000 și c. 1 800 m alt. La peste 1 800 m alt. se află domeniile tufărișurilor subalpine și ale pășunilor alpine, ocupate de covoare întinse alcătuite din țăpoșică (*Nardus stricta*), păiuș (*Festuca airoides*), coarnă (*Carex curvula*), brânduța de munte (*Crocus heufelianus*), gălbenelele de munte (*Doronicum carpaticum*), iarba vântului (*Agrostis rupestris*) ș.a. În partea de V a M-ților **R.**, pe cursul superior al Râului Mare, în bazinul cunoscut sub numele de Gura Apelor, s-a construit cel mai mare baraj de pe râurile interioare ale țării (→ *Râu Mare*). În partea centrală a M-ților **R.** se află *Parcul Național Retezat* (54 400 ha), înființat în 1935 din inițiativa și prin efortul savanților Emil Racoviță și Alexandru Borza și inclus (în 1980) în rețeaua mondială a rezervațiilor biosferei. În cadrul acestei rezervații, o supr. de c. 2 000 ha, din zona lacul Gemenele — Tău Negru — valea Dobrun, este declarată rezervație științifică, în perimetrul căreia accesul turiștilor și al altor persoane este permis numai cu autorizație eliberată de Comisia Monumentelor Naturii de pe lângă Academia Română. Rezervația științifică este destinată atât conservării ecosistemelor naturale în starea lor autentică, precum și ca areal de cercetare științifică, având un regim strict de protecție, în acest perimetru fiind interzise pășunatul, expl. forestiere sau miniere, vânătoarea, pescuitul, culesul fructelor de pădure, precum și producerea de zgomote, pentru a nu tulbura liniștea faunei. *Vegetația* Parcului Național Retezat este exuberantă și destul de puțin modificată de intervenția omului, ea cuprinzând peste 1 200 de specii, etajate pe versanți, din care c. 15% sunt endemisme carpatice, unele specifice numai masivului Retezat, iar altele declarate monumente ale naturii. Începând de la poale spre înălțimi, pe marginea văilor râurilor se întâlnesc frecvent două specii de arin (*Alnus glutinosa* și *Alnus incana*), iar

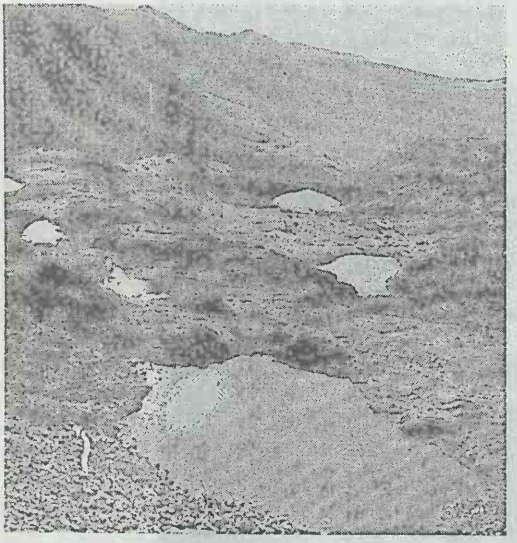

Salba de lacuri glaciare Lia, Ana, Viorica
Retezat (1)
Șaua și vârful Bucura

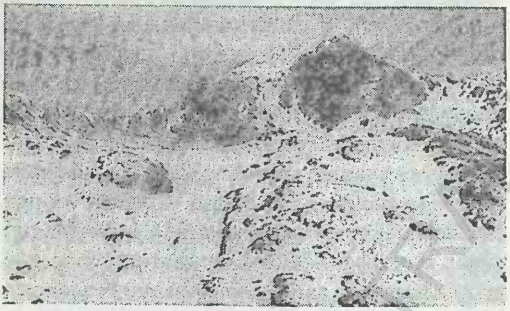

în locurile mai adăpostite se înfiripează o vegetație cu caracter termofil, între care se remarcă mojdreanul (*Fraxinus ornus*), teiul (*Tilia cordata*), nucul (*Juglans regia*), care urcă până pe la 600 m alt., ș.a. Urmează o zonă compactă cu păduri de fag, care depășesc uneori altitudinea de 1 400 m, și apoi alta cu molidișuri ce ajung până la 1 800 m alt. La peste 1 800 m alt., peisajul alpin este dominat de întinse jnepenișuri (*Pinus mugo*) și răzleț de zâmbru (*Pinus cembra*) — arbore de dimensiuni impresionante (tulpina poate ajunge la 1,5 m diametru), de scoruș de munte (*Sorbus aucuparia*) și tufărișuri formate din bujor de munte sau smirdar (*Rhododendron kotschyi*), ienupăr pitic (*Juniperus sibirica*), merișor (*Vaccinium vitis-idaea*) etc. O trăsătură distinctă a florei din Parcul Național Retezat o constituie variabilitatea mare a genului *Hieracium* (vulturica), reprezentat prin 27 de specii cu 51 de varietăți, multe dintre ele endemice, masivul R. fiind un adevărat centru genetic în care se formează și în prezent noi specii. Printre speciile de aici se mai remarcă numeroase plante declarate monumente ale naturii, între care: floarea de colți (*Leontopodium alpinum*), sângele voinicului (*Nigritella rubra*), strugurii ursului (*Arctostaphyllos uva ursi*), gențiana (*Gentiana punctata, Gentiana acaulis*) ș.a. *Fauna* Parcului Național Retezat este reprezentată prin aproape toate speciile caracteristice Carpaților: urs (*Ursus arctos*), mistreț (*Sus scrofa*), jder de copac (*Martes martes*), râs (*Lynx lynx*), pisica sălbatică (*Felix silvestris*), capra neagră (*Rupicapra rupicapra* — declarată monument al naturii și ocrotită de lege), cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*), ierunca sau găinușa de munte (*Tetrastes bonasia*) ș.a. În cadrul Parcului Național Retezat există trei puncte de observații (Gura Zlata, la 795 m alt., Rotunda, la 1 100 m alt., pe valea Lăpușnicului Mare și Pietrele, la 1 487 m alt., pe valea Stânișoara, care controlează intrarea și ieșirea turiștilor prin punctul Șaua Retezatului), o cabană a paznicilor, la Gura Zlata, și un laborator de cercetare (inaugurat în 1965), situat la 1 770 m alt. pe malul râului Rovina.

2. Vârf în masivul Retezat (2 482 m).

3. Hidrocentrala ~ → Râu Mare.

Retezat (2). Vârful Retezat

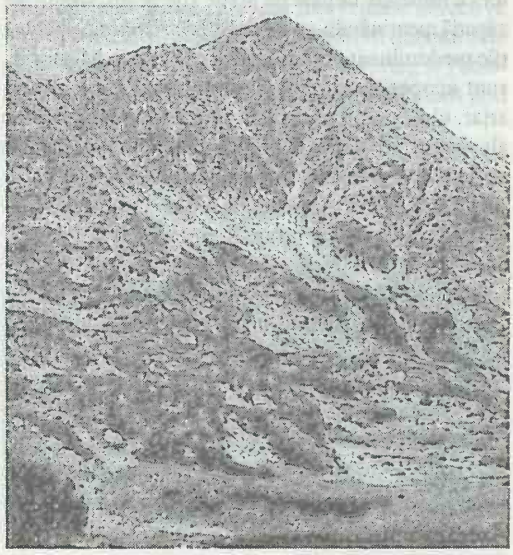

RETSIZA → Reșița.

REUL MARE → Albac.

REUSENI → Udești.

REVIGA, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului; 3 286 loc. (1 iul. 1997): 1 558 de sex masc. și 1 728 fem. Moară. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, tutun, legume etc. Creșterea bovinelor, porcinelor, ovinelor și păsărilor. În satul Reviga, numit *Arhimandritu* în sec. 19, se află conacul lui C. Cicoianu (1931-1932), azi sediul Primăriei. Cod poștal: 8424.

REZ (sau **DEALUL ARAMEI**), masiv deluros în Subcarpații Transilvaniei, alcătuit din nisipuri, argile, conglomerate, tufuri andezitice, care străjuiește (la V) Depr. Odorhei. Alt. max.: 933 m (vf. Aramei).

RIBIȚA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Brad, la poalele de S ale M-ților Bihor, pe cursul superior al Crișului Alb, în zona de confl. cu râurile Ribița și Juncu; 1 705 loc. (1 iul. 1997): 835 de sex masc. și 870 fem. Haltă de c.f. (în satul Ribița). În satul Crișan (fost *Vaca*), menționat documentar, prima oară, în 1439, se află o expoziție de istorie locală amenajată în casa natală a lui Marcu Giurgiu Crișan, unul dintre conducătorii Răscoalei țărănești din 1784-1785 din Transilvania. În satul Ribița, atestat documentar în anul 1417, există o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae", de tip biserică-hală, formată dintr-o navă scurtă, urmată de un turn-clopotniță de formă pătrată și apoi de un altar dreptunghiular. Biserica, zidită și pictată în manieră bizantină (în anul 1417) prin grija cnezilor Vladislav și Miclăuș, păstrează la interior un remarcabil tablou votiv. În satul Dumbrava de Jos se află bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19) și „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 19), iar în satele Ribicioara și Uibărești, biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1763) și, respectiv, biserica din zid cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 19). Cod poștal: 2789.

RIENI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în SE Depr. Beiuș, la poalele de NV ale M-ților Bihor și cele de NE ale M-ților Codru-Moma, pe cursul superior al Crișului Negru, în zona de confl. cu râul Crăiasa; 3 246 loc. (1 iul. 1997): 1 574 de sex masc. și 1 672 fem. Stație (în satul Sudrigiu) și haltă de c.f. (în satul Rieni). Fabrici de ambalaje pentru băuturi răcoritoare (din 1984) și de sucuri

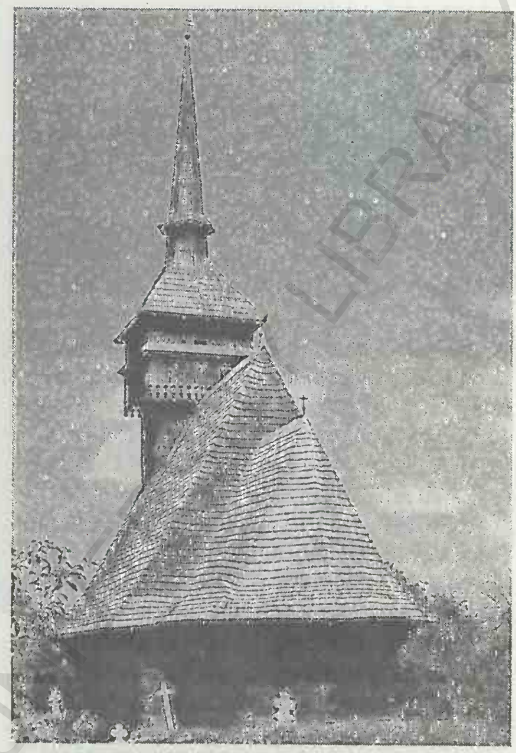

Rieni. Biserica „Sfântul Mucenic Teodor Tiron"

naturale din fructe, construită în colab. cu o firmă suedeză (în 1992). Centru de pielărie și cojocărit și de ceramică populară (albă și roșie), în satul Valea de Jos. Moară de apă (sec. 19), în satul Rieni. În satul Rieni, menționat documentar, prima oară, în 1588, se află o biserică ortodoxă din lemn, cu hramul „Sfântul Mucenic Teodor Tiron", construită în anii 1752-1754 de meșterul Ilie Tulea și pictată la interior în 1755 de zugravul David din Pitești. Biserica prezintă frumoase decorații sculptate (rozete, funii, cruci, triunghiuri, pomul vieții) realizate de meșteri locali. În 1960, biserica a fost restaurată, adăugându-i-se un soclu din beton. În satul Valea de Jos, atestat documentar în 1588, se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită în 1738 de meșterii Fleanțu Nicoară și Petrică Gheorghe. Cod poștal: 3633.

RIMETEA, com. în jud. Alba, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Trascău, la poalele de N ale M-ților Trascău, pe cursul superior al râului Rimetea;

1 326 loc. (1 iul. 1997): 673 de sex masc. și 653 fem. Expl. de calcar. Centru de pielărie și cojocărit și de prelucr. artistică a lemnului. Muzeu etnografic, organizat în 1952, cu colecții de țesături, ceramică, unelte agricole și de minerit, arme, costume populare românești și ungurești etc. Pe terit. satului Rimetea au fost identificate urmele unei fortificații datând din Epoca fierului (sec. 5 î.Hr.-1 d.Hr.), iar în arealul satului Colțești au fost descoperite vestigiile unui castru roman (sec. 2-3) și două colane dacice din argint. În satul Rimetea, menționat documentar, prima oară, în perioada 1257-1272, se află un monument ridicat în memoria eroilor din primul război mondial, iar în satul Colțești, atestat documentar în 1332, există ruinele unei cetăți din sec. 13-15 și o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1727, cu refaceri din 1867). Cod poștal: 3338.

RIPICENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Câmpiei Jijiei Superioare, pe dr. râului Prut și a lacului de acumulare Stânca-Costești, la granița cu Rep. Moldova; 2 314 loc. (1 iul. 1997): 1 065 de sex. masc. și 1 249 fem. Expl. de calcar. Creșterea bovinelor. Muzeu sătesc. În arealul satului Ripiceni au fost descoperite schelete de mamut, rinocer și bizon, precum și vestigiile unei așezări din Paleoliticul inferior (1 000 000-100 000 î.Hr.), peste care s-au suprapus urme de locuire din Epoca fierului, din perioada statului dac, apoi bordeie din timpul migrațiilor, fragmente ceramice din sec. 6-10 etc. Aici a fost transplantată cu succes o plantă extrem de rară, *Schiverechia podolica*, ce există în România numai în arealul satului Stânca (com. Ștefănești), dar care a fost afectată de lucrările hidroenergetice. Cod poștal: 6882.

RISIPIȚI 1. → **Milcovul.**

2. → **Unirea (5).**

RIȘCA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de N ale M-ților Gilău și cele de E ale Măgurii Călățele, pe cursurile superioare ale râurilor Someșu Cald și Rișca; 1 959 loc. (1 iul. 1997): 957 de sex masc. și 1 002 fem. Cod poștal: 3457.

RITTBERG → **Tormac (2).**

ROATA DE JOS, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Dâmbovnic; 8 329 loc. (1 iul. 1997): 4 125 de sex masc. și 4 204 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale (în satele Roata de Jos și Cartojani). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Sadina se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1668), iar în satul Roata de Jos, bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1825-1902) și „Adormirea Maicii Domnului" (1880). Cod poștal: 8159.

ROBAIA 1. Masiv deluros în Subcarpații Vâlcii, constituind alt. max. a acestora (871 m).

2. Mânăstirea ~ → **Mușătești.**

ROBĂNEȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 6 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Romanați, pe cursul superior al râului Teslui; 2 742 loc. (1 iul. 1997): 1 357 de sex masc. și 1 385 fem. Stație de c.f. (în satul Robănești). Reșed. com. **R.** este satul *Robănești de Jos*, în care se află biserica având hramul „Înălțarea Domnului" (1740). Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1820), „Sfântul Nicolae" (ctitorie din 1848 a lui Nicolae Oteteleșanu, reparată în anii 1898 și 1908), „Nașterea Maicii Domnului" (1875) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1875), în satele Robănești de Sus, Lăcrița Mică, Lăcrița Mare și Golfin. Cod poștal: 1129.

ROBEASCA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Râmnicului, pe stg. văii Buzăului; 1 289 loc. (1 iul. 1997): 643 de sex masc. și 695 fem. Satul Robeasca apare menționat documentar, prima oară, în 1687. Cod poștal: 5179.

ROCIU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Piteștiului, pe cursurile superioare ale râurilor Dâmbovnic, Mozacu și Neajlov; 3 079 loc. (1 iul. 1997): 1 433 de sex masc. și 1 646 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. Pe terit. satului Gliganu de Jos a fost descoperit (1964) un tezaur dacic din argint (brățări, inele, o fibulă cu scut romboidal, denari romani republicani) datând din sec. 1 î.Hr. În satul Șerbănești se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1910 după planurile arhitectului Nicolae Teoharescu. Cod poștal: 0324.

RODBAV, stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, situată în arealul com. Șoarș, jud. Brașov, într-o zonă de dealuri împădurite din SE Pod. Hârtibaci, la 476 m alt., la 77 km NV de municipiul Brașov. Climat de podiș, tonic, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 18°C) și ierni reci (în ian. medii de –5,5°C). Temp. medie anuală este de 7,5°C, iar precipitațiile atmosferice

însumează 700 mm anual. Izv. cu ape minerale clorurate, sodice, iodurate, bicarbonatate, hipotone, indicate în cură externă pentru tratarea afecțiunilor reumatismale degenerative și abarticulare, a celor posttraumatice, ginecologice, vasculare etc. Biserică evanghelică fortificată (sec. 12), biserică ortodoxă din lemn (sec. 18) și ruinele unei cetăți țărănești din sec. 14. Punct muzeal cu piese de arheologie locală (vase neolitice aparținând Culturii Criș, unelte din epocile Hallstatt și La Tène etc.). Pădure de stejari, cu arbori seculari, declarată rezervație forestieră și cinegetică. Cod poștal: 2329.

RODEANU, lac situat în arealul com. Jilavele, jud. Ialomița, în lunca râului Prahova, într-o buclă de meandru încătușată; 34 ha; ad. max.: 1,5 m. Conține apă clorurat-sodică.

RODNA 1. Munții Rodnei, masiv muntos în partea de N a Carpaților Orientali, situat între aliniamentul văilor Vișeu și Bistrița Aurie (N și NE), Someșu Mare (E și SE), Dealurile Năsăudului (S) și valea Sălăuței (V), extins pe o supr. de c. 1 300 km^2. Este cel mai înalt masiv din Carpații Orientali, atingând alt. max. în vf. Pietrosu (2 303 m). Prezintă o creastă pr., orientată E-V, între pasurile Rodna și Șetref, cu o lungime de 52 km și o lățime max. de 25 km, dominată de mai multe vârfuri de peste 2 000 m alt. (Ineu 2 279 m, Rebra 2 221 m, Puzdrele 2 189, Laptele Mare 2 172 m, Obârșia Rebrii 2 052, Galațu 2 048 m, Cormaia 2 033 m ș.a.). Alcătuit predominant din șisturi și calcare cristaline, intens

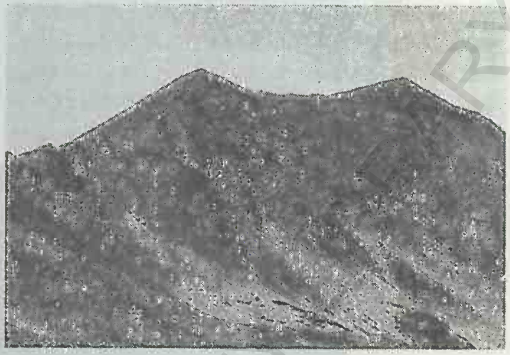

Rodna (1). Vârful Pietrosu

faliate în N (falia Dragoș Vodă) și în S (falia Rodnei). Marginile de V și de S ale cristalinului sunt acoperite transgresiv cu gresii, marne, conglomerate și calcare numulitice, străpunse pe alocuri de formațiuni eruptive (andezite, riolite, dacite), care apar în relief sub formă de măguri, mai frecvente pe versantul de S (Măgura Porcului, Măgura Sângeorz, Măgura Mare). Masivul R. are aspectul unui horst asimetric, înalt și cu pereți abrupți în N și mai scund și cu înclinare accentuată spre S. Varietatea rocilor care-l compun a favorizat dezvoltarea unui relief puternic fragmentat, cu forme semețe (creste ascuțite, versanți abrupți), niveluri de eroziune etajate, forme structurale, fenomene carstice pe versantul de SV (Peștera Izvorul Tăușoarelor, Peștera Zâne-

Rodna (1). Vedere dinspre stațiunea Borșa

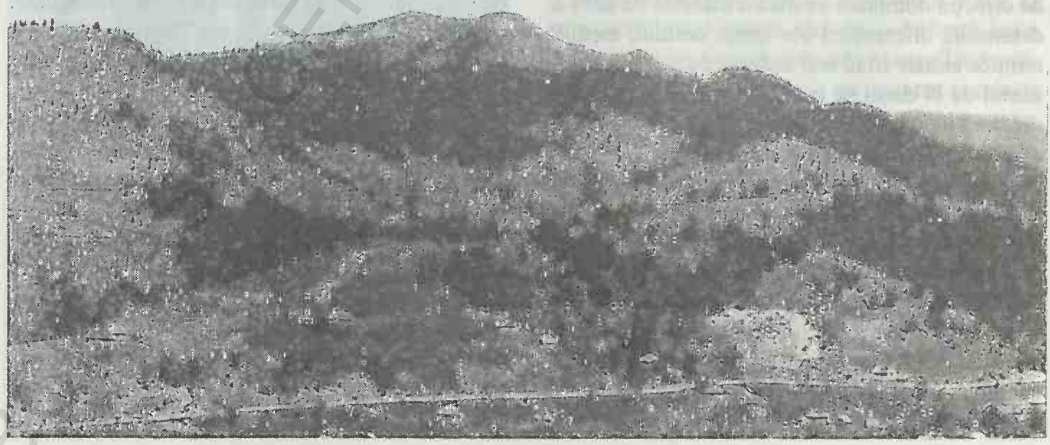

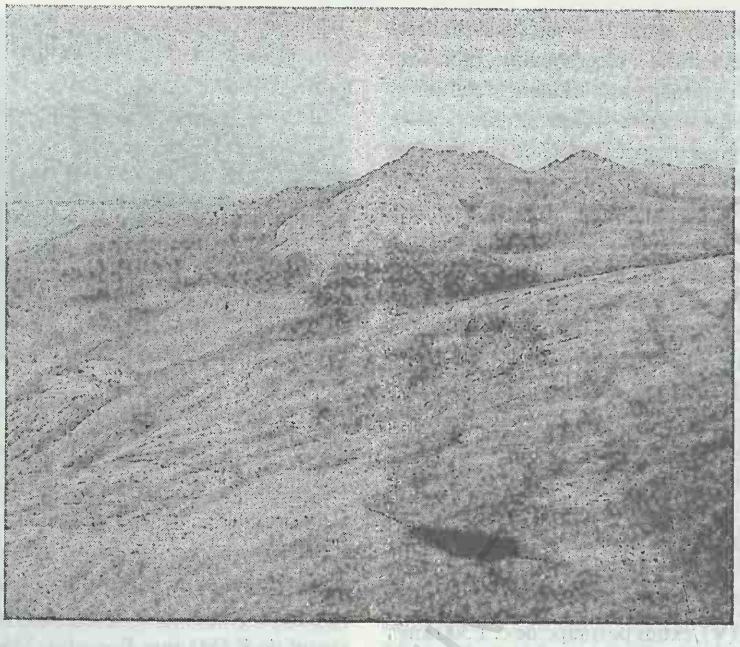

Rodna (1). Tăul Pietrosului

lor) și de N (izbucul „Izvorul Albastru al Izei" ș.a.), văi adânci etc. Acțiunea glaciației cuaternare a lăsat urme adânci în relieful masivului **R.**: lacuri glaciare (Buhăescu, Lala Mare, Lala Mică, Tăul sau Iezeru Pietrosului, Gărgălău, Bila ș.a.), circuri și căldări glaciare, zănoage cu blocuri eratice și roci serijelate etc. Masivul **R.** este și un important nod hidrografic din care izv. râurile Someșu Mare, Vișeu, Iza, Bistrița Aurie, Anieș, Cormaia, Rebra ș.a. Masivitatea și fragmentarea accentuată a reliefului, expoziția față de direcția dominant-vestică a maselor de aer ș.a. determină diferențieri ale temp. aerului, mediile termice anuale fiind mai scăzute cu c. 1°C pe versantul de N decât pe cel de S. Altitudinal, temp. medii multianuale sunt de –1,5°C la peste 2 200 m alt., de 0°C la 2 000 m alt., de 2°C la 1700 m alt. și de c. 6°C la poale. Precipitațiile depășesc 1 400 mm anual pe crestele înalte, iar stratul de zăpadă se menține c. 7 luni pe an. Stație meteorologică de altitudine. Vegetația care acoperă masivul **R.** este dispusă etajat și aproape uniform distribuită pe versanți: la peste 1 800 m alt. sunt pajiști alpine în alternanță cu tufărișuri de jneapăn (*Pinus mugo*), exemplare de zâmbru (*Pinus cembra*) și pâlcuri de smirdar/sau bujor de munte (*Rhododendron kotschyi*) ș.a., între 1 800 și 1 100 m alt. se desfășoară pădurile de molid *(Picea abies)*, între 1 100 și 500 m alt. se dezvoltă zona fagului și bradului, iar sub 500 m alt., terenurile agricole. În floră se remarcă o specie înrudită cu gușa porumbelului — *Silene nivalis*, endemism al Munților Rodnei, ca și o serie de endemisme ale Carpaților Orientali (*Centaurea carpatica, Silene zawadzkii*). Poiană cu narcise (pe muntele Saca). Fauna care populează masivul **R.** este reprezentată prin urși, mistreți, cerbi, căpriori, râși, jderi, cocoși de munte și de mesteacăn, găinușa de munte, acvila de munte, salamandre etc. Capra neagră (dispărută la începutul secolului din cauza braconajului) a fost reintrodusă cu succes în rezervația Pietrosu Rodnei, dar acum este din nou amenințată cu dispariția. A fost colonizată și marmota. În perimetrul vf. Pietrosu se află rezervația naturală complexă cu același nume (900 ha), înființată în 1932. Cabanele Prislop (la 1 413 m alt.) și Puzdrele (1 540 m alt.). Turism și sporturi de iarnă (stațiunea Borșa).

2. Pas în partea de N a Carpaților Orientali, între culmile de E ale M-ților Rodnei și cele de NV ale M-ților Suhard, în zona de izvor a Someșului Mare, la 1 271 m alt. Asigură legătura rutieră între Moldova și Transilvania. Cunoscut și sub numele de *Rotunda.*

3. Com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată în depresiunea omonimă, la 540 m alt., la poalele de S-SE ale M-ților Rodna și cele de NV ale M-ților Bârgău, pe cursul superior al Someșului Mare, la confl. cu Valea Băilor; 6 577 loc. (1 iul. 1997): 3 304 de sex masc. și 3 273 fem. Punct terminus de c.f. Expl. de min. cuprifere și complexe. Expl. și prelucr. lemnului. Produse alim. În satul Valea Vinului sunt izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, hipotone. Muzeu etnografic. Punct de plecare spre obiectivele turistice din M-ții Rodna. Prima mențiune documentară a satului Rodna datează din 1235, iar ca centru minier (plumb, pirită) este atestat la 1 apr. 1241. Distrusă de invazia tătară în 1241, așezarea s-a refăcut în sec. 13-14, devenind ulterior un însemnat punct de vamă în comerțul dintre Moldova și Transilvania. Din 1529 a intrat, împreună cu districtul din jur, în posesia domnilor Moldovei pentru o perioadă de c. 30 de ani. Ruinele unei mânăstiri dominicane din sec. 13-14. Biserică romano-catolică (sec. 18); biserică ortodoxă, în stil neobizantin (1825). Cod poștal: 4532.

Rodna (3). Ruinele mânăstirii dominicane

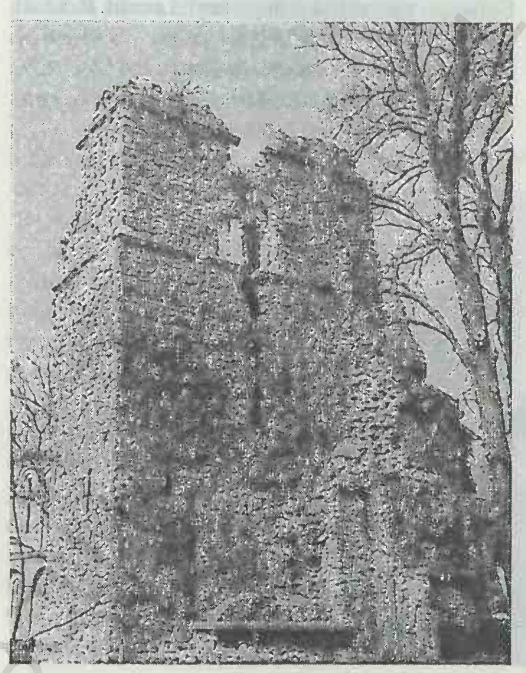

ROEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 10 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Cerna; 2 263 loc. (1 iul. 1997): 1 167 de sex masc. și 1 096 fem. În satul Roești se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1799), cu picturi originare, iar în satul Ciocâltei, biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1878). Cod poștal: 1071.

ROGOJEL → Fărcășești.

ROGOVA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Blahniței, pe cursul superior al râului Blahnița; 1 488 loc. (1 iul. 1997): 711 de sex masc. și 777 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Viticultură. Creșterea bovinelor. Biserică având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfântul Ioan Botezătorul" (ante 1822, cu picturi murale interioare din 1822), în satul Poroinița și biserica cu hramul „Sfântul Nicolae" (1832, cu picturi murale interioare originare), în satul Rogova. Cod poștal: 1552.

ROHIA, Mânăstirea ~ → Târgu Lăpuș.

ROMA, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe cursul superior al râului Morișca; 2 911 loc. (1 iul. 1997): 1 437 de sex masc. și 1 474 fem. În satul Cotârgaci se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi", construită în 1770 și adusă în acest sat în 1864 de la Botoșani. Cod poștal: 6816.

ROMAN, municipiu în jud. Neamț, situat în culoarul Siretului, pe stg. râului Moldova, la 3 km amonte de confl. cu Siretul, la 200 m alt., la 45 km E de municipiul Piatra-Neamț; 82 211 loc. (1 iul. 1997): 40 174 de sex masc. și 42 037 fem. Supr.: 13,8 km^2; densitatea: 5 957 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 15 dec. 1872). Nod rutier. Expl. de gaze naturale și de balast. Turnătorie de fontă. Întreprindere de țevi din oțel, fără sudură (intrată în funcțiune în 1957), care produce țevi pentru conducte petroliere și pentru construcții, burlane pentru tubajul sondelor, prăjini grele pentru foraj etc. Constr. de strunguri carusel de 2 500-3 200 mm și de strunguri cu comandă numerică (din 1973), de mașini-unelte pentru ind. forestieră, de bile pentru rulmenți și de piese de schimb pentru tractoare și mașini agricole. Fabrici de mobilă, conf., tricotaje, fire și fibre poliamidice, mat. de constr. (cărămidă, țiglă, olane, cahle de teracotă), obiecte sanitare din porțelan și alim. (zahăr, din 1899, ciocolată, conserve, preparate din carne și lapte, produse de panificație ș.a.).

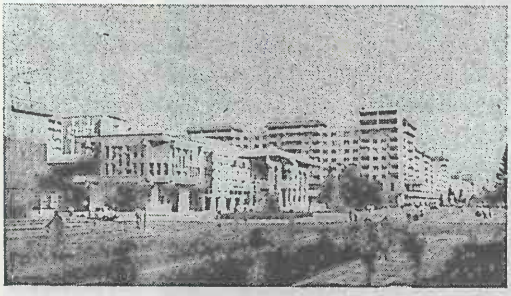

Roman. Centrul municipiului

Morărit. Fermă de creștere a porcilor. Centru de ceramică populară (oale și străchini ornamentate cu motive geometrice sau florale de culoare verde deschis sau brun pe fond alb). Spital (f. 1798). Muzee de istorie, de artă și de științele naturii. Institut Teologic Franciscan. Parc zoologic. La **R.** s-a născut celebrul dirijor Sergiu Celibidache (1912-1996) în casa căruia funcționează astăzi Liceul de Artă. **Istoric.** Cele mai vechi urme ale activității umane, scoase la iveală de săpăturile arheologice, datează din Paleolitic și Neolitic, peste care s-au suprapus vestigiile unei așezări din Epoca bronzului și din perioada milen. 1 d.Hr. Istoricul și umanistul italian Antonio Bonfini (istoriograf al lui Matia Corvin) considera (în lucrarea sa *Rerum Ungaricarum decades*) că această localitate a fost întemeiată de romani, numind-o *Forum Romanorum*, iar istoricul grec Dionisie Fotino (stabilit în sec. 19 la Curtea domnului Ioan Caragea, ca al doilea secretar) amintește într-una dintre lucrările sale că „orașul datează din timpul împăratului roman Caracalla, care a trimis aici o colonie romană". Cu toate aceste supoziții, **R.** este o așezare veche, unii istorici români considerând-o anterioară întemeierii statului feudal Moldova, argumentând că „orașul ar fi purtat numele *Sânmedru*". Nicolae Iorga și A. D. Xenopol consideră că așezarea a fost fundată de Roman I (domn al Moldovei în anii 1391-1394), al cărui nume îl și poartă azi. Acesta a construit la sf. sec. 14 o cetate din pământ și lemn, amintită documentar în 1392, în jurul căreia au venit și s-au stabilit o serie de negustori și meșteșugari, al căror număr a crescut repede, punându-se bazele unui târg la marginea cetății. Localitatea apare menționată documentar, pentru prima oară, cu numele *Târgul lui Roman pe Moldova*, într-o listă cu orașe alcătuită în perioada 1388-1391, dar primul document local care consemnează orașul cu numele Roman este uricul din 30 mart. 1392 emis în „cetatea noastră" și semnat de domnul Roman I, tatăl lui Alexandru cel Bun. În 1410, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, la **R.** a fost stabilit sediul unei Episcopii care există și în prezent. Localit. **R.** a fost distrusă în mare parte (inclusiv cetatea construită de Roman I) prin incendiere, la 7 dec. 1467, de către armatele comandate de Matia Corvin, aflate într-o

Roman. Primăria municipală

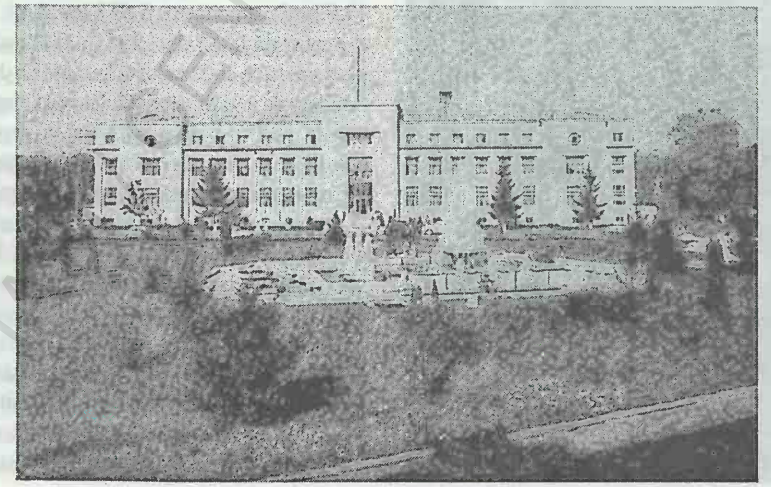

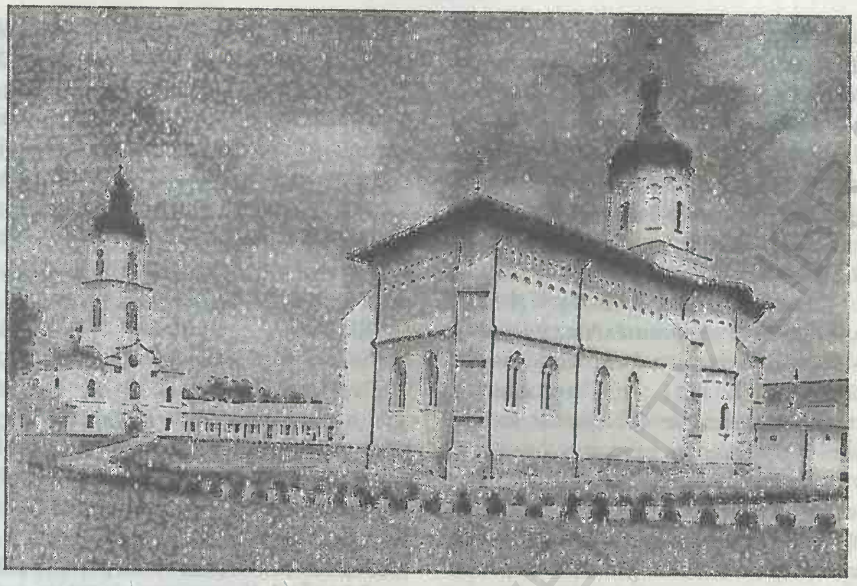

Roman. Catedrala episcopală „Cuvioasa Parascheva"

expediție în Moldova. Într-o cronică a sa, Grigore Ureche consemnează că... „trecându muntele, au trecut la Trotuș, de unde luând drumul, au sosit la Roman, noiembrie 29, și acolo s-au odihnit până în a șaptea zi, prădând și jăcuind. Iar a opta zi, dichembrie 7, au ars târgul Romanului". Așezarea a fost refăcută ulterior de Ștefan cel Mare, care de altfel începuse construirea unei puternice cetăți din piatră, în 1466 (terminată în 1483), pe care a numit-o *Cetatea nouă a Romanului* sau *Smederovo* (azi cartier al orașului cu numele *Smirodava*), cu rol de avanpost al Sucevei. În timpul domniei lui Ștefan cel Mare, **R.** a fost nu numai un puternic centru militar și religios (Episcopia de aici căpătând mai multe privilegii), ci și unul dintre cele mai importante așezări urbane ale Moldovei în care existau numeroase bresle (blănari, croitori, curelari, ciubotari, bărbieri etc.). În sec. 16-18, activitatea meșteșugărească a fost amplificată de dezvoltarea comerțului, impulsionat și de stabilirea aici a unui număr însemnat de armeni și sași, prin intermediul cărora legăturile comerciale s-au extins foarte mult. În sec. 17, orașul **R.** este menționat ca reșed. domnească în timpul celei de-a doua domnii a lui Gheorghe Ștefan (1653-1658). În 1675, cetatea construită de Ștefan cel Mare a fost distrusă de Dumitrașcu Cantacuzino din ordinul Porții Otomane. Renumit pentru târgurile sale anuale, care aveau loc de Sfântul Ilie (20 iul.), orașul **R.** capătă o dezvoltare accentuată după construirea (în anii 1869-1872) căii ferate Focșani—Roman. În prima jumătate a sec. 20 (până în 1950), orașul **R.** a fost reșed. județului omonim. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** ruinele cetății (sec. 14-17); catedrala episcopală având hramul „Cuvioasa Parascheva" (sau „Sfânta Vineri"), ctitorie din 1542 a domnului Petru Rareș și terminată în 1550 de fiul său, Iliaș (cu unele modificări din sec. 17-18 și reparată în 1805), a fost ridicată pe locul unei vechi biserici construită de Roman I sau Alexandru cel Bun la sf. sec. 14-începutul sec. 15. și zugrăvită în 1415 de Nichita și Dobre. Biserica actuală păstrează picturi murale datând din sec. 16. În vechea biserică a fost înmormântată Doamna Anastasia, soția lui Roman I și mama lui Alexandru cel Bun. Clopotnița datează dinainte de 1786; biserica având hramul „Precista Mare"/sau „Adormirea Maicii Domnului", construită în anii 1568-1569 prin grija Doamnei Ruxandra, soția lui Alexandru Lăpușneanu, refăcută în perioada 1753-1754 de episcopul Ioanichie pe cheltuiala domnului Constantin (Cehan) Racoviță, reparată în 1787 și refăcută din nou în 1836. Acoperișul și

turlele au fost reconstruite de către egumenul Macarie Basarabeanul după avariile provocate de cutremurul din 1838; Biserica Albă-Domnească, având hramul „Sfinții Voievozi", ctitorie din anii 1611-1615 a domnului Ștefan Tomșa II, s-a ruinat la mijlocul sec. 17, pe locul ei zidindu-se o nouă biserică în 1695 prin osârdia spătarului Vasile Cantacuzino, care are o frumoasă capeteasmă din lemn, datând din 1913. Biserica a fost reparată în anii 1911 (când i s-a adăugat și pridvorul) și 1928; biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în 1609 pe locul unei vechi biserici armenești ce data din 1551, a fost restaurată în 1868. Biserica păstrează un evangheliar scris în 1265; biserica cu hramul „Precista Mică"/sau „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a fost zidită în anii 1791-1826 pe locul uneia din lemn construită la mijlocul sec. 18 de preotul Ioniță. Biserica actuală, cu unele adăugiri din 1855, a fost reparată în 1867 și restaurată în 1945; biserica având hramul „Sfântul Nicolae", zidită în anii 1747-1770 (pe locul uneia din lemn din sec. 17) și reparată în 1810; biserica „Sfântul Gheorghe", construită în perioada 1843-1847 (pe locul uneia din 1790) și reparată în anii 1927-1929; casa vornicului Grigore Done (1828); hanul Episcopiei (ante 1752); hanul lui Grigore Done (c. 1830); casa lui Iancu Teodoru (1850); statuia domnului Roman I, dezvelită la 31 mai 1992. Cod poștal: 5550.

ROMANAȚI, subunitate a Câmpiei Române, situată în SV acesteia, între Piem. Oltețului (la N), râul Olt (E), fl. Dunărea (S) și râul Jiu (V), extinsă pe terit. jud. Dolj și Olt. Lățimea și lungimea max. sunt aproximativ egale (c. 80 km). Este formată din mai multe câmpuri, relativ netede (cu înălțimi ce scad treptat de la N la S, de la 140-150 m la 40-60 m), precum și din terasele și luncile Jiului, Oltului și Dunării. În partea de S, terasele sunt parțial ocupate cu dune de nisip, mai ales în zona Dăbuleni—Ostroveni. Partea de N a **C.R.** este acoperită cu soluri brune, cea centrală cu soluri brun-roșcate, iar cea sudică cu cernoziomuri cambice, propice culturilor agricole. **C.R.** este slab fragmentată de râuri, fapt pentru care s-a creat un vast sistem de irigații (Dăbuleni—Ianca—Grojdibodu—Corabia; Dăbuleni—Ștefan cel Mare; Bucinișu—Brastavățu—Vișina—Scărișoara etc.). În partea de S a **C.R.** se păstrează o zonă de peisaj natural (→ *Dăbuleni—Bechet).* În perimetrul celei mai mari părți a **C.R.** a existat, până în 1950, jud. Romanați (3 560 km^2; 296 536 loc., 1 iul. 1937, cu 5 plăși, 3 orașe și 252 de sate) și se extinde una dintre cele mai vechi și originale zone etnografice ale României, în cadrul căreia se remarcă scoarțele bogat decorate cu modele policrome, țesăturile, lăzile de zestre, vasele ceramice (în special cele de Oboga), obiectele de port popular femeiesc (cămașa cu poale, vâlnicul sau zăvelciul, betele, cojocul) ș.a.

ROMANU, com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Brăilei; 1 932 loc. (1 iul. 1997): 987 de sex masc. și 945 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr etc. Creșterea bovinelor. Satul Romanu a fost înființat în 1879, prin împroprietărirea însurăților, cu numele *Plătica* (numele actual l-a căpătat în 1922), iar satul Oancea în 1897. Biserică (1890), în satul Romanu. Cod poștal: 6128.

ROMÂNAȘI, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Agrij, pe râul Agrij, la poalele de NE ale M-ților Meseș; 2 901 loc. (1 iul. 1997): 1 420 de sex masc. și 1 481 fem. Nod rutier. În perimetrul satului Romita, atestat documentar în 1408, în punctul numit „Cetate", au fost descoperite (1969) urmele unui castru roman (130 x 158,5 m) datând de la începutul sec. 3 și cunoscut sub numele de *Largiana.* Satul Românași apare menționat documentar, prima oară, în 1310. În satul Păușa se află o biserică ortodoxă din lemn cu două hramuri — „Sfântul Nicolae și Nașterea Domnului", construită în 1730 și pictată pe pereții interiori și exteriori de vestitul zugrav Ioan Pop din Românași în 1800. Bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Chichișa (sf. sec. 17), Poarta Sălajului (1670, adusă în acest sat în 1835 din satul Rostolțu Mare) și Ciumărna (1771, cu picturi pe pereții interiori din 1801); în satul Romita se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (începutul sec. 18). În arealul satului Poarta Sălajului se află o poiană naturală cu lalele pestrițe (*Fritillaria meleagris*). Cod poștal: 4712.

ROMÂNEȘTI 1. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 4 sate, situată în SE Câmpiei Jijiei Superioare, pe dr. râului Prut, la granița cu Rep. Moldova; 2 249 loc. (1 iul. 1997): 1 140 de sex masc. și 1 109 fem. În satul Dămideni se află o biserică din sec. 19. Cod poștal: 6823.

2. Com. în jud. Iaşi, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Jijiei Inferioare, pe cursul superior al râului Hoiseşti; 1 846 loc. (1 iul. 1997): 888 de sex masc. şi 958 fem. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, cartofi ş.a. În arealul satului Românești au fost descoperite fragmente de vase ceramice datând de la sf. Epocii bronzului (Cultura Noua) şi din sec. 4. În satul Românești, menționat documentar, prima oară, în 1609, se află biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1821). Cod poştal: 6623.

ROMÂNI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E-SE a Depr. Cracău-Bistriţa, pe râul Români; 4 527 loc. (1 iul. 1997): 2 248 de sex masc. şi 2 279 fem. Nod rutier. Cod poştal: 5617.

ROMOS, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de NV ale M-ţilor Şureanu, pe râul Romos; 2 906 loc. (1 iul. 1997): 1 414 de sex. masc. şi 1 492 fem. Expl. de gips. În satul Romos, menționat documentar, prima oară, în 1206, se află un muzeu şi o casă parohială evanghelică (sec. 17). Cod poştal: 2613.

ROMULA → **Dobrosloveni.**

ROMULI, com. în jud. Bistriţa-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de V ale M-ţilor Rodnei şi cele de E ale M-ţilor Ţibleş, pe cursul superior al râului Sălăuţa; 1 792 loc. (1 iul. 1997): 938 de sex masc. şi 854 fem. Staţie (în satul Dealu Ştefăniţei) şi haltă de c.f. (în satul Romuli). Satul Romuli apare menționat documentar, prima oară, în 1750. În arealul com. R., pe valea pârâului Strâmba (afl. al Sălăuţei) se află o zonă bogată în izvoare cu ape minerale de diferite tipuri (feruginoase, sodice, calcice, magneziene, bicarbonatate), extinsă pe 10 ha, declarată rezervaţie hidrogeologică şi cunoscută sub numele de *Zăvoaiele Borcutului.* Cele şase izv. cu ape minerale sunt grupate pe un con de travertin de 800 m^2, acoperit în mare parte cu păduri de conifere. O dată cu ieşirea la suprafaţă, apele minerale bicarbonatate pierd dioxidul de carbon, iar carbonatul de calciu precipită, depunându-se pe plante şi pe diverse resturi organice. Depunerile succesive de tuf calcaros în jurul izvoarelor au determinat formarea unui con proeminent. Întreaga zonă este ocrotită de lege. Cod poştal: 4521.

RONA DE JOS, com. în jud. Maramureş, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de N a Depr. Maramureş, pe râul Rona; 2 184 loc. (1 iul. 1997): 1 103 de sex masc. şi 1 081 fem. În satul Rona de Jos, menționat documentar, prima oară, în 1360, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18). Cod poştal: 4951.

RONA DE SUS, com. în jud. Maramureş, alcătuită din 2 sate, situată în partea de N a Depr. Maramureş, pe cursul superior al râului Rona şi pe stg. Tisei, la graniţa cu Ucraina; 4 872 loc. (1 iul. 1997): 2 520 de sex masc. şi 2 352 fem. Satul Rona de Sus apare menționat documentar, prima oară, în 1360. În satul Coştiui, atestat documentar în 1474, se află castelul „Apafi" (sec. 15), o biserică romano-catolică (sec. 19) şi o biserică ucraineană (sec. 19). Pe locul unei vechi ocne abandonate s-a format, prin prăbuşire, un lac cu apă sărată. În apropierea vechilor exploatări de sare se păstrează şi un arboret de larice (*Larix decidua*), ocrotit de lege, plantat la mijlocul secolului trecut, cu arbori de dimensiuni impresionante şi cu aspect monumental. În apropiere, în bazinul pârâului Ronişoara, se află rezervaţia „Gorunetul de la Ronişoara", care conservă o pădure renumită pentru calitatea excepţională a lemnului de gorun. Cod poştal: 4952.

ROSEŢI, com. în jud. Călăraşi, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Câmpiei Bărăganului, pe braţul Borcea al Dunării; 6 104 loc. (1 iul. 1997): 3 021 de sex masc. şi 3 083 fem. Pescuit. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, legume etc. Între 17 febr. 1968 şi 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ialomiţa. Cod poştal: 8541.

ROSNOU → **Râşnov.**

ROŞIA 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 2 sate, situată în partea de N a Depr. Beiuş, la poalele de S ale M-ţilor Pădurea Craiului, pe cursul inf. al râului Valea Roşie; 2 794 loc. (1 iul. 1997): 1 392 de sex masc. şi 1 402 fem. Expl. de bauxită. Centru de pielărie şi cojocărit, de ţesături şi cusături populare. Satul Roşia apare menționat documentar, prima oară, în 1445. În satul Lazuri, atestat documentar în 1552, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1779, cu unele modificări din 1900). În arealul com. R. se află peşterile Ciur-Izbuc şi Ciur-Ponor, situate în M-ţii Pădurea Craiului, în bazinul superior al pârâului Roşia, într-o dolină uriaşă (Groapa Ciur) din platoul carstic Runcuri. În peştera Ciur-Izbuc au fost descoperite oase şi amprente de gheare ale ursului de peşteră.

Apele care dispar în peştera Ciur-Ponor reapar după c. 5 km în Izbucul Topliţei. Cod poştal: 3627.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 6 sate, situată în partea de S a Pod. Hârtibaciului, pe cursul inf. al râului Hârtibaci; 4 212 loc. (1 iul. 1997): 2 129 de sex masc. şi 2 083 fem. Halte de c.f. (în satele Caşolţ şi Cornăţel). Culturi de cereale, plante de nutreţ, cartofi ş.a. Creşterea ovinelor (în satul Cornăţel). În arealul satului Caşolţ au fost descoperite (1954-1958) vestigiile unei aşezări neolitice de tip Vinča-Turdaş (milen. 5-4 î.Hr.), în care s-au găsit unelte din piatră, ceramică pictată policrom, cu motive geometrice ş.a., urmele unei aşezări rurale romane (sec. 2-3) cu inventar alcătuit din fibule din bronz, râşniţe, unelte, ceramică dacică şi romană etc., precum şi o necropolă daco-romană tumulară (sec. 2-3) cu morminte de incineraţie (peste 300 de tumuli), din care s-au recuperat vase ceramice, ceşti, oale, castroane din pastă roşie, podoabe, monede imperiale romane (sec. 2) etc. Toate satele com. **R.** apar menţionate documentar, prima oară, în sec. 14: Roşia (1327), Caşolţ (1302), Cornăţel (1306), Daia (1327), Nou (1322), Nucet (1387). Biserici în satele Roşia (sec. 13, fortificată în sec. 15, cu unele transformări din sec. 16-18), Daia (sec. 13, cu zid de incintă şi turn din sec. 17) şi Nou (sec. 13-14, cu unele transformări din 1525); case ţărăneşti vechi, în satele Daia (1525) şi Caşolţ (1750). Cod poştal: 2478.

ROŞIA DE AMARADIA, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în NE Dealurilor Amaradiei, în zona de izv. a râului Amaradia; 3 775 loc. (1 iul. 1997): 1 942 de sex masc. şi 1 833 fem. Biserica din lemn cu dublu hram — „Sfinţii Voievozi şi Cuvioasa Parascheva" (1782), în satul Roşia de Amaradia. Cod poştal: 1342.

ROŞIA DE SECAŞ, com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Secaşelor, pe cursul superior al râului Secaş; 1 634 loc. (1 iul. 1997): 800 de sex masc. şi 834 fem. Satul Roşia de Secaş apare menţionat documentar, prima oară, în 1306, iar Ungurei în 1304. În satul Tău, atestat documentar în 1335, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 18, cu unele adăugiri şi pictată în 1820). Cod poştal: 2596.

ROŞIA MONTANĂ, com. în jud. Alba, alcătuită din 16 sate, situată la poalele de NV ale M-ţilor Metaliferi, în munceii Roşiei Montane, la 700-800 m alt., pe râul Roşia; 4 099 loc. (1 iul. 1997): 1 984 de sex masc. şi 2 115 fem. Haltă de c.f. (în satul Roşia Montană). Expl. de min. auroargentifere (amintite de Herodot) şi cuprifere. Muzeul mineritului cu exponate referitoare la istoria expl. şi prelucr. minereurilor din cele mai vechi timpuri şi până în prezent, colecţii de port popular local, de obiecte legate de ocupaţiile locuitorilor din zonă, de etnografie etc. În arealul com. **R.M.** a existat o importantă aşezare romană, cunoscută sub numele de *Alburnus Maior*, întemeiată de împăratul roman Traian prin colonizarea unor mineri iliri aduşi din Dalmaţia. În vremea de atunci, această aşezare reprezenta cel mai important centru de extracţie a aurului din Dacia. Săpăturile arheologice efectuate în 1855 au scos la iveală numeroase tăbliţe cerate, cu inscripţii care menţionau o mare diversitate de colonişti specializaţi în expl. miniere, organizaţi în asociaţii (*colegia*) cu caracter religios şi profesional, precum şi referiri la unele contracte economice. Tot aici au mai fost

Roşia Montană. Urmele vechilor exploatări miniere

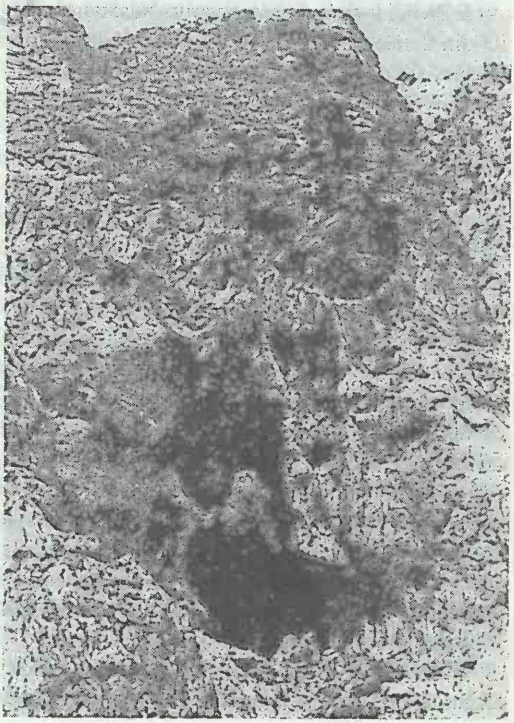

identificate mai multe galerii de mină din epoca dacică și din timpul stăpânirii romane, resturile unei roți hidraulice din lemn și o instalație complexă de drenaj, cu roți suprapuse. Pe terit. satului Cărpiniș a fost descoperită o brățară dacică din argint, spiralată, cu extremitățile terminate în protomă zoomorfă. În satul Cărpiniș, atestat documentar în 1595, s-a născut Ion Oargă (c. 1747-1785), țăran iobag, cunoscut sub numele de Cloșca, cel mai apropiat camarad de luptă al lui Horea. În casa natală a lui Cloșca (renovată în 1985) a fost organizat un muzeu memorial. În satul Roșia Montană, menționat documentar, prima oară, în 1733, se află mormântul lui Simeon Balint (1810-1880), prefect în oastea lui Avram Iancu, participant la Revoluția din 1848-1849 din Transilvania, precum și biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) și numeroase case vechi țărănești din sec. 18-19. În perimetrul com. **R.M.** se află rezervația geologică „Piatra Corbului", martor litologic al fazelor de erupție târzii (sfârșitul Pannonianului-Cuaternarul inferior) din Munții Apuseni, alcătuit din andezite piroxenice, precum și rezervația geologică „Piatra Despicată", un bloc de andezit bazaltoid de culoare închisă, total diferit de rocile din jur. În împrejurimi se află câteva lacuri antropice, care erau folosite în trecut ca rezervoare de apă pentru punerea în funcțiune a șteampurilor (Tăul Mare, Tăul lui Anghel, Tăul Brazilor, Tăul Cornii). Com. **R.M.** reprezintă un important centru turistic din M-ții Apuseni și punct de plecare spre Detunatele. Cod poștal: 3385.

ROȘIEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în zona Colinelor Fălciului, pe stg. râului Bârlad și pe râul Idrici; 3 342 loc. (1 iul. 1997): 1 651 de sex masc. și 1 691 fem. Stație de c.f. (în satul Roșiești). Centru viticol și de vinificație. În satul Roșiești s-a născut Veniamin Costache (1768-1846), mitropolit al Moldovei (1803-1808 și 1812-1842). Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1710 sau 1738, refăcută în 1853) și „Sfinții Voievozi" (1806), în satele Gura Idrici și Idrici. În satul Valea lui Darie se află o biserică din vălătuci datând din 1789. Cod poștal: 6514.

ROȘIILE, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 11 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Șasa; 3 281 loc. (1 iul. 1997): 1 613 de sex masc. și 1 668 fem. Școală din 1856 (în satul Roșiile). În satul Pleșești se află o biserică din zid având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1693), iar în satul Zgubea, o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18). Biserici în satele Pertești (1770, reparată în 1888), Lupuiești (începutul sec. 19, reparată în 1875), Hotăroaia (sec. 19) și Rățălești (sec. 19). Cod poștal: 0941.

ROȘIORI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în partea de V a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Moara; 1 926 loc. (1 iul. 1997): 997 de sex masc. și 929 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1808) și „Sfântul Nicolae" (1811), în satele Poieni și Misihănești. Cod poștal: 5516.

2. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe malul de V al lacului Tătaru; 2 820 loc. (1 iul. 1997): 1 395 de sex masc. și 1 425 fem. Satul Roșiori a fost întemeiat în 1880, prin împroprietărirea însurăților (conform legii de împroprietărire din 1878), iar satul Pribeagu în 1897. Cod poștal: 6089.

ROȘIORI DE VEDE, municipiu în jud. Teleorman, situat în Câmpia Găvanu-Burdea, la 83 m alt., pe dr. râului Vedea, la 35 km NV de municipiul Alexandria; 36 848 loc. (1 iul. 1997): 18 052 de sex masc. și 18 796 fem. Supr.: 7 km^2; densitatea: 5 264 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 1 ian. 1887) și rutier. Întreprinderi pentru realizarea unor piese turnate din fontă și oțel, de confecții metalice, de reparat materiale rulante feroviare și de reparat mașini și utilaje agricole. Țesătorie și filatură de bumbac. Fabrici de furfurol, mobilă, tricotaje din mătase, covoare, de produse alim. (ulei vegetal, conserve din legume și fructe, preparate din carne și lapte, bere, vin, băuturi alcoolice, produse de panificație) și de nutrețuri concentrate. Morărit. Muzeu de istorie cu interesante colecții documentare referi-

Roșiori de Vede. Centrul municipiului

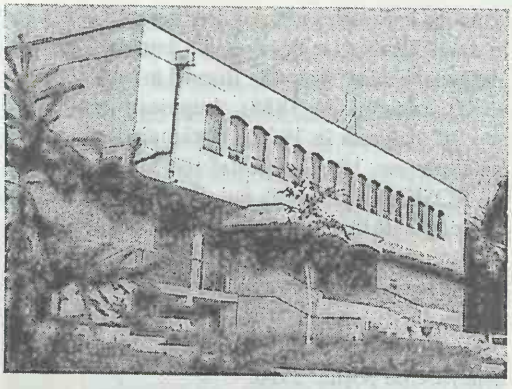

Roşiori de Vede. Casa ştiinţei şi tehnicii

toare la Răscoala țărănească din 1907, colecții de arheologie, numismatică, artă, etnografie ș.a. **Istoric.** În arealul municipiului au fost descoperite vestigii neolitice, urmele unui castru roman de pământ, cu val și șanț de apărare, situat la 7,5 km SV de centrul municipiului, pe vechiul *limes transalutanus*, numit *Valul lui Traian*, precum și o spadă din bronz, de tip micenian, datând din Epoca bronzului. Amintită documentar ca târg, prima oară, în 1385, localit. apare consemnată, în 1503, în registrele orașului Brașov, în legătură cu prezența la Brașov a unor negustori din *Rușii de Vede*. În sec. 16 s-a stabilit la Roșiori de Vede sediul unei căpitănii de călărași, ocazie cu care localit. a devenit oficial reșed. jud. Teleorman — funcție pe care o va păstra până în 1837. În a doua jumătate a sec. 19 a fost un important centru de instrucție militară, iar în timpul Războiului pentru Independență aici s-a aflat un punct de concentrare a trupelor române în drumul lor spre Bulgaria. În prima jumătate a sec. 20 s-a remarcat ca pr. centru comercial de cereale, cu vestite târguri săptămânale și două târguri anuale mai mari (la 25 mart. și 8 sept.). Orașul s-a dezvoltat din punct de vedere urbanistic și industrial, cu precădere după reforma ad-tiv teritorială din febr. 1968. Declarat municipiu la 18 ian. 1995. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfântul Ilie" (1804, cu unele adăugiri din 1883), „Sfântul Teodor-Tiron" (1818), „Sfinții Împărați Constantin și Elena"-Serdăreasa (1832-1835, cu zid de incintă, turn de apărare și casă parohială), „Adormirea Maicii Domnului" (1836), „Cuvioasa Parascheva" (1836), „Sfântul Ioan Nou" (1842), „Sfânta Cruce" (1849); ruinele bisericii „Sfântul Nicolae" (1780); clădirile Gării de Est (1889), Școlii (1892), Primăriei (1912) și Judecătoriei (1912); casa „Mamut" (1899). Cod poștal: 0600.

ROŞNOV → Râşnov.

ROŞU 1. Dealul ~, masiv deluros în Subcarpații Vrancei, delimitat de râurile Râmnic (S) și Motnău (N și E), alcătuit din fliș grezos cu intercalații șistoase, fliș bituminos cu gresie de Kliwa și conglomerate. Alt. max.: 944 m. Acoperit cu păduri de fag.

2. Vârf în masivul Iezer, reprezentând alt. max. a acestuia (2 473 m).

3. Lac în partea de E a Deltei Dunării, între brațele Sulina și Sfântu Gheorghe, la N de grindul Sărăturile, la c. 5 km V de țărmul Mării Negre. Supr.: 14,5 km^2. Lungime: 7,5 km; lățime max.: 4,5 km; vol.: 21,7 mil. m^3. Fundul lacului se află la 2 m sub nivelul Mării Negre. Comunică cu lacul Puiu prin canalul Potcoava, cu brațul Sfântu Gheorghe prin canalele Ivancea și Tătaru, cu brațul Sulina prin canalul Tătaru și cu Marea Neagră prin mai multe canale mici. Importanță piscicolă.

ROTUND, Lacul ~ → Lacul Rotund.

ROTUNDA 1. Pasul ~ → Rodna (2).

2. Com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Romanați; 3 411 loc. (1 iul. 1997): 1 723 de sex masc. și 1 688 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț etc. Cod poștal: 0833.

ROVINARI, oraș în jud. Gorj, situat în partea de S a Depr. Târgu Jiu, la poalele de V ale Dealului Bran, la 200 m alt., pe stânga văii Jiului, la 25 km S de municipiul Târgu Jiu; 12 647 loc. (1 iul. 1997): 6 588 de sex masc. și 6 059 fem. Supr.: 20,8 km^2; densitatea: 608 loc./km^2. Stație finală de c.f. Centrală

Rovinari. Exploatarea lignitului la suprafață

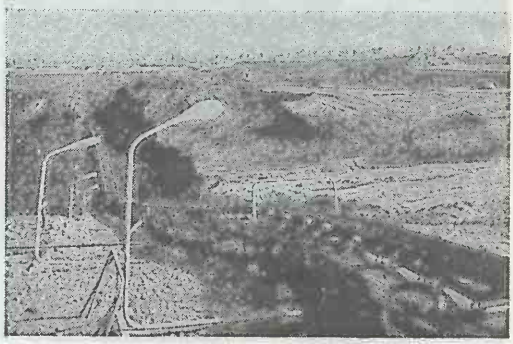

electrică și de termoficare (1 390 MW), intrată în funcțiune în 1972. Mare centru carbonifer (expl. lignitului la suprafață). Reparații de utilaj minier. **Istoric.** Ca urmare a intensificării expl. carbonifere, satele Rovinari, Poiana și Roșia-Jiu au fost contopite într-o singură așezare (1981), declarată oraș la 9 dec. 1981 prin Decret prezidențial (nr. 367/9 dec. 1981). În prezent, are în subordine ad-tivă localit. componentă Vârț. **Monumente:** biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1796). La 3 km NE de oraș se află o poiană cu narcise, declarată monument al naturii. Cod poștal: 1440.

ROZAVLEA, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Maramureș, pe râul Iza, la 87 km E de municipiul Baia Mare; 5 974 loc. (1 iul. 1997): 3 049 de sex masc. și 2 925 fem. Nod rutier. În satul Rozavlea, menționat documentar, prima oară, în 1373, se află o biserică ortodoxă, din lemn, pe fundație din piatră, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1716-1720), cu turn-clopotniță, cu foișor și coif prelung. Biserica păstrează picturi interioare executate în 1825 de meșterul Ioan Plohod din Dragomirești și icoane din sec. 18. În satul Șieu, atestat documentar în 1373, există o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1760). Cod poștal: 4995.

Rozavlea. Biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil"

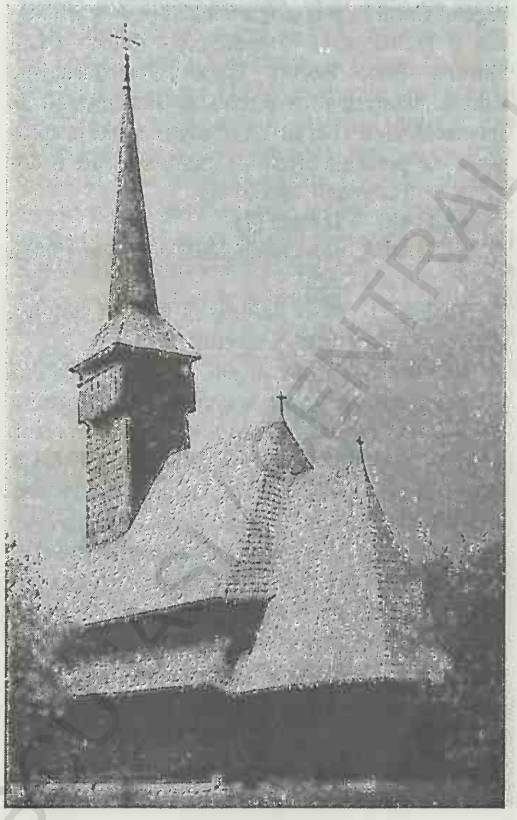

ROZNOV, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată în partea de N a Depr. Cracău-Bistrița, pe râul Bistrița, la 15 km SE de municipiul Piatra-Neamț; 9 311 loc. (1 iul. 1997): 4 541 de sex masc. și 4 770 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 15 febr. 1884). Nod rutier. Două hidrocentrale: Roznov I (14,3 MW), dată în folosință în 1963 și Roznov II (14 MW), intrată în funcțiune în 1964. Combinat chimic (îngrășăminte azotoase, acid sulfuric ș.a.). Expl. și prelucr. lemnului (din 1859): cherestea, butoaie, uși, ferestre, lăzi, doage. Fabrici de conf. și de produse alim. Parc dendrologic (3 ha) cu arbori seculari (stejari, fagi, castani) și specii rare (tisă, brad argintiu, salcâm japonez ș.a.). Satul Roznov apare menționat documentar, prima oară, în 1835, ca loc de desfășurare a iarmaroacelor (la început se țineau aici 34 de iarmaroace pe an, iar în 1842 se ajunsese la doar 12 iarmaroace anual). În satul Roznov se află o biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (ctitorie din 1759 a marelui logofăt Nicolae Ruset-Roznoveanu, cu unele transformări din anii 1884-1892, executate de ing. Ion Bacalu) și o biserică în stil rusesc, cu picturi murale interioare, construită în anii 1890-1892 după planurile arhitectului rus Nikolai Vladimirovici Sultanef, din inițiativa și pe cheltuiala colonelului G. Ruset-Roznoveanu și a soției sale Alexandrina; în satul Slobozia se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1816). Cod poștal: 5613.

RUCĂR, com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată pe cursul superior al râului Dâmbovița, în culoarul depresionar Rucăr-Bran, la 630 m alt., la poalele de NE ale M-ților Leoata, cele de S ale M-ților Piatra Craiului și cele de SE ale M-ților Iezer; 6 408 loc. (1 iul. 1997): 3 302 de sex masc. și 3 106 fem. Expl. de gresii și calcare. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Produse textile și alim. (preparate din lapte). Centru de dulgherit și de confecționare a uneltelor din lemn. Muzeu etnografic. În timpul domniei împăratului roman Traian (98-117),

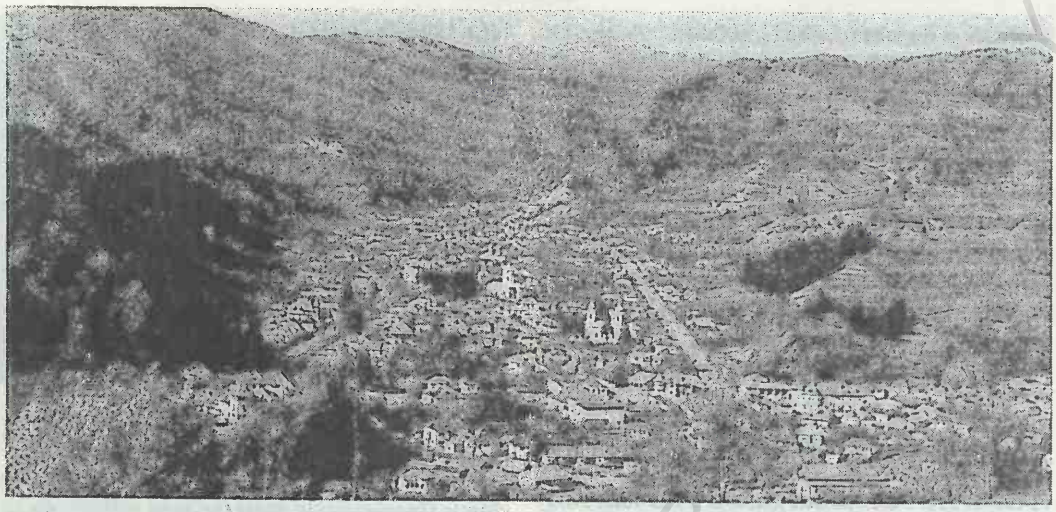

Rucăr. Vedere generală

la **R.** a fost construit, de către *Cohors II Flavia Bessorum,* un castru militar, în cadrul sistemului de apărare al Imperiului Roman, numit *limes transalutanus,* care avea misiunea să controleze trecerea spre Dacia Superior, prin Pasul Bran. Situat pe un vechi și important drum comercial, care lega Muntenia de Transilvania, **R.** a fost, în Evul Mediu, un important punct de vamă. În apropiere, pe Dealul Orății, se află ruinele *Cetății lui Negru Vodă* (sec. 14), cunoscută și sub numele de *Cetatea Dâmboviței* sau *Cetatea nemților.* În satul Rucăr, menționat în hrisoavele anilor 1602, 1628, 1634, 1680, 1767, 1787, 1802 ș.a. se află biserica având dublu hram — „Sfinții Mucenici Gheorghe și Dumitru" (1780), o dârstă cu piuă (sec. 19) și o casă țărănească din sec. 19 (refăcută în 1855), construită din bârne de brad pe soclu din piatră. Satul Rucăr prezintă un interes turistic deosebit, determinat de pitorescul cadrului natural, de climatul submontan, tonic, de frumusețea și originalitatea portului popular, de stilul caselor țărănești, cu aspect de vilă etc. Totodată, satul Rucăr reprezintă punctul de plecare spre cheile și peștera Dâmbovicioara, spre crestele M-ților Piatra Craiului, Leaota, Iezer ș.a. Cod poștal: 0437.

RUCĂR-BRAN, culoar depresionar de origine tectono-erozivă, situat în partea de E Carpaților Meridionali, la 1 000-1 200 m alt., între M-ții Leaota și Bucegi (la E) și M-ții Piatra Craiului și Iezer (la V), dominat de numeroase „gâlme" calcaroase cu înălțimi de peste 1 300 m. Este străbătut de o șosea modernizată (inaugurată în 1891 în prezența regelui Carol I), care asigură legătura între Muntenia și Transilvania (Câmpulung—Rucăr—Pasul Giuvala—Bran—Râșnov—Brașov). Potențial turistic ridicat, determinat de pitorescul său, întregit de spectaculoasele chei ale Dâmboviței, aflate în apropiere, de prezența crestelor muntoase care îl domină, de frumoasele așezări etc.

RUDARI → **Izvoare (2).**

RUDĂRIA, denumirea până la 19 mai 1970 a com. Eftimie Murgu.

RUGETU, masiv deluros în Piem. Oltețului, reprezentând alt. max. a acestuia (549 m).

RUGINEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Vrancei cu Câmpia Siretului Inferior, pe cursul inf. al râului Trotuș și pe râul Domoșița; 4 497 loc. (1 iul. 1997): 2 262 de sex masc. și 2 235 fem. Viticultură. Bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (sec. 17), „Sfântul Gheorghe" (1757-1758, ctitorie a lui Ioan Scarlat și Grigore Ghica) și „Sfântul Nicolae" (sec. 18, zidită în 1827 și refăcută în 1914 după un incendiu), în satele Ruginești, Anghelești și Copăcești. Cod poștal: 5415.

RUGINOASA 1. Colinele Ruginoasa-Strunga, zonă deluroasă în SE Pod. Sucevei (parte componentă a Culmii Siretului), la E de valea Siretului, alcătuită din culmi prelungi, orientate NV-SE, cu

înălțimi în jur de 300 m, cu versanți abrupți către Câmpia Moldovei. Colinele **R.-S.** sunt constituite din roci aparținând Sarmațianului (argile marnoase, gresii, nisipuri, calcare oolitice) în care râurile și-au săpat văi adânci, cu versanți înclinați, afectați de procese erozionale și alunecări de straturi. Zona colinară este dominată de numeroase vârfuri (Bobeica 373 m, Lampa 324 m, Movileni 334 m, Hândrești 302 ș.a.) separate de șei (înșeuări), între care cele mai cunoscute sunt Ruginoasa 290 m, Helești 290 m și Strunga 280 m.

2. Șaua ~, înșeuare largă în partea de S a Colinelor Ruginoasa-Strunga, pe cumpăna de ape dintre izv. râurilor Bahlueț și Barcu, la 290 m alt., străbătută de c.f. Pașcani—Târgu Frumos și de o șosea modernizată.

3. Com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în zona Colinelor Ruginoasa-Strunga, în perimetrul înșeuării Ruginoasa, în reg. de izvoare a râurilor Bahlueț și Barcu; 5 883 loc. (1 iul. 1997): 2 970 de sex masc. și 2 913 fem. Stație de c.f. (în satul Ruginoasa), inaugurată la 1 iun. 1870. Expl. de gresii. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea bovinelor. Pe terit. satului Ruginoasa, pe Dealul Drăghici, au fost descoperite (1926) vestigiile unei așezări neolitice de tip Cucuteni A, în cadrul căreia au fost găsite unelte și obiecte din silex, metal și os, fragmente de vase ceramice pictate, figurine feminine cu tors plat și decor spiralat incizat, figurine zoomorfe (bovide) schematizate sugestiv ș.a. În satul Ruginoasa, menționat documentar, prima oară, în 1706, se află un han de dimensiuni mari (sec. 18, cu modificări din sec. 19 și reparat în 1905), biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului",

Ruginoasa (3). Palatul lui Alexandru Ioan Cuza

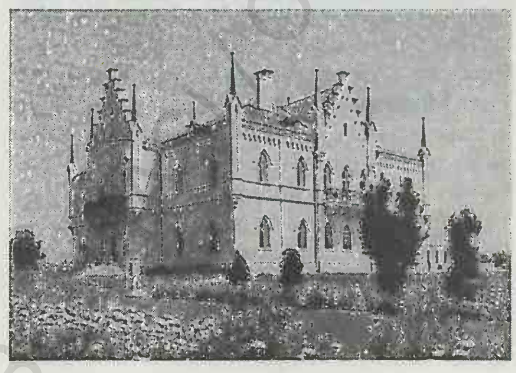

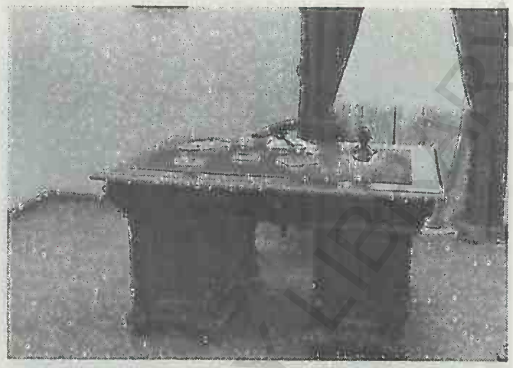

Ruginoasa (3). Biroul la care a lucrat Alexandru Ioan Cuza

construită în stil neoclasic în anii 1801-1805 din inițiativa vistiernicului Săndulache Sturdza și renovată în 1833 de Alexandru Ioan Cuza (avariată în timpul celui de-al doilea război mondial, biserica a fost refăcută în 1955) și un palat în stil neogotic, ridicat în 1811 de Săndulache Sturdza. În 1862, palatul a fost cumpărat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza și transformat în reședință domnească. Palatul, renovat și restaurat în mai multe rânduri (1963, 1971-1975, 1982), adăpostește în prezent Muzeul memorial „Alexandru Ioan Cuza". În curtea bisericii din satul Ruginoasa a fost înmormântat, în 1873, Alexandru Ioan Cuza, ale cărui oseminte au fost reînhumate mai târziu la biserica „Trei Ierarhi" din Iași. Cod poștal: 5742.

RUNCU 1. Masiv deluros cu aspect de culme orientată NE-SV (c. 700 m alt.), situat în extremitatea de V a Muscelelor Argeșului, între văile râurile Olt (la V) și Topolog (la E), extins pe terit. jud. Vâlcea și Argeș. Alcătuit din formațiuni sarmațiene și aquitaniene (gresii, marne, șisturi argiloase, cinerite). Acoperit cu păduri de fag și cu livezi.

2. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Leaota și cele de SV ale M-ților Bucegi, pe cursul superior al râului Ialomicioara; 4 726 loc. (1 iul. 1997): 2 410 de sex masc. și 2 316 fem. În satul Bădeni se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1820, reparată în 1880), iar în satul Runcu o biserică cu hramul „Sfântul Ignatie" (1844-1845) și o biserică având triplu hram —„Intrarea în Biserică a Maicii Domnului, Sfântul Nicolae și Duminica Tomii" (1844-1846). Cod poștal: 0285.

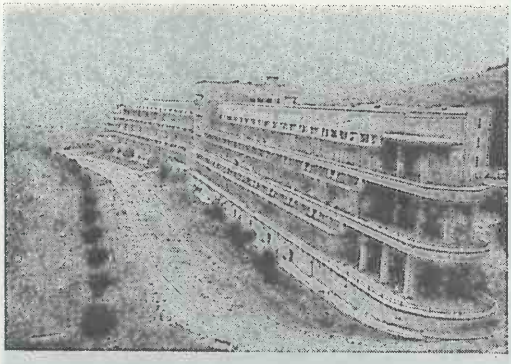

Runcu (3). Sanatoriul din satul Dobrița

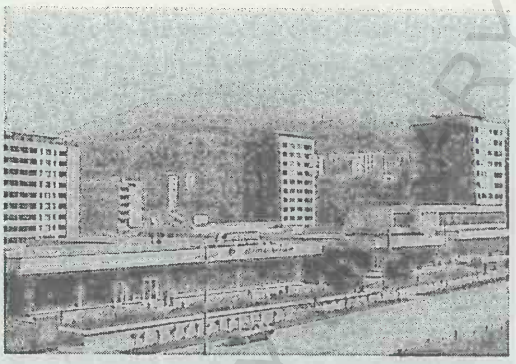

Rupea. Centrul orașului

3. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Subcarpatică Olteană, la poalele de S ale M-ților Vâlcan, pe cursul superior și mijlociu al râului Jaleș; 5 959 loc. (1 iul. 1997): 2 951 de sex masc. și 3 008 fem. Expl. de calcar (în satul Suseni). Pomicultură (meri, pruni, peri). Viticultură. Sanatoriu și muzeu etnografic (în satul Dobrița). În satul Runcu se află o biserică din sec. 17, atribuită Domniței Florica, fiica lui Mihai Viteazul. La N de satul Runcu, pe valea Sohodolului (Mții Vâlcan) se află complexul turistic Bucium. În arealul com. **R.** se află rezervațiile naturale Izbucul Jaleșul, Gropul Sec (Muntele Pleșa–Cheile Pătrunsa), Răchițeaua și Cheile Runcului (sau Sohodolului). Cod poștal: 1424.

4. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată în extremitatea de V a Muscelelor Argeșului, la poalele de S ale Dealului Runcu, în zona de izvor a râului Sâminic; 1 259 loc. (1 iul. 1997): 602 de sex masc. și 657 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). În satul Runcu se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1577, refăcută în 1855). Cod poștal: 1027.

5. Mânăstirea ~ → Buhuși.

RUPEA, oraș în jud. Brașov, situat în zona de contact a Pod. Hârtibaciului cu Subcarpații Homoroadelor, la 451 m alt., pe stg. râului Valea Mare, la 63 km NV de municipiul Brașov; 6 195 loc. (1 iul. 1997): 3 055 de sex masc. și 3 140 fem. Supr.: 2,5 km^2; densitatea: 2 478 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de marne și argile. Fabrici de piese și accesorii pentru autovehicule, de conf. și tricotaje, de prelucr. a lemnului (mobilier) și de produse alim. Fermă de creștere a bovinelor. Siloz de cereale. Izvoare cu ape minerale clorosodice și sulfuroase, cu efecte curative în tratamentul afecțiunilor reumatice și ginecologice. Muzeu cu secții de istorie și etnografie (mobilier, costume populare, ceramică, unelte, țesături, icoane etc.). **Istoric.** Pe terit. actualului oraș au fost descoperite vestigii paleolitice și neolitice (unelte din piatră, frgmente ceramice, urne funerare etc.). Pe vatra anticei așezări dacice, numită de către romani *Rupes* (nume de la care derivă cel actual), s-a dezvoltat localit. medievală, menționată documentar, prima oară, în 1324. În 1433, așezarea apare consemnată ca târg, cu numele de *Köhalm* (în traducere: vârf de stâncă) sau *Cohalm,* denumire care s-a menținut până în 1929, dată după care s-a adoptat numele de Rupea. În sec. 15, localit. s-a afirmat ca un important centru comercial și meșteșugăresc (aici funcționau 12 bresle), iar în sec. 19 și în prima jumătate a sec. 20, Rupea era renumită pentru cele patru târguri mari anuale. În anii 1432 și 1437, localit. a fost jefuită și pustiită de năvălirile turcilor, iar în 1716 a izbucnit o puternică epidemie de ciumă care a provocat moartea unei mari părți a populației. În perioada interbelică, Rupea a fost un puternic centru cultural săsesc, dar o dată cu emigrarea acestora în anii comunismului, nivelul cultural s-a depreciat. Declarat oraș în 1951, Rupea are în subordine ad-tivă localit. componentă Fișer. **Monumente:** Cetatea Cohalmului, construită în etape (sec. 13-17) pe un deal bazaltic din partea de V a orașului (dealul este declarat rezervație geologică), menționată documentar, prima oară, în 1324, într-un act emis de regele Ungariei Carol I Robert de Anjou. După această dată, reprezentanții regelui Carol I Robert de Anjou ocupă cetatea pe care o stăpânesc timp de aproape un secol (în 1420, aceasta a fost redată locuitorilor din Rupea). În

1688, cetatea a fost ocupată și refăcută de austrieci, care și-au instalat aici o garnizoană. În timpul epidemiei de ciumă din 1716, cetatea a fost folosită ca loc de refugiu pentru locuitorii care nu erau afectați de aceasta, iar în 1788 ca adăpost împotriva năvălirii turcilor. Cetatea a fost restaurată, ultima oară, în 1954; biserica evanghelică (sec. 14-16), în stil gotic, păstrează o importantă colecție de covoare orientale. În Rupea există numeroase case vechi (sec. 17-19), iar în localit. componentă Fișer se află o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă (sec. 15-16). Rezervația „bazaltele de la Rupea" reprezintă punctul cel mai vestic de apariție a bazaltelor din aria M-ților Perșani, izolat în plină zonă de depozite sedimentare ale bazinului Transilvaniei. Cod poștal: 3000.

RUPTURA → **Vârvoru de Jos.**

RUS, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Dealurilor Gârboului, pe stg. râului Someș; 2 672 loc. (1 iul. 1997): 1 242 de sex masc. și 1 430 fem. Haltă de c.f. (în satul Rus). Satul Rus apare menționat documentar, prima oară, în 1325. Cod poștal: 4680.

RUSĂNEŞTI 1. Lac de acumulare realizat pe cursul inf. al Oltului, în arealul com. Rusănești, dat în folosință în 1989; vol.: 78 mil. m^3.

2. Com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Romanați, pe dr. râului Olt; 5 051 loc. (1 iul. 1997): 2 571 de sex masc. și 2 480 fem. Hidrocentrală cu patru grupuri energetice (primul intrat în funcțiune în 1989, iar cel de-al patrulea la 20 mart. 1992), cu o putere instalată totală de 53 MW. Până la 17 febr. 1968, com. **R.** s-a numit *Rusănești de Jos.* În satul Rusănești se află o biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19), iar în satul Jieni o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 18), adusă aici în 1836 din jud. Teleorman. Cod poștal: 0819.

RUSCA, vârf în M-ții Poiana Ruscăi, alcătuit din filite și șisturi sericito-cloritoase, situat în zona de intersecție a limitelor județelor Timiș, Caraș-Severin și Hunedoara. Alt.: 1 355 m (al doilea ca înălțime, după vf. Padeș).

RUSCA MONTANĂ, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în zona culoarului Bistra, la poalele de S ale M-ților Poiana Ruscăi, pe râul Rusca, la confl. cu Bistra; 2 236 loc. (1 iul. 1997): 1 143 de sex masc. și 1 093 fem. Expl. de

Rusca Montană. Cariera de marmură (în satul Ruschița)

sulfuri polimetalice și de marmură (în satul Ruschița). Instalație de flotare a minereurilor. În satul Rusca Montană, menționat documentar, prima oară, în 1803, se află o biserică romano-catolică (1807) și Monumentul turismului (1936). Cod poștal: 1679.

RUSCHIŢA, pas în Carpații Occidentali, în M-ții Poiana Ruscăi, aflat pe cumpăna de ape dintre izv. râurilor Bega și Rusca, la 1 000 m alt. Asigură legătura rutieră (drum nemodernizat) între jud. bănățene Timiș și Caraș-Severin, cu derivație (la Rusca Montană) spre Transilvania, către Hațeg—Hunedoara—Deva, prin pasul Poarta de Fier a Transilvaniei.

RUSCOVA, com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de E a Depr. Maramureș, pe dr. râului Vișeu, la confl. cu Ruscova, la poalele de V ale M-ților Maramureș; 5 289 loc. (1 iul. 1997): 2 756 de sex masc. și 2 533 fem. Satul Ruscova apare menționat documentar, prima oară, în 1373. Cod poștal: 4962.

RUSIDAVA → **Drăgășani (2).**

RUŞEŢU, com. în jud. Buzău, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Buzău—Călmățui, pe râul Călmățui; 4 310 loc. (1 iul. 1997): 2 096 de sex

Ruşeţu. Herghelia

masc. și 2 214 fem. Stație de c.f. (în satul Rușețu). Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Viticultură. Herghelie (din 1913), specializată în creșterea calului trăpaș și a calului semigreu românesc. În satul Rușețu, menționat documentar, prima oară, în 1510, se află două biserici (una zidită în 1780 și alta rezidită în 1885) și un conac (sec. 19). Anual are loc manifestarea folclorică „Sărbătoarea salcâmului". Cod poștal: 5187.

RUŞII DE VEDE → **Roșiori de Vede.**

RUŞII-MUNŢI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de NV ale M-ților Gurghiu, pe cursul mijlociu al râului Mureș, la ieșirea acestuia din defileul Toplița-Deda; 2 257 loc. (1 iul. 1997): 1 117 de sex masc. și 1 140 fem. Haltă de c.f. (în satul Rușii-Munți). Prelucr. laptelui (cașcaval, brânzeturi), în satul Morăreni. Centru de țesături și cusături populare și de pielărie și cojocărit. Satul Rușii-Munți apare menționat documentar, prima oară, în 1319. Cod poștal: 4238.

RWDARYA → **Eftimie Murgu.**

RYKAS → **Recaș.**

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

S

SAAC 1. → **Urlați.**

2. Vechi județ în Țara Românească, desființat în 1844 și împărțit între jud. Prahova și Buzău. Reședința jud. Saac a fost inițial la Bucov și apoi la Văleni.

SABAR, râu, afl. stg. al Argeșului pe terit. com. Hotarele (jud. Giurgiu); 144 km; supr. bazinului: 2 376 km^2. Izv. din SE Piem. Cândești, de la 450 m alt., curge mai întâi pe direcție N-S, iar pe terit. com. Crângurile (jud. Dâmbovița) își schimbă direcția către SE, având, pe tot parcursul, albia paralelă cu aceea a râului Argeș, cu care formează o luncă comună, folosită cu precădere în legumicultură. Afl. pr.: Potopul (considerat de unii geografi ca izv. pr. al Sabarului, cu o lungime de 45 km și o supr. a bazinului de 305 km^2), Șuța, Ciorogârla. Cunoscut și sub numele de *Răstoaca* (în cursul superior).

SACA, vârf în M-ții Gurghiu (rest al unui con vulcanic), alcătuit din andezite, piroclastite și curgeri de lavă, reprezentând alt. max. a acestora (1 777 m).

SACALIN, insulă nisipoasă, nelocuită, situată în Marea Neagră, în apropierea litoralului românesc, în fața gurii de vărsare a brațului Sfântu Gheorghe al Dunării. Insula a luat naștere, de-a lungul timpului, ca un banc de nisip, prin aluvionare în larg, în anul 1897, după revărsarea catastrofală a Dunării. Ulterior, sub acțiunea valurilor, s-a alungit (în prezent are c. 10 km), iar în ultima perioadă s-a segmentat în două formând ins. Sacalinul Mare (la N) și Sacalinul Mic (la S). Fauna este reprezentată prin păsări venite din Delta Dunării (rațe, pelicani, lebede, gârlițe ș.a.).

SACERDOS DE CORDAS (TORDAS) → **Turdaș.**

SACERDOS DE LUCAS → **Lugoj (3).**

SACERDOS DE MALEMBACH → **Sebeș (3).**

SACERDOS DE MEDIES → **Mediaș.**

SACERDOS DE SADAN → **Orțișoara.**

SACERDOS DE SANCTO GIORGIO → **Sfântu Gheorghe (4).**

SACERDOS DE SPINIS → **Teiuș.**

SACERDOS DE VILLA VYLOKO → **Uileacu de Beiuș.**

SACERDOS DE VILLA WARDACH → **Vârghiș.**

SACERDOS DE ZOKALOKA → **Zetea.**

SACIDAVA → **Aliman.**

SACOȘU TURCESC, com. în jud. Timiș, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Bârzavei cu Câmpia Timișului, pe stg. râului Timiș și pe râul Pogăniș; 2 648 loc. (1 iul. 1997): 1 265 de sex masc. și 1 383 fem. Haltă de c.f. (în satul Uliuc). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Satul Sacoșu Turcesc apare menționat documentar, prima oară, în 1321, cu numele *Zekes*, apoi în 1723, cu denumirea *Sakosch*, iar în 1828, cu toponimul *Türkisch Sakosch*. Pe terit. satelor Berini și Otvești există o zonă (70 ha) în care crește laleaua pestriță (*Fritilaria meleagris*), declarată plantă ocrotită. Cod poștal: 1916.

SACU, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată pe cursul superior al râului Timiș, la poalele de V ale M-ților Poiana Ruscăi și cele de NE ale Dealurilor Pogănișului; 1 550 loc. (1 iul. 1997): 756 de sex masc. și 794 fem. Haltă de c.f. (în satul Sacu). Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Sacu, menționat documentar, prima oară, în 1548, se află un parc dendrologic. Aici are loc anual Festivalul național al corurilor de copii (din 1988). Cod poștal: 1688.

SADOVA 1. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Romanați,

pe stg. văii Jiului și pe cursul superior al râului Jieț; 8 018 loc. (1 iul. 1997): 3 936 de sex masc. și 4 082 fem. Centru viticol și de vinificație. Creșterea ovinelor. Muzeu de istorie și etnografie. În satul Sadova se află ruinele bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" și mânăstirea Sadova, ctitorie din jurul anului 1500 a boierilor Craiovești (menționată documentar în 1530), cu biserica având hramul „Sfântul Nicolae" construită în 1633, pe locul vechii biserici, prin grija lui Matei Basarab. Biserica, renovată și zugrăvită în 1792, păstrează fragmente de picturi murale originare, afectate de unele intervenții din 1852 și 1903. În satul Piscu Sadovei există o biserică cu dublu hram — „Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Nicolae", zidită în 1844 prin osârdia preotului Clement. Cod poștal: 1180.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită dintr-un sat, situată în depresiunea omonimă, la poalele de SV ale Obcinei Feredeu, pe râul Sadova, la confl. cu Bistrița; 2 398 loc. (1 iul. 1997): 1 199 de sex masc. și 1 199 fem. Stație de c.f. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Centru de dogărit, de confecționare a cojoacelor, bundițelor și chimirelor și de realizare a cusăturilor și țesăturilor populare. Cod poștal: 5961.

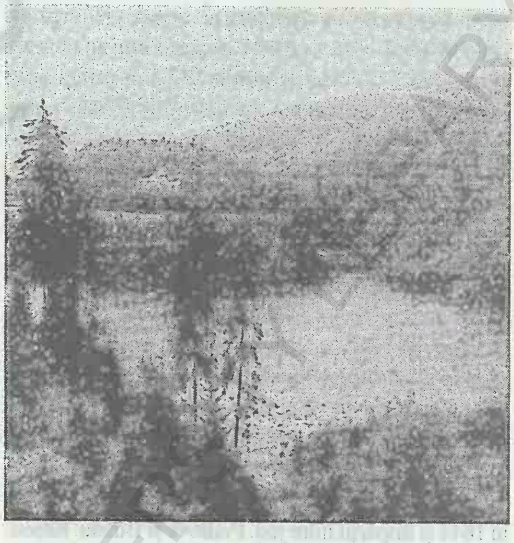

Sadu (1). Lacul de acumulare Sadu II

SADU 1. Râu, afl. dr. al Cibinului pe terit. orașului Tălmaciu (jud. Sibiu); 43 km; supr. bazinului: 280 km^2. Izv. din NV M-ților Lotrului, de sub vf. Șteflești, de la 1 940 m alt., și curge pe direcție SV-NE, pe o pantă medie de 35‰ (în zona de confl.

Sadova (1). Ruinele bisericii „Sfinții Apostoli Petru și Pavel"

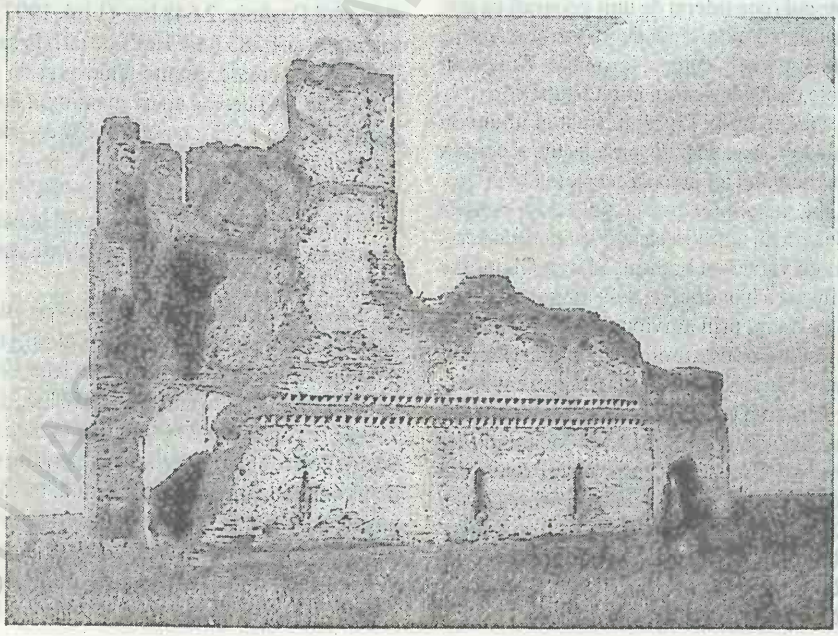

cu Sădurel panta fiind de 64‰), separând M-ții Lotrului de M-ții Cindrel. Datorită pantelor accentuate și a debitului constant ridicat, pe cursul superior al râului **S.** au fost construite lacurile de acumulare Sadu II (4 ha; vol.: 700 mii m^3; barajul are 30 m înălțime) și Sadu V sau Negovanu (35 ha; vol.: 6,3 mil. m^3; barajul de 65 m înălțime) care alimentează hidrocentralele Sadu II, construită în anii 1896-1905 și, respectiv, Sadu V (27,4 MW), dată în folosință în 1955. Pe malul lacului Negovanu se află cabana Gâtu Berbecului (1 175 m alt.); zonă de interes turistic.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită dintr-un sat, situată în S-SV Depr. Sibiu, la poalele de E ale M-ților Cindrel și cele de NE ale M-ților Lotrului, pe cursul râului Sadu; 2 527 loc. (1 iul. 1997): 1 249 de sex masc. și 1 278 fem. Hidrocentrala Sadu II. Fabrică de cherestea. Păstrăvărie. În satul Sadu, menționat documentar, prima oară, în 1488, se află o biserică din zid cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) și o biserică din lemn (sec. 18). Cod poștal: 2435.

SAGAD → **Șag.**

SAGNA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. râului Siret, la marginea de V a Pod. Central Moldovenesc; 6 798 loc. (1 iul. 1997): 3 389 de sex masc. și 3 409 fem. Stație (în satul Sagna) și haltă de c.f. (în satul Vulpășești). Topitorie de cânepă. Centru de ceramică populară, neagră (în satul Vulpășești). În satul Sagna, menționat documentar, prima oară, la 8 mart. 1674, se află o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18, tencuită în 1909); în satul Luțca există o biserică din bârne, cu hramul „Sfinții Voievozi" (c. 1709, reconstruită în 1910), iar în satul Gâdinți, o biserică având hramul „Sfântul Dumitru" (1807-1812, reparată în anii 1840, 1908, 1926 și pictată în 1962) și conacul „Bogdan" (sec. 19). Cod poștal: 5572.

SAKOSCH → **Sacoșu Turcesc.**

SALCEA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Pod. Sucevei, pe stg. râului Suceava, la 12 km E de municipiul Suceava; 8 323 loc. (1 iul. 1997): 4 136 de sex masc și 4 187 fem. Aeroport (modernizat în 1992) care deservește municipiul Suceva, situat la 12 km E de oraș. Stație de c.f. (în satul Văratec). Nod rutier. În satul Plopeni se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1753). În arealul com. **S.**, în lunca râului Suceava, există o rezervație complexă cu nuferi albi și galbeni, stuf, rațe sălbatice ș.a. Cod poștal: 5814.

SALCIA 1. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de SE a Câmpiei Blahniței, pe stg. Dunării, la confl. cu Drincea, la granița cu Bulgaria; 3 768 loc. (1 iul. 1997): 1 855 de sex masc. și 1 913 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Creșterea porcinelor. Pescuit. În luna iul. are loc anual manifestarea etnofolclorică „Sărbătoarea grâului". Cod poștal: 1579.

2. Com. în jud. Prahova, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de V a Subcarpaților Buzăului, pe pârâul Salcia; 1 350 loc. (1 iul. 1997): 692 de sex masc. și 658 fem. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sfințită la 6 dec. 1867). Cod poștal: 2149.

3. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Boian, pe râul Călmățui; 3 657 loc. (1 iul. 1997): 1 747 de sex masc. și 1 910 fem. Stație de c.f. (în satul Salcia), inaugurată la 12 sept. 1887. Moară de cereale (sf. sec. 19), în satul Băneasa. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Viticultură. Fermă de creștere a porcinelor. Pe terit. satului Băneasa au fost descoperite (1943) urmele a două castre romane (sec. 2 d.Hr.), fortificate cu val de pământ cu palisadă și dublat de un șanț adânc de 2,50 m, situate pe linia de fortificații numită *Valul lui Traian*. Tot la Băneasa au fost identificate vestigiile unei așezări civile în care s-au găsit vase ceramice romane. În satul Salcia se află casa natală a scriitorului Zaharia Stancu, iar în satul Băneasa, conacul „Lucian Bildirescu" (1850). Cod poștal: 0776.

SALCIA TUDOR, com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior, pe stg. râului Buzău; 2 974 loc. (1 iul. 1997): 1 469 de sex masc. și 1 505 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, cartofi, legume etc. Cod poștal: 6123.

SALINAE → **Ocna Mureș.**

SALMORUS → **Murighiol.**

SALONTA, oraș în extremitatea de V a României, în jud. Bihor, situat în Câmpia Crișurilor, la 90 m alt., pe canalul Culișer, la 40 km SV de municipiul Oradea și 14 km E de granița cu Ungaria; 20 194 loc. (1 iul. 1997): 9 818 de sex masc. și 10 376 fem. Supr.: 9,5 km^2; densitatea: 2 126 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Punct de vamă (inaugurat la 13 iul. 1996).

Expl. de petrol și gaze de sondă (din 1980). Întreprindere mecanică producătoare de caroserii, remorci și semiremorci, piese de schimb auto (tobe de eșapament ș.a.), diferite piese forjate, cutii de aspirație pentru locomotive Diesel-electrice, dulapuri metalice etc. Fabrici de tricotaje, conf., de prelucr. a lemnului și a cărnii. Țesătorie de in, cânepă și bumbac. Abator. Antrepozite frigorifice. Ferme de creștere a păsărilor și a bovinelor. Muzeu cu secții de istorie, arheologie, etnografie și științele naturii. **Istoric.** Localit. apare menționată prima oară, într-un document papal, în 1332. Așezarea a fost distrusă în 1598 de turci, rămânând nelocuită până în 1606, când principele Bocskai a reînființat-o prin aducerea aici a 300 de oșteni liberi. În scurt timp, datorită poziției sale strategice, **S.** devine cea mai importantă așezare din zona Crișurilor, obținând dreptul de a organiza târguri. În prima jumătate a sec. 17, locuitorii din **S.** și-au întărit așezarea cu fortificații, turnuri de strajă (1630) și șanțuri cu apă. În 1658, sub amenințarea invadării turcești, locuitorii Salontei au incendiat-o din ordinul lui Gheorghe Rakóczi II și au părăsit-o. O dată cu repopularea și renașterea sa rapidă la sf. sec. 17, **S.** a fost ocupată de armatele imperiale austriece. În 1702, regele Leopold I i-a obligat pe locuitorii Salontei să plătească o răscumpărare de 100 000 de forinți, dar, întrucât aceștia nu au putut să o plătească, localit. a fost donată, sub formă de ipotecă, prințului Esterházi. Declarată oraș în sec. 19, cu numele *Salonta Mare*, ea a suferit mari pagube în urma inundațiilor din 1816 și a incendiului din 1847. În a doua jumătate a sec. 19, s-au executat lucrări de desecare a mlaștinilor care înconjurau orașul și s-a construit stația de c.f. După al doilea război mondial, orașul și-a păstrat caracterul preponderent agrar până prin anii '70, când s-a pus accent pe dezvoltarea sa industrială. **Monumente:** Turnul „Ciunt" (fost punct de observație în sec. 17) ce adăpostește astăzi Muzeul memorial „Arany János". Cod poștal: 3650.

SALVA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată în zona Muscelelor Năsăudului, la confl. râului Sălăuța cu Someșu Mare; 4 603 loc. (1 iul. 1997): 2 322 de sex masc. și 2 281 fem. Nod feroviar și rutier. Segmentul de c.f. dintre **S.** și Vișeu de Jos (jud. Maramureș), în lungime de 61 km, a fost construit în 1948 cu ajutorul brigăzilor voluntare de tineret. Pomicultură (meri, pruni). Așezarea apare menționată documentar, prima oară, în 1440, cu numele *Zalva*, ca sat românesc care aparținea districtului Rodna. În documentele anului 1519 este consemnat faptul că localit. era condusă de cneazul Toma. Din 1547 apare în documente cu numele actual. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 18) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), în satul Runcu Salvei. Cod poștal: 4517.

SAMARINEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 9 sate, situată în zona Dealurilor Jiului, pe stg. văii Motrului; 1 986 loc. (1 iul. 1997): 1 008 de sex masc. și 978 fem. Haltă de c.f. (în satul Samarinești). În satul Boca se află biserica din lemn cu hramul „Buna Vestire" (ante 1815), în satul Larga, biserica din zid cu hramul „Sfântul Ilie" (1826), iar în satul Valea Poienii, ruinele bisericii „Sfântul Gheorghe" (1823). Cod poștal: 1419.

SAMUM → **Cășeiu.**

SAMUS, denumirea geto-dacă a râului Someș. Preluată și păstrată de romani, denumirea a fost atribuită unei așezări militare și civile sub forma *Samum* (→ *Cășeiu*).

SANCTUS MICHAEL → **Sânnicolau Mare.**

SANGIDAVA, așezare în Dacia, neidentificată, aflată, probabil, în partea de N a Transilvaniei centrale, conform coordonatelor date de Ptolemeu. Unii cercetători presupun că ar fi fost pe terit. de azi al orașului Toplița.

SANISLĂU, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Carei, la granița cu Ungaria; 5 212 loc. (1 iul. 1997): 2 462 de sex masc. și 2 750 fem. Stație de c.f. (în satul Sanislău). Viticultură. Pomicultură. Complex avicol. Pe terit. satului Ciumești, atestat documentar în 1306, au fost descoperite (1961-1965), în diferite puncte, urmele mai multor așezări (suprapuse) datând din Paleolitic, Neolitic, Epoca bronzului, perioada dacică și din perioada de trecere de la sclavagism la feudalism. Așezările neolitice de aici (sf. milen. 5 î.Hr. - începutul milen. 4 î.Hr.), caracterizate prin frecvența uneltelor microlitice din silex, cu largă arie de răspândire în NV României, au dat numele *Culturii Ciumești*. În punctul „Bostănărie" au fost identificate vestigiile mai multor așezări neolitice (aparținând culturilor Ciumești și Tisa), apoi din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (Cultura Baden-Pecel), un cimitir din Epoca

bronzului (din sec. 19-13 î.Hr.) și un cimitir biritual celtic (sec. 3-2 î.Hr.) cu inventar alcătuit din ceramică celtică, piese din fier și bronz celtice, fapt ce atestă contactele dintre localnicii geto-daci și celți. În punctul „La silozuri", au fost scoase la iveală urmele unei așezări neolitice din cultura ceramicii cu decor liniar, ale unei așezări din Cultura Ciumești, ale alteia din Cultura Tisa, precum și o necropolă celtică și un cimitir din sec. 10-11. Aici s-au găsit ceramică și plastică neolitice, ceramică, arme și podoabe din metal celtice, inele cu sigiliu și alte podoabe din sec. 10-11 etc. În punctul „La grajduri" au fost identificate urmele unei așezări aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.), un cimitir din Epoca bronzului, o așezare și o necropolă birituală celtice (sec. 3-2 î.Hr.), cu elemente de cultură materială dacică, o așezare dacică din sec. 3, o alta din perioada de trecere de la sclavagism la feudalism. Pe terit. satului Berea au fost descoperite (1965) urmele unei așezări dacice (sec. 3-2 î.Hr.) în care s-a găsit ceramică autohtonă lucrată cu mâna, ceramică celtică lucrată la roată (vase mari cu gât înalt, castroane). În satul Sanislău, menționat documentar, prima oară, în 1306, a fost descoperită o necropolă feudală timpurie (sec. 10-12) cu morminte de cnezi români. În satul Ciumești se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), în stil gotic, o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), în stil baroc, și o biserică romano-catolică având hramul „Sfântul Ștefan" (1856). În arealul com. **S.** se află o rezervație naturală, reprezentată printr-un sector de câmpie nisipoasă, cu porțiuni depresionare, cu exces de umiditate, cuprinse între șiruri de dune, cu vegetație și faună caracteristice. Se remarcă îndeosebi trifoiștea (*Menyanthes trifoliata*), iar în faună, broasca de mlaștină (*Rana arvalis*). Important loc de popas pentru păsările de apă, migratoare. În satul Marna Nouă se află o plantație de platani ocrotită de lege. Cod poștal: 3827.

SANTA MARE, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 8 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Jijiei Inferioare, pe dr. râului Prut, la granița cu Rep. Moldova; 2 768 loc. (1 iul. 1997): 1 379 de sex masc. și 1 389 fem. Satul Santa Mare a fost întemeiat în 1880 pe moșia satului Durnești. În satul Rânghilești se află o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ctitorie din 1842 a familiei Sturdza), iar în satul Durnești biserica „Sfinții Voievozi" (1863). Cod poștal: 6833.

SANTĂU, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Tășnadului; 2 671 loc. (1 iul. 1997): 1 318 de sex masc. și 1 353 fem. Stație de c.f. (în satul Santău). Culturi de cereale. Creșterea bovinelor. Satul Santău apare menționat documentar, prima oară, în 1213, iar satele Chereușa și Sudurău în 1215. Cod poștal: 3842.

SAON, Mânăstirea ~ → Niculițel (2).

SARAIU, com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NV a Pod. Casimcea, pe râul Topolog; 1 338 loc. (1 iul. 1997): 650 de sex masc. și 688 fem. Nod rutier. Pe terit. satului Dulgheru au fost descoperite urmele unei așezări rurale romane (*vicus*), în care s-a găsit o stelă funerară de tip dunărean, cu chenar de iederă, aparținând unui locuitor trac (Attas Possei). Cod poștal: 8777.

SARASĂU, com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de NV a Depr. Maramureș, pe stg. râului Tisa, la granița cu Ucraina; 2 445 loc. (1 iul. 1997): 1 241 de sex masc. și 1 204 fem. Haltă de c.f. Pomicultură (meri, pruni, peri). Pe terit. com. **S.** a fost descoperit (ante 1865) un tezaur din aur, alcătuit din 15 spirale plate, două inele și mai multe mărgele, datând de la începutul Epocii fierului. În satul Sarasău, menționat prima oară, în 1345, într-o diplomă regală, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1600) și casa „Mihaly" (sec. 18). Cod poștal: 4944.

SAREA LUI BUZĂU, Rezervația geologică ~ → Pârscov.

SARICHIOI, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E-NE a Pod. Babadag, pe țărmul de NV al lacului Razim și pe cel de E al lacului Babadag; 8 034 loc. (1 iul. 1997): 4 155 de sex masc. și 3 879 fem. Stație de c.f. (în satul Zebil). Expl. de calcar (în satul Zebil). Cherhana. Pepinieră piscicolă (în satul Sabangia). Pe terit. satului Enisala au fost descoperite resturile unui mamut, precum și topoare din piatră șlefuită și fragmente de vase ceramice ornamentate, specifice Culturii Babadag (sec. 10-9 î.Hr.). Tot aici au fost identificate urme de locuire din perioada hallstattiană (o fibulă din bronz cu două bucle distanțate, un picior în formă de clepsidră), precum și o necropolă de incinerație geto-dacică (400 de morminte) din sec. 4-3 î.Hr., cu inventar alcătuit din numeroase vase getice din lut,

lucrate cu mâna, decorate cu brâuri alveolare, vase cenușii lucrate la roată (strachini, castroane, căni ș.a.), vase grecești de import (amfore, boluri, cupe etc.), fibule din bronz de tip tracic, săgeți de tip scitic, cuțite din fier, brățări, inele, oglinzi, ace de păr, toate din bronz, mărgele din sticlă și lut etc. La Enisala a mai fost scoasă la iveală (1966-1981) o necropolă autohtonă datând din Epoca romană (sf. sec. 1-sec. 2), alcătuită din 158 de morminte, în majoritate (143) de incinerație, în care s-au găsit vase mici de ofrandă de tip roman sau geto-dac, fibule din bronz, cercei, mărgele din sticlă, coliere din sârmă de argint etc. În partea de NV a satului Enisala, în punctul „Peștera", au fost identificate urmele unei așezări romano-bizantine și resturile unei fortărețe romano-bizantine, extinsă pe 2 ha, construită din blocuri mici de calcar (sec. 4-6), refăcută de genovezi în sec. 13-14. În sec. 19 și începutul sec. 20, în satul Enisala au funcționat multe mori de vânt, un exemplar din acestea aflându-se azi în cadrul Muzeului Satului din București. În satul Zebil se află o biserică având hramul „Sfântul Dumitru" (1874), iar în satul Sarichioi, o biserică din anul 1883. Cod poștal: 8867.

SARMIZEGETUSA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată în SV Depr. Hațeg, la poalele de NE ale M-ților Țarcu și cele de SE ale M-ților Poiana Ruscăi, pe cursul superior al râului Breazova, în zona pasului Poarta de Fier a Transilvaniei (700 m alt.) prin care se asigură legăturile rutieră și feroviară cu Banatul; 1 475 loc. (1 iul. 1997): 745 de sex masc. și 730 fem. Stație de c.f. (în satul Sarmizegetusa). Expl. de marmură (în satul Zeicani). Centru pomicol (meri, peri, pruni). Muzeu de arheologie, cuprinzând monede, monumente epigrafice și sculpturale, mozaicuri, arme, obiecte din argint și bronz, ceramică etc. Pe terit. satului Sarmizegetusa au fost descoperite (1881-1893, 1924-1936, 1948, 1973) vestigiile orașului roman, cu rang de colonie, *Colonia Dacica,* întemeiat în anii 108-110 de către Decimus Terentius Scaurianus (primul ei guvernator), în numele împăratului Traian, pe locul unde existase tabăra *Legiunii a V-a Macedonica,* imediat după victoria armatelor romane asupra dacilor și constituirea prov. romane Dacia. Colonizat ulterior cu veterani romani (*deductio veteranorum*) care participaseră la războaiele de cucerire a Daciei, orașul a devenit capitala prov. romane Dacia (aici se aflau sediul guvernatorului provinciei, al aparatului ad-tiv, fiscal, militar, economic și religios), luând, în timpul împăratului Hadrian (117-138), numele de *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica*

Sarmizegetusa. Vedere aeriană a complexului arheologic

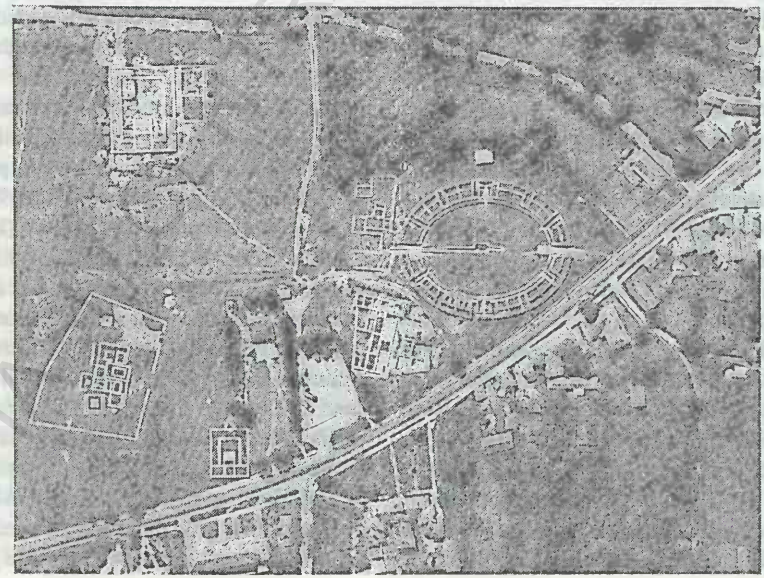

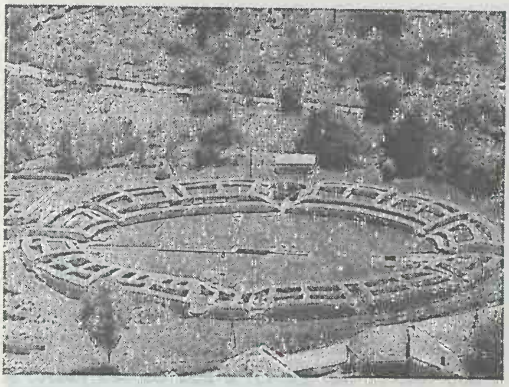

Sarmizegetusa. Ruinele amfiteatrului roman

Sarmizegetusa, căruia i se va adăuga în perioada 222-235 epitetul de *metropolis*. Orașul a cunoscut o intensă și permanentă dezvoltare urbană, fiind pr. centru politic, economic, militar, religios și ad-tiv al Daciei și sediul pentru „Concilium provinciarum Daciarum trium" (Adunare provincială reprezentativă, creată o dată cu instituirea guvernării unice a celor trei Dacii în timpul lui Alexandru Sever, în 222-235). Ruinele orașului roman se extind pe c. 1 500 m lungime și 1 000 m lățime, apreciindu-se că în arealul lui locuiau c. 20 000 de oameni. Inițial, orașul a avut o formă de patrulater (600 x 540 m), înconjurat de un puternic zid de incintă, înalt de c. 5 m, ce închidea o supr. de c. 33 ha, străjuit de turnuri circulare la colțuri. La capătul celor două străzi pr. ale orașului se aflau porțile. În centrul orașului, în jurul unei piețe pavate cu lespezi de calcar, existau Palatul Augustaliilor, Forul, clădiri ad-tive și locuințe particulare, iar în afara zidului de incintă au fost identificate edificiul termal, vestigiile unor *villae suburbane* și ale amfiteatrului roman. Aflat la 125 m spre N de incinta orașului, *amfiteatrul roman* avea o formă elipsoidală, cu axele în lungime de 88 și respectiv, 99 m, cu 12 părți de acces la tribune și cu o arenă de 66 x 47 m. În afara zidurilor orașului existau cuptoare de ars cărămida și necropola așezării, în cadrul căreia a fost identificat mausoleul Aureliilor (un tumul cu soclu din piatră, stelă și altar pentru sacrificii funerare și cu un cavou din zidărie de cărămidă). La S. au fost descoperite un mare număr de morminte și cele mai numeroase inscripții din Dacia, cu referiri la monumente, temple, administrația orașului etc. Printre cele mai interesante descoperiri se numără: statuile votive ale lui Iupiter și Higeea, reliefuri ale Cavalerului trac, ale Dianei, ale cavalerilor danubieni ș.a., capul unei statui din bronz reprezentând pe împăratul Traian, busturi ale lui Marte, Minerva ș.a., numeroase medalioane, fibule, ceramică, sticlărie etc. Vestigiile descoperite confirmă faptul că așezarea a continuat să existe și după abandonarea prov. Dacia de către romani (271/275) până în cursul sec. 4. Cod poștal: 2662.

SARMIZEGETUSA REGIA (sau SARMIZEGETUSA BASILEION) → **Orăștioara de Sus.**

SARS VILLA → **Șoarș (2).**

SASCA MONTANĂ, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de SV ale M-ților Anina și cele de NE ale M-ților Locvei, în zona de contact cu Dealurile Oraviței, pe râul Nera, în aval de sălbaticele chei ale acesteia; 1 997 loc. (1 iul. 1997): 904 de sex masc. și 1 093 fem. Expl. de sulfuri metalice. Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de ceramică populară. În satul Sasca Montană, menționat documentar în 1803, se află biserica având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1777, pictată în 1851 și restaurată în 1862), iar în satul Slatina-Nera, biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, cu unele transformări din 1771 și pictată în 1874). Rezervația Cheile Nerei–Beușnița (→ Nera). Cod poștal: 1774.

SASCHIZ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată la poalele unor dealuri împădurite din SE Pod. Târnavelor, la confl. pârâului Saschiz cu pârâul Flosa; 2 117 loc. (1 iul. 1997): 1 018 de sex masc. și 1 099 fem. Culturi de cereale, cartofi, hamei ș.a. Creșterea bovinelor și ovinelor. Centru de ceramică populară de tip zgrafitocobalt (din 1702), de țesături și cusături populare. Fanfară cu vechi tradiții (c. 400 de ani). Satul Saschiz apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1308-1310 (după alte surse, în 1305), iar în 1419 figura ca oraș cu mai multe bresle (cizmari, tâmplari, zugravi ș.a.), cu spital, școli, baie comunală, judecătorie etc. La 12 mai 1678, orașul Saschiz a intrat sub administrația Sighișoarei printr-o hotărâre a Dietei Transilvaniei. Pe dealul care domină satul Saschiz se află ruinele unei cetăți țărănești de refugiu (sec. 14), cu ziduri din piatră (înalte de 7-9 m) și turnuri de apărare de formă pătrată, care reflectă o bună organizare a obștii (turnurile școlii, pulberă-

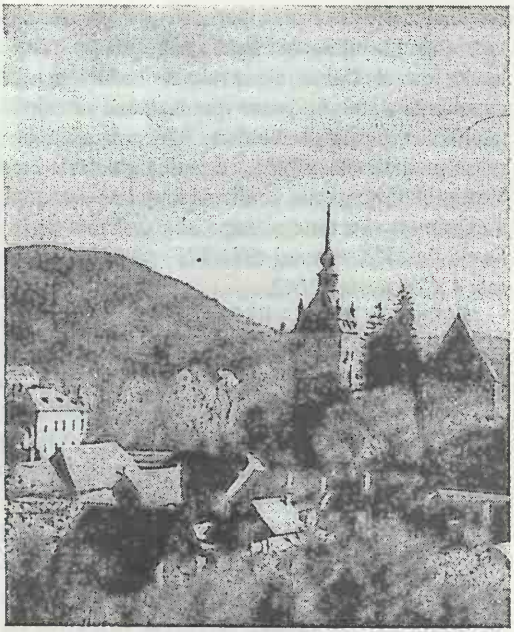

Saschiz. Biserica evanghelică din satul Saschiz

riei, preotului, principelui, pazniculuí ș.a.). În centrul satului Saschiz există o biserică fortificată (1493-1496), azi evanghelică, străjuită de un turn ridicat în 1832. Atât turnul, cât și biserica au fost afectate de cutremurele din 1977, 1986 și 1990. În satul Cloașterf, atestat documentar în 1267, se află o puternică cetate țărănească (1521-1524) cu o biserică de incintă în stil gotic târziu, cu mobilier cu intarsii (1532) și mobilier baroc din sec. 18. Cod poștal: 3072.

SASCUT, com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. râului Siret, la poalele de SE ale Culmii Pietricica, pe pâraiele Conțești și Valea Păncești; 10 637 loc. (1 iul. 1997): 5 317 de sex masc. și 5 320 fem. Stație de c.f. (în satul Sascut), inaugurată la 13 sept. 1872. Nod rutier. Hidrocentrală (43,5 MW), în satul Berești, intrată în funcțiune în 1986, ale cărei turbine sunt puse în mișcare de apele lacului de acumulare Berești (vol.: 120 mil. m^3). Fabrică de zahăr (din sec. 19), de brânzeturi și de produse zaharoase (în satul Sascut). Creșterea bovinelor. Satul Păncești este menționat documentar, prima oară, în 1546. Până la 17 febr. 1968, com. **S.** s-a numit *Sascut-Târg*. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (ante 1809), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (zidită în anii 1838-1841, pe locul uneia ce data dinainte de 1774, și reparată în 1896) și „Sfântul Pantelimon" (1859), în satele Sascut, Conțești și Berești. În satul Schineni se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1817, reparată în 1924) și „Sfântul Vasile" (1843, reparată în 1924), iar în satul Sascut, conacul „Elias" (sec. 19). Cod poștal: 5435.

SASLOVIA → Mahmudia.

SATCHINEZ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în partea de SV a Câmpiei Vingăi, în zona de confl. a râului Sicsa cu râul Apa Mare; 4 603 loc. (1 iul. 1997): 2 229 de sex masc. și 2 374 fem. Stație (în satul Satchinez) și halte de c.f. (în satele Bărăteaz și Hodoni). Expl. de petrol. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Satul Satchinez apare menționat documentar, prima oară, în 1230, iar satele Bărăteaz și Hodoni în 1411 și, respectiv, 1480. Conform legendei, satul Satchinez este locul natal al lui Pavel Chinezu (?-1494), comite al Timișoarei (1478-1494) și biruitor în luptele cu turcii la Câmpu Păinii (1479), de la care derivă numele actual al localității. Conac (sf. sec. 18), în satul Hodoni. În arealul com. **S.** se află un complex de lacuri și mlaștini (40 ha; 1,5 m adâncime) în cadrul căruia vegetează numeroase specii de plante acvatice și palustre (de mlaștină), printre care *Lemna minor, Trapa natans, Glyceria aquatica* ș.a. În perimetrul acestei zone există și renumita rezervație ornitologică de la Satchinez, care ocrotește acvifauna formată din c. 25% din speciile păsărilor de apă din România, din care 40 de specii cuibăresc aici și multe poposesc în timpul migrațiilor. În această zonă, supranumită „Delta Banatului", și-au găsit refugiul numeroase specii rare de păsări, ca egreta mică (*Egretta garzetta*), cârsteiul de baltă (*Rallus aquaticus*), stârcul roșu (*Ardea purpurea*), stârcul galben (*Ardeola ralloides*), stârcul de noapte (*Nycticorax nycticorax*), țigănușul (*Plegadis falcinellus*), alături de care se mai întâlnesc barza albă (*Ciconia ciconia*), eretele de stuf (*Circus aeruginosus*) ș.a. Cod poștal: 1959.

SATULMIK → Victor Vlad Delamarina.

SATULUNG, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Baia Mare, pe râul Bârsău; 5 266 loc. (1 iul. 1997): 2 598 de sex masc. și 2 668 fem. Haltă de c.f. (în satul Fersig). Nod rutier. Creșterea bovinelor. Pe terit. satului Satulung

a fost descoperit un idol antropomorf din lut, cu elemente incizate pe ambele fețe. În satul Satulung, menționat documentar, prima oară, în 1566, se află castelul „Teleki" (1740-1780), cu anexe și parc, iar în satul Pribilești, atestat documentar în 1405, castelul „Teleki Géza" (sf. sec. 19). Cod poștal: 4815.

SATU MARE 1. Municipiu în extremitatea de NV a României, reșed. jud. cu același nume, situat în Câmpia Someșului, la 125 m alt., pe ambele maluri ale râului Someș, la 12 km E de granița cu Ungaria; 129 886 loc. (1 iul. 1997): 62 145 de sex masc. și 67 741 fem. Supr.: 23,09 km^2; densitatea: 5 647 loc./km^2. Aeroport (inaugurat la 19 mai 1982), devenit internațional la 25 mart. 1996. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată în 1872) și rutier. Termocentrală. Constr. de utilaje grele, de utilaje pentru ind. chimică și pentru ind. minieră (vagoane și locomotive pentru mină, mașini de extracție și de încărcat minereu, excavatoare gigant pentru expl. lignitului la suprafață, troli, ventilatoare de mină etc.), de material rulant feroviar și rutier (vagoane de marfă, de persoane și mineraliere pentru cale ferată cu ecartament îngust, conveiere etc.), de piese de schimb și utilaje pentru ind. celulozei și hârtiei (cuptoare și uscătoare rotative pentru fabricile de celuloză și hârtie), de mașini și utilaje pentru ind. mat. de constr. (betoniere ș.a.), motoare electrice și piese auto, produse metalice de larg consum (mașini de gătit, sobe de încălzit, cu combustibili solizi și lichizi etc.). Fabrici de conf., tricotaje, lacuri și vopsele, de prelucr. a lemnului (mobilă, ambalaje, butoaie ș.a.), de prelucr. a pieilor, de țesături din bumbac și de produse alim. (preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, bere, vin, panificație etc.). Tipografie. Abator. Combinat de creștere a păsărilor. Centru cultural cu îndelungată tradiție: Teatrul de Nord (f. 1870, cu numele „Societatea pentru fond de teatru român", reorganizat în anii 1968-1969), cu secții în limbile română și maghiară; filarmonica de stat „Dinu Lipatti"; Muzeul județean (f. 1890), cu secții de arheologie și istorie, artă, etnografie, Muzeul de Artă, cu opere semnate de artiști români (Henri Catargi, Corneliu Baba, Dumitru Ghiață, Ion Irimescu, Ion Jalea, Vida Gheza ș.a.); biblioteca județeană (f. 1951), cu 294 488 vol. (1994), două unități de învățământ superior, cu 246 studenți (1994-1995) ș.a. Episcopie romano-catolică. Orașul **S.M.** funcționează și ca stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu izv. de ape minerale sulfuroase, oligominerale, hipotone, mezotermale (36,5°C), indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale (spondiloze cervicale, dorsale și lombare în stadiu incipient, artroze), a celor posttraumatice (stări după fracturi, entorse și luxații), dermatologice (unele forme de psoriazis, cu avizul medicului) ș.a. **Istoric.** În perimetrul orașului au fost descoperite vestigii din Paleolitic și Neolitic, iar în locul numit „Pădurea Noroieni" din apropiere au fost identificate urmele unei așezări a dacilor liberi (inclusiv două cuptoare pentru ars vase), datând de la începutul milen. 1 d.Hr. Descoperirea unui tezaur de monede romane imperiale demonstrează permanența schimburilor comerciale ale dacilor liberi cu lumea noii provincii imperiale. La sf. sec. 9 și începutul sec. 10, pe terit. actual al orașului a existat o puternică cetate de pământ, cu numele *Sătmar*, care făcea parte din voievodatul românesc condus de Menumorut. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în sec. 12, cu numele *Castrum Szatmar* (nume derivat, probabil, de la latinescul

Satu Mare (1)

Centrul municipiului (în stânga – Primăria)

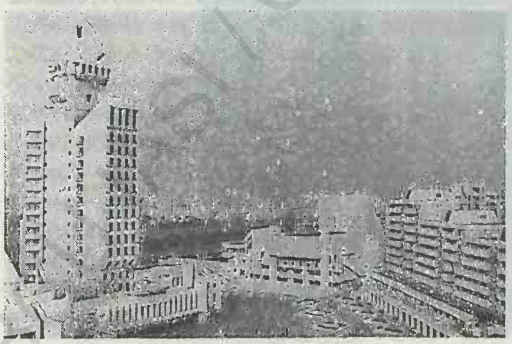

Spitalul județean

fossatum = sat înconjurat de șanțuri), în cronica *Gesta Hungarorum* a lui Anonymus (notarul regelui ungur Béla III), care consemnează că cetatea Sătmar a fost ocupată de unguri după trei zile de lupte. Așezarea este amintită apoi în 1181 de către Nicolaus, comite de Sătmar (acesta atestând faptul că în jurul cetății se dezvoltase, la acea dată, o unitate ad-tivă — un comitat), în 1213 și 1217 când i se recunoscuse privilegiul de cetate regală. Vizavi de așezarea Sătmar (situată pe malul stg. al Someșului), la mijlocul sec. 12, coloniștii germani ridică, pe malul dr. al Someșului, o altă așezare, cu numele *Mintiu*. Distrusă de tătari în 1241, vechea cetate Sătmar a fost reconstruită ulterior pe o insulă creată prin tăierea unui meandru al Someșului. De-a lungul Evului Mediu, puternica cetate Sătmar a devenit centrul comitatului cu același nume, un important centru de comerț cu sare (adusă de la Ocna Dejului) și un renumit loc de tranzit pe drumul comercial spre Viena, Cracovia și Cehia. În acel timp, la Sătmar se țineau patru mari târguri anuale. Între 1323 și 1338, aici a funcționat o monetărie. În 1331, atât Sătmar cât și Mintiu au fost ridicate la rang de oraș (*civitas*), iar în 1455 devin târguri (*oppidum*). În 1564, cele două așezări au fost ocupate și incendiate de habsburgi, iar în 1705, cetatea a fost demolată și au început lucrările de regularizare a Someșului. În mai 1711, la Sătmar s-a încheiat pacea între nobilimea din Transilvania și Imperiul Habsburgic (în urma Răscoalei curuților din anii 1703-1711), după care s-a consolidat dominația habsburgică în Transilvania. În 1712, Sătmar este declarat oraș liber regal, iar în 1715 acesta a fost legat de Mintiu printr-un pod din lemn construit peste Someș. În 1721, cele două așezări (Sătmar și Mintiu) se contopesc într-o singură localitate sub denumirea de Sătmar, care, în 1800, capătă statut de oraș cu numele Satu Mare. În sec. 18 și 19 au fost construite diguri de pământ pe malurile Someșului pentru a-l apăra de inundații. Populația orașului a participat la Revoluția de la 1848-1849, **S.M.** numărându-se printre pr. centre ale mișcării naționale din Transilvania, ai căror promotori au fost Vasile Lucaciu, Alexa Berinde ș.a. În urma Dictatului fascist de la Viena, din 30 aug. 1940, **S.M.**, împreună cu partea de NV a Transilvaniei, a intrat sub jurisdicția autorităților horthyste pentru o perioadă de patru ani, fiind eliberat în toamna anului 1944 de trupele române, respectiv de Regimentul 3 al Diviziei 11. Declarat municipiu la 17 febr. 1968, **S.M.** are în subordine ad-tivă localit. componentă Sătmărel.

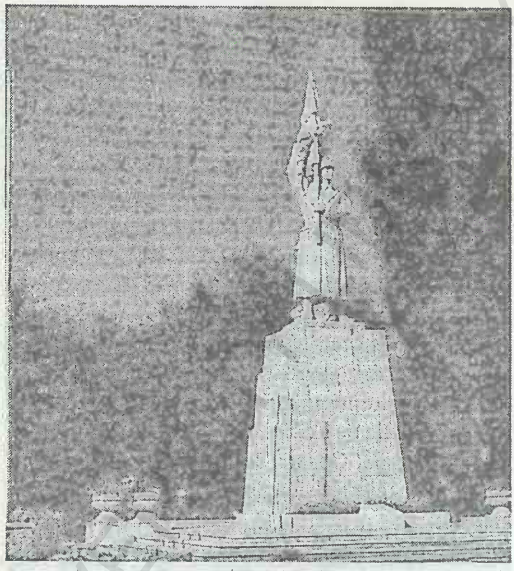

Satu Mare (1). Monumentul ostașului român

Monumente: catedrala romano-catolică, în stil neoclasic (1786-1798, cu fațada terminată în 1837), cu picturi murale interioare realizate în etape 1836–1904, posedă o orgă cu 4 122 de tuburi și 57 de registre, instalată în 1925; Biserica reformată sau Biserica cu lanțuri (1793-1802), în stil baroc, cu un clopot datând din 1633 și o orgă din 1814; palatul episcopal romano-catolic, construit după planurile arhitectului Joseph Bitthamer din Würzburg, în stil neoclasic (1805-1851, cu adăugiri din 1859 și 1892 și renovat în anii 1961-1963); biserica greco-catolică având hramul „Sfântul Nicolae" (1740, cu picturi murale interioare din sec. 18), extinsă cu o navă spre N în anii 1996-1997; clădirea Teatrului de Nord, în stil neoclasic (1889-1892); sinagogă (1889); clădirea Gării C.F.R. (1889); clădirea Tribunalului județean (1894-1896); bisericile romano-catolice „Hildegarda" (începutul sec. 19) și „Calvaria" (1844, reconstruită în anii 1908-1909); casa „Vácsay", cu două corpuri de clădiri — una în stil baroc (1798) și alta neogotic (1840); casa lui Vasile Lucaciu (sf. sec. 19); palatul „Dobossy" (sec. 19); clădirea hotelului Dacia, fost Panonia (1902), în stil Secession; Turnul pompierilor (1903-1904), înalt de 45 m; Casa albă (1911-1912), în stil

Biserica cu lanţuri

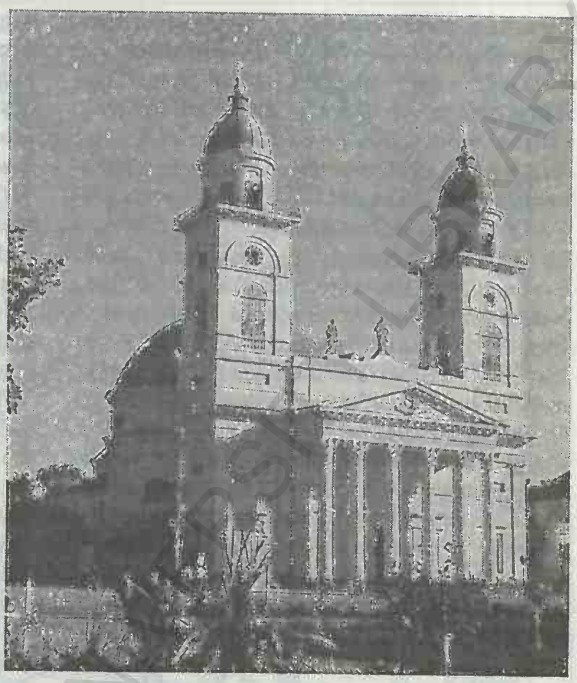

Catedrala romano-catolică (1786-1798)

Satu Mare (1)

Catedrala ortodoxă „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil"

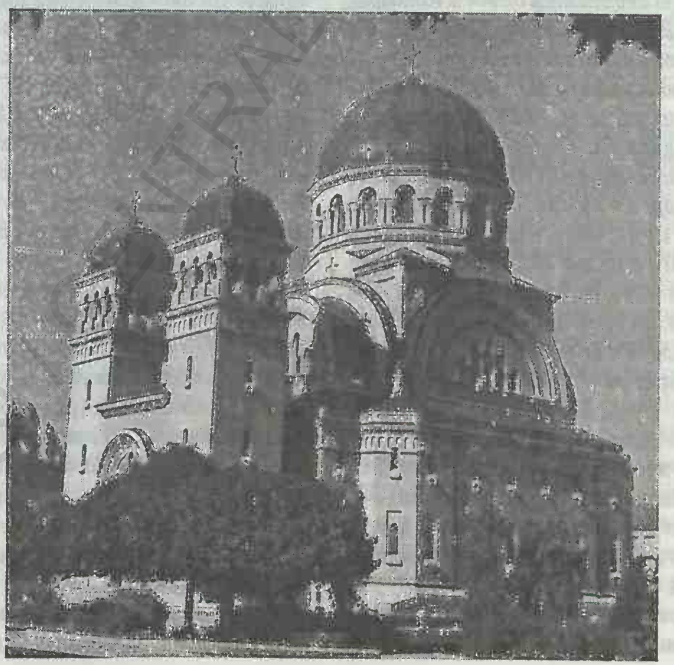

Secession; catedrala ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită în anii 1932-1937 după planurile arhitecților Victor Smigelschi și G.P. Liteanu, în stil eclectic (neoclasic și bizantin), cu o cupolă mărginită de patru turle laterale; catedrala ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1932-1937); statuia lui Vasile Lucaciu (4,50 m înălțime), operă în bronz a lui Corneliu Medrea (1936); busturile lui Mihai Eminescu, realizate în bronz (unul în 1951 de Carol Schnel și altul în 1958 de Mircea Bogdan), al lui Ioan Slavici (lucrare în bronz realizată în 1974 de Gavriil Covalschi), Lucian Blaga (operă în bronz realizată în 1995 de Radu Ciobanu), Avram Iancu (autor: Al. Perta-Cuza), dezvelit la 15 mart. 1991, George Coșbuc (lucrare din 1974 a lui Ion Vlasiu) ș.a.; monumentul ostașului român (3,50 m înălțime, pe un soclu de 4 m înălțime), operă a lui Emil Mereanu, dezvelită în 1963. Cod poștal: 3900.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în partea de N a Pod. Sucevei, la confl. râului Pozen cu Suceava; 3 951 loc. (1 iul. 1997): 1 950 de sex masc. și 2 001 fem. Haltă de c.f. (în satul Țibeni). Culturi de cereale, cartofi, legume, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț etc. Piuă pentru bătut sumane (1900). Cod poștal: 5886.

3. Județ situat în extremitatea de NV a României, în NV Transilvaniei, în bazinul inf. al râului Someș, în zona de contact a Câmpiei de Vest cu Carpații Orientali și cu Pod. Someșan, între 47°23' și 48°06' latitudine N și între 22°18' și 23°37' longitudine E, la granița cu Ungaria (în NV) și Ucraina (în N), limitat de jud. Maramureș (E și NE), Sălaj (S și SE) și Bihor (SV). *Supr.:* 4 418 km^2 (1,85% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1997): 392 054 loc. (1,74% din populația țării), din care 192 135 de sex masc. (49,00 %) și 199 919 loc. de sex fem. (51,00%). *Populația urbană:* 181 999 loc. (46,42%); rurală: 210 055 loc. (53,58%). *Densitatea:* 88,7 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 58,52% români, 35,03% maghiari, 3,58% germani, 2,45% țigani, 0,30% ucraineni, 0,12% alte etnii. *Reședința:* municipiul Satu Mare. *Orașe:* Carei (municipiu), Negrești-Oaș, Tășnad. *Comune:* 56. *Sate:* 226 (din care 5 aparțin orașului Tășnad). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 4.

Relief variat, reprezentat prin munți, dealuri și câmpii, dispus sub forma unui amfiteatru ce coboară în trepte de la E–NE către V–SV. Forma dominantă de relief este cea de câmpie (*Câmpia Someșului*), cu alt. de 100-200 m, care ocupă c. 2/3 din supr. județului (partea central-vestică), fiind ușor fragmentată de râuri (în mare parte îndiguite) și acoperită pe alocuri cu dune de nisip (în special în Câmpia Carei). Relieful câmpiilor se caracterizează prin interfluvii largi, cu forme netede sau ușor ondulate, în cadrul cărora sedimentările aluvionare sau eoliene au determinat formarea unei diversități de soluri (brune cernoziomice, brune de pădure, aluviale, brune aluviale ș.a.), propice culturilor agricole. Marginea de NE a jud. **S.M.** este străjuită de M-ții Oaș și Gutâi, care închid între ei Depr. Oaș, iar în partea de SE și S se extinde Culmea Codrului și o zonă de dealuri piemontane (Dealurile Toglaciului).

Clima temperat-continentală moderată, cu veri călduroase și ierni ceva mai blânde decât în restul țării. Temp. medie anuală variază între 5,5°C pe culmile muntoase Oaș-Gutâi, 8°C la poalele acestora și 9,7°C în câmpie (la Satu Mare). Temp. max. absolută (39,5°C) a fost înregistrată la Carei (10 aug. 1952), iar minima abolută (–30,6°C) tot la Carei (ian. 1929). Precipitațiile, repartizate neuniform, ca urmare a deosebirilor altitudinale ale reliefului, oscilează între 584 mm anual în zona de câmpie (la Satu Mare), 765 mm în cea de deal (la Orașu Nou) și peste 900 mm în ținuturile montane. Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre SE (10,6%) și SV (10,1%), urmate de cele dinspre N (7,5%) și NV (6,8%). Vitezele medii anuale ale vânturilor variază între 1,6 și 3,1 m/s în câmpie și între 2,0 și 5,0 m/s pe culmile muntoase.

Rețeaua hidrografică de pe terit. jud. **S.M.** este reprezentată prin cinci cursuri mai importante, care străbat în diagonală județul (râurile Someș și Crasna) sau care își au obârșia în arealul jud. **S.M.** (Tur, Ier și Homorod). Someșul, cea mai mare arteră hidrografică a jud. **S.M.**, traversează pe direcție E–V partea de N a acestuia, pe o distanță de 70 km, având un curs liniștit (pe o pantă de 0,2-0,5‰) și foarte meandrat, în mare parte îndiguit, iar râul Crasna străbate jumătatea de S a jud. **S.M.**, pe o lungime de 57 km, pe direcție generală de curgere S–N, având cursul inf. îndiguit. Râul Tur udă partea de N a jud. **S.M.**, Homorod pe cea centrală, iar râul Ier pe cea de SV, colectând mai mulți afl. Din cauza slabei înclinări a Câmpiei Someșului și a unui pronunțat caracter divagant al rețelei hidrografice,

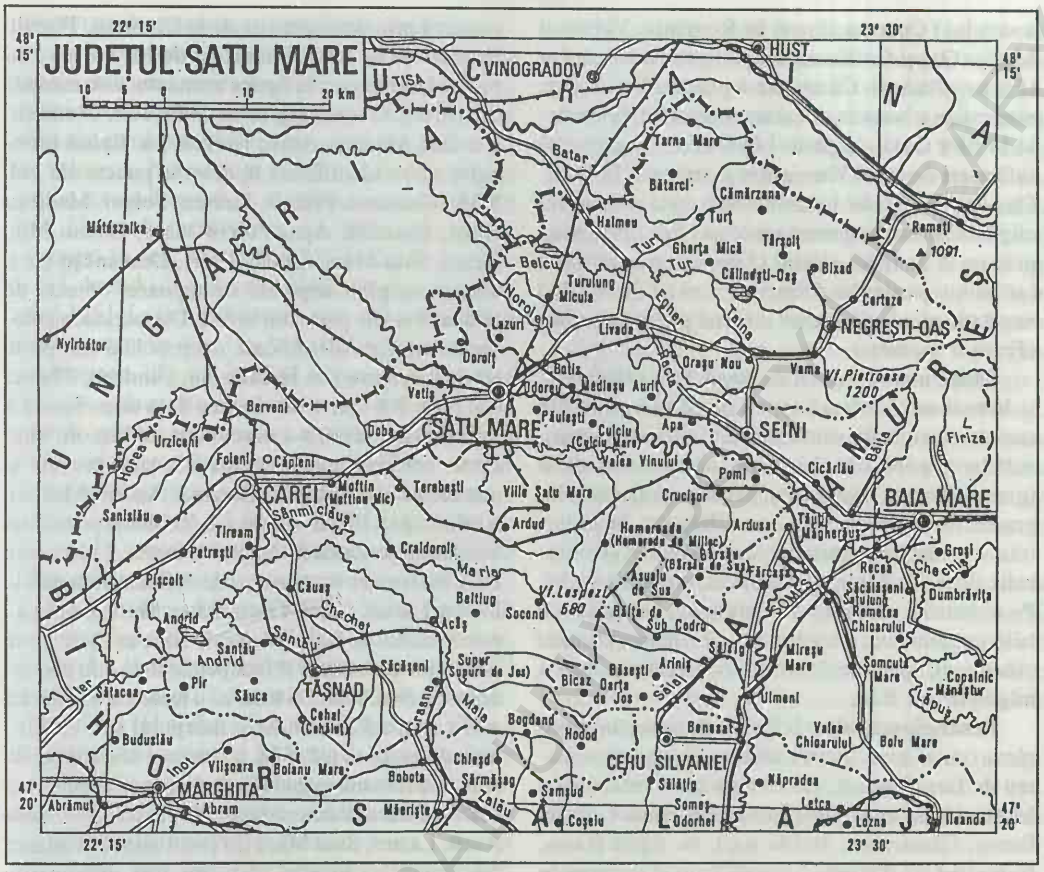

în trecut se produceau frecvente inundații catastrofale în timpul viiturilor de primăvară, fapt ce a determinat ca în a doua jumătate a sec. 20 să se execute vaste și complexe lucrări hidroameliorative (canale de desecare, diguri etc.), în special pe râurile Someș și Crasna. Pe terit. jud. **S.M.** nu există lacuri naturale, în schimb sunt 16 lacuri antropice cu o supr. totală de 562 ha, între care cel mai mare este cel de pe râul Tur, din arealul com. Călinești-Oaș (364 ha; 7,4 mil. m^3). Apele subterane apar la supr. ca izvoare de ape minerale carbogazoase, cloruro-sodice (Bixad, Turț), slab sulfuroase (Luna, Negrești-Oaș, Vama, Ghenci), bicarbonatate (Tarna Mare, Valea Mariei, Noroieni, Micula) sau ca ape termale (Carei, Acâș, Satu Mare, Domănești, Moftin, Ady Endre).

Vegetația, în trecut bogată și variată, a suferit modificări ca urmare a activităților umane (în special în zona de câmpie). Din punct de vedere geobotanic, partea vestică a jud. **S.M.** se încadrează în zona de silvostepă, corespunzător Câmpiei Careilor și a Ierului, în cadrul căreia se remarcă suprafețe complet despădurite, dar unde local se mai păstrează pajiști, în care predomină asociațiile de păiușuri (*Festuca sulcata, Festuca pseudovina* ș.a.), ce alternează cu vegetația psamofilă. În cea mai mare parte a câmpiei s-au extins terenurile cultivate, aici întâlnindu-se și câteva areale cu pâlcuri de pădure de stejar (*Quercus robur*) în asociație cu ulm, frasin, carpen ș.a. În zona dealurilor piemontane din S și SE jud. **S.M.** se dezvoltă pădurile de cer (*Quercus cerris*), gorun (*Quercus petraea*), stejar pufos (*Quercus pubescens*) și chiar gârniță (*Quercus frainetto*), care alternează cu pajiști secundare de păiuș (*Festuca sulcata, Festuca valesiaca).* De remarcat faptul că în Culmea Codrului se află limita nordică de creștere

a cerului (*Quercus cerris*) în România. Versanții M-ților Oaș și Gutâi sunt acoperiți cu păduri de fag (*Fagus silvatica*). Ca urmare a plantațiilor masive, s-au extins arboretele de castan comestibil. Pe crestele M-ților Gutâi, la peste 1 000 m alt. se dezvoltă tufărișuri de afin (*Vaccinium myrtillus*). În Depr. Oaș, spre vf. Brada, se întâlnește o zonă cu mlaștini oligotrofe în care vegetează unele specii de *Sphagnum*, precum și un relict glaciar (*Drosera rotundifolia*), iar pe nisipurile din Câmpia Carei se dezvoltă o vegetație arenicolă în care domină păiușul de nisip (*Festuca vaginata*).

Fauna include specii de stepă, larg răspândite, și în mai mică măsură specii de pădure. Speciile caracteristice stepei sunt rozătoarele (șoareci, iepuri, șobolani, popândăi, hârciogi, cârtițe), insectele (greieri, lăcuste, cosași etc.), păsările (prepelițe, ulii, grauri, dumbrăvence ș.a.), reptilele ș.a. În păduri trăiesc vulpi, urși, mistreți, cerbi lopătari (colonizați), fazani (colonizați) și un număr mare de păsări. Pe terenurile cu exces de umiditate, acoperite cu bălți sau mlaștini, s-a aclimatizat bizamul (*Ondatra zibethica*), specie colonizată în Ungaria și care a migrat în jud. **S.M.**

Resursele naturale: zăcăminte de minereuri complexe (pirită, zinc, plumb, cupru, aur, argint), minereu de fier (limonit, siderit), în zona vulcanică a M-ților Oaș (Bixad, Turț, Tarna Mare, Huta-Certeze, Racșa, Cămărzana, Bolda ș.a.), de lignit (Luna, Negrești-Oaș, Târșolț, Aliceni, Trip) și minereu de cinabru (Cămărzana); expl. de andezit (Turț), bentonit (Orașu Nou), nisip cuarțos (Carei), balast, luturi coalinoase (Racșa, Orașu Nou), pământuri colorate (Negrești-Oaș, Călinești-Oaș, Crucișor). De-a lungul liniilor de fractură tectonică și în arealele situate la contactul eruptivului cu formațiunile sedimentare apar numeroase izvoare cu ape minerale carbogazoase, cloruro-sodice, bicarbonatate, sulfatate, feruginoase, calcice, magneziene (Bixad, Vama/izvorul Maria, Luna, Negrești-Oaș, Certeze, Orașu Nou, Tarna Mare, Turț ș.a.) sau cu ape termale (Acâș, Moftin, Ady Endre ș.a.).

Istoric. Cele mai vechi urme de locuire pe terit. jud. **S.M.**, datând din Paleoliticul superior, au fost scoase la iveală în arealele localit. Boinești, Remetea Oașului, Călinești-Oaș, Bixad, Turulung ș.a. Epoca neolitică, reprezentată prin vestigii aparținând culturilor Criș, Tisa și Ciumești (numeroase fragmente de vase ceramice și 20 de figurine din lut), se remarcă prin descoperirile de la Ciumești, Pișcolt, Homorodu de Sus, Homorodu de Mijloc ș.a., iar perioada de trecere la Epoca bronzului este marcată de mărturiile arheologice de la Pișcolt, Ciumești, Cehăluț, Mediașu Aurit, Unimăt ș.a. Epoca bronzului a fost identificată în diverse puncte ale jud. **S.M.** (Ciumești, Pișcolt, Tiream, Foieni, Mediașu Aurit, Sanislău, Apa, Culciu Mare, Culciu Mic, Berea, Satu Mare, Căuaș, Vetiș, Domănești ș.a.), unde s-au găsit depozite de topoare, obiecte de podoabă și alte piese din bronz. Din perioada getodacică au fost identificate necropolele (cu peste 60 de morminte) de la Sanislău, Dindești, Ghenci ș.a. (sec. 7-6 î.Hr.), iar din cea de-a doua Epocă a fierului (La Tène) s-a descoperit, la Pișcolt, unul dintre cele mai mari cimitire din țară, precum și numeroase alte vestigii la Ciumești, Andrid, Mediașu Aurit, Căuaș, Berea, Lazuri ș.a. Existența populației autohtone pe aceste meleaguri și în sec. 1 î.Hr., care trăia în așezări compacte, identificate în arealele localit. Lazuri, Carei, Tiream, Satu Mare, Lelei ș.a., este marcată de faptul că aceste zone au făcut parte din statul centralizat și independent de sub conducerea lui Burebista. Cu toate că o mare parte a Daciei a fost ocupată de romani la începutul sec. 2 d.Hr., terit. de astăzi al jud. **S.M.** a rămas în afara zonei de ocupație romană, populația de aici continuând să-și desfășoare activitatea nestingherit. Astfel, la Mediașu Aurit, Lazuri, Satu Mare (în locul numit „Pădurea Noroieni") și în alte părți, au fost descoperite urmele unor așezări ale dacilor liberi care se ocupau în special cu olăritul (aici s-au găsit 13 cuptoare pentru ars ceramica). Tezaurele monetare (care conțineau denari imperiali romani) găsite la Satu Mare, Ghirișa ș.a. dovedesc legăturile permanente ale locuitorilor din aceste zone cu cei ai Daciei ocupate de romani. Nenumăratele descoperiri arheologice (Lazuri, Ciumești, Berea, Ardud, Dindești, Turulung, Satu Mare, Căuaș, Culciu Mare ș.a.) atestă continuitatea populației autohtone pe aceste meleaguri, în sec. 4-9, care trăia organizată în obști sătești. Spre sf. mileniului 1, o dată cu apariția formațiunilor prestale românești, acest ținut, împreună cu cetatea Sătmar, făcea parte din voievodatul lui Menumorut, care a opus o dârză rezistență în fața expansiunii maghiare în sec. 10. Cu timpul, organizarea voievodală este desființată și înlocuită cu una nouă, pe comitate, districte și cercuri, care se păstrează de-a lungul Evului Mediu. Formele

autohtone de organizare și instituționalizare social-politică apar menționate documentar ca *villae olachalis* sau *possesio olachalis* (sate românești), *districtus* (districte), *silva* (pădure) sau *terra olachalis* („țări românești") în fruntea cărora se aflau cneji și voievozi. Numeroase localit. existente de mai multe secole încep să fie menționate documentar în sec. 12 (ex. Satu Mare sec. 12, Noroieni 1181) și frecvent în sec. 13 (Orbău 1213, Cig 1215, Apa 1215, Ardud 1215, Bercu 1216, Beltiug 1216, Nisipeni 1261, Lazuri 1261 etc.), iar o serie de districte sunt atestate în sec. 13 (Ardud 1231, Oaș sec. 13, Medieș sec. 13 ș.a.). În 1342 a izbucnit o puternică mișcare a țăranilor, condusă de voievodul Bogdan, pentru apărarea autonomiei obștilor sătești, iar în 1380, iobagii români și maghiari din 20 de sate s-au răsculat împotriva nobilimii, răzvrătirile țăranilor continuând și în sec. 15-16 (ex. 1437, 1514, 1569 ș.a.). În sec. 16 apare menționat documentar comitatul Sătmarului, care cuprindea un teritoriu extins între Țara Lăpușului (la E) și Valea lui Mihai (la V), în care se aflau nouă cetăți, 12 târguri și 340 de sate. În sec. 18, lupta pentru libertate și dreptate socială s-a manifestat prin răscoala antihabsburgică din anii 1703-1711 și răscoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan, care a cuprins și o serie de sate sătmărene (Ardud, Sâi, Socond, Beltiug ș.a.). În anul revoluționar 1848, în mai multe localități din jud. **S.M.** (Sanislău, Medieșu Aurit, Domănești ș.a.) au avut loc mișcări de revendicare a unor drepturi sociale și naționale. În 1867, Principatul Transilvaniei (inclusiv terit. actual al jud. **S.**) a fost încorporat forțat în regatul ungar, situația românilor, precum și a celorlalte minorități înrăutățindu-se în mod evident. Un moment important în lupta pentru drepturi naționale îl constituie *Memorandumul* din 1892 — acțiune la care au participat reprezentanți de frunte ai ținuturilor stămărene, printre care Vasile Lucaciu și Alexa Berinde. După primul război mondial, în condițiile destrămării Imperiului Habsburgic, populația românească majoritară și-a intensificat lupta de eliberare națională (așa cum au făcut-o și locuitorii localit. Hodod, Chilioara, Boghiș, Carei, Satu Mare, Bixad, Livada, Apa ș.a.), concretizată prin actul unirii de la 1 decembrie 1918. Perioada interbelică marchează un progres evident în domeniile vieții economice și social-culturale ale jud. **S.M.** Prin dictatul fascist de la Viena din 30 aug. 1940, partea de NV a Transilvaniei, inclusiv jud. **S.M.**, era cedată Ungariei horthyste. Teritoriul a fost eliberat ca urmare a operațiunilor militare românești din oct. 1944. Revenind la evoluția teritorială a jud. **S.M.**, se remarcă unele oscilații ale cadrului său. Astfel, la reforma ad-tivă din 1876, supr. jud. **S.M.** era de c. 6 500 km^2, în 1918 avea 4 902 km^2 (cuprindea 4 orașe — Satu Mare, Careii Mari, Baia, Mare, Baia Sprie — și 221 comune), iar în 1938 era de 4 242 km^2 (8 plăși, 3 orașe și 212 sate). Prin Legea nr. 5 din 8 sept. 1950 au fost desființate județele și plășile, în locul lor apărând regiunile și raioanele. Astfel, fostele județe Satu Mare și Maramureș, precum și porțiuni din județele Sălaj și Someș au fost contopite într-o unitate ad-tivă mare, cunoscută sub numele de regiunea Baia Mare. Cu unele mici fluctuații, aceasta a funcționat sub această formă până în 1960, când a devenit regiunea Maramureș (10 500 km^2), cu opt raioane, șapte orașe și câteva sute de sate, iar la 17 febr. 1968 a fost reînființat jud. **S.M.**

Economia, aflată în perioada de tranziție de la economia comunistă, planificată, la cea de piață, concurențială, are un profil industrial-agrar, cu o gamă largă de activități desfășurate de numeroasele regii autonome, societăți comerciale cu capital de stat sau privat, întreprinzători particulari etc.

Industria, în curs de privatizare și modernizare, are un rol important în profilul economic al jud. **S.M.**, structura ei pe ramuri fiind influențată de posibilitățile de aprovizionare cu materii prime, precum și de nevoile economiei naționale. În structura pe ramuri de activitate a jud. **S.M.**, ponderea cea mai mare o are ind. constr. de mașini (33%), urmată de ind. textilă și a conf. (20%), alim. (19%), pielăriei și încălțămintei (13%), de prelucr. a lemnului (11%) ș.a. Obiectivele industriale ale jud. **S.M.**, concentrate în localit. Satu Mare, Carei, Negrești-Oaș, Tășnad, Ardud, Berveni, Livada, Turț, Poiana Codrului ș.a., produc o gamă variată de bunuri printre care: utilaj minier, utilaje grele, chimice, metalurgice și pentru ind. mat. de constr. (betoniere), vagoane de marfă și de călători, vagoane și locomotive pentru mină, mașini de extracție și de încărcat minereu, mașini de ridicat și transportat, excavatoare gigant pentru expl. lignitului la suprafață, trolii, conveiere, motoare electrice, cuptoare și uscătoare rotative pentru fabricile de celuloză și hârtie, piese auto, piese turnate din fontă, mașini de gătit, sobe de încălzit cu combustibili solizi și lichizi, lacuri și vopsele, conf., tricotaje,

pânzeturi, dantele, articole de pasmanterie, fire de bumbac, in și cânepă, mobilă, ambalaje, încălțăminte, cărămidă, țiglă, prefabricate din beton, obiecte din sticlă pentru uz casnic și medical, produse alim. (preparate din carne și lapte, dulciuri, băuturi alcoolice, panificație etc.). O oarecare contribuție o au și meșteșugurile tradiționale, reprezentate prin olărit (Vama), prelucr. artistică a lemnului (Huta Certeze, Cămărzana, Racșa, Vama ș.a.), țesăturile și cusăturile populare ș.a.

Agricultura, variată ca structură și cu un procent ridicat de privatizare, dispune de un fond funciar apreciabil. La sf. anului 1996, supr. agricolă a jud. **S.M.** era de 317 519 ha (229 303 ha, respectiv 72,2% aparține sectorului privat), din care 221 815 ha terenuri arabile, 83 859 ha pășuni și fânețe naturale, 8 013 ha livezi și pepiniere pomicole, 3 832 ha vii și pepiniere viticole. Din supr. totală a jud. **S.M.** (441 785 ha) 78 143 ha sunt acoperite cu păduri, 14 507 ha cu ape și bălți și 31 616 ha alte categorii. În 1996, terenurile arabile erau cultivate cu porumb (65 455 ha), grâu și secară (57 700 ha), plante pentru nutreț (23 666 ha), plante oleaginoase (21 326 ha), floarea-soarelui (20 901 ha), orz și orzoaică (18 486 ha), ovăz (12 780 ha, locul 2 pe țară, după jud. Timiș), sfeclă de zahăr, cartofi, legume etc. În cadrul producției globale agricole (din care 87,6% este realizată în sectorul privat), ponderea cea mai mare revine producției vegetale (68,8%), iar restul (31,8%) celei animale. Pomicultura, practicată în mod deosebit pe terenurile în pantă din zonele dealurilor piemontane, și în cadrul căreia predomină merii, prunii, perii, cireșii și vișinii ș.a., formează bazine pomicole compacte în arealele localit. Ardud, Cehal, Beltiug, Homorod, Certeze, Remetea, Vama ș.a. Din producția totală de fructe a anului 1996 (68 988 tone, locul 5 pe țară), cea mai mare cantitate reveneau merelor (30 265 tone), apoi prunelor (25 293 tone), cireșelor și vișinelor, perelor ș.a. În 1996, jud. **S.M.** deținea locul 1 pe țară la producția de căpșuni (8 665 tone, din care 8 545 tone, respectiv 98,6%, în sectorul privat). La începutul anului 1997, sectorul zootehnic cuprindea 88 mii capete bovine, 180 mii capete porcine, 104 mii capete ovine, 21 mii capete cabaline; avicultură (1 247 000 capete păsări); apicultură (8 mii familii de albine). Peste 74% din efectivele de animale sunt crescute în sectorul privat.

Căile de comunicație. La sf. anului 1996, rețeaua liniilor de c.f. de pe terit. jud. **S.M.** însuma 298 km, cu o densitate de 67,5 km/1 000 km^2 (superioară mediei pe țară, care este de 47,8 km/1 000 km^2) și cu două importante noduri de c.f. (Satu Mare și Carei) din care pornesc ramificații către județele învecinate și spre toată țara, precum și spre Ungaria și Ucraina (Satu Mare se află pe magistrala feroviară București—Brașov—Baia Mare—Satu Mare—Halmeu—Ucraina). Rețeaua feroviară sătmăreană nu a fost electrificată până în prezent, tracțiunea efectuându-se cu locomotive Diesel. În același an, lungimea drumurilor publice era de 1 524 km (din care 304 km drumuri modernizate), cu o densitate de 34,5 km/100 km^2 (superioară mediei pe țară, care este 30,7 km/100 km^2), cu două noduri rutiere importante (Satu Mare și Carei) și mai multe noduri secundare (Orașu Nou, Livada, Tășnad ș.a.). Transporturile aeriene de mărfuri și călători se efectuează prin intermediul aeroportului internațional din Satu Mare.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, rețeaua unităților de învățământ de pe terit. jud. **S.M.** cuprindea 279 grădinițe de copii, cu 15 904 copii înscriși și 1 008 educatori, 285 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 47 818 elevi și 3 701 cadre didactice, 27 licee, cu 12 805 elevi și 945 profesori, 17 școli profesionale, cu 4 320 elevi și 111 profesori ș.a. Activitatea de promovare și difuzare a culturii, științei, artei etc. o desfășoară Teatrul de Nord (f. 1892) și filarmonica de stat „Dinu Lipatti" din Satu Mare, filiala Uniunii Artiștilor Plastici, cele cinci muzee, cinci case de cultură, 137 cămine culturale, zece cinematografe, 267 biblioteci, cu 2 120 000 vol. etc. În 1996, activitatea sportivă se desfășura în cadrul celor 36 de cluburi și 125 de secții sportive în care erau cuprinși 3 353 sportivi legitimați, 171 antrenori și 279 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, serviciile de sănătate erau deservite de șase spitale, cu 2 353 paturi (un pat de spital la 166 locuitori), 107 dispensare medicale, opt policlinici, un preventoriu, 42 cabinete medicale private, 29 cabinete stomatologice particulare, 70 de farmacii (din care 39 sunt private). În același an, asistența medicală era asigurată de 486 medici (un medic la 807 locuitori), 63 medici stomatologi (un medic stomatolog la 6 223 locuitori), 46 farmaciști și 2 107 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Cu toate că elementele spectaculoase de piesaj ale terit. sătmărean contribuie în mai mică măsură la patrimoniul turistic (c. 2/3 din supr. jud. **S.M.** aparține unităților de câmpie), acesta dispune de numeroase și valoroase obiective istorice, etnofolclorice, arhitecturale, balenoclimaterice ș.a., care completează, prin originalitatea lor, farmecul puținelor peisaje montane sau deluroase din cuprinsul său. Una dintre cele mai cunoscute și atractive zone de interes turistic este aceea a Țării Oașului, în care peisajul montan (M-ții Oaș și Gutâi), cu vârfuri ascuțite, abrupturi, forme de relief rezidual (între care „Sfinxul Oașului" de pe versantul de V al vf. Pietroasa de 1 200 m alt.) ș.a., înconjură și străjuiește vasta arie depresionară cu piemonturi și șesuri extinse, în care apar numeroase izv. cu ape minerale, cunoscute local sub numele de „borcuturi" (Bixad, Băile Puturoasa, Băile Valea Mariei ș.a.). Dar farmecul acestui adevărat „muzeu etnografic" în aer liber, numit Țara Oașului, îl constituie originalitatea și unicitatea portului popular, în special cel bărbătesc (cămășile și pantalonii largi de vară, sau cioarecii strâmți și gubele mițoase negre sau albe purtate iarna, pălăriile din postav negru sau din paie, cu borurile mici și lăsate în jos, numite local „clopuri", precum și nelipsita „straiță"), a cântecului (renumitele „țipurituri") și dansului oșenesc („tropotita"), a datinilor și obiceiurilor strămoșești (sâmbra oilor, nunțile etc.), a arhitecturii populare laice și religioase, a îndeletnicirilor tradiționale meșteșugărești (olărit, țesături și cusături etc.). Subzona Codru reprezintă o altă reg. turistică de mare interes, care se impune prin peisaje deluroase fermecătoare, acoperite cu păduri, prin porțile monumentale sculptate, prin port popular, obiceiuri etc. Obiectivele turistice din Satu Mare, Carei, Negrești-Oaș, Tășnad, ruinele cetății de la Ardud, castelul medieval și biserica gotică din Medieșu Aurit, bisericile din Ardud, Halmeu, Bixad, Apa, Acâș, Ciumești, Bogdand, Micula, Soconzel ș.a., muzeul etnografic din Valea Vinului, rezervația naturală cu cerbi lopătari și fazani din pădurea Foieni de lângă Micula, stejarii seculari de la Bixad, pădurea de castani comestibili de la Huta Certeze, parcul dendrologic din Carei și multe altele constituie elemente de atracție turistică în perimetrul jud. **S.M.** La sf. anului 1996, rețeaua unităților de cazare turistică din jud **S.M.** cuprindea șapte hoteluri și moteluri, patru cabane turistice, două campinguri, 20 de vile și cinci tabere pentru elevi cu o capacitate totală de cazare de 2 261 locuri. Indicativ auto: *S.M.*

Localitățile jud. Satu Mare

(în paranteze sunt înscrișii anii primei mențiuni documentare)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiilor*
1. **CAREI** (1320)	1. Ianculești (1954)
2. **SATU MARE** (sec.12)	1. Sătmărel (1215)

II. Orașe	*Localit. componente ale orașelor*	*Satele care aparțin orașelor*
1. **NEGREȘTI-OAȘ** (1270)	1. Luna (?) 2. Tur (1478)	
2. **TĂȘNAD** (1246)		1. Blaja (1454) 2. Cig (1215) 3. Rațiu (1954) 4. Sărăuad (1279) 5. Valea Morii (1760-1762)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. ACÂȘ	1. **Acâș** (1342) 2. Ganaș (1956) 3. Mihăieni (1380) 4. Unimăt (1383)
2. ANDRID	1. **Andrid** (1332) 2. Dindești (1323) 3. Irina (1219)
3. APA	1. **Apa** (1215) 2. Lunca Apei (1956) 3. Someșeni (1249)
4. ARDUD	1. **Ardud** (1215) 2. Ardud-Vii (1913) 3. Baba Novac (1932) 4. Gerăușa (1424) 5. Mădăras (1366) 6. Sărătura (1411)
5. BĂTARCI	1. **Bătarci** (1378) 2. Comlăușa (1378) 3. Șirlău (1913) 4. Tămășeni (1325)
6. BÂRSĂU	1. **Bârsău de Sus** (1470) 2. Bârsău de Jos (1470)
7. BELTIUG	1. **Beltiug** (1216) 2. Bolda (1648) 3. Ghirișa (1367) 4. Giungi (1215) 5. Rătești (1423) 6. Șandra (1387)
8. BERVENI	1. **Berveni** (1216) 2. Lucăceni (1954)
9. BIXAD	1. **Bixad** (1478) 2. Boinești (1490) 3. Trip (1493)
10. BOGDAND	1. **Bogdand** (1383) 2. Babța (1383) 3. Corund (1423) 4. Ser (1349)
11. BOTIZ	1. **Botiz** (1364) 2. Agriș (1216) 3. Ciuperceni (1913)
12. CĂLINEȘTI-OAȘ	1. **Călinești-Oaș** (1490) 2. Coca (1956) 3. Lechința (1490) 4. Pășunea Mare (1956)
13. CĂMĂRZANA	1. **Cămărzana** (1387)
14. CĂPLENI	1. **Căpleni** (1300) 2. Cămin (1335)
15. CĂUAȘ	1. **Căuaș** (1215) 2. Ady Endre (1320, Meținț) 3. Ghenci (1418) 4. Ghilești (1954) 5. Hotoan (1213) 6. Rădulești (1954)
16. CEHAL	1. **Cehăluț** (1341) 2. Cehal (1330) 3. Orbău (1213)
17. CERTEZE	1. **Certeze** (1490) 2. Huta-Certeze (1909) 3. Moișeni (1828)
18. CRAIDOROLȚ	1. **Craidorolț** (1319) 2. Crișeni (1954) 3. Eriu-Sâncrai (1334) 4. Satu Mic (1380) 5. Țeghea (1279)
19. CRUCIȘOR	1. **Crucișor** (1231) 2. Iegheriște (1272) 3. Poiana Codrului (1648)
20. CULCIU	1. **Culciu Mare** (1279) 2. Apateu (1367) 3. Cărășeu (1300) 4. Corod (1344) 5. Culciu Mic (1312) 6. Lipău (1409)
21. DOBA	1. **Doba** (1323) 2. Boghiș (1322-1328) 3. Dacia (1954) 4. Paulian (1954) 5. Traian (1954)
22. DOROLȚ	1. **Dorolț** (1320) 2. Atea (1314) 3. Dara (1312) 4. Petea (1215)
23. FOIENI	1. **Foieni** (1410-1518)
24. GHERȚA MICĂ	1. **Gherța Mică** (1393)
25. HALMEU	1. **Halmeu** (1217) 2. Băbești (1261) 3. Cidreag (1319) 4. Dobolț (1323) 5. Halmeu-Vii (1913) 6. Mesteacăn (1954) 7. Porumbești (1274)

BCUJAS/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

26. HODOD
1. **Hodod** (1334)
2. Giurtelecu Hododului (1378)
3. Lelei (1330)
4. Nadișu Hododului (1220)

27. HOMOROADE
1. **Homorodu de Mijloc** (1394)
2. Chilia (1370)
3. Homorodu de Jos (1273)
4. Homodoru de Sus (1273)
5. Necopoi (1828)
6. Solduba (1475)

28. LAZURI
1. **Lazuri** (1261)
2. Bercu (1216)
3. Nisipeni (1261)
4. Noroieni (1181)
5. Peleș (1334)
6. Pelișor (1450)

29. LIVADA
1. **Livada** (1270)
2. Adrian (1262)
3. Dumbrava (1913)
4. Livada Mică (1331)

30. MEDIEȘU AURIT
1. **Medieșu Aurit** (1271)
2. Băbășești (1512)
3. Iojib (1490)
4. Medieș-Râturi (1956)
5. Medieș-Vii (1956)
6. Potău (1215)
7. Românești (1339)

31. MICULA
1. **Micula** (1216)
2. Bercu Nou (1954)
3. Micula Nouă (1954)

32. MOFTIN
1. **Moftinu Mic** (1828)
2. Domănești (1326)
3. Ghilvaci (1324)
4. Ghirolt (1376)
5. Istrău (1454)
6. Moftinu Mare (1330)
7. Sânmiclăuș (1390)

33. ODOREU
1. **Odoreu** (1335)
2. Berindan (1332)
3. Cucu (1268)
4. Eteni (1913)
5. Mărtinești (1213)
6. Vânătorești (1954)

34. ORAȘU NOU
1. **Orașu Nou** (1270)
2. Orașu Nou-Vii (1954)
3. Prilog (1270)
4. Prilog-Vii (1954)
5. Racșa (1493)
6. Racșa-Vii (1956)
7. Remetea Oașului (1335)

35. PĂULEȘTI
1. **Păulești** (1379)
2. Amați (1332)
3. Ambud (1373)
4. Hrip (1370)
5. Petin (1316)
6. Rușeni (1411)

36. PETREȘTI
1. **Petrești** (1316)
2. Dindeștiu Mic (1913)

37. PIR
1. **Pir** (1474)
2. Piru Nou (1954)
3. Sărvăzel (1329)

38. PIȘCOLT
1. **Pișcolt** (1329)
2. Resighea (1215)
3. Scărișoara Nouă (1920)

39. POMI
1. **Pomi** (1407)
2. Aciua (1394)
3. Bicău (1394)
4. Borlești (1585)

40. SANISLĂU
1. **Sanislău** (1306)
2. Berea (1291)
3. Ciumești (1306)
4. Horea (1930)
5. Marna Nouă (1954)
6. Viișoara (1954)

41. SANTĂU
1. **Santău** (1213)
2. Chereușa (1215)
3. Sudurău (1215)

42. SĂCĂȘENI
1. **Săcășeni** (1240)
2. Chegea (1279)

43. SĂUCA
1. **Săuca** (1220)
2. Becheni (1334)
3. Cean (1244)
4. Chisău (1475)
5. Silvaș (1234)

44. SOCOND
1. **Socond** (1424)
2. Cuța (1424)
3. Hodișa (1271)
4. Soconzel (1424)
5. Stâna (1648)

45. SUPUR
1. **Supuru de Jos** (1215)
2. Dobra (1214)
3. Giorocuta (1423)
4. Hurezu Mare (1424)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

	5. Racova (1393) 6. Secherești (?) 7. Supuru de Sus (1215)
46. TARNA MARE	1. **Tarna Mare** (1430) 2. Bocicău (1572) 3. Valea Seacă (1378) 4. Văgaș (1909)
47. TÂRȘOLȚ	1. **Târșolț** (1482) 2. Aliceni (1913)
48. TEREBEȘTI	1. **Terebești** (1215) 2. Aliza (1913)) 3. Gelu (1913) 4. Pișcari (1326)
49. TIREAM	1. **Tiream** (1215) 2. Portița (1270) 3. Vezendiu (1262)
50. TURȚ	1. **Turț** (1378) 2. Gherța Mare (1351) 3. Turț-Băi (1954)
51. TURULUNG	1. **Turulung** (1216) 2. Drăgușeni (1954) 3. Turulung-Vii (1913)
52. URZICENI	1. **Urziceni** (1221) 2. Urziceni-Pădure (1913)
53. VALEA VINULUI	1. **Valea Vinului** (1399) 2. Mărius (1424) 3. Roșiori (1409) 4. Sâi (1424)
54. VAMA	1.**Vama** (1270)
55. VETIȘ	1. **Vetiș** (1238) 2. Decebal (1954) 3. Oar (1312)
56. VIILE SATU MARE	1. **Viile Satu Mare** (1909) 2. Cionchești (1913) 3. Medișa (1273) 4. Tătărești (1411) 5. Tireac (1954)

SATU MIC → **Victor Vlad Delamarina.**

SATURĂU → **Brazii (1).**

SATURN, stațiune balneoclimatică estivală, de interes general, situată în extremitatea sud-estică a României (jud. Constanța), pe țărmul Mării Negre, la 3-10 m alt., la 1 km N de centrul municipiului Mangalia, de care aparține administrativ, și la 43 km S de municipiul Constanța. Climat de litoral maritim, cu veri călduroase (în iul. temp. medii peste 22°C) și senine (în medie sunt peste 25 de zile însorite pe lună, cu durata de strălucire a Soarelui de 10-12 ore pe zi) și ierni blânde (în ian. temp. medii de 0°C). Temp. medie anuală este de 11,2°C, iar precipitațiile însumează sub 400 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul maritim, bogat în aerosoli salini și apa Mării Negre, clorurată, sulfatată, sodică, magneziană, recomandați atât pentru cură heliomarină în timpul vacanțelor de vară, cât și pentru tratamentul curativ al unor afecțiuni reumatismale, al unor stări după afecțiuni traumatice, al unor stări de anemii secundare, decalcefieri, rahitism, al unor boli dermatologice, ginecologice, endocrine ș.a. În stațiune există plaje mici, cu nisip fin, amenajate pentru helioterapie și talazoterapie pe malul unor mici golfuri artificiale marine. Totodată, între stațiunile Saturn și Venus există o plajă naturală, cu nisip fin, extinsă pe circa 1,2 km lungime și 200 m lățime, unde apar și izv. minerale sulfuroase hipotermale, captate sub formă de dușuri. **S.** este o stațiune nouă (apărută în nomenclatorul stațiunilor balneoclimaterice în anul 1970), intimă, care pe lângă hoteluri de mare capacitate (cinci hoteluri turn — Balada, Hora, Siret, Atena, Diana — și 15 hoteluri cu cinci etaje, în majoritate situate lângă plajă) și restaurante, dispune de două sate de vacanță (Dunărea și Delta), un camping, mai multe vile cu confort sporit, numeroase piscine, grădini de vară, braserii, cofetării, terenuri de sport, cinematograf în aer liber, parc de distracții, bowling, discoteci, baruri

Saturn. Vedere generală

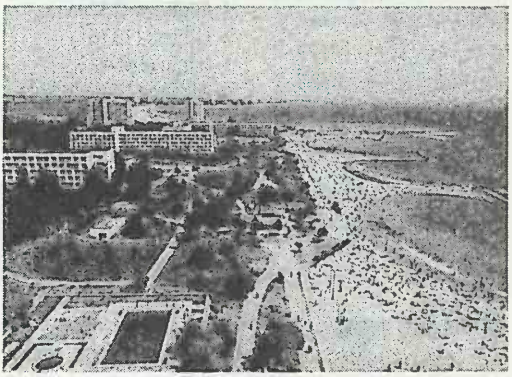

de zi și de noapte etc. Posibilități de a practica sporturi nautice și de a efectua excursii interne și externe. Cod poștal: 8726.

SAVU, Mânăstirea ~ → Poduri.

SĂBĂOANI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 2 sate, situată pe terasele înalte care alcătuiesc interfluviul dintre râurile Siret și Moldova; 11 290 loc. (1 iul. 1997): 5 647 de sex masc. și 5 643 fem. Stație de c.f. (în satul Săbăoani). Nod rutier. Reparații de mașini agricole. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, sfeclă de zahăr, legume ș.a. Creșterea bovinelor. Pe terit. satului Săbăoani au fost descoperite vestigiile unei așezări omenești, datând de la sf. Epocii bronzului și începutul Epocii fierului, în care s-a găsit ceramică cu caneluri, precum și urmele a încă trei așezări suprapuse: una din sec. 2-3, aparținând dacilor liberi, din care au fost recuperate unelte din fier, ceramică, ustensile din teracotă, piese de harnașament din bronz placat cu argint ș.a., o altă așezare din sec. 6-7 (ceramică lucrată cu mâna) și o alta din sec. 14-15. În satul Săbăoani, menționat documentar, prima oară, într-un act din 12 mai 1606 emis de Ieremia Movilă, se află o biserică romano-catolică din sec. 16, care inițial a avut hramul „Adormirea Maicii Domnului", iar din sec. 18 poartă hramul „Sfântul Mihail". Cod poștal: 5590.

SĂCĂDAT, com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Culoarul Oradea-Vad-Borod, la poalele de N ale Dealurilor Pădurii Craiului, pe stg. văii Crișului Repede și pe râul Chigic; 1 817 loc. (1 iul. 1997): 855 de sex masc. și 962 fem. Stație (în satul Săcădat) și haltă de c.f. (în satul Săbolciu). Satele Săcădat și Săbolciu apar menționate documentar, prima oară, în 1256, iar Borșa în 1249. În satul Borșa se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1692, cu picturi din 1807, în altar, și din 1837 pe pereții interiori). Cod poștal: 3711.

SĂCĂLAZ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timișului, pe râul Bega Veche; 6 234 loc. (1 iul. 1997): 3 091 de sex masc. și 3 143 fem. Stații de c.f. (în satele Săcălaz și Beregsău Mare). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Creșterea porcinelor. Satul Beregsău Mic apare menționat documentar, prima oară, în 1317, iar Săcălaz în 1392. În satul Beregsău Mare, atestat documentar în 1335, se află o biserică ortodoxă datând din 1793, cu picturi murale interioare din sec. 19. Cod poștal: 1948.

SĂCĂLĂȘENI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Depr. Baia Mare, în zona de confl. a râului Chechiș cu Lăpușul; 5 481 loc. (1 iul. 1997): 2 711 de sex masc. și 2 770 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea bovinelor. În satul Coltău, menționat documentar, prima oară, în 1405, se află o colecție muzeistică „Petőfi Sándor" și castelul „Teleki" (1740-1780), iar în satul Săcălășeni, atestat documentar în 1405, există o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1442, reconstruită în sec. 18), ornamentată cu decor sculptat și cu picturi pe pereții interiori datând din 1865. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1720), „Sfânta Ana" (1794) și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 18), în satele Culcea, Coruia și Întrerâuri, și biserica din zid, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1730), în satul Coaș. Cod poștal: 4862.

SĂCĂȘENI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Tășnadului cu Dealurile Crasnei, pe cursul superior al râului Checheț; 1 376 loc. (1 iul. 1997): 668 de sex masc. și 708 fem. Haltă de c.f. (în satul Săcășeni). Nod rutier. În satul Săcășeni, menționat documentar, prima oară, în 1240, se află o biserică reformată (1760). Cod poștal: 3851.

SĂCEL 1. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Pod. Târnavelor; 1 201 loc. (1 iul. 1997): 600 de sex masc. și 601 fem. Expl. de gaze naturale (în satul Săcel). Culturi de cereale, cartofi, plante de nutreț ș.a. Satul Săcel apare menționat documentar, prima oară, în 1453. În satul Șoimușu Mic se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu unele refaceri din sec. 15, iar în satele Uilac și Vidacut, câte o biserică ortodoxă din lemn datând din sec. 18 (strămutată în 1905 din satul Boiu în satul Uilac) și, respectiv, din 1868 (construită pe locul uneia din 1798). Cod poștal: 4184.

2. Com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Depr. Maramureș, la poalele de NV ale M-ților Rodnei, pe cursul superior al râului Iza, în zona pasului Șetref; 3 984 loc. (1 iul. 1997): 2 014 de sex masc. și 1 970 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de gresii și calcar. Vechi centru de ceramică roșie, nesmălțuită, decorată cu linii negre, sinuoase. În satul Săcel, menționat documentar,

prima oară, în 1453, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1728) și una din zid cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1910). În raza com. Săcel, pe povârnișul de S a M-telui Măgura, la 1 040 m alt., se află Izvorul Albastru al Izei, izvor carstic foarte abundent ce provine dintr-o captare subterană. Cod poștal: 4978.

SĂCELE 1. Lac de acumulare realizat pe cursul râului Tărlung, în arealul orașului Săcele. Supr.: 123 ha; vol.: 13,8 mil. m^3.

2. Oraș în jud. Brașov, situat în SE Depr. Brașov, la poalele M-ților Bârsei, la 620-700 m alt., pe valea râului Tărlung, la 10 km SE de municipiul Brașov; 29 849 loc. (1 iul. 1997): 14 754 de sex masc. și 15 095 fem. Supr.: 171 km^2; densitatea: 175 loc./km^2. Nod rutier. Constr. de electromotoare și echipament electric de bord pentru autovehicule și tractoare, de mașini și utilaje agricole, de mașini de spălat rufe de capacitate mică. Fabrici de mobilă și cherestea și de polizoare. Țesătorie de lână. Muzeu etnografic și de artă populară amenajat (1970) în Casa Dijmelor (monument istoric și de arhitectură datând din 1543), cu colecții de costume populare, obiecte de uz canic, unelte etc. **Istoric.** Satul Săcele, împreună cu alte patru sate componente (Baciu, Cernat, Satulung, Turcheș), menționate documentar, separat, între 1482 și 1496, s-au contopit la 23 iul. 1950 într-o singură localitate (cu numele Săcele), ridicată la rang de oraș la aceeași dată. **Monumente:** bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gravriil" (sec. 17), „Sfântul Nicolae" (1776-1808, cu zid de incintă și turn-clopotniță) și „Adormirea Maicii Domnului" (1812-1819, cu zid de incintă și cu picturi murale interioare executate în 1874 de Mișu Popp); numeroase case vechi din sec. 16 (Casa Dijmelor, 1543) și din sec. 19 (1810, 1814, 1830, 1840, 1856, 1861 și 1894 ș.a.). Orașul **S.** este punct de plecare spre cabanele din masivele Piatra Mare și Postăvaru. Cod poștal: 2212.

3. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în SE Pod. Istriei, pe malurile de SV ale lacurilor Nuntași și Sinoie; 2 011 loc. (1 iul. 1997): 1 006 de sex masc. și 1 005 fem. Pescuit. Cod poștal: 8740.

SĂCELU 1. Masiv deluros în partea central-nordică a Subcarpaților Gorjului, situat în zona de contact cu prelungirile sudice ale M-ților Parâng. Axat pe un anticlinal, masivul **S.** este alcătuit din gresii, marne, argile, nisipuri și conglomerate. Alt. max.: 563 m. Fragmentat de râurile Aniniș, Turbați, Blahnița, Ciocadia ș.a. Acoperit cu păduri de gorun în amestec cu carpen.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele dealului omonim, la 340 m alt., în reg. de confl. a râului Turbați cu Blahnița, la 32 km NE de municipiul Târgu Jiu; 1 921 loc. (1 iul. 1997): 894 de sex masc. și 1 027 fem. Muzeu etnografic și de istorie, amenajat într-o casă din sec. 18 care a aparținut lui Vasile Moangă (prieten al lui Tudor Vladimirescu). Pomicultură. Centru de dogărit. Satul Săcelu este inclus în rândul stațiunilor balneoclimaterice de interes general, cu funcționare permanentă, care posedă un climat de deal, sedativ, cu temp. medii anuale de c. 9°C (în iul. medii termice de 20°C, iar în ian. de –2°C) și precipitații ce însumează c. 900 mm anual. Numeroase izv. cu ape minerale sulfuroase, clorurate, iodurate, bromurate, sodice, hipotone și hipertone (cunoscute din anul 1840 și analizate chimic în 1865), indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale, a celor posttraumatice (stări după fracturi ale oaselor membrelor, ortopedic și vindecate, după entorse și luxații),

Săcele (2). Vedere generală

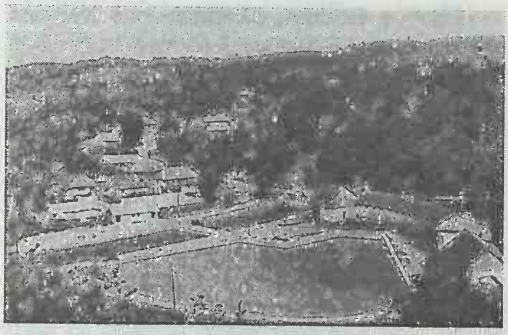

Săcelu (2). Ştrandul

neurologice periferice şi centrale, ginecologice, otorinolaringologice, a bolilor tubului digestiv (colon iritabil) şi hepatobiliare (dischinezie biliară) ş.a. Primele stabilimente balneare au fost construite în 1888. Bisericile cu hramurile „Sfinţii Voievozi" (1748-1764) şi „Sfântul Nicolae" (1810) şi casa „Vasile Moangă" (sec. 18, monument arhitectonic în stil gorjan), în satul Săcelu. Punct fosilifer. Cod poştal: 1344.

SĂCENI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, la izv. râului Tinoasa; 1 660 loc (1 iul. 1997): 775 de sex masc. şi 885 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice şi de nutreţ etc. Biserică ortodoxă cu dublu hram — „Sfântul Ioan Botezătorul şi Adormirea Maicii Domnului" (1843), în satul Butculeşti. Cod poştal: 0677.

SĂCUENI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Sălacea-Roşiori, pe râul Ier, la graniţa cu Ungaria; 11 779 loc. (1 iul. 1997): 5 734 de sex masc. şi 6 045 fem. Nod feroviar (staţie în satul Săcueni şi haltă de c.f. în satul Cadea) şi rutier. Expl. de petrol (Săcueni). Fabrică de mobilă. Centru viticol, pomicol, şi de creştere a bovinelor. Muzeu cu colecţii de arheologie (ceramică pictată, datând din Neolitic, vase şi unelte hallstattiene, obiecte din fier celtice şi vase ceramice din sec. 4). Staţiune balneoclimaterică în satul Ciocaia (→). În arealul satului Săcueni a fost descoperit un tezaur de falere (elemente de podoabă discoidale) din aur, cu decor ciocănit, datând din Epoca bronzului. În satul Săcueni, menţionat documentar, prima oară, în 1214, se află o biserică din 1460 (azi biserică reformată), cu unele refaceri din sec. 16 şi 18, o biserică romano-catolică având hramul „Sfânta Maria" (1711-1768), palatul (sec. 18) şi castelul (sec. 19) „Stubenberg". Rezervaţie naturală (lacul Cicoş). Cod poştal: 3750.

SĂCUIEU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de NE ale M-ţilor Vlădeasa şi cele de N ale culmii Henţului, pe râul Henţ; 1 769 loc. (1 iul. 1997): 878 de sex masc. şi 891 fem. Centru de prelucr. artistică a lemnului (în satul Rogojel). Pârtii pentru practicarea sporturilor de iarnă (în satele Vişagu şi Rogojel). Satul Săcuieu apare menţionat documentar, prima oară, în 1461. În satul Rogojel se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 18), iar în satul Vişagu, o biserică din lemn datând din jurul anului 1800. Cod poştal: 3534.

SĂGEATA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Buzău-Călmăţui, pe râul Buzău; 5 421 loc. (1 iul. 1997): 2 710 de sex masc. şi 2 711 fem. Centru viticol. În satul Găvăneşti se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1844-1847). Cod poştal: 5180.

SĂHĂTENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Sărata cu glacisul şi Dealul Istriţei, pe râul Năianca; 3 441 loc. (1 iul. 1997): 1 670 de sex masc. şi 1 771 fem. Staţie de c.f. (în satul Săhăteni). Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru viticol şi de vinificaţie. Satul Găgeni a fost întemeiat în 1830. Cod poştal: 5173.

SĂLACEA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Sălacea-Roşiori, pe râul Ier; 3 087 loc. (1 iul. 1997): 1 532 de sex masc. şi 1 555 fem. Culturi de cereale, plante tehnice (în pentru fuior) şi de nutreţ, cartofi, legume etc. Creşterea porcinelor. Centru de împletituri din papură. În arealul satului Otomani au fost descoperite (1924-1928), 1958-1962) vestigiile unor aşezări din Epoca bronzului (2000-1200 î.Hr.), cu locuinţe de suprafaţă, în care s-a găsit ceramică abundentă (vase mari de provizii, străchini, ceşti cu gât cilindric înalt, fund îngust şi toartă supraînălţată ş.a.), decorată cu motive spiralate, arcade, ghirlande şi benzi incizate fin, caneluri dispuse radiar, rozete cu mici împunsături etc. Tot aici, au fost recuperate câteva brăţări şi ace de cap din bronz, figurine cu decor incizat, un fragment de spadă şi au fost identificate urmele unui templu de tip *megaron* (edificiu dreptunghiular alcătuit dintr-o încăpere mare, patrulateră, în care

se află vatra și un pronaos cu două coloane în front) — de fapt, un sanctuar. Datorită caracterelor ei specifice și a răspândirii mari (partea de N a Crișanei, Maramureșul, Câmpia Tisei, Slovacia de E), această cultură materială din Epoca bronzului poartă numele de *Cultura Otomani*. În satul Sălacea, menționat documentar, prima oară, în perioada 1163-1173, se află o biserică romano-catolică, având hramul „Sfânta Maria" (1792), iar în satul Otomani, atestat documentar în 1263, două conace (sec. 18 și sec. 19). Rezervație naturală (complexul hidrologic Valea Rece). Cod poștal: 3767.

SĂLACEA-ROȘIORI, câmpie în partea de NV a României, reprezentând compartimentul de SV al Câmpiei Someșului, situată la SE de Câmpia Ierului, de care se detașează printr-o denivelare de 20-35 m. Se extinde sub forma unei fâșii înguste de 2-5 km, pe o distanță de c. 40 km, având înfățișarea unui șes înalt (150-180 m alt.), slab fragmentat, cu soluri fertile, propice culturilor de cereale, plante tehnice și de nutreț etc.

SĂLAJ 1. Dealurile Sălajului, zonă deluroasă situată în partea de N a Dealurilor Vestice, în cadrul Dealurilor Silvaniei, extinsă în partea de N a jud. Sălaj, între văile râurilor Someș (la E) și Sălaj (la V). Dealurile Sălajului au aspectul unui interfluviu larg, fragmentat de văi, cu orientare N-S, cu altitudini reduse (300-400 m). Alt. max.: 411 m. Alcătuirea geologică a acestor dealuri (predominant formațiuni argilo-nisipoase de vârstă pannoniană) a determinat apariția și dezvoltarea unor forme structurale (cueste) în partea de E. Sunt afectate de frecvente alunecări de teren și fenomene de eroziune pe versanți. Acoperite în mare parte cu păduri de gorun în amestec cu cer. Pomicultură.

2. Județ în NV României, în NV Transilvaniei, situat în zona de contact dintre Pod. Transilvaniei și Dealurile de Vest, între jud. Maramureș (N și NE), Cluj (E și S), Bihor (SV și V) și Satu Mare (N și NV), la intersecția meridianului de 23°00' longitudine E cu paralela de 47°20' latitudine N. *Supr.*: 3 864 km² (1,62% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1997): 259 305 loc. (1,15% din populația țării), din care

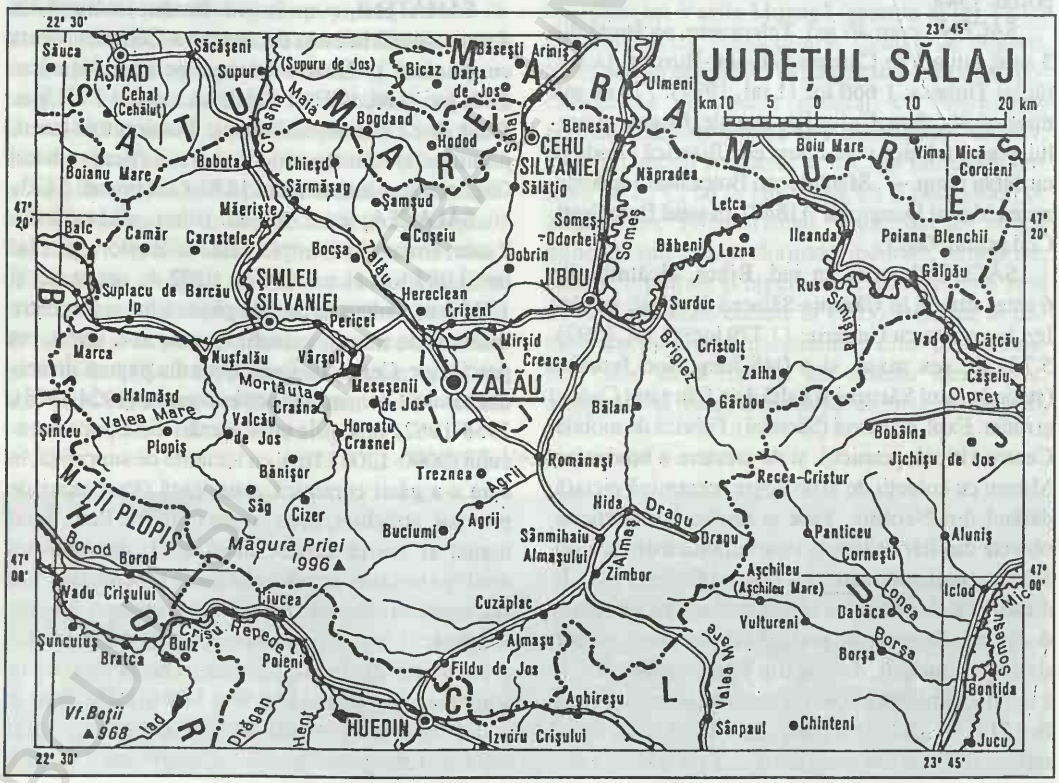

127 360 loc. de sex masc. (49,12%) și 131 945 loc. de sex fem. (50,88%). *Populația urbană:* 109 107 loc. (42,07%); *rurală:* 150 198 loc. (57,93%). *Densitatea:* 67,1 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 72,17% români, 23,67% maghiari, 3,46% țigani, 0,70% alte minorități (slovaci, germani ș.a.). *Reșed.:* municipiul Zalău. *Orașe:* Cehu Silvaniei, Jibou, Șimleu Silvaniei. *Comune:* 55. *Sate:* 281 (din care 8 aparțin orașelor). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 4.

Relief variat, suprapus în cea mai mare parte zonei de lăsare și fragmentare tectonică, situată între M-ții Apuseni (Carpații Occidentali) și grupa nordică a Carpaților Orientali. În partea central-sud-vestică a jud. **S.** se individualizează două ramificații ale M-ților Apuseni, respectiv M-ții Meseș, cu alt. max. de 996 m în vf. Măgura Priei (cea mai mare înălțime din arealul județului), și M-ții Plopiș, ale căror prelungiri culminează în vârfurile Măgura Mare (918 m), Merișor (882 m) și Secătura (771 m), situate în perimetrul jud. Sălaj. Partea estică aparține unității complexe a Pod. Someșan, care se continuă spre V cu Dealurile Silvaniei, unitate cu poziție geografică controversată (unii autori o includ în „Platforma Someșană", iar alții în aria Dealurilor Banato-Crișene). În partea de N-NE a jud. **S.**, între Dealurile Sălajului (la V, care fac parte din Dealurile Silvaniei) și Dealurile Gârboului (la E, care fac parte din Pod. Someșan), se află culoarul Sălajului. În aria Dealurilor Silvaniei se disting culmea cristalină Prisnel (651 m alt.), din seria de munți scufundați din cadrul „jugului intracarpatic", și măgura vulcanică Prisaca (626 m), iar în partea de V, Măgura Șimleului (597 m alt.); *zonele depresionare,* dezvoltate cu precădere în părțile de E, centrală și de V ale jud. **S.**, cuprind Depr. Almaș-Agrij (E), Depr. Zalău sau Silvaniei (centru) și Șimleu (V); *zona câmpiilor aluvionare* se desfășoară sub forma unor areale restrânse de-a lungul râurilor Someș, Crasna și Barcău.

Clima temperat-continentală moderată, influențată în mare parte de invazia maselor de aer cald din V și SV provenite din ariile ciclonale ale Atlanticului și Mării Mediterane. Regimul temp. aerului înregistrează diferențieri evidente în funcție de alt. reliefului, de fragmentarea și orientarea acestuia, precum și de alți factori locali. Astfel, temp. medie anuală variază între 6°C pe culmile M-ților Meseș și Plopiș, 7-8°C în zonele deluroase și 9,6°C în Depr. Zalău și culoarul Someșului. Temp. medii ale aerului prezintă diferențieri substanțiale și în funcție de anotimp. Astfel, iarna, în condițiile pătrunderii frecvente ale maselor de aer arctic din N, pe întreg cuprinsul jud. **S.** se înregistrează valori medii de –3°C, iar vara, sub acțiunea aerului temperat oceanic din V, mediile lunare sunt în jur de 16°C. Temp. max. absolută (38°C) s-a înregistrat la Zalău (16 aug. 1952), iar minima absolută (–29,5°C) la Purcăreț (28 ian. 1954). Cantitatea medie anuală a precipitațiilor oscilează între 630 mm în zonele depresionare (la Șimleu Silvaniei), 800 mm în reg. deluroase și peste 1 000 mm pe culmile montane, valorile maxime înregistrându-se primăvara. Regimul eolian este influențat de relief, atât în ceea ce privește direcția, cât și viteza. Vânturile predominante bat dinspre SE (16,1%), SV (10,5%) și NV (9,2%), cu viteze medii anuale de 3-4 m/s.

Rețeaua hidrografică, cu valori relativ ridicate de densitate (0,7-0,9 km/km^2), se caracterizează printr-o repartizare uniformă în spațiul jud. **S.** și printr-un regim de scurgere permanent, influențat de cantitatea de precipitații. Cele mai importante cursuri de apă sunt: Someșul, care străbate partea de NE a jud. pe o distanță de 105 km, Crasna, al cărui curs superior drenează reg. de NV pe 65 km lungime și Barcău care udă zona de V și SV, pe 50 km lungime, colectând numeroșii afluenți din M-ții Plopiș. Someșul, al cărui bazin se extinde pe o supr. medie de c. 10 500 km^2 în limitele jud. **S.**, colectează cea mai mare parte a afl. pe stânga (Simișna, Almaș, Agrij, Sălaj ș.a.), având un curs leneș, meandrat, cu o luncă bine dezvoltată și cu unele sectoare mlăștinoase (în aria localit. Glod și Cliț). Lacurile naturale sunt foarte puține (cel mai important fiind lacul de luncă Balta Cehei, 182,1 mii m^2), iar izv. cu ape minerale, prezente în perimetrul localit. Jibou, Bizușa, Meseșenii de Sus ș.a. sunt folosite pe plan local la tratarea bolilor reumatice, digestive și de nutriție (diabet).

Vegetația aparține în întregime domeniului forestier, ca urmare a predominării reliefului deluros și muntos. În secolele trecute, în perimetrul actual al jud. **S.** existau supr. extinse acoperite cu păduri, fapt atestat, printre altele, și de denumirile unor localități (Cehu Silvaniei, Șimleu Silvaniei) sau regiuni geografice (Dealurile Silvaniei) care includ nume derivate din latinescul *sylva* (pădure). De-a lungul timpului, pădurile au fost în mare măsură înlocuite cu culturi agricole și pajiști secundare. În

prezent, extensiunea max. a pădurilor se remarcă pe versanții M-ților Plopiș și Meseș, pe culmea Prisnel și pe dealurile mai înalte; izolat, sub forma unor păduri insulare se mai păstrează și în zonele depresionare și în luncile râurilor. Pădurile alcătuite predominant din fag (*Fagus silvatica*), în care se dezvoltă și exemplare de gorun (*Quercus petraea*), cer (*Quercus cerris*), carpen (*Carpinus betulus*), paltin (*Acer pseudoplatanus*), frasin (*Fraxinus excelsior*) ș.a., ocupă supr. întinse în M-ții Meseș și Plopiș, în Dealurile Gârboului și în masivul deluros Prisaca. Stratul de arbuști care vegetează în interiorul pădurilor de fag este reprezentat prin vonicer (*Evonymus europaea*), soc negru (*Sambucus nigra*), tulichina (*Daphne mezereum*) ș.a., iar cel ierbaceu prin laptele câinelui (*Euphorbia amygdaloides*), leurdă (*Allium ursinum*), vinariță (*Asperula odorata*), urzica moartă (*Lamium galeobdolon*) ș.a. Pădurile de gorun (*Quercus petraea, Quercus polycarpa*), în care apar și exemplare de stejar (*Quercus robur*), cer (*Quercus cerris*), fag ș.a., se întâlnesc pe culmile mai înalte și pe versanții însoriți (între 350 și 600 m alt.) din Dealurile Sălajului și Gârboului, precum și în Depr. Almaș-Agrij. Speciile de arbuști din pădurile de gorun sunt reprezentate prin corn (*Cornus mas*), măceș (*Rosa canina*), porumbar (*Prunus spinosa*), lemn râios (*Evonymus verrucosa*) ș.a. Pădurile alcătuite din stejar (*Quercus robur*), din cer (*Quercus cerris*) sau din cer în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*) se întâlnesc în partea inf. a dealurilor (până la 400 m alt.), precum și în Depr. Almaș-Agrij și Depr. Șimleului unde au extensiune mare. În luncile râurilor mari sunt zăvoaie de sălcii și plopi, alături de care cresc exemplare de ulm, frasin, stejar pedunculat ș.a., iar vegetația ierboasă include în special plante higrofile, ca de ex. rogoz (*Carex gracilis*), stânjenelul de baltă (*Iris pseudacorus*) ș.a.

Fauna prezintă o mobilitate accentuată, fapt ce permite ca numeroasele specii de animale să migreze dintr-un loc în altul, întâlnindu-se atât în pădurile de la munte și deal, cât și în cele din zonele depresionare. Majoritatea elementelor faunistice din pădurile jud. S. (mistreți, căprioare, lupi, vulpi, veverițe, râși, urși ș.a.) sunt de interes cinegetic. Ornitofauna este bogată și variată (gaițe, mierle, privighetori, ciocănitori, pițigoi, fazani — colonizați la Borla, Cireșeni, Drighiu ș.a.), iar ihtiofauna include lipan, clean, mreană, scobar și mai rar somn.

Resursele naturale: zăcăminte de lignit (exploatate la Ip, Chieșd, Șărmășag, Zăuan), cărbune brun (Surduc, Cristolțel), petrol (Leșmir, Șumal) și de turbă (Soboru) cu un conținut ridicat de sulf (7,1%). Expl. de calcar (Letca, Prodănești, Glod, Cuciulat), gips (Mera, Jibou, Stana, Leghia), andezit (Moigrad), micașisturi (Marca), alabastru (Stana, Ciocmani), nisip cuarțos (Ciocmani), argile, tufuri dacitice, balast ș.a. O categorie aparte o reprezintă pădurile (105 932 ha, 1996) și izv. cu ape minerale de la Jibou, Bizușa, Meseșenii de Sus, Chieșd ș.a.

Istoric. Cele mai vechi urme de locuire identificate pe terit. jud. S. datează din Paleolitic (la Buciumi), iar cele mai frecvente din Neolitic (Buciumi, Zăuan, Borla, Zalău, Răstolțu Mare, Șamșud, Ratin, Dragu, Șoimuș, Ip, Gârbou, Zalha, Sâncraiu Silvaniei ș.a.), din Epoca bronzului (Meseșenii de Sus, Derșida, Românești, Moigrad, Aluniș, Crasna, Vădurele, Băbeni, Căpâlna, Guruslău, Călacea, Treznea ș.a.) și din prima Epocă a fierului (Bozna). Dacii au lăsat numeroase urme de locuire atât în cetatea de la Marca (sec. 1 î.Hr.–1 d.Hr.), precum și în așezările de la Moigrad, Șimleu Silvaniei, Marca, Romita, Stârciu, Tusa, Zalău, Panic, Boghiș, Zalha, Doba, Șărmășag ș.a. În timpul ocupației romane a unei mari părți din Dacia (106-271/275), granița dintre Imperiul Roman și triburile dacilor liberi din N, trecea prin terit. actual al jud. S., de la valea Someșului, peste culmile M-ților Meseș (unde au fost identificate peste 50 de turnuri de supraveghere și apărare) până în valea Crișului Repede. Astfel, flancul de NV al Imperiului Roman în Dacia era puternic întărit cu numeroase castre în care staționau legiunile romane pentru apărarea granitei, reprezentând adevărate bastioane defensive. În afara vestitului *Porolissum* (azi Moigrad), unul dintre cele mai importante centre militare și economice în care au staționat, succesiv, un număr mare de trupe romane (*Cohors I Britonnum milliaria*, unități din *Legiunile a XIII-a Gemina, a VII-a Claudia* ș.a.), au mai funcționat și castrele de la Buciumi, Românași (numit *Largiana*), Sutoru (*Optatiana*), Tihău, Romita ș.a. Așezarea urbană Porolissum, dezvoltată în jurul castrului cu același nume, a devenit (în anul 124 d.Hr.) capitala prov. Dacia Porolissensis, ridicată la rang de municipiu în timpul împăratului Septimius Sever (193-211). De-a lungul drumului imperial care lega municipiul Porolissum de Napoca s-au dezvoltat nenumărate

așezări cu funcții multiple. După retragerea legiunilor și a administrației romane din Dacia (271/275), populația daco-romană de pe terit. actual al jud. S. a înfruntat frecventele valuri migratoare ale goților, hunilor, gepizilor, avarilor, longobarzilor, slavilor, ungurilor ș.a. Trecerea goților peste aceste meleaguri este marcată de tezaurele de aur și argint îngropate de aceștia și descoperite (în 1797 și 1889) pe terit. orașului Șimleu Silvaniei (tezaure aflate azi în colecțiile muzeelor de la Viena și Budapesta), iar prezența slavilor este atestată prin vestigiile din necropola tumulară de la Nușfalău (sec. 8-9). Atât în cronicile bizantine, precum și în lucrarea *Gesta Hungarorum,* scrisă în sec. 12 de Anonymus (notarul regelui Béla III al Ungariei), se găsesc primele mențiuni despre românii (vlahii) din aceste locuri, despre formele lor de organizare (voievodatele lui Gelu, Glad și Menumorut), despre rodnicia pământului, precum și de faptul că armatele regatului ungar, în acțiunea lor de cucerire a acestor pământuri, au întâmpinat o dârză rezistență din partea valahilor și a voievozilor acestora, în special a populației de pe văile Almașului și Căpușului. Cu toată rezistența opusă de localnici, expansiunea regatului feudal maghiar nu a putut fi oprită, acesta exercitând (sec. 11-13) o puternică asuprire, dar în care românii au reușit să-și păstreze limba, obiceiurile și tradițiile. În sec. 14-15, atât țăranii români, cât și cei maghiari (așezați pe aceste locuri o dată cu expansiunea regatului ungar) au întreprins mai multe revolte (1344, 1376) care au culminat cu Răscoala de la Bobâlna (1437-1438). După bătălia de la Mohács (1526), Transilvania a intrat ca principat autonom sub suzeranitate turcească. Începutul sec. 17 este marcat de prezența voievodului Mihai Viteazul pe meleagurile Sălajului, care după victoria de la Guruslău (3 aug. 1601) asupra oștilor lui Sigismund Báthori trece și prin Zalău în urmărirea armatelor acestuia. De istoria meleagurilor sălăjene este legată și personalitatea lui Horea care, împreună cu o echipă de meșteri din Țara Moților, a construit (1773) biserica din lemn de la Cizer, aflată astăzi în Muzeul etnografic din Cluj-Napoca. Efervescența anului revoluționar 1848 a cunoscut o intensitate deosebită prin activitatea cărturarilor sălăjeni Simion Bărnuțiu și Alexandru Papiu-Ilarian, precum și a lui Iacob Deleu din Pericei (căpitan în oastea lui Avram Iancu). În 1867, principatul Transilvaniei (inclusiv terit. actual al jud. S.) a fost încorporat forțat la regatul ungar, situația românilor, precum și a celorlalte minorități (sași, slovaci, ruteni ș.a.), înrăutățindu-se constant. Sălăjenii au participat la mișcarea memorandistă din 1892, printre cei 300 de delegați care au plecat la Curtea de la Viena pentru a preda Memorandumul aflându-se peste 45 de reprezentanți ai S. (Gheorghe Pop de Băsești, Andrei Cosma, Teofil Dragomir ș.a.). Actul unirii de la Alba Iulia, de la 1 dec. 1918, s-a înfăptuit și cu sprijinul celore 44 de delegați cu drept de vot, reprezentând jud. S. După unirea Transilvaniei cu România s-a impus o nouă împărțire administrativă, care după mai multe variante, s-a stabilit ca pe baza vechiului comitat al Sălajului să se înființeze jud. Sălaj, cu reșed. la Zalău, care în 1926 cuprindea trei localit. urbane (Careii Mari, Șimleu Silvaniei, Zalău) și 269 de comune grupate în 10 plăși. Sub această formă a evoluat, cu unele modificări (în 1938, jud. S., cu o supr. de 5 191 km^2, cuprindea 3 orașe — Zalău, Carei, Șimleu Silvaniei și 286 de sate, grupate în 10 plăși) până în sept. 1950 când jud. S. a fost desființat și inclus în regiunile Cluj, Baia Mare (ulterior Maramureș) și Oradea (ulterior Bihor), ocupând poziții periferice în cadrul acestora. Jud. S. a fost reînființat prin Legea nr. 2 din 17 febr. 1968. În perioada interbelică, jud. S. a cunoscut o oarecare înflorire economico-socială, pentru ca după Dictatul fascist de la Viena din 30 aug. 1940, impus României de Germania nazistă și Italia fascistă (prin care țara noastră pierdea o supr. de 43 492 km^2, inclusiv jud. S., cu o populație de 2,6 mil. loc., în majoritate români), teritoriul sălăjan să cunoască din nou opresiunile ocupației ungare. În perioada 1940-1944, pe terit. jud. S. au avut loc numeroase asasinate executate de trupele horthyste asupra populației românești, acestea soldându-se cu 495 de victime, din care cele mai multe înregistrate în satele *Ip* și *Treznea*. Începând cu 14 oct. 1944, armatele române au ajuns cu operațiunile militare și pe terit. jud. S. eliberându-l treptat de sub ocupația maghiaro-horthystă. În cei 45 de ani care au urmat după eliberare, terit. sălăjan a evoluat în coordonatele economico-sociale ale comunismului, timp în care a cunoscut o intensă industrializare, în cadrul unei economii centralizate, planificate, coordonată de partidul comunist.

Economia actuală, aflată în plin proces de tranziție de la forma socialist-centralizată și plani-

ficată la cea concurențială, de piață, are un profil industrial-agrar, cu o stuctură diversificată și o repartiție oarecum echilibrată. După 1989, în cadrul economiei sălăjene s-a remarcat tendința de creștere continuă a agenților economici cu capital privat și aportul substanțial al acestora la realizarea producției globale a județului.

Industria se remarcă prin câteva ramuri cu o contribuție importantă în ansamblul economiei naționale, așa cum sunt producția de țevi (locul 4 pe țară), de anvelope (locul 5 pe țară), cărbune (locul 6), conductoare de bobinaj (80% din producția țării), conductoare subțiri și ultrasubțiri (unicul producător din țară) etc. În cadrul obiectivelor industriale ale jud. S. se mai produc robineți și armături industriale din fontă și oțel (Zalău), energie electrică și termică (Zalău), mobilă și binale (Zalău, Jibou, Cehu Silvaniei, Șimleu Silvaniei, Crasna), cărămidă, țiglă și blocuri ceramice (Zalău, Cehu Silvaniei, Nușfalău, Surduc, Benesat, Gâlgău), fire din bumbac (Zalău), conf. și tricotaje (Zalău, Cehu Silvaniei, Jibou, Șimleu Silvaniei), produse alim. (preparate din carne și lapte, vinuri și băuturi alcoolice, conserve din fructe, panificație ș.a.), la Zalău, Jibou, Șimleu Silvaniei, Cehu Silvaniei, Crasna, Crișeni, Nușfalău, Buciumi ș.a. O importanță deosebită o au meșteșugurile tradiționale în cadrul cărora se realizează vase ceramice (Buciumi), împletituri din răchită și paie (Tihău, Cristur-Crișeni, Ileanda, Jibou), produse textile (Buciumi, Plopiș, Sâg, Bobota, Ciocmani), lăzi de zestre (Preoteasa) etc.

Agricultura dispune de suprafețe arabile apreciabile, favorabile diverselor culturi, cu toate că reliefuI jud. S. este predominant deluros și muntos. La sf. anului 1996, fondul funciar sălăjan era format din 239 518 ha terenuri agricole (din care 181 160 ha, respectiv 75,6%, aparțineau sectorului privat), 105 932 ha acoperite cu păduri, 5 756 ha acoperite cu ape și bălți și 35 232 ha alte suprafețe. Din totalul supr. agricole (239 518 ha), 121 806 ha sunt terenuri arabile, 80 060 ha pășuni, 29 884 fânețe, 5 062 ha livezi și pepiniere pomicole și 2 706 ha vii și pepiniere viticole. În 1996, terenurile arabile erau cultivate cu porumb (30 683 ha), grâu și secară (25 689 ha), plante pentru nutreț (25 428 ha), ovăz (10 364 ha), orz și orzoaică, floarea-soarelui, cartofi, legume ș.a. Pomicultura, cu vechi tradiții, are condiții prielnice de dezvoltare în zonele colinare, ponderea cea mai mare având-o prunii (75%), răspândiți pe întreg cuprinsul jud. S. și în special în arealele com. Buciumi, Halmăjd, Plopiș, Agrij ș.a. Merii dețin c. 12% din numărul total al pomilor fructiferi, urmați de nuci, piersici, peri, cireși și vișini, caiși ș.a. În 1996, din totalul producției de fructe (61 154 tone, din care 51 457 tone, respectiv 84,1%, au fost realizate în sectorul privat), 40 173 tone erau prune, 17 649 tone mere, 852 tone nuci, 744 tone pere, 765 tone piersice ș.a. Viticultura se practică în mod deosebit în arealele localit. Șimleu Silvaniei, Năpradea, Șărmășag, Bocșa, Șamșud ș.a. În toamna anului 1996, s-a obținut o cantitate de 13 667 tone struguri. La începutul anului 1997, sectorul zootehnic cuprindea 73 mii capete bovine (70 mii în sectorul privat), predominant din rasele Bălțata românească, Pinzgau și Siementhal, 117 mii capete porcine (114 mii în curțile particularilor), în cea mai mare parte rasa Marele alb, 123 mii capete ovine (118 mii la particulari), din rasele Merinos de Transilvania, Țigaie, Țurcană, 11 mii capete cabaline și 9 mii capete caprine; avicultură (835 mii capete, din care 775 mii capete în sectorul privat); apicultură (18 mii familii de albine, toate la particulari).

Căile de comunicație. La sf. anului 1996, rețeaua liniilor de c.f., extinse în jumătatea de N a jud. S., însuma 176 km, cu o densitate de 45,5 km/1 000 km^2 și cu două noduri feroviare (Jibou și Șărmășag). Primele linii de c.f. de pe terit. jud. S. s-au construit în 1887, când s-au inaugurat liniile Carei—Acâș—Șărmășag și de aici o derivație către Zalău și alta spre Șimleu Silvaniei, iar în 1889, linia Baia Mare—Jibou—Cluj. În prezent, jud. S. nu dispune de linii de c.f. electrificate, tracțiunea vagoanelor efectuându-se cu locomotive Diesel. La sf. anului 1996, lungimea drumurilor publice sălăjene totaliza 1 405 km (din care 293 km drumuri modernizate), cu o densitate de 36,4 km/100 km^2 (superioară mediei pe țară, care este de 30,7 km/100 km^2). Cele mai importante și mai frecventate artere rutiere care traversează jud. S. sunt Drumul Național Cluj-Napoca—Sânpaul—Zimbor—Zalău—Șimleu Silvaniei—Șărmășag—Acâș—Satu Mare, străbătând median terit. sălăjan pe direcție SE—NV, și segmentul magistralei rutiere Satu Mare—Șomcuta Mare—Ileanda—Gâlgău—Cluj-Napoca—București, care trece prin extremitatea de NE a jud. S. pe o distanță de 35 km, facilitând legăturile cu județele învecinate (Cluj și Maramureș), precum și cu celelalte județe ale țării. Existența mai multor noduri

rutiere în cadrul jud. S. (Zalău, Jibou, Cehu Silvaniei, Șimleu Silvaniei, Gâlgău, Nușfalău, Sutoru, Românași ș.a.) oferă posibilitatea desfășurării unei circulații rapide și a penetrării autovehiculelor în cele mai îndepărtate locuri.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, în jud. S. își desfășurau activitatea 230 de grădinițe de copii, cu 10 642 copii înscriși și 618 educatori, 274 școli generale, cu 29 292 elevi și 2 478 cadre didactice, 16 licee, cu 9 823 elevi și 586 profesori, 11 școli profesionale, cu 2 620 elevi și 120 profesori, și o fundație universitară particulară „Phoenix" (la Zalău) cu facultatea de management. Procesul de educare și instruire se efectuează atât în limba română, cât și în limbile maghiară (18%) și slovacă (0,6%). În 1996, activitatea de promovare și difuzare a culturii, științei, artei etc. se desfășura prin intermediul celor cinci case de cultură, 218 cămine culturale, 240 biblioteci, cu 1 923 000 vol., șapte cinematografe, un club al tineretului (la Zalău), 20 de formațiuni artistice, mai multe muzee etc. În același an, activitatea sportivă era susținută de 53 de cluburi și 86 de secții sportive în care activau 2 183 sportivi legitimați, 98 antrenori, 44 instructori și 136 arbitri

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, serviciile de sănătate publică erau asigurate de patru spitale, cu 1 812 paturi (un pat de spital la 144 persoane), cinci policlinici, 86 dispensare, 47 cabinete medicale private, 27 cabinete stomatologice particulare și 35 farmacii (din care 25 private). În același an, asistența medicală era susținută de 318 medici (un medic la 821 persoane), 38 stomatologi (un medic stomatolog la 6 869 persoane) și 1 511 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Jud. S. dispune de un prețios potențial turistic, în cadrul căruia se remarcă îmbinarea armonioasă și atrăgătoare a formelor de relief, nenumăratele obiective de ordin istoric, arheologic, cultural și arhitectural, precum și valoroasele elemente etnografice, folclorice etc. Printre cele mai interesante și atractive obiective turistice din perimetrul jud. S. sunt: defileul săpat de râul Barcău în arealul com. Marca; culmile M-ților Meseș și Plopiș și ale masivelor deluroase, ușor accesibile; rezervația complexă de la Nușfalău (Pădurea Lapiș, 980 ha, rest al codrilor Silvaniei); poiana cu narcise (8 ha) de la Racâș (com. Hida) și cea cu lalele pestrițe din satul Poarta Sălajului (com. Românași); monumentul comemorativ de la Guruslău, închinat memorabilei victorii din 3 aug. 1601 repurtată aici de voievodul Mihai Viteazul asupra oștilor lui Sigismund Báthori; vestigiile castrelor romane de la Buciumi, Moigrad (*Porolissum*), Românași (*Largiana*), Sutoru (*Optatiana*), Tihău, Romita; ruinele cetății medievale (sec. 14) din satul Cheud (com. Năpradea); castelul fam. Báthori (1552) din Șimleu Silvaniei; bisericile din lemn din satele Derșida (1700), Zalnoc (1700), Fildu de Sus (1727), Tusa (sec. 17) ș.a.; castelul „Wesselenyi" (1779-1810), în stil baroc, din Jibou; biserica ortodoxă din Zalău (1929-1932), cu elementele brâncovenești; porțile din lemn, sculptate, casele țărănești, portul popular și obiceiurile din satele aflate în zona etnografică a Codrului; dansurile și cântecele populare din localit. Buciumi, Meseșenii de Sus, Șeredeiu ș.a.; stațiunile balneoclimaterice Jibou, Bizușa-Băi, Boghiș ș.a. La sf. anului 1996, rețeaua unităților de cazare turistică era formată din opt hoteluri, două campinguri, două cabane, trei vile și cinci tabere pentru elevi, cu o capacitate totală de 1 406 locuri. Indicativ auto: *SJ.*

Localitățile jud. Sălaj

(în paranteze sunt înscriși anii primei mențiuni documentare)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiilor*	
1. ZALĂU (1220)	1. Stâna (1438)	
II. Orașe	*Localit. componente ale orașelor*	*Satele care aparțin orașelor*
1. CEHU SILVANIEI (1405)		1. Horoatu Cehului (1220) 2. Motiș (1387) 3. Nadiș (1387) 4. Ulciug (1387)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. **JIBOU** (1219)

3. **ȘIMLEU SILVANIEI** (1251)
1. Bic (1956)
2. Cehei (1259)
3. Pusta (1956)

III. Comune — *Satele componente* (primul sat este reșed. com.)

1. **AGRIJ**
1. **Agrij** (1459)
2. Bozna (1619)
3. Răstolțu Deșert (1600)

2. **ALMAȘU**
1. **Almașu** (1239)
2. Băbiu (1291-1294)
3. Cutiș (1453)
4. Jebucu (1391)
5. Mesteacănu (1431)
6. Petrinzel (1370)
7. Sfăraș (1262-1270)
8. Stana (1288)
9. Țăudu (1334)

3. **BĂBENI**
1. **Băbeni** (1377)
2. Ciocmani (1461)
3. Cliț (1554)
4. Piroșa (1603)
5. Poienița (1543)

4. **BĂLAN**
1. **Bălan** (1399)
2. Chechiș (1350)
3. Chendrea (1350)
4. Gălpâia (1350)
5. Gâlgău Almașului (1560)

5. **BĂNIȘOR**
1. **Bănișor** (1213)
2. Ban (1213)
3. Peceiu (1214)

6. **BENESAT**
1. **Benesat** (1475)
2. Aluniș (1246)
3. Biușa (1388)

7. **BOBOTA**
1. **Bobota** (1213)
2. Derșida (1349)
3. Zalnoc (1327)

8. **BOCȘA**
1. **Bocșa** (1349)
2. Borla (1341)
3. Câmpia (1427)
4. Sălăjeni (1954)

9. **BUCIUMI**
1. **Buciumi** (1491)
2. Bodia (1558)
1. Cuceu (1388)
2. Husia (1405)
3. Rona (1338)
4. Var (1469)

3. Bogdana (1560)
4. Huta (1956)
5. Răstolț (1334)
6. Sângeorgiu de Meseș (1453)

10. **CAMĂR**
1. **Camăr** (1349)
2. Pădureni (1956)

11. **CARASTELEC**
1. **Carastelec** (1241)
2. Dumuslău (1418)

12. **CHIEȘD**
1. **Chieșd** (1461)
2. Colonia Sighetu Silvaniei (1954)
3. Sighetu Silvaniei (1466)

13. **CIZER**
1. **Cizer** (1219)
2. Plesca (1471)
3. Pria (1481)

14. **COȘEIU**
1. **Coșeiu** (1299)
2. Archid (1368)
3. Chilioara (1368)

15. **CRASNA**
1. **Crasna** (1213)
2. Huseni (1341)
3. Marin (1458)
4. Ratin (1259)

16. **CREACA**
1. **Creaca** (1385)
2. Borza (1469)
3. Brebi (1385)
4. Brusturi (1585)
5. Ciglean (1545)
6. Jac (1499)
7. Lupoaia (1469)
8. Prodănești (1475)
9. Viile Jacului (1956)

17. **CRISTOLȚ**
1. **Cristolț** (1554)
2. Muncel (1557)
3. Poiana Onții (?)
4. Văleni (1954)

18. **CRIȘENI**
1. **Crișeni** (1387)
2. Cristur-Crișeni (1378)
3. Gârceiu (1405)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

19. CUZĂPLAC
1. **Cuzăplac** (1219)
2. Cubleșu (1320)
3. Gălășeni (1523)
4. Mierța (1434)
5. Petrindu (1370)
6. Ruginoasa (1521)
7. Stoboru (1521)
8. Tămașa (1341)

20. DOBRIN
1. **Dobrin** (1423)
2. Deleni (c. 1700)
3. Doba (1220)
4. Naimon (1214)
5. Sâncraiu Silvaniei (1452)
6. Verveghiu (1334)

21. DRAGU
1. **Dragu** (1332)
2. Adalin (1733)
3. Fântânele (1554)
4. Ugruțiu (1461)
5. Voivodeni (1320)

22. FILDU DE JOS
1. **Fildu de Jos** (1249)
2. Fildu de Mijloc (1415)
3. Fildu de Sus (1415)
4. Tetișu (1399)

23. GÂLGĂU
1. **Gâlgău** (1405)
2. Bârsău Mare (1405)
3. Căpâlna (1437)
4. Chizeni (1538)
5. Dobrocina (1569)
6. Fodora (1508)
7. Frâncenii de Piatră (1592)
8. Glod (1538)
9. Gura Vlădesei (1913)

24. GÂRBOU
1. **Gârbou** (1366)
2. Bezded (1336)
3. Călacea (1312)
4. Cernuc (1336)
5. Fabrica (1954)
6. Popteleac (1230)
7. Solomon (1336)

25. HALMĂȘD
1. **Halmășd** (1341)
2. Aleuș (1335)
3. Cerișa (1477)
4. Drighiu (1216)
5. Fufez (1956)

26. HERECLEAN
1. **Hereclean** (1415)
2. Badon (1323)
3. Bocșița (1349)
4. Diosod (1345)
5. Guruslău (1441)
6. Panic (1383)

27. HIDA
1. **Hida** (1333)
2. Baica (1396)
3. Miluani (1461)
4. Păduriș (1956)
5. Racâș (1350)
6. Sânpetru Almașului (1350)
7. Stupini (1366)
8. Trestia (1336)

28. HOROATU CRASNEI
1. **Horoatu Crasnei** (1213)
2. Hurez (1481)
3. Stârciu (1341)
4. Șeredeiu (1270)

29. ILEANDA
1. **Ileanda** (1390)
2. Bârsăuța (1603)
3. Bizușa-Băi (1564)
4. Dăbâceni (1553)
5. Dolheni (1571)
6. Luminișu (1546)
7. Măleni (1733)
8. Negreni (1591)
9. Perii Vadului (1405)
10. Podișu (1554)
11. Răstoci (1530)
12. Rogna (1322)
13. Șasa (1553)

30. IP
1. **Ip** (1208)
2. Cosniciu de Jos (1213)
3. Cosniciu de Sus (1341)
4. Zăuan (1249)
5. Zăuan-Băi (1913)

31. LETCA
1. **Letca** (1405)
2. Ciula (1566)
3. Cozla (1405)
4. Cuciulat (1405)
5. Lemniu (1405)
6. Purcăreț (1543)
7. Șoimușeni (1543)
8. Toplița (1546)
9. Vălișoara (1603)

32. LOZNA
1. **Lozna** (1338)
2. Cormeniș (1554)
3. Preluci (1625)
4. Valea Leșului (1956)
5. Valea Loznei (1338)

33. MARCA
1. **Marca** (1314)
2. Leșmir (1213)
3. Marca-Huta (1956)

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Porț (1477)
5. Șumal (1452)

34. MĂERIȘTE
1. **Măeriște** (1351)
2. Crișteleс (1257)
3. Doh (1338)
4. Giurtelecu Șimleului (1259)
5. Mălădia (1259)
6. Uileacu Șimleului (1240)

35. MESEȘENII DE JOS
1. **Meseșenii de Jos** (1341)
2. Aghireș (1361)
3. Fetindia (1549)
4. Meseșenii de Sus (1213)

36. MIRȘID
1. **Mirșid** (1219)
2. Firminiș (1332)
3. Moigrad-Porolissum* (1423)
4. Popeni (1387)

37. NĂPRADEA
1. **Năpradea** (1383)
2. Cheud (1475)
3. Someș-Guruslău (1387)
4. Traniș (1475)
5. Vădurele (1543)

38. NUȘFALĂU
1. **Nușfalău** (1213)
2. Bilghez (1259)
3. Boghiș (1214)
4. Bozieș (1342)

39. PERICEI
1. **Pericei** (1259)
2. Bădăcin (1213)
3. Periceiu Mic (1954)
4. Sici (1259)

40. PLOPIȘ
1. **Plopiș** (1227)
2. Făgetu (1830)
3. Iaz (1589)

41. POIANA BLENCHII
1. **Poiana Blenchii** (1591)
2. Fălcușa (1590)
3. Gostila (1553)
4. Măgura (1590)

42. ROMÂNAȘI
1. **Românași** (1310)
2. Chichișa (1438)
3. Ciumărna (1460)
4. Păușa (1558)
5. Poarta Sălajului (1525)
6. Romita (1408)

43. RUS
1. **Rus** (1325)
2. Buzaș (1554)
3. Fântânele-Rus (1554)
4. Hășmaș (1325)
5. Șimișna (1314)

44. SĂLĂȚIG
1. **Sălățig** (1329)
2. Bulgari (1377)
3. Deja (1343)
4. Mineu (1335)
5. Noțig (1387)

45. SÂG
1. **Sâg** (1257)
2. Fizeș (1341)
3. Mal (1454)
4. Sârbi (1481)
5. Tusa (1341)

46. SÂNMIHAIU ALMAȘULUI
1. **Sânmihaiu Almașului** (1546)
2. Bercea (1600)
3. Sântă Măria (1587-1589)

47. SOMEȘ-ODORHEI
1. **Someș-Odorhei** (1387)
2. Bârsa (1549)
3. Domnin (1219)
4. Inău (1387)
5. Șoimuș (1205)

48. SURDUC
1. **Surduc** (1554)
2. Brâglez (1554)
3. Cristolțel (1554)
4. Solona (1554)
5. Teștioara (1956)
6. Tihău (1560)
7. Turbuța (1387)

49. ȘAMȘUD
1. **Șamșud** (1349)
2. Valea Pomilor (1349)

50. ȘĂRMĂȘAG
1. **Șărmășag** (1355)
2. Ilișua (1321)
3. Lompirt (1321)
4. Moiad (1246)
5. Poiana Măgura (1956)
6. Țărmure (1954)

51. TREZNEA
1. **Treznea** (1440)**

52. VALCĂU DE JOS
1. **Valcău de Jos** (1214)
2. Lazuri (1481)
3. Preoteasa (1423)
4. Ratovei (1956)
5. Sub Cetate (1481)
6. Valcău de Sus (1214)

53. VÂRȘOLȚ
1. **Vârșolț** (1341)

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Moigrad
** Până la 12 iul. 1995, satul Treznea a făcut parte din com. Agrij

2. Recea (1326)
3. Recea Mică (1326)

54. ZALHA

1. Zalha (1378)
2. Ceaca (1378)
3. Ciureni (1625)
4. Valea Ciurenilor (1913)
5. Valea Hranei (1594)
6. Valea Lungă (?)
7. Vârteşca (1913)

55. ZIMBOR

1. Zimbor (1332)
2. Chendremal (1839)
3. Dolu (1461)
4. Sâncraiu Almaşului (1345)
5. Sutoru (1435)

SĂLARD, com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Barcăului, pe râul Barcău; 3 956 loc. (1 iul. 1997): 1 929 de sex masc. şi 2 027 fem. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, sfeclă de zahăr, legume etc. Viticultură. Creşterea bovinelor. În satul Sălard, menţionat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), iar în satul Hodoş, atestat documentar în 1169, o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu fragmente de picturi murale interioare din sec. 15 şi turn-clopotniţă din 1858. Cod poştal: 3735.

SĂLAŞU DE SUS, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 11 sate, situată în partea de S a Depr. Haţeg, la poalele de N ale M-ţilor Retezat, pe Râu Alb; 2 874 loc. (1 iul. 1997): 1 449 de sex masc. şi 1 425 fem. Haltă de c.f. (în satul Ohaba de sub Piatră). Întreprindere de preparare a cărbunilor (în satul Coroieşti). În satul Sălaşu de Sus, menţionat documentar, prima oară, în 1453, se află ruinele unei curţi fortificate (95 x 55 m) din sec. 15-17, reşed. unor cnezi români locali, biserica având hramul „Sfinţii Atanasie şi Chiril" (sec. 15-16, cu unele transformări din sec. 19) şi biserica „Nemeşilor" (sec. 18), iar în satul Mălăieşti, o cetate din sec. 14, cu donjon şi incintă inelară (sec. 15). Bisericile cu hramurile „Înălţarea Domnului" (sec. 18, cu picturi din 1786 executate de Simion din Piteşti) şi „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 15), în satele Nucşoara şi Paroş. În satul Râu Alb, atestat documentar în anii 1411-1412, există o biserică parohială din sec. 15-16. Rezervaţii naturale (fânaţele Nucşoara, vf. Poienii). Satul Nucşoara constituie punctul de plecare spre cabana Pietrele din M-ţii Retezat. Cod poştal: 2666.

Sălaşu de Sus. Ruinele cetăţii din satul Mălăieşti

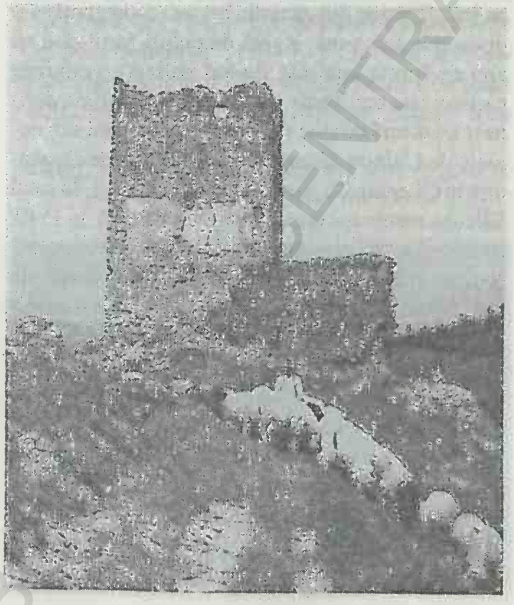

SĂLĂTRUCEL, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Jiblea, la poalele de S ale masivului Cozia, pe râul Sălătrucel; 2 358 loc. (1 iul. 1997): 1 164 de sex masc. şi 1 194 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Cod poştal: 1080.

SĂLĂTRUCU, com. în jud Argeş, alcătuită din 2 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele de S ale M-ţilor Făgăraş şi cele de NV ale masivului deluros Tămaşu (1 104 m alt.) din Muscelele Argeşului, pe cursul superior al râului Topolog; 2 274 loc. (1 iul. 1997): 1 106 de sex masc. şi 1 168 fem. Pomicultură (pruni, meri, peri). Preluer. artistică a lemnului. În satul Văleni se află o mânăstire de maici care, iniţial, a avut o biserică din lemn, cu hramul „Sfânta Treime", construită în anii 1691-1692 prin osârdia călugărului Zosima, pustiită în timpul războiului ruso-turc din anii 1788-1791. Pe locul ei s-a zidit (în anii 1883-1884) o nouă biserică, ce s-a prăbuşit la cutremurul din 9/10 nov. 1940. Biserica actuală, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ridicată în 1888, în apropierea celei din

1884, a suferit și ea grave avarii la cutremurul din nov. 1940, dar a fost rezidită în perioda 1941-1945. Mânăstirea Văleni are și o biserică-bolniță cu hramul „Învierea lui Lazăr" (1887). În satul Sălătrucu se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 16, refăcută înainte de anul 1747). Cod poștal: 0489.

SĂLĂȚIG, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Dealurilor Sălajului și Asuajului, pe râul Sălaj; 3 106 loc. (1 iul. 1997): 1 520 de sex masc. și 1 586 fem. În satul Deja a funcționat până de curând un centru de ceramică roșie pentru uz curent. În satul Sălățig, menționat documentar, prima oară, în 1329, se află o biserică reformată (1753, renovată în 1809), iar în satul Mineu, atestat documentar în 1335, o biserică din anul 1514 (azi biserică reformată), cu unele transformări din sec. 18. Bisericile ortodoxe, din lemn, cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1547, cu picturi pe pereții interiori de la începutul sec. 20) și „Sfinții Voievozi" (1842), în satele Bulgari și Noțig. Cod poștal: 4757.

SĂLCIILE, com. în jud. Prahova, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Săratei, pe pârâul Toți; 2 423 loc. (1 iul. 1997): 1 221 de sex masc. și 1 202 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui ș.a. Cod poștal: 2054.

SĂLCIOARA 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 9 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Dâmbovița; 4 262 loc. (1 iul. 1997): 2 071 de sex masc. și 2 191 fem. Reșed. com. **S.** este satul *Bănești*. Halte de c.f. (în satele Bănești, Movila și Podu Rizii). Până la 17 dec. 1964, satul și com. **S.** s-au numit *Beșteloaia*. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1761) și „Sfântul Nicolae" (1870), în satele Ghinești și Podu Rizii. În satul Mircea Vodă se află o biserică din 1838. Cod poștal: 0116.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe dr. râului Ialomița; 2 550 loc. (1 iul. 1997): 1 256 de sex masc. și 1 294 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. Viticultură. Creșterea ovinelor, bovinelor și porcinelor. Satul Sălcioara a fost înființat în 1892 cu locuitori veniți din satul Copuzu (azi în com. Balaciu). Cod poștal: 8517.

3. → **Ghimpați.**

SĂLCIUA, com. în jud. Alba, alcătuită din 6 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele de NV ale M-ților Trascău și cele de SE ale Muntelui Mare, în zona de confl. a râului Sălciuța cu Arieșul; 1 827 loc. (1 iul. 1997): 917 de sex masc. și 910 fem. Reșed. com. **S.** este satul *Sălciua de Jos*, menționat documentar, prima oară, în 1365. Halte de c.f. (în satele Sălciua de Jos și Sălciua de Sus). Centru de țesături din lână și de cojocărit (în satul Sălciua de Jos). Oierit. Pomicultură. Muzeu cu colecții de istorie locală, de costume populare, icoane pe sticlă, cărți vechi, obiecte de uz gospodăresc (plug de lemn, furci, coșnițe, vârtelniță, lăzi de zestre etc.) ș.a. Monumentul eroilor. În satul Sub Piatră se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1798, cu unele adăugiri și cu picturi pe pereții interiori din sec. 19), iar în satul Valea Largă, o biserică ortodoxă, din lemn, cu dublu hram — „Sfânta Treime și Sfântul Ilie" (1782). În M-ții Trascău, în arealul com. **S.** se află peștera Huda lui Păpară și peștera de la Groși (Poarta Zmeilor), declarate monumente ale naturii. Cod poștal: 3377.

SĂLCUȚA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Câmpiei Desnățuiului, pe cursul mijlociu al râului Desnățui; 2 595 loc. (1 iul. 1997): 1 211 de sex masc. și 1 384 fem. Stație de c.f. (în satul Sălcuța). Pe terit. satului Sălcuța, în punctul numit Piscul Cornișorului, au fost descoperite (1923, 1951) urmele unei așezări datând din Neoliticul mijlociu, în care s-au găsit unelte din os, piatră și aramă, căni cu toartă, castroane, oale cu două toarte, strachini cu decor pictat spiralat-meandric, figurine din os și din lut ars (reprezentând o divinitate feminină, legată de cultul fertilității, și alta de forma unui cap de cal stilizat), graminee carbonizate etc. Toate aceste urme materiale definesc o cultură de sine stătătoare, cunoscută sub numele de *Cultura Sălcuța*, cu o largă arie de răspândire în Oltenia și în partea de E a Munteniei. În satul Sălcuța, menționat documentar, prima oară, în 1540, se află bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (construită în 1848 pe locul uneia din lemn din sec. 18) și „Sfântul Nicolae" (zidită în 1850 din inițiativa logofătului Nicolae Brăiloiu și soției sale Zoe), în satul Plopșor, o biserică având dublu hram — „Sfânta Treime și Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1840, refăcută în 1904), iar în satul Tencănău, biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Dumitru" (1849-1852). Cod poștal: 1156.

SĂLIȘTE 1. Depresiune tectono-erozivă, parte componentă a ariei Mărginimii Sibiului, situată în zona de contact a prelungirilor M-ților Cindrel cu

Pod. Secașelor, drenată de pâraiele Sibiel și Pârâul Negru. Depr. S. este separată de Depr. Sibiu prin Măgura Beleunța (630 m alt.) Relief de lunci și terase pe care se extind numeroase sate.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 10 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele de N-NE ale M-ților Cindrel, pe Pârâul Negru, în zona Mărginimii Sibiului; 5 837 loc. (1 iul. 1997): 2 901 de sex masc. și 2 936 fem. Stație (în satul Săliște) și halte de c.f. (în satele Aciliu, Săcel și Sibiel), inaugurate în 1897. Produse textile (țesături din lână) și de marochinerie. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Creșterea ovinelor (vestită localitate pentru păstoritul transhumant). Iaz piscicol (în satul Săliște). Muzeu cu secții de istorie și etnografie (în satul Săliște); muzeu cu colecții de icoane pe sticlă (în satul Sibiel). Com. S. este renumită prin frumusețea portului popular, a cusăturilor, sculpturilor și pirogravurilor în lemn (porți, cerdacuri, blidare, furci pentru tors lâna, fluiere, troițe etc.), precum și prin arta folclorului muzical. În sec. 19 și în prima jumătate a sec. 20, com. S. a fost vestită pentru producerea vaselor ceramice smălțuite (oale, urcioare, căni, blide ș.a.), a cojoacelor și pieptarelor cu broderie fină, precum și ca un important centru de pictură populară, de fierărie și de rotărie — activități mult diminuate sau dispărute treptat în a doua jumătate a sec. 20. În satul Săliște, menționat documentar, prima oară, în 1354, se află bisericile cu hramurile „Înălțarea Domnului" (1785, cu picturi murale interioare executate în anii 1784-1791 și fresce exterioare realizate în perioada 1791-1810) și „Sfântul Ioan Botezătorul" din Grui (sec. 17), cu turn-clopotniță din 1816, iar în satul Sibiel, atestat documentar în 1383, există ruinele cetății Galgo (sec. 12-13) și biserica ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime" (1765-1776, cu picturi murale realizate în anii 1782-1785 de Stan Zugravul), cu turn-clopotniță din 1794. Bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1620, cu unele transformări din anii 1843 și 1896), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (începutul sec. 18) și „Sfântul Nicolae"-Cacova (1771-1774, cu turn-clopotniță din 1794), în satele Vale, Galeș și Fântânele. Cod poștal: 2470.

Săliște (2). Costume populare din satul Sibiel, purtate la jocul popular râureanca sau ardeleanca

SĂLIȘTEA, com. în jud. Alba, alcătuită din 4 sate, situată în culoarul Orăștiei, la poalele de NV ale M-ților Șureanu, pe stg. văii Mureșului; 2 314 loc. (1 iul. 1997): 1 140 de sex masc. și 1 174 fem. Haltă de c.f. (în satul Tărtăria). Până la 17 dec. 1964, satul și com. S. s-au numit *Cioara*. În arealul satului Tărtăria au fost descoperite vestigiile unei așezări neolitice, aparținând Culturii Turdaș (milen. 4 î.Hr.), iar în perimetrul satului Săliștea, un tezaur dacic (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.) compus dintr-o placă de argint, decorată (prin ciocănire) cu figuri de războinici, un lanț ornamental și două coliere. În satul Săliștea, menționat documentar, prima oară, în 1458, se află Mânăstirea Afteia (de călugări), înființată la mijlocul sec. 16 și cunoscută inițial sub numele de Sihăstria Plăișor, iar din sec. 17 cu numele actual (sau Mânăstirea de la Cioara). În 1788, mânăstirea a fost desființată și demolată, din materialul recuperat construindu-se (1798) biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", pictată în 1830 de Simion Zugravul din Laz. Mânăstirea a fost reînființată în 1975. Tot în satul Săliștea se află casa „Barcsay" (sec. 17), azi sediul Primăriei. Cod poștal: 2562.

SĂLIȘTEA DE SUS, com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de SE a Depr. Maramureș, la poalele de NE ale M-ților Țibleș, pe cursul superior al râului Iza; 5 808 loc. (1 iul. 1997): 2 928 de sex masc. și 2 880 fem. Centru de pielărie, cojocărie, de arhitectură și de port popular. În satul Săliștea de Sus, menționat documentar, prima oară, în 1365, se află două biserici din lemn, cu același hram — „Sfântul Nicolae", una numită a Nistoreștilor sau Biserica din Deal (1650, incendiată de tătari în 1717 și refăcută ulterior) și alta a Bulenilor sau Biserica din Vale (1722, cu picturi originare pe

pereții interiori și icoane din sec. 18). Popas turistic. Cod poștal: 4979.

SĂLSIG, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 2 sate, situată în SV Depr. Baia Mare, la poalele Dealurilor Asuajului și Sălajului, la confl. râului Sălaj cu Someșul; 3 226 loc. (1 iul. 1997): 1 620 de sex masc. și 1 606 fem. Nod. rutier. Satul Sălsig apare menționat documentar, prima oară, în 1387. În satul Gârdani, atestat documentar în 1424, se află castelul „Blomberg" (sec. 19). Cod poștal: 4820.

SĂMURCĂȘEȘTI, Mânăstirea ~ → Ciorogârla.

SĂNDULENI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Tazlău, la poalele de V ale Culmii Pietricica, la confl. râului Răchitiș cu Tazlăul; 4 384 loc. (1 iul. 1997): 2 265 de sex masc. și 2 119 fem. Nod rutier. Creșterea bovinelor. Conacul „Secara" (1900), în satul Verșești. Cod poștal: 5456.

SĂNDULEȘTI, com. în jud. Cluj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Dealurilor Feleacului, pe râul Valea Racilor; 1 755 loc. (1 iul. 1997): 889 de sex masc. și 866 fem. Expl. de gips (în satul Copăceni) și de calcar (în satul Săndulești). Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Săndulești, menționat documentar, prima oară, în 1288, se află o biserică ortodoxă, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită în sec. 15 (cu unele modificări din sec. 16 și cu un mic turn-clopotniță din lemn pe pronaos adăugat în sec. 18) și o biserică unitariană (sec. 15), iar în satul Copăceni, atestat documentar în 1288, conacul „Vitez" (sec. 19). Cod poștal: 3360.

SĂPATA, com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Piteștiului cu Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Cotmeana; 2 005 loc. (1 iul. 1997): 944 de sex masc. și 1 061 fem. Reșed. com. este satul *Mârțești*. Expl. de petrol și gaze naturale. Pe terit. satului Mârțești au fost descoperite (1929-1930) vestigiile unui castru roman (125 x 90 m), cu turnuri dreptunghiulare la colțuri, înconjurat de un șanț de 25 m lățime, cu zidul de incintă construit din cărămizi legate cu mortar de pământ, nisip și var. Aici s-au găsit obiecte din ceramică, opaițe, garnituri de costum ajurate etc. În satul Găinușa se află o biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1802), iar în satul Lipia, o biserică din lemn datând din sec. 18. Cod poștal: 0314.

SĂPÂNȚA, com. în jud. Maramureș, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de N ale M-ților Gutâi, la 500 m alt., la confl. râului Săpânța cu Tisa, la granița cu Ucraina; 3 292 loc. (1 iul. 1997): 1 593 sex masc. și 1 699 fem. Expl. de gresii și andezit. Produse casnice de artizanat (cergi, clopuri, piese de port popular ș.a.). Localitate cu factori balneari, cunoscută pentru izv. cu ape minerale bicarbonatate, clorurate, sodice, calcice, carbogazoase, izotone, cu conținut bogat în ioni bicarbonici. Apele minerale de aici sunt recomandate, în cură internă, pentru tratarea gastritelor cronice hiperacide (după ce, în prealabil, se îndepărtează dioxidul de carbon din apă prin agitarea apei minerale cu o baghetă din sticlă sau prin vânturarea apei), a bolilor ulceroase gastro-duodenale, a colecistitelor cronice și colitelor cronice, a formelor simple de diabet zaharat ș.a. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. În satul Săpânța, menționat documentar, prima oară, în 1373, se află celebrul „Cimitir vesel", unic și original, întemeiat în 1936 de către meșterul popular Ion Stan Pătraș. Pe crucile mormintelor, Ion Stan Pătraș și, ulterior, ucenicii lui, au crestat epitafe și au pictat în culori, cu multă ingeniozitate și umor, imagini ale persoanelor defuncte, redând caricatural părțile bune și, mai ales, defectele caracteristice ale celor dispăruți. Epitafurile în versuri, pline de duh, comprimă biografiile decedaților, completând valoarea artistică a imaginii pictate. În cimitir se află și

Săpânța. Cimitirul vesel

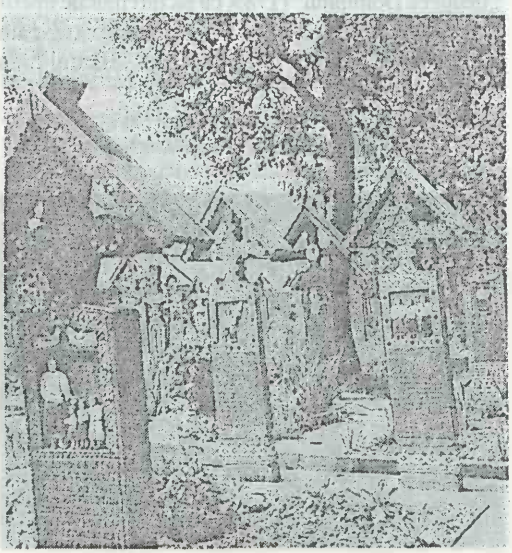

mormântul lui Ion Stan Pătraș, însoțit de o cruce pe care n-a apucat să și-o termine, fiind isprăvită de elevii lui care-i continuă meșteșugul. Rezervație naturală (mlaștina Poiana Brazilor). Cod poștal: 4946.

SĂPOCA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Buzăului cu Subcarpații Buzăului, la poalele Dealurilor Pâclelor și Blăjani, pe râul Slănic, în apropiere de confl. cu Buzăul; 3 164 loc. (1 iul. 1997): 1 567 de sex masc. și 1 597 fem. Centru viticol. Creșterea ovinelor. Satul Săpoca este atestat documentar în 1526. Biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1692), în satul Mătești. Cod poștal: 5145.

SĂRACA, Mânăstirea ~ → Gătaia (2).

SĂRATA 1. Câmpia Săratei, subunitate a Câmpiei Române, situată în partea central-nord-estică a acesteia, între văile râurilor Buzău (E) și Cricovu Sărat (V) și Glacisul Istriței (N-NV) și Câmpia Bărăganului (S-SE). Este o unitate de subsidență, formată din depozite aluvionare holocene, drenată de numeroase văi (Sărata, Năianca, Ghighiu, Bălana ș.a.), acoperită predominant cu soluri cernoziomice, propice culturilor agricole.

2. → Nicolae Bălcescu (1).

SĂRATA-MONTEORU, stațiune balneoclimatică de interes general, cu funcționare permanentă, situată în satul omonim al com. Merei, jud. Buzău, în depresiunea Sărata, la poalele de NE ale Dealului Istrița, la 86 m alt., la 18 km V de municipiul Buzău. Haltă de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Expl. de petrol (din 1845). Climat influențat de colinele împădurite din apropiere, cu veri călduroase (în iul. temp. medii de 22°C) și ierni nu prea friguroase (în ian. medii termice în jur de –3°C). Temp. medie anuală este de 10°C, iar precipitațiile însumează, în medie, 550 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul de cruțare, apele minerale sărate, sodice, iodurate, bromurate, calcice, magneziene, unele sulfuroase, de mare concentrație (188,5 g/l) și nămolul mineral sulfuros. Stațiunea funcționează neîntrerupt din anul 1895, fiind recomandată pentru tratarea afecțiunilor reumatismale (spondiloze cervicale, dorsale și lombare în forme simple, artroze, poliartroze în faze inactive, coxartroze, tendinoze, periartrite scapulohumerale etc.), a celor posttraumatice (stări după operații pe mușchi, articulații și oase, vindecate, fără sechele funcționale, stări după entorse și luxații), neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după poliomelită și după polineuropatii), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice) ș.a. Pe terit. satului Sărata-Monteoru există unul dintre cele mai importante complexe arheologice ale României (→ Merei). Din stațiunea balneoclimatericâ se pot efectua excursii la vulcanii noroioși de la Pâclele Mari și Pâclele Mici, la Mânăstirea Ciolanu, la Tabăra de sculptură în aer liber de la Măgura, pe valea superioară a Buzăului etc. Cod poștal: 5134.

SĂRATA-ODORHEI → Odorheiu Secuiesc.

SĂRĂCINEȘTI, Mânăstirea ~ → Păușești-Măglași.

SĂRĂTURILE, grind de origine marină situat în extremitatea de E a Deltei Dunării (jud. Tulcea), la N de brațul Sfântu Gheorghe. Extins de-a lungul țărmului Mării Negre, grindul este alcătuit din cordoane de nisip, alăturate, între care apar fâșii depresionare, inundate la ape mari. Lungime: 9 km; lățime max.: 10 km; supr.: 7 500 ha; alt. max.: 4 m.

Sărata-Monteoru

Complexul balnear

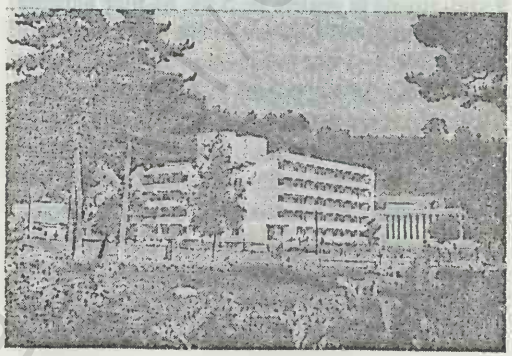

Motelul „Mina de petrol"

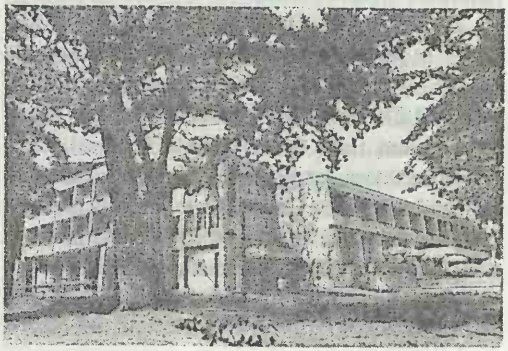

Relief de dune (mobile), cu alt. medii de 2,5 m. Vegetație săracă. Unii oameni de știință presupun că grindul **S.** ar corespunde cu fosta ins. *Peuce*, amintită de Strabon în scrierile sale. Grindul **S.**, care se continuă spre N cu un îngust cordon litoral până la Sulina, este traversat de canalul Tătaru pe direcție N-S.

SĂRĂȚEL → **Șieu Măgheruș.**

SĂRĂȚUICA, lac de tip liman fluviatil, situat în arealul satului Sărățeni din com. Balaciu, jud. Ialomița. Supr.: 0,6 km^2; lungime: 2 km; lățimea max.: 120 m; ad. max.: 2 m.

SĂRMAȘ 1. Câmpia colinară a Sărmașului, subunitate a Pod. Transilvaniei, situată în S-SE Câmpiei Mureșene, la N și V de valea Mureșului cuprinsă între Reghin și Luduș. Relieful, cu alt. de 400-600 m, suprapus în mare parte peste structuri de domuri, este format dintr-o succesiune de interfluvii prelungi, domoale, cu versanți asimetrici, afectați de ravene și alunecări de teren. Numeroasele râuri care drenează câmpia (Lechința, Pârâu de Câmpie, Șesu, Bologa, Șar, Agriș ș.a.) prezintă văi largi, adâncite în depozitele predominant sarmațiene (argile marnoase, nisipuri, tufuri), cu lunci extinse, în care se remarcă adesea procese de înmlăștinire. Structura în domuri determină prezența, aici, a unor însemnate zăcăminte de gaze naturale, exploatate la Zau de Câmpie, Sărmașu, Șincai, Bogata, Luduș, Ceuașu de Câmpie, Râciu, Ulieș ș.a. **C.c.S.** cuprinde, la rândul ei trei subunități: *Colinele Mădărașului* (considerate de unii autori o subunitate aparte a Câmpiei Mureșene) între văile Agrișului (N-NE), Mureșului (S și E) și Lechinței (V), *Colinele Comlodului,* între Lechința (E) și Pârâu de Câmpie (V), și *Colinele Ludușului,* între Pârâu de Câmpie (E) și aliniamentul cursului inf. al Arieșului — Valea Florilor (V).

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 5 sate, situată în partea de N a Depr. Giurgeu, la poalele de NV ale M-ților Giurgeu, pe cursul superior al râului Mureș; 4 274 loc. (1 iul. 1997): 2 125 de sex masc. și 2 149 fem. Haltă de c.f. (în satul Sărmaș). Expl. de aglomerate andezitice. Expl. și prelucr. lemnului (în satul Hodoșa). Centru de țesături și cusături populare (Sărmaș). Muzeu etnografic (Sărmaș). În satul Sărmaș, atestat documentar în 1850, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1936-1939, renovată și repictată în anii 1989-1994 și resfințită la 29 aug. 1994). Cod poștal: 4217.

SĂRMAȘU, com. în jud. Mureș, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia colinară a Sărmașului, pe cursul superior al Pârâului de Câmpie; 7 117 loc. (1 iul. 1997): 3 563 de sex masc. și 3 554 fem. Halte de c.f. (în satele Sărmașu, Balda, Sărmășel și Sărmășel-Gară). Expl. de gaze naturale (în satul Sărmășel). Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Produse textile. Muzeu cu colecții de istorie și etnografie (Sărmașu). Centru de prelucr. artistică a lemnului, de cusături și țesături populare. Satul Sărmașu apare menționat documentar, prima oară, în 1329. În satul Sărmășel-Gară se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", datând din 1692, mutată aici în 1939 din satul Dâmb. Biserica păstrează picturi interioare realizate în 1781 de Toader zugravul. Cod poștal: 4388.

SĂRMĂȘAG → **Șărmășag.**

SĂRULEȘTI 1. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în depresiunea omonimă din Subcarpații Buzăului, la poalele de S ale Dealului Bisoca, la confl. râului Pecineaga cu Slănicul; 1 584 loc. (1 iul. 1997): 790 de sex masc. și 794 fem. Pomicultură (meri, pruni, nuci, peri). Biserica având hramul „Sfântul Nicolae", în satul Goicelu. Cod poștal: 5156.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe cursul mijlociu al râului Mostiștea; 3 065 loc. (1 iul. 1997): 1 557 de sex masc. și 1 508 fem. Stație de c.f. (în satul Sărulești), inaugurată la 17 nov. 1886. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Piscicultură în iazuri și heleșteie. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **S.** a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8265.

SĂSCIORI 1. Com. în jud. Alba, alcătuită din 9 sate, situată la poalele de N ale M-ților Șureanu, pe cursul mijlociu al râului Sebeș; 6 087 loc. (1 iul. 1997): 3 063 de sex masc. și 3 024 fem. Hidrocentrală (42 MW), intrată în funcțiune în 1987. Renumite centre de ceramică roșie, nesmălțuită (în satele Săsciori și Loman), și de confecționare a uneltelor din lemn (în satul Loman). Vechi și vestite centre de realizare a icoanelor pe sticlă, la Săsciori, Loman și mai ales Laz, cu tradiție din sec. 18 (icoanele se caracterizează printr-o gamă cromatică sobră, bazată pe tonuri de verde și gri-argintiu). În satul Căpâlna, menționat documentar, prima oară, în

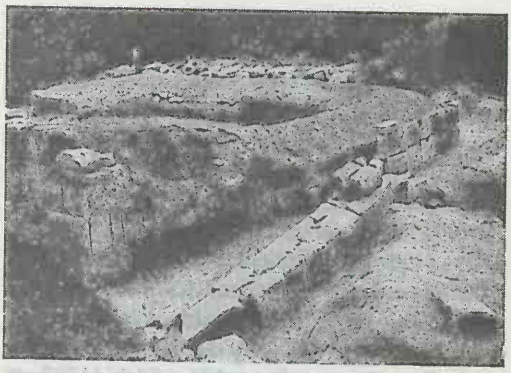

Săsciori (1). Vestigiile cetății dacice din satul Căpâlna

1386, au fost descoperite (1939, 1942, 1954) vestigiile unei puternice cetăți dacice (sf. sec. 2 î.Hr.- anul 106 d.Hr.), iar în satele Săsciori și Laz, atestate documentar în 1309 și, respectiv, 1357, se află ruinele unor cetăți medievale din sec. 13. În satul Sebeșel, atestat documentar în 1382, există casa pictorului Sava Henția (1848-1904), elev al lui Theodor Aman, și un monument închinat eroilor căzuți în timpul celor două războaie mondiale. La Căpâlna își desfășoară activitatea celebrul ansamblu popular numit „Fetele de la Căpâlna". Cod poștal: 2580.

2. Hidrocentrala ~ → Șugag (2).

SĂTMAR → Satu Mare (1).

SĂUCA, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Tășnadului cu Dealurile Crasnei; 1 520 loc. (1 iul. 1997): 740 de sex masc. și 780 fem. Satul Săuca apare menționat documentar, prima oară, în 1220, iar satele Silvaș, Cean, Becheni și Chisău în anii 1234, 1244, 1334 și 1475. Cod poștal: 3845.

SĂUCEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată pe interfluviul dintre Siret și Bistrița (în zona în care terasele de pe dr. Siretului se îngemănează cu cele de pe stg. Bistriței), pe cursul inf. al râului Turbata; 3 410 loc. (1 iul. 1997): 1 690 de sex masc. și 1 720 fem. Haltă de c.f. (în satul Șerbești). În satul Săucești se află o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ctitorie din 1825 a domnului Ion Sandu Sturdza, restaurată în 1860 de fiul său, Costache Sturdza), iar în satul Șerbești, o biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1843-1844, reparată în anii 1921-1922, cu un pridvor adăugat în perioada 1929-1930) și un conac din 1890. Cod poștal: 5512.

SĂULEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Dealurilor Jiului, pe dr. râului Gilort; 2 596 loc. (1 iul. 1997): 1 343 de sex masc. și 1 253 fem. Stație de c.f. (în satul Bibești), inaugurată la 16 febr. 1888. Expl. de gaze naturale (în satul Bibești). În satul Bibești a existat o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae", construită în anii 1798-1799 (refăcută și pictată în interior în 1871) și demolată în sept. 1991 din cauza deteriorării avansate. Cod poștal: 1329.

SĂVĂDISLA, com. în jud. Cluj, alcătuită din 8 sate, situată în depresiunea cu același nume, la poalele de NE ale masivului Muntele Mare și cele de V ale Dealurilor Feleacului, pe râul Feneș; 4 356 loc. (1 iul. 1997): 2 177 de sex masc. și 2 179 fem. Expl. de marmură roșie. Pomicultură. Muzeu de artă. În satul Săvădisla, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află un castel (sec. 19), care adăpostește un Sanatoriu T.B.C., iar în satul Vlaha, o biserică romano-catolică din sec. 14, cu picturi murale interioare din 1380. În satul Stolna există o biserică ortodoxă din zid, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1730, cu picturi murale interioare din 1772), iar în satul Finișel, o biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1758, cu picturi interioare din 1807). Cod poștal: 3443.

SĂVÂRȘIN, com. în jud. Arad, alcătuită din 9 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Zarand și cele de NE ale Pod. Lipovei, pe valea Mureșului; 3 398 loc. (1 iul. 1997): 1 660 de sex masc. și 1 738 fem. Stație (în satul Săvârșin) și haltă de c.f. (în satul Toc). Expl. de molibdenit (în satul Troaș), granit (Săvârșin) și de marmură (în satul Căprioara). Expl. și prelucr. lemnului. În satul Săvârșin, menționat documentar, prima oară, în 1479, se află un muzeu cu colecții de artă plastică și decorativă (grafică universală, artă decorativă din Extremul Orient, grafică și pictură semnate de Eugen Popa și Gina Hagiu) și de etnografie, iar în satul Temeșești, atestat documentar în 1479, un punct muzeal etnografic, cu piese de port popular, țesături, icoane, ceramică ș.a. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Săvârșin se află un castel (sec. 18), în stil neoclasic (cumpărat de regele Mihai I în 1941 și naționalizat în 1948), iar în satul Troaș, o biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (1782). Cod poștal: 2880.

SĂVENI 1. Câmpia Săvenilor, câmpie deluroasă situată în partea central-nordică a Câmpiei Jijiei

Superioare (Pod. Moldovei), la N de Dealurile Copalău–Cozancea, mărginită la N și NE de valea Prutului, la SE de culmea Ripiceni–Stânca, iar la V de aria depresionară Dorohoi–Botoșani. Este străbătută de râul Başeu și parțial de Jijia.

2. Oraș în jud. Botoșani, situat în Câmpia Jijiei Superioare, la 100 m alt., în zona de confl. a râului Podriga cu Başeu, la 35 km NE de municipiul Botoșani; 8 683 loc. (1 iul. 1997): 4 159 de sex masc. și 4 524 fem. Supr.: 5,42 km^2; densitatea: 1 602 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1991). Nod rutier. Fabrici de conf. și de produse alim. (caşcaval, biscuiți, panificație). Muzeu de istorie și arheologie (f. 1964). Casa memorială „Mihai Ciucă". Spital (din 1879). **Istoric.** Localitatea apare menționată documentar, prima oară, ca așezare rurală, la 11 apr. 1546, iar la 4 aug. 1818 devine târg (prin hrisovul domnesc semnat de Scarlat Callimachi) cu drept de a ține 12 iarmaroace pe an pentru comerț cu vite. Declarat oraș în 1920, a fost trecut în rândul așezărilor rurale în 1950 și a redevenit oraș la 17 febr. 1968. În prezent, orașul **S.** are în subordine ad-tivă satele Bodeasa (atestat documentar la 30 mart. 1652), Bozieni (atestat la 14 aug. 1432, cu numele Boji Petru, iar în 1667 cu numele Boziani), Chișcăreni (20 dec. 1635), Petricani (24 nov. 1492) și Sat Nou. **Monumente:** rateșul/hanul (mijlocul sec. 18), care adăpostește azi Muzeul de istorie și arheologie; bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1880) — o îmbinare a stilului gotic cu cel bizantin — și „Sfântul Gheorghe" (1804-1805, reconstruită în anii 1890-1895 ca urmare a deteriorării provocate de un trăsnet, care a lovit biserica în 1884). Cod poștal: 6875.

3. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe dr. râului Ialomița; 5 714 loc. (1 iul. 1997): 2 815 de sex masc. și 2 899 fem. Haltă de c.f. (în satul Platonești). Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Creșterea bovinelor, ovinelor, porcinelor și păsărilor. Satul Săveni a luat ființă în 1870. Cod poștal: 8455.

SĂVINEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Cracău-Bistrița, pe râul Bistrița, la 12 km SE de municipiul Piatra-Neamț; 6 841 loc. (1 iul. 1997): 3 424 de sex masc. și 3 417 fem. Halte de c.f. (în satele Săvinești și Dumbrava-Deal). Centrală electrică și de termoficare. Construcții de mașini și utilaje. Combinate de fire și fibre sintetice (relon, melană), intrat în funcțiune în 1959 și de îngrășăminte și produse azotoase. Cod poștal: 5612.

SÂG, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată în partea de S a Depr. Șimleului, la poalele de NE ale M-ților Plopiș, pe cursurile superioare ale râurilor Barcău și Valea Banului; 3 493 loc. (1 iul. 1997): 1 749 de sex masc. și 1 744 fem. Centru de prelucr. a firelor și fibrelor textile (în satul Tusa). Satul Sâg apare menționat documentar, prima oară în 1257. Bisericile ortodoxe, din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Tusa (începutul sec. 17) și Sârbi (1707, cu picturi interioare din 1824, decorată cu crestături). Cod poștal: 4780.

SÂI, râu, afl. stg. al Dunării în amonte de Turnu Măgurele; 81 km; supr. bazinului: 352 km^2. Izv. din Câmpia Boian și curge paralel și în apropiere de cursul inf. al Oltului. Mulți geografi consideră râul Sâi ca fiind un vechi curs, părăsit, al Oltului, fapt pentru care este denumit, sugestiv, *Oltu Mic.*

SÂMBĂTA 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Holod, în zona Dealurilor Pădurii Craiului, pe râul Holod; 1 722 loc. (1 iul. 1997): 831 de sex masc. și 891 fem. Stație (în satul Rogoz) și haltă de c.f. (în satul Zăvoiu). Nod rutier. Satul Sâmbăta apare menționat documentar, prima oară, în 1508. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17, cu iconostas pictat în sec. 18 de David zugravul), „Buna Vestire" (1769) și „Sfântul Nicolae" (sec. 19, cu picturi originare executate de Ioan Lăpușan), în satele Copăceni, Ogești și Rotărești. Cod poștal: 3611.

2. Mânăstirea ~ → Voila (2).

SÂMBĂTA DE SUS → Voila (2).

SÂMBUREȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în SV Piem. Cotmeana; 1 342 loc. (1 iul. 1997): 684 de sex masc. și 658 fem. Centru viticol și de vinificație. Apicultură. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Sâmburești se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1611, cu pridvor adăugat în 1771 și cu picturi murale interioare din 1829; clopot din 1711) și curtea boierească a armașului Marcu (1611). Cod poștal: 0532.

SÂNANDREI, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timișului, pe râul Bega Veche; 4 810 loc. (1 iul. 1997): 2 415 de sex masc. și 2 395 fem. Nod feroviar. Culturi de cereale,

plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Creșterea bovinelor. Satul Sânandrei apare menționat documentar, prima oară, în 1333. În satul Carani, atestat documentar în 1717, se află o biserică romano-catolică având hramul „Înălțarea Sfintei Cruci" (1734) și un conac în stil baroc (1733-1734). Cod poștal: 1993.

SÂNCEL, com. în jud. Alba, alcătuită din 3 sate, situată în zona Dealurilor Târnavei Mici, pe râul Târnava Mică, în apropiere de confl. cu Târnava Mare; 2 877 loc. (1 iul. 1997): 1 464 de sex masc. și 1 413 fem. Halte de c.f. (în satele Sâncel și Pănade). Centru pomiviticol. Satul Sâncel apare menționat documentar, prima oară, în 1252, iar satele Pănade și Iclod, în anii 1290 și 1347. Monument închinat eroilor căzuți pe câmpurile de luptă în timpul celor două războaie mondiale. Cod poștal: 3179.

SÂNCRAIU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Huedin, la poalele de NE ale M-ților Vlădeasa, la 600 m alt., pe râul Călata; 1 865 loc. (1 iul. 1997): 883 de sex masc. și 982 fem. În satul Sâncraiu, menționat documentar, prima oară, în 1337, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu unele refaceri din sec. 15, iar în satul Domoșu, atestat documentar în 1408, o biserică reformată (sec. 18), cu tavan casetat și pictat în 1774. Biserică reformată (sec. 18-19), în satul Alunișu. Cod poștal: 3526.

SÂNCRAIU DE MUREȘ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. râului Mureș, la poalele Colinelor Mădărașului; 5 904 loc. (1 iul. 1997): 2 890 de sex masc. și 3 014 fem. Haltă de c.f. (în satul Nazna). Creșterea bovinelor. În satul Sâncraiu de Mureș, menționat documentar, prima oară, în 1293, se află o biserică din sec. 12 (azi biserică reformată), zugrăvită în anul 1900, o biserică romano-catolică (sec. 14, cu tavan casetat și pictat în sec. 18) și o biserică ortodoxă din lemn și piatră (1793), iar în satul Nazna, atestat documentar în 1453, o biserică ortodoxă construită în anii 1991-1993. Cod poștal: 4323.

SÂNCRĂIENI, com. în jud. Harghita, alcătuită din 7 sate, situată în Depr. Ciuc, la poalele de SE ale M-ților Harghita și cele de SV ale M-ților Ciuc, la 650 m alt., pe cursul superior al râului Olt; 6 127 loc. (1 iul. 1997): 3 095 de sex masc. și 3 032 fem. Stație de c.f. (în satul Sâncrăieni). Nod rutier. Expl. de cinabru (din 1975, în satul Sântimbru), de andezit

Sâncrăieni. Vas dacic din argint

și de balast. Prelucr. lemnului (cherestea, butoaie, doage). Stație particulară (româno-franceză) de îmbuteliere a apelor minerale, dată în folosință la 7 mai 1993. Moară de apă și joagăr (1878), în satul Sântimbru. Muzeu etnografic (în satul Sâncrăieni). Izvoare cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, feruginoase, hipotone (în satul Sântimbru-Băi). În arealul satului Sâncrăieni au fost descoperite (1953) vestigiile unei așezări dacice (sec. 3 î.Hr.) și un tezaur dacic din argint (sec. 1 î.Hr.) alcătuit din două vase semiferice, 12 cupe de diferite forme, două brățări masive, o fibulă, monede etc. În satul Sâncrăieni, menționat documentar, prima oară, în 1566, se află două biserici romano-catolice, cu ziduri de incintă, una datând din sec. 15 (cu unele refaceri din sec. 17) și alta din sec. 18 (cu hramul „Sfântul Ștefan"), iar în satul Sântimbru, o biserică romano-catolică (1777, cu altar poliptic) și o capelă cu hramul „Sfânta Margareta" (sec. 15). Biserici romano-catolice, în satele Misentea (1247, fortificată în 1330) și Leliceni (sec. 15). În satul Sântimbru-Băi se află conacul „Henter" (sec. 18), în stil baroc. În M-ții Harghita, în arealul com. S. există mlaștinile Büdoș și Borsaroș și tinovul Luci (6 000 m^2), declarate rezervații botanice. Tinovul Luci este împădurit (pădure de pin silvestru), în care își găsesc adăpost o serie de relicte glaciare, printre care se remarcă mesteacănul pitic (*Betula nana*), la limita sudică a arealului său mondial. Cod poștal: 4115.

SÂNDOMINIC, com. în jud. Harghita, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de N a Depr. Ciuc, la poalele de NV ale M-ților Ciuc, în zona de

confl. a râurilor Lunca Mare și Sedloco cu Oltul; 6 561 loc. (1 iul. 1997): 3 254 de sex masc. și 3 307 fem. Expl. de dolomit și marmură. Fabrică de cherestea. Muzeu de istorie și etnografie. În satul Sândominic, menționat documentar, prima oară, în 1567, se află o biserică romano-catolică (sec. 13), cu zid de incintă realizat în 1813, și o biserică ortodoxă, din lemn, datând de la începutul sec. 19. Cod poștal: 4142.

SÂNGEORGIU DE MUREȘ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în lunca și pe terasele de pe stg. Mureșului, în zona de contact cu Dealurile Nirajului, la 350 m alt.; 7 818 loc. (1 iul. 1997): 3 868 de sex masc. și 3 950 fem. Expl. de gaze naturale și de pietriș. Creșterea bovinelor. Culturi de cartofi și legume. Satul Sângeorgiu de Mureș apare menționat documentar, prima dată, în 1332. Stațiune balneoclimaterică de interes local, cu funcționare permanentă, cu climat de dealuri, sedativ, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 19°C) și ierni friguroase (în ian. medii termice sub –4°C). Temp. medie anuală este de 8°C, iar precipitațiile însumează c. 650 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul de cruțare și izv. cu ape minerale clorurate, sodice, iodurate, sulfuroase, recomandate pentru tratarea afecțiunilor reumatismale (spondiloze, artroze, poliartroze, tendinoze), a celor posttraumatice (stări după entorse, luxații și fracturi ale oaselor membrelor, tratate și vindecate), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice) etc. Castel (1870), în satul Sângeorgiu de Mureș; biserică reformată (1791), în satul Cotuș. Cod poștal: 4328.

SÂNGEORGIU DE PĂDURE, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor, în zona de confl. a râului Cușmed cu Târnava Mică; 5 615 loc. (1 iul. 1997): 2 689 de sex masc. și 2 926 fem. Stație de c.f. (în satul Sângeorgiu de Pădure). Expl. de gaze naturale. Expl. și prelucr. lemnului. Centru de confecționare a obiectelor din împletituri de paie. În arealul com., pe vatra fostului sat Bezidu Nou, a fost realizat (1984-1986) un lac de acumulare. Pe terit. satului Sângeorgiu de Pădure a fost descoperit (1942) un depozit de bronzuri, datând din prima Epocă a fierului, iar în perimetrul satului Bezid (1958), vestigiile unei așezări din perioada de trecere la feudalism (sec. 4), în care s-au găsit vase din sticlă, o fructieră, un pieptene din os ș.a. În satul Sângeorgiu de Pădure, menționat documentar, prima oară, în 1333, se află o biserică din sec. 14 (azi biserică reformată), în stil gotic, cu fragmente de picturi murale interioare de la sf. sec. 15, renovată în 1760 (când i se adaugă un turn și un amvon din piatră sculptată, realizat de David Sipoș) și 1935, precum și un castel (1809) în stil neoclasic, aparținând fam. Rhèdey. Cod poștal: 3280.

SÂNGEORZ-BĂI, oraș în jud. Bistrița-Năsăud, situat în Depr. Sângeorz, la poalele de S ale M-ților Rodnei și ale Dealului Pleșa (Muscelele Năsăudului), la 435-450 m alt., pe cursul superior al Someșului Mare, în zona de confl. cu râurile Cormaia și Borcut, la 50 km NE de municipiul Bistrița; 10 599 loc. (1 iul. 1997): 5 318 de sex masc. și 5 281 fem. Supr.: 4,19 km^2; densitatea: 2 529 loc./km^2. Stație de c.f. Expl. de marmură (în localit. componentă Cormaia) și de dacit. Fabrică de tricotaje; produse

Sângeorz-Băi

Vedere generală. (Hotel „Hebe" în stânga și complexul sanatorial balnear în dreapta)

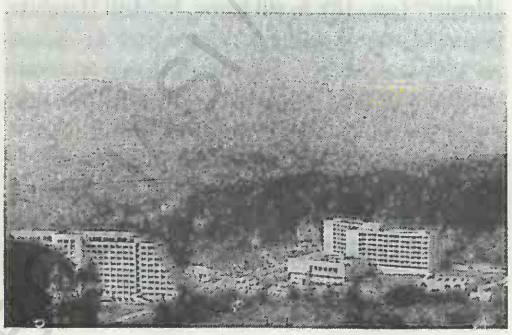

Buveta

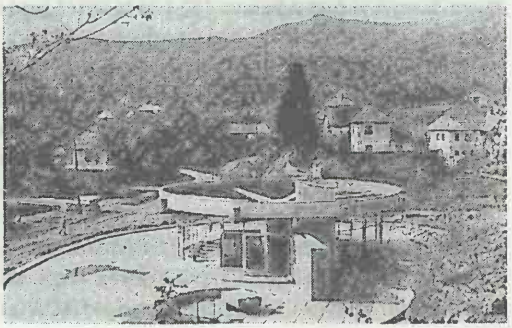

alim. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Muzeu de artă comparată (f. 1986), cu colecții de etnografie și lucrări de artă plastică aparținând artiștilor locali. Tabără anuală estivală de sculptură în lemn, în aer liber, cu participare internațională. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat moderat de dealuri și coline, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 18°C) și ierni friguroase (în ian. medii termice de –5,5°C). Temp. medie anuală este de 7,5°C, iar precipitațiile însumează c. 800 mm anual. Numeroase izv. cu ape minerale bicarbonatate, clorurate, sodice, calcice, magneziene, carbogazoase, hipertone (mineralizare totală: 12 231 mg/l), care rivalizează, sub aspect calitativ, cu izv. minerale de la Vichy (Franța) și Karlovy Vary (Cehia), dovedindu-se superioare, ca eficacitate, în tratarea afecțiunilor tubului digestiv (gastrite cronice, ulcere gastrice și duodenale, colite cronice, constipații cronice etc.), a celor hepatobiliare (dischinezie biliară, sechele după hepatită cronică, colecistită cronică necalculoasă și calculoasă), a bolilor metabolice și de nutriție (diabet zaharat, obezitate) ș.a. Complex sanatorial și balnear. **Istoric.** Prima atestare documentară a localității datează din 1245, dar aceasta are o existență anterioară, întrucât în 1241 ea figurează ca fiind devastată de invazia tătarilor. În 1440, așezarea apare consemnată, cu numele *Zenthgyurgh*, printre localitățile dăruite lui Jars de Kusal, iar în 1529 figura printre cele 23 de sate intrate în posesia domnului Moldovei, Petru Rareș. Declarat oraș în dec. 1960, **S.-B.** are în subordine ad-tivă două localit. componente (Cormaia și Valea Borcutului). **Monumente:** biserica ortodoxă, din lemn, cu hramul „Buna Vestire", în stil maramureșan, construită în anii 1550-1560 și reconstruită în 1751, păstrează icoane realizate în 1747 de Teodor zugravul. Cod poștal: 4529.

SÂNGER, com. în jud. Mureș, alcătuită din 7 sate, situată în zona Colinelor Comlodului, pe Pârâu de Câmpie; 2 357 loc. (1 iul. 1997): 1 168 de sex masc. și 1 189 fem. Stație de c.f. (în satul Sânger). Expl. de gaze naturale. Satul Sânger apare menționat documentar, prima oară, în 1328. Cod poștal: 4376.

SÂNGERU, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Buzăului, în depresiunea omonimă, la poalele de N ale Dealului Istrița, pe cursul superior al râului Cricovu Sărat; 5 444 loc. (1 iul. 1997): 2 795 de sex masc. și 2 649 fem. Pomicultură (meri, pruni, nuci, peri). Muzeu de istorie, etnografie și științele naturii (f. 1970). În satul Sângeru se află biserica având hramul „Sfântul Andrei", construită în anii 1793-1816 prin osârdia stolnicului Alexandru Văcărescu și a soției sale Anica, și conacul „Bozianu" (1793). Cod poștal: 2146.

SÂNMARTIN 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Miersigului cu Dealurile Pădurii Craiului, pe râul Hidișel; 7 458 loc. (1 iul. 1997): 3 649 de sex masc. și 3 809 fem. Halte de c.f. (în satul Sânmartin și la Băile Felix). În arealul com. **S.** se află stațiunile balneoclimaterice *Băile Felix* și *Băile 1 Mai*. În satul Sânmartin, menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, se află un castel (sec. 18), iar în satul Haieu, atestat documentar în 1249, o biserică-sală, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", de formă pătrată, fără turn, datând din sec. 14 (cu modificări din 1857 și restaurată în 1977), cu elemente gotice și romanice. Rezervație naturală (lacul și pârâul Peța). Punct fosilifer (Dealul Șomleu, în satul Betfia) cu resturi de reptile, păsări și numeroase mamifere din Pleistocenul mediu. Cod poștal: 3733.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 5 sate, situată în partea de SE a Depr. Ciuc, la poalele de SV ale M-ților Ciuc; 4 243 loc. (1 iul. 1997): 2 131 de sex masc. și 2 112 fem. Nod rutier. Izv. cu ape minerale carbogazoase. În satul Sânmartin, menționat documentar, prima oară, în 1333, se află o capelă romano-catolică (1564), o cetate țărănească cu o capelă (1658) și o biserică romano-catolică (1749-1802), și o casă din lemn (1827). În satul Lăzărești, atestat documentar în 1365, există o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 17) și o biserică romano-catolică (1883), iar în satul Cozmeni, menționat documentar în 1333, o biserică romano-catolică din sec. 14, cu zid de incintă din 1720. Cod poștal: 4133.

SÂNMĂRTIN, com. în jud. Cluj, alcătuită din 8 sate, situată în zona Dealurilor Jimborului, pe dr. râului Fizeș; 1 932 loc. (1 iul. 1997): 906 de sex masc. și 1 026 fem. Satul Sânmărtin apare menționat documentar, prima oară, în 1292. Bisericile din lemn cu același hram —„Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Târgușor (sec. 17), Cutca (1720) și Sâmboieni (1753); biserică reformată (sec. 18), în satul Diviciorii Mari. Cod poștal: 3495.

SÂNMEDRU → **Roman.**

SÂNMIHAIU ALMAŞULUI, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Almaş, pe râul Almaş; 1 727 loc. (1 iul. 1997): 839 de sex masc. şi 888 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). Muzeu de istorie. În satul Sânmihaiu Almaşului, menţionat documentar, prima oară, în 1546, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1778). Cod poştal: 4720.

SÂNMIHAIU DE CÂMPIE, com. în jud. Bistriţa-Năsăud, alcătuită din 6 sate, situată în partea de N a Colinelor Comlodului; 1 696 loc. (1 iul. 1997): 808 de sex masc. şi 888 fem. Halte de c.f. (în satele Sânmihaiu de Câmpie şi Brăteni). Nod rutier. Satul Sânmihaiu de Câmpie apare menţionat documentar, prima oară, în 1329. În satul Sălcuţa, atestat documentar în 1329, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 17), cu picturi interioare executate în 1779 (în altar) şi 1788 (în naos şi pronaos). Cod poştal: 4457.

SÂNMIHAIU ROMÂN, com. în jud. Timiş, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Timişului, pe canalul Bega; 3 629 loc. (1 iul. 1997): 1 760 de sex masc. şi 1 869 fem. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, legume etc. Creşterea bovinelor (în satul Utvin). Satul Sânmihaiu Român apare menţionat documentar, prima oară, în 1327, iar satele Sânmihaiu German şi Utvin în 1333. Cod poştal: 1936.

SÂNNICOLAU MARE, oraş în extremitatea de V a României, în jud. Timiş, situat în Câmpia Mureşului inferior, pe râul Aranca, la 90 m alt., la 63 km NV de municipiul Timişoara, la 25 km de graniţa cu Ungaria (via Cenad) şi 19 km de frontiera cu Iugoslavia (via Dudeştii Vechi); 12 943 loc. (1 iul. 1997): 6 185 de sex masc. şi 6 758 fem. Supr.: 8,33 km^2; densitatea: 1 553 loc./km^2. Staţie de c.f. Nod rutier. Expl. de argilă. Fabrici de componente auto (din 1997), de mobilă, ciorapi, produse ceramice, produse alim. (lapte praf, preparate din carne şi lapte, panificaţie) şi de nutreţuri combinate. Filatură şi ţesătorie de in şi cânepă. Ateliere de reparaţii diverse. Morărit. Sere legumicole. Muzeu cu secţii de istorie, arheologie şi etnografie. La **S.M.** s-a născut compozitorul, pianistul şi muzicologul ungur Béla Bártok (1881-1945). **Istoric.** În perimetrul oraşului au fost descoperite urme materiale din Neolitic şi mai ales din Epoca bronzului (unelte, podoabe etc.). În timpul stăpânirii romane, aici a staţionat un detaşament al *Legiunii a XIII-a Gemina.* Săpăturile arheologice au identificat vestigiile unei aşezări civile romane (sec. 2-3) şi au scos la iveală (1799) un tezaur alcătuit din 23 de vase din aur (şapte căni, două pahare tronconice, două vase rituale, două cupe cu picior, un rhyton — cupă în formă de corn —, o fructieră ovală ş.a.), datând din perioada migraţiei popoarelor (sec. 9–11), atribuit în mod diferit de către specialişti, atât bulgarilor, cât şi pecenegilor sau unor meşteri din ţinuturile Mării Azov. Tezaurul se află la „Kunsthistorisches Museum" din Viena. Aşezarea apare menţionată prima oară, în 1247, în *Diploma Ioaniţilor,* apoi este consemnată în 1256 şi în 1334, cu numele *Sanctus Michael* (denumirea actuală datează din sec. 18, o dată cu instaurarea stăpânirii habsburgice în Banat). În 1241, localit. suferă mari pagube provocate de invazia tătarilor. În aug. 1552, cetatea de aici a fost ocupată de turci, iar aşezarea inclusă în paşalâcul Timişoarei. În 1716, trupele austriece, comandate de Eugeniu de Savoia, alungă pe turci, iar întreg Banatul intră sub stăpânirea habsburgică. În 1752, în această zonă au fost colonizate numeroase familii germane. Declarat oraş în 1950. **Monumente:** biserica sârbească având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1783-1787), în stil baroc, declarată monument istoric şi de arhitectură, posedă o icoană adusă de la Muntele Athos şi o cruce sculptată în lemn (1760), poleită cu aur; biserica ortodoxă română (1898-1899), cu aspect de catedrală (34 m lungime şi 14 m lăţime); castelul „Nako" (1864), în stil neoclasic, declarat monument de arhitectură; casa memorială Béla Bártok, cu un bust al marelui compozitor ungur; bustul poetului Mihai Eminescu (dezvelit la 11 oct. 1925). Cod poştal: 1976.

SÂNPAUL 1. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, situată în zona Dealurilor Clujului, pe râul Valea Mare; 2 373 loc. (1 iul. 1997): 1 210 de sex masc. şi 1 163 fem. În satul Sânpaul, menţionat documentar, prima oară, în 1295, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfânta Treime" (1722, cu picturi interioare executate în 1788 de Dimitrie Ispas din Gilău), iar în satele Sumurducu şi Şardu, câte o biserică din lemn, cu acelaşi hram — „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil", datând din 1715 şi, respectiv, 1752. În satul Berindu există o biserică din lemn, cu hramul „Înălţarea Dom-

nului", ridicată în 1752 și pictată la interior în 1841 de Macarian Simion. Cod poștal: 3465.

2. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în lunca și pe terasele râului Mureș, la poalele Colinelor Mădărașului și Dealurilor Târnăvenilor; 3 642 loc. (1 iul. 1997): 1 870 de sex masc. și 1 772 fem. Halte de c.f. (în satele Sânpaul și Chirileu). Balastieră. Moară de cereale. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi ș.a. Fermă legumicolă (roșii, ardei, fasole ș.a.). În satul Sânpaul, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică romano-catolică (sec. 14, cu unele refaceri din sec. 18), capela „Haller" (1745-1760) și un castel datând din sec. 13, stăpânit de-a lungul timpului de diferite familii nobiliare. La începutul sec. 17 a intrat în posesia familiei Haller, care l-a refăcut (1610) și l-a stăpânit până în 1674. În perioada comunistă, castelul a fost sediul C.A.P., iar după evenimentele din 1989 a intrat într-o stare avansată de degradare. În satul Sânmărghita, atestat documentar în 1408, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18). Cod poștal: 4311.

SÂNPETRU, com. în jud. Brașov, alcătuită dintr-un sat, situată în Depr. Brașov, la poalele Dealului Lempeș, pe râul Durbav, la 6 km N de municipiul Brașov; 3 286 loc. (1 iul. 1997): 1 619 de sex masc. și 1 667 fem. Sanatoriu. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume ș.a. Pomicultură (meri). În arealul com. S., între Dealul Lempeș și Masivul Tâmpa, se află „poarta" de la Sânpetru, unde aria depresionară se îngustează, făcându-se trecerea între compartimentul ei vestic (Depr. Bârsei) și Depr. Sfântu Gheorghe. În satul Sânpetru, menționat documentar, prima oară, în 1240, se află o biserică ortodoxă, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1781, cu picturi murale interioare și exterioare executate în 1784), și o puternică cetate țărănească (sec. 14-15), întărită cu mai multe turnuri de apărare. În mijlocul cetății există o biserică datând din sec. 13 (azi biserică evanghelică), cu unele transformări ulterioare, care păstrează un valoros ansamblu de picturi murale, de influență italiană, executate în sec. 14, între care se evidențiază „Judecata de Apoi" și „Moartea Sfântului Ștefan". Cod poștal: 2245.

SÂNPETRU DE CÂMPIE, com. în jud. Mureș, alcătuită din 6 sate, situată în partea de N a Colinelor Comlodului, pe râul Șesu; 2 917 loc. (1 iul. 1997): 1 483 de sex masc. și 1 434 fem. Pe terit. satului Sângeorgiu de Câmpie au fost descoperite vestigiile unei așezări romane din sec. 2-3, în care s-au găsit fibule, vase ceramice, o statuetă din bronz, reprezentând un copil, cărămizi ș.a. În satul Sânpetru de Câmpie, menționat documentar, prima oară, în 1305, se află o biserică din sec. 14 (azi biserică reformată), cu un turn ridicat în 1901. Cod poștal: 4391.

SÂNPETRU MARE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Mureșului, pe stg. văii Mureșului și pe râul Aranca; 5 542 loc. (1 iul. 1997): 2 693 de sex masc. și 2 849 fem. Stație (în satul Sânpetru Mare) și haltă de c.f. (în satul Saravale). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, cartofi, legume ș.a. Satul Sânpetru Mare apare menționat documentar, prima oară, în 1333. Satul Saravale, atestat documentar în 1333, a funcționat ca important centru de cojocărit artistic din sec. 18 și până în primele decenii ale sec. 20. În satul Igriș, se află o biserică cisterciană datând din 1179. Cod poștal: 1989.

SÂNSIMION, com. în jud. Harghita, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Ciuc, la poalele de SE ale M-ților Harghita, pe cursul superior al râului Olt; 3 380 loc. (1 iul. 1997): 1 678 de sex masc. și 1 702 fem. Stație de c.f. (în satul Sânsimion). Expl. de balast. Fabrici de cherestea, spirt, amidon, glucoză și dextrină. Creșterea bovinelor. În satul Sânsimion, menționat documentar, prima oară, în 1333, se află o biserică romano-catolică (1564) și un conac (începutul sec. 19), iar în satul Cetățuia, atestat documentar, în 1567, o biserică romano-catolică (sec. 14), cu zid de incintă din sec. 18. Cod poștal: 4114.

SÂNTANA, com. în jud. Arad, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Aradului; 13 165 loc. (1 iul. 1997): 6 547 de sex masc. și 6 618 fem. Nod feroviar și rutier. Reparații de mașini și utilaje agricole. Prelucr. lemnului; produse alim. (preparate din lapte). Centru viticol. Sere legumicole și floricole (7 ha). Creșterea bovinelor și ovinelor. În satul Sântana se află o biserică din sec. 18 și „Urbarialhaus" (1749) — fost așezământ al piariștilor (1749-1788), apoi reșed. administrației domeniale (după 1788), azi sediul Primăriei. Cod poștal: 2977.

SÂNTANA DE MUREȘ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în lunca și pe terasele

Mureșului, la poalele Colinelor Mădărașului, pe râul Iceni; 3 712 loc. (1 iul. 1997): 1 804 de sex masc. și 1 908 fem. Fabrică de produse lactate. În satul Sântana de Mureș a fost descoperită (1903) o necropolă de înhumație (sec. 4), în care s-au găsit vase ceramice din pastă cenușie fină, fibule, catarame, mărgele din chihlimbar sau din sticlă colorată, pahare din sticlă etc. Inventarul recuperat, specific perioadei cuprinse între mijlocul sec. 3 și mijlocul sec. 5, a dat numele culturii materiale Sântana de Mureș, cu o arie largă de răspândire, respectiv pe toată supr. României (cu excepția Dobrogei), precum și în afara frontierelor țării, până în Câmpia Panonică și până în stepele pontice și Crimeea. În satul Sântana de Mureș, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică din sec. 13-14 (azi biserică reformată), cu turn ridicat în 1930, care păstrează picturi murale interioare executate la sf. sec. 14 de un pictor italian (se remarcă frescele „Ana întreită cu fericitele neamuri", „Judecata de Apoi", portrete de apostoli și profeți etc.). În satul Chinari, atestat documentar în 1319, există o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată) și reconstruită în 1911. Cod poștal: 4317.

SÂNTANDREI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Miersigului cu Câmpia Barcăului, pe Crișu Repede; 3 725 loc. (1 iul. 1997): 1 792 de sex masc. și 1 933 fem. Creșterea porcinelor (în satul Palota). În satul Sântandrei, menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangeli Mihail și Gavriil" (1782), iar în satul Palota, atestat documentar în 1214, o biserică romano-catolică având hramul „Sfântul Anton de Padova" (1825). Cod poștal: 3710.

SÂNTĂMĂRIA-ORLEA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 9 sate, situată în Depr. Hațeg, în zona de confl. a Râului Mare cu Streiul; 3 678 loc. (1 iul. 1997): 1 833 de sex masc. și 1 845 fem. Nod feroviar (stație în satul Subcetate și haltă de c.f. în satul Ciopeia). Hidrocentrală (11,5 MW), intrată în funcțiune în 1991. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea bovinelor. În satul Sântămăria-Orlea, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică reformată (până în sec. 17 a fost ortodoxă), ctitorie a cnejilor din familia Cânde, construită în anii 1270-1280, cu forme arhitecturale specifice tranziției de la stilul romanic la goticul târziu. În

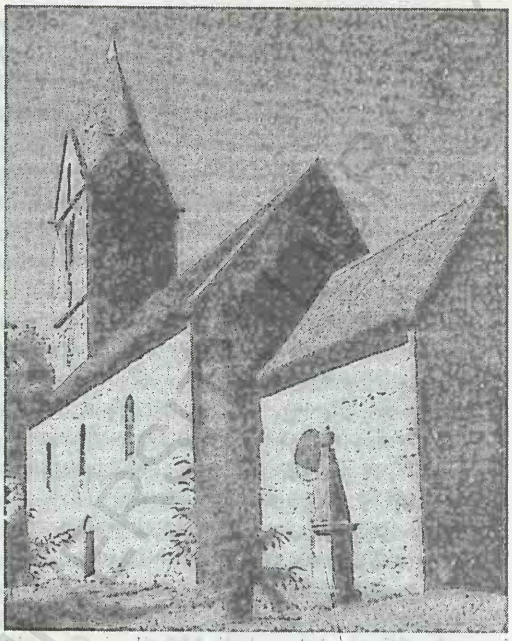

Biserica reformată
Sântămăria-Orlea

Detaliu din scena „Descoperirea Sfintei Cruci" de la biserica reformată

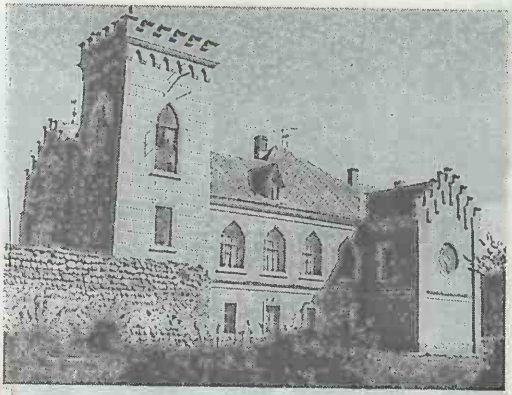

Sântămăria-Orlea. Castelul „Kendeffy"

interior păstrează picturi murale datând din anii 1311 și c. 1400. Turnul-clopotniță are forma unei prisme cu baza pătrată și cu un portal în stil romanic. Tot aici, există un castel al fam. Kendeffy (sec. 18-19), plasat în mijlocul unui parc. În satul Subcetate se află ruinele unei biserici din sec. 18 și cetatea regală a Hațegului (sec. 13-15), cu turn hexagonal din piatră și ziduri de incintă din piatră, apărate de un val de pământ și șanț; în satul Sânpetru există o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 14), iar în satul Săcel, un castel din sec. 19. În arealul satului Sânpetru au fost descoperite (1889-1929) numeroase resturi de reptile (dinozauri, crocodilieni. chelonieni) în depozite continentale; ulterior au mai fost scoase la iveală (iul.-aug. 1994) mai multe schelete și ouă de dinozauri, zona respectivă fiind declarată rezervație paleontologică. Cod poștal: 2660.

SÂNTIMBRU, com. în jud. Alba, alcătuită din 5 sate, situată în lunca și pe terasele Mureșului, în zona de contact cu Pod. Secașelor (în E) și cu prelungirile M-ților Trascău (în V), la confl. râului Galda cu Mureșul; 2 521 loc. (1 iul. 1997): 1 257 de sex masc. și 1 264 fem. Stație (în satul Sântimbru) și haltă de c.f. (în satul Coșlariu). Expl. de piatră pentru construcții și de balast. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. În satul Sântimbru, menționat documentar, prima oară, în 1238, se află o biserică din sec. 13 (azi reformată), distrusă în 1442, în timpul bătăliei cu turcii și reconstruită ulterior prin grija domnului Iancu de Hunedoara, cu picturi murale interioare din sec. 15. Cod poștal: 3313.

SÂNZIENI, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Depr. Târgu Secuiesc, la poalele de NE ale M-ților Bodoc și cele de SV ale M-ților Nemira, pe râul Cașin (afl. al Râului Negru); 4 768 loc. (1 iul. 1997): 2 406 de sex masc. și 2 362 fem. Stație de c.f. (în satul Sânzieni). Nod rutier. Moară de apă (în satul Valea Seacă). Creșterea ovinelor. În satul Sânzieni, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică (1401), în stil gotic, cu transformări ulterioare renascentiste, situată în mijlocul unei cetăți cu ziduri înalte (4 m), întărite cu turnuri circulare pe laturile de E și de V, precum și o capelă romano-catolică având hramul „Sfânta Maria" (1686), o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) și casele „Könczey" (1608, reparată în 1829) și „Tamás Elek" (sec. 19). În satul Petriceni, atestat documentar în 1332, există o biserică romano-catolică (1825) și conacul „Botsa" (sec. 19). Cod poștal: 4086.

SÂRBENI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea; 1 901 loc. (1 iul. 1997): 925 de sex masc. și 976 fem. Nod rutier. Reșed. com. este satul *Sârbenii de Jos,* în care se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1778). Cod poștal: 0626.

SÂRBI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Barcăului cu Dealurile Oradei, pe râul Almaș; 3 188 loc. (1 iul. 1997): 1 584 de sex masc. și 1 604 fem. Satul Sârbi apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294. Cod poștal: 3739.

SCĂENI → **Boldești-Scăeni.**

SCĂEȘTI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NE a Piem. Bălăciței, pe dr. văii Jiului; 2 384 loc. (1 iul. 1997): 1 136 de sex masc. și 1 248 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, piersici, caiși ș.a.). Viticultură. În satul Scăești se află Muzeul memorial „Henri Catargi", amenajat în casa pictorului, și o biserică având triplu hram — „Sfântul Nicolae, Sfântul Dumitru și Cuvioasa Parascheva" (1818-1824, reparată în anii 1903, 1928, 1937), iar în satul Valea lui Pătru, o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1815). Cod poștal: 1190.

SCĂIANI → **Boldești-Scăeni.**

SCĂRIȘOARA 1. Ghețarul ~, peșteră situată în partea de E-NE a M-ților Bihor (M-ții Apuseni), la 1 165 m alt., pe cumpăna de ape dintre bazinele

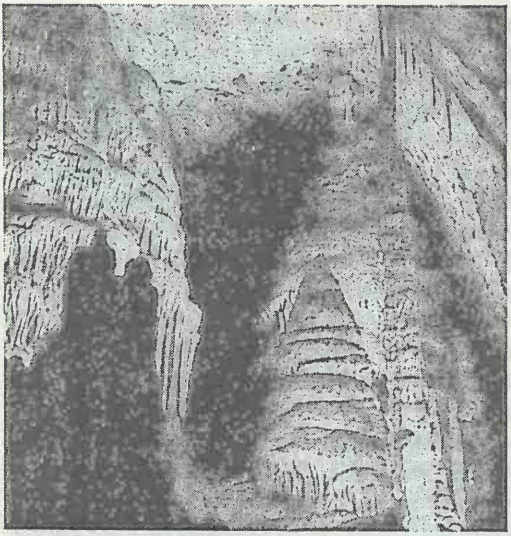

Stalagmite calcaroase

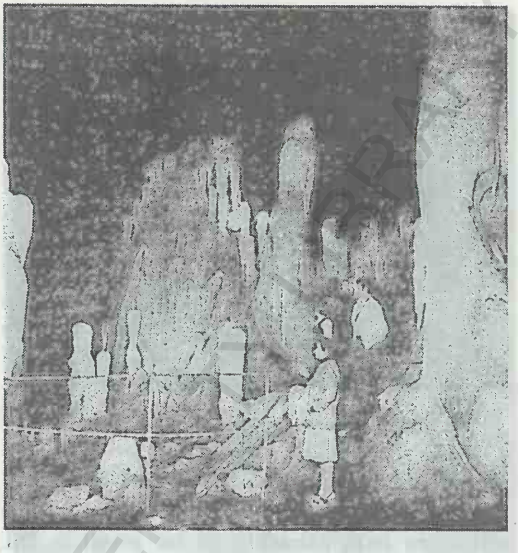

Stalagmite de gheață

Scărișoara (1)

văilor Gârda Seacă și Valea Ocoale, în arealul com. Gârda de Sus. Pr. caracteristică a peșterii (formată în calcare triasice) este dată de prezența, în interiorul ei, a unui ghețar de tip static, cu o vechime de peste 3 000 de ani, cu o supr. de 5 500 m^2 și un volum de aproximativ 55 000 m^3. Grosimea stratului de gheață depășește pe alocuri 20 m. Avenul de la intrare, de formă circulară, adânc de 50 m și cu un diametru de 57 m, comunică cu o sală mare, circulară, prin intermediul căreia se asigură accesul în celelalte săli. Marginea estică a avenului este amenajată cu scări din lemn pentru a ușura accesul

Scărișoara (1). Sala mare

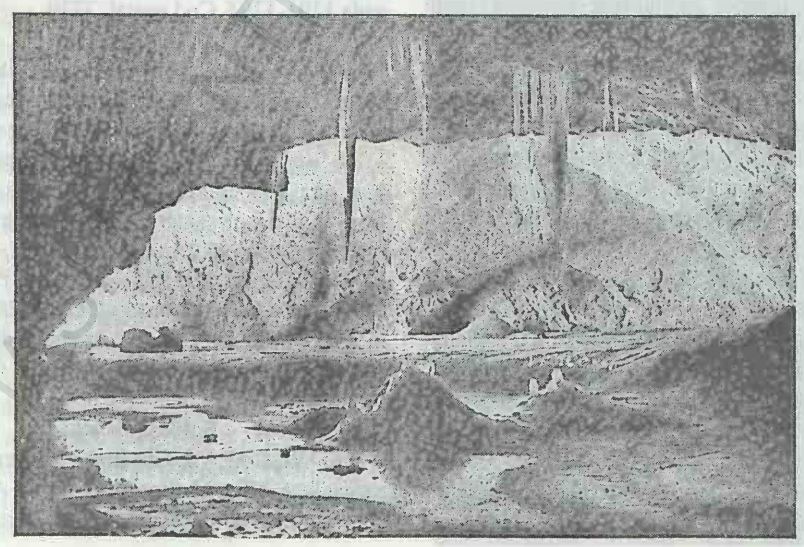

în peșteră. În faleza de gheață, de-a lungul căreia se coboară în peșteră, se observă benzi orizontale de impurități, situate la niveluri diferite, pe baza cărora s-a putut stabili vechimea ghețarului. Numeroase forme concreționare calcaroase, precum și nenumărate formațiuni stalagmitice de gheață, înalte de c. 5 m. Faună cavernicolă săracă (*Pholeuon proserpinae glaciale*). În gheața din interiorul peșterii s-a descoperit un schelet de capră neagră (*Rupicapra rupicapra*). În 1938, peștera S. a fost declarată monument al naturii și rezervație speologică. Obiectiv turistic.

2. Com. în jud. Alba, alcătuită din 14 sate, situată la poalele de E ale M-ților Bihor, pe cursul superior al râului Arieșu Mare; 1 988 loc. (1 iul. 1997): 1 035 de sex masc. și 953 fem. Satul Scărișoara apare menționat documentar, prima oară, în 1733. Cod poștal: 3389.

3. Com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Câmpiei Romanați, pe cursul inf. al râului Olt; 3 313 loc. (1 iul. 1997): 1 672 de sex masc. și 1 641 fem. Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. În satul Scărișoara se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1833). Cod poștal: 6816.

SCĂRIȚA-BELIOARA → Poșaga.

SCĂUIANI → Boldești-Scăeni.

SCÂNTEIA 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe râul Strachina; 4 251 loc. (1 iul. 1997): 2 099 de sex masc. și 2 152 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, tutun, legume ș.a. Creșterea bovinelor, porcinelor, ovinelor și păsărilor. Satul Scânteia a luat naștere în 1895 cu locuitori veniți din jud. Brăila și Buzău, iar până în 1948, s-a numit *Brătianu*. Biserică (1901). Cod poștal: 8440.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Rebricea; 3 819 loc. (1 iul. 1997): 1 979 de sex masc. și 1 840 fem. Stație de c.f. (în satul Scânteia), inaugurată la 1 mai 1892. Pe terit. com. S. au fost descoperite (1994) urmele unei așezări neolitice în care s-au găsit unelte, fragmente de vase ceramice, figurine feminine ș.a. În satul Scânteia, menționat documentar, prima oară, în 1697, se află biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva", ctitorie din 1636 a domnului Vasile Lupu, refăcută în sec. 18 și reparată în 1846, iar în satul Borosești, atestat documentar în 1462, o biserică din lemn construită în 1812 (sau 1824) și refăcută în 1868. În satul Ciocârlești există un conac din sec. 19. Cod poștal: 6615.

SCÂNTEIEȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Covurlui; 2 447 loc. (1 iul. 1997): 1 239 de sex masc. și 1 208 fem. În satul Scânteiești se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1809). Cod poștal: 6245.

SCHAÄSBURG → Sighișoara.

SCHELA 1. Com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Covurlui, la confl. râului Neagra cu Lozova; 3 288 loc. (1 iul. 1997): 1 732 de sex masc. și 1 556 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Viticultură. Creșterea bovinelor. Până la 17 dec. 1964, satul și com. S. s-au numit *Lascăr Catargiu*. Cod poștal: 6219.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Subcarpatică Olteană, la poalele de SE ale M-ților Vâlcan; 2 271 loc. (1 iul. 1997): 1 123 de sex masc. și 1 148 fem. Reșed. com. este satul *Sâmbotin*. Expl. de antracit și de argile refractare. În apropierea com. S., în defileul Jiului, în perimetrul satului Pleșa din orașul Bumbești-Jiu, se află Mânăstirea Lainici (de călugări), cu biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", de mari dimensiuni (18 m lungime și 8 m lățime),

Schela (2). Biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a Mânăstirii Lainici

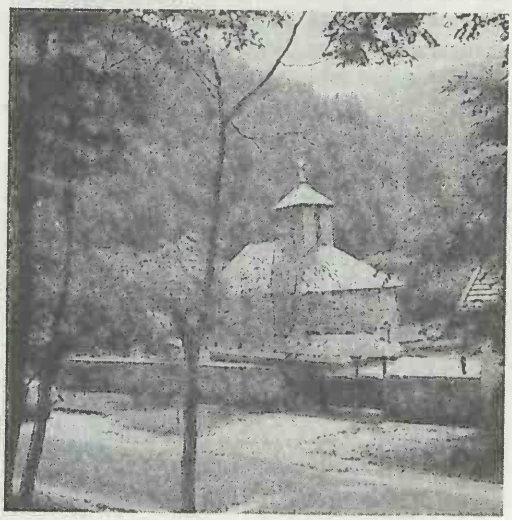

ctitorie boierească din anii 1812-1817, care păstrează picturi murale interioare de factură postbrâncovenească. Fațadele sunt decorate cu o friză de panouri pictate, sub cornișă, reprezentând figuri de sfinți și profeți. Turn-clopotniță, în formă pătrată, pe pronaos. Renovată în 1984. Muzeu cu colecții de icoane, cărți vechi, obiecte de cult ș.a. Mânăstirea Lainici are în subordine schitul Locuri Rele, situat la 2 km distanță, într-o poiană de pe versantul estic al M-ților Vâlcan, inițial cu o biserică din lemn, construită în anii 1850-1852 din inițiativa preoților Lupu Stolojan și C. Cartianu, apoi din cărămidă (1855-1858), sfințită în 1860, renovată și pictată în anii 1892-1897. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1776), „Sfântul Gheorghe" (1794), „Sfântul Andrei" (1812) și „Sfântul Nicolae" (1829), în satele Schela, Sâmbotin, Gornăcel și Arsuri. Cod poștal: 1434.

SCHESPURCH → **Sighișoara.**

SCHITU 1. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Burnas, pe râul Câlnișteа; 2 205 loc. (1 iul. 1997): 1 025 de sex masc. și 1 180 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **S.** a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (1857) și „Sfântul Nicolae" (1867), în satele Schitu și Căminеasca. Cod poștal: 8174.

2. Com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Boian, pe râul Iminog; 3 234 loc. (1 iul. 1997): 1 624 de sex masc. și 1 610 fem. Nod rutier. Fabrică particulară de bere (în satul Moșteni), inaugurată la 25 ian. 1992. În satul Greci se află o biserică având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfântul Grigore Decapolitul", datând din sec. 16 (distrusă de un incendiu în 1743, reconstruită în anii 1804-1810, cu picturi murale interioare terminate în aug. 1818 și unele transformări din 1896), iar în satul Moșteni, biserica cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1850). Cod poștal: 0516.

3. → **Ceahlău (2).**

SCHITU DUCA, com. în jud. Iași, alcătuită din 8 sate, situată în partea de E a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Vasluеț; 4 022 loc. (1 iul. 1997): 2 061 de sex masc. și 1 961 fem. Expl. de calcar, gresii și lemn. Moară. Centru viticol. În satul Schitu Duca, menționat documentar, prima oară, în 1803, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1802, reparată în anii 1827-1830 și pictată în 1924), iar în satul Pocreaca, atestat documentar în 1772, biserica cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1853). În satul Poiana, atestat documentar în 1644, există biserica din lemn cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1744). Rezervație naturală (pădurea Poieni), reprezentând o veche plantație de pin în amestec cu larice și molid, cu arbori seculari, cu o bogată faună de pădure. Cod poștal: 6658.

SCHITU GOLEȘTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 6 sate, situată în depresiunea omonimă din zona de contact a Muscelelor Argeșului cu Dealurile Argeșului, pe Râu Târgului; 5 007 loc. (1 iul. 1997): 2 453 de sex masc. și 2 554 fem. Stație (în satul Schitu Golești) și haltă de c.f. (în satul Lăzărești), inaugurate la 1 sept. 1887. Expl. de lignit. Termocentrală. Pomicultură (pruni, meri, peri). Fermă avicolă. În satul Valea Pechii se află o biserică de schit, cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi", construită în anii 1676-1680 prin grija episcopului Grigore de la Buzău, care păstrează picturi murale interioare originare. Cod poștal: 0418.

SCHITUL IALOMIȚEI, Peștera ~ → **Ialomița (3).**

SCHITUL MIRON → **Unirea (4).**

SCOARȚA, com. în jud. Gorj, alcătuită din 11 sate, situată în Depr. Târgu Jiu-Cărbunești, la poalele de NE ale Dealului Bran; 4 780 loc. (1 iul. 1997): 2 269 de sex masc. și 2 511 fem. Stație (în satul Copăcioasa) și halte de c.f. (în satele Scoarța și Budieni), inaugurate la 1 iul. 1888. Expl. de petrol. Stațiune de cercetare a cartofului (în satul Mogoșani). Creșterea bovinelor. Biserica având hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (1832), în satul Budieni; bisericile din lemn cu hramurile „Sfânta Treime" (1700), „Buna Vestire și Izvorul Tămăduirii" (1719, refăcută în 1797 și 1870), „Duminica Tomei" (1740), „Sfântul Nicolae" (1781), „Sfântul Gheorghe" (1798) și „Nașterea Maicii Domnului"-Gorgaia (ante 1860), în satele Piteștii din Deal, Copăcioasa, Lazuri, Colibași, Lintea și Bobu. Cod poștal: 1343.

SCOBINȚI, com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Jijiei Inferioare, la poalele de SE ale Dealului Mare, pe cursul superior al râului Bahlui; 7 223 loc. (1 iul. 1997): 3 703 de sex masc. și 3 520 fem. Haltă de c.f. (în satul Bădeni). Expl. de gresie, argilă și lemn. În satul Scobinți, menționat documentar, prima oară, în 1665, se află

biserica având hramul „Buna Vestire", construită în anii 1849-1856 prin osârdia lui Mihai Cantacuzino-Pașcanu (cu pridvor adăugat în 1945), iar în satul Zagavia, biserica cu hramul „Nașterea Domnului", a fostei Mânăstiri Zagavia (ante 1624, refăcută în 1830). Cod poștal: 6645.

SCOCU MARE → **Jiu (1).**

SCORNICEȘTI, oraș în jud. Olt, situat în partea de S a Piem. Cotmeana, la 220 m alt., pe râul Plapcea Mică, la 26 km NE de municipiul Slatina; 13 756 loc. (1 iul. 1997): 6 758 de sex masc. și 6 998 fem. Supr.: 14,26 km^2; densitatea: 965 loc./km^2. Fabrici de piese și subansamble auto (pompe de motorină, de apă și de ulei), dată în folosință în 1979, de conf. și tricotaje, de mase plastice și de produse alim. (conserve de carne și legume, preparate din lapte, bere, panificație). Reparații de mașini și utilaje agricole. Fermă avicolă. Sere legumicole. Creșterea bovinelor și ovinelor (în satele Mogoșești și Negreni). Muzeu de istorie. La **S.** s-a născut Nicolae Ceaușescu (1918-1989). **Istoric.** În arealele satelor Mogoșești, Jitaru și Constantinești au fost descoperite vestigii aparținând Neoliticului mijlociu (Cultura Sălcuța, milen. 4-3 î.Hr.) și Epocii bronzului (Cultura Glina, sec. 18-16 î.Hr.), precum și urmele a două așezări dacice (sec. 2-1 î.Hr.) și o necropolă daco-romană din sec. 3 d.Hr. În satul Teiuș a fost scos la iveală un tezaur alcătuit din c. 6 000 de monede din argint, din care c. 2 000 datează din timpul domniilor lui Vladislav I (1364-1377) și Radu I (1377-1383). Localit. **S.** apare menționată documentar, prima oară, la 29 aug. 1577, iar la 18 apr. 1989 a fost declarată oraș. În prezent, are în subordine ad-tivă 13 sate: Bălțați, Bircii, Chițeasca, Constantinești (atestat documentar în 1654), Jitaru, Mărgineni-Slobozia (1895), Mihăilești-Popești, Mogoșești (30 mai 1732), Negreni (16 sept. 1619),

Scornicești. Centrul

Piscani, Rusciori, Șuica (10 dec. 1505), Teiuș. **Monumente:** bisericile cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", la Scornicești (1817, cu fresce originare), Mihăilești-Popești (1854) și Rusciori (1883, din lemn). În satul Șuica se află bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1810-1814, cu fresce originare) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1830), iar în satul Teiuș, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1866). În satul Negreni există ruinele bisericii cu hramul „Sfântul Nicolae" (1871). Cod poștal: 0538.

SCORȚARU NOU, com. în jud. Brăila, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Brăilei cu Câmpia Siretului Inferior, pe cursul inf. al râului Buzău; 1 341 loc. (1 iul. 1997): 657 de sex masc. și 684 fem. Culturi de cereale, leguminoase pentru boabe, florarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț, legume etc. În arealul satului Scorțaru Nou a fost descoperit, într-un tumul, un cazan scitic din bronz, datând de la sf. sec. 5 sau începutul sec. 4 î.Hr. Biserică (1856), în satul Scorțaru Nou. Cod poștal: 6132.

SCORȚENI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Tazlău, la poalele de NV ale Culmii Pietricica, pe râul Tazlău; 3 123 loc. (1 iul. 1997): 1 551 de sex masc. și 1 572 fem. Nod rutier. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi"-Merișor (1799, cu picturi interioare din 1841 și pridvor adăugat în 1885) și „Buna Vestire" (1810-1820, rezidită în 1904), în satele Scorțeni și Grigoreni. Cod poștal: 5484.

2. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în zona Subcarpaților Prahovei, pe cursul superior al râului Dâmbu; 6 015 loc. (1 iul. 1997): 2 949 de sex masc. și 3 066 fem. Expl. de petrol (în satul Mislea). În satul Scorțeni se află o biserică din zid cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1730, refăcută în anii 1848-1850), iar în satul Bordenii Mici, o biserică din lemn (sec. 19). Cod poștal: 2177.

SCORȚOASA, com. în jud. Buzău, alcătuită din 11 sate, situată în Subcarpații Buzăului, în Depr. Policiori-Grabicina, la confl. râului Sărățel cu Băligoasa, la poalele Dealurilor Dâlma, Bocu și Pâclele; 3 319 loc. (1 iul. 1997): 1 631 de sex masc. și 1 688 fem. Expl. de petrol (în satele Scorțoasa și Plopeasa). Pomicultură (meri, pruni, nuci, peri). În satul Grabicina de Jos s-au produs puternice alunecări de teren

(febr. 1998), care au afectat grav numeroase gospodării țărănești. Cod poștal: 5124.

SCRIOAŞTEA, com. în jud. Teleroman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Vedea; 4 493 loc. (1 iul. 1997): 2 211 de sex masc. și 2 282 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante uleioase și de nutreț, sfeclă de zahăr, legume etc. Creșterea porcinelor. Cod poștal: 0661.

SCROPOASA, lac de acumulare realizat pe cursul superior al Ialomiței, în zona M-ților Bucegi, în amonte de Cheile Orzei. Supr.: 21 ha; vol.: 37,5 mii m^3; adâncimea variază între 10 și 15 m. Apele lacului pun în mișcare turbinele hidrocentralelor de la Dobrești (16 MW) și Moroeni (15,3 MW).

SCRUNTARU, Rezervația complexă ~ → Reghiu (1).

SCUNDU, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în partea de SE a Piem. Oltețului; 2 474 loc. (1 iul. 1997): 1 224 de sex masc. și 1 250 fem. Viticultură. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1870), în satul Avrămești. Cod poștal: 0980.

SCURTU MARE, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul superior al râului Clanița; 2 325 loc. (1 iul. 1997): 1 139 de sex masc. și 1 186 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, plante uleioase, leguminoase pentru boabe, legume

Lacul Scropoasa

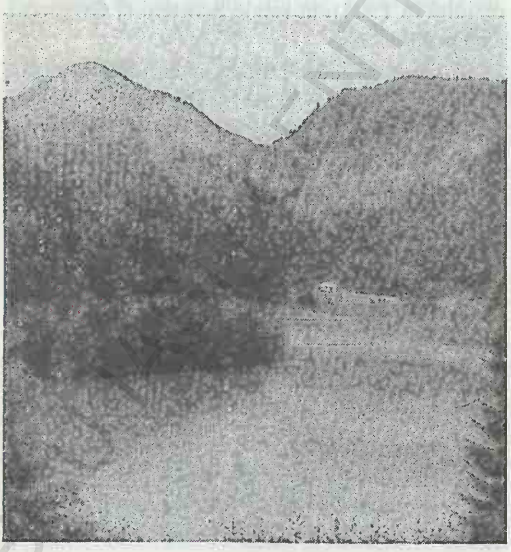

ș.a. Biserici din lemn, cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", în satele Albeni (1805) și Drăcești (1859). Cod poștal: 0657.

SCUTELNICI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în partea de V a Câmpiei Bărăganului; 2 445 loc. (1 iul. 1997): 1 166 de sex masc. și 1 279 fem. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, legume etc. Cod poștal: 5117.

SEACA 1. Com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de V a Câmpiei Boian; 2 377 loc. (1 iul. 1997): 1 198 de sex masc. și 1 179 fem. Biserica având hramul „Sfânta Troiță" (1856). Cod poștal: 0866.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Boian, în lunca și pe terasele de pe stg. fl. Dunărea; 3 195 loc. (1 iul. 1997): 1 564 de sex masc. și 1 571 fem. În satul Seaca se află biserica având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1821). Cod poștal: 0765.

SEACA DE CÂMP, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Desnățuiului; 2 185 loc. (1 iul. 1997): 1 080 de sex masc. și 1 105 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1856), în satul Seaca de Câmp. Cod poștal: 1282.

SEACA DE PĂDURE, com. în jud. Dolj, alcătuită din 3 sate, situată în SE Piem. Bălăciței, pe râul Brabova; 1 452 loc. (1 iul. 1997): 656 de sex masc. și 796 fem. În satul Seaca de Pădure, menționat documentar în 1535 cu numele *Siliștea Seacă*, se află biserica din zid cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1889-1891) și biserica din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1854, reparată în 1890). Cod poștal: 1146.

SEACA-MUŞEŢEŞTI, Mânăstirea ~ → Poboru.

SEACA-OPTĂŞANI → Poboru.

SEBEŞ 1. Râu, afl. stg. al Mureșului la 12 km aval de orașul Sebeș; 88 km; supr. bazinului: 1 280 km^2. Izv. prin pârâul Valea Frumoasă din partea de S a M-ților Cindrel, de la 2 060 m alt., de sub vf. Cindrel (2 244 m alt.). Curge mai întâi pe direcție NE-SV, prin culoarul longitudinal mărginit la S de M-ții Lotrului, dominat de vf. Șteflești (2 242 m alt.), și la N de M-ții Cindrel, iar după ce primește afl. Tărtărău pe partea stg., râul capătă o direcție de curgere predominantă către N, făcând o serie de

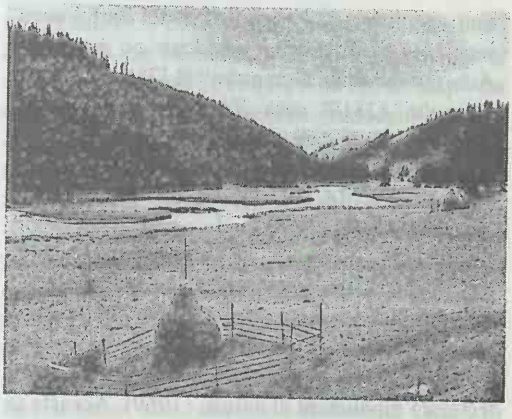

Sebeş (1). Valea Sebeşului în zona Oaşa

meandre impuse de tectonică și de eroziunea diferențială în rocile cristaline, separând M-ții Șureanu (în V) de M-ții Cindrel (în E). În zona montană, **S.** are o pantă accentuată de scurgere (în medie 18‰, iar în amonte de com. Șugag panta ajunge la 29‰), fapt ce a permis construirea, în aval de Gâlceag, începând din 1979, a mai multor lacuri de acumulare și hidrocentrale. Debitul mediu multianual în zona de vărsare este de 12 m^3/s. Afl. pr.: Bistra, Dobra, Secaș. În zona montană, la 1 255 m alt. au fost construite (1979-1983) barajul (92 m înălțime) și lacul de acumulare Oașa (6 km lungime; supr.: 400 ha; vol.: 136 mil. m^3), iar în aval, la 790 m alt., acumularea Tău (81 ha; vol.: 20 mil. m^3; barajul are 70 m înălțime), inundată în 1982. „Constelația" hidrocentralelor este formată din centralele de la Gâlceag (150 MW), Șugag (150 MW), Săsciori (42 MW), Petrești (4 MW) ș.a. Valea Sebeșului este însoțită, pe aproape întreg parcursul ei, de drumul alpin Novaci — Oașa — Sebeș.

2. Munții ~ → Șureanu (1).

3. Oraș în jud. Alba, situat în partea de V a Pod. Secașelor, la 250 m alt., pe cursul inf. al râului Sebeș, la 16 km S de municipiul Alba Iulia; 29 822 loc. (1 iul. 1997): 14 412 de sex masc. și 15 410 fem. Supr.: 6,28 km^2; densitatea: 4 748 loc./km^2. Stație (Sebeș) și haltă de c.f. (în satul Răhău). Nod rutier. Hidrocentrală (4 MW), în localit. componentă Petrești, dată în folosință în 1986. Termocentrală. Expl. și prelucr. lemnului (mobilă, cherestea, plăci fibrolemnoase, semifabricate). Fabrici de tricotaje, ciorapi, articole de marochinărie (confecții din piele, materiale sportive ș.a.), de hârtie și materiale de papetărie (în localit. componentă Petrești) și de produse alim. Tăbăcărie. Fabrică de articole din piele (haine, poșete), dată în folosință la 2 sept. 1995, în satul Răhău. Moară de cereale (din 1875). Fermă de creștere a bovinelor. Muzeu cu secții de istorie, artă și științele naturii (inaugurat în 1951), adăpostit în casa Zápolya. Vestit și tradițional centru de iconari (Lancrăm). În localit componentă Lancrăm s-a născut poetul Lucian Blaga (1895-1961). **Istoric.** Localit. **S.**, situată pe o veche vatră de locuire (vestigii materiale din Neoliticul târziu, din Epoca bronzului/Cultura Coțofeni, și din sec. 9-10), a început să se dezvolte din sec. 12, ajungând în sec. 13-14 o așezare înfloritoare. Menționată documentar, prima oară, în 1245, cu numele *Malembach (Sacerdos de Malembach)*, iar apoi (1300) cu toponimul *Sebus (Plebanus de Sebus)*, așezarea devine oraș *(civitas Sebus)* în 1341. În 1376, orașul avea o intensă activitate meșteșugărească (19 bresle) și comercială, negustorii de aici întreținând strânse relații comerciale cu cei din Țara Românească. În 1387, a început construirea zidurilor de apărare ale cetății (terminate la începutul sec. 15), ca urmare a pericolului turcesc, fiind primul oraș din Transilvania care a realizat o fortificație. În a doua jumătate a sec. 15, la **S.** a luat ființă un gimnaziu, iar în sec. 16-17 a funcționat o tipografie de sub teascurile căreia a ieșit, printre altele, *Carte ce se cheamă evanghelie cu învățătură* (1581), în limba slavonă, aparținând tipografului și editorului Coresi, lucrare ce reprezintă un monument de cultură și artă tipo-

Sebeş (3). Ruinele cetății

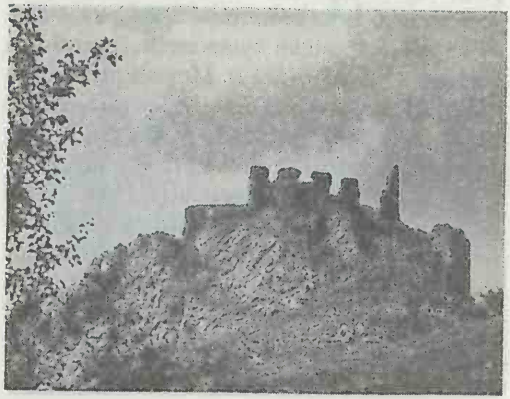

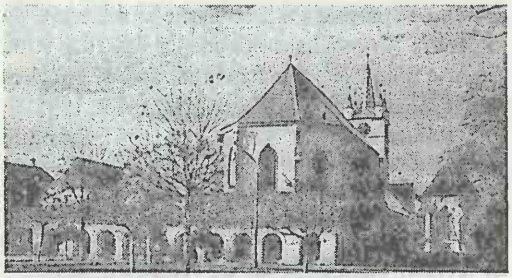

Biserica evanghelică
Sebeș (3)

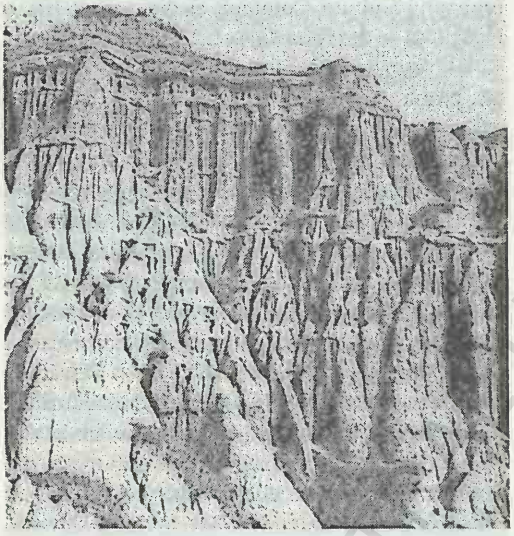

Râpa Roșie

grafică, atât din punctul de vedere al tehnicii și artei tipografice, cât și din cel al contribuției la dezvoltarea limbii literare. În sec. 18, **S.** a fost pentru o perioadă de timp sediul Dietei și al Principilor Transilvaniei. În prezent, orașul **S.** are în subordine ad-tivă două localități componente (Lancrăm și Petrești) și un sat (Răhău). **Monumente:** ruinele cetății **S.**, cu fragmente de ziduri înalte (c. 5 m) și groase (peste 2 m), străjuite de mai multe turnuri de apărare (Turnul Cizmarilor, sec. 15; Turnul Croitorilor, sec. 15; Turnul semicircular, 1654; Turnul octogonal, 1678); biserica evanghelică, a cărei construcție a început înainte de anul 1241 ca o bazilică romanică, a fost supusă unor transformări în stil gotic (1361) și terminată în 1382. Are un altar poliptic decorat cu compoziții pictate sau sculptate în relief, realizate în anii 1518-1528; biserica romano-catolică având hramul „Sfântul Bartolomeu" (sec. 14-15); bisericile ortodoxe cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1778) și „Învierea Domnului" (1819); casa „Zápolya" (a doua jumătate a sec. 15) în care a locuit și a murit (în 1540) Ioan Zápolya; casele „Roth" (sec. 16), „Hettz-Konrad" (sec. 16-19), „Mauksch" (sec. 16-19), „Schneider" (sec. 17-19) ș.a. În cimitirul din localit. componentă Lancrăm se află mormântul și statuia (dezvelită în 1975) poetului Lucian Blaga, operă a sculptorului Romulus Ladea. La 3 km NE de orașul **S.**, la 350-507 m alt., se află „Râpa Roșie", rezervație geologică și geomorfologică extinsă pe 10 ha, declarată monument al naturii (1969). Aceasta se evidențiază ca un perete înalt de 125 m și lung de c. 800 m, în care apar variate alternanțe de roci (pietrișuri, nisipuri cuarțoase, gresii, argile), asupra cărora au acționat apele de șiroire provenite din ploi sau zăpezi, dând naștere unor frumoase și spectaculoase forme piramidale de culoare roșie. În acest areal se dezvoltă arbustul *Cotoneaster integerrima*, o serie de plante rare ca *Ephedra distachya*, *Centaurea atropurpurea*, *Dianthus serotinus*, și o specie rară de *Cephalaria radiata* și de ferigă (*Asplenium adiantum nigrum*). Cod poștal: 2575.

4. → **Caransebeș.**

SEBIȘ 1. Depresiune tectono-erozivă, situată în partea de E a Depr. Zarand (parte componentă a acesteia), la poalele de SE ale Dealurilor Codru-Moma, limitată de îngustarea epigenetică a văii Crișului Alb, din arealul localit. Joia Mare. Depr. **S.** se deschide larg spre Câmpia Crișurilor, fiind străjuită de o parte și de alta de măgurile eruptive Mocrea (378 m) și Gălălău (224 m), și drenată de râurile Crișu Alb, Teuz, Chișindia, Moneasa, Dezna ș.a., care au creat în această zonă o adevărată câmpie aluvionară etajată, cu altitudini cuprinse între 110 și 200 m. Luncile celor două râuri mai mari (Crișu Alb și Teuz) sunt bine dezvoltate (3-5 km lățime), dar pânza freatică aflată la mică adâncime (sub 50 cm) determină frecvente înmlăștiniri, fapt ce a impus construirea unor canale de drenaj și a unor lucrări de îndiguire și regularizare a râurilor.

2. Oraș în jud. Arad, situat în depresiunea omonimă, la poalele Dealurilor Codru-Moma, la 150-200 m alt., în zona de confl. a râului Dezna cu Crișu Alb, la 90 km NE de municipiul Arad; 6 852

loc. (1 iul. 1997): 3 334 de sex masc. și 3 518 fem. Supr.: 4,74 km^2; densitatea: 1 445 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1881). Nod rutier. Expl. de andezit și forestiere. Fabrici de confecții metalice, de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea) și a marmurei, textile și alim. (prelucr. și deshidratarea fructelor, panificație). Producție de pietre de moară. Centru pomicol și viticol. Muzeu de istorie și etnografie. **Istoric.** Pe vatra actualului oraș a existat în sec. 13 o mică localitate care aparținea domeniului cetății Dezna. Menționată documentar, prima oară, în 1552, ca *oppidum*, așezarea a fost cucerită de turci în 1574 și stăpânită până la sf. sec. 18, după care a trecut sub ocupație habsburgică (până în 1918). La 17 febr. 1968, com. **S.** a fost trecută în categoria orașelor (înglobând și fostul sat Prăjești). În prezent, orașul **S.** are în subordine ad-tivă satele Donceni (atestat documentar în 1439), Prunișor (1406) și Sălăjeni (1574). **Monumente:** castel (sec. 19); casa „Waldstein" (1814), care adăpostește azi biblioteca orășenească. Rezervație naturală (Dealul Pleșa Sebișului). Cod poștal: 2825.

SEBUS → Sebeș (3).

SECAȘ 1. Râu, afl. dr. al Sebeșului, în aval de orașul Sebeș; 42 km; supr. bazinului: 560 km^2. Izv. din partea de E a Pod. Secașelor, din arealul com. Păuca (jud. Sibiu).

2. Râu, afl. stg. al Târnavei, în aval de municipiul Blaj; 37 km; supr. bazinului: 356 km^2. Izv. din partea de E a Pod. Secașelor, de pe terit. com. Păuca (jud. Sibiu).

3. Podișul Secașelor, unitate de podiș, cu înălțimi reduse (400-500 m alt.), situată în SV Pod. Transilvaniei, la E de cursul mijlociu al Mureșului, între cele două Secașe (afl. Sebeșului, la S, și afl. Târnavei, la N). Relieful, cu aspect colinar, este afectat de cute marginale și de diapirism, fiind fragmentat de văi largi, cu versanți cuestici, puternic afectați de ravene și alunecări de teren. Este alcătuit, predominant, din roci friabile, pannoniene (pietrișuri, nisipuri, argile nisipoase) și petice de conglomerate, marne, tufuri și sare de vârstă tortoniană. Zonă viticolă, de cultură a cerealelor, cartofului, sfeclei de zahăr ș.a.

4. Com. în jud. Timiș, alcătuită din 4 sate, situată în partea de S a Pod. Lipovei, pe râul Miniș; 316 loc. (1 iul. 1997): 157 de sex masc. și 159 fem. Pomicultură. Satele Secaș, Checheș, Crivobara și Vizma apar menționate documentar, prima oară, în același an (1440). Biserică din lemn cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1780), în satul Crivobara. Cod poștal: 1849.

SECĂRIA, com. în jud. Prahova, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de S ale M-ților Baiu, pe interfluviul dintre Prahova și Doftana; 1 394 loc. (1 iul. 1997): 704 de sex masc. și 690 fem. Cod poștal: 2194.

SECĂTURA → Vadu Moților.

SECTORUL AGRICOL ILFOV → Ilfov (2).

SECU 1. Lac antropic, realizat (în 1963) pe râul Bârzava, la 10 km E de municipiul Reșița, pentru alimentarea cu apă a orașului. Supr.: 105 ha; vol.: 15,13 mil. m^3.

2. Stațiune climaterică și de odihnă, de interes local, cu funcționare permanentă (de fapt, un complex turistic), situată într-o zonă împădurită de la poalele de NV ale M-ților Semenic, pe valea râului Bârzava, la 280 m alt., în extremitatea estică a lacului de acumulare Secu, la 10 km E de municipiul Reșița (reșed. jud. Caraș-Severin). Climă moderată de dealuri și coline, cu influențe submediteraneene, cu temp. medii anuale de 9,5°C (în iul. temp. medii de 21°C, iar în ian. de –2°C) și precipitații în jur de 800 mm anual. Liniștea deplină, aerul curat, lipsit de praf și alergeni, aspectul încântător al peisajului și climatul sedativ constituie pr. elemente de atracție pentru petrecerea unei vacanțe reconfortante sau pentru tratarea unor stări de surmenaj fizic și intelectual și a unor stări de debilitate. Posibilități de drumeții montane. Cod poștal: 1713.

3. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 4 sate, situată în zona Piem. Bălăciței, pe cursul superior al râului

Secu (1). Lacul de acumulare

Mascot; 1 378 loc. (1 iul. 1997): 680 de sex masc. și 698 fem. În satul Comănicea se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1868), iar în satul Secu, două biserici din lemn, cu același hram — „Sfântul Nicolae", una construită în anii 1716-1718 de Lațcu Glogoveanu (refăcută în 1864 și reparată în anii 1905 și 1927), iar alta ridicată în 1831 (reparată în anii 1864 și 1936). Cod poștal: 1197.

4. Mânăstirea ~ → Vânători-Neamț.

SECUIENI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 11 sate, situată în partea de NV a Colinelor Tutovei, în zona de contact cu Pod. Central Moldovenesc, pe Valea Morilor; 3 804 loc. (1 iul. 1997): 1 905 de sex masc. și 1 899 fem. Nod rutier. Bisericile din zid cu același hram — „Sfinții Voievozi", în satele Ciuturești (ante 1809) și Odobești (ante 1809, rezidită în 1866), și bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Voievozi", în satele Tisa-Silvestri (1723, reparată în 1870) și Secuieni (1778, reparată în 1893-1894). Cod poștal: 5518.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mare; 2 469 loc. (1 iul. 1997): 1 238 de sex masc. și 1 231 fem. Expl. de gaze naturale. Culturi de cereale, cartofi ș.a. În satul Secuieni, menționat documentar, prima oară, în 1448, se află o biserică unitariană (1812-1816), iar în satul Bodogaia, atestat documentar în 1333, o biserică ortodoxă din lemn (1700) și o biserică unitariană (1791-1796). Conacul „Kemény" (sec. 18), în satul Eliseni. Cod poștal: 4182.

3. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 9 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. râului Siret, la poalele Subcarpaților Neamțului, pe Valea Morilor; 3 499 loc. (1 iul. 1997): 1 681 de sex masc. și 1 818 fem. Stație de c.f. (în satul Secuieni). Nod rutier. Stațiune de cercetări agrozootehnice (Secuieni). În arealul satului Secuieni a fost descoperit un cimitir de înhumație (sec. 5-6) în care s-au găsit brățări din bronz și alte obiecte de podoabă. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1762, cu pridvor adăugat în 1866), „Sfântul Nicolae" (1830-1831, reparată în anii 1858 și 1892) și „Sfântul Nicolae" (1869), în satele Secuieni, Bogzești și Butnărești. Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1866-1873, reconstruită în 1902-1903), în satul Bârjoveni. Cod poștal: 5563.

SECUIU PE JIU → Teasc.

SECUSIGIU, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Câmpiei Vingăi, pe râurile Aranca și Mureș; 5 880 loc. (1 iul. 1997): 2 888 de sex masc. și 2 992 fem. Stație (în satul Secusigiu) și haltă de c.f. (în satul Munar). Pe terit. satului Sânpetru German au fost descoperite (1964-1966) o necropolă sarmatică (sec. 2 d.Hr.), în care s-au găsit oglinzi, vase ceramice dacice, coliere ș.a., precum și un mormânt cu un inventar alcătuit din scăriță cu șa, zăbală, amnar din fier, monedă din sec. 7 ș.a. În satul Munar, menționat documentar, prima oară, în 1219, se află o biserică (a fostei mânăstiri sârbe Bezdin) zidită în 1529 prin osârdia fraților Ștefan și Marin Iosić și menționată documentar în 1539. Distrusă de turci, biserica a fost reconstruită în anii 1776-1781, în stil baroc simplificat, și picată în 1789. După primul război mondial a devenit biserică de parohie. În satul Sânpetru German, atestat documentar în 1335, există o biserică romano-catolică având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1774). Cod poștal: 2945.

SEGARCEA → Șegarcea.

SEGARCEA-VALE, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe stg. văii inf. a Oltului și pe cursul inf. al râului Sâi; 3 899 loc. (1 iul. 1997): 1 909 de sex masc. și 1 990 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, plante de nutreț, floarea-soarelui, soia, legume etc. Primărie (1900), în satul Segarcea-Vale. Cod poștal: 0767.

SEGESVÁR → Sighișoara.

SEGUSVÁR → Sighișoara.

SEIMENI, com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Pod. Carasu, pe dr. văii Dunării; 2 026 loc. (1 iul. 1997): 1 044 de sex masc. și 982 fem. Haltă de c.f. (în satul Dunărea), inaugurată la 26 sept. 1895. Pescuit. Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (în satul Seimeni) și „Sfântul Dumitru" (în satul Seimenii Mici). Rezervație geologică (punctul fosilifer Seimenii Mari), extinsă pe 6,7 ha. Depozitele din Cretacicul mediu (Albian) cuprind o faună foarte bogată de amoniți, bivalve și gasteropode foarte bine conservate. Cod poștal: 8627.

SEINI, oraș în jud. Maramureș, situat în Câmpia Someșului, la poalele de SV ale M-ților Gutâi, la 140 m alt., pe râul Seinel, la 48 km NV de municipiul Baia Mare; 9 371 loc. (1 iul. 1997): 4 618 de sex masc. și 4 753 fem. Supr.: 4,92 km^2; densitatea:

1 905 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de andezit, tufuri vulcanice, dolomit și trahit. Fabrici de mobilă, de produse abrazive pe suport textil și de hârtie (c. 7 000 de sortimente), de scule abrazive, confecții metalice, de nutrețuri combinate și produse alim. (preparate din carne, drojdie, oțet, spirt). Moară de cereale (din 1875). Centru pomicol și viticol. Ferme legumicolă, de creștere a porcinelor (lichidată în 1998) și de creștere a vacilor pentru lapte. Abator. Muzeu de istorie. Tabără națională de pictură. **Istoric.** Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1334, cu numele *Synir*, iar în 1341 este consemnată, în unele documente, ca *oppidum* (târg) care avea paroh, capelan ș.a. Declarat oraș la 18 apr. 1989, **S.** are în subordine ad-tivă satele Săbișa și Viile Apei. **Monumente:** ruinele unei cetăți medievale; biserica romano-catolică (1421, cu unele transformări ulterioare); biserica reformată/calvină (1796); biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1882); sinagogă (1904); clădirea fostei școli confesionale românești (1860-1865). Pe pantele Dealului Cojma (653 m alt.), care domină partea de N a orașului, se află înscris numele lui Mihai Eminescu, format din trunchiurile și coroanele molizilor și pinilor plantați în 1947. Cod poștal: 4859.

SELEUȘ, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Câmpiei Crișurilor, pe canalul Morilor și pe stg. râului Crișu Alb; 3 271 loc. (1 iul. 1997): 1 576 de sex masc. și 1 695 fem. Haltă de c.f. (în satul Seleuș). Nod rutier. În satul Seleuș, menționat documentar, prima oară, în 1489, se află un pod datând din sec. 17. Cod poștal: 2861.

SELIȘTE → Ovidiu.

SEMENIC 1. Munții ~, masiv muntos în SV României, în M-ții Banatului (Carpații Occidentali), cu aspect de horst, extins pe direcție NNE-SSV, pe c. 1 200 km^2, pe terit. jud. Caraș-Severin, între valea superioară a Pogănișului (la N), culoarul Timiș-Cerna (la E), valea Nerei (la S) și aliniamentul văilor Poneasca-Bârzava (la V), care îi separă de M-ții Aninei și Dognecei. Alcătuit predominant din șisturi cristaline, intens metamorfozate, și calcare mezozoice. Masivul **S.** se caracterizează prin culmi prelungi, netede și rotunjite, separate de văi adânci, dominate de vârfuri care nu depășesc 1 500 m alt. (vf. Piatra Goznei, 1 447 m, reprezintă alt. max. a masivului, vf. Semenic 1 446 m,

Semenic (1). Aspect din Munții Semenic

Piatra Nedeii 1 437 m, Nemanu Mare 1 122 m, Flămânda 1 009 m ș.a.). Are întinse platforme de eroziune, etajate la diferite alt. (Platforma Semenic la 1 100-1 400 m, Platforma Tomnacica la 600-900 m). Nod hidrografic (de aici izv. râurile Timiș, Nera, Bârzava, Goleț, Mehadica, Teregova ș.a.). Versanți împăduriți cu molid, brad și fag. Pajiști naturale pe înălțimi. Zăcăminte de min. de mangan (Delinești) și feldspat (Teregova). Centrală electrică eoliană (300 kV), dată în folosință în nov. 1993. Importantă zonă turistică. Rezervația naturală „Izvoarele Nerei" (2 409,3 ha), situată pe versantul sudic al Masivului Semenic, la 650-1 400 m alt. cuprinde codrii seculari cu arbori având peste 40 m înălțime, reprezentând unele dintre cele mai frumoase făgete din Europa.

2. Vârf în partea centrală a M-ților Semenic, alcătuit din granite, cu aspect rezidual, îngropat aproape în întregime într-o masă de grohotiș. Alt.: 1 446 m. La poalele lui se află stațiunea climaterică omonimă.

3. Stațiune climaterică și de odihnă, de interes local, cu funcționare permanentă situată în jud. Caraș-Severin, pe platoul M-ților Semenic, la 1 400 m alt., la poalele vf. Semenic, în mijlocul unor păduri bătrâne de fag în amestec cu brad și mesteacăn, la 40 km SE de municipiul Reșița. Climat de munți mijlocii, cu slabe influențe mediteraneene, cu temp. medii anuale de 4°C (în iul. medii termice de c. 13°C, iar în ian. de –5°C) și precipitații abundente (peste 1 200 mm anual). Ierni cu zăpadă multă (stratul de zăpadă atinge 60-80 cm grosime) care durează în jur de 5 luni pe an. Stațiunea este de fapt un complex turistic modern, format din trei hoteluri

Pavilionul central
Semenic (3)
Biserica din lemn

luxoase, opt vile, un club cu săli de biliard, tenis de masă, șah, disco-bar, cinema, videotecă ș.a. Liniștea deplină, farmecul peisajului înconjurător, climatul tonic, caracterizat printr-o presiune atmosferică joasă, aer curat, lipsit de praf și alergeni, sunt pr. factori care pot contribui la refacerea rapidă a sănătății (stări după surmenaj fizic și intelectual, stări de debilitate, de nevroză astenică etc.). În timpul sezonului hibernal, turiștii au la dispoziție pârtii de schii amenajate, cu diferite grade de dificultate, unele deservite de un telescaun de 2 900 m lungime (cel mai vechi din țară, din anul 1944), de schilift (400 m lungime) și babylift (200 m lungime). Numeroase pârtii de săniuș. Biserică din lemn. Posibilități de a efectua excursii montane spre stațiunile climaterice *Crivaia* și *Trei Ape*, spre lacul de acumulare Văliug, spre Cheile Carașului, peșterile Buhui, Comarnic, Popovăț ș.a.

SEMLAC, com. în jud. Arad, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Aradului, pe cursul inf. al râului Mureș; 3 691 loc. (1 iul. 1997): 1 823 de sex masc. și 1 868 fem. Stație de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Creșterea bovinelor și porcinelor. Prima mențiune documentară a satului Semlac datează din 1256. Cod poștal: 2952.

SENIENI, Măgura Senienilor, măgură vulcanică situată în partea centrală a bazinetului depresionar Leșu Superior. Alt.: 943 m.

SENIORES DE CASTRO SEX → Sighișoara.

SERETOS, denumirea antică a râului *Siret.*

SFÂNTA ANA, lac cantonat în craterul vulcanic al masivului Puciosu (Carpații Orientali), la 950 m alt., în apropiere de Băile Tușnad (jud. Harghita). Lacul, singurul de acest fel din țară, are o formă aproximativ circulară, cu aspect de paletă (620 m lungime și 460 m lățime max.) și se alimentează din ploi, zăpezi și izvoare provenite de la baza craterului. Supr.: 22 ha; vol.: 786 360 m^3; ad. max.: 7,1 m

Lacul Sfânta Ana

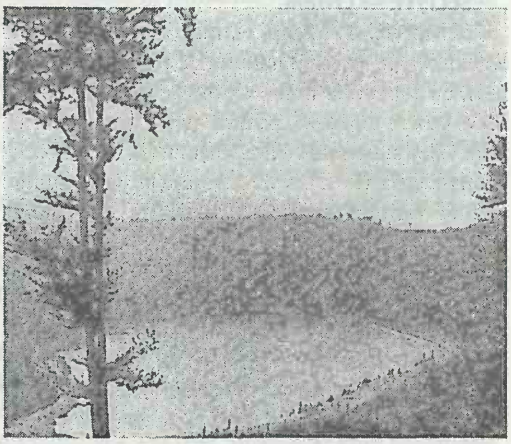

(este în scădere, din cauza infiltrării apei în fisuri: în 1870 avea o ad. max. de 12 m). Transparență mare (c. 5 m). În apa lacului s-a aclimatizat în condiții bune somnul pitic (*Amiurus nebulosus*). Rezervație științifică, inclusă pe lista monumentelor naturii. Obiectiv turistic. În apropiere, la c. 1 km NE de lacul Sfânta Ana, se află tinovul sau mlaștina *Mohoș*, numit și „Lacul cu mușchi", care ocupă cuveta unui alt crater vulcanic.

SFÂNTA MARIA-CRICOV, Schitul ~ → Urlați.

SFÂNTU GHEORGHE 1. Brațul sudic al Dunării, în Delta Dunării, care se desparte din brațul Tulcea la al doilea ceatal (ramificație), numit Ceatalul Sfântu Gheorghe, și se varsă în Marea Neagră, în zona com. Sfântu Gheorghe (jud. Tulcea), după un curs foarte sinuos, în lungime totală de 110 km și o lățime max. de 550 m (coeficientul de sinuozitate este de 1,60). Transportă 20,6% din apele fl. Dunărea (1 205 m^3/s), formând în zona de vărsare o deltă secundară, cu despletire conică, în fața căreia se află ins. Sacalinu Mic. Brațul Sfântu Gheorghe comunică cu complexul lagunar Razim prin intermediul canalelor Dunavăț, Lipovenilor, Dranov ș.a., prin care deversează un debit de 48,5 m^3/s, iar prin canalul Ivancea are legătură cu lacul Roșu și de aici, prin canalul Potcoava—lacul Puiu—canalul Caraorman, comunică cu brațul Sulina. Brațul Sfântu Gheorghe este navigabil numai pentru vase mici (deși are adâncimi de peste 20 m), deoarece are meandre multe și strânse. Datorită transportului de aluviuni, brațul Sfântu Gheorghe a avansat (din 1857 și până în prezent) în Marea Neagră cu 2 km. În Antichitate, acest braț era numit *Peuce*.

2. Ceatalul ~, ramificație a brațului Tulcea al Dunării, situată la 10 km aval de municipiul Tulcea și 110 km amonte de vărsarea brațului Sfântu Gheorghe în Marea Neagră. Aici, brațul Tulcea se desparte în brațele Sulina și Sfântu Gheorghe. Numit și al doilea ceatal.

3. Depresiune intracarpatică, de origine tectono-erozivă, în Carpații Orientali, reprezentând compartimentul central al Depr. Brașov. Acest bazin depresionar se desfășoară pe o lungime de c. 30 km (N-S) și o lățime max. de 10-12 km (E-V), pe cursurile râurilor Olt și Râu Negru, până în zona lor de confl., între M-ții Baraolt (la V), Bodoc (E) și M-ții Întorsurii (S). Supr.: c. 300 km^2. Relief piemontan, cu alt. de 500-580 m în N, și de terase joase și lunci în S (favorabile culturilor agricole).

4. Municipiu în partea centrală a României, reședința jud. Covasna, situat în depresiunea omonimă, la 520-580 m alt., pe râul Olt; 67 142 loc. (1 iul. 1997): 32 346 de sex masc. și 34 796 fem. Supr.: 128,8 km^2; densitatea: 521 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată în 1891) și rutier. Termocentrală. Constr. de mașini agregate și subansamble auto, de aparataj electric auto și de motoare electrice. Fabrici de mobilă, mase plastice, conf., prefabricate din beton, de nutrețuri combinate și de produse alim. (preparate din carne și lapte, bere, țigarete, panificație ș.a.). Filatură și țesătorie de bumbac. Ferme de creștere a păsărilor, bovinelor și porcinelor. Muzeu Național Secuiesc, cu secții de istorie, arheologie, etnografie, artă plastică, științele naturii (inaugurat la 15 sept. 1879); Muzeul de artă populară conținând exponate cu specific local (unelte, mobilier, țesături, ceramică ș.a.), deschis în anul 1982; Muzeu de artă plastică, cu colecții de tablouri aparținând pictorilor locali; Casa memorială „Gyarfas Jenö", în care sunt expuse creațiile acestui pictor. Bibliotecă județeană (f. 1927), cu 183 015 vol. (1994). Teatrul maghiar de stat „Tamas Áron" (f. 1948) și Teatrul românesc de stat „Andrei Mureșanu" (f. 1987). **Istoric.** În arealul orașului au fost descoperite (1956, 1958) vestigiile unei așezări neolitice, suprapusă de o așezare și un cimitir de înhumație datând din sec. 4. La poalele Dealului Orkö a fost identificat un mormânt scitic de înhumație (sec. 5 î.Hr.), în care s-au găsit patru brățări din bronz, mai multe verigi din bronz, o fibulă, un inel și o aplică din bronz, mărgele din sticlă ș.a. Situată pe vatra unei așezări dacice de bordeie

Sfântu Gheorghe (4). Vedere generală

(sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.), din care s-au recuperat cești, căni bitronconice, fructiere ș.a., peste care s-a suprapus o altă așezare (sec. 11-12), localitatea Sfântu Gheorghe apare menționată documentar, prima oară, în 1332, într-un registru papal, cu numele *Sacerdos de Sancto Giorgio*. În 1461 este consemnată în documente ca *oppidum* (târg), iar în 1492 ca oraș (*civitas*). În perioada feudală a fost un important centru meșteșugăresc și comercial. Devastat și incendiat de tătari (1658) și de oastea otomană condusă de Ali-Pașa (1661). În 1764, orașul a devenit reșed. comandamentului grăniceresc al regimentului de husari, cantonat în clădirea cunoscută sub numele de „Casa cu Arcade". Începând cu anul 1782, în afara târgurilor obișnuite care se țineau în oraș din sec. 16, se organizează târgul de primăvară în ziua de Sfântul Gheorghe (23 apr.), iar târgurile săptămânale au fost fixate în ziua de luni. În sec. 19, activitatea comercială este susținută de apariția și dezvoltarea mai multor bresle, între care ale cizmarilor (1808), tăbăcarilor (1829), croitorilor (1836) ș.a. Locuitorii orașului au participat la evenimentele revoluționare din 1848-1849, aici aflându-se sediul Comitetului regional revoluționar care lupta pentru autoapărarea ținutului Trei Scaune. În 1876, orașul a devenit reșed. județului nou înființat (Trei Scaune), fapt ce a impulsionat dezvoltarea economico, social-culturală și edilitară a acestuia. Astfel, au luat ființă fabricile de textile (1880) și țigarete (1887), tipografia (1882), Școala civilă de băieți (1872), Școala civilă de fete (1874), Orfelinatul județean de băieți (1886), Societatea de muzică „Filarmonica", și s-au construit numeroase edificii etc. Devenit reșed. jud.

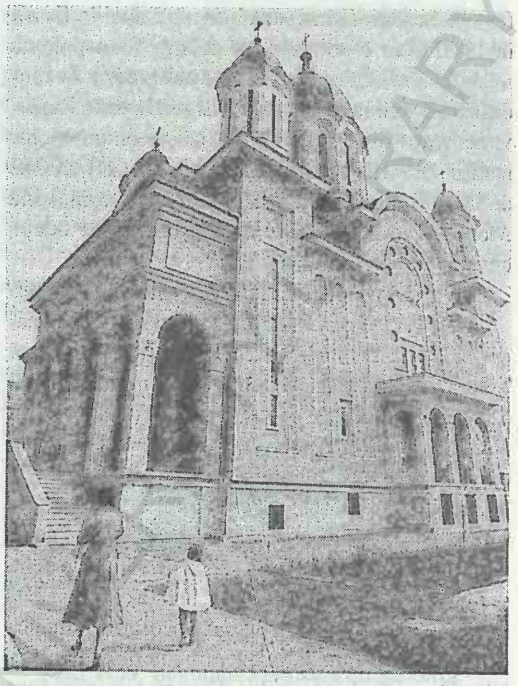

Sfântu Gheorghe (4). Biserica ortodoxă „Sfântu Gheorghe"

Covasna (17 febr. 1968), după ce în perioada 1950-1968 fusese oraș raional, Sfântu Gheorghe a fost declarat municipiu la 27 iul. 1979, având în subordine ad-tivă 2 sate: Chilieni (atestat documentar în 1334) și Coșeni (1448). **Monumente:** biserica fortificată (sec. 14-15), azi biserică reformată, înconjurată de ziduri de apărare, cu un masiv turn-clopotniță la intrarea în incintă. Biserica a fost supusă unor

Sfântu Gheorghe (4)

Casa de cultură

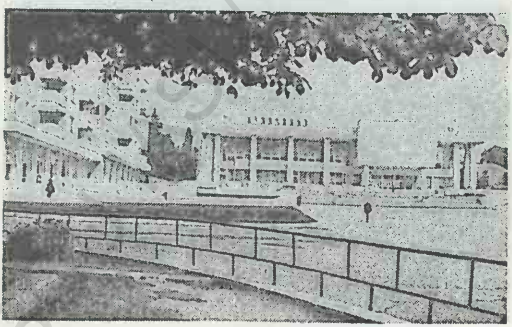

Sala sporturilor

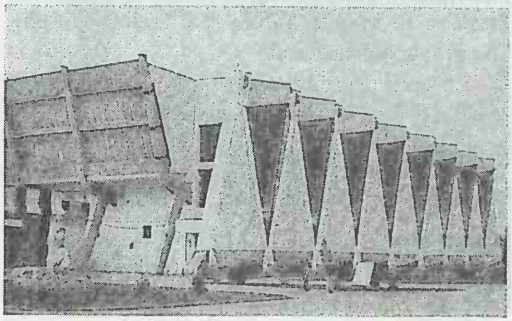

Sfântu Gheorghe (4). Monumentul ostașului român

reparații și modificări, atât după jaful tătarilor din 1658 sau după asedierea otomană din 1661, cât și după cutremurele puternice din anii 1728, 1738, 1802. Întărită cu contraforturi, biserica reformată are ferestre gotice, tavan casetat și pictat și posedă o orgă din anul 1894, construită de Angster Iosif din Pécs; biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1802); „Casa cu Arcade", sec. 18; clădirea bibliotecii județene (1832, cu unele transformări din anii 1897 și 1902); clădirea fostului Tribunal (1870), azi galeriile de artă; clădirea Primăriei municipale (sec. 18); Monumentul ostașului român, realizat de sculptorul Balogh Péter; busturile lui Gábor Áron (sculptor Gergely István) și Nicolae Bălcescu (sculptor Marton Izsak). În satul Chilieni se află o biserică din 1495 (azi biserică unitariană), cu unele modificări din sec. 18, o biserică reformată (sec. 18, cu turn din 1914) și conacul „Szekely" (1720, cu transformări din sec. 19). Cod poștal: 4000.

5. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Bărăganului, pe stg. văii Ialomiței; 2 099 loc. (1 iul. 1997): 1 011 de sex masc. și 1 088 fem. Haltă de c.f. (în satul Malu). Produse textile. Fermă avicolă. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, plante uleioase, legume ș.a. Satul Sfântu Gheorghe a luat naștere în anul 1900. În satul Malu se află bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" a fostului schit Malu (1837) și „Cuvioasa Parascheva" (1994-1996, sfințită la 9 iun. 1996), iar în satul Sfântu Gheorghe o biserică zidită în anii 1935-1943. Popas turistic (în satul Malu). Cod poștal: 8412.

6. Com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Deltei Dunării, pe țărmul Mării Negre, la gura de vărsare a brațului Sfântu Gheorghe al Dunării în Marea Neagră; 1 033 loc. (1 iul. 1997): 496 de sex masc. și 537 fem. Centru de pescuit sturioni și alte specii de pește. Cherhana. Instalații de preparare a peștelui și a icrelor negre. Far maritim. Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1327, pe harta genovezului Pietro Visconti. În partea de S a com. Sfântu Gheorghe se află rezervația Sfântu Gheorghe—Perișor—Zătoane (14 200 ha), care cuprinde o succesiune de grinduri, lacuri izolate, dune de nisip, zone mlăștinoase, bălți, ghioluri etc., unde cuibăresc egrete mari și mici, lebede mute, stârci lopătari, cormorani, pelicani ș.a. Cod poștal: 8835.

SFINȚEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Tinoasa; 1 621 loc. (1 iul. 1997): 770 de sex masc. și 851 fem. Culturi de cereale. Pe terit. com. au fost descoperite urmele unei așezări din sec. 6, aparținând populației locale, purtătoare a culturilor Ipotești—Ciurel—Cândești. Localit. apare trecută în catagrafia anului 1741. Cod poștal: 0686.

Sfântu Gheorghe (6). Cherhanaua

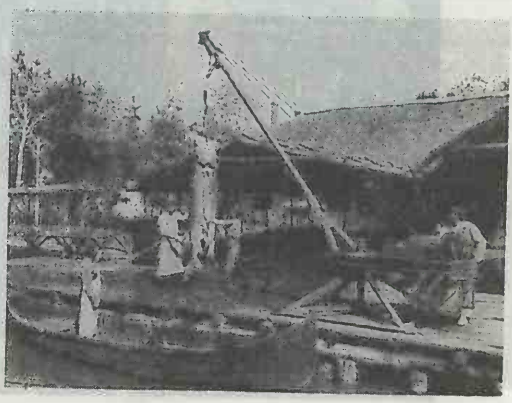

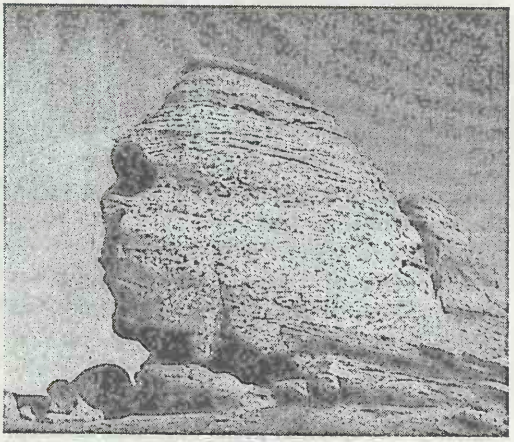

Sfinxul din Bucegi

SFINXUL, stâncă uriașă, singuratică, în M-ții Bucegi, alcătuită din conglomerate. Acțiunea îndelungată și combinată a agenților modelatori (vânturi, ploi, zăpezi, îngheț, dezgheț etc.) a determinat o puternică erodare a acesteia, în urma căreia a rezultat aspectul actual (privită dinspre lateral, stânca are înfățișarea unui cap uriaș de om). Există și unele ipoteze conform cărora Sfinxul ar fi o stâncă megalitică.

SIBIU 1. Depresiune de eroziune (parte componentă a Mărginimii Sibiului), situată în zona de contact a Pod. Transilvaniei cu Carpații Meridionali, între M-ții Cindrelului și M-ții Lotrului (la S), Pod. Secașelor (NV), Pod. Hârtibaciului (N și NE) și Valea Oltului (SE). Supr.: c. 350 km^2. Relieful Depr. Sibiu, sculptat în formațiuni mio-pliocene, este reprezentat printr-o câmpie piemontană cu două trepte: una mai înaltă (500-600 m alt.), respectiv piemontul colinar, și alta mai joasă (380-500 m alt.), formată din conuri aluviare întinse, terase și lunci. Depr. Sibiu este drenată de râul Cibin cu afl. săi Ruscior, Sibiel, Orlat, Sebeș, Sadu, Hârtibaci ș.a. Climă moderată (media termică anuală este de 7-8°C) și precipitații ce însumează, în medie, 600-700 mm anual. Vegetația naturală este reprezentată prin pâlcuri de păduri de stejar, gorun și fag ce alternează cu pășuni și fânețe naturale. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, sfeclă de zahăr ș.a. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea ovinelor, bovinelor și bubalinelor. Importantă zonă etnografică și folclorică, renumită prin portul, dansurile și cântecele populare de o deosebită frumusețe și autenticitate

2. Municipiu în partea centrală a României, reședința jud. omonim, situat în depresiunea cu același nume, la 410-430 m alt., pe râul Cibin; 168 949 loc. (1 iul. 1997): 80 322 de sex masc. și 88 627 fem. Supr.: 121,6 km^2; densitatea: 1 389 loc./km^2. Aeroport. Nod feroviar (stația de c.f. fost inaugurată în 1897)

Sibiu (2). Vedere generală

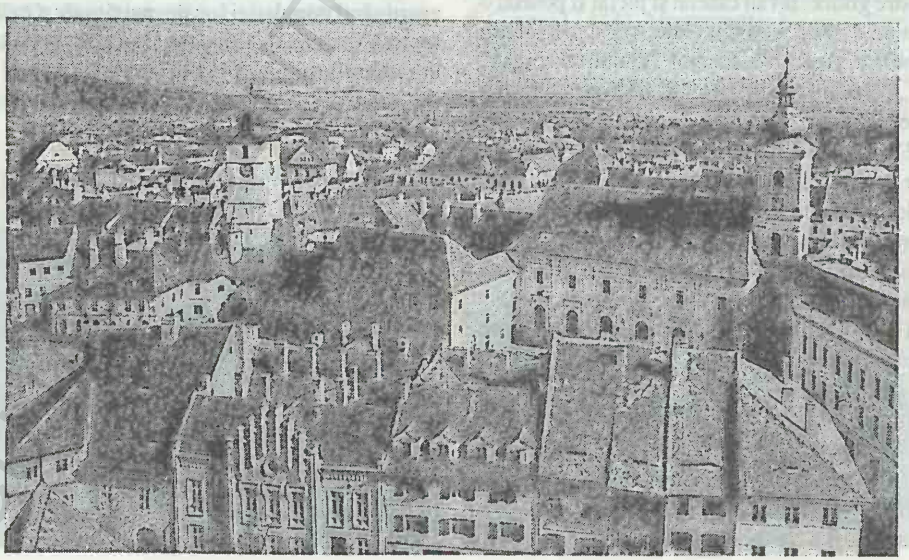

Centrul municipiului (Piața Palatului Brukenthal)

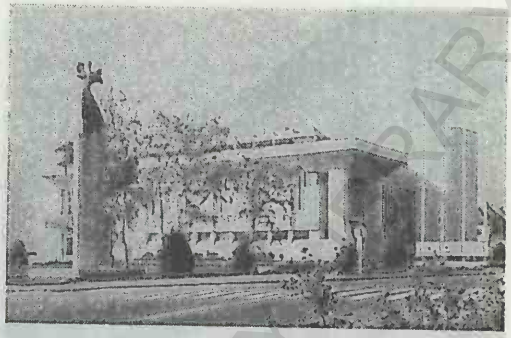

Casa de cultură a sindicatelor

Sibiu (2)

și rutier. Important centru industrial, cultural-științific și turistic al țării. La S. se află mari întreprinderi industriale (INDES S.A. — fostă Independența, Balanța S.A., COMPA S.A. — fostă întreprinderea de piese auto, METALCOR S.A., SIMEC S.A. ș.a.), în cadrul cărora se produc autobasculante de 50 și 100 tone, autotrenuri frigorifice, cisterne pentru carburanți, remorci, mașini și utilaje pentru industriile chimică, siderurgică, minieră și ușoară, utilaje grele, utilaje pentru expl. și prelucr. lemnului, mașini-unelte pentru presare-forjare, ciocane pneumatice, piese de schimb auto (axe cardanice, suspensii, coliere etc.), aparate de măsură și control (singurul producător de balanțe din țară) etc. Alte produse industriale realizate de întreprinderile sibiene sunt: confecții, tricotaje, stofe, covoare plușate, mochete, pături, ciorapi, mobilă, cherestea, încălțăminte, articole de marochinărie și de sport, instrumente muzicale, rechizite școlare și de birou, mase plastice, produse ceramice și alim. (mezeluri, preparate din lapte, conserve, paste făinoase, dulciuri, amidon, glucoză, dextrină, băuturi alcoolice etc.). Abator; antrepozite frigorifice. Tipografie. Universitatea „Lucian Blaga" și încă două Institute de învățământ superior de stat (Universitatea „Dimitrie Cantemir" și Institutul Teologic Ortodox), cu 13 facultăți, 10 080 studenți și 552 profesori și o facultate particulară cu 1 230 studenți și opt profesori (1996-1997). Teatrul dramatic „Radu Stanca" (f. 1948), cu secții în limbile română și germană; Teatrul de păpuși; Filarmonica de stat (f. 1 ian. 1949), cu o orchestră de muzică simfonică și alta de muzică populară; Ansamblul folcloric „Cindrelul". Studio local de radio-emisie. Numeroase cinematografe, o casă de cultură a sindicatelor, biblioteci (între care se remarcă „Astra", înființată în 1861, cu 702 000 vol. în 1994, biblioteca Muzeului Brukenthal, f. 1817, cu 280 000 vol. în 1994 ș.a.) și muzee: Muzeul Brukenthal (f. 1817), cu galerii de artă românească și străină, colecții de artă medievală transilvăneană și de artă populară, colecții de incunabule și tipărituri vechi (sec. 15-17) ș.a.; Muzeul Civilizației Populare (f. 1963), extins pe o supr. de 46 ha în parcul natural „Dumbrava Sibiului", cuprinde case vechi țărănești, tehnică populară preindustrială din sec. 18-20, unelte, obiecte de uz casnic, ceramică, mobilier, țesături și cusături populare etc.; Muzeul căii ferate; Muzeul farmaciei ș.a. Grădină zoologică. Hipodrom. La S. au loc anual Festivalul internațional de jazz (din 1970) și Târgul creatorilor populari (din 1983, la 15 aug.), iar din 1990, Expoziția internațională de artă fotografică. În 1993, municipiul S. a fost desemnat să reprezinte România

Sibiu (2). Magazinul Dumbrava

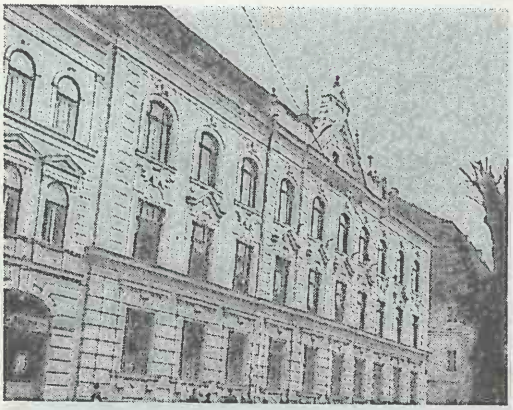

Liceul „Gheorghe Lazăr"

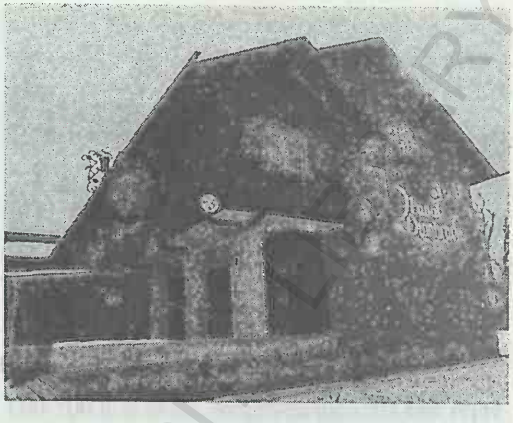

Hanul „Dumbrava"

Sibiu (2)

la concursul internațional „Challenge Day". Parcul natural „Dumbrava Sibiului" (30 ha), amenajat în 1929 în partea de SV a municipiului **S.** Popas turistic (Hanul „Dumbrava"). **Istoric.** Sub actuala vatră a orașului, cu urme foarte vechi de locuire (mărturii arheologice din Neolitic au fost identificate în cartierul Turnișor, iar din Epoca fierului, în cartierul Gușterița, de unde s-au recuperat 377 de piese diferite, din bronz, datând din sec. 12 î.Hr., printre care seceri, căldări, topoare, fragmente de spadă, calota unui coif, podoabe ș.a.) au fost descoperite vestigiile unei așezări daco-romane, numită *Cedonia* (azi cartierul Gușterița). La jumătatea sec. 12, respectiv în perioada 1141-1162, perimetrul actual al municipiului a constituit teritoriul primelor colonizări cu populație germană (sași) în Transilvania. Localitatea apare menționată prima oară, la 20 dec. 1191, cu numele *Cibinium*, într-un document papal emis la Roma cu prilejul înființării prepositurii (administrație ecleziastică de rit catolic), fiind apoi consemnată în diferite documente cu numele *Prepositus Cibiniensis* (1192-1196), *Prepositus Scibiniensis* (1211), *Villa Hermani* (1223), Hermannstadt (1366) ș.a. În 1224, localitatea figura ca sediu al unui comite, iar în 1302 este pomenită în documente ca reșed. unui scaun. După pustiirea provocată de marea invazie a tătarilor în apr. 1241, așezarea se refăcea repede și-și construiește prima incintă fortificată (în jurul bisericii evanghelice de azi). În 1366 devine oraș (*civitas*), iar fortificațiile (zidurile de incintă) se extind, cuprinzând, până la sf. sec. 15, atât Orașul de Sus, cât și Orașul de Jos. În Evul Mediu, meșteșugurile și comerțul au cunoscut o intensă dezvoltare, orașul **S.** întreținând legături economice, comerciale și culturale permanente cu Țara Românească și cu Moldova (în 1376, existau 19 bresle sibiene, în cadrul cărora se practicau 25 de meserii, iar în sec. 17-18, breslele depășiseră cifra 40). Comerțul orașului **S.** cu Apusul a cunoscut o permanentă și înfloritoare dezvoltare (la **S.** își avea sediul o Companie grecească de comerț pentru facilitarea schimburilor de mărfuri între Apus și Răsărit), multe dintre mărfurile sibiene erau întâlnite la Viena, Praga, Leipzig, Gdańsk. Din cauza frecventelor năvăliri ale turcilor în sec. 15-16 (aceștia l-au asediat în anii 1432, 1437, 1438, 1442, 1552, fără a-l cuceri însă), orașul a recurs la construirea (în sec. 16-17) unor puternice ziduri din cărămidă roșie (fapt ce i-a atras la un moment dat și denumirea de Orașul Roșu sau Cetatea Roșie), străjuite de numeroase turnuri de apărare și bastioane, înconjurate de un ingenios sistem de șanțuri și lacuri cu apă. În 1699, în **S.** existau 39 de turnuri de apărare și patru bastioane, din care astăzi se mai păstrează câteva (bastioanele Soldisch și Haller, turnurile Măcelarilor, Dulgherilor, Olarilor, Archebuzierilor, Pielarilor, Turnul Sfatului ș.a.). După ce Transilvania a intrat sub administrație habsburgică (1699), orașul s-a dezvoltat continuu, vechiul burg medieval transformându-se treptat într-un oraș modern. Se construiesc numeroase edificii în care pătrunde

influența barocului vienez, se efectuează lucrări de sistematizare și modernizare (au fost secate lacurile și a fost amenajată promenada), a fost fondat un gimnaziu iezuit (1692) etc. În perioadele 1703-1791 și 1849-1865, S. a fost reședinta guvernatorilor și capitala voievodatului Transilvania. Între anii 1836 și 1865 au fost demolate cele cinci porți ale orașului (Poarta Turnului, Poarta Ocnei, Poarta Cisnădiei, Poarta Sfânta Elisabeta și Poarta Leșurilor). În sec. 18-19, S. a fost un important centru cultural și politic al românilor transilvăneni. Aici își desfășurau activitatea patru tipografii, în cadrul cărora se tipăreau numeroase periodice românești și germane, printre care „Gazeta de Transilvania" (apărută la S. în perioada 1881-1946, după ce fusese publicată mai întâi la Brașov, din 1838), „Telegraful român", „Tribuna", „Siebenbürger Zeitung", „Siebenbürger Bote" ș.a., precum și numeroase asociații, societăți și instituții culturale, cum sunt Muzeul Brukenthal, Societatea „ASTRA" (f. 1861), un seminar ortodox (f. 1811), Academia de Drept (f. 1844), un teatru și o bibliotecă publică (sf. sec. 18), „Societatea transilvană de științele naturii" ș.a. În timpul Revoluției de la 1848, la S. și-a avut sediul Comitetul Național Român, Comitetul de pacificațiune și Comandamentul generalului Bem, iar la sf. sec. 19, Memorandiștii își stabiliseră sediul tot la S. După actul Unirii Transilvaniei cu România, la 1 dec. 1918, la S. a fost instalat Consiliul Dirigent, a cărui activitate a facilitat integrarea Transilvaniei în structurile Regatului României. La sf. verii și începutul toamnei anului 1940, locuitorii orașului au protestat vehement împotriva Dictatului fascist de la Viena (din 30 aug. 1940), prin care Germania nazistă și Italia fascistă răpeau României partea de NV a Transilvaniei și o cedau Ungariei horthyste. În timpul evenimentelor din dec. 1989, în municipiul S. s-au înregistrat numeroase victime (90 de morți și nenumărați răniți). Orașul S. a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă localit. componentă Păltiniș. **Monumente:** biserică (sec. 13-15, azi evanghelică), având hramul „Sfânta Maria", monument reprezentativ al stilului gotic transilvănean (amplă bazilică având trei nave și transept), care păstrează picturi murale interioare din 1445 (datorate lui Johannes de Rosenaw) și din 1665 (executate de Georg Hermann), o orgă, precum și peste 60 de pietre funerare sculptate artistic (între ele se remarcă piatra funerară a domnului Mihnea Vodă cel Rău, † 1510); bisericile Spitalului (1292), Minoriților (sec. 13, refăcută înainte de anul 1638), Ursulinelor (1479), în stil gotic; Biserica romano-catolică (1726-1733), cu absida altarului decorată cu o amplă frescă executată în 1777 de pictorul vienez Anton Steinwald; bisericile ortodoxe cu hramurile „Buna Vestire" (1778-1786), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1778-1788) și „Sfântul Luca" (1791); biserica fostei mânăstiri a franciscanilor (1716); biserica reformată/calvină (1786); Catedrala ortodoxă mitropolitană cu hramul „Sfânta Treime", construită în anii 1902-1906 (pe locul unei biserici din 1778-1790), după planurile arhitecților Virgil Nagy și Iosif Kommer din Budapesta, în stilul bisericii Sfânta Sofia din Istanbul. Biserica a fost restaurată și repictată în anii 1963-1964; Sinagogă (1899); Cazarma „Kempel" (Arsenalul) datând din sec. 15, cu unele transformări din 1784, cu turn de apărare. Dintre vechile fortificații (sec. 14-16) au rămas câteva bastioane, mai multe turnuri și unele frgmente de ziduri, cum sunt: zidul cu arce (1357-1366) din Pasajul Scărilor, zidul de apărare de deasupra Pasajului Scărilor (sec. 13), zidul de apărare (incinta a III-a), sec. 14-19, turnurile Pulberăriei (1485), Pielarilor (1485, refăcut în sec. 16-17), Archebuzierilor (sec. 14-16), Olarilor (sec. 14-18), Bărbierilor (sec. 14-19, cu zid de apărare), Turnul Sfatului (începutul sec. 15, refăcut în anii 1586-1588 și 1826), Turnul de apărare al porții (1357-1366) ș.a., bastioanele „Gros" (1540), în care a funcționat Teatrul orășenesc în perioada 1788-1945, „Haller" (1556), „Soldisch" (1627). Numeroase case vechi: Casa artelor (1370), casele „Thomas Altemberger" (1470-1491, cu turn-locuință și ancadramente specifice fazei de trecere de la gotic la Renaștere, în care a funcționat Primăria veche între 1545 și 1948, „Johann Lula" (1501-1514) — reședință somptuoasă, cu ample spații de reprezentare, „Weidner" (1571), „Haller" (sec. 16), în stilul Renașterii, cu elemente de arhitectură gotică, „Reissen" (sec. 16), „Siebenardt" (sec. 16-17), „Vești eniaru" (sec. 16-19), casa Episcopiei evanghelice (1804), clădirea școlii fostei mânăstiri a Ursulinelor (1733), clădirea liceului Brukenthal (1779-1781), hanul „La mielul alb" (sf. sec. 16) ș.a. Palatul Brukenthal — o adevărată emblemă a municipiului Sibiu — este o construcție amplă, cu trei niveluri și un

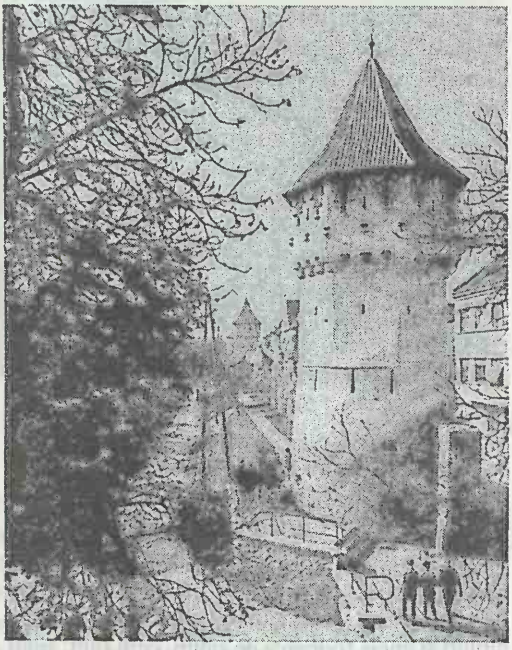

Turnul Olarilor

Pasajul Scărilor

Sibiu (2)

Turnul Sfatului

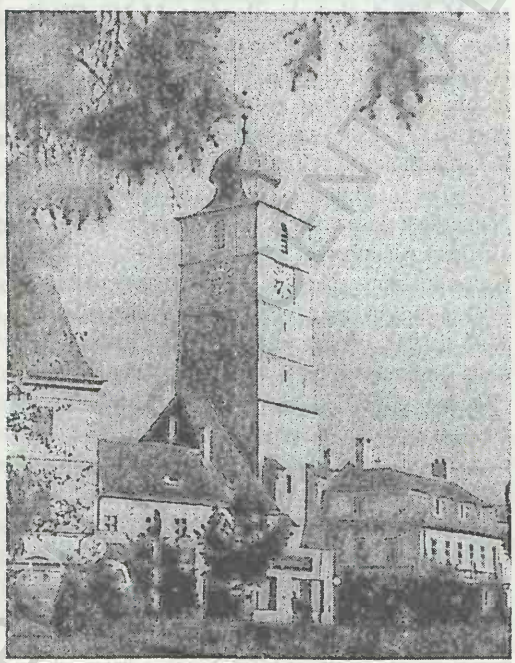

Turnul Dulgherilor

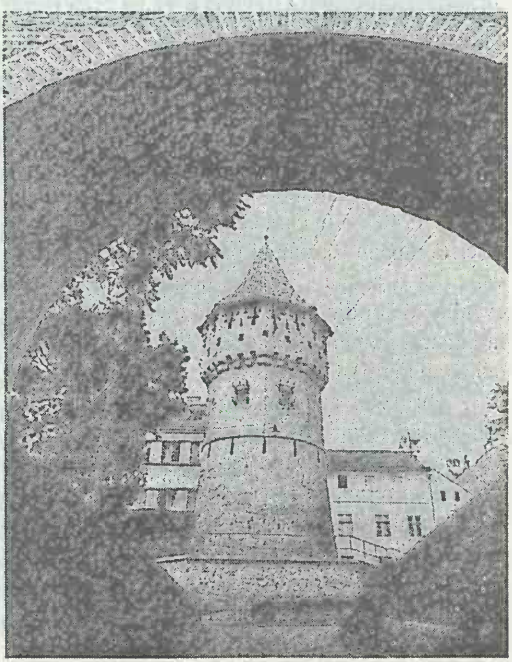

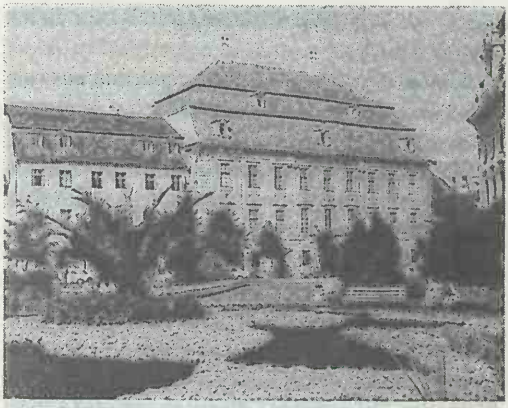

Palatul Brukenthal
Sibiu (2)
Biserica evanghelică

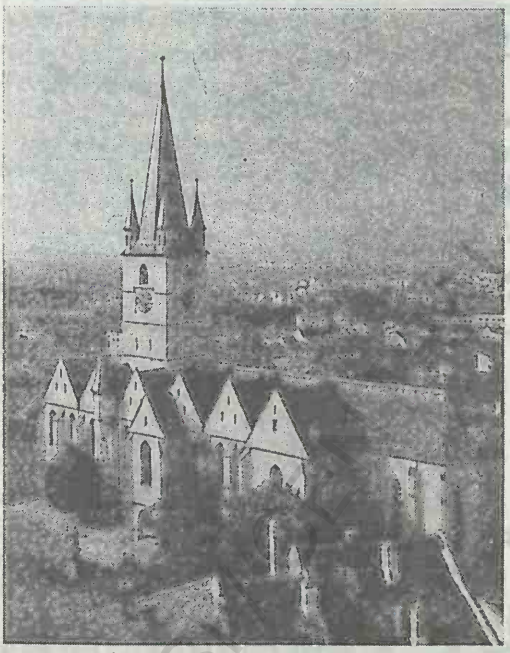

frumos portal baroc, realizată în anii 1778-1788, din inițiativa și pe cheltuiala lui Samuel Brukenthal, guvernator al Transilvaniei (1777-1787), în care acesta avea să-și strângă colecțiile de tablouri, antichități, numismatică, minerale, cărți ș.a. și care a fost inaugurat în 1817, ca muzeu. Alte monumente: Podul metalic (1839), statuia lui Daniel Teutsch (1899, sculptor A. von Donndorf), bustul Mariei Tereza (1909, autor C. Kleber), monumentele lui Gheorghe Barițiu (1926, sculptor Oscar Späthe) și Mihai Eminescu (1938, autor Radu Moga). Cod poștal: 2400.

3. Județ în centrul României, situat în partea central-sudică a Transilvaniei, la poalele de N ale Carpaților Meridionali, în Pod. Transilvaniei, în bazinele râurilor Olt, Târnava Mare, Hârtibaciu și Cibin, între 45°28' și 46°17' latitudine N și între 23°35' și 24°57' longitudine E, limitat de jud. Mureș (N și NE), Brașov (E), Argeș (SE), Vâlcea (S) și Alba (V și SV). *Supr.:* 5 432 km^2 (2,28% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1997): 444 701 loc. (1,97% din populația țării), din care 216 387 loc. de sex masc. (48,66%) și 228 314 loc. de sex fem. (51,34%). *Populația urbană:* 304 799 loc. (68,54%); *rurală:* 139 902 loc. (31,46%). *Densitatea:* 81,9 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 87,71% români, 4,26% maghiari, 4,14% țigani, 3,78% germani, 0,11 alte etnii. *Reșed.:* municipiul Sibiu. *Orașe:* Agnita, Avrig, Cisnădie, Copșa Mică, Dumbrăveni, Mediaș (municipiu), Ocna Sibiului, Tălmaciu. *Comune:* 53. *Sate:* 173 (din care 12 aparțin orașelor și municipiilor). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 6.

Relief variat, reprezentat prin trei trepte principale (munți, podișuri, depresiuni) care coboară de la 2 535 m alt. (vf. Negoiu) până la 285 m (în lunca Târnavei Mari, la Mediaș), rezultând o diferență de nivel de 2 250 m. Succesiunea pe verticală a marilor unități de relief, precum și particularitățile lor morfologice imprimă jud. **S.** un caracter predominant de munte și podiș. Zona montană, extinsă în partea de S a jud. **S.**, ocupă 30% din supr. sa, fiind formată din masive și culmi aparținând M-ților Făgăraș, Lotrului și Cindrel. M-ții Făgăraș, situați în marginea de SE a jud. **S.**, la limita cu jud. Argeș și Vâlcea, se prezintă sub forma unui bloc unitar, alungit pe direcție V–E, cu o creastă zimțată, dominată de mai multe vârfuri ce depășesc 2 000 m alt. (Negoiu 2 535 m, al doilea vârf ca înălțime din Carpații românești, după Moldoveanu, apoi Vânătarea lui Buteanu 2 506 m, Vârtopu 2 499 m, Ciortea 2 426 m, Paltinu 2 398, Suru 2 283 m ș.a.). M-ții Lotrului și Cindrel (sau M-ții Cibinului), amplasați în colțul de SV al jud. **S.**, la V de valea

Oltului, cunoscuți și sub denumirea de M-ții Sibiului (datorită trăsăturilor lor geografice comune), se caracterizează prin platforme de eroziune bine individualizate, în mare parte acoperite cu pășuni naturale, prielnice dezvoltării păstoritului. Cele mai înalte vârfuri din acești munți (Cindrel 2 244 m, Șteflești 2 242 m, Clăbucet 2 054 m, Strâmba Mare 1 830 m ș.a.) se află pe terit. jud. S. Cea de-a doua mare unitate de relief, care ocupă partea central-nordică a jud. S., în proporție de 50% din terit. său, este Pod. Transilvaniei, reprezentat aici prin câteva subunități și anume: Pod. Hârtibaciului, Pod. Secașelor, Pod. Târnavelor. Zonele depresionare, extinse pe 20% din terit. jud. S., sunt reprezentate prin marile depresiuni Făgăraș și Sibiu și prin câteva mici bazinete și culoare de vale (Sălișteș, Miercurea-Apold, Roșia-Vurpăr, Alțina-Cașolt, Bazna–Balta, Chirpăr ș.a.).

Climă temperat-continentală, moderată, cu unele diferențieri legate de formele de relief, cu temp. medii anuale cuprinse între 9,4°C pe valea Oltului (la Boița), 4,3°C pe pantele munților mijlocii (la Păltiniș) și sub 0°C pe crestele cele mai înalte (Negoiu). Diferența altitudinală a formelor de relief, precum și circulația generală a maselor de aer, caracterizată prin frecvența mare a advecțiilor de aer temperat-oceanic din V și NV (mai ales în perioada estivală) și prin influența scăzută a advecțiilor aerului temperat-continental din E și NE, determină diferențieri ale regimului climatic general al jud. S. Astfel, în zonele montane verile sunt răcoroase, cu precipitații abundente, iar iernile friguroase, cu

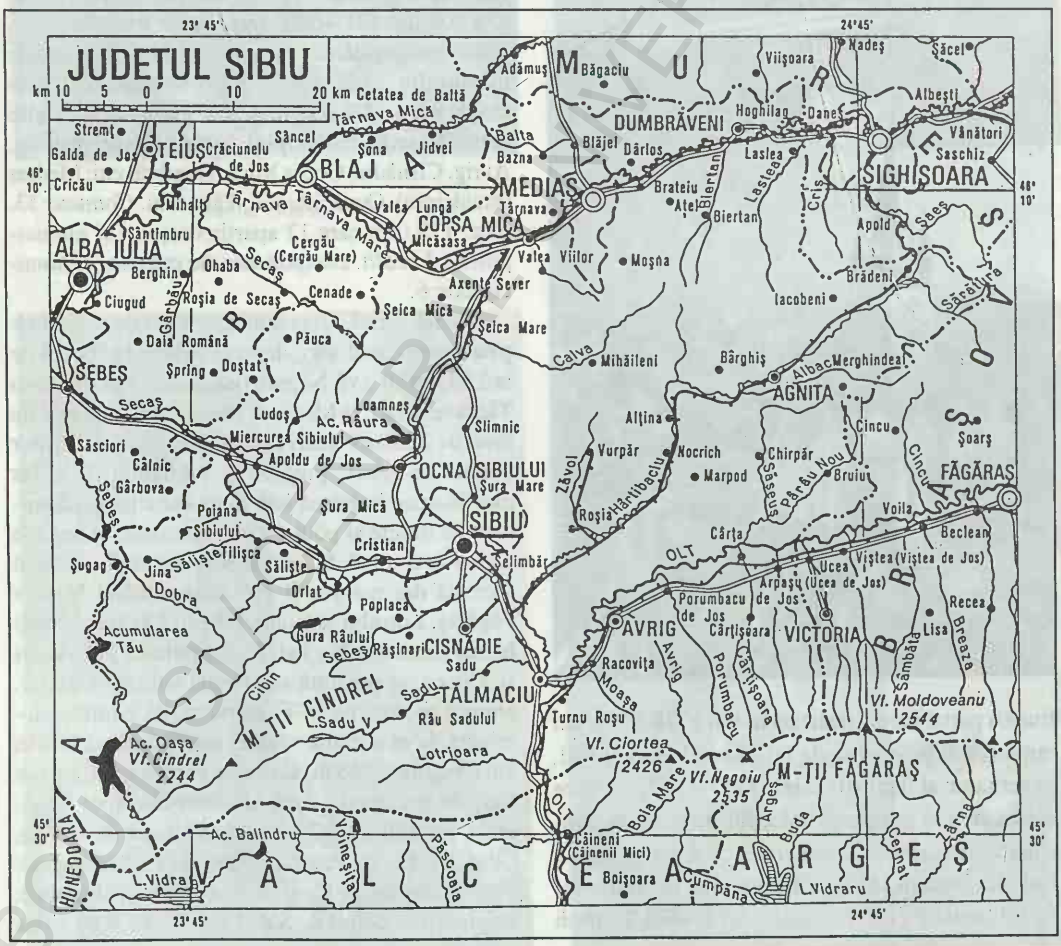

ninsori bogate și strat de zăpadă persistent pe o perioadă îndelungat, în timp ce ținuturile de podiș se caracterizează prin veri calde, cu precipitații frecvente, și prin ierni reci, cu strat de zăpadă relativ stabil. Desele fenomene de inversii termice din arealele depresionare, manifestate în sezonul rece, determină o individualizare topoclimatică specifică pentru aceste zone, caracterizată prin ierni cu temp. mai scăzute în spațiul depresionar decât pe pantele sau pe culmile munților înconjurători. Așa se explică faptul că temp. minimă absolută (–34,4°C) s-a înregistrat la Sibiu (2 ian. 1888), în aria depresionară și nu pe crestele munților. Temp. max. absolută a atins valoarea de 39,5°C, la Sibiu, la 7 sept. 1946. Regimul precipitațiilor variază în funcție de unitățile de relief, cantitatea medie anuală oscilând între c. 650 mm în zonele depresionare, c. 800 mm în reg. de podiș și peste 1 300 mm pe culmile montane. Vânturile predominante bat dinspre V (28,4%), SV (15,9%), NV (13%) și E (12,9%) cu viteze medii anuale cuprinse între 1,8 și 4,5 m/s, la Sibiu, și între 1,5 și 6,5 m/s, la Păltiniș. La sf. iernii și începutul primăverii în Depr. Făgăraș și Depr. Sibiu bate neregulat dinspre munte un vânt cald (cu caracter de föhn) numit local Vântul Mare, care provoacă încălziri accentuate ce determină topirea zăpezii.

Rețeaua hidrografică de pe terit. jud. **S.**, cu o densitate medie de 0,9 km/km^2, aparține în proporție de 2/3 bazinului Olt și de 1/3 bazinului Mureș. Râul Olt, cea mai mare arteră hidrografică a jud. **S.**, care drenează partea de S a acestuia pe o lungime de 56 km, colectează pe stg. toate râurile ce coboară din M-ții Făgăraș, respectiv Arpaș, Cârțișoara, Râu Mare, Avrig, Moașa ș.a., iar pe dr. apele Pârâului Nou și ale Cibinului cu afl. săi (Hârtibaciu, Sadu, Sebeș, Ruscior ș.a.). Numeroșii afluenți pe care îi primește Oltul pe partea stângă, atât în perimetrul jud. Brașov, cât și în cel al jud. **S.** (care izvorăsc din zona înaltă a M-ților Făgăraș), fac ca în Depr. Făgăraș să se înregistreze cea mai mare valoare a densității râurilor din țară (1,4 km/km^2). Partea de N și NV a jud. **S.** este traversată de Târnava Mare (aparținând bazinului Mureșului) pe direcție NE–SV, pe o distanță de 72 km, cu numeroșii săi afl. (Laslea, Valchid, Biertan, Vișa ș.a.), iar partea de V și SV a jud. **S.** este drenată de cursul superior al Sebeșului și de cursurile superioare ale celor două Secașe (Secașu Mic, Secașu Mare). Potențialul hidroenergetic ridicat al râurilor Sadu și Sebeș a determinat construirea în cursurile lor superioare a unor lacuri de acumulare. Lacurile naturale, răspândite în totalitate în zonele montane, aparțin tipului glaciar (Podragu, Podrăgel, Bâlea, Avrig, Lacu Doamnei, Iezeru Mare, Iezeru Mic ș.a.), iar lacurile antropice, în număr mare, au fost create în scop hidroenergetic (Negovanu, Gura Râului, Brădeni I și II, Ighiș, Oașa, Tău), piscicol și pentru irigații (Sopa, Rusciori, Valea Sălciilor, Tocile), sau au luat naștere în urma prăbușirii tavanelor unor saline, așa cum sunt lacurile sărate, cu valoare terapeutică, Horea, Cloșca, Crișan, Avram Iancu, Brâncoveanu, Lacul fără fund, Lacul Mâțelor, Ocna Pustie ș.a.

Vegetația, bogată și variată, condiționată de configurația reliefului și de diversitatea factorilor edafici, se remarcă printr-o pronunțată distribuție pe verticală. Pe culmile M-ților Făgăraș, Lotrului și Cindrel, la peste 1 900 m alt., se dezvoltă pajiștile naturale, dominate de țăpoșică (*Nardus stricta*) și părușcă (*Festuca supina*), alături de care vegetează o serie de alte graminee (*Poa alpina, Poa laxa*), cyperacee (coarna/*Carex curvula*, rogozul scurt/*Carex pyrenaica*) și diverse alte plante (ochiul găinii/*Primula minima*, clopoțelul/*Campanula alpina*) ș.a. Printre plantele din etajul alpin se numără degetărutul pitic (*Soldanella pusilla*), clopoțelul (*Campanula transsilvanica*), păiușul (*Festuca porcii*) ș.a., iar dintre raritățile fac parte *Aulacomium turgidum*, întâlnit în circurile glaciare din M-ții Cindrel, unde se află la limita sudică a arealului de răspândire a acestei specii, și floarea de colți (*Leontopodium alpinum*). În etajul subalpin (1 700-1 900 m alt.) se întâlnesc frecvent tufărișuri de smirdar (*Rhododendron kotschyi*), jneapăn (*Pinus mugo*), afin (*Vaccinium myrtillus*), merișor de munte (*Vaccinium vitis-idaea*), care alternează cu pajiștile naturale, și care coboară de regulă și în partea superioară a etajului montan. Pădurile de molid (*Picea abies*) acoperă pantele munților între 1 300 și 1 700-1 800 m alt., iar pădurile de fag (*Fagus silvatica*), în amestec cu rășinoase (brad, molid), sunt extinse pe pantele nordice ale M-ților Făgăraș și Cindrel, între 500 și 1 300 m alt. În Pod. Hârtibaciului predomină pădurile de gorun (*Quercus petraea*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*) și pădurile de fag cu carpen, frasin, paltin, tei ș.a., iar în depresiuni și culoare depresionare se găsesc petice de păduri de stejar

(*Quercus robur*) în amestec cu diferite esențe lemnoase. Pajiștile secundare din zonele de podiș, mult restrânse din cauza activităților umane, sunt dominate de păiușuri (*Festuca sulcata*), iarba vântului (*Agrostis tenuis*) și sadină (*Chrysopogon gryllus*). Vegetația azonală, întâlnită în special în luncile marilor râuri, se caracterizează prin prezența unor zăvoaie de salcie (*Salix alba, Salix cinerea, Salix fragilis* ș.a.), de anin negru (*Alnus glutinosa*), a pajiștilor de luncă în care domină iarba moale (*Agrostis stolonifera*), precum și a unor mici areale cu plante de baltă, ca papura, pipirigul, rogozul ș.a.

Fauna este variată și adaptată în cea mai mare parte domeniului forestier, multe dintre specii având o valoare cinegetică deosebită. Dintre mamiferele de interes vânătoresc se remarcă ursul, căpriorul, cerbul, jderul, râsul, mistrețul, vulpea, iepurele, veverița ș.a. Acestora li se adaugă nenumărate specii de păsări, printre care ierunca, mierla, cocoșul de munte, ciocârlia de munte, gaița de munte, sturzul de piatră, fâsa de munte ș.a. Crestele munților înalți, reprezintă domeniul favorit al turmelor de capre negre (*Rupicapra rupicapra*), declarate monumente ale naturii, fiind ocrotite de lege, iar apele râurilor și lacurilor sunt populate cu păstrăv, biban, clean, crap, știucă, șalău, mreană ș.a.

Resursele naturale: zăcăminte de gaze naturale, cu conținut ridicat de metan (99%), exploatabile la Bazna, Copșa Mică, Nou Săsesc, Ilimbav, Ghijasa de Jos, și zăcăminte de sare gemă, exploatate până nu demult la Ocna Sibiului și Miercurea Sibiului. Marmura se extrage din carierele de la Porumbacu de Jos, argilele din arealele localit. Dumbrăveni, Agnita, Șura Mare, Bazna, Mediaș ș.a., nisipurile la Ațel, Șeica Mare, Brateiu, iar balastul din albiile râurilor Olt, Cibin, Hârtibaciu, Târnava Mare. O bogăție aparte o reprezintă pădurile (201 750 ha, la sf. anului 1996), precum și apele minerale clorosodice de la Ocna Sibiului și cele clorosodice, iodurate, bromurate de la Bazna și Miercurea Sibiului.

Istoric. Cele mai vechi urme de locuire (topor din cremene, unelte din silex), descoperite în perimetrul jud. **S.** (la Racovița, Ocna Sibiului, Șelimbăr ș.a.), datează din Paleolitic, iar mărturii (în special ceramică) aparținând triburilor neolitice, purtătoare ale Culturilor Petrești și Turdaș, au fost identificate la Sibiu, Păuca, Ocna Sibiului, Șura Mică, Cașolț ș.a. Perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului (2500-1800 î.Hr.) este ilustrată de vestigiile scoase la iveală la Ocna Sibiului, Slimnic, Șura Mică, Păuca, Orlat, Cașolț, iar Epoca bronzului, aparținând Culturilor Coțofeni (2500-1800 î.Hr.) și Wietenberg (sec. 16-13 î.Hr.) este bine reprezentată prin descoperirile de la Slimnic, Cisnădie, Tilișca, Ocna Sibiului, Mediaș, Șura Mică, Sibiu ș.a. Un loc deosebit de important în istoria primei Epoci a fierului (Hallstatt) din România îl ocupă marele depozit de bronzuri, datând din sec. 12 î.Hr., descoperit în cartierul Gușterița din municipiul Sibiu, iar cea de-a doua Epocă a fierului (La Tène) este marcată de vestigiile de la Tilișca, Mediaș, Arpașu de Sus ș.a., care ilustrează gradul înalt de dezvoltare atins de civilizația dacică. Din timpul stăpânirii romane au rămas ca mărturie o serie d vestigii ale unor castre (la Boița, Săcădate) sau ale unor așezări civile (la Cașolț, Slimnic, Sibiu, Micăsasa, Mediaș, Roșia ș.a.). După părăsirea Daciei de către romani (271/275), populația autohtonă daco-romană, de pe aceste meleaguri a continuat să-și desfășoare activitatea neîntrerupt, așa cum o dovedesc descoperirile de la Roșia (sec. 2-3), Slimnic (sec. 3), Biertan (sec. 4), Brateiu (sec. 4-6), Mediaș (sec. 9-10) etc. Începând cu sec. 12 apar primele mențiuni documentare ale unor așezări omenești (cea mai veche datând din 20 dec. 1191, referitoare la *Cibinium*, azi Sibiu), care se înmulțesc în sec. 13-14 (Stejărișu 1223, Ațel 1253, Mediaș 1267, Agnita 1280, Biertan 1283, Cașolț 1302, Bazna 1302, Nou Săsesc 1305, Loamnes 1320, Avrig 1364, Mihăileni 1382 etc.). Totodată, la jumătatea sec. 12, respectiv în perioada 1142-1162, perimetrul actual al municipiului Sibiu a constituit teritoriul primelor colonizări cu populație germană (sași) din Transilvania, aici stabilindu-se, la îndemnul regilor maghiari, familiile venite din Saxonia superioară, cărora li se acordau unele privilegii. Grupurile de coloniști germani, constituite îndeosebi din țărani și meșteșugari, s-au răspândit apoi și în alte zone, organizându-se în obști teritoriale (numite scaune), având dreptul de a-și întemeia așezări rurale, a ridica cetăți, a cultiva pământul sau să desfășoare o activitate meșteșugărească. Pe lângă numeroasele scaune sibiene, care cuprindeau satele cu populație mixtă (română și germană), supuse acelușiași regim de exploatare de tip feudal, existau în Evul Mediu și unele districte pur românești (districtele Amlașului, Făgărașului,

sau cel din zona Sălişte–Tălmaciu aparţinând Mărginimii Sibiului) care s-au transformat în scaune, după modelul celor săseşti, dar şi-au păstrat autonomia internă în întregul Ev Mijlociu. Caracteristic Evului Mediu sibinian este faptul că două feude româneşti — Amlaşul şi Făgăraşul (azi situate parţial în jud. S.) nu vor dispărea ca posesiuni din titulatura domnilor români de peste munţi, fiind mereu revendicate ca bunuri ce li se cuvin de *jure* din moşi-strămoşi, ele reapărând în documentele cancelariilor domneşti chiar şi în sec. 16-18. Totodată, în sec. 13-15, în mai multe localităţi din jud. S. au fost construite puternice cetăţi de apărare, cu biserici de incintă, printre care se remarcă cele de la Cisnădioara, Sibiu, Biertan, Slimnic, Sibiel, Orlat, Mediaş ş.a. În satul Cârţa se află cea mai veche biserică în stil gotic din România, aparţinând fostului complex monahal întemeiat în 1202 de călugării cistercieni şi desfiinţat în 1474 din ordinul regelui ungur Matia Corvin. Un moment memorabil din istoria jud. S. îl reprezintă victoria obţinută de voievodul Mihai Viteazul asupra oştilor maghiare ale principelui Andrei Báthori în lupta de la Şelimbăr, din 18 oct. 1599, în urma căruia domnul Ţării Româneşti a înaintat către Alba Iulia, intrând triumfal în aceasta (la 21 oct. 1599), instituindu-şi astfel stăpânirea asupra întregului teritoriu al Transilvaniei, care a constituit etapa premergătoare de unificare a celor trei ţări române într-un stat unitar, de sine stătător. Spre sf. sec. 17 (1699), ţinuturile sibiene, împreună cu întreaga Transilvanie, au căzut sub dominaţia habsburgică, oraşul Sibiu devenind (1703-1791 şi 1849-1865) reşed. guvernatorilor şi capitala voievodatului Transilvania. În cursul sec. 19, ind. manufacturieră din aşezările sibiene a cunoscut o intensă activitate şi dezvoltare, în ciuda intenţiilor Curţii imperiale de la Viena de a menţine această zonă într-o stare de înapoiere, care să asigure cu materii prime provinciile creditare ale habsburgilor. Tot în această perioadă, oraşul Sibiu a fost unul dintre cele mai importante centre ale luptei românilor pentru emancipare naţională, aici avându-şi sediul (din 1848) Comitetul Naţional Român ales de Adunarea de la Blaj. O manifestare de amploare o reprezintă Conferinţa naţională a fruntaşilor români din Transilvania (1/13–4/16 ian. 1861), care a adoptat două rezoluţii privind recunoaşterea românilor „ca naţiune politică şi independentă faţă cu celelalte naţiuni", precum şi folosirea limbii române în viaţa publică, alături de cea maghiară şi cea germană. Apogeul luptei naţionale a românilor sibieni este marcat de întrunirea Dietei Transilvaniei, la Sibiu (3/15 iul. 1863), cu participare românească majoritară (46 de delegaţi români, faţă de 42 maghiari şi 32 saşi), în cadrul căreia a fost votată o lege referitoare la egalitatea constituţională a naţiunii române cu celelalte naţiuni, folosirea limbii române în administraţie pe bază de egalitate ş.a. În ultimele două decenii ale sec. 19, locuitorii meleagurilor sibiene sunt alături de mişcarea memorandistă, în care alături de Ioan Raţiu şi de alţi fruntaşi politici se numără şi sălişteanul Dimitrie Comşa. La începutul sec. 20, locuitorii aşezărilor sibiene participă activ la acţiunile întreprinse de Comitetul Naţional Român al jud. S. pentru unirea Transilvaniei cu România, fapt concretizat la 1 dec. 1918 la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, la care au luat parte şi peste 8 000 de oameni din jud. S. În urma Dictatului fascist de la Viena din 30 aug. 1940, o parte din jud. S., alături de zona de NV a Transilvaniei, a fost cedată Ungariei horthyste. În toamna anului 1944, terit. jud. S. a fost eliberat de sub ocupaţia horthystă de către armatele române. După 1945, jud. S. a fost nevoit să se dezvolte din punct de vedere economico-social, cultural, ştiinţific etc. în coordonatele impuse de regimul comunist. În perioada interbelică, jud. S. era extins pe 3 531 km^2 şi cuprindea un oraş şi 89 de sate, grupate în 6 plăşi. Sub această formă a evoluat, cu unele fluctuaţii, până în sept. 1950, când regimul comunist a desfiinţat judeţul, instituind regiunea Sibiu, cu reşed. la Sibiu, care includea mai multe raioane, oraşe şi comune, iar în 1952, regiunea Sibiu a fost desfiinţată fiind redistribuită la regiunile înconjurătoare, o mare parte a terit. său fiind inclusă la regiunea Stalin (ulterior regiunea Braşov). Ca urmare a Legii nr. 2 din 17 febr. 1968, s-a revenit la forma de organizare ad-tiv teritorială bazată pe judeţe, reînfiinţându-se jud. S. în limitele actuale.

Economia actuală a jud. S. se caracterizează printr-un pronunţat profil industrial şi printr-o agricultură complex dezvoltată, în mare parte privatizată.

Industria reprezintă ramura conducătoare a economiei jud. S., în cadrul căreia s-a pus accent pe dezvoltarea permanentă a potenţialului ramurilor

purtătoare de progres tehnic, cum sunt mecanica fină, electronica, producția instalațiilor de mare tehnicitate pentru industriile chimică, energetică, metalurgică ș.a. În cadrul întreprinderilor industriale sibiene (unele cu capital majoritar sau integral de stat, altele cu capital privat) se produc: energie electrică și termică (termocentrale de la Sibiu și Cisnădie și hidrocentralele Sadu II, Sadu V, Turnu Roșu, Avrig, Arpașu de Jos), autobasculante de 50 și 100 tone, autotrenuri frigorifice, cisterne pentru carburanți, mașini și utilaje pentru industriile chimică, siderurgică, minieră și ușoară, utilaje grele, utilaje pentru expl. și prelucr. lemnului, mașini-unelte, buldozere pe șenile, remorci și furgonete, mașini pneumatice, piese auto, aparate de măsură și control, biciclete, arcuri, șuruburi, negru de fum, acid sulfuric, plexiglas (Sibiu, Mediaș, Cisnădie, Copșa Mică, Avrig), confecții, tricotaje, stofe, covoare plușate, mochete, pături, ciorapi, mobilă, cherestea, încălțăminte, articole de marochinerie și de sport, instrumente muzicale, rechizite școlare și de birou, vase emailate pentru uz casnic, geamuri, sticlărie pentru menaj, prefabricate din beton, porțelanuri, faianță, produse ceramice și alim. (Sibiu, Mediaș, Copșa Mică, Cisnădie, Agnita, Avrig, Dumbrăveni, Tălmaciu, Râu Sadului, Ocna Sibiului, Cristian ș.a.). Un aport deosebit îl are ind. casnică textilă, cu veche tradiție, dezvoltată cu precădere în satele de oieri de la poalele munților (Jina, Rășinari, Săliște, Orlat, Gura Râului, Tilișca ș.a.).

Agricultura, în interiorul căreia s-au produs (după dec. 1989) importante mutații în ceea ce privește forma de proprietate, structura producției etc., beneficiază de un cadru natural favorabil dezvoltării tuturor ramurilor agricole, având un profil complex, cu accent pe cultura plantelor și creșterea animalelor (ramuri cu vechi tradiții). Deși particularitățile generale ale reliefului dau jud. **S.** caracterul unui județ de munte și podiș, acesta dispune de suficiente terenuri agricole (56,8% din supr. totală). La sf. anului 1996, fondul funciar al jud. **S.** era format din 307 974 ha terenuri agricole (din care 183 696 ha, respectiv 59,6% în proprietate privată), 201 750 ha acoperite cu păduri, 6 734 ha cu ape și bălți și 26 790 ha alte suprafețe. În același an, din totalul terenurilor agricole (307 974 ha), 116 276 ha reveneau suprafețelor arabile, 107 126 ha pășunilor naturale, 75 724 ha fânețelor, 5 654 ha livezilor și pepinierelor pomicole și 3 194 ha viilor și pepinierelor viticole. În 1996, terenurile arabile erau cultivate cu plante pentru nutreț (32 524 ha), porumb (32 103 ha), grâu și secară (15 739 ha), orz și orzoaică (8 637 ha), cartofi (6 148 ha), sfeclă de zahăr, plante tehnice, legume ș.a. Pomicultura, în cadrul căreia predomină merii, prunii, perii se practică în special în zonele piemontane, formând bazine pomicole compacte în arealele localit. Șura Mare, Cisnădie, Rășinari, Orlat, Dumbrăveni, Apoldu de Sus, Slimnic, Miercurea Sibiului, Mediaș ș.a. În 1996, producția totală de fructe a jud. **S.** a fost de 27 770 tone, din care 20 226 tone mere, 5 231 tone prune, 961 tone pere, 659 tone cireșe și vișine, 377 tone nuci ș.a. La acestea se adaugă o importană cantitate de fructe de pădure (afine, zmeură ș.a.). Viticultura are condiții favorabile de dezvoltare în Pod. Târnavelor, unde se găsesc mai multe podgorii, în localit. Axente Sever, Apoldu de Sus, Mediaș, Șeica Mică, Valea Viilor, Ațel, Miercurea Sibiului, Biertan ș.a. Soiurile predominante de struguri sunt Traminer, Fetească, Riesling, Pinot Gris, Muscat-Ottonel. În toamna anului 1996, producția totală de struguri a fost de 5 900 tone. Sectorul zootehnic, cu vechi tradiții, contribuie cu 43,2% la realizarea producției totale agricole a jud. **S.** La începutul anului 1997, sectorul zootehnic (privatizat în proporție de peste 72,6%) cuprindea 65 000 capete bovine (76,9% în proprietate particulară), 128 000 capete porcine (72,6% la particulari), 387 000 capete ovine (91,4% privatizat), 12 000 capete caprine și 19 000 capete cabaline (acestea din urmă în totalitate privatizate). Jud. **S.** se remarcă și printr-o tradiție de creștere a unui număr însemnat de bubaline. Avicultură (1 157 000 capete păsări); apicultură (14 mii familii de albine). Ca urmare a numărului mare de ovine, crescute în special de particulari, jud. **S.** ocupă locul 4 pe țară în producția de lână (813 tone), după jud. Constanța, Timiș și Botoșani, dar la egalitate cu jud. Tulcea.

Căile de comunicație, cu importanță crucială în asigurrea legăturilor economice între diferitele localit. ale jud. **S.** sau cu celelalte localit. din țară, au cunoscut o permanentă dezvoltare și modernizare, cu toate greutățile inerente perioadei de tranziție în care se află județul. La sf. anului 1996, lungimea rețelei feroviare sibiene însuma 309 km (din care 11 km linii electrificate), rezultând o

densitate de 56,9 km /1 000 km² (superioară mediei pe țară, care este 47,8 km/1 000 km²). Importanța transportului feroviar este amplificată de prezența pe terit. jud. S. a unui segment din magistrala de c.f. București—Brașov—Sibiu—Deva—Arad care-l traversează pe la S, pe direcție E–V, și a unui tronson din magistrala feroviară București—Pitești—Râmnicu Vâlcea—Podu Olt—Sibiu—Copșa Mică—Blaj—Cluj-Napoca—Oradea, care-l străbate median pe direcție S–N. Nodurile feroviare Sibiu, Copșa Mică, Podu Olt asigură ramificațiile pr. către alte direcții de penetrare. La sf. anului 1996, lungimea drumurilor publice sibiene totaliza 1 485 km (din care 329 km drumuri modernizate), cu o densitate de 27,3 km/100 km² (inferioară mediei pe țară, care este 30,7 km/100 km²). În afara drumurilor care împânzesc jud. S. până în cele mai îndepărtate zone, există două sectoare de magistrale rutiere, paralele cu cele două magistrale feroviare, precum și două segmente ale șoselelor naționale de altitudine, care asigură legăturile rutiere ale Munteniei cu Transilvania pe o rută mai scurtă, dar mai dificilă. Astfel, partea de SE a jud. include ultimii 25 km ai *Transfăgărășanului*, iar extremitatea de SV a jud. S., la limita cu jud. Alba, este străbătută de drumul național alpin *Novaci—Oașa—Sebeș*. Transporturile aeriene de mărfuri și călători sunt efectuate prin intermediul aeroportului din Sibiu.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, rețeaua unităților de învățământ de pe terit. jud. S. cuprindea 230 de grădinițe de copii, cu 15 197 copii înscriși și 951 educatori, 228 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 53 468 elevi și 3 997 cadre didactice, 38 licee, cu 17 910 elevi și 1 105 profesori, 24 școli profesionale, cu 7 239 elevi și 511 profesori, trei instituții de învățământ superior (Universitățile „Lucian Blaga" și „Dimitrie Cantemir" și Institutul Teologic Ortodox), cu 13 facultăți, 10 080 studenți și 552 profesori. În 1996, rețeaua așezămintelor de cultură și artă, concentrate cu precădere la Sibiu, Mediaș, Copșa Mică, Agnita, Cisnădie ș.a., cuprindea o Filarmonică de stat (cu o orchestră simfonică și una de muzică populară — Ansamblul folcloric „Cindrelul"), un teatru dramatic („Radu Stanca"), cu secții în limbile română și germană, un teatru de păpuși, un studio local de radio-emisie, 17 muzee, 324 biblioteci, cu 3 946 000 vol., 17 cinematografe, 14 case de cultură, 150 cămine culturale, nouă cluburi, numeroase formațiuni corale și de dansuri, ansambluri folclorice, tarafuri și orchestre populare etc. În același an, activitatea sportivă se desfășura în cadrul celor 54 de cluburi și 211 secții sportive, care cuprindeau 6 035 sportivi legitimați, 275 antrenori și 428 arbitri.

Ocrotirea sănătății. În 1996, rețeaua unităților sanitare sibiene era formată din opt spitale, cu 3 587 paturi (un pat de spital la 124 locuitori), 13 policlinici (din care două sunt privatizate), 128 dispensare, 83 cabinete medicale private, 96 cabinete stomatologice particulare, 82 farmacii (din care 63 private), 19 creșe pentru copii ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 869 medici (un medic la 512 locuitori), 121 medici stomatologi (un medic stomatolog la 3 676 locuitori) și 2 574 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Varietatea și frumusețea remarcabilă a peisajului natural (predominant muntos și de podiș), poziția jud. S., la întretăierea unor importante căi de comunicație, existența numeroaselor monumente istorice și arhitectonice, particularitățile și autenticitatea portului popular, originalitatea obiceiurilor și datinilor, prezența unor stațiuni climaterice și balneoclimaterice ș.a. reprezintă principalele obiective care explică potențialul turistic ridicat al jud. S. Farmecul priveliștilor montane (creste și vârfuri semețe, circuri glaciare delimitate de versanți impunători, frecvența lacurilor glaciare, pădurile de conifere sau de foioase etc.), precum și ușoara accesibilitate a M-ților Făgăraș, Lotrului și Cindrel (peste 15 cabane, printre care Negoiu, Podragu, Bâlea-Cascadă, Arpaș ș.a., șoselele transalpine peste crestele M-ților Făgăraș și Cindrel, prezența liniei de teleferic Bâlea-Lac—Bâlea-Cascadă, numeroasele poteci de munte marcate) au stimulat un flux turistic local și de tranzit foarte intens. La valorile piesagistice fără seamăn ale munților se adaugă multitudinea și diversitatea altor obiective și elemente de interes turistic, printre care: monumentele medievale din Sibiu și Mediaș (turnuri, bastioane, fortificații, case vechi, biserici, palate etc.), ruinele cetăților de la Tălmaciu și Miercurea Sibiului și cele ale turnului de pază de la Turnu Roșu (Tălmaciu), cetățile de la Biertan și Slimnic, bisericile evanghelice din Cisnădie, Cisnădioara, Miercurea Sibiului, Cristian, Avrig, Cârța ș.a.,

satele din Mărginimea Sibiului, stațiunea climatericǎ Păltiniș și stațiunile balneoclimaterice Ocna Sibiului, Bazna și Miercurea Sibiului, numeroasele rezervații naturale și monumente ale naturii (rezervația paleontologică de la Turnu Roșu, rezervația complexă Bâlea, rezervația hidrogeologică „Lacul fără fund" din Ocna Sibiului ș.a.), monumentul de la Șelimbăr, ridicat în amintirea victoriei repurtate în oct. 1599 de Mihai Viteazul asupra armatelor lui Andrei Báthori, Parcul Dumbrava din Sibiu, cu un interesant muzeu etnografic, Muzeul păstoritului din Poiana Sibiului, manifestările etno-folclorice din Jina, Rășinari, Cisnădie, Agnita, Dumbrăveni, podgoriile din Pod. Târnavelor etc. Activitatea turistică sibiană dispune de o bază materială adecvată, alcătuită din 14 hoteluri și moteluri, 17 cabane, două campinguri, 25 vile, șapte pensiuni, opt tabere pentru elevi cu o capacitate totală de cazare de 5 203 locuri. Indicativ auto: *SB*.

Localitățile jud. Sibiu

(în paranteze sunt înscrișii anii primei menționări documentare)

I. Municipii	*Localit. componenteale ale municipiilor*	*Satele care aparțin municipiilor*
1. MEDIAȘ (1267)		1. Ighișu Nou (1305)
2. SIBIU (1191)	1. Păltiniș (1909)	
II. Orașe	*Localit. componente ale orașelor*	*Satele care aparțin orașelor*
1. AGNITA (1280)	1. Coveș (1357) 2. Ruja (1349)	
2. AVRIG (1364)		1. Bradu (1311-1319) 2. Glâmboaca (1322) 3. Mârșa (1956) 4. Săcădate (1306)
3. CISNĂDIE (1204)	1. Cisnădioara (1223)	
4. COPȘA MICĂ (1402)		
5. DUMBRĂVENI (1332)	1. Ernea (1366) 2. Șaroș pe Târnave (1283)	
6. OCNA SIBIULUI (1263)		1. Topârcea (1309)
7. TĂLMACIU (1318)		1. Boița (1488) 2. Colonia Tălmaciu (1956) 3. Lazaret (1956) 4. Lotrioara (1956) 5. Paltin (1954) 6. Tălmăcel (1488)

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)		
1. ALȚINA	1. **Alțina** (1291) 2. Benești (1406) 3. Ghijasa de Sus (1636)	**4. AȚEL**	2. Arpașu de Sus (1589) 3. Nou Român (1307) 1. **Ațel** (1253) 2. Alma (1289) 3. Dupuș (1267) 4. Giacăș (1337) 5. Șmig (1317)
2. APOLDU DE JOS	1. **Apoldu de Jos** (1288) 2. Sângătin (1290-1301)		
3. ARPAȘU DE JOS	1. **Arpașu de Jos** (1511)	**5. AXENTE SEVER**	1. **Axente Sever** (1305)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Agârbiciu (1343)
3. Șoala (1331)

6. BAZNA
1. **Bazna** (1302)
2. Boian (1309)
3. Velț (1359)

7. BÂRGHIȘ
1. **Bârghiș** (1357)
2. Apoș (1311-1345)
3. Ighișu Vechi (1291)
4. Pelișor (1357)
5. Vecerd (1337)
6. Zlagna (1318)

8. BIERTAN
1. **Biertan** (1283)
2. Copșa Mare (1283)
3. Richiș (1283)

9. BLĂJEL
1. **Blăjel** (1393)
2. Păucea (1366)
3. Romanești (1954)

10. BRATEIU
1. **Brateiu** (1283)
2. Buzd (1356)

11. BRĂDENI
1. **Brădeni** (1297)
2. Retiș (1353)
3. Țeline (1614)

12. BRUIU
1. **Bruiu** (1307)
2. Gherdeal (1532)
3. Șomartin (1307)

13. CÂRȚA
1. **Cârța** (1223)
2. Poiența (1357)

14. CÂRȚIȘOARA
1. **Cârțișoara** (1509)

15. CHIRPĂR
1. **Chirpăr** (1332-1333)
2. Săsăuș (1479)
3. Vărd (1317-1320)
4. Veseud (1379)

16. CRISTIAN
1. **Cristian** (1223).

17. DÂRLOS
1. **Dârlos** (1317)
1. Curciu (1322)
2. Valea Lungă (1309)

18. GURA RÂULUI
1. **Gura Râului** (1733)

19. HOGHILAG
1. **Hoghilag** (1309)
2. Prod (1348)
3. Valchid (1345)

20. IACOBENI
1. **Iacobeni** (1309)
2. Movile (1355)
3. Netuș (1309)
4. Noiștat (1355)
5. Stejărișu (1223)

21. JINA
1. **Jina** (1733)

22. LASLEA
1. **Laslea** (1308-1310)
2. Florești (1305)
3. Mălâncrav (1305)
4. Nou Săsesc (1305)
5. Roandola (1322)

23. LOAMNEȘ
1. **Loamneș** (1320)
2. Alămor (1319)
3. Armeni (1319)
4. Hașag (1263)
5. Mândra (1750)
6. Sădinca (1913)

24. LUDOȘ
1. **Ludoș** (1330)
2. Gusu (1309)

25. MARPOD
1. **Marpod** (1349)
2. Ilimbav (1375)

26. MERGHINDEAL
1. **Merghindeal** (1332-1335)
2. Dealu Frumos (1329)

27. MICĂSASA
1. **Micăsasa** (1267)
2. Chesler (1439)
3. Țapu (1309)
4. Văleni (?)

28. MIERCUREA SIBIULUI
1. **Miercurea Sibiului** (1290-1301)
2. Apoldu de Sus (1290-1301)
3. Dobârca (1309)

29. MIHĂILENI
1. **Mihăileni** (1382)
2. Metiș (1319)
3. Moardăș (1373)
4. Răvășel (1394)
5. Șalcău (1394)

30. MOȘNA
1. **Moșna** (1280)
2. Alma Vii (1356)
3. Nemșa (1359)

31. NOCRICH
1. **Nocrich** (1263)
2. Fofeldea (1332-1335)
3. Ghijasa de Jos (1319)
4. Hosman (1317-1320)
5. Țichindeal (1350)

32. ORLAT
1. **Orlat** (1317-1320)

33. PĂUCA
1. **Păuca** (1309)
2. Bogatu Român (1324)
3. Broșteni (1296)
4. Presaca (1647)

34. POIANA SIBIULUI
1. **Poiana Sibiului** (1532)

35. POPLACA
1. **Poplaca** (1488)

36. PORUMBACU DE JOS
1. **Porumbacu de Jos** (1546)
2. Colun (1322)
3. Porumbacu de Sus (1546)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Sărata (1582)
5. Scoreiu (1392)

37. RACOVIȚA
1. Racovița (1494)
2. Sebeșu de Sus (1733)

38. RĂȘINARI
1. Răşinari (1488)
2. Prislop (1954)

39. RÂU SADULUI
1. Râu Sadului (1850)

40. ROȘIA
1. Roșia (1327)
2. Cașolț (1302)
3. Cornățel (1306)
4. Daia (1327)
5. Nou (1322)
6. Nucet (1387)

41. SADU
1. Sadu (1488)

42. SĂLIȘTE
1. Sălişte (1354)
2. Aciliu (1330)
3. Amnaș (1309)
4. Crinț (1954)
5. Fântânele (1366)
6. Galeș (1383)
7. Mag (1488)
8. Săcel (1319)
9. Sibiel (1383)
10. Vale (1383)

43. SLIMNIC
1. Slimnic (1282)
2. Albi (1954)
3. Pădureni (?)
4. Ruși (1424)
5. Veseud (1332-1335)

44. ȘEICA MARE
1. Șeica Mare (1308-1310)
2. Boarta (1349)
3. Buia (1296)
4. Mighindoala (1956)
5. Petiș (1336)
4. Ștenea (1392)

45. ȘEICA MICĂ
1. Șeica Mică (1311-1348)
2. Soroștin (1311)

46. ȘELIMBĂR
1. Șelimbăr (1323)
2. Bungard (1429)
3. Mohu (1494)
4. Veștem (1468)

47. ȘURA MARE
1. Șura Mare (1332-1335)
2. Hamba (1332-1335)

48. ȘURA MICĂ
1. Șura Mică (1323)
2. Rusciori (1380)

49. TÂRNAVA
1. Târnava (1331)
2. Colonia Târnava (1956)

50. TILIȘCA
1. Tilișca (1366)
2. Rod (1488)

51. TURNU ROȘU
1. Turnu Roșu (1476)
2. Sebeșu de Jos (1733)

52. VALEA VIILOR
1. Valea Viilor (1305)
2. Motiș (1319)

53. VURPĂR
1. Vurpăr (1296)

SIBO → Jibou.

SIC 1. **Dealurile Sicului,** regiune colinară în Câmpia Transilvaniei, parte componentă a Câmpiei Fizeșului, situată la S de valea râului Fizeș, alcătuită predominant din depozite tortoniene (argile marnoase, gresii, tufuri, sare). Relieful, dezvoltat pe structuri diapire, este dominat de cueste, vârfuri reziduale, cu alt. de 450-550 m, versanți afectați de alunecări, ravene, torenți etc.

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită dintr-un sat, situată în zona Dealurilor Sicului; 2 980 loc. (1 iul. 1997): 1 485 de sex masc. și 1 495 fem. Piscicultură în iazuri și heleșteie. În arealul com. S. se află stufărișurile de la Sic (situate în amonte de Tăul Știucii, de pe terit. com. Fizeșu Gherlii), declarate rezervație ornitologică (biocomplex acvatic care constituie loc de pasaj pentru păsările migratoare). În satul Sic, menționat documentar, prima oară, în 1291, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu forme de tranziție de la arhitectura romanică la cea gotică, ce păstrează fragmente de picturi murale interioare din sec. 14 („Judecata de Apoi", Legendele Sfintei Ursula, Sfântului Nicolae, Sfântului Ladislau), bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Ioan Gură de Aur" (1707), cu decor sculptat și cu turn-clopotniță cu foișor pe pronaos, și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1731) și o biserică romano-catolică (1758-1795). Cod poștal: 3492.

SICAȘ, pas în Carpații Orientali, pe cursul superior al râului Șicăsău (afluent drept al Târnavei Mari), între M-ții Gurghiu (la V) și M-ții Harghita (la E), la 1 000 m alt. Străbătut de o șosea modernizată care face legătura între Depr. Giurgeu și Depr. Odorhei.

SICHEVIȚA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 19 sate, situată pe stg. văii Dunării și al lacului de acumulare Porțile de Fier I, la poalele M-ților Almăj și Locvei, la granița cu Iugoslavia; 2 639 loc. (1 iul. 1997): 1 311 de sex masc. și 1 328 fem. Expl. de granit. Pescuit în regim natural. Pomi-

cultură. Muzeu cu colecții de arheologie, etnografie și numismatică (în satul Gornea). În arealul satului Gornea au fost descoperite (după 1968) vestigiile unei așezări neolitice datând din milen. 5-4 î.Hr. (Cultura Vinča-Turdaș), urme materiale din Epoca bronzului și din prima Epocă a fierului, precum și vestigiile unui castru roman din piatră (60 x 60 m) și ale unei așezări romane civile. Satul Sichevița apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1690-1700. Cod poștal: 1790.

SICULENI, com. în jud. Harghita, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Ciuc, pe cursul superior al Oltului, în zona de confl. cu râurile Racu, Segheș și Șugo, la poalele M-ților Harghita și Ciuc; 7 251 loc. (1 iul. 1997): 3 639 de sex masc. și 3 612 fem. Nod feroviar (stația din satul Ciceu). Expl. de andezit (în satul Ciceu) și de balast (în satul Racu). Izv. cu ape minerale carbogazoase. În satul Racu, menționat documentar, prima oară, în 1333, se află ruinele unei cetăți dacice fortificate (sec. 1 d.Hr.), o biserică romano-catolică (sec. 13) cu zid de incintă (din 1827) și conacul „Cserei" (1667, cu transformări din 1935); în satul Ciceu există o biserică romano-catolică (1850), iar în satul Satu Nou, o biserică reformată (1801). Satul Siculeni apare menționat documentar, prima oară, în 1567. În noaptea de 7 ian. 1764, trupele imperiale habsburgice au tras cu tunul de pe Dâmbul Bogat în locuitorii satului Siculeni (pentru că aceștia refuzaseră să se înroleze în regimentele grănicerești înființate din ordinul Vienei), omorând peste 500 de oameni. În amintirea victimelor secuiești, în 1899, a fost ridicată Columna memorială „Siculicidium". Pe terit. satului Racu, piemonturile avansează mult către valea Oltului, sub forma unui promontoriu, cunoscut în literatura de specialitate cu numele de „Pragul de la Racu", provocând o îngustare accentuată a acesteia. Până la 17 febr. 1968, satul și com. S. s-au numit *Harghita*. Cod poștal: 4136.

SIGHETU MARMAȚIEI, municipiu în jud. Maramureș, situat în extremitatea de N a României, în partea de NV a Depr. Maramureș, la 274 m alt., la poalele dealurilor Solovan, Dobăieș, Câmpu Negru ș.a., pe râul Iza, în apropiere de confl. cu Tisa, la granița cu Ucraina; 44 675 loc. (1 iul. 1997): 21 873 de sex masc. și 22 802 fem. Supr.: 6,57 km^2; densitatea: 6 800 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1875). Nod rutier. Expl. de balast. Termocentrală. Constr. și reparații de utilaj minier; constr. de piese și organe de asamblare (peste 2 500 de tipodimensiuni) pentru diferite mașini și utilaje. Combinat de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea, placaj, plăci aglomerate din lemn/PAL, plăci fibrolemnoase ș.a.). Fabrici de șuruburi, de piese de schimb pentru autovehicule, textile (conf., tricotaje, covoare), mat. de constr. (cărămizi, plăci de teracotă, șamotă ș.a.), de încălțăminte, de prelucr. a părului de animale (perii) și de produse alim. (preparate din lapte și carne, băuturi alcoolice, panificație ș.a.). Moară de cereale. Teatru popular. Parcul „Grădina Morii", cu

Sighetu Marmației. Centrul municipiului

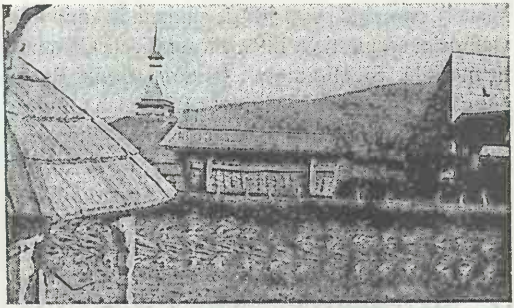

Sighetu Marmaţiei. Muzeul arhitecturii populare maramureşene

arbori seculari (peste 200 de ani vechime), printre care se află numeroşi plopi, înalţi de 40 m şi cu o circumferinţă de 8,20 m. Muzeu municipal (f. 1926, reorganizat în 1957), cu secţii de istorie, etnografie şi artă populară (sculpturi în lemn, icoane pe sticlă, ţesături şi broderii, covoare, obiecte casnice, măşti, ceramică maramureşeană etc.); Muzeu de ştiinţele naturii (f. 1878); Muzeul arhitecturii populare maramureşene, situat în aer liber, pe Dealul Dobăieş, cuprinde toate tipurile de construcţii din mediul sătesc al zonei Maramureş; Muzeu memorial închinat victimelor comunismului, organizat în sediul fostului penitenciar şi inaugurat la 20 iun. 1997. Festivalul anual al datinilor şi obiceiurilor de iarnă, organizat (din 1968) în luna decembrie. La **S.M.** a funcţionat în anii comunismului unul dintre cele mai dure penitenciare din ţară, în care şi-au găsit sfârşitul numeroase personalităţi româneşti (aici a murit, printre mulţi alţii, Iuliu Maniu, în noaptea de 4 spre 5 febr. 1953). **Istoric.** Cele mai vechi urme de locuire identificate pe terit. actualului oraş datează din Paleolitic şi Neolitic, iar pe Dealul Solovan au fost descoperite (1964-1965) vestigiile unei aşezări fortificate din Epoca bronzului târziu. Localit. apare menţionată documentar, prima oară, în 1329, iar apoi în 1334 (cu numele *Plebanus Dygnet/Zygnet* sau *Zyket*) şi în 1346 (cu denumirea de *Zyghet*). În 1394, aşezarea a devenit reşed. voievodală a Comitatului Maramureş, servind şi ca loc de adunări şi târguri, pe care rutenii o numeau *Sihot*. În 1397, localit. este consemnată în documente ca *oppidum* (târg), în 1459 ca *civitas* (oraş), iar mai târziu cu toponimul *Marmaţia (Datum Marmatiis)*. În sec. 16, la **S.M.** a luat fiinţă o şcoală calvină românească, ce a funcţionat până în sec. 17, iar în 1836 s-a deschis o Academie de Drept (reorganizată în 1869), care a existat până în 1920. La 5 febr. 1861, intelectualii maramureşeni au fondat „Asociaţiunea pentru cultura poporului român din Maramureş", una dintre cele mai vechi instituţii de cultură, dar cu o existenţă efemeră (până în 1867), în 1862 a fost întemeiat „Institutul pedagogic românesc" (Preparandia), care a funcţionat până în 1872, iar în 1867 a fost înfiinţată Societatea de lectură a românilor maramureşeni „Dragoşeanca". Până la 17 dec. 1964, oraşul s-a numit *Sighet*, iar la 17 febr. 1968 a fost declarat municipiu. În prezent, municipiul **S.M.** are în subordine ad-tivă 5 localit. componente: Iapa (atestată documentar în 1406), Lazu Baciului, Şugău, Valea Cufundoasă, Valea Hotarului. **Monumente:** biserică din sec. 14 (azi biserică reformată), reconstruită în stil neogotic (1859-1862); biserica fostei mânăstiri a piariştilor (1730-1775); biserica romano-catolică (1736); biserica ucraineană cu hramul „Înălţarea Sfintei Cruci" (1791); biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1892); clădirea Vicariatului ortodox ucrainean (sec. 19); clădirea fostei şcoli reformate (1802), în care a funcţionat (1836-1920) Academia de Drept, azi Liceu pedagogic; clădirea fostei Primării (sec. 19), azi Casa

Sighetu Marmaţiei. Biserica reformată

Armatei; clădirea fostului Tribunal (1893), azi sediul Primăriei municipale; Cazarma (1850-1890); clădirea construită în anii 1890-1910, în care a fost sediul unei Loji francmasonice; clădirea Gării C.F.R. (1893-1897); clădirea fostului penitenciar (1897), azi muzeu memorial: Sinagogă (1902); Palatul Cultural (1913). Cod poștal: 4925.

SIGHIȘOARA, municipiu în jud. Mureș, situat în Pod. Târnavelor, la 315-425 m alt., la poalele dealurilor Gării (528 m alt.) la N, Stejăriș (542 m), la E, Dealul de Mijloc (603 m), la S, Brădet (524 m), la V și dominat de Dealul Cetății (425 m), pe stg. râului Târnava Mare, la confl. cu râul Șaeș, la 56 km SE de municipiul Târgu Mureș; 36 373 loc. (1 iul. 1997): 17 308 de sex masc. și 19 065 fem. Supr.: 7,12 km^2; densitatea: 5 108 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1898). Nod rutier. Turnătorie de fontă. Constr. de utilaje și piese de schimb pentru ind. textilă și pentru alte ramuri ale economiei. Întreprinderi de prelucr. a lemnului (mobilă, mobilier sanitar, școlar, de laborator și de birou), textile (țesături din mătase, bumbac și lână, confecții — în special cămăși bărbătești), de producție a aparatelor și instrumentelor medicale, de mat. de constr. (cărămidă, țiglă, var, geamuri, faianță), de articole pentru menaj (vase emailate, farfurii, cești, sticle de ambalaj), de obiecte ornamentale (bibelouri, vaze pentru flori etc.) și de produse alim. (preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, oțet, panificație ș.a.). Muzeul municipal de istorie și artă feudală, organizat (1889) în Turnul cu ceas, care cuprinde colecții de arheologie, istorie și etnografie (mobilier, arme, unelte, ceasuri, icoane etc.). Casa memorială „N.D. Cocea". La **S.** are loc anual (din 1993) Festivalul artelor medievale. **Istoric. S.** constituie una dintre cele mai vechi și constante vetre de locuire ale țării, aici fiind descoperite vestigii arheologice datând din Neolitic, din perioada de mijloc a Epocii bronzului (sec. 16-13 î.Hr.) și din Epoca fierului (La Tène, sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr.). În 1897, pe Dealul Wietenberg (numit și Dealul Turcului) de lângă **S.** au fost descoperite urmele unei așezări, specifice perioadei de mijloc a Epocii bronzului, în care s-au găsit spade, topoare, securi, săbii ș.a. (toate din bronz), precum și numeroase vase ceramice (străchini cu buza prelungită în lobi unghiulari, cești cu o toartă, vase cu picior ș.a) decorate cu benzi spiralate-meandrice, care alcătuiesc motive cu valoare de simbol solar și care au dat numele *Culturii Wietenberg* (sec. 16-13 î.Hr.). În 1861, în punctul „Kulterberg" de pe Dealul Stejăriș a fost descoperită o mare necropolă daco-romană, cu morminte de incinerație și de înhumație, datând din sec. 2-3, din care s-au recuperat vase ceramice dacice și monede romane, iar în 1960, în punctul numit „Pârâul Hotarului" din SV orașului **S.** au fost identificate 12 morminte de incinerație în care s-au găsit fibule, vase ceramice dacice, vârfuri de săgeți, monede romane ș.a. Pe platoul Pomoale au fost scoase la iveală urmele unui castru roman cu val de pământ și șanț, care a aparținut *Legiunii a XIII-a Gemina,* precum și ale unei așezări civile romane (sec. 2-4), în care s-au găsit țigle, cărămizi cu ștampilă, inscripții de cult și funerare, reliefuri, monede ș.a. La mijlocul sec. 12 au fost aduși în această zonă coloniști germani din Saxonia (sași), cărora li s-au acordat anumite drepturi și privilegii, creându-se (în sec. 13) un adevărat burg medieval cu caracter meșteșugăresc și comercial, înconjurat de ziduri de apărare. Cronicarul sas Georg Krauss (1607-1679) menționează, într-una dintre lucrările sale, întemeierea cetății Sighișoara în anul 1191. Documentar însă, localitatea apare consemnată pentru prima oară în 1224, în *Diploma* regelui Andrei II al Ungariei. Ulterior, așezarea medievală este menționată în documentele vremii cu diferite nume: *Castrum Sex* sau *Seniores de Castro Sex* (1280), *Schaäsburg* (1282), *Schespurch* (1298), *Segusvár* (1300), *Civitas de Segusvár* (1367), *Sighișoara* (din 1435). Se pare că numele așezării derivă de la râul Șaeș, pe care localnicii de origine germană îl numeau Schaäs (de unde *Schaäsburg*), iar cei de origine maghiară îi

Sighișoara. Dealul Cetății

spuneau Segesd (de unde *Segesvár*), adică (în ambele limbi) Cetatea Șaeșului. În 1339, localit. a devenit reșed. unui comitat și un important centru meșteșugăresc, iar în 1345 a fost recunoscută ca oraș. În sec. 13-14, **S.** făcea parte din *Terra Blachorum* (Țara Românilor). În sec. 14-15, în urma construirii unei extinse centuri de fortificații (ziduri, bastioane, turnuri de apărare, păstrate în mare parte și astăzi), **S.** s-a impus ca unul dintre cele mai puternice burguri (oraș-cetate) din partea de E a Europei, în care funcționau 15 corporații, 20 de bresle ș.a., iar în 1493 a primit dreptul de a organiza târguri anuale. La începutul sec. 16 a avut loc un intens proces de depoluare temporară a cetății, locuitorii săi părăsind-o ca urmare a frecventelor atacuri și jafuri. În 1585 și 1603, orașul a fost afectat de foamete, în 1601 și 1604 prădat de oastea generalului austriac de origine italiană Giorgio Basta, iar în anii 1554, 1572, 1586, 1603, 1646-1647, 1661, 1709, 1719, populația a fost decimată de ciumă. La 30 apr. 1676, c. 3/4 din oraș a fost distrusă de un puternic incendiu, amplificat și de explozia depozitului de muniții aflat în Turnul croitorilor. În 1785, **S.** figura printre pr. orașe ale Transilvaniei în care se dezvoltase pe scară largă cultura viermilor de mătase. Locuitorii din **S.** au participat la acțiunile revoluționare din 1848-1849, precum și la evenimentele anului unionist 1918. Orașul, declarat municipiu la 17 febr. 1968, are în subordine ad-tivă 6 localit. componente (Angofa, Aurel Vlaicu, Rora, Șoromiclea, Venchi, Viilor) și un sat (Hetiur), atestat documentar în 1301. **Monumente:** la **S.** se păstrează cel mai frumos și mai complet ansamblu urban medieval din România (sec. 14-17), care are înfățișarea unei așezări cu străzi înguste (unele în pantă), cu case masive din cărămidă, totul înconjurat de o centură de ziduri (supraînălțate în sec. 15 și 17), lungă de 930 m, întărită cu 14 turnuri de apărare (din care se mai păstrează doar nouă) purtând numele unor bresle: Turnul funarilor (sec. 14); Turnul cositorarilor (sec. 14), înalt de 25 m, întărit (sec. 15) cu crenele și guri de tragere; Turnul tăbăcarilor (sec. 14-15); Turnul cojocarilor (sec. 14, refăcut în 1676), de plan pătrat (5 x 5 m); Turnul croitorilor (sec. 14), refăcut în anii 1677-1678 după distrugerea provocată de explozia din 30 apr. 1676 (aici se afla pulberăria orașului) și restaurat în 1935, are o formă drepunghiulară (14 x 8 m);

Zidurile cetății medievale
Sighișoara
Turnul cu ceas

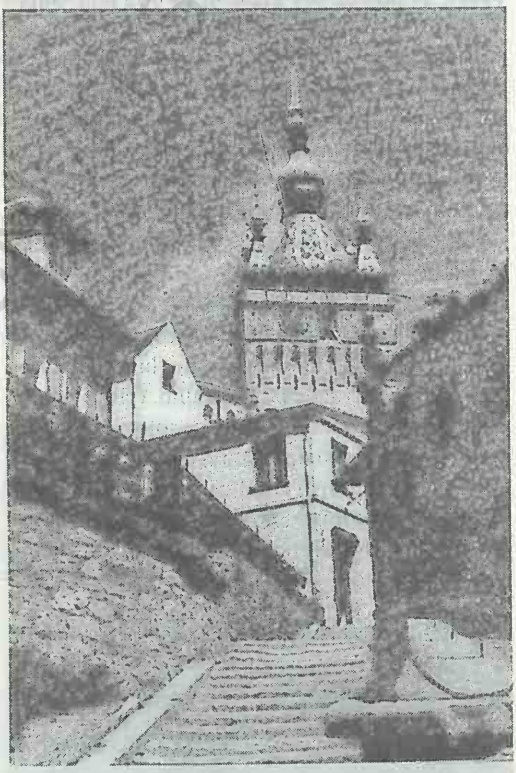

Turnul măcelarilor (sec. 15), inițial cu bază octogonală, reconstruit hexagonal în sec. 16; Turnul cizmarilor (1521, refăcut în anii 1676-1681); Turnul fierarilor (1631). Cel mai puternic și monumental este Turnul Primăriei (Sfatului) sau Turnul cu ceas (sec. 14), înalt de 64 m, cu patru turnulețe secundare

Turnul croitorilor

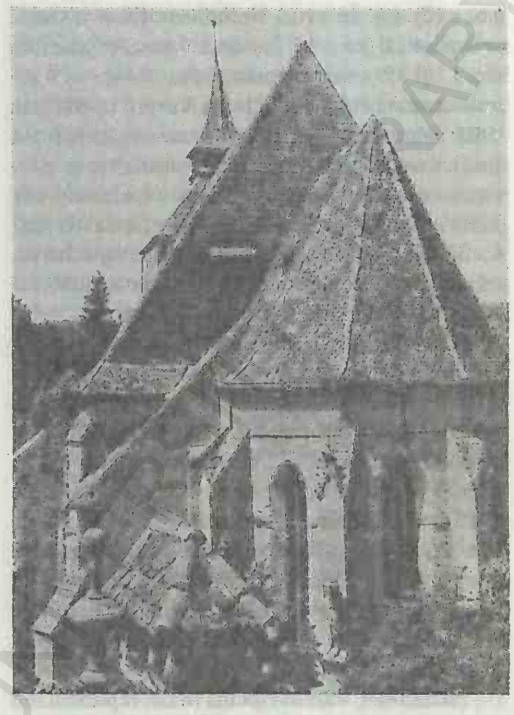

Biserica evanghelică din Deal

Sighişoara

și un ceas cu figurine. Acest turn a fost reșed. primăriei orașului până în anul 1556, apoi a avut diverse destinații, iar în 1898 a fost amenajat ca muzeu de istorie a orașului. Forma actuală a Turnului cu ceas datează din 1676, când a fost reparat după incendiul din 30 apr. 1676. Ceasul turnului este atestat documentar în 1648, an în care au fost montate și figurinele acestuia (care reprezintă fiecare câte o zi a săptămânii), operă a meșteruluisculptor Johann Kirschel. Alte monumente: Bastionul artileriei (1551); biserica fostei mânăstiri a dominicanilor (sec. 13-15, refăcută în anii 1677-1678), cu altar baroc (din 1680) și orgă; biserica evanghelică din Deal, construită în trei etape (sec. 12-15), inițial în stil romanic (biserică-hală), refăcută în 1345 în stil gotic târziu și amplificată în perioada 1429-1483, păstrează un amvon sculptat în 1480, fragmente de picturi murale interioare executate în anii 1483-1488 de Kendlinger Jacobus și Valentin, un altar poliptic pictat (c. 1515) și mobilier (strane din lemn) în stilul Renașterii, realizat în 1523-1528 de Johannes Reychmuth. La această biserică (restaurată în 1934) s-a întrunit (în 1506) nobilimea maghiară, secuiască și săsească pentru a reînnoi *Unio Trium Nationum* (întemeiat în sept. 1437) în vederea excluderii românilor din viața politică a Transilvaniei; biserica evanghelică (a leproșilor), în stil gotic (c. 1500); biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1788); Scara școlarilor (acoperită), construită în anul 1642, pe o pantă cu o diferență de nivel de 24 m, are 175 de trepte. La capătul de sus al scării se află o școală care funcționează din 1522, azi cu un local nou, construit în două etape (1729 și 1803), la care a învățat, printre alții, savantul Hermann Oberth; Gangul babelor, construit din lemn (în 1844), prin care bătrânii orașului aveau acces ușor spre biserică, pe timp nefavorabil; Podul „Mamut" (lung de 35 m și lat de 8,90 m), construit din lemn în 1873, a fost distrus de inundațiile din 1975; casa în care a locuit Vlad Dracul (1431-1436) și în care se presupune că s-a născut Vlad Țepeș; casa Teutsch

(sec. 17) ș.a. În satul Hetiur se află o biserică evanghelică (sec. 15, cu unele transformări din sec. 17 și 19 și turn-clopotniță din 1744) și o biserică ortodoxă cu hramul „Buna Vestire" (1808). În 1992, au fost inițiate și sponsorizate (de unele firme din Germania) ample lucrări de consolidare și renovare a orașului medieval, cu toate obiectivele sale (ziduri, turnuri, clădiri vechi etc.). Pe Dealul Stejăriș se află o pădure de stejari, declarată rezervație forestieră. Important centru turistic. Cod poștal: 3050.

SIHASTRU, Mânăstirea ~ → **Homocea.**

SIHĂSTRIA PLĂIȘOR → **Săliștea.**

SIHLEA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Râmnicului cu Subcarpații Vrancei; 5 144 loc. (1 iul. 1997): 2 524 de sex masc. și 2 620 fem. Stație (în satul Sihlea) și haltă de c.f. (în satul Voetin), inaugurate la 13 iun. 1881. În satul Sihlea se află un conac (sec. 19) și o biserică având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1850-1854), iar în satul Voetin, biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1808 a serdarului Asanache Robescu. Cod poștal: 5311.

SIHLOAIA, vârf în Obcina Mare, reprezentând alt. max. a acesteia (1 224 m).

SIHOT → **Sighetu Marmației.**

SILIȘTEA 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Brăilei cu Câmpia Siretului Inferior, pe dr. văii inf. a Siretului; 1 905 loc. (1 iul. 1997): 954 de sex masc. și 951 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, pepeni, legume ș.a. Creșterea bovinelor. Satul Siliștea apare menționat documentar, prima oară, în 1756. Până la 17 dec. 1964, satul și com. S. s-au numit *Nazâru*. Cod poștal: 6116.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Pod. Carasu, pe râul Țibrind; 1 377 loc. (1 iul. 1997): 680 de sex masc. și 697 fem. Nod rutier. Cod poștal: 8657.

3. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursurile superioare ale râurilor Glavacioc și Sericu; 4 585 loc. (1 iul. 1997): 2 312 de sex masc. și 2 273 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze. Până la 17 dec. 1964, satul și com. S. s-au numit *Grosu*. În satul Siliștea se află un spital (a doua jumătate a sec. 19) și Primăria (sec. 19). Bisericile din lemn, cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1799) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1800-1810), în satele Butești și Puranii de Sus. Cod poștal: 0619.

4. → **Siliștea-Gumești.**

SILIȘTEA CRUCII, com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Desnățuiului, pe râul Baboia; 1 845 loc. (1 iul. 1997): 915 de sex masc. și 930 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. Biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1850-1852, reparată în 1904). Cod poștal: 1239.

SILIȘTEA-GUMEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul superior al văii Râu Câinelui; 2 803 loc. (1 iul. 1997): 1 377 de sex masc. și 1 426 fem. Moară de cereale (1926). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe ș.a. În perioada 17 dec. 1964-17 febr. 1968 s-a numit *Siliștea*, iar între 17 febr. 1968 și 20 mai 1996 a purtat numele *Siliștea Nouă*. Aici s-a născut scriitorul Marin Preda (1922-1980). Cod poștal: 0676.

SILIȘTEA NOUĂ → **Siliștea-Gumești.**

SILIȘTEA SEACĂ → **Seaca de Pădure.**

SILIȘTEA-STĂNILEȘTI → **Stănilești.**

SILIVAȘU DE CÂMPIE, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Colinelor Comlodului cu colinele Mădărașului, pe cursul superior al râului Șaeș; 1 294 loc. (1 iul. 1997): 644 de sex masc. și 650 fem. Nod rutier. Satul Silivașu de Câmpie apare menționat documentar, prima oară, în 1329. Bisericile ortodoxe, din lemn, cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1662, refăcută în 1842, cu picturi interioare realizate de Ion Moldoveanu din Fărău) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17, transferată în 1932 din satul Socol), în satele Silivașu de Câmpie și Fânațele Silivașului. Cod poștal: 4433.

SILVANO-SOMEȘENE, Dealurile ~, denumirea generică sub care este cunoscută marea unitate de relief deluros (c. 5 050 km^2) din partea de N a Dealurilor Vestice, cuprinsă între M-ții Plopiș (la S), aliniamentul culmilor Meseș—Prisnel—Preluca—Șatra (la E) și rama munților vulcanici (la N), și care se desfășoară sub forma unei zone de legătură între Câmpia Someșului (la V) și Pod. Someșan (la E). Unii cercetători includ această reg. deluroasă în aria Pod. Someșan.

SIMERIA, oraș în jud. Hunedoara, situat în partea de N a Depr. Hunedoara, la 200 m alt., pe stg. văii Mureșului, la 9 km E de municipiul Deva; 14 624 loc. (1 iul. 1997): 7 117 de sex masc. și 7 507 fem. Supr.: 7 km^2; densitatea: 2 089 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată în 1866) și rutier. Expl. de travertin (în satul Cărpiniș). Ateliere de reparat locomotive și vagoane de c.f. Întreprinderi de prelucr. a marmurei și lemnului; fabrici de cărămidă și țiglă, de prefabricate din beton (în satul Bârcea Mare), ulei, produse lactate și de panificație.

Centrul orașului Simeria

Parcul dendrologic

Stațiune experimentală de cercetări forestiere (din 1866). Parc dendrologic (70 ha) cu peste 550 de specii de plante, din care multe sunt rarități, ca de exemplu: 13 specii de magnolii (*Magnolia macrophylla, Magnolia virginiana* ș.a.), eucaliptul, arborele-mamut *(Sequoia gigantea),* ienupărul de Virginia *(Juniperus virginiana),* chiparosul *(Cupressus sempervirens), Ginkgo biloba* (relict terțiar) ș.a. În 1957, parcul dendrologic a fost declarat rezervație naturală. **Istoric.** Localitatea a luat ființă în 1866 ca așezare feroviară în apropierea satului Simeria Veche (menționat documentar, prima oară, în 1276) și în jurul depoului de locomotive și al atelierelor de reparat materialul rulant feroviar. Declarat oraș în 1956, **S.** are în subordine ad-tivă 6 sate: Bârcea Mare, Cărpiniș, Sântandrei, Simeria Veche, Șăulești, Uroi. Rezervația naturală Măgura Uroiului, martor de eroziune de natură eruptivă. **Monumente:** Castelul din parc (sec. 19) în care își are sediul Institutul de cercetări forestiere; în satul Simeria Veche se află o clădire din sec. 18 în care a locuit generalul Józef Bem în timpul Revoluției de la 1848-1849. Cod poștal: 2625.

SIMERIA-DEVA, Depresiunea ~ → Mureș (3).

SIMERIA VECHE → Simeria.

SIMINICEA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Pod. Dragomirnei, pe dr. văii Siretului; 3 073 loc. (1 iul. 1997): 1 490 de sex masc. și 1 583 fem. Culturi de cereale, cartofi, legume ș.a. În satul Siminicea se află o biserică din lemn cu hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1830). Cod poștal: 5816.

SINAIA, oraș în jud. Prahova, situat pe cursul superior al râului Prahova, la poalele de SE ale M-ților Bucegi și cele de SV ale M-ților Baiului, la 798-971 m alt., la 62 km NV de municipiul Ploiești; 15 063 loc. (1 iul. 1997): 7 119 de sex masc. și 7 944 fem. Supr.: 7,6 km^2; densitatea: 1 982 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 10 iun. 1879). Expl. de calcar. Întreprindere mecanică (din 1953) profilată pe producția de pompe de injecție pentru echiparea motoarelor Diesel, de pompe de ulei și de distribuitoare hidraulice. Fabrici de cherestea, de conserve și de preparate din carne (salam, din 1897). Este una dintre cele mai importante și mai frecventate stațiuni balneoclimaterice ale țării, care întrunește condiții optime pentru odihnă, tratament, petrecerea vacanțelor și pentru turism în orice anotimp și

pentru toate vârstele. Are un climat de culoar montan, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 14-16°C) și ierni puțin friguroase (în ian. medii termice de –3,5°C) datorită versanților muntoși care adăpostesc stațiunea. Temp. medie anuală este de c. 6°C, iar precipitațiile însumează, în medie, 800-1 000 mm anual (iarna cad zăpezi abundente). Dispunând de excelenți factori naturali de cură (climat tonic-stimulant, caracterizat prin presiune atmosferică joasă și o ionizare accentuată a atmosferei, cu aer curat, lipsit de praf și alergeni; izv. cu ape minerale sulfuroase, bicarbonatate, calcice, magneziene, oligominerale), stațiunea **S.**, supranumită și „Perla Carpaților", oferă toate condițiile pentru tratarea nevrozelor astenice, a afecțiunilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide), a celor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistite cronice, sechele după operații pe ficat), endocrine (hipertiroidie benignă și boala Basedow, după tratament endocrinologic), respiratorii etc., precum și pentru reconfortarea organismului și a refacerii potențialului de muncă.

Istoric. Localit. **S.** apare menționată documentar, prima oară, în 1690, când, în preajma Mânăstirii Sinaia (1690-1695), pentru paza sa, au fost întemeiate primele locuințe ale unor scutelnici, care apoi

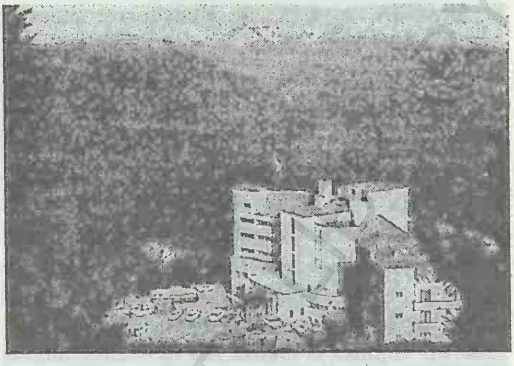

Sinaia. Cota 1400

au format o populația stabilă. Inițial, satul s-a numit *Izvorul*, iar din 1874 poartă denumirea actuală. Declarat oraș în 1880 când localit. a devenit reșed. de vară a regelui Carol I. În prezent, **S.** este un important centru turistic și de desfășurare a unor conferințe internaționale și naționale, în cadrul cărora, alături de numeroase hoteluri moderne (Alpin, Palas, Sinaia, Montana, Pălținiș, Cota 1400 ș.a.), vile cu arhitectură specifică așezărilor de munte, hanuri,

Sinaia. Vile din stațiune

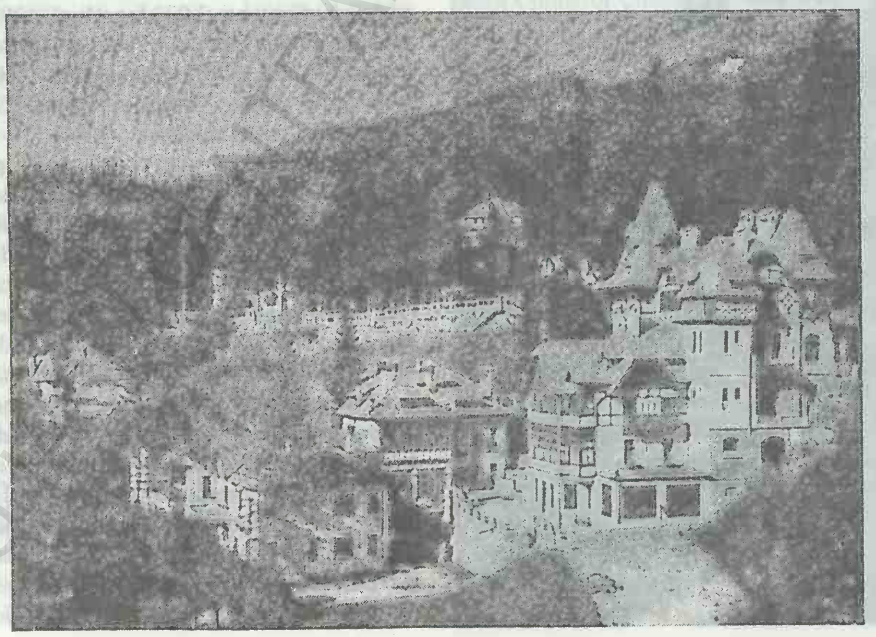

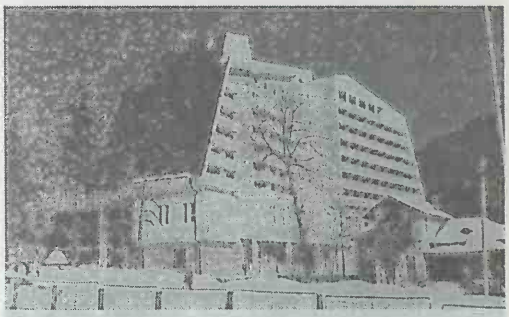

Hotel Internațional

Cazinoul

Sinaia

popasuri turistice, case particulare, cabane ș.a., există și amenajări speciale destinate practicării sporturilor de iarnă: pistă de bob cu o lungime de 1 500 m (13 viraje și 132 m diferență de nivel), pârtii de schi de diferite grade de dificultate (Carp, 2 500 m, dificilă; Papagal, 2 140 m, dificilă; Turistică, 2 800 m, medie etc.), pârtii pentru săniuș etc. Numeroase poteci marcate, șoseaua modernă, cu acces auto până la Cota 1 400, teleferic (dat în folosință în anul 1971), cu cabine de 35 de locuri (Sinaia–Cota 1 400) și de 28 de locuri (Cota 1 400–cabana Vârful cu Dor, aflată la 2 000 m alt.) și telescaunul Cota 1 400–cabana Vârful cu Dor, asigură legăturile între zona centrală a orașului și platoul M-ților Bucegi. Amatorii de înot (și saună) au la dispoziție piscinele hotelurilor Montana și Sinaia, iar cei care doresc mișcare în aer liber pot folosi terenurile de tenis, baschet, volei etc. **S.** este pr. punct de plecare spre cabanele M-ților Bucegi (Cota 1 500, Vârful cu Dor, 2 000 m alt., Cuibul Dorului, 1 200 m, Babele, 2 206 m, Omu, 2 505 m, Padina, 1 525 m, Piatra Arsă, 1 950 m, Peștera, 1 610 m) și ale M-ților Baiului (Piscul Câinelui, 950 m etc.). **Monumente:** Mânăstirea Sinaia, cu biserica veche, având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (15 m lungime și 6 m lățime), a fost construită în anii 1690-1695, din inițiativa și prin strădania marelui spătar Mihail Cantacuzino (fiul postelnicului Constantin Cantacuzino și fratele domnului Șerban Cantacuzino), după modelul Mânăstirii „Sfânta Elena" de pe Muntele Sinai, pe care o vizitase cu puțin timp înainte. Biserica veche a fost pictată inițial de renumitul zugrav Pârvu Mutu, dar, după devastarea în 1784 și părăsirea ei vreme de câțiva ani, a trebuit să fie reparată și repictată în anii 1792-1795, când s-a scris și pisania (16 sept. 1795), sub domnia lui Alexandru Moruzi. Biserica a fost supusă unor lucrări de consolidare și de spălare a picturilor în anii 1994-1995. Alături de chiliile construite la adăpostul unor ziduri înalte, se află biserica-paraclis, datând din aceeași perioadă (1690-1695) și refăcută în 1792, sub stăreția monahului Damaschin. Biserica nouă, cu hramul „Sfânta Treime", este o construcție elegantă, începută în 1843 de starețul Ioasaf și terminată în 1846 de către starețul Paisie, împreună cu chiliile laterale. Între 1897 și 1903, Biserica nouă și chiliile au fost restaurate sub conducerea arhitectului francez Émile André Lecomte du Noüy, cu cheltuiala Eforiei Spitalelor civile din București, realizându-se o sinteză de elemente stilistice moldovenești și muntenești. Atunci s-a efectuat ornamentația exterioară cu ceramică policromă, smălțuită, și s-au executat picturile murale interioare, în stil neobizantin, de către danezul Aage Exner. În pronaos, alături de portretele unor sfinți, se află și portretele regelui Carol I și reginei Elisabeta, împreună cu unica lor fiică, Maria, moartă în copilărie. Clopotniță (1892). Muzeu de artă religioasă (înființat în 1895), primul de acest fel din țară, care funcționează și astăzi. La Mânăstirea Sinaia se află cavoul lui Take Ionescu, iar în cimitirul orașului, la Izvorul Rece, își doarme somnul de veci Badea Cârțan; Castelul Peleș, construit între 1873 și 1883 (etajul I) și între 1896 și 1914 (etajul II), în stilul Renașterii germane, după planurile arhitectului vienez Wilhelm von Doderer și ale celui german Johann Schultz din Lemberg (Lvov), cu transformări și adăugiri gotice efectuate de arhitectul ceh

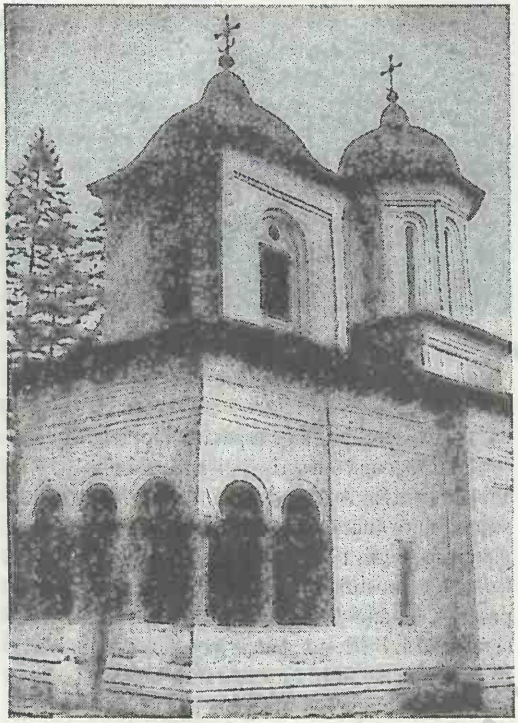

Biserica veche a Mânăstirii Sinaia,
cu hramul „Adormirea Maicii Domnului"

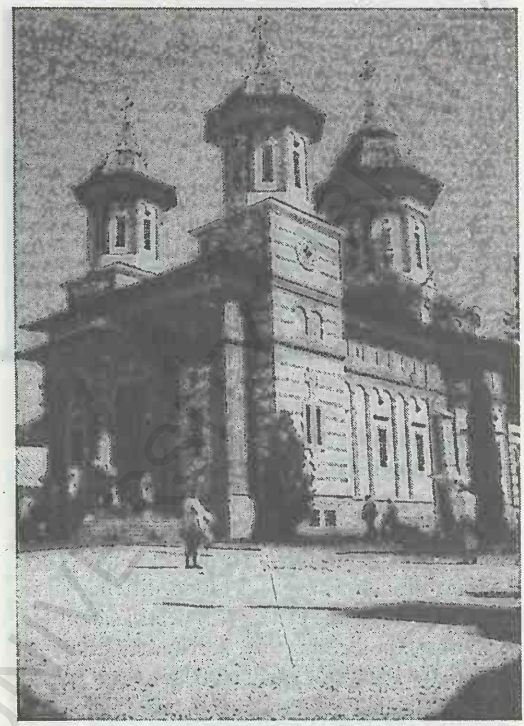

Biserica nouă a Mânăstirii Sinaia,
cu hramul „Sfânta Treime"

Sinaia

Castelul Peleş

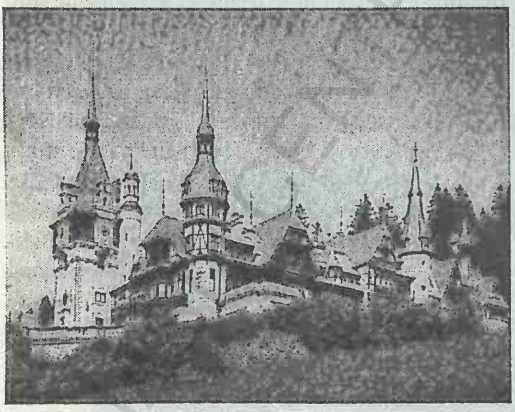

Castelul Pelişor

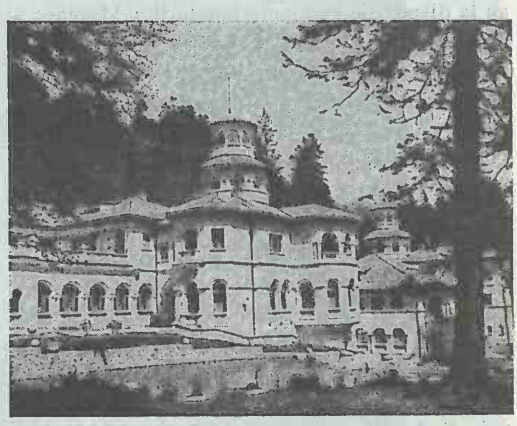

Karel Liman în anii 1896-1914, este compus din 160 de camere şi are un turn central de 66 m înălţime. Castelul a fost reşedinţă regală de vară (până în 1947), iar astăzi adăposteşte un muzeu cu colecţii de picturi, sculpturi, armuri, covoare, mobilă, tapiserii etc. În apropierea castelului Peleş se află castelul Pelişor, destinat iniţial prinţului Ferdinand I, azi muzeu; Clădirea Cazionului, construită în 1912

după planurile arhitectului Petre Antonescu. În cartierul Cumpătul, de pe stg. râului Prahova, se află Stațiunea de cercetări a Facultății de Biologie din București, iar la baza versantului de V al culmii Tufa (masivul Cumpătu) există o rezervație complexă, cunoscută sub numele de Aninișul de la Sinaia (1,4 ha), în care este ocrotit pâlcul de pădure de foioase în cadrul căruia aninul (*Alnus incana*) are o frecvență mare. În afară de anin se mai întâlnesc paltin (*Acer pseudoplatanus*), carpen (*Carpinus betulus*) și, mai rar, pin (*Pinus sylvestris*), zada (*Larix decidua* ssp. *Carpatica*), brad (*Abies alba*) și molid (*Picea abies*). Stratul de arbuști include păducel (*Crataegus intermedia*), soc (*Sambucus nigra*), măceș (*Rosa canina*) ș.a., iar vegetația ierboasă cuprinde numeroase specii, printre care piciorul cocoșului (*Ranunculus carpaticus*), floarea paștelui (*Anemone nemorosa*), vioreaua (*Scilla bifolia*), crinul de pădure (*Lilium martagon*), sânziene (*Galium vernum*) ș.a. Adăpostește o faună bogată: mamifere mici (printre care se remarcă chițcanul mic de apă), păsări, batracieni ș.a. În zona centrală a orașului a fost amenajat un frumos parc natural. Cod poștal: 2180

SINEȘTI 1. Com. în jud. Ialomița, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe cursul superior al râului Mostiștea; 2 333 loc. (1 iul. 1997): 1 147 de sex masc. și 1 186 fem. Abator (în satul Hagiești). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Fermă piscicolă (în satul Cătrunești). În satul Sinești, menționat documentar, prima oară, în 1709, se află o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1855), iar în satul Hagiești, atestat documentar în 1624, există bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (ctitorie din 1704 a căpitanului Radu Dudescu, cu fresce originare în pridvor și picturi murale interioare executate în 1884), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1810) și „Sfinții Voievozi"-Mărițua (1873). Biserica „Sfântul Nicolae" nu are turle întrucât acestea au fost distruse de incendiul din 1971. În această biserică se află mormântul domnului Grigore Mihail Suțu († 1836, Pesta, Ungaria și aduse osemintele aici în 1846). În satul Boteni se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1820-1823, cu fragmente de picturi murale interioare, originare), iar în satul Hagiești există conacul lui Mihail Marghiloman, construit în anii 1869-1874 de meșteri italieni, ruinat în anii '80 ai sec. 20, acum în reparații sub îngrijirea Direcției Monumentelor Istorice. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. S. a făcut parte din jud. Ilfov. Pe terit. com. S. se află pădurea cu același nume (în trecut s-a numit *Țiganca*), extinsă pe o supr. de 304 ha și alcătuită din stejar, gârniță și salcâm. Popas turistic (în pădurea Sinești).

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Jijiei Inferioare cu Pod. Central Moldovenesc; 4 200 loc. (1 iul. 1997): 2 140 de sex masc. și 2 060 fem. Viticultură. În satul Sinești, menționat documentar, prima oară, în 1458, se află bisericile cu hramurile „Buna Vestire" (ante 1717) a fostului schit și „Adormirea Maicii Domnului" (1820, cu pridvor de la mijlocul sec. 19 și picturi murale interioare din 1827; reparată în anii 1956-1958). Cod poștal: 6635.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în zona Piem. Oltețului, pe cursul mijlociu al râului Olteț; 2 681 loc. (1 iul. 1997): 1 378 de sex masc. și 1 303 fem. Centru pomicol. În satul Sinești se află un spital (sec. 19), biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1746, mărită în 1839) și ruinele bisericii „Sfântul Nicolae" (1738); în satul Popești există biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1693, refăcută în 1834), iar în satul Ciuchești, biserica din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1806). Cod poștal: 1068.

SINGIDAVA → **Cugir (2).**

SINGURENI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul inf. al râului Neajlov; 3 322 loc. (1 iul. 1997): 1 653 de sex masc. și 1 669 fem. Nod rutier. Spital (1910), în satul Singureni. Centru viticol și de vinificație. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. S. a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Singureni se află biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1854) și două conace — unul din 1850 (azi stație de vinificație) și altul (conacul „Mociorniță") construit în anii 1920-1930 (azi sediile Primăriei și Dispensarului uman). Bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (prima jumătate a sec. 18) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1856), în satele Stejaru și Crânguri. Cod poștal: 8170.

SINOIE, liman marin (fost golf de mare), situat în partea de E a Dobrogei, pe terit. jud. Constanța, în

cadrul complexului lagunar Razim. Supr.: 171,5 km^2; ad. max.: 1,6 m; vol.: 210,7 mil. m^3. Despărțit de lacurile Zmeica și Golovița prin Grindul Lupilor, care barează alimentarea lui cu ape dulci aduse în lacul Razim de canalele Dranov și Dunavăț din brațul Sfântu Gheorghe al Dunării. Din această cauză, lacul **S.** prezintă o concentrație mai mare de săruri (16-18 g/l). Lacul **S.** comunică cu Marea Neagră prin intermediul gurii Periboina din grindul Chituc, fapt ce-i mărește gradul de salinitate. Pe malul de SV al lacului **S.** se află ruinele cetății antice *Histria*.

SINTEA MARE, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în partea de S a Câmpiei Crișurilor, pe dr. văii Crișului Alb și pe râul Teuz; 3 532 loc. (1 iul. 1997): 1 690 de sex masc. și 1 842 fem. Nod rutier. Satul Sintea Mare apare menționat documentar, prima oară, în 1337, iar satul Adea în perioada 1202-1203. Zonă de interes cinegetic (în arealul satului Adea). Cod poștal: 2982.

SIRET 1. Culmea Siretului, zonă deluroasă în partea de NE a Pod. Sucevei, alcătuită din numeroase masive înalte (peste 500 m alt.) ce se succed pe direcție NV–SE, sub forma unei culmi prelungi, în imediata apropiere a văii Siretului (pe stânga acesteia). Este o reg. bine individualizată între culoarul Siretului (la V) și Câmpia Moldovei (la E), extinsă pe c. 130 km lungime (de la granița cu Ucraina în N și până în dreptul municipiului Roman în S) și c. 20 km lățime max. (în dreptul orașului Hârlău). Alcătuită predominant în depozite sarmațiene (marne argiloase, gresii, argile, nisipuri ș.a.), această zonă deluroasă se prezintă sub forma unei alternanțe de masive (bine împădurite) cu șei largi (intens populate), cum sunt: Dealul Bour, Șaua Lozna, Dealul Hăpăi, Șaua Bucecea, Dealurile Vorona, Șaua Vorona, Dealu Mare, Șaua Ruginoasa, Colinele Ruginoasa–Strunga, Șaua Strunga. Alt. max. a acestei reg. deluroase este de 587 m (în Dealul Tudora). Structura monoclinală a straturilor și comportarea diferită a rocilor față de agenții modelatori au determinat orientarea și înclinarea culmilor pe direcție NV–SE, precum și apariția unor platouri structurale largi, a cuestelor și a abrupturilor.

2. Râu în partea de E a României, cu direcție generală de curgere NNV-SSE, afl. stg. al Dunării la S de Galați; 706 km, din care 559 km pe terit. României; supr. bazinului hidrografic: 44 835 km^2, din care 42 890 km^2 pe terit. României (cel mai mare bazin hidrografic din țară, care ocupă 18,8% din supr. României, având o dezvoltare asimetrică pe dreapta). Izv. din Carpații Păduroși (Ucraina), de sub vf. Lungu, de la 1 238 m alt. și, după ce își croiește o vale transversală, tipic montană, cu pantă medie de c. 10‰, intră în România în amonte de orașul Siret, de unde începe să aibă o vale largă, cu aspect de culoar, cu o pantă medie de 0,60‰, colectând majoritatea râurilor care coboară de pe pantele estice ale Carpaților Orientali. Drenează mai întâi partea de E a Pod. Sucevei, în cadrul căruia valea sa (adâncită cu peste 150 m față de nivelul general al podișului) separă Pod. Dragomirnei și Pod. Fălticenilor (situate la V de Siret) de Culmea Siretului (situată la E, la contactul cu

Siret (2)

Valea râului Siret la Mircești

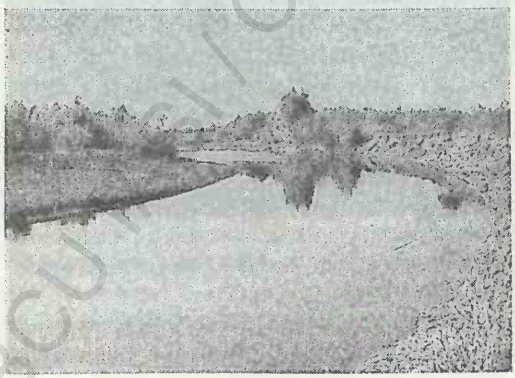

Zona de confluență a râului Siret cu Dunărea

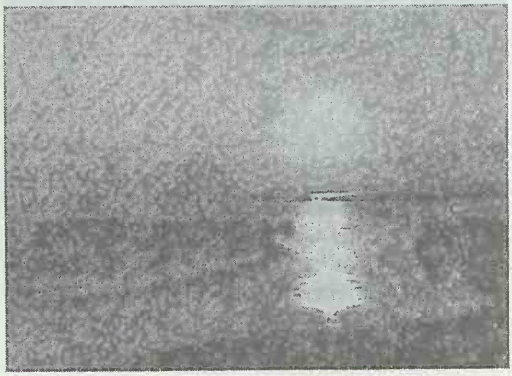

Câmpia Moldovei). Formează apoi limita dintre Subcarpați (la V) și Pod. Central Moldovenesc și Colinele Tutovei (la E), printr-o luncă largă, iar la Cosmești (jud. Vrancea) intră în Câmpia Română (mai precis în compartimentul acesteia numit Câmpia Siretului Inferior), unde are un curs lenes, foarte meandrat și o luncă de c. 40 km lățime. Debitul mediu multianual în cursul superior este de 12,7 m^3/s, în cel mijlociu de 40-70 m^3/s, iar la vărsare de 230 m^3/s (cel mai mare debit lichid dintre râurile interioare ale țării). Debitul mediu solid este de c. 21 mil. tone/an. Pe cursul Siretului au fost realizate mai multe lacuri de acumulare, cu scop hidroenergetic, ale căror ape pun în mișcare turbinele hidrocentralelor de la Bucecea (1,2 MW, 1981), Galbeni (29,15 MW, 1983), Răcăciuni (45 MW, 1985), Berești (43,5 MW, 1986), Călimănești (44 MW, 1995). Pe malurile și în lunca râului **S.** sunt așezate orașele Siret, Pașcani și Mărășești. Afl. pr.: Suceava, Moldova, Bistrița, Trotuș, Putna, Râmnic, Buzău (pe dr.) și Bârlad, Geru (pe stg.). În Antichitate era numit *Seretos*.

3. Culoarul Siretului, denumirea sub care mai este cunoscută valea Siretului în zona cuprinsă între granița României cu Ucraina (în amonte de orașul Siret) în N și confl. râului Siret cu Dunărea în S. Situată între unități fizico-geografice distincte, respectiv între Pod. Dragomirnei și Pod. Fălticenilor (V) și culmea Siretului sau Bour-Dealu Mare (la E), în partea superioară, și între Subcarpați (la V) și Pod. Bârladului (la E), în reg. mijlocie și inf. a văii Siretului, aceasta se caracterizează prin lățimi variabile (de la 2-3 km în cursul superior, 4-18 km în zona mijlocie și până la c. 40 km. în zona de vărsare) și printr-o accentuată asimetrie, cu versanți mai înalți și abrupți pe stg. și o largă desfășurare a luncilor și teraselor pe dr. văii. În perimetrul com. Răcăciuni se constată o puternică îngustare a văii-culoar (din cauza unui orizont dur de cinerite andezitice care îngreunează eroziunea), ajungând la c. 2,5 km, pe care George Vâlsan a denumit-o (în 1916) „defileu", iar alți geografi i-au atribuit numele de „Poarta de la Răcăciuni". În cadrul culoarului Siretului, albia minoră este sculptată în aluviuni și prezintă numeroase meandrări (în special în aval de confl. cu Zăbrăuțul, de unde panta râului se atenuează foarte mult, până la 0,25‰), iar lunca este dominată de grinduri, belciuge, bălți, sectoare mlăștinoase și mici cursuri paralele ale unor brațe părăsite, numite local *Sirețele*. Lunca Siretului se continuă cu câmpurile de terase (ajungând în porțiunea dintre Bacău și Roman la opt terase în total), care se succed de la 3-4 m alt. la contactul cu lunca, până la 200 m alt. Diferențele de alt. între luncă și versanți sunt mai mari pe partea stg. a văii. Versantul stg. al văii Siretului este puternic înclinat și are aspect de coastă, afectat de intense procese de alunecare și de eroziune torențială. Astfel, la sf. lunii iun. 1998, în arealul localit. componente Blăgești din municipiul Pașcani, pe versantul stg. al Siretului, s-au produs puternice alunecări de teren, extinse pe c. 1,5 km lungime și c. 12 ha suprafață, deplasarea terenului către albia râului Siret făcându-se cu c. 16 m, cu rupturi de pantă de peste 6 m.

4. Oraș în jud. Suceava, situat în extremitatea de NE a României, în partea de N a Pod. Dragomirnei (Pod. Suceava), la 320 m alt., pe dr. râului Siret, la

Centrul orașului Siret (4)
Clădirea fostei Primării și statuia Doamnei Margareta, Mușat (mama lui Petru I Mușat)

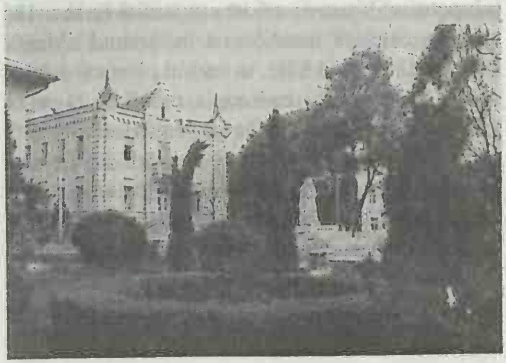

42 km N de municipiul Suceava și la 5 km S de granița cu Ucraina; 9 973 loc. (1 iul. 1997): 4 934 de sex masc. și 5 039 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Supr.: 8,76 km^2; densitatea: 1 138 loc./km^2. Punct de frontieră (vamă). Confecții metalice și prelucr. metalelor. Fabrici de tricotaje, conf., covoare plușate, brânzeturi și de produse de panificație. **Istoric.** Vechi oraș moldovenesc, menționat documentar, prima oară, la 15 iun. 1340 (ca târg). Într-un document din 1345 apare consemnat ca așezare de misionari franciscani. Între 1365 și 1388 a fost reșed. domnească (capitala Moldovei). În 1388, domnul Petru I (Mușat) a mutat capitala Moldovei de la **S.** la Suceava. La 9 mart. 1371, **S.** a devenit sediul unei episcopii catolice, primind atributul *civitas* (atunci avea două cetăți: una pe Dealul Ruina și alta pe Dealul Sasca). În Evul Mediu a fost un însemnat centru comercial și punct de vamă pe drumul care venea dinspre Lvov (azi în Ucraina) spre Marea Neagră. Consemnat din nou ca târg în 1759, își menține acest statut și în timpul ocupației austriece (1775-1918) a nordului Moldovei, perioadă în care a avut funcții comerciale și meșteșugărești slab dezvoltate, cunoscând o activitate economico-socială mai accentuată abia în a doua jumătate a sec. 20. În prezent, orașul **S.** are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Mănăstioara și Pădureni. **Monumente:** ruinele cetății voievodului Sas de pe Dealul Sasca; biserica având hramul „Sfânta Treime" (16,50 m lungime și 11 m lățime), ctitorie atribuită de unii cercetători voievodului Sas (1354-1358), iar de alții domnului Petru I Mușat (1375-1391). Este prima biserică de plan triconic din Moldova construită din piatră brută, cu decor de ceramică smălțuită pe fațade. Reparată în 1873 și restaurată în anii 1937-1940, biserica păstrează un iconostas din 1841. Zvonița (clopotnița) bisericii a fost construită în sec. 18; biserica catolică franciscană cu hramul „Maica Domnului" (ante 1371), în cadrul căreia și-a avut sediul (1371-1435) episcopia catolică; biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul", construită în anii 1672-1674 prin osârdia domnului Ștefan Petriceicu, pe locul unei vechi biserici zidite de Margareta Mușat (mama lui Petru I Mușat) înainte de anul 1384 și rămasă în ruină după anul 1646. Biserica are un pridvor adăugat în anul 1800 și turn-clopotniță pe pridvor, ridicat în 1831; clădirea fostei Primării (1826), azi policlinică; han (sf. sec. 19); în

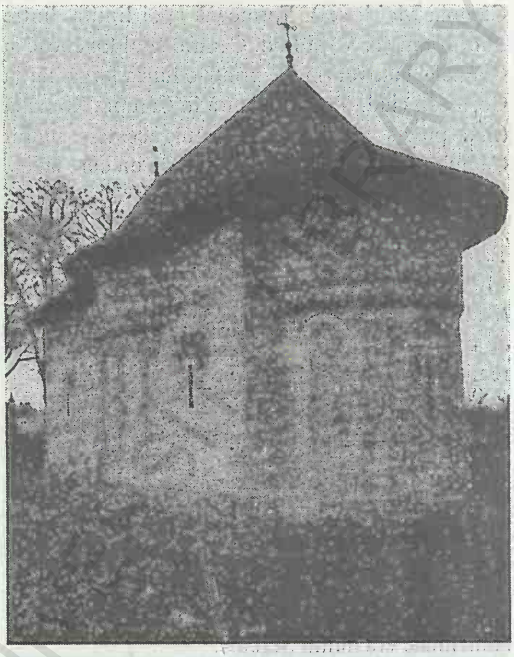

Biserica „Sfânta Treime"
Siret (4)
Zvonița (clopotnița) bisericii „Sfânta Treime"

oraș a existat și o biserică armenească, zidită înainte de anul 1507 și dărâmată în 1551 din ordinul lui Ștefan Rareș. În localit. componentă Mănăstioara se află biserica având hramul „Sfântul Onufrie" a schitului omonim, zidită înainte de anul 1617, reclădită în

1673 și restaurată în anii 1899 și 1921, cu o fântână alăturată, datând din 1765. Cod poștal: 5850.

SIREȚEL, com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată la poalele Dealului Mare, pe râul Siret; 3 844 loc. (1 iul. 1997): 1 990 de sex masc. și 1 854 fem. Expl. de gresii și de lemn. Moară. Creșterea ovinelor. Satul Siret apare menționat documentar, prima oară, în 1436. Cod poștal: 1436.

SIRIU 1. Munții ~, masiv muntos în SE Carpaților Orientali (Carpații de Curbură), în grupa M-ților Buzăului, cuprins între cursurile superioare ale râurilor Buzău (la E) și Bâsca Chiojdului (la V), având orientarea generală NV-SE. În sens restrâns, M-ții **S.** sunt cuprinși între văile Buzăului (la E), Crasnei (la N), Siriului Mic (în SV) și Siriului Mare (în S), dominând unitățile muntoase cu altitudini mai mici din jur: M-ții Întorsurii (la N), M-ții Tătaru (în V), M-ții Zmeuret-Munteanu (în S-SE) și Podu Calului (în V). Alcătuit din gresii dure („gresia de Siriu"), șisturi și marne cretacice. Versanții cu pantă mare și abrupturi sălbatice au la bază trene de grohotișuri, iar în S și SE sunt afectați de frecvente alunecări. Pe platourile din partea de V a vf. Mălâia sunt prezente o serie de lacuri nivale. Alt. max.: 1 663 m (vf. Mălâia). Acoperit cu păduri de fag în amestec cu brazi seculari, molizi și pini, iar la peste 1 500 m alt. sunt pășuni montane cu țăpoșică (*Nardus stricta*) și păiuș (*Festuca rubra commutata*). Rezervația naturală complexă din masivul Siriu, situată pe partea dr. a râului Buzău, cuprinde, alături de un relief pitoresc (abrupturi stâncoase sălbatice, țancuri, curmături, depozite mari de grohotișuri, microdepresiuni — între care una extinsă la 1 450-1 460 m alt., pe 2,5 ha, cunoscută sub numele de Lacul Sec — ș.a.), o mare varietate de plante, printre care se remarcă stânjenelul de munte (*Iris ruthenica*), precum și numeroase specii lemnoase ca afinul (*Vaccinium myrtillus*), ienupărul (*Juniperus communis*), arinul (*Alnus viridis*), merișorul (*Vaccinium vitis-idaea*), coacăzul (*Bruckenthalia spiculifolia*) ș.a. Se întâlnesc și mici areale mlăștinoase cu rogoz (*Carex stellulata*) și roua cerului (*Drosera rotundifolia*).

2. Vârf în partea de N a M-ților Siriu. Alt.: 1 657 m. Cunoscut și sub numele de *Bocârnea*.

3. Lacul ~ → Vulturilor, Lacul ~.

4. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată pe cursul superior al râului Buzău, la poalele de E ale M-ților Siriu și cele de V ale M-ților Podu Calului, la 508 m alt.; 3 545 loc. (1 iul. 1997): 1 803 de sex masc. și 1 742 fem. Reșed. com. este satul *Lunca Jariștei*. Stațiune balneoclimatică sezonieră, de interes local (în satul Gura Siriului), cu climat montan și izv. cu ape minerale sulfuroase, bicarbonatate, clorurosodice și termale (31°C), indicate în tratarea afecțiunilor aparatului locomotor, ale sistemului nervos periferic și cele hepato-biliare. În arealul com. **S.**, pe cursul Buzăului, a fost finalizat (în 1985) un baraj, în urma căruia s-a format un lac de acumulare de 10 km lungime (supr.: 500 ha; vol.: 155 mil. m^3), cu scop hidroenergetic (apele lui pun în mișcare turbinele unei hidrocentrale cu o putere instalată de 42 MW, dată în folosință în 1988), de alimentare cu apă și de regularizare a debitelor râului Buzău. Cod poștal: 5196.

SITA BUZĂULUI, com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată pe cursul superior al Buzăului, la poalele de N ale M-ților Siriu; 4 749 loc. (1 iul. 1997): 2 419 de sex masc. și 2 330 fem. Expl. de gresii. Fabrică de cherestea. Păstrăvărie. Pe terit. satului Crasna a fost descoperit (1887) un tezaur, alcătuit din bare de aur, turnate la *Sirmium* (azi Sremska Mitrovica, Serbia), cu efigii de împărați romani, dintre care cea mai recentă este aceea a lui Grațian (*Flavius Gratianus*, 367-383). Satul Sita Buzăului apare menționat documentar, prima oară, în 1533. Cod poștal: 4048.

SITNA, râu, afl. dr. al Jijiei pe terit. com. Hlipiceni, jud. Botoșani; 69 km; supr. bazinului: 953 km^2. Izv. din Dealul Bour (E Pod. Sucevei), din arealul com. Văculești și drenează partea de V și S a Câmpiei Jijiei Superioare. Pe cursul său inf. se află lacul Drăcșani, unul dintre cele mai mari iazuri din jud. Botoșani (440 ha).

SIUTGHIOL, lagună marină, situată pe litoralul Mării Negre, la 5 km N de centrul municipiului Constanța, despărțită de Marea Neagră printr-un cordon litoral, pe care se află stațiunea Mamaia. Supr.: 19,56 km^2; vol.: 88,7 mil. m^3; ad. max.: 18 m. Deși comunică cu Marea Neagră prin intermediul lacului Tăbăcăriei, datorită puternicei alimentări subterane cu ape ascensionale (printr-o dolină de 16 m adâncime), lacul **S.** are apă dulce. Constituie o importantă sursă de apă pentru alimentare și pentru irigarea terenurilor din zonele înconjurătoare. Este, totodată, o excelentă bază nautică a stațiunii Mamaia, unde se practică schiul nautic, canotajul, yahtingul,

pescuitul subacvatic etc. În apropierea țărmului vestic al lacului S. se află insula Ovidiu pe care s-a construit un restaurant rustic. Important obiectiv turistic.

SKEEY → Ștei.

SKEY → Ștei.

SLATINA 1. Lac de acumulare creat pe cursul inf. al râului Olt (finalizat în anul 1980), la S de municipiul Slatina, cu scop hidroenergetic (apele lui pun în mișcare turbinele hidrocentralei de la Slatina), de alimentare cu apă a municipiului Slatina, pentru irigarea terenurilor din zona înconjurătoare și pentru regularizarea cursului Oltului. Supr.: 540,7 ha; vol.: 19,24 mil. m^3.

2. Municipiu în partea de S a României, reședința jud. Olt, situat pe terasele înalte de pe stg. râului Olt, la 135 m alt., pe pârâul Șopot, în zona de contact dintre prelungirile Piem. Cotmeana cu Câmpia Boian; 87 623 loc. (1 iul. 1997): 43 278 de sex masc. și 44 345 fem. Supr.: 15,53 km^2; densitatea: 5 642 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Nod rutier. Expl. de balast. Termocentrală. Hidrocentrală (26 MW), dată în folosință în 1981. Important centru al metalurgiei neferoase, cu o întreprindere de aluminiu (intrată în funcțiune în 1965), care transformă alumina (provenită de la Oradea) în blocuri, bare și plăci de aluminiu, și o întreprindere de prelucr. a aluminiului (inaugurată în 1970), care produce cabluri electrice, piese turnate din aluminiu ș.a. Constr. de utilaje pentru ind. textilă și alim., de utilaje frigorifice, de țevi din oțel și de pistoane pentru autovehicule. Fabrici de rulmenți, mobilă, conf., tricotaje, mat. de constr. (cărămidă, prefabricate din beton), de produse cărbunoase și alim. (preparate din carne și lapte, paste făinoase, băuturi, panificație etc.). Muzeu județean (f. 1956), cu secții de istorie, arheologie, paleontologie și etnografie. Biblioteca județeană „Ion Minulescu" (f. 1950), cu 154 504 vol. (1994). Centru de cercetări și proiectări pentru tehnologia aluminiului. La sf. lunii august (în ultima sâmbătă și duminică) are loc anual Festivalul folcloric „Călușul". **Istoric.** Cele mai vechi urme de locuire descoperite în perimetrul actual al orașului datează din Neolitic, aparținând culturilor Sălcuța și Vădastra, milen. (4-3 î.Hr.). În 1960, în cartierul Crișan II au fost scoase la iveală vestigii din Epocile bronzului și fierului, din perioada daco-romană și din timpul migrației popoarelor. Prima mențiune documentară

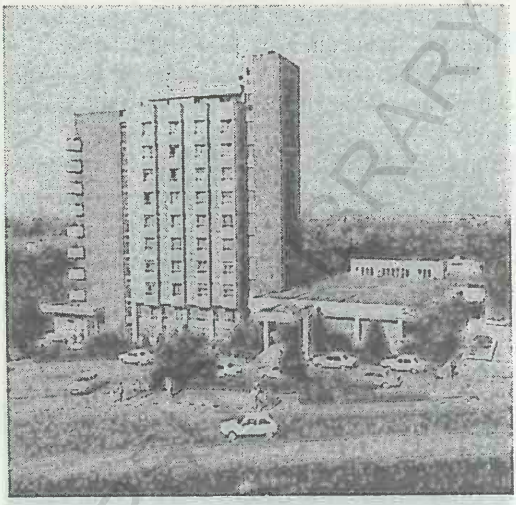

Hotel „Parc"
Slatina (2)
Casa de cultură a sindicatelor

Slatina (2). Magazinul „Oltul"

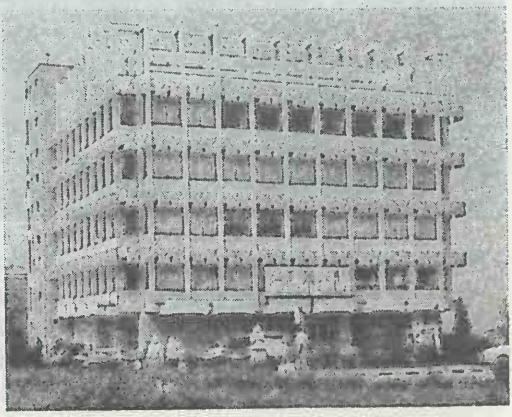

a localității datează din 20 ian. 1368, într-un act emis de Vladislav I (Vlaicu), în care este consemnată ca punct vamal pe drumul care lega Sibiul de Pitești. În timpul domniei lui Vlad Vintilă (1532-1535), **S.** a fost reședință domnească. În a doua jumătate a sec. 16, **S.** a decăzut, rămânând timp îndelungat un modest târg agricol, dezvoltându-se cu precădere în a doua jumătate a sec. 20. La 4 mart. 1821, Tudor Vladimirescu, aflat în drum spre București, a ocupat localit. Declarat municipiu la 27 iul. 1979, **S.** are în subordine ad-tivă localit. componentă Cireașov. **Monumente:** Mânăstirea Clocociov (de maici), datând de la începutul sec. 16 (așa cum reiese dintr-un zapis de danie din 1512), a fost refăcută de Mihai Viteazul. Forma actuală a ansamblului monahal datează din 1645, când marele agă Diicu (Dinicu) Buicescu a reconstruit biserica ce poartă hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", după modelul bisericii Mânăstirii Dealu de lângă Târgoviște, cu o turlă pe naos și două turle pe pronaos. Biserica a fost refăcută după cutremurul din 1838, când i s-au prăbușit turlele. În timpul primului război mondial, mânăstirea a fost distrusă de un incendiu și părăsită. Restaurată în 1958, biserica Mânăstirii Clocociov păstrează fragmente de picturi murale interioare din 1862, printre care se remarcă un tablou votiv cu portretele domnului Matei Basarab și ale lui Diicu Buicescu cu soția sa, compoziția „Judecata de Apoi" ș.a. La această mânăstire a trăit călugărul Naum Râmniceanu (1764-1838), autor al unei *Cronici a Țării Românești de la începuturi și până în 1834* (apărută în limba română); Schitul Strehareț (amintit în documentele anilor 1478, 1531, 1578, 1607, 1620, 1665), cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", a cărei înfățișare actuală datează din anii 1668-1671, este ctitoria episcopului Serafim al Râmnicului. În 1672 a fost construit zidul de incintă, iar biserica pictată și sfințită. Ansamblul monahal a fost refăcut după stricăciunile provocate de cutremurele din 1802 și 1838. Biserica a fost supusă unor renovări în 1844, prin osârdia egumenului Iosif Ecleziarhul și unor modificări în anii 1930-1936, când i s-a adăugat pridvorul și a fost pictată în interior; biserica cu hramul „Sfânta Treime", zidită în perioada 1641-1645, reparată după incendierea ei de către turci în 1784, apoi renovată în 1851 și pictată în 1886; bisericile cu hramurile „Adormirea

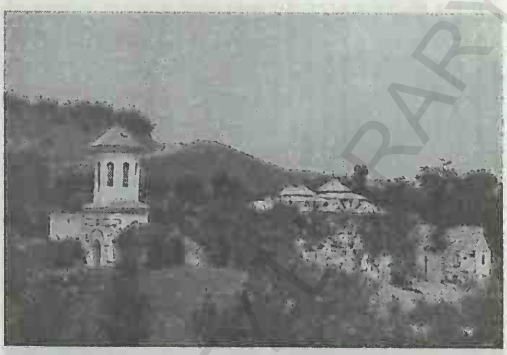

Slatina (2). Mânăstirea Clocociov

Maicii Domnului" (1734-1736), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (începutul sec. 18, refăcută în 1793), „Sfântul Nicolae" (1760, reparată în 1892), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1796, reparată în anii 1824, când a fost și pictată, și 1876), „Sfântul Nicolae"–Obrocari (1820, refăcută în 1877). Biserica „Ionașcu", inițial cu hramul „Sfântul Nicolae", a fost construită în perioada 13 mai 1782-20 sept. 1787, prin osârdia și pe cheltuiala jupânului Ionașcu Ion Serbu Cupețu din Slatina și apoi reparată în 1843. Ulterior a fost demolată și reclădită pe locul celei vechi, între 1872 și 1877 (sfințită la 8 nov. 1877) și pictată de Gheorghe Tattarescu, atribuindu-se hramul „Sfântul Gheorghe"; clădirile fostei Prefecturi (1886), Tribunalului județean (1890) și liceului „Radu Greceanu" (1891); statuia din bronz, înfățișându-l pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza, dezvelită la 24 ian. 1993. În localit. componentă Cireașov se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1802-1806, pictată în 1831). Cod poștal: 0500.

3. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Pod. Sucevei cu M-ții Stânișoarei, pe râul Suha Mică; 5 082 loc. (1 iul. 1997): 2 658 de sex masc. și 2 424 fem. Până la 17 febr. 1968, satul și com. **S.** s-au numit *Drăceni*. În satul Slatina se află Mânăstirea Slatina (de maici), ansamblul monastic fortificat și bine conservat, ctitorie din anii 1554-1561 a domnului Alexandru Lăpușneanu. Biserica având hramul „Schimbarea la Față", construită din piatră brută și cărămidă și sfințită la 14 oct. 1558, se află în mijlocul unei vaste incinte patrulatere, întărită cu ziduri înalte de 7 m și

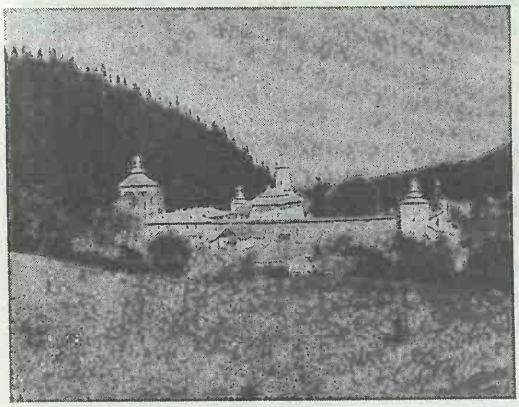

Vedere generală a Mânăstirii Slatina

Slatina (3)

Biserica „Schimbarea la Faţă" a Mânăstirii Slatina

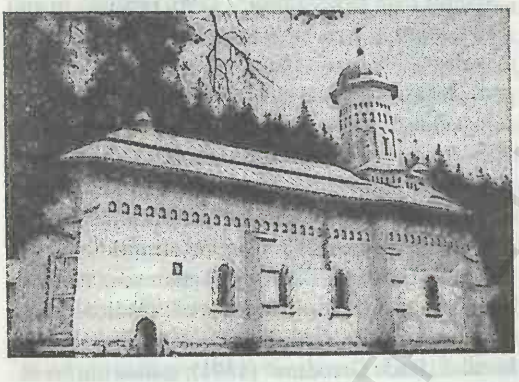

groase de 1,80 m, străjuite de turnuri de apărare la colţuri. În pronaosul bisericii există un remarcabil tablou votiv care înfăţişează întreaga familie a lui Alexandru Lăpuşneanu. Picturile murale interioare au fost refăcute cu ocazia renovării bisericii în anii 1826-1828. Biserica a mai fost supusă unor renovări în anii 1960-1961 şi 1968-1973. Lângă biserică se află Casa Domnească (1558) şi o fântână ornamentală, cu bazin din marmură, realizate sub influenţă renascentistă. În biserică sunt înmormântaţi Alexandru Lăpuşneanu (călugărit în 1568 cu numele Pahomie), soţia lui — Doamna Ruxandra († 12 nov. 1570) şi fiica lor Teofana, precum şi mitropolitul Veniamin Costache (îngropat aici la 16 dec. 1846 şi ale cărui oseminte au fost strămutate în 1887 la Mitropolia din Iaşi). Cod poştal: 5780.

SLATINA-TIMIŞ, com. în jud. Caraş-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a culoarului Timiş-Cerna, la poalele de NE ale M-ţilor Semenic şi cele de V ale M-ţilor Ţarcu, pe cursul superior al râului Timiş; 3 461 loc. (1 iul. 1997): 1 681 de sex masc. şi 1 780 fem. Staţie de c.f. (în satul Slatina-Timiş). Expl. de lignit (în satul Ilova). Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Slatina-Timiş, menţionat documentar, prima oară, în 1433, se află o biserică ortodoxă din sec. 18. Cod poştal: 1664.

SLAVA CERCHEZĂ, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Babadag, pe cursul superior al râului Slava; 2 978 loc. (1 iul. 1997): 1 477 de sex masc. şi 1 501 fem. Expl. de calcar. Pe terit. satului Slava Rusă au fost descoperite urmele unei aşezări urbane romano-bizantine, fortificate (sec. 2-7), cunoscută sub numele de *Libida (Libidinon polis)*. În satul Slava Rusă se află două mânăstiri aparţinând cultului creştin de rit vechi, una de călugări — „Uspenia" („Adormirea Maicii Domnului") şi alta de maici — „Vovidenia" („Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"). Mânăstirea „Uspenia" a fost înfiinţată în sec. 17, iar biserica din lemn, construită în 1840. În 1860, biserica din lemn a fost demolată, pe locul ei zidindu-se actuala biserică, sfinţită în 1883 (renovată în 1996-1997, ocazie cu care a fost refăcută şi pictura). Aceasta este unica mânăstire de călugări din lume aparţinând cultului creştin de rit vechi. Mânăstirea „Vovidenia" (singura mânăstire de maici din lume, aparţinând cultului creştin de rit vechi) a fost întemeiată în sec. 17 de câţiva călugări ruşi care au adus din localitatea Kazan Icoana Maicii Domnului de la care provine şi denumirea mânăstirii. Aflată în părăsire la sf. sec. 18, Mânăstirea „Vovidenia" a fost reînfiinţată de o văduvă bogată din Rusia, care a venit aici împreună cu slujnica ei şi cu câteva maici. Distruse de inundaţie în 1850, chiliile şi biserica au fost refăcute pe un alt loc, mai înalt, ferit de inundaţii. Cod poştal: 8858.

SLĂNIC 1. Râu, afl. stg. al Buzăului pe terit. com. Săpoca, jud. Buzău; 65 km; supr. bazinului: 432 km^2. Izv. din partea de S a M-ţilor Vrancei, de sub vf. Furu, curge mai întâi pe direcţie N-S, intră apoi în zona subcarpatică la Lopătari, unde îşi schimbă direcţia către E, drenează un areal cu depozite salifere care-i îmbogăţeşte apele în săruri,

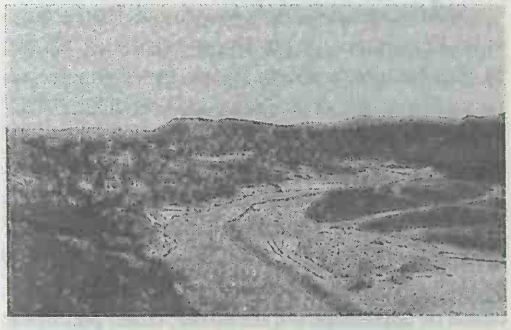

Slănic (1). Valea râului Slănic în zona subcarpatică

iar în aval de localit. Vintilă Vodă își îndreaptă cursul către S.

2. Oraș în jud. Prahova, situat în Subcarpații Prahovei, în imediata vecinătate a M-ților Grohotiș, la 413 m alt., pe râul Slănic (afl. al râului Vărbilău), la 45 km N-NV de municipiul Ploiești; 7 382 loc. (1 iul. 1997): 3 563 de sex masc. și 3 819 fem. Supr.: 13,23 km^2; densitatea: 558 loc./km^2. Stație finală de c.f. (inaugurată la 10 dec. 1883). Expl. de sare, din sec. 17 (salina „Unirea", de 210 m ad., datează din 1881, exploatările efectuându-se până în 1969), de gips și de tufuri dacitice. Produse alim. Muzeul sării (în salină) și Muzeu cu secții de istorie și artă. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de dealuri, sedativ, cu veri răcoroase (în iul. temp. medie este de 19,5°C) și ierni nu prea friguroase (în ian. media termică este de –3,5°C). Temp. medie anuală este de c. 9°C, iar precipitațiile însumează, în medie, 750 mm anual. Stațiunea dispune de izv. cu ape minerale cloruro-sodice, sulfatate, calcice (puse în valoare din anul 1885, când a început să se dezvolte stațiunea balneară) și de lacuri cu apă cloruro-sodică, concentrată (170-300 g/l) — lacurile Baia Baciului, Baia Roșie, Baia Porcilor, Lacul Verde — indicate în tratamentul afecțiunilor reumatismale (spondiloze, artroze, poliartroze etc.), a celor posttraumatice (stări după entorse, luxații și fracturi ale oaselor membrelor, tratate ortopedico-chirurgical și vindecate), neurologice periferice (pareze ușoare, stări după polinevrite în stadiu de remisiune, sechele vechi de poliomielită), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice, metroanexite cronice), dermatologice (psoriazis, ichtioze incipiente, cheratodermatii), a unor boli vasculare (varice în stadiu incipient, eritromelalgie), respiratorii (bronșite și traheobronșite cronice, astm alergic) ș.a. În interiorul salinei vechi (Salina „Unirea"), la 210 m adâncime, unde temp. este constantă (12°C) tot timpul anului, este amenajat un sanatoriu, destinat tratamentului astmului bronșic, într-un microclimat cu aer sărat. Din cauza unor infiltrații puternice de apă (în iul. 1995), sanatoriul a fost inundat; închis pentru refacere și consolidare, acest sanatoriu a fost redeschis pentru tratamente la sf. lunii aug. 1995. În oraș există și un complex balnear cu bază proprie de tratament. **Istoric.** În perimetrul actual al orașului au fost descoperite vestigii dacice și romane. Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1532, iar apoi la 22 iun. 1556, într-un hrisov al domnului Pătrașcu cel Bun. În 1685, spătarul Mihai Cantacuzino a inițiat deschiderea primei ocne de sare la Slănic, iar la 16 nov. 1791, un zapis al domnului Mihai Suțu consemna că ocnele de sare de la Slănic și Telega erau un apanaj al Domniei Sale. În sec. 18 a fost ridicat la rang de târg, în 1879 figura ca așezare urbană (comună urbană), în 1886 localitatea este recunoscută drept stațiune balneară, iar în 1892 oraș. În prezent, orașul Slănic are în subordine ad-tivă localit. componente Groșani și Prăjani. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (1724, refăcută în 1774), „Sfântul Gheorghe" (1732), „Sfinții Trei Ierarhi" (1799-1800), „Sfânta Maria" (1851), „Sfântul Ilie" (1865). Turism intens, legat atât de tratamentul balnear, cât și de prezența în oraș a salinei și mai ales a unui „Munte de sare", dezvelit de pământ, înalt de câteva zeci de

Slănic (2). Complexul balnear

metri (declarat rezervație și monument al naturii la 2 iun. 1952). Rezervația, extinsă pe o supr. de 1,8 ha, cuprinde „Muntele de sare" cu lacul *Grota Miresei* din interiorul său, precum și zona învecinată care include Lacul Porcilor și lacul Baia Baciului (cantonat într-o ocnă prăbușită în sec. 19; supr.: 6 100 m^2; ad.: 7,62 m). Cutremurul din 4 mart. 1977 a provocat crăpături mari și adânci în pereții „Muntelui de sare", iar infiltrațiile puternice de apă dulce la baza acestuia, au pricinuit prăbușirea (în iul. 1995) a unei mari părți a „Muntelui de sare", știrbindu-i-se astfel măreția și frumusețea. În apropierea „Muntelui de sare", pe solurile sărăturate se dezvoltă o vegetație specifică halofilă, reprezentată prin: sărărica (*Salicornia herbaceea*), pelinul (*Artemisia sălina*), steluța (*Aster tripolium*), tufărișuri de cătină ș.a. Cod poștal: 2101.

SLĂNIC-MOLDOVA, oraș în jud. Bacău, situat în depresiunea omonimă, la poalele de SE ale M-ților Nemira, la 530 m alt., pe cursul superior al râului Slănic (afl. dr. al Trotușului), la 78 km SV de municipiul Bacău; 5 409 loc. (1 iul. 1997): 2 746 de sex masc. și 2 663 fem. Supr.: 4 km^2; densitatea: 1 352 loc./km^2. Expl. de gresii. Fabrică de conf. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Releu de televiziune (din 1964). Stațiune balneoclimatică de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de depresiune intramontană, cu aer pur, lipsit de praf și alergeni, bogat în aerosoli și ioni negativi. Temp. medie anuală este de 7,4°C, iar precipitațiile atmosferice însumează, în medie, 700 mm anual. Pr. bogăție a stațiunii o constituie numeroasele izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, slab sulfuroase, clorurate, sodice, hipertone, hipotone,

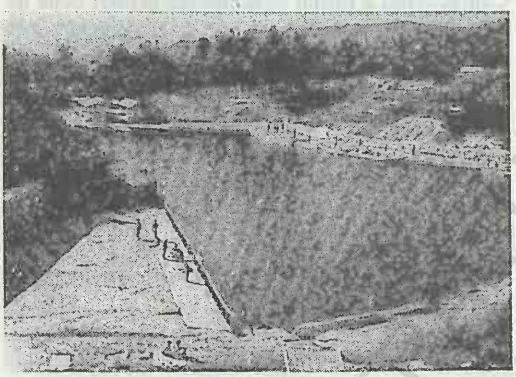

Lacul Baia Baciului
Slănic (2)
Muntele de sare

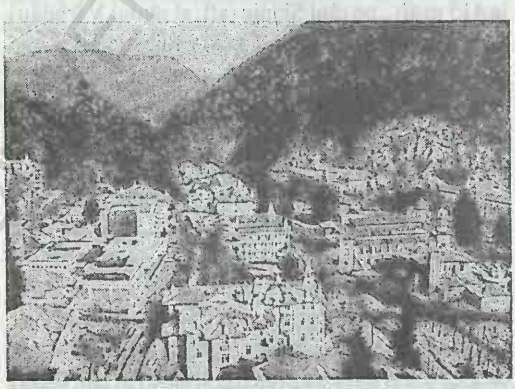

Vedere generală
Slănic-Moldova
Sanatoriul

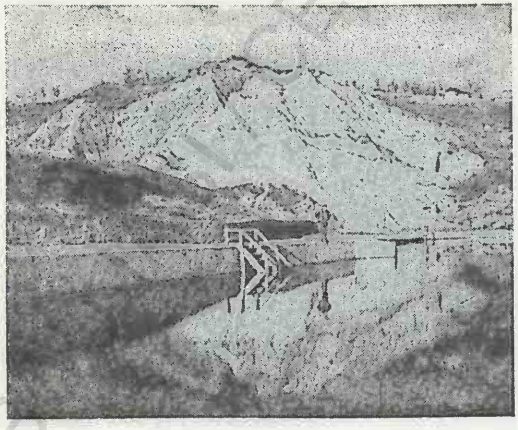

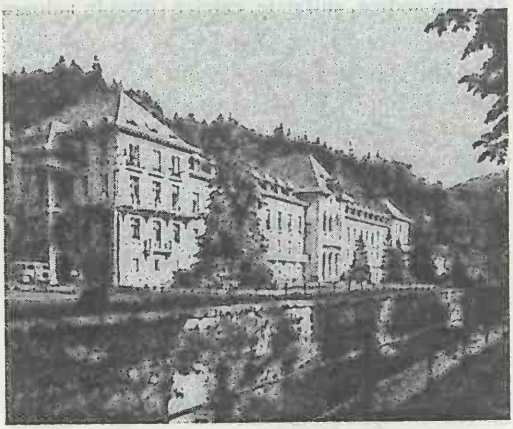

unele oligominerale, descoperite la 20 iul. 1800 și folosite din 1820. Primele analize ale apelor minerale de aici au fost făcute în 1832, iar după anul 1877 au fost introduse primele instalații balneare. Valoarea terapeutică a apelor minerale de la **S.-M.** a fost confirmată de-a lungul timpului de unele medalii obținute la expozițiile internaționale de la Viena (medalie de aur, 1873), Frankfurt pe Main (medalie de argint, 1881), Paris (medalie de aur, 1889) ș.a., fiind comparate de către specialiști cu apele minerale de la Karlovy Vary, Vichy, Aix-les-Bains ș.a. Supranumită și „Perla Moldovei", **S.-M.** oferă posibilitatea efectuării unor tratamente eficace pentru ameliorarea sau vindecarea bolilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide și hiperacide, ulcere gastrice și duodenale la minimum trei luni după perioada dureroasă, stări după stomac operat, colite cronice nespecifice, colon iritabil, constipație cronică), ale celor hepato-biliare (dischinezie biliară, stări după ficat operat), metabolice și de nutriție (forme ușoare și medii de diabet zaharat, obezitate), ale afecțiunilor rinichilor și căilor urinare (stări după infecții urinare, vindecate prin tratament medicamentos, fără leziuni sau tulburări ale rinichilor). În cură externă, apele minerale de aici sunt recomandate pentru tratarea afecțiunilor reumatismale, a celor cardiovasculare, endocrine (stări prepuberale la copii hiperreactivi), ginecologice (sindrom ovarian de menopauză) ș.a. Stațiunea dispune de buvete pentru cură internă cu ape minerale (izvoarele 1, 8 și 8 bis, grupate într-un pavilion, și 1 bis, 3 și 10 în altul), precum și de numeroase instalații pentru băi calde cu apă minerală, pentru terapie respiratorie (aerosoli, inhalații, cameră barică), pentru electroterapie și hidroterapie, bazine pentru kinetoterapie, instalații pentru mofetă, pentru tratarea unor afecțiuni vasculare periferice, săli de gimnastică medicală etc. Curse speciale de autocare efectuează transportul pacienților din **S.-M.** la sanatoriul balnear subteran, cu microclimat de salină, de la Târgu Ocna (18 km). Stațiunea dispune de o bună bază de cazare (peste 2 800 de locuri în hoteluri, vile, complex sanatorial, popas turistic, case particulare) și de variate posibilități de distracție și agrement. Parc dendrologic. **Istoric.** Prima mențiune a localității datează din 1757, într-un hrisov al domnului Constantin Racoviță, în care se specifică dăruirea întregii văi a Slănicului Epitropiei spitalului „Sfântul Spiridon" din Iași. O dată cu descoperirea (în 1800) unui izvor de apă minerală de către serdarul Mihalache Spiridon, așezarea cunoaște o evoluție ascendentă din punct de vedere balnear. Până la 17 febr. 1968, localitatea a purtat numele *Băile Slănic*. În prezent, orașul are în subordine ad-tivă localit. componente Cerdac și Cireșoaia. **Monumente:** clădirea Primăriei (1870-1890, cu unele refaceri din 1927); clădirea Cazinoului, construită în 1894 după planurile arhitecților George Sterian și H. Rick. Cod poștal: 5469.

SLĂTIOARA 1. → **Măgura Slătioarei.**

2. Com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în partea de N a Câmpiei Romanați, pe dr. văii Oltului, pe malurile lacurilor de acumulare Arcești și Slatina; 2 405 loc. (1 iul. 1997): 1 164 de sex masc. și 1 241 fem. Stație de c.f. (în satul Slătioara). Nod rutier. Expl. de balast. Hidrocentrală (53 MW), intrată în funcțiune în 1986. Bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1805) și „Sfinții Voievozi" (1854), în satul Slătioara. Cod poștal: 0510.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. subcarpatică olteană, la poalele de NV ale Măgurii Slătioara, la confl. râului Cerna cu Pârâu Plopilor; 3 780 loc. (1 iul. 1997): 1 820 de sex masc. și 1 960 fem. Nod rutier. Moară de cereale. Centru de ceramică populară nesmălțuită, de culoare roșie, decorată simplu cu humă albă. În satul Slătioara se află o biserică din lemn, cu dublu hram — „Buna Vestire și Cuvioasa Parascheva" (sec. 18) și o biserică din cărămidă, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1705, cu picturi murale interioare din 1802); în satul Gorunești există o biserică din zid, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1781, cu fragmente de picturi murale datând din 1807), iar în satul Milostea, o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1906). În perimetrul com. **S.** se află rezervația geomorfologică Măgura Slătioarei (769 m alt.), cu aspect de cuestă abruptă spre N, afectată de ravene și badlands (pământuri rele). Cod poștal: 1053.

4. Codrul secular ~ → **Stulpicani.**

SLĂTIOARELE, Schitul ~ → **Ocnele Mari.**

SLĂVEIU, lac glaciar situat în masivul Retezat, sub vf. Slăveiu Mare (2 347 m), la 2 015 m alt. Supr.: 3,3 ha. Ad. max.: 6,1 m. Obiectiv turistic.

SLIMNIC, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe râul Slimnic;

3 418 loc. (1 iul. 1997): 1 773 de sex masc. și 1 645 fem. Haltă de c.f. (în satul Veseud). Creșterea bovinelor (în satul Ruși). Pe terit. satului Slimnic au fost descoperite (1900-1920) vestigiile unei așezări din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.), un depozit de bronz de la începutul primei Epoci a fierului, o așezare dacică și apoi daco-romană (sec. 2 î.Hr.-3 d.Hr.) în care s-a găsit ceramică dacică modelată cu mâna și la roată și ceramică romană, precum și un tezaur de podoabe dacice, din argint (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.), format din brățări, colane, lanț ș.a. În satul Slimnic, menționat documentar, prima oară, în 1282 și apoi în 1309, se află cetatea Stolzemburg (sec. 14-16, refăcută în sec. 18), cu biserică de incintă (sec. 14-15, cu unele transformări din 1792), și o biserică ortodoxă de la sf. sec. 18 (renovată în 1912). În satul Ruși există o cetate (sec. 16-17), cu biserică evanghelică de incintă (1749-1782), iar în satul Veseud, un conac de la începutul sec. 19. Cod poștal: 2444.

SLIVILEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 8 sate, situată în zona Dealurilor Jiului, pe râul Jiltu; 3 983 loc. (1 iul. 1997): 2 045 de sex masc. și 1 938 fem. Muzee etnografice, în satele Slivilești și Șiacu. În satul Miculești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1872), iar în satul Șiacu, cula „Grecescu" (sec. 18). Bisericile din lemn, cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Sura (1805), Știucani (1877) și Slivilești (1880). Cod poștal: 1420.

SLOBOZIA 1. Municipiu în SE României, reședința jud. Ialomița, situat în Câmpia Bărăganului, la 11-35 m alt., pe stg. râului Ialomița; 56 925 loc. (1 iul. 1997): 28 150 de sex masc. și 28 775 fem. Supr.: 11,68 km^2; densitatea: 4 874 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. inaugurată la 20 sept. 1887) și rutier. Expl. de gaze naturale și de balast. Termocentrală. Combinat de îngrășăminte azotoase (dat în folosință în 1972). Fabrici textile (confecții, tricotaje, filatură de bumbac din 1970), de mat. de constr. (cărămidă și țiglă, din 1955, prefabricate din beton), de asamblare a televizoarelor color (din 1994) și de produse alim. (ulei vegetal, din 1968, brânzeturi, unt, lapte praf, din 1970, biscuiți și produse de panificație, preparate din carne ș.a.). Tipografie. Moară de cereale. Abator. Silozuri de cereale. Ferme de creștere a porcinelor, bovinelor și păsărilor. Muzeu județean (f. 1971), cu colecții de arheologie, istorie, artă și etnografie; Muzeul Agriculturii (f. 1996), cu exponate ce cuprind mașini, utilaje și unelte agricole. Bibliotecă județeană (f. 1951), cu 132 242 vol.

Centrul municipiului Slobozia (1)
Primăria municipală

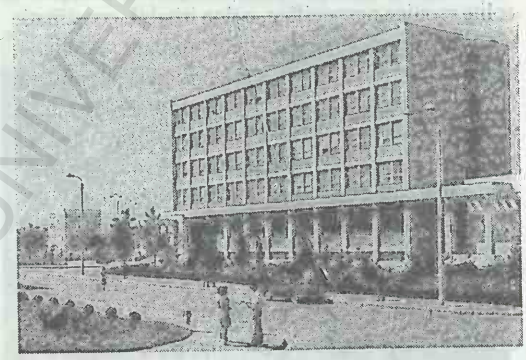

Slobozia (1). Spitalul

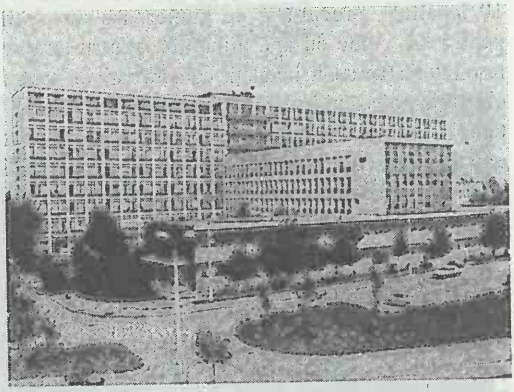

(1994). Centru cultural județean „Ionel Perlea", inaugurat la 31 mart. 1992. La **S.** se află (din 1993) sediul Episcopiei Sloboziei și Călărașului. Post de radio particular „Radio Campus" (1990). Popas turistic „Paradis". **Istoric.** În perimetrul actual al orașului au fost descoperite vestigii neolitice (vase ceramice, lucrate la roată din pastă cenușie, lustruite) aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.). În localit. componentă Bora a fost scos la iveală (1960) un tezaur monetar alcătuit din 22 de monede (emise în perioada 1522-1602), din care 18 taleri din argint și 4 ducați din aur. Cunoscută ca sat de clăcași în prima jumătate a sec. 14, localitatea apare menționată documentar, prima oară, în luna mart. 1614, într-un act emis la Târgoviște de domnul Radu Mihnea, prin care acesta întărea marelui postelnic Ianache Caragea „selișteа satului ce se cheamă *Vaideei*" din jud. Ialomița, așezare mai veche ce fusese pustiită de invazia turco-tătară cu 20 de ani în urmă (în 1594 — n.n.), în timpul domniei lui Mihai Viteazul. Ulterior, satul Vaideei s-a contopit cu așezarea *Slobozia lui Ianache* (nume derivat de la postelnicul Ianache Caragea), rezultând localitatea cu același nume, care s-a dezvoltat (în sec. 17-18) ca centru pentru negoțul cu vite (cu trei târguri anuale) și ca centru meșteșugăresc, subordonat domnului Țării Românești. În cursul sec. 17, localit. Slobozia lui Ianache apare frecvent menționată în documente (12 ian. 1630, 12 iul. 1633, 10 ian. 1635, 10 nov. 1636, 9 ian. 1679, 24 febr. 1682, 4 dec. 1688 ș.a.), iar din a doua jumătate a sec. 18 figurează doar cu toponimul Slobozia, întrucât numeroșii oameni care veneau la mânăstirea și la târgul de aici au renunțat să mai adauge și apelativul ...*lui Ianache*. Totodată, un document emis de domnul Matei Basarab la 12 iul. 1633 specifica faptul că acesta face o danie „mânăstirii ce se cheamă Vaideei, cu hramul Arhanghelilor Mihail și Gavriil, făcută de Ianache postelnicul...". La sf. sec. 18, Slobozia era un centru important de desfacere a cerealelor și produselor animaliere, iar după Pacea de la Adrianopol din 1829 (când monopolul turcesc a slăbit), a devenit un activ centru agricol și însemnat târg pentru cereale. În perioada 1832-1925, Slobozia a fost reșed. plasei Ialomița, iar între 1925 și 1950 a plasei Slobozia. Construirea căii ferate (1887-1912) spre București și spre Țăndărei activează începutul urbanizării Sloboziei (în 1895 s-a construit spitalul, în 1905 a fost introdus iluminatul electric etc.), astfel că în 1912 a fost declarat oraș. La sf. celui de-al doilea război mondial, respectiv la 26 aug. 1944, trupele române au lichidat, în zona Sloboziei, o formațiune a armatei germane. În 1952, orașul **S.** a devenit reșed. raionului cu același nume, iar la 17 febr. 1968, reșed. jud. Ialomița. Declarat municipiu la 27 iul. 1979, **S.** are în subordine ad-tivă localit. componente Bora și Slobozia Nouă. **Monumente:** biserica având hramul „Sfinții Voievozi" a fostei mânăstiri Slobozia (sau Vaideei) este ctitoria din anul 1618 a postelnicului Ianache Caragea și a fost amplificată de domnul Matei Basarab în 1634. Distrusă de cutremurul din 11 ian. 1838, biserica a fost refăcută din temelii și pictată în anii 1842-1848 prin strădania egumenului Gavriil din Smirna. Turnul-clopotniță datează din 1836. După secularizarea averilor mânăstirești (1863), ansamblul monahal a decăzut treptat; biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1864); catedrala episcopală, cu dublu hram — „Înălțarea Domnului și Sfântul Alexandru" (aflată în construcție, din 1994); Monumentul eroilor primului război mondial; bustul domnului Matei Basarab (dezvelit în 1932); bustul mareșalului Ion Antonescu (dezvelit la 22 oct. 1993). La 9 km NV de municipiul **S.** se află stațiunea balneoclimaterică *Amara*, iar la marginea orașului există satul de vacanță „Hermes", cu terenuri de sport, de călărie, cu piscine ș.a. Cod poștal: 8400.

2. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată în partea de N a Câmpiei Găvanu-Burdea, pe cursul superior al râului Dâmbovnic; 5 184 loc. (1 iul. 1997): 2 592 de sex masc. și 2 592 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Viticultură. Creșterea porcinelor. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **S.** s-au numit *Slobozia-Trăznitu*. Biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 19) și conacul „Sturdza" (sec. 19), în satul Slobozia. Cod poștal: 0331.

3. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de S a Câmpiei Burnas, pe stg. văii Dunării, în zona de confl. a râului Pasărea cu Parapanca; 2 571 loc. (1 iul. 1997): 1 295 de sex masc. și 1 276 fem. Expl. de balast. Produse alim. La 24 aug. 1807, la **S.** s-a încheiat armistițiul ruso-turc care stipula ca trupele rusești și turcești să părăsească cele două principate românești, iar „...administra-

ținunea să se dea unui divan alcătuit din boieri, până la încheierea păcei". Țarul Rusiei, Aleksandr I Pavlovici, a refuzat ratificarea armistițiului, ostilitățile fiind reluate în mart. 1809. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. S. a făcut parte din jud. Ilfov. Biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1864). Cod poștal: 8376.

SLOBOZIA BRADULUI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată în partea de SE a Subcarpaților Vrancei, în zona de contact cu Câmpia Râmnicului; 4 752 loc. (1 iul. 1997): 2 405 de sex masc. și 2 347 fem. Centru pomi-viticol. În arealul satului Coroteni au fost descoperite vestigii neolitice (în special ceramică), aparținând Culturii Boian. În satul Slobozia Bradului se află Mânăstirea Rogoz (de maici), reînființată după 1989, cu biserica având hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul", ctitorie de la începutul sec. 19 a lui Constantin și Gheorghe Robescu, precum și biserica cu hramul „Sfântul Nicolae", ctitorie din anul 1808 a vistiernicului Iordache Niculescu. În satul Coroteni există biserica având hramul „Sfântul Ioan" (1830). Cod poștal: 5388.

SLOBOZIA CIORĂȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 3 sate, situată în partea de N a Câmpiei Râmnicului, pe râul Râmna; 2 120 loc. (1 iul. 1997): 993 de sex masc. și 1 127 fem. Muzeu de istorie (în satul Jiliște). Creșterea porcinelor. În satul Jiliște, la 14 apr. 1574, oastea lui Ioan Vodă a învins armata turco-munteană care urmărea să-l instaleze domn pe Petru Șchiopul. Aici se află bustul lui Ioan Vodă (dezvelit în 1959), operă a sculptorului Marius Butoianu. În satul Slobozia Ciorăști se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", zidită în 1863 și reparată în 1879. Cod poștal: 5317.

SLOBOZIA CONACHI, com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în partea de S a Câmpiei Covurlui, pe râul Suhu; 7 107 loc. (1 iul. 1997): 3 697 de sex masc. și 3 410 fem. Nod rutier. Satul Slobozia Conachi a fost înființat în perioada 1800-1810 de către Constantin Conachi, care a adus pe moșia sa mai mulți clăcași, întemeind o slobozie (sat stăpânit de mari latifundieri), iar satul Cuza Vodă în 1879, prin împroprietărirea însurăților. În satul Slobozia Conachi se află biserica având hramul „Sfânta Treime", zidită în anii 1814-1818 prin osârdia lui Constantin Conachi (reparată în 1873). Satul Izvoarele a fost puternic afectat de alunecările de teren din 22 aug. 1993, când s-au surpat numeroase case. Cod poștal: 6220.

SLOBOZIA LUI IANACHE → Slobozia (1).

SLOBOZIA MÂNDRA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe râul Sâiu; 4 739 loc. (1 iul. 1997): 2 330 de sex masc. și 2 409 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. Viticultură. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae", în satul Slobozia Mândra. Cod poștal: 0771.

SLOBOZIA MOARĂ, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Titu, pe interfluviul Dâmbovița-Ilfov; 2 418 loc. (1 iul. 1997): 1 137 de sex masc. și 1 281 fem. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8134.

SLOBOZIA-TRĂZNITU → Slobozia (2).

SLUJITORII-ALBOTEȘTI → Zăvoaia.

SMÂRDAN 1. Com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în SE Câmpiei Covurlui, pe cursul inf. al râului Mălina, pe țărmul de N al limanului fluviatil Mălina; 3 187 loc. (1 iul. 1997): 1 680 de sex masc. și 1 507 fem. Culturi de cereale. Viticultură. Ferme de creștere a bovinelor, ovinelor și păsărilor. Cod poștal: 6217.

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată pe dr. brațului Măcin (sau Dunărea Veche), vizavi de municipiul Brăila; 1 154 loc. (1 iul. 1997): 578 de sex masc. și 576 fem. Monument ridicat în memoria eroilor din timpul Războiului de Independență. Cod poștal: 8885.

SMÂRDIOASA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Boian cu Câmpia Burnas, la confl. râului Vedea cu Teleorman; 2 677 loc. (1 iul. 1997): 1 313 de sex masc. și 1 364 fem. Stație de c.f. (în satul Smârdioasa). Nod rutier. Produse alim. Fermă de creștere a porcinelor (lichidată în 1997). Viticultură. Biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (1824), în satul Smârdioasa. Cod poștal: 0784.

SMEDEROVO → Roman.

SMEENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Bărăganului cu Câmpia Buzău-Călmățui, pe râul Călmățui; 6 830 loc. (1 iul. 1997): 3 410 de sex masc. și 3 420 fem. Nod rutier. Produse textile. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, legume etc. Creșterea

ovinelor. Muzeu mixt. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1847-1852), „Sfântul Dumitru" (1855-1857) și „Sfântul Nicolae" (1926), în satele Udați-Lucieni, Albești și Smeeni. Cod poștal: 5113.

SMIRODAVA → Roman.

SMULȚI, com. în jud. Galați, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de S a Pod. Covurlui, pe cursurile superioare ale râurilor Geru, Gologan și Suhu; 1 602 loc. (1 iul. 1997): 790 de sex masc. și 812 fem. Centru viticol. În satul Smulți, menționat documentar, prima oară, la 15 iul. 1448, se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1810, refăcută în anii 1870-1873), „Sfinții Voievozi" (1831) și „Sfântul Gheorghe" (din lemn, 1849-1850). Cod poștal: 6279.

SNAGOV 1. Râu, afl. dr. al Ialomiței pe terit. com. Gruiu (jud. Ilfov); 46 km; supr. bazinului: 203 km^2. Izv. din partea de E a Câmpiei Titu, din arealul com. Butimanu (jud. Dâmbovița), și străbate reg. de N a Câmpiei Vlăsiei. Pe cursul superior s-a format heleșteul Butimanu, iar în cursul mijlociu și inferior, limanul fluviatil Snagov.

2. Lac (liman fluviatil) de formă alungită, foarte sinuos, cu multe golfulețe, situat în partea de N a Câmpiei Vlăsiei, pe cursul mijlociu și inferior al râului omonim. Supr.: 575 ha. Lungime: 16,5 km; lăț. max.: 400 m; ad. max.: 9 m; vol.: 17,3 mil. m^3. Comunică cu râul Ialomița printr-un emisar. Este cel mai mare și mai important liman fluviatil din

Snagov (2). Lacul Snagov

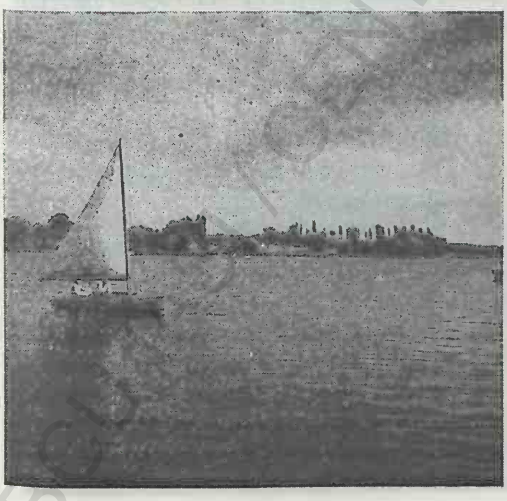

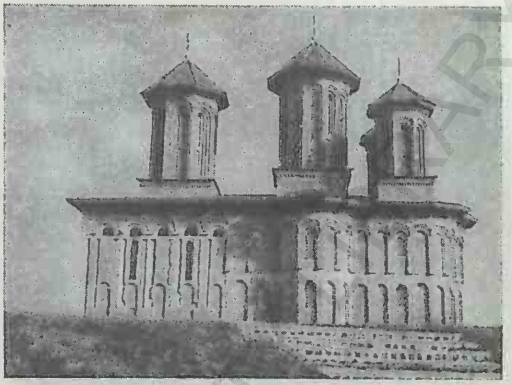

Snagov (2). Biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a Mânăstirii Snagov

bazinul Ialomiței, cu o bogată faună piscicolă (somn, crap, știucă, plătică, biban ș.a.) și unele specii rare, relicte ponto-caspice (lamelibranhiatul *Dreissena polymorpha)* și interesante elemente floristice acvatice, printre care otrățelul (*Aldrovanda vesiculosa*, relict terțiar), săgeata apei (*Sagittaria latifolia*), nufărul alb (*Nymphaea alba*) și nufărul indian (*Nelumbo nucifera*, introdus de om). Pe fundul lacului se dezvoltă o bogată vegetație de brădiș, iar pe luciul apei plutesc plauri, unii atingând grosimi de 1,5 m. Pe o mică insulă din mijlocul lacului **S.** se află Mânăstirea Snagov (→ Gruiu). Lacul **S.** este o importantă bază nautică și sportivă, destinată competițiilor sportive pe apă, naționale și internaționale, și, totodată, un atrăgător obiectiv turistic și loc de agrement pentru locuitorii Capitalei (șstrand, plimbări pe lac cu bărci, hidrobiciclete, vaporașe). Lacul **S.** face parte din rezervația naturală complexă Snagov.

3. Pădure de șleau, rest al vechiului Codru al Vlăsiei, situată pe malul lacului Snagov, la 40 km N de municipiul București. Supr.: 1 727 ha. Este formată predominant din stejar (*Quercus robur*) și carpen (*Carpinus betulus*) în amestec cu frasin (*Fraxinus excelsior*), tei (*Tilia tomentosa*), arțar tătărăsc (*Acer tataricum*), jugastru (*Acer campestre*) ș.a. Subarboretul este bine dezvoltat, cele mai frecvente specii fiind sângerul (*Cornus sanguinea*), lemnul câinesc (*Ligustrum vulgare*), păducelul (*Crataegus monogyna*) ș.a., iar pătura erbacee include specii interesante (unele rare), ca brândușa aurie (*Crocus moesiacus*), stânjenelul cu frunze subțiri

(*Iris graminea*), spânzul mirositor (*Helleborus odorus*), usturoiul bulgăresc (*Nectaroscordum dioscordis*) ș.a. În partea de V a pădurii **S.** se află rezervația științifică (100 ha), unde cresc fagul caucazian (*Fagus orientalis*), fagul comun (*Fagus sylvatica*), *Fagus taurica* (hibrid între fagul comun și fagul caucazian) ș.a. Pădurea **S.**, împreună cu partea de E a lacului Snagov, a fost declarată (2 iun. 1952) rezervație naturală complexă.

4. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Câmpiei Vlăsiei, pe malul dr. al lacului Snagov; 5 886 loc. (1 iul. 1997): 2 755 de sex masc. și 3 131 fem. Stație de c.f. (în satul Snagov). Confecții metalice. Prelucr. lemnului; confecții și țesături din lână și bumbac. Pomicultură (piersici, caiși, cireși). Piscicultură. În satul Tâncăbești se află o antenă de radio-emisie, dată în folosință în 1952. Între 23 ian. 1981 și 12 apr. 1996, com. **S.** a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov, iar la 22 dec. 1994 a fost declarată stațiune climaterică. Satul Vlădiceasca din com. **S.** a fost demolat în întregime (1987) și desființat din ordinul lui Nicolae Ceaușescu și apoi reînființat în anii '90, după prăbușirea regimului comunist. În satul Ghermănești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1790), iar în satul Tâncăbești, o biserică cu hramul „Sfântul Nicolae"–Ciofliceni (sec. 19), un han (sec. 19) și Monumentul eroilor căzuți în timpul primului război mondial (sculptor D. Mățăoanu). Cod poștal: 8119.

5. Mânăstirea ~ → Gruiu.

SOCODOR, com. în jud. Arad, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de S a Câmpiei Crișurilor, pe cursul inf. al Crișului Alb; 2 142 loc. (1 iul. 1997): 1 019 de sex masc. și 1 123 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Culturi de cereale. Creșterea ovinelor. Pe terit. com. au fost descoperite (1930, 1948) vestigiile unei așezări din Epoca bronzului, aparținând Culturii Otomani (1900-1300 î.Hr.), în care s-au găsit străchini, oale cu două toarte supraînălțate, cești, vase piriforme cu decor plastic (brâie în relief sau alveolare) sau incizat (spirale, arcade, ghirlande). Aici au fost descoperite câteva morminte gepide de înhumație (sec. 5-6) cu inventare alcătuite din mărgele de sticlă, piepteni, castroane ș.a. În partea de V a localit. a fost identificată o necropolă de înhumație (sec. 8) aparținând avarilor, în care s-au găsit o scară de șa din fier, o cataramă din bronz ș.a. În satul Socodor, menționat documentar, prima oară, în 1299, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Buna Vestire" (1763), cu iconostas pictat în 1786. Cod poștal: 2935.

SOCOL, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 5 sate, situată în extremitatea de SV a României, pe stg. Dunării, pe cursul inferior al râului Nera, la poalele de V ale M-ților Locvei, la granița cu Iugoslavia; 2 152 loc. (1 iul. 1997): 1 048 de sex masc. și 1 104 fem. Port fluvial (în satul Baziaș). Post hidrologic (Baziaș). Viticultură. În arealul satului Baziaș, fl. Dunărea intră pe terit. României pe care-l străbate apoi pe la S și SE, pe o distanță de 1 075 km (până la vărsarea în Marea Neagră). Satul Socol apare menționat documentar, prima oară, în 1472. În satul Baziaș, atestat documentar în 1581, se află biserica fostei mânăstiri Baziaș, construită în 1774 (pictată în 1860) prin strădania lui Jivco Petrovi◆◆, iar în satul Pârneaura, Mânăstirea Zlatița, cu biserica având hramul „Sfântul Sava", menționată documentar în sec. 16, distrusă de turci și reconstruită în anii 1760-1770. În arealul com. **S.** se află Gura Nerei (numită și „Balta Nera–Dunăre"), înființată în 1994 printr-o hotărâre a Consiliului Județean Caraș-Severin, care ocrotește o zonă umedă, formată în perimetrul meandrării și difluențelor râului Nera (în sectorul dintre localitatea Socol și vărsarea în Dunăre). Loc de popas pentru păsările de apă, printre care se remarcă egreta mică (*Egretta garzetta*). Cod poștal: 1770.

SOCOLA, cartier în partea de S a municipiului Iași (fost sat și apoi târgușor, amintit documentar în 1583), renumit în sec. 19 prin prezența unui Seminar (fondat în 1803 de către mitropolitul Veniamin Costache) și a unei școli de băieți (înființată în 1865). La Seminarul de la **S.** a urmat cursurile (1855-1858) Ion Creangă.

SOCOND, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Aradului cu Dealurile Codrului, pe cursul superior al râului Maria (afl. dr. al Crasnei); 2 802 loc. (1 iul. 1997): 1 460 de sex masc. și 1 342 fem. Satul Socond apare menționat documentar, prima oară, în 1424. În satul Soconzel, atestat documentar în 1424, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1777), cu picturi interioare originare și ornamentată cu un bogat decor sculptat la ancadramente și stâlpi, iar în satul Stâna, o biserică ortodoxă, din lemn, cu hra-

mul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (sec. 18). Cod poştal: 3964.

SOHATU, com. în jud. Călăraşi, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Câmpiei Bărăganului, pe cursul superior al râului Rasa; 3 481 loc. (1 iul. 1997): 1 711 de sex masc. şi 1 770 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume etc. Creşterea porcinelor. Între 17 febr. 1968 şi 23 ian. 1981, com. **S.** a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Sohatu se află biserica având hramul „Schimbarea la Faţă" (1848). Cod poştal: 8287.

SOHODOL, com. în jud. Alba, alcătuită din 31 de sate, situată în SV Depr. Câmpeni, în Ţara Moţilor, pe cursul superior al Arieşului, la confl. cu Sohodol, la poalele de E ale M-ţilor Bihor; 2 177 loc. (1 iul. 1997): 1 088 de sex masc. şi 1 089 fem. Expl. de marmură (în satul Sohodol). Monumentul eroilor. Peşteri ocrotite (Lucia Mică şi Lucia Mare). Cod poştal: 3382.

SOLCA, oraş în jud. Suceava, situat în mica depresiune omonimă, la 522 m alt., în zona de contact a prelungirilor Obcinei Mari cu Pod. Sucevei, pe cursul superior al râului Solca (afl. dr. al Sucevei), la 46 km NV de municipiul Suceava; 4 617 loc. (1 iul. 1997): 2 282 de sex masc. şi 2 335 fem. Supr.: 7,26 km^2; densitatea: 636 loc./km^2. Nod rutier. Expl. şi prelucr. lemnului (cherestea). Fabrici de bere (1789) şi de piese de schimb pentru ind. constr. de maşini. Muzeu etnografic. Sanatoriu T.B.C. Localitatea, care dispune de factori balneari (izvoare cu ape minerale sulfatate, calcice şi climat de depresiune, tonic), a devenit, în 1866, staţiune balneoclimatică cu stabilimente şi instalaţii pentru tratament, dar acestea au fost distruse în timpul primului război mondial şi nu au mai fost refăcute. **Istoric.** Aşezarea apare menţionată ca sat, prima oară, la 15 ian. 1418, într-un act emis de domnul Alexandru cel Bun, iar apoi este consemnată într-un hrisov din 8 aug. 1461, în care Ştefan cel Mare întărea satul Solca lui Ivul şi soţiei sale Cerna. În 1598, satul Solca este cumpărat de Gheorghe Movilă de la Udrea Chiorul şi dăruit Mânăstirii Sucevita, împreună cu moara, biserica şi tot ce avea satul întrânsul. În 1615, domnul Ştefan II Tomşa anulează dania făcută de Gheorghe Movilă Mânăstirii Sucevita, răscumpărând satul în schimbul a 700 de galbeni, o cupă de argint, două fălci de vie la Cotnari şi satul Stănileşti cu 22 de familii de ţigani. În 1775, **S.** împreună cu Bucovina de N intră sub stăpânire austriacă şi o dată cu aceasta încep să se stabilească aici mai multe familii de germani, polonezi, slovaci, ruteni, evrei ş.a. Declarat oraş (1926), Solca are în subordine ad-tivă satul Poieni-

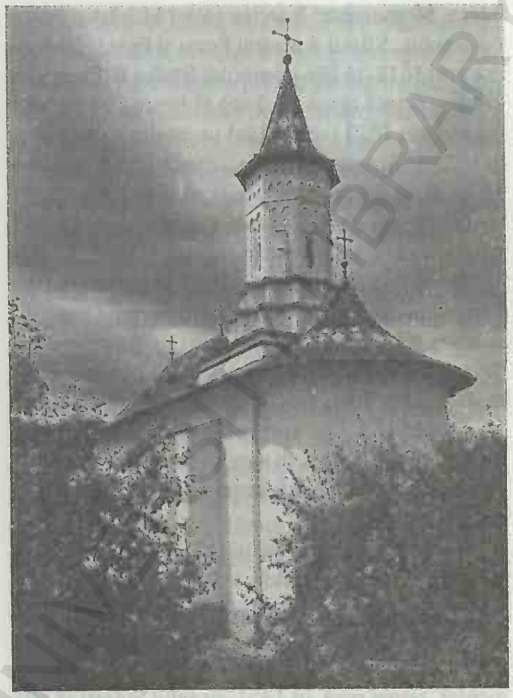

Solca. Biserica „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" a fostei mânăstiri

Solca. Vedere generală a fostului ansamblu monahal

Solca. **Monumente:** biserica fostei Mânăstiri Solca, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", ctitorie din anii 1612-1622 a domnului Ștefan II Tomșa, cu zid de incintă (gros de 2 m) și turnuri de apărare datând din 1623 (ansamblul monastic a fost sfințit în 1623 de Anastasie Crimca, mitropolitul Moldovei). Mânăstirea Solca a funcționat până în 1785, când a fost temporar desființată de autoritățile austriece. Biserica a fost restaurată în anii 1901-1902 și 1985-1990 (resfințită la 29 iun. 1997 în prezența Prea Fericitului Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române); casa Savetei Cotrubaș (1670), monument de arhitectură care adăpostește azi Muzeul etnografic; hanul Solca (sec. 19). Cod poștal: 5883.

SOLEȘTI 1. Lac antropic situat pe cursul mijlociu al râului Vaslui, în arealul com. Solești. Supr.: 420 ha; vol.: 15 mil. m^3. Important bazin piscicol și pentru irigații.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în partea centrală a Pod. Central Moldovenesc, pe cursul mijlociu al râului Vaslui; 3 710 loc. (1 iul. 1997): 1 885 de sex masc. și 1 825 fem. Piscicultură. Satul Știobori apare menționat documentar, prima oară, în 1451. În satul Solești se află castelul „Rosetti-Solescu" (sec. 19), unde s-a născut și unde este înmormântată Elena Cuza, soția domnitorului Alexandru Ioan Cuza, și biserica având hramul „Sfântul Gheorghe", ctitorie dinainte de anul 1809 a Ecaterinei Rosetti (născută Sturdza). Bisericile din lemn, cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Știobori (1726, cu pridvor adăugat în 1941) și Valea Siliștei (1838). În satul Bouși există o biserică având hramul „Sfântul Nicolae", zidită înainte de anul 1809 și refăcută în 1842. În arealul com. **S.** se află o pădure de stejari seculari. Cod poștal: 6536.

SOLINA → **Sulina (2).**

SOLONȚ, com. în jud. Bacău, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NV a Depr. Tazlău, la poalele de SE ale M-ților Goșmanu, pe râul Solonț; 3 937 loc. (1 iul. 1997): 2 021 de sex masc. și 1 916 fem. Expl. de petrol și sare gemă. Izvoare cu ape sărate și sulfuroase. În satul Solonț se află o biserică romano-catolică (sec. 17), o biserică ortodoxă din zid (1767, restaurată în 1790) și una din lemn (c. 1808), iar în satul Cucuieți, o biserică din lemn, cu hramul „Sfinții Voievozi" (1749, refăcută în 1808). Cod poștal: 5488.

SOLOVĂSTRU, com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în zona Dealurilor Mureșului, la poalele de V ale M-ților Gurghiu, pe cursul inf. al râului Gurghiu; 2 778 loc. (1 iul. 1997): 1 342 de sex masc. și 1 436 fem. Satul Solovăstru apare menționat documentar, prima oară, în 1381. Rezervație naturală (pădurea Mociar). Cod poștal: 4280.

SOMBOL → **Jimbolia.**

SOMEȘ 1. Câmpia Someșului, mare unitate de relief plat, ușor ondulat, parte componentă a Câmpiei de Vest, situată în extremitatea de NV a României, de o parte și de alta a cursului inf. al râului Someș, între marginea apuseană a M-ților Oaș și Gutâi (în NE), Dealurile Codrului și Crasnei (la E și SE), valea râului Barcău (la S și SV) și granițele cu Ungaria și Ucraina (la V și respectiv NV). Relieful, a cărui înălțime variază între 110 m (în V) și 180 m (în E), este reprezentat printr-o suită de glacisuri (în SE) ce alcătuiesc partea înaltă a acesteia, respectiv Câmpiile Ardudului și Tășnadului, prin șesuri aluviale întinse și joase (în partea de V), în cadrul cărora se conturează mici depresiuni mlăștinoase (apărute în zonele părăsite de râurile divagante) și câmpuri mai înalte (interfluvii), acoperite cu loess sau nisipuri fine depuse de vânt (Câmpia Carei) și prin lunci largi, însoțite de grinduri sau de diguri. Frecvența mare a râurilor care o traversează (densitatea: 1,1 km/km^2) determină un exces de umiditate a solului, fapt ce a impus executarea unor importante lucrări de hidroameliorații (desecări, drenări, sisteme de canale, lacuri piscicole etc.). **C.S.** constituie o importantă zonă de culturi agricole (cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, cartofi, legume, plante de nutreț etc.). **C.S.** are ca subdiviziuni: *Câmpia joasă a Someșului, Câmpia Ardudului, Câmpia Tășnadului, Câmpia Ierului, Câmpia Carei* și *Câmpia Sălacea-Roșiori.*

2. Câmpia joasă a Someșului, unitate joasă de relief, parte componentă a Câmpiei Someșului, situată în zona central-nordică a acesteia, de o parte și de alta a râului Someș, între râul Crasna (la SV), hotarele cu Ungaria și Ucraina (la V și NV), M-ții Oaș-Gutâi (la NE) și Câmpia Ardudului (la E și SE). Constituită din mâluri, argile, nisipuri și pietrișuri.

3. Râu în NV României, afl. stg. al Tisei pe terit. Ungariei; 435 km (din care 376 km pe terit. României); supr. bazinului 15 015 km^2 (14 464 km^2 pe terit. României). **S.** se formează prin unirea, pe

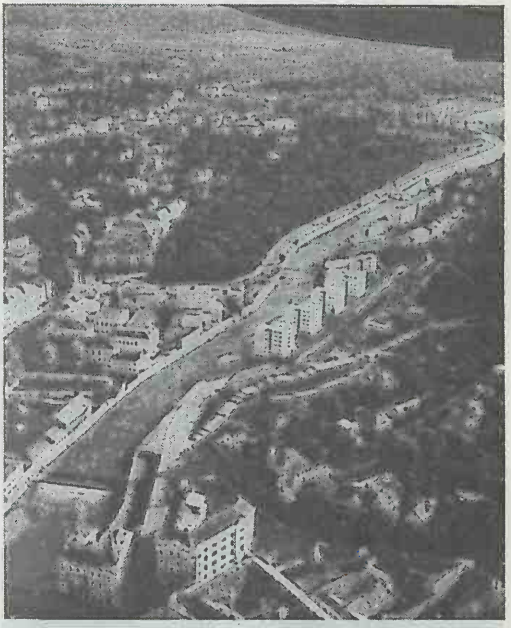

Valea râului la Cluj-Napoca

Someș (3)

Valea râului la Satu Mare

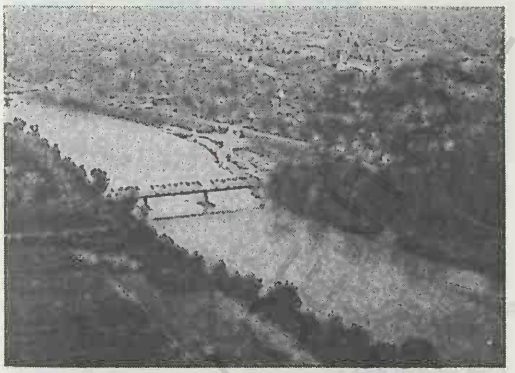

terit. com. Mica (jud. Cluj), la c. 4 km amonte de municipiul Dej, a râului *Someșu Mare* cu râul *Someșu Mic*. Între municipiul Dej și com. Ileanda (jud. Sălaj) are un curs întortocheat, pe direcție SE-NV, separând Dealurile Ciceului (în NE) de Dealurile Dejului și Gârboului (în SV), își îndreaptă apoi cursul către SV, strecurându-se printre Culmea Prisnel (la NV) și Dealurile Gârboului (la SE), fiind forțat să ocolească, pe la S, Culmea Prisnel, prin îngustarea de la Jibou, făcând un cot foarte strâns, după care valea se lărgește ușor, îndreptându-se spre N, șerpuind intens printre Dealurile Sălajului (la V) și Culmea Prisnel (la E), și drenând apoi SV Depr. Baia Mare. În aval de com. Ardusat (jud. Satu Mare), **S.** își schimbă brusc direcția de curgere către V, printr-o vale extrem de meandrată, traversând Câmpia Someșului și municipiul Satu Mare, după care părăsește terit. României la limita com. Dorolț și Vetiș (jud. Satu Mare). În zona de câmpie, **S.** are o pantă medie de scurgere foarte redusă (0,45‰), o albie majoră întinsă (5-6 km), numeroase meandre și un debit mediu multianual de 120 m^3/s. Pentru prevenirea inundațiilor, **S.** este îndiguit în cursul inf. În primăvara anului 1970, din cauza ploilor abundente, debitul **S.** a depășit 3 300 m^3/s față de media multianuală de 120 m^3/s, inundând o parte a municipiului Satu Mare și câmpia înconjurătoare. Afl. pr.: Sălătruc, Almaș, Agrij, Sălaj, Lăpuș. În Antichitate era numit *Samus*.

SOMEȘAN, Podișul ~ → **Podișul Someșan.**

SOMEȘENI → **Cluj-Napoca.**

SOMEȘ-ODORHEI, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de E ale Dealurilor Sălajului, pe valea Someșului; 2 886 loc. (1 iul. 1997): 1 396 de sex masc. și 1 490 fem. Stație (în satul Someș-Odorhei) și haltă de c.f. (în satul Inău). Pomicultură. Satul Someș-Odorhei apare menționat documentar, prima oară, în 1387. Bisericile din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Domnin (1753, cu picturi interioare din 1812) și Inău (1832), și cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), în satul Bârsa. Cod poștal: 4695.

SOMEȘU CALD, râu, unul dintre izv. Someșului Mic; 64 km; supr. bazinului: 534 km^2. Izv. din SE M-ților Vlădeasa, de sub vg. Cârligatele (1 694 m alt.), de la 1 385 m alt., dintr-o reg. calcaroasă, cu numeroase fenomene carstice. Imediat după ce izvorăște, râul dispare printr-un ponor cu peșteră și, după ce reapare în Peștera Rădesei, pătrunde în reg. Cetăților Rădesei, pe care o traversează printr-o peșteră-tunel de 250 m lungime. După ce străbate o zonă de chei, cu pereți calcaroși abrupți și cu diferență de nivel de peste 100 m, numită „Bazarul Someșului", râul se îndreaptă spre E-NE, porțiune unde pe cursul său s-a format lacul de acumulare Fântânele (→), după care străbate defileul de la

Mărișel, unde, pe o distanță de 13 km, are o cădere de peste 300 m, apele lui odihnindu-se apoi în lacul de acumulare Tarnița (→). La c. 5 km aval de acumularea de la Tarnița, **S.C.** își unește apele cu cele ale Someșului Rece în lacul de acumulare Gilău (→), rezultând, la ieșirea din acesta, un singur curs de apă cu numele *Someșu Mic*.

SOMEȘU MARE, râu în N României, cu cea mai mare extindere a cursului și bazinului său pe terit. jud. Bistrița-Năsăud; 118 km; supr. bazinului: 4 490 km^2. Se formează prin unirea, la S de pasul Rodna (1 271 m alt.), a pârâului Maria, care izv. din V M-ților Suhard, de sub vf. Omu, de la 1 558 m alt., cu pârâul Valea Smeului, al cărui izv. se află în E M-ților Rodnei, sub vf. Coșorba (1 547 m alt.). În aval de confl. celor două pâraie, valea **S.M.** capătă o direcție de curgere predominantă NE-SV, separă mai întâi prelungirile M-ților Rodnei (în N-NV), de cele ale M-ților Bârgău (în S-SE), formând în această zonă o serie de repezișuri, traversează apoi reg. Dealurilor Năsăudului, trecând prin orașul Năsăud, iar în aval de Beclean desparte Dealurile Ciceului (în N) de Dealurile Jimborului (în S), printr-o vale mult lărgită, după care confluează cu apele Someșului Mic, pe terit. com. Mica (jud. Cluj), la c. 4 km amonte de municipiul Dej, formând cursul unic al râului Someș. Între izv. și confl. cu Someșu Mic, panta medie de scurgere a **S.M.** scade de la 42‰ în arealul com. Rodna (jud. Bistrița-Năsăud), la 31‰ în zona orașului Sângeorz-Băi și 11,1‰ în zona de confl. cu Someșu Mic, iar debitul mediu multianual variază de la 5,40 m^3/s în cursul superior (stația hidrologică Rodna) la 53 m^3/s la confl. cu Someșu Mic. Afl. pr.: Anieș, Cormaia, Rebra, Sălăuța, Ilișua (pe dr.), Ilva, Șieu (pe stg.).

SOMEȘU MIC, râu în NV Pod. Transilvaniei, cu întreg cursul și bazinul său dezvoltate pe terit. jud. Cluj; 178 km; supr. bazinului: 3 773 km^2. După contopirea apelor Someșului Cald cu cele ale Someșului Rece în lacul de acumulare Gilău, de pe terit. com. Gilău (jud. Cluj), se formează în aval de acesta un curs unic, cu numele Someșu Mic, a cărui direcție de curgere este S-N, cu largi ondulări ale văii și cu numeroase meandre ale talvegului. Drenează mai întâi partea de N a Dealurilor Feleacului, trecând prin municipiul Cluj-Napoca, separă apoi Câmpia Fizeșului (în E) de Dealurile Clujului și Dejului (în V) printr-o vale largă, cu aspect de

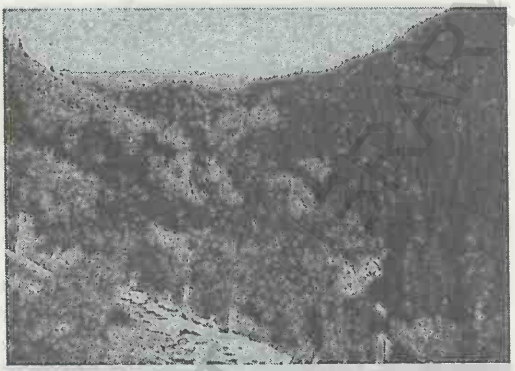

Someșu Rece în zona cursului superior

culoar, însoțită de lunci și terase bine dezvoltate, trece prin orașul Gherla și, la c. 20 km aval de acesta, confluează cu Someșu Mare, pe terit. com. Mica (jud. Cluj), la c. 4 km amonte de municipiul Dej, formând cursul unic al râului Someș. Afl. pr.: Feneș, Suatu, Fizeș (pe dr.), Nadăș, Borșa, Lonea, Valea Mărului (pe stg.)

SOMEȘU RECE, râu, unul dintre izv. Someșului Mic; 45 km; supr. bazinului: 335 km^2. Izv. din partea de N a masivului Muntele Mare, de la 1 639 m alt., drenează partea centrală a masivului Gilău pe direcție S-N și se varsă în lacul de acumulare Gilău, unde își amestecă apele cu cele ale Someșului Cald, rezultând în aval un singur curs de apă cu numele *Someșu Mic*.

SOMOVA, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de NV ale Dealurilor Tulcei, pe dr. văii Dunării, pe gârla Somova; 4 441 loc. (1 iul. 1997): 2 226 de sex masc. și 2 215 fem. Expl. de baritină și de sulfuri complexe. Creșterea ovinelor și a păsărilor. Cherhana. Biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1873), în satul Somova. Cod poștal: 8837.

SOPOT, com. în jud. Dolj, alcătuită din 7 sate, situată în partea de NE a Piem. Bălăciței, pe râul Raznic; 2 272 loc. (1 iul. 1997): 1 098 de sex masc. și 1 174 fem. În satul Sopot se află biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1889-1890), iar în satul Bașcov, o biserică cu dublu hram — „Sfântul Dumitru și Sfântul Nicolae" (1842). Cod poștal: 1145.

SOVATA, oraș în jud. Mureș, situat în Depr. Praid-Sovata, la 475-530 m alt., la poalele dealu-

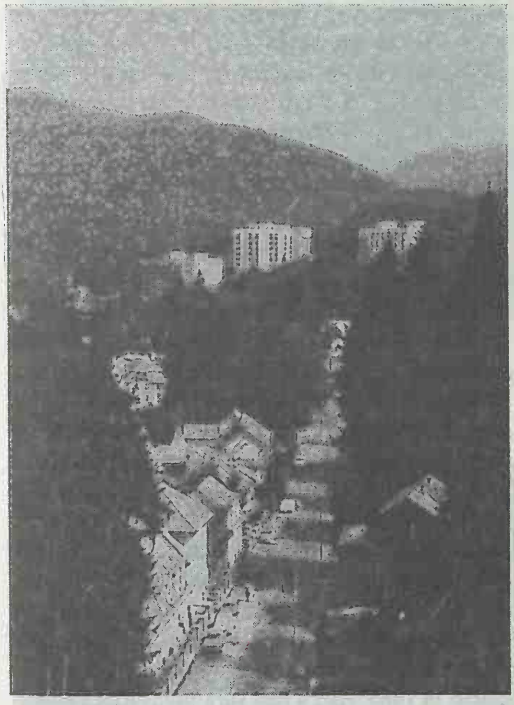

Sovata. Vedere generală

rilor Cireşelu (912 m alt.) la N, Stejaru (649 m) la E, Becheci sau Bicheş (1 080 m) la NV şi ale masivului Gurghiu (vf. Saca, 1 777 m) la NE, pe cursul superior al râului Târnava Mică, la confl. cu râul Sovata, la 74 km E de municipiul Târgu Mureş; 12 249 loc. (1 iul. 1997): 6 013 de sex masc. şi 6 236 fem. Supr. 4,08 km^2; densitatea: 3 002 loc./km^2. Staţie de c.f. (inaugurată în 1899). Nod rutier. Expl. de balast. Expl. şi prelucr. lemnului (cherestea); produse alim. Staţiune balneoclimaterică de interes general, cu funcţionare permanentă (din 1850), înconjurată de dealuri şi munţi acoperiţi cu păduri seculare de stejar şi fag, în amestec cu carpen, ulm, brad, ş.a. (deşi, oraşul şi zona înconjurătoare se află pe un masiv de sare), localitatea are un climat de depresiune, sedativ, cu aer curat, lipsit de praf şi alergeni, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 18,5°C) şi ierni nu prea friguroase (în ian. medii termice de –3,5°C). Temp. medie anuală este de 7,6°C, iar precipitaţiile însumează c. 750 mm anual. Marea bogăţie naturală a staţiunii o constituie lacurile Ursu (46 000 m^2), Aluniş (9 000 m^2), Verde (5 000 m^2), Negru, Roşu, Mierlei, Şerpilor, cu ape clorurate, de mare concentraţie (30-50 g/l), sodice, cu fenomene de heliotermie (temp. diferenţiate ale apei în timpul verii, ca urmare a înmagazinării căldurii Soarelui de către apa sărată — căldură protejată de stratul de apă dulce adus de pâraie, care nu se amestecă cu apa sărată din lac, ci pluteşte deasupra apei sărate servind ca izolant termic). Astfel, vara, temp. apei din lacul Ursu (18,4 m ad. max.), cel mai mare şi mai semnificativ lac helioterm, variază între 19-20°C la supr., 30-40°C la 1 m ad. şi 40–60° la 1,5 m ad. Profilul pr. al staţiunii **S.** îl reprezintă tratarea bolilor ginecologice (insuficienţă ovariană, cervicite cronice, metroanexite cronice, sterilitate secundară), dar aici se mai pot trata şi afecţiunile reumatismale (spondiloze, artroze, poliartroze, tendinoze ş.a.), cele posttraumatice (stări după operaţii pe articulaţii, muşchi sau oase,

Sovata

Hotelurile „Brădet" şi „Făget"

Lacul Ursu

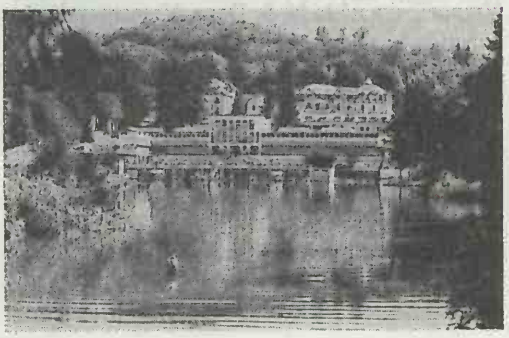

vindecate, stări după luxații și entorse), neurologice periferice (pareze ușoare, sechele după poliomielită și după polineuropatii), endocrine (hipotiroidie), cardiovasculare (ulcer varicos, acrocianoză) ș.a. Stațiunea dispune de o puternică bază de tratament (instalații pentru băi calde cu apă sărată extrasă din lacuri, instalații pentru tratamente ginecologice, pentru aplicații calde cu nămol, pentru electroterapie, hidroterapie și kinetoterapie, saune, săli de gimnastică medicală, de masaj etc. Hotelurile Sovata, Brădet, Aluniș, Făget și Căprioara au baze proprii de tratament. **Istoric.** Cunoscută din timpul stăpânirii romane în Dacia (romanii exploatau sarea și o transportau la Apulum; un tezaur monetar și ceramică romane au fost scoase la iveală aici, iar în satul Sărățeni au fost identificate urmele unui castru roman), așezarea apare menționată documentar ca sat, prima oară, în 1597, în legătură cu puterea tămăduitoare a apelor de aici. Se pare însă că așezarea exista anterior acestei date, așa cum reiese dintr-o scrisoare din 1581, trimisă de Kornis Mihály lui Báthory István (principe al Transilvaniei), în care se face referire la existența a 16 familii pe câmpul de la Sovata, al cărui proprietar era familia de nobili secui Szovát (de la care derivă și numele localității). În 1860, după trei sute de ani de existență, Sovata ajunsese să aibă 400 de familii, iar în 1884, Sovata a fost trecută în categoria stațiunilor balneare. Declarată oraș în 1952, Sovata are în prezent în subordine ad-tivă localit. componente Căpeți, Ilieși, Săcădat și satul Sărățeni. **Monumente:** casa parohială a bisericii reformate (sec. 19); biserica reformată (sec. 16, reconstruită în 1766, cu zid de incintă), în satul Sărățeni. Rezervație forestieră (pădure cu stejari seculari). Cod poștal: 3295.

SOVEJA 1. Depresiune tectono-erozivă, mică, relativ izolată, parte componentă a Subcarpaților Vrancei, situată la N de Depr. Vrancei, pe valea superioară a râului Șușița, străjuită de M-ții Zboina Neagră (la V), Dealul Oușoru (la N și NE) și Dealul Răchitașu Mare (la S). Relief colinar, cu alt. de 500-600 m, cu pășuni naturale, fânețe și păduri de fag. Importantă zonă etno-folclorică și turistică.

2. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 2 sate, situată în depresiunea omonimă, la 500-540 alt., la confl. râului Soveja cu Șușița, la 82 km NV de municipiul Focșani; 2 880 loc. (1 iul. 1997): 1 300 de sex masc. și 1 580 fem. Reșed. com. este satul *Dragosloveni*. Expl. forestiere și de gips. Muzeu de istorie și etnografie. În com. S. funcționează o tabără estivală de sculptură, în aer liber, pentru studenți. Com. S. a luat naștere în sec. 17 prin stabilirea aici a oierilor veniți din satele argeșene Rucăr și Dragoslavele, de la care derivă și denumirile satelor care alcătuiesc actuala comună. Stațiune climaterică și de odihnă, de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de depresiune, sedativ, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 17,5°C) și ierni relativ reci (în ian. medii termice de –4,5°C). Temp. medie anuală este de 7,5°C, iar precipitațiile însumează, în medie, c. 700 mm anual. Numeroase izv. cu ape minerale sulfuroase, clorurate, sodice, hipertone. Stațiunea este profilată în pr. pe tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, de surmenaj fizic și intelectual. În stațiune se află un modern complex sanatorial. În satul Dragosloveni se află biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului" a fostei Mânăstiri Soveja, ctitorie din anii 1640-1645 a domnului Matei Basarab, închinată păcii încheiate cu Vasile Lupu după mai multe războaie. Biserica a fost prădată de tâlhari în 1685. Aici a fost surghiunit Alecu Russo (febr.-apr. 1846) pentru unele aluzii îndrăznețe din piesa *Jignicerul Vadră* sau *Provincialul la Teatrul Național;* Mausoleul eroilor, construit în 1929, din gresie de Kliwa, în memoria ostașilor români căzuți pe câmpurile de luptă în timpul primului război mondial. La S. s-a născut geograful Simion Mehedinți (1868-1962). Parc natural (20 ha), creat în 1891. Motel „Soveja". La 6 apr. 1998, c. 1/4 din satul Rucăreni a fost mistuit de un violent incendiu (30 de gospodării au fost distruse total), iar la 11 iul. 1998, un alt incendiu a distrus încă 17 gospodării. Cod poștal: 5369.

SPANȚOV, com. în jud. Călărași, alcătuită din 3 sate, situată în partea de S a Câmpiei Bărăganului, pe stg. Dunării; 4 366 loc. (1 iul. 1997): 2 245 de sex masc. și 2 121 fem. Piscicultură. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume, floarea-soarelui etc. Centru de confecționare a împletiturilor din răchită. Pe terit. com. S. au fost descoperite (1952, 1956, 1958-1959) vestigiile unei așezări neolitice de tip *tell,* aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), străpunsă de mormintele unei necropole din sec. 4, aparținând populației autohtone daco-romane, în care s-au găsit ceramică tipică Culturii Boian, cu

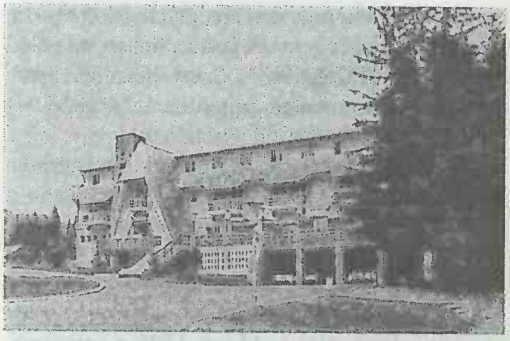

Motelul „Soveja"

Tabăra estivală de sculptură în aer liber

Soveja (2)

Biserica „Nașterea Maicii Domnului"

Mausoleul

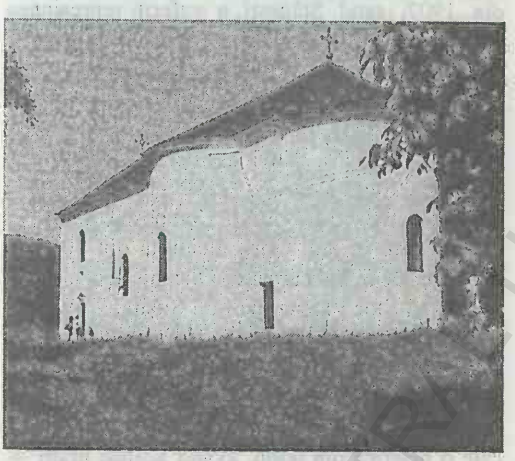

decor meandric excizat, plastică etc. Inventarul mormintelor este compus din vase fine, cenușii, piepteni, urcioare, fibule din bronz, mărgele din chihlimbar. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. S. a făcut parte din jud. Ilfov. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1868), în satul Spanțov. Cod poștal: 8357.

SPERMEZEU, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 6 sate, situată în partea de V a Dealurilor Năsăudului, în depresiunea omonimă, la poalele de SE ale Culmii Breaza pe cursul mijlociu al râului Ilișua; 2 857 loc. (1 iul. 1997): 1 499 de sex masc. și 1 358 fem. În satul Spermezeu, menționat documentar, prima oară, în 1456, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfânta Maria" (sec. 18), iar în satul Sita, atestat documentar în 1576, o biserică ortodoxă din sec. 19. Cod poștal: 4582.

SPINENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în partea centrală a Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Vedea; 2 391 loc. (1 iul. 1997): 1 107 de sex masc. și 1 284 fem. Reședința com. S. este satul *Alunișu*. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1817-1820) și „Duminica Tuturor Sfinților" (1884), în satele Profa și Spineni; în satul Vineți se află două biserici cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", una din 1812 și cealaltă din 1847; bisericile din lemn cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", în satele Alunișu (ctitorie din anii 1812-1813 a logofătului Belu Ștefan, reparată și pictată în 1877, cu pridvor adăugat în 1940) și Optășani (1913). În arealul satului Optășani,

pe interfluviul Vedea—Olt, se află o parte a rezervației forestiere Seaca-Optășani (124 ha), pădure-martor a vechilor codrii de gârniță (*Quercus frainetto*). Alături de gârniță (specie mezoxerofilă), cu unele exemplare ce depășesc 120 de ani, în lungul văii Albești, vegetează și gorunul *(Quercus petraea)*. Stratul de arbuști cuprinde păducel *(Crataegus monogyna)* și măceș *(Rosa canina)*, iar cel ierbos este dominat de firuță (*Poa pratensis*). → și *Poboru*. Cod poștal: 0544.

SPINUȘ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Barcăului cu Dealurile Barcăului, pe râul Valea Fânețelor; 1 495 loc. (1 iul. 1997): 731 de sex masc. și 764 fem. Nod rutier. Satul Spinuș apare menționat documentar, prima oară, în 1523. Cod poștal: 3794.

SPRÂNCENATA, com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe stg. văii Oltului și pe cursul superior al râului Sâi; 3 070 loc. (1 iul. 1997): 1 511 de sex masc. și 1 559 fem. Hidrocentrală (53 MW), în satul Frunzaru, intrată în funcțiune în 1989. Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1795, refăcută în 1808), în satul Frunzaru. Cod poștal: 0854.

STARCHIOJD, com. în jud. Prahova, alcătuită din 8 sate, situată în depresiunea Drajna–Chiajd, la poalele de S ale M-ților Siriu și cele de N ale Dealului Lazuri; 6 957 loc. (1 iul. 1997): 3 500 de sex masc. și 3 457 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Muzeu de istorie (f. 1968). În arealul satului Starchiojd a fost identificat (1934) un mormânt de înhumație atribuit unei principese germanice, în care s-a găsit o fibulă din argint, de dimensiuni foarte mari, caracteristică sec. 5 d.Hr. În satul Starchiojd, menționat documentar, prima oară, la 10 iul. 1418, se află bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicole"-Vechi (1749, refăcută în anii 1980-1982) și „Cuvioasa Parascheva"-Gârbească (1780-1784, cu picturi interioare), precum și mai multe case vechi de moșneni (sec. 18), cu pivnițe și cerdace largi susținute de stâlpi din lemn cu încrustații. Cod poștal: 2128.

STĂNCIOI, Piramidele de pământ de la ~ → **Goranu.**

STĂNCUȚA, com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe stg. văii Dunării și pe cursul inf. al râului Călmățui; 3 643 loc. (1 iul. 1997): 1 915 de sex msc. și 1 728 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, floarea-soarelui, legume etc. Piscicultură. Satul Stăncuța apare menționat documentar, prima oară, în 1823, iar satul Stanca în 1800. Cod poștal: 6166.

STĂNEȘTI 1. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 4 sate, situată în partea de S a Câmpiei Burnas; 3 055 loc. (1 iul. 1997): 1 485 de sex masc. și 1 570 fem. Stație (în satul Stănești) și haltă de c.f. (în satul Oncești). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe etc. Viticultură. Aici, la 15 ian. 1595, o oaste condusă de frații Buzești a înfrânt tătarii aflați sub comanda nepotului hanului. În această luptă, Stroe Buzescu l-a ucis pe comandant. În timpul Răscoalei din 1907, satul Stănești a suferit represiunea armatei. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. S. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (1862) și „Sfântul Nicolae" (1863), în satul Stănești, și „Sfântul Gheorghe" (1875), „Cuvioasa Parascheva" (1898-1900) și „Sfinții Voievozi" (1907-1912), în satele Ghizdaru, Bălanu și Oncești. Cod poștal: 8385.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 10 sate, situată în Depr. Subcarpatică Olteană, la poalele de SE ale M-ților Vâlcan, pe râul Șușița; 2 691 loc. (1 iul. 1997): 1 303 de sex masc. și 1 388 fem. În satul Stănești se află biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1732, cu picturi murale interioare din 1824), iar în satele Curpen și Vaidei, câte o biserică din lemn, având același hram — „Adormirea Maicii Domnului", prima din anul 1801, iar cealaltă din 1827; în satul Măzăroi există biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1834). Cod poștal: 1422.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 9 sate, situată în Piem. Oltețului, pe râul Cerna; 1 617 loc. (1 iul. 1997): 769 de sex masc. și 848 fem. În arealul satului Stănești a fost descoperit (mai 1994) un tezaur alcătuit din 779 de monede romane din argint, datând din sec. 2-3. Bisericile din lemn cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", în satele Suiești (1783) și Stănești (1894-1896). Cod poștal: 0933.

STĂNILEȘTI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului; 5 940 loc. (1 iul. 1997): 2 915 de sex masc. și 3 025 fem. Creșterea porcinelor. Centru de țesături și cusături populare. Satul Stănilești apare mențio-

nat, prima oară, în 1493, iar apoi într-un document al lui Petru Rareș din 15 mart. 1527, cu numele *Berbecești*. Într-un act din 1627, emis de Miron Barnovschi, localit. apare cu numele *Siliștea-Stănilești*. Aici, la 18-22 iul. 1711, armata ruso-moldoveană a fost încercuită și atacată de trupele otomane, comandate de Mehmed Batlogi-pașa, Petru cel Mare fiind constrâns să încheie armistițiu. După încheierea păcii, domnul Moldovei, Dimitrie Cantemir a fost nevoit să se refugieze în Rusia, unde a devenit consilier intim al țarului. În satul Pogănești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1809). Cod poștal: 6571.

STĂNIȘEȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 9 sate, situată în partea de V a Colinelor Tutovei, pe interfluviul Berheci-Zeletin, pe pârâul Dobrotfor; 4 495 loc. (1 iul. 1997): 2 296 de sex masc. și 2 199 fem. Mori de vânt (1922), în satul Gorghești. În satul Stănișești, menționat documentar, prima oară, în 1598, se află bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (c. 1793) și „Sfântul Nicolae" (1810, reparată în 1868); bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1807, reclădită în 1856-1863) și „Sfântul Gheorghe" (ante 1809), în satele Crăiești și Slobozia. Cod poștal: 5430.

STĂNIȚA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 7 sate, situată în partea de V a Pod. Central Moldovenesc; 2 120 loc. (1 iul. 1997): 1 088 de sex masc. și 1 032 fem. Haltă de c.f. (în satul Stănița). Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1804, reconstruită în 1927), în satul Poenile Oancei. Cod poștal: 5577.

STĂNULEȘTI → **Motoșeni.**

STĂUCENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Sitna, la confl. cu Morișca; 2 908 loc. (1 iul. 1997): 1 435 de sex masc. și 1 473 fem. Iaz pentru piscicultură. Cod poștal: 6810.

STÂLPENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 7 sate, situată în partea centrală a Piem. Cândești, pe Râu Târgului; 5 069 loc. (1 iul. 1997): 2 511 de sex masc. și 2 558 fem. Stație (în satul Stâlpeni) și haltă de c.f. (în satul Rădești), inaugurate la 1 iul. 1887. Prelucr. lemnului (cherestea, butoaie, doage). Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea ovinelor. Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1774, cu picturi murale din 1867) și „Sfântul Nicolae (1813), în satele Rădești și Livezeni; în satul Stâlpeni se află o biserică din 1833. Cod poștal: 0411.

STÂLPU, com. în jud. Buzău, alcătuită dintr-un sat, situată în NV Câmpiei Buzău-Călmățui, pe cursul superior al râului Călmățui; 3 090 loc. (1 iul. 1997): 1 531 de sex masc. și 1 559 fem. Satul Stâlpu apare menționat documentar, prima oară, în 1475. Biserica având hramul „Sfântul Dumitru" (construită în sec. 18 pe locul unei biserici din lemn care data din 1689), păstrează la interior picturi murale originare. Cod poștal: 5132.

STÂNA DE VALE, stațiune climaterică și de odihnă, de interes general, cu funcționare permanentă (de fapt, un complex turistic montan), situată în raza com. Budureasa (jud. Bihor), într-o depresiune înconjurată de culmile M-ților Vlădeasa și Pădurea Craiului, la 1 102 m alt., la 88 km SE de municipiul Oradea. Climat de depresiune intramontană, tonic-stimulant, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de c. 14°C) și ierni umede și friguroase

Vedere spre vf. Poienii

Stâna de Vale

Pavilionul nr. 2 (înainte de 1989)

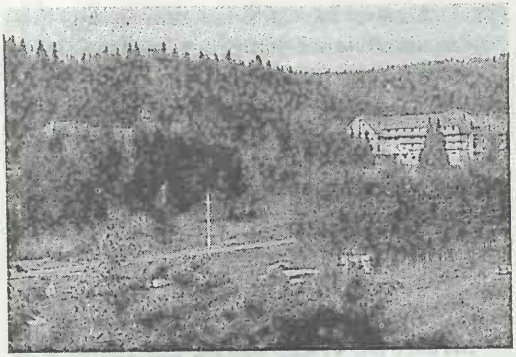

Hotel „Iadolina" (înainte de 1989)

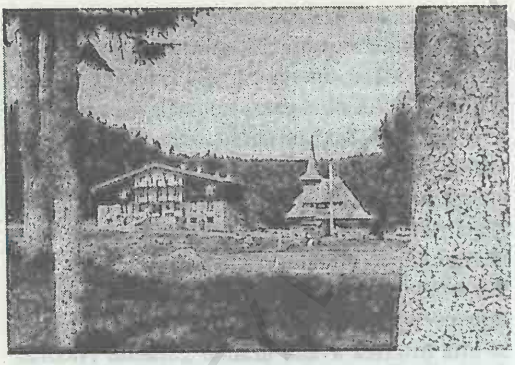

Cabana „Cerbul" (înainte de 1989)

Stâna de Vale

(în ian. medii termice sub –6°C). Temp. medie anuală este în jur de 5°C, iar precipitațiile însumează peste 1 200 mm anual. Nebulozitate ridicată. Zăpezi abundente în timpul iernii (50-90 cm grosime). Izvor cu apă minerală feruginoasă, hipotonă. După dec. 1989, din cauza lipsei de interes și a neglijenței celor care lucrau aici, o mare parte din clădiri s-au degradat treptat. Liniștea deplină, farmecul peisajului montan, aerul curat, lipsit de praf și alergeni, numeroasele posibilități de drumeții montane oferă posibilitatea efectuării unei vacanțe reconfortante și refacerea sănătății. Stațiunea este recomandată pentru tratarea nevrozelor astenice, a unor afecțiuni endocrine (hipertiroidie benignă, boala Basedow în stadiu incipient, după tratament medicamentos), respiratorii (nevroze respiratorii), a stărilor de debilitate, de surmenaj fizic și intelectual, anemiilor, rahitismului și tulburărilor de creștere la copii. În sezonul hibernal, aici se pot practica schiul, sănișul etc. Teleferic (650 m lungimea cablului). Păstrăvărie. Însemnat nod turistic al M-ților Apuseni, cu posibilități de a vizita complexul carstic „Cetățile Ponorului", peșterile Focul Viu, Cetatea Rădesei, Onceasa, Șura Boghii, cascadele Săritoarea Ieduțului, Iadolina, Moara Dracului, cabana Padiș (1 281 m alt.) ș.a. Cod poștal: 3614.

Stâna de Vale Păstrăvăria

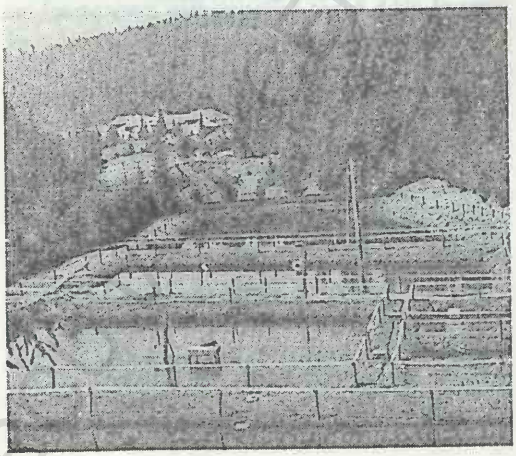

STÂNCA-COSTEȘTI → **Ștefănești (2).**

STÂNCENI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în depresiunea omonimă, pe cursul superior al râului Mureș, în defileul Toplița-Deda, la poalele de S ale M-ților Căliman și cele de N ale M-ților Gurghiu; 1 485 loc. (1 iul. 1997): 749 de sex masc. și 736 fem. Stație de c.f. (în satul Stânceni). Expl. de andezit. Satul Stânceni apare menționat documentar, prima oară, în 1824. Cod poștal: 4226.

STÂNGĂCEAUA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 8 sate, situată în partea de NE a Piem. Bălăciței, pe cursul inf. al râului Motru; 1 635 loc. (1 iul. 1997): 796 de sex masc. și 839 fem. Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1869), în satul Stâncăceaua; casă din lemn (1840), aparținând lui Ștefan Proorocu, în satul Bârlogeni. Cod poștal: 1486.

STÂNIȘOARA 1. Munții Stânișoarei, culme muntoasă în E Carpaților Orientali, cu largă extindere pe direcție NV-SE, situată între valea Bistriței (la V și S), Subcarpații Neamțului (la E) și râul Suha

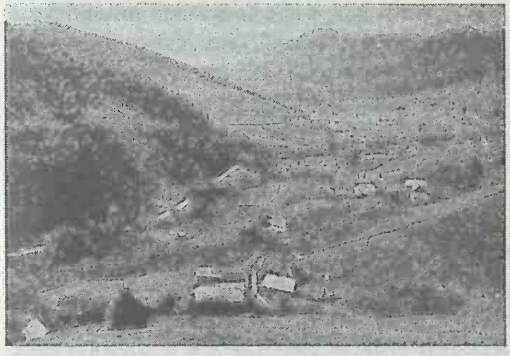

Stânişoara (1). Munţii Stânişoarei

(la N). Structural, corespunde unui mare sinclinal, având cutări în solzi. Este alcătuită din fliș grezos-șistos, fliș calcaros-șistos (strate de Hangu) și conglomerate cretacice, dispuse în fâșii paralele, care dau în relief culmi înalte și vârfuri semețe, dar și din șisturi, argile și marne pe care s-au dezvoltat culmi mai joase, înșeuări, bazinete depresionare și sectoare de vale lărgite — Pipirig, Hangu, Secu, Nemțișor etc. Culmea centrală, extinsă pe c. 65 km lungime, este dominată de mai multe vârfuri ce depășesc 1 200 m alt. (Ostra 1 382 m, Băișescu 1 340 m, Bâtca Comorii 1 513 m, *Bivolu* 1 530 m — alt. max. a M-ților **S.**, Buhalnița 1 230 m ș.a.) și înșeuări situate la 800-950 m alt., mărginită de o parte și de alta de culmi mai scurte, scunde (750-1 000 m alt.), separate de văi largi. Spre E, acestea se termină brusc, dominând depresiunile subcarpatice prin abrupturi de 200-300 m. Important nod hidrografic (de aici izv. râurile Suha, Neamț, Cracău, Farcașa, Hangu, Cuejdiu ș.a.). Pantele sunt acoperite cu păduri de molid în amestec cu fag, iar la peste 1 300 m alt., de pășuni naturale. Păstorit. În partea centrală, M-ții **S.** sunt traversați de o șosea modernizată ce asigură legătura între Piatra-Neamț—Bicaz (cu ramificare vestică spre Gheorgheni prin pasul Bicaz) — Hangu—Poiana Teiului—Pipirig—Târgu-Neamț. Expl. de gresii.

2. Pas în partea de N a M-ților Stânișoarei, situat la 1 235 m alt., care asigură legătura rutieră, printr-o șosea nemodernizată, peste crestele nordice ale M-ților Stânișoarei, între localit. de pe valea Moldovei și cele de pe valea Bistriței.

STÂRMINA, Rezervație forestieră ~ → Hinova.

STEI → Ștei.

STEIERDORF-ANINA → Anina (2).

STEJ → Ștei.

STEJARI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 6 sate, situată în zona Dealurilor Amaradiei, pe stg. văii Amaradia; 2 913 loc. (1 iul. 1997): 1 436 de sex masc. și 1 477 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Până la 17 dec. 1964, satul și com. **S.** s-au numit *Cordești*, iar apoi, până la 17 febr. 1968, *Stejarul*. În satul Stejari se află biserica având hramul „Sfânții Împărați Constantin și Elena" (sec. 18). Cod poștal: 1338.

STEJARU 1. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe dr. râului Vedea; 2 350 loc. (1 iul. 1997): 1 098 de sex masc. și 1 252 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, plante uleioase, legume etc. Muzeu sătesc. Pe terit. satului Stejaru au fost descoperite urmele unui castru roman (sec. 2-3) situat pe fortificația romană *Valul lui Traian* (→). Până la 17 dec. 1964, satul și com. **S.** s-au numit *Bălțați*. Cod poștal: 0663.

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 3 sate, situată în SE Pod. Babadag; 2 137 loc. (1 iul. 1997): 1 107 de sex masc. și 1 030 fem. Nod rutier. Expl. de pirite cuprifere (în satul Mina Altân Tepe). Până la 17 febr. 1968, satul și com. **S.** s-au numit *Eschibaba*. Cod poștal: 8855.

3. Hidrocentrala ~ → Bicaz (5) și Izvoru Muntelui.

STEJARUL 1. → Plopeni.

2. → Stejari.

STEJJ → Ștei.

STELNICA, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 3 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Bărăganului, pe stg. brațului Borcea al Dunării; 1 959 loc. (1 iul. 1997): 994 de sex masc. și 965 fem. Nod feroviar și rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume etc. Pescuit. În satul Stelnica, menționat documentar, prima oară, în 1467, se află o biserică zidită în anii 1858-1860. Cod poștal: 8586.

STEY → Ștei.

STIPOC, grind fluvial în partea central-nord-vestică a Deltei Dunării, la S de brațul Chilia. Supr.: 3 500 ha; alt. max.: 3 m. Se prezintă sub forma unei fâșii înguste, de 30 km lungime și 2,5 km lățime max., extinsă pe direcție V-E, între canalele Hliboca (la N), Pardina (la E) și Șontea (la S). Este un martor predeltaic în continuarea spre SV a grindului Chilia. În arealul său trăiesc mistrețul (*Sus scrofa*) și vulpea (*Canis vulpes*).

STOENEŞTI 1. Com. în jud. Argeş, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Muscelelor Argeşului, la poalele de E ale Dealului Mătău şi cele de SV ale M-ţilor Leaota, pe cursul superior al râului Dâmboviţa; 4 584 loc. (1 iul. 1997): 2 269 de sex masc. şi 2 315 fem. Expl. şi prelucr. lemnului (cherestea). Pomicultură (meri, pruni, peri). Biserica având hramul „Sfinţii Voievozi" (1781), în satul Coteneşti. Cod poştal: 0440.

2. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 3 sate, situată în partea de N a Câmpiei Burnas, pe cursul inf. al râului Călniştea; 2 447 loc. (1 iul. 1997): 1 194 de sex masc. şi 1 253 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ş.a. Pe terit. fostului sat Tangâru (înglobat în satul Stoeneşti la 17 febr. 1968) au fost descoperite urmele unei aşezări neolitice, aparţinând culturilor Boian şi Gumelniţa (în care s-au găsit figurine feminine în cruce, cu decor meandric incizat), peste care s-au suprapus aşezări din Epoca bronzului, din Hallstatt şi din La Tène-ul geto-dacic. Între 17 febr. 1968 şi 23 ian. 1981, com. **S.** a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Buna Vestire" (1723, cu picturi murale interioare din sec. 18) şi „Sfântul Gheorghe" (1863), în satele Stoeneşti şi Mirău. Cod poştal: 8176.

3. Com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de E a Câmpiei Romanaţi, pe dr. văii Oltului, la confl. cu râurile Teslui şi Gologan; 2 470 loc. (1 iul. 1997): 1 227 de sex masc. şi 1 243 fem. Staţie de c.f. Nod rutier. Bisericile cu hramurile „Sfinţii Voievozi" (1830) şi „Sfântul Nicolae" (1831). Cod poştal: 0811.

4. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 13 sate, situată în Subcarpaţii Olteniei; 4 061 loc. (1 iul. 1997): 1 959 de sex masc. şi 2 102 fem. Expl. de sulf. Dispensar uman. În satul Stoeneşti se află biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1860) şi un conac de la sf. sec. 19, care adăposteşte dispensarul, iar în satul Neghineşti, biserica ce poartă hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1819, cu fresce originare). În satul Piscu Mare există schitul „Igheaburi" (de maici) întemeiat, conform tradiţiei, în 1310, refăcut în 1640 şi apoi rectitorit în anii 1826-1827 de către ieromonahii Timotei şi Daniil. Biserica schitului, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului", şi construcţiile adiacente au fost renovate în anii 1940 şi 1970. Aici se află un izvor cu apă sulfuroasă la care vin numeroşi credincioşi, îndeosebi la sărbătoarea Izvorul Tămăduirii; bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1756, cu pridvor adăugat în 1881), „Sfântul Dumitru" (1757) şi „Sfinţii Voievozi (1782, cu zid de incintă din 1872), în satele Budurăşti, Bârlogu şi Popeşti. Cod poştal: 1040.

STOGU, vârf în partea de N a M-ţilor Maramureş, în extremitatea de N a României, la graniţa cu Ucraina. Alcătuit din roci sedimentare cretacice (gresii, şisturi). Alt.: 1 651 m. De sub el izv. râul Socolăzel, unul dintre izv. râului Ruscova (afl. dr. al Vişeului).

STOICĂNEŞTI, com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe cursul superior al râului Călmăţui; 3 467 loc. (1 iul. 1997): 1 719 de sex masc. şi 1 748 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante uleioase, tehnice şi de nutreţ etc. Complexe de creştere a bovinelor şi păsărilor. Muzeu mixt. Biserică (1888-1889). Pădurea **S.** (38 ha), alcătuită predominant din gârniţă (*Quercus frainetto*), este declarată rezervaţie forestieră. În trecut, pe terit. com. **S.** existau mari colonii de dropii (*Otis tarda*), pasăre în curs de dispariţie, azi ocrotită. Cod poştal: 0849.

STOILEŞTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 15 sate, situată în SV Piem. Cotmeana; 4 627 loc. (1 iul. 1997): 2 268 de sex masc. şi 2 359 fem. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1752), „Sfinţii Voievozi" (sec. 18), „Adormirea Maicii Domnului" (1799), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1830), „Adormirea Maicii Domnului" (1824) şi „Cuvioasa Parascheva" (1887), în satele Stoileşti, Stăneşti, Malu, Obogeni, Neţeşti şi Geamăna. Biserici din zid cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1810) şi „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1840), în satele Stoileşti şi Delureni. Cod poştal: 1018.

STOINA, com. în jud. Gorj, alcătuită din 7 sate, situată în partea de S a Dealurilor Amaradiei (SV Piem. Oltetului), pe râul Amaradia; 2 859 loc. (1 iul. 1997): 1 400 de sex masc. şi 1 459 fem. Expl. de petrol. Pomicultură (meri, pruni, peri). Muzeu etnografic. Bisericile cu acelaşi hram — „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena", în satele Păişani (1800) şi Ciorari (1820, cu picturi murale interioare originare). Cod poştal: 1363.

STOLNICENI-GHIŢESCU → **Vânători (2).**

STOLNICENI-PRĂJESCU, com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în Culoarul Siretului, pe terasele de pe dr. acestuia, în zona de contact cu Pod. Fălticenilor; 2 675 loc. (1 iul. 1997): 2 827 de sex masc. și 2 848 fem. Haltă de c.f. (în satul Stolniceni-Prăjescu). În satul Stolniceni-Prăjescu, menționat documentar, prima oară, în 1644, se află o biserică din lemn cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18), o biserică din cărămidă, cu hramul „Sfântul Gheorghe", zidită în anii 1810-1823, pe locul uneia din sec. 18, prin strădania logofătului Ioan Prăjescu și a soției sale, Sultana, și ruinele hanului „Ternovschi" (sec. 18). Curțile boierești ale fam. Prăjescu, datând din sec. 18, au fost refăcute în 1800, după un incendiu. În satul Cozmești, atestat documentar în 1503, există biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1909), cu zid de incintă. Cod poștal: 5735.

STOLNICI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Piteștiului cu Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul superior al râului Cotmeana; 3 740 loc. (1 iul. 1997): 1 761 de sex masc. și 1 980 fem. Stație (în satul Stolnici) și haltă de c.f. (în satul Fâlfani), inaugurate la 5 ian.

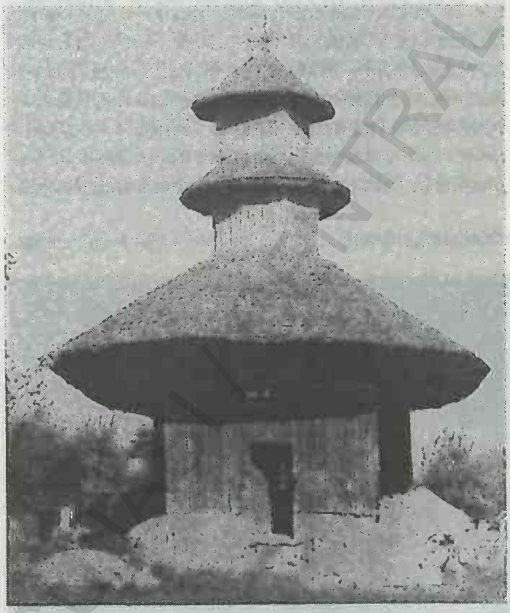

Străoane. Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae"

Straja (2). Casă veche țărănească

1875. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, plante uleioase, legume ș.a. Centru pomicol (pruni, meri, peri). Pe terit. satului Fâlfani au fost identificate urmele unui castru roman (sec. 2-3) situat pe linia pe fortificații *Valul lui Traian*. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1780) și „Sfântul Nicolae" (începutul sec. 19), în satele Izbășești și Vlășcuța; în satul Cochinești se află o biserică având dublu hram — „Cuvioasa Parascheva și Sfântul Nicolae" (1787), iar în satul Stolnici, conacul „Bălăceanu-Stolnici" (sf. sec. 19); în satul Cotmeana există o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 19). Cod poștal: 0316.

STRACHINA, liman fluviatil situat în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe stg. cursului inf. al râului Ialomița, în arealul localit. Mihai Kogălniceanu, Valea Ciorii, Bucu și Țăndărei. Supr.: 10,5 km^2. Lungimea: 9,5 km; lățimea max.: 1,5 km; ad. max.: 3 m. Bază piscicolă. În lacul S. se varsă râul Strachina (25 km).

STRAJA 1. Vârf în partea de E a M-ților Vâlcan care domină pasul Vâlcan spre E (1 621 m alt.) și orașul Lupeni spre N. Alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 1 868 m. Cabană.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de N ale Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Suceava, la granița cu Ucraina; 5 590 loc. (1 iul. 1997): 2 819 de sex masc. și 2 771 fem. Haltă de c.f. Case vechi țărănești. Cod poștal: 5891.

STRĂOANE, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 4 sate, situată în NE Subcarpaților Vrancei, la poalele Dealului Momâia (630 m alt.), pe râul Șușița;

4 032 loc. (1 iul. 1997): 1 961 de sex masc. și 2 071 fem. Centru viticol. În satul Străoane se află o biserică din cărămidă, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", zidită înainte de anul 1732, și o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae", reconstruită în sec. 18, pe un soclu înalt din cărămidă, pe locul uneia vechi ce fusese construită în anii 1477-1478 de către frații Stroe, Ifu și Latu (comandanți de oști în armata lui Ștefan cel Mare). Biserica din lemn, cu bogate decorațiuni sculptate și cu acoperișul terminat cu streșini foarte largi, este un remarcabil și original monument de arhitectură religioasă. În satul Repedea există o biserică din cărămidă, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809), iar în satul Văleni, o biserică din lemn cu hramul „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18). Cod poștal: 5362.

STRÂMBA, Mânăstirea ~ → Turceni.

STRÂMTURA, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 3 sate, situată în partea centrală a Depr. Maramureș, pe cursul mijlociu al râului Iza; 4 377 loc. (1 iul. 1997): 2 154 de sex masc. și 2 223 fem. Aflat într-o zonă de îngustare a râului Iza, satul Strâmtura apare menționat prima oară, în 1326, într-un act în care se consemna că localitatea era scutită de orice dare, fiind în proprietatea lui Stanislav Chinezul. În 1717, locuitorii așezării au opus o dârză rezistență în fața oștilor tătărești care jefuiau localitățile din Maramureș. În satul Strâmtura se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", adusă din satul învecinat Rozavlea și ridicată aici în 1771 (monument de arhitectură), iar în satul Glod, o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1700). Centru de confecționare a obiectelor de port popular. În prima jumătate a lunii mai, pe dealurile din apropierea com. **S.** are loc o străveche manifestare folclorică numită „Ruptul sterpelor", care marchează plecarea turmelor de oi la munte pentru pășunat. Cod poștal: 4934.

STREHAIA 1. Platforma Strehaiei → Bălăcița (1).

2. Oraș în jud. Mehedinți, situat în partea de NE a Piem. Bălăciței (sau Platforma Strehaiei), la 140-160 m alt., în apropiere de confl. râului Husnița cu Motru, la 46 km E de municipiul Drobeta-Turnu Severin; 12 442 loc. (1 iul. 1997): 6 095 de sex masc. și 6 347 fem. Supr.: 3,92 km^2; densitatea: 3 174 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875). Nod feroviar și rutier. Întreprinderi de armături industriale din oțel (cu o turnătorie), de robineți, conf., mat. de constr. (cărămidă, țiglă), de prelucr. a tulpinilor de in și de produse alim. Ateliere de reparații diverse. Centru viticol. Fermă de creștere a bovinelor. **Istoric.** În perimetrul actualului oraș au fost descoperite urme materiale datând din Neolitic. Așezarea apare menționată documentar, prima oară, în 1471, ca moșie în proprietatea boierilor Craiovești. Între 1479 și 1492, aici s-a aflat reședința banilor Olteniei; în 1492, Vlad Călugărul, domn al Țării Românești, a transferat reședința la Craiova, iar la Strehaia continuând să funcționeze o bănie de Mehedinți, subordonată celei de la Craiova. Până pe la mijlocul sec. 16, **S.** s-a aflat în posesia boierilor Craiovești. De la începutul anului 1602 și până la 15 mart. 1602 (când a fost alungat), domnul Radu Mihnea și-a instalat scaunul domnesc la **S.** După aceea, moșia Strehaia devine proprietate domnească (până în 1645), iar din 1645 (an în care domnul Matei Basarab a ctitorit Mânăstirea Strehaia) și până în 1863 (când a avut loc secularizarea averilor mânăstirești), Strehaia devine din proprietate domnească, proprietate mânăstirească. În perioada 1673-1679, la **S.** și-a avut sediul o Episcopie. În 1864, **S.** a fost trecută în categoria comunelor rurale. Declarat oraș în 1921. În prezent, orașul **S.** are în subordine ad-tivă 6 localit. componente (Ciochiuța, Comanda, Hurducești, Lunca Banului, Slătinicu Mare, Slătinicu Mic) și 3 sate (Menți, Motruleni, Stăncești). **Monumente:** biserica Mânăstirii Strehaia, cu hramul „Sfânta Treime", ctitorie din anul 1500 a familiei boierilor Craiovești, a fost zidită în 1645 prin osârdia domnului Matei Basarab,

Strehaia (2). Biserica „Sfânta Treime" a Mânăstirii Strehaia

Strehaia (2). Turnul de poartă al Mânăstirii

restaurată și mărită (i s-a adăugat pridvorul) de către Constantin Brâncoveanu în anii 1690-1693. În perioada 1821-1826, au fost executate picturile murale interioare și au fost reparate chiliile. Restaurat în anii 1963 și 1996-1997, ansamblul monahal a fost reactivat în 1992. Zidul de incintă este străjuit de un puternic turn de poartă, foarte înalt, construit în 1645, care are și funcția de clopotniță. Conform legendei, la S. s-a născut Mihai Viteazul, într-un castel construit de tatăl său — Pătrașcu cel Bun. În satul Motruleni se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1777, cu picturi murale interioare din 1817), iar în localit. componentă Comanda există biserica ce poartă hramul „Sfântul Gheorghe" (1886). În localit. componentă Lunca Banului se află o rezervație naturală, de fapt o pădure de stejar în amestec cu frasin, în care apare și mărgaritarul (*Convallaria majalis*). Cod poștal: 1475.

STREHAREȚ, Schitul ~ → **Slatina (2).**

STREHLENAU → **Lenauheim.**

STREI 1. Râu, afl. stg. al Mureșului în amonte de Simeria, al cărui curs și bazin se află în întregime pe terit. jud. Hunedoara; 89 km; supr. bazinului: 1 970 km^2. Izv. din M-ții Șureanu, de sub vf. Bătrâna (1 792 m alt.), de la 1 600 m alt., străbate mai întâi zona montană pe direcție NE-SV, unde are căderi de pantă de 25-35‰, apoi, în arealul com. Baru (jud. Hunedoara), își schimbă brusc direcția de curgere către NV, drenând Depr. Pui (sectorul de E al Depr. Hațeg), iar din aval de confl. cu Râu Alb capătă o direcție de curgere predominant către N, traversând partea de N a Depr. Hațeg și reg. centrală a Depr. Hunedoara. Are un curs asimetric, primind majoritatea afl. pe partea stg. (Râu Bărbat, Râu Alb, Râu Mare ș.a.), iar pe dr. pârâul Ohaba (puternic afectat de fenomene carstice) și Pârâu Luncanilor. Pe cursul său se află în construcție hidrocentralele de la Bretea Română și Băcia.

2. → **Hunedoara (1).**

3. → **Călan.**

STREISÂNGEORGIU → **Călan.**

Strehaia (2). Vedere generală a mânăstirii

STREJEŞTI 1. Lac de acumulare realizat în scop hidroenergetic (1975-1978) pe cursul inf. al Oltului. Supr.: 2 203,5 ha; vol.: 225 mil. m^3. Apele sale pun în mişcare turbinele hidrocentralei Strejeşti din arealul comunei omonime.

2. Com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată pe malul de V al lacului Strejeşti, în lunca şi pe terasele de pe dr. Oltului, în zona de contact cu prelungirile de SE ale Piem. Oltețului, pe râul Mamu; 3 609 loc. (1 iul. 1997): 1 719 de sex masc. şi 1 890 fem. Staţie de c.f. (în satul Strejeşti), inaugurată la 13 dec. 1886. Hidrocentrală (50 MW), dată în folosinţă în 1979. Produse alim. (conserve de legume, panificaţie). Staţiune de cercetare şi de producţie pomicolă. Până la 17 febr. 1968, satul şi com. S. s-au numit *Strejeştii de Jos*. În satul Strejeşti se află biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1821), iar în satul Strejeştii de Sus, bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1733) şi „Sfinţii Voievozi" (1821); bisericile cu hramurile „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" (1852-1856) şi „Adormirea Maicii Domnului" (1859), în satele Mamura şi Colibaşi. Cod poştal: 0572.

STREJNICU → **Târgşoru Vechi.**

STREMŢ, com. în jud. Alba, alcătuită din 4 sate, situată în partea de S a Dealurilor Aiudului, la poalele de NE ale M-ţilor Trascău, pe râul Stremţ (sau Geoagiu); 2 798 loc. (1 iul. 1997): 1 445 de sex masc. şi 1 353 fem. Centru pomicol. În satul Stremţ au fost descoperite vestigiile unor aşezări din Neolitic şi din Epocile bronzului, fierului şi dacoromană. Tot aici se află ruinele cetăţii Diodului (sec. 13-14). Satul Stremţ apare menţionat documentar, prima oară, în 1332. În satul Geoagiu de Sus, atestat documentar în 1263, există biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" a fostei mânăstiri ortodoxe, întemeiată în sec. 16 de Radu de la Afumaţi, care în 1557 figura ca sediu al unui episcopat ortodox. Mânăstirea a suferit mai multe distrugeri, păstrându-se doar biserica ce a fost supusă unor transformări înainte de 1724. Faţadele sunt decorate cu un brâu median care scoate în evidenţă influenţa arhitecturii din Ţara Românească. Biserica păstrează la interior picturi murale din 1724, realizate de zugravii Ioan şi Nistor în stil postbrâncovenesc. Biserica a fost restaurată în anii 1973-1975. Cod poştal: 3315.

Strejeşti (2). Barajul hidrocentralei

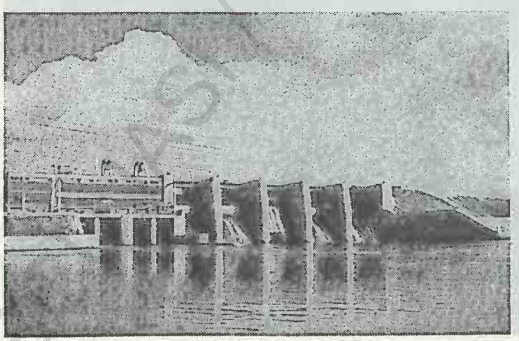

STREZA-CÂRŢIŞOARA → **Cârţişoara.**

STROEŞTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpaţii Olteniei, la poalele de V ale Măgurii Slătioara, pe râul Cerna; 3 091 loc. (1 iul. 1997): 1 543 de sex masc. şi 1 548 fem. În satul Cireşu se află biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1782), iar în satul Pojogi-Cerna există biserica din zid cu hramul „Sfânta Treime" (1819-1820). Cod poştal: 1055.

STROIEŞTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în partea centrală a Pod. Sucevei, pe cursul superior al râului Şomuzu Mare; 3 460 loc. (1 iul. 1997): 1 749 de sex masc. şi 1 711 fem. Staţie de c.f. (în satul Stroieşti). Nod rutier. Culturi de cartofi. În satul Zahareşti se află biserica având hramul „Sfântul Dumitru", zidită în anii 1541-1542 prin strădania pârcălabului Nicoară Hâra, cu un remarcabil ancadrament de piatră sculptată la portal, iar în satul Stroieşti, biserica ce poartă hramul „Naşterea Maicii Domnului" (1862). Cod poştal: 5826.

STRUGARI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în NE Depr. Tazlău, la poalele de NV ale Culmii Pietricica, dominată de vf. Pietricica (586 m alt.), pe cursurile superioare ale râurilor Nadişa şi Răchitiş; 2 479 loc. (1 iul. 1997): 1 270 de sex masc. şi 1 209 fem. Satul Răchitaşu apare menţionat documentar, prima oară, în 1452. În satul Petricica se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1860). Cod poştal: 5483.

STRUNGA, com. în jud. Iaşi, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Jijiei Inferioare cu partea sudică a Culmii Siretului (porţiunea joasă a acestora constituind „Şaua de la Strunga"), la 226 m alt., la 55 km V de municipiul Iaşi; 4 335 loc. (1 iul. 1997): 2 155 de sex masc. şi

2 180 fem. Centru pomicol. Creșterea bovinelor. În satul Fedeleșeni au fost descoperite (1928) vestigiile unei așezări neolitice, de tip Cucuteni AB, în care s-au găsit vase ceramice și figurine, tipice acestei culturi, iar în satul Hăbășești au fost scoase la iveală (1949-1950) urmele unei extinse așezări neolitice fortificată cu șanț, aparținând Culturii Cucuteni A, din care s-au recuperat vase ceramice pictate sau incizate, precum și statuete antropomorfe din lut ars. Satul Strunga, care apare menționat documentar, prima oară, în 1411, este și stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cunoscută din anul 1830 (când s-a făcut prima analiză a apelor minerale). Are climat de dealuri, sedativ, cu veri plăcute (în iul. temp. medii de 20°C) și ierni reci (în ian. medii termice sub –4°C). Temp medie anuală este de 9°C, iar precipitațiile atmosferice însumează c. 600 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul de cruțare și izv. cu ape minerale sulfuroase, sulfatate, bicarbonatate, sodice, calcice, magneziene, hipotone, cu mineralizări între 1 332 și 2 623 mg‰, indicate atât în cură internă pentru tratarea bolilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide, colon iritabil), a celor hepato-biliare (colecistite cronice necalculoase, dischinezie biliară) și otorinolaringologice (laringite cronice catarale și hipertrofice), cât și în cură externă pentru ameliorarea afecțiunilor reumatismale (spondiloze cervicale, dorsale și lombare, în forme simple, inactive, artroze, poliartroze în fază compensată, tendinoze, periartrite scapulohumerale etc.), a celor neurologice periferice (pareze ușoare, sechele minore după polineuropatii, sechele vechi după poliomielită),

Strunga. Vedere din satul Strunga

ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice) etc. Buvete pentru cură internă cu ape minerale. Biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1762, reparată în 1822 și 1923), în satul Hăbășești și biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1747) a fostului schit, în satul Fedeleșeni. Popas turistic. Pădurea seculară Soci. Cod poștal: 6764.

STUDINA, com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Romanați; 4 938 loc. (1 iul. 1997): 2 485 de sex masc. și 2 453 fem. Haltă de c.f. (în satul Studina). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume, leguminoase pentru boabe ș.a. Creșterea bovinelor. În satul Studina se află o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 19) și o casă din cărămidă (sec. 19), cu două niveluri și balcon, care a aparținut lui Constantin Negrilă, cu ancadramentele ușilor decorate cu diferite forme geometrice realizate din tencuială. Cod poștal: 0843.

STULPICANI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Suha, pe râul Suha, în zona de confl. cu Slătioara și Negrileasa, la poalele de E ale masivului Rarău; 6 428 loc. (1 iul. 1997): 3 314 de sex masc. și 3 114 fem. Zăcăminte de sulfuri complexe (în satele Slătioara și Gemenea). Expl. și prelucr. lemnului. Bisericile cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1811) și „Înălțarea Domnului" (1823), în satele Gemenea și Stulpicani; în satul Negrileasa se află o biserică din 1882. În arealul satului Slătioara, pe versantul de E al masivului Rarău, la 800-1 320 m alt., se află *Codrul secular Slătioara* (393,6 ha), inclus pe lista monumentelor naturii în 1919 și declarat rezervație forestieră. Pr. specii arborescente care alcătuiesc pădurea sunt molidul (*Picea abies*), bradul (*Abies alba*), pinul (*Pinus sylvestris*), fagul (*Fagus sylvatica*), exemplare rare de tisă (*Taxus baccata*) etc., iar cele de arbuști sunt reprezentate prin ienupăr (*Juniperus communis*), afin (*Vaccinium myrtilus*), curpen de munte (*Clematis alpina*), salcia căprească (*Salix silesiaca*) ș.a. Covorul vegetal cuprinde floarea paștelui (*Anemone nemorosa*), măcrișul iepurelui (*Oxalis acetosella*), piciorul cocoșului (*Ranunculus montanus*), papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*), floarea de colți (*Leontopodium alpinum*), ultimele două specii fiind declarate monumente ale naturii. În acest adevărat laborator natural, Traian Ștefureac a identificat 451 de unități taxonomice,

dintre care 108 din clasa *Hepaticae* și 343 din clasa *Musci*. Cod poștal: 5922.

STUPCA → **Ciprian Porumbescu.**

SUATU, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Fizeșului (Pod. Transilvaniei), pe cursul superior al râului Suatu; 2 024 loc. (1 iul. 1997): 1 012 de sex masc. și 1 012 fem. Pepinieră piscicolă. În satul Suatu, menționat documentar, prima oară, în 1213, se află o biserică unitariană (sec. 14-15). În arealul com. **S.** există o rezervație floristică, numită „Fânațele de la Suatu", extinsă pe o supr. de 9,20 ha, care reprezintă un nucleu de vegetație stepică unde se întâlnesc și unele endemisme ale Câmpiei Transilvaniei. În această rezervație vegetează mai multe specii de colilie (*Stipa sp.*), rogoz stepic (*Carex humilis*), precum și unele specii rare, cum sunt mușcata dracului (*Cephalaria uralensis*), cătușnica (*Nepeta ucranica*), salvia (*Salvia nutans, Salvia transsilvanica*), cârcelul (*Ephedra distachya*) ș.a. În mod deosebit se remarcă un endemism cu caracter strict local, lintea pratului (*Astragalus peterfii*), care se dezvoltă în pâlcuri pe pantele abrupte. Cod poștal: 3416.

SUBCARPAȚI, mare unitate de relief ce se desfășoară în exteriorul arcului carpatic, între râurile Moldova (în NE) și Motru (în SV). În ansamblu, au aspectul unei trepte de relief mai coborâtă decât Carpații (dar strâns lipită de aceștia), care se interpune între ei și unitățile geografice adiacente — respectiv Pod. Moldovei, Câmpia Română și Piem. Getic. Sunt alcătuiți din formațiuni neogene cutate, în general moi (argile, marne, gresii, conglomerate, nisipuri), mai rar fliș, formând șiruri de dealuri, cu alt. de 500-1 000 m, axate pe anticlinale dispuse relativ paralel cu muntele, despărțite între ele prin văi și prin depresiuni ce urmează, cu aproximație, aliniamentele de sinclinale. Subcarpații au suferit o mișcare generală de ridicare mio-pliocen-cuaternară. Datorită mobilității tectonice accentuate și a efectului eroziunii diferențiale, relieful zonei subcarpatice prezintă o mare varietate de forme: cueste paralele (zona Berca-Arbănași), dealuri larg bombate pe structuri anticlinale (Dealul Bran), butoniere cu cueste față-n față (în Depr. Pâclelor), înșeuări și mameloane etc. În cadrul Subcarpaților se disting mai multe unități de relief cu caractere distincte. *Clima* **S.** este temperată, de tranziție de la clima montană la cea a reg. de podiș și câmpie, dar cu unele inversii termice iarna. Temp. medii multianuale variază, în zona subcarpatică, între 6 și 10°C, iar precipitațiile între 600 și 900 mm anual. *Rețeaua hidrografică*, destul de densă (0,5-0,7 km/km^2), este formată din râuri transversale alohtone (Bistrița, Trotuș, Putna, Buzău, Prahova, Dâmbovița, Argeș, Olt, Gilort, Jiu ș.a.) și râuri longitudinale autohtone (Tazlău, Cracău, Nișcov, Cricov, Ilfov, Cotmeana, Amaradia ș.a.). *Vegetația* naturală este reprezentată prin păduri de gorun și fag (în N și pe dealurile mai înalte) și din păduri de gorun în amestec cu stejar (în S și SV și în zonele mai joase). *Fauna* prezintă elemente caracteristice de pădure (lupi, mistreți, căprioare, jderi, veverițe etc.) și submediteraneene în SV (scorpioni, vipere, termite etc.). **S.** constituie unitatea geografică cea mai intens populată (densitatea medie oscilează între 80 și 150 loc./km^2), cu așezări omenești axate în lungul văilor și în depresiuni, și una dintre reg. cu cele mai importante și mai variate zăcăminte de subsol: petrol (bazinele Trotuș, Prahova, Buzău, Argeș, Gilort), gaze naturale, cărbuni (bazinele Rovinari, Filipeștii de Pădure, Șotânga), sare (Slănic, Ocnele Mari etc.), izv. cu ape minerale etc. Totodată, **S.** reprezintă o importantă zonă pomicolă și viticolă a țării (podgoriile Panciu, Odobești, Pietroasele, Valea Călugărească ș.a.). În funcție de poziția lor față de arcul carpatic și de particularitățile geomorfologice și geologice, **S.** se divid net în două mari unități: **I. Subcarpații Orientali,** situații între râurile Moldova (la N) și Dâmbovița (la S-SV) și **II. Subcarpații Meridionali** sau **Getici,** cuprinși între râurile Dâmbovița (la E) și Motru (la V). Cele două mari zone subcarpatice ridică însă multe probleme în ceea ce privește subdivizarea lor în grupări de rang inferior, în cadrul lor putându-se stabili alte două sau trei ordine de grupare ale unităților de bază.

I. Subcarpații Orientali se împart, la rândul lor, în două mari grupe: *A). Subcarpații Moldovei* și *B). Subcarpații de la Curbură.*

A). Subcarpații Moldovei, situați la E de M-ții Stânișoarei, Goșmanu și Berzunți, între văile râurilor Moldova (la N), Siret (la E) și Trotuș (la S), se prezintă ca un singur uluc marginal, compartimentat prin înșeuări largi în mai multe depresiuni de contact (Neamț, Cracău-Bistrița, Tazlău-Cașin ș.a.), mărginit la exterior de un șir de dealuri (Pleșu, Șerbești, Pietricica Bacăului) și de glacisuri piemon-

tane (Boiștea, Corni, Mărgineni ș.a.) terminate în largile culoare ale Moldovei și Siretului. Limita spre munte (în V) este clară, prelungirile montane terminându-se printr-o denivelare puternică, de 200-300 m, care corespunde liniei de încălecare a pânzei marginale a flișului peste formațiunile miocene ale depresiunii. Această limită nu este rectilinie, ci prezintă „digitații". *S.M.* dețin însemnate resurse naturale (sare, petrol, materiale de construcții etc.) care au contribuit la dezvoltarea industrială a acestei zone. *S.M.* se împart în: a). *Subcarpații Neamțului*, între râurile Moldova (la N) și Bistrița (la S), și b). *Subcarpații Tazlăului*, între văile Bistriței (la N) și Trotușului (la S).

B). Subcarpații de la Curbură, extinși pe marginea convexă a arcului carpatic, între valea râului Trotuș (la N), subdiviziunile Câmpiei Române (la E, SE și S), râul Dâmbovița (la V) și lanțul M-ților Vrancea, Ivănețu, Siriu, Ciucaș, Grohotiș, Baiu, Bucegi, Leaota (la V), prezintă o mare complexitate de ordin tectonic și morfologic (depresiunile, strivite și fragmentate, nu mai constituie în această zonă nota specifică peisajului ca în reg. de la N de Trotuș, impunându-se, în schimb, dealurile semețe, cu structură intens cutată), au o structură paralelă muntelui — cu două, trei șiruri de dealuri și depresiuni —, dar adesea discontinui ca aliniamente, cu pinteni montani ce pătrund, uneori, pe latura lor internă, cu structuri piemontane monoclinale pe unele laturi externe (ex. Măgura Odobeștilor) ce se înalță brusc deasupra câmpiei. O trăsătură specifică a *S. de la C.* este dezvoltarea peste formațiunile miocene (caracteristice Subcarpaților Moldovei) a unor depozite groase de depuneri pliocene care ajung să dea nota proprie a *S. de la C.* Totodată, tectonica foarte recentă (cutări valahice produse la sf. Pliocenului și începutul Cuaternarului) a pus în evidență, în interior, structuri de puternică înclinare a straturilor, până la diapirism, iar la marginea externă o zonă de subsidență accentuată. În raport cu anumite caracteristici proprii (diferențele de structură geomorfologică ș.a.), de-a lungul *S. de la C.* se diferențiază mai multe sectoare: *a). Subcarpații Vrancei*, cuprinși între râurile Trotuș (la N) și Slănicul Buzăului (la S-SV); *b). Subcarpații Buzăului*, între Slănic (la E-NE) și Teleajen (la V); *c). Subcarpații Prahovei*, între Teleajen (la E) și Dâmbovița (la V). Aceștia din urmă se subdivid în *Subcarpații Ialomiței* și *Subcarpații Teleajenului*.

II. Subcarpații Meridionali sau **Getici**, cuprinși între valea Dâmboviței (la E), valea Motrului (la V), aliniamentul M-ților Iezer, Ghițu, Frunți, Cozia,

Subcarpații Orientali. Vedere generală din Subcarpații de la Curbură (zona văii Doftana)

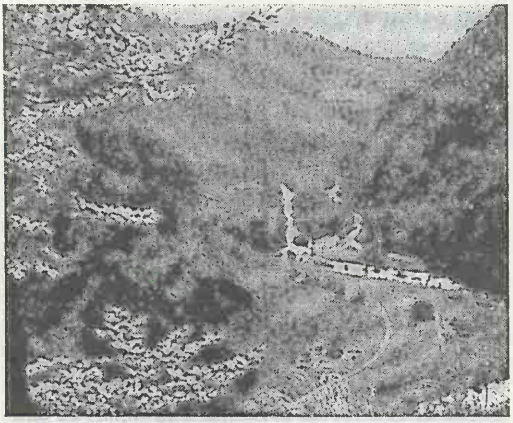

Vedere din Subcarpații Meridionali (Getici)

Căpățânii, Parâng, Vâlcan (la N) și Pod. Getic sau Platforma Getică (la S), sunt primele unități pentru care Ludovic Mrazec, George Munteanu-Murgoci și Emm. de Martonne au folosit noțiunea de „Subcarpați" la sf. sec. 19. Elementele caracteristice ale acestei zone subcarpatice, care-i diferențiază oarecum de ceilalți Subcarpați, sunt îngustarea acestei reg. subcarpatice și cutările mai puțin accentuate decât cele de la E de Dâmbovița, unde acestea ajung frecvent la diapirism. Îngustarea relativă a Subcarpaților Getici și continuarea lor directă către S cu Pod. Getic se explică prin prelungirea ariei carpatice în fundamentul acestora, la V de valea Dâmboviței, pe cea mai mare parte a ariei getice. O trăsătură specifică a Subcarpaților Getici o constituie prezența unui aliniament de depresiuni de contact tectonic și litologic la marginea munților, care formează o depresiune subcarpatică unitară, după care urmează o fâșie de dealuri mai puțin unitare, alternând chiar cu unele depresiuni și bazinete, apoi o a doua linie de depresiuni la sud de aceste dealuri, după care, spre exterior, se desfășoară un podiș de tip piemontan (Pod. Getic). **S.M.** se împart în trei sectoare în raport cu unele diferențieri locale: *A). Subcarpații Argeșului* sau *Muscelele Argeșului* (noțiune introdusă în 1908 de către I.P. Voitești), între Dâmbovița (la E) și Topolog (la V); *B). Subcarpații Vâlcii*, între Topolog (la E) și Bistrița vâlceană (la V); *C). Subcarpații Olteniei*, între Bistrița vâlceană (la E) și Motru (la V).

SUBCARPAȚII ARGEȘULUI sau MUSCELELE ARGEȘULUI → **Argeș (3).**

SUBCARPAȚII BUZĂULUI → **Buzău (4).**

SUBCARPAȚII DE LA CURBURĂ → **Subcarpați.**

SUBCARPAȚII GETICI sau SUBCARPAȚII MERIDIONALI → **Subcarpați.**

SUBCARPAȚII HOMOROADELOR → **Homoroade (1).**

SUBCARPAȚII IALOMIȚEI → **Ialomița (2).**

SUBCARPAȚII INTERNI → **Transilvania (2).**

SUBCARPAȚII MERIDIONALI sau SUBCARPAȚII GETICI → **Subcarpați.**

SUBCARPAȚII MOLDOVEI → **Subcarpați.**

SUBCARPAȚII NEAMȚULUI → **Neamț (1).**

SUBCARPAȚII ODORHEIULUI, subunitate a Dealurilor Târnavelor, situată în marginea estică a acestora, între valea Râului Alb și râul Archita. **S.O.** cuprind o subunitate la N de râul Târnava Mare, evidențiată în relief printr-un masiv deluros (Rez, 933 m alt.) care reprezintă un adevărat „castel de ape" din care izvorăsc numeroase râuri, și o subunitate la S de Târnava Mare, formată dintr-un șir de dealuri (Tăiuț, Tare, Gorgane ș.a.), între care s-au dezvoltat bazinete depresionare de eroziune (Zetea, Odorhei ș.a.). La contactul cu Pod. Târnavelor se individualizează Depr. Cristuru Secuiesc și Șimonești-Cobătești.

SUBCARPAȚII OLTENIEI, subunitate a Subcarpaților Meridionali (sau Getici) extinsă între M-ții Vâlcan, Parâng și Căpățânii (la N), valea râului Bistrița vâlceană (la E), Piem. Oltețului și Dealurile Jiului (compartimente ale Pod. Getic) (la S) și valea Motrului (la V). **S.O.** constituie unul dintre cele mai tipice sectoare din Subcarpații românești, prezentând un contact clar cu muntele (pe o linie tectonică), cutări recente (valahice), o dezvoltare amplă a depresiunilor și o succesiune, sub forma unor aliniamente, de dealuri și depresiuni, strâns legate de cutele anticlinale și sinclinale din partea de N a bazinului Getic. Cu excepția zonei aflată la V de Bistrița vâlceană, unde apare doar o singură cută anticlinală — aceea a Măgurii Slătioara —, de la râul Olteț spre V se diferențiază, din ce în ce mai clar, patru aliniamente de relief — două depresionare și două de înălțimi, care le despart. Ulucul depresionar de sub munte (sau depr. subcarpatice interne) se suprapune în mare parte pe o arie

sinclinală, în cuprinsul căreia apar mici „piețe" de adunare a apelor. În partea de E cuprinde compartimentele Horezu și Polovragi, urmând apoi un uluc neîntrerupt de la Gilort la Jiu, un alt uluc de la Șușița până la V de Orlea și depr. Padeș, închise spre S de o serie de dealuri, axate pe anticlinale, cu înălțimi ce variază între 348 m și 769 m: Măgura Slătioarei (769 m), Săcelu (563 m), Mâța (543 m), Mogoș (486 m), Copăcioasa (433 m), Stroiești (400 m), Câmpul Fomii (375 m), Sporești (402 m). Spre S de șirul acestor înălțimi deluroase, între râurile Tismana (la V) și Gilort (la E), se desfășoară cea mai mare depresiune intracolinară din Subcarpații Meridionali, Depr. Câlnic — Târgu Jiu — Câmpu Mare (60 km lungime și 12 km lățime max.), constituită în totalitate din lunci și terase. Această depresiune este delimitată la rândul ei, către S, de Dealul Bran și Dealul Bujorescu.

SUBCARPAȚII ORIENTALI → **Subcarpați.**

SUBCARPAȚII PRAHOVEI → **Prahova (2).**

SUBCARPAȚII TAZLĂULUI → **Tazlău (2).**

SUBCARPAȚII TÂRNAVEI MICI → **Târnava (3).**

SUBCARPAȚII TELEAJENULUI → **Teleajen (1).**

SUBCARPAȚII TRANSILVANIEI → **Transilvania (2).**

SUBCARPAȚII TROTUȘULUI → **Tazlău (2).**

SUBCARPAȚII VÂLCII → **Vâlcea (1).**

SUBCARPAȚII VRANCEI → **Vrancea (2).**

SUBCETATE 1. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Depr. Giurgeu, la poalele de NE ale M-ților Gurghiu, pe cursul superior al râului Mureș; 2 272 loc. (1 iul. 1997): 1 111 de sex masc. și 1 161 fem. Stație de c.f. (în satul Subcetate). Moară de apă (1837), în satul Subcetate. Centru de țesături și cusături populare. Muzeu etnografic (Subcetate). Satul Subcetate apare menționat documentar, prima oară, în 1750. Cod poștal: 4218.

2. → **Oradea (3).**

SUCEAVA 1. Podișul Sucevei, complex deluros în NV Pod. Moldovei (parte componentă a acestuia), cuprins între granița cu Ucraina (la N), Câmpia Moldovei (la E), pe care o domină cu un abrupt de 100-300 m, Pod. Central Moldovenesc (la S), Subcarpații Moldovei (la SV) și Obcina Mare (la NV, pe aliniamentul depresiunilor submontane Marginea, Solca și Cacica). Alcătuit din gresii oolitice, marne, conglomerate calcaroase, calcare oolitice,

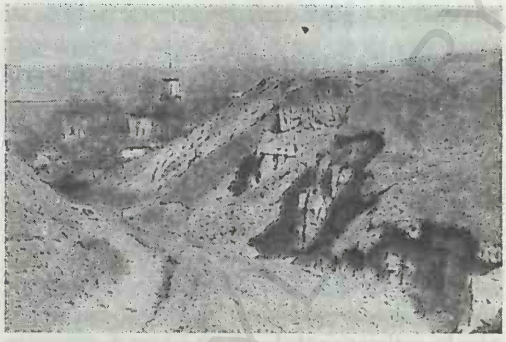

Suceava (1). Eroziune torențială în Pod. Sucevei (în planul doi, biserica „Sfântul Nicolae" din satul Șcheia, jud. Suceava)

lehmuri și pietrișuri sarmațiene, Pod. Sucevei reprezintă de fapt o asociere de masive deluroase cu înălțimi între 200 și 600 m, văi largi, cu aspect de culoar (văile Siretului și Sucevei), depresiuni intracolinare (Depr. Rădăuți, Liteni ș.a.) și șei largi (Dersca 260 m alt., Lozna 300 m, Bucecea 264 m, Vorona 260 m, Ruginoasa 290 m, Helești 290 m, Strunga 280 m ș.a.). Pod. Sucevei este subunitatea Pod. Moldovei în care se înregistrează cele mai mari înălțimi ale masivelor deluroase: Ibănești (339 m), Lozna (380 m), Bour (472 m), Cervicești (356 m), Corni (367 m), Dealu Mare (587 m, în Dealul Tudora), Holm (500 m), Ruginoasa (373 m) ș.a. Alt. medie a Pod. Sucevei este de c. 400 m, iar cea max. de 692 m (Dealul Ciungi). Prezența rocilor mai dure (gresiile oolitice) și structura monoclinală a acestora (dispunerea rocilor în strate groase, cu înclinare ușoară către SE) au determinat dezvoltarea unor platouri structurale largi (Sângeap, Laiu ș.a.), precum și a unor fronturi cuestice întinse pe care se produc alunecări profunde, de mari dimensiuni. Majoritatea culmilor deluroase sunt acoperite cu păduri de stejar, gorun și fag. Pod. Sucevei se împarte în: *Pod. Dragomirnei* (la N de valea Sucevei) și *Pod. Fălticenilor* (la S de aceasta), ambele la V de râul Siret, și *Culmea Siretului* (la E de valea Siretului).

2. Râu în NE României, pe terit. jud. Suceava, afl. dr. al Siretului pe terit. com. Liteni; 173 km; supr. bazinului: 2 298 km^2. Izv. din partea de N a Obcinei Mestecăniș, de sub vf. Lucina (1 588 m alt.), de la 1 250 m alt., străbate mai întâi pe direcție SV-NE flișul paleogen din NV Obcinelor Bucovi-

nei, unde are o pantă medie de scurgere de 16‰, iar după ce curge pe o mică distanță (c. 8 km) pe terit. Ucrainei, formează apoi granița dintre România și Ucraina pe o distanță de 21 km, între localit. Șepot (Ucraina) și Ulma (România). Pe terit. com. Ulma își schimbă brusc direcția de curgere către E, traversând partea de N a Obcinei Mari în care a sculptat Depr. Brodina și Straja, intră apoi (pe terit. com. Straja) în Pod. Sucevei, iar în aval de com. Frătăuții Vechi își schimbă din nou direcția de curgere către SE, drenând partea centrală a Pod. Sucevei, în care își croiește o vale largă, cu aspect de culoar, cu luncă și terase bine dezvoltate, având o pantă medie de 5,8‰. Debitul mediu multianual al râului **S.** crește de la 4,11 m^3/s în cursul superior, la Brodina, la 16,16 m^3/s în cursul mijlociu, la Itcani și 17,9 m^3/s la vărsare, la Liteni. Cursul superior al **S.** este folosit pentru potențialul său hidromecanic ridicat, pe el fiind instalate numeroase mori de apă, pive și gatere. Afl. pr.: Brodina, Putna, Pozen, Sucevița, Soloneț ș.a. (pe dr.), Rud, Horaiț, Hătnuța (pe stg.).

3. Municipiu în NE României, reședința jud. cu același nume, situat în partea centrală a Pod. Sucevei, la 325-340 m alt., pe dr. râului Suceva; 118 162 loc. (1 iul. 1997): 56 685 de sex masc. și 60 477 fem. Supr.: 21 km^2; densitatea: 5 626 loc./km^2. Nod feroviar (Gara Suceava Nord-Itcani, inaugurată în 1876; Gara Suceava-Burdujeni, construită în 1896 de Compania austriacă „Strussberg") și rutier. Aeroport (în com. Salcea, situată la 12 km E de oraș). Expl. de balast. Centrală electrică și de termoficare, intrată în funcțiune în 1987. Turnătorie de fontă. Constr. de mașini-unelte (polizoare, mașini de găurit, mașini pentru așchierea metalelor ș.a.), de utilaje pentru curățat zăpada, rulmenți, aparate de măsură și control, piese de schimb pentru ind. ușoară și a mat. de constr. etc. Întreprinderi de reparații auto și de producere a unor noi repere pentru diferite tipuri de autovehicule. Combinate de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea, parchete ș.a.) și de celuloză și hârtie. Fabrici de tricotaje, conf., fire și fibre artificiale (dezafectată în 1990), mase plastice, încălțăminte, sticlărie pentru menaj, seringi și ace cu unică întrebuințare, nutreturi combinate și de produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, bere, vin, băuturi alcoolice, dulciuri etc.). Topitorii de in și cânepă. Antrepozite frigorifice. Fermă de creștere a păsărilor. Tipografie. Universitatea „Ștefan cel Mare" (f. 1990), cu 5 facultăți, 2 969 studenți și 208 profesori (1996-1997). Biblioteca județeană „I. G. Sbierea" (f. 1923), cu 290 000 vol. (1994). Muzeul Național al Bucovinei, cu colecții de arheologie, istorie, științele naturii, artă, etnografie; Muzeul de etnografie și artă populară „Hanul Domnesc"; Muzeul de științele naturii. Planetariu. **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate (1953-1957) în diferite puncte ale orașului au scos la iveală vestigii care atestă o locuire neîntreruptă pe vatra actuală a orașului. În punctul Șipot a fost identificată o așezare de bordeie, datând din Neolitic, în care s-au găsit fragmente de unelte din silex și obiecte de ceramică executate din pastă grosolană, modelată cu mâna, fusaiole din teracotă etc. Pe platoul situat la E de Cetate au fost descoperite vestigii din epocile bronzului și fierului, iar în alte puncte ale orașului, urmele unor așezări

Suceava (3)

Centrul municipiului

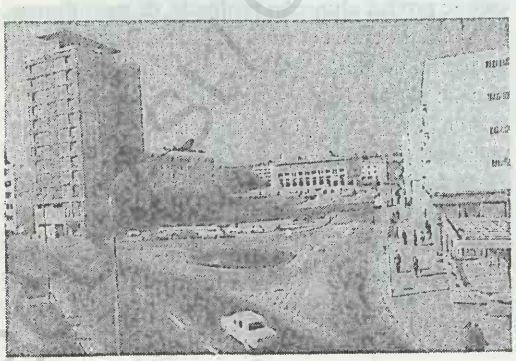

Casa de cultură a sindicatelor

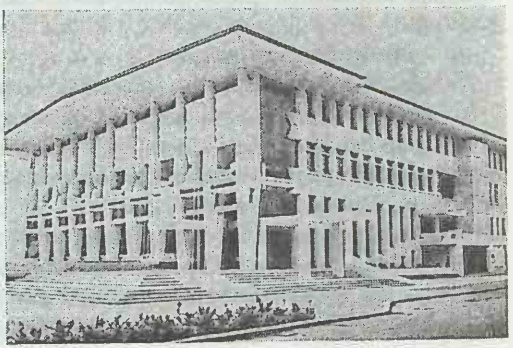

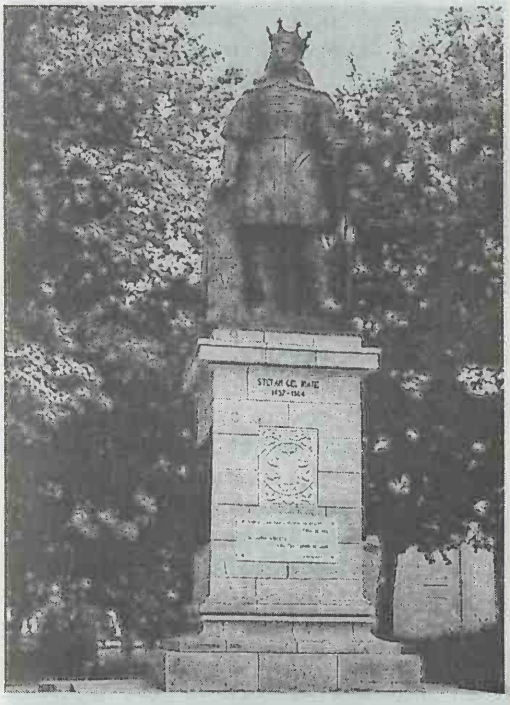

Suceava (3). Statuia lui Ştefan cel Mare, amplasată în parcul central

aparţinând dacilor liberi (sec. 2-3), din care s-au recuperat vase ceramice lucrate din pastă fină, bine arsă, modelate la roată, vestigiile unor aşezări din sec. 6-7, atribuite slavilor şi ale unor locuinţe din sec. 7-9, atribuite tot slavilor, dar cu influenţe puternice ale culturii populaţiei autohtone. Localitatea apare menţionată, prima oară, la 10 febr. 1388, într-un act emis de domnul Petru I Muşat, prin care acesta stabilea capitala Moldovei la Suceava. Concomitent, Petru I Muşat a construit punctele fortificate „Cetatea Şcheia" în V (cu o scurtă existenţă, deoarece au fost dărâmată în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, 1400-1432) şi „Cetatea de Scaun" în partea de E a oraşului, cu ziduri înalte de 10 m şi groase de 2 m, cu turnuri de apărare la colţuri (care, timp de trei secole, a avut un însemnat rol politic şi militar), au sprijinit direct dezvoltarea activităţilor comerciale şi meşteşugăreşti ale târgului. Faima Sucevei s-a născut şi s-a răspândit mai ales în timpul domniei lui Ştefan cel Mare, când Cetatea de Scaun a fost extinsă şi întărită, devenind practic inexpugnabilă. Ştefan cel Mare a înconjurat vechea cetate a lui Petru I Muşat, cunoscută şi sub numele de „Fortul muşatin", cu un al doilea zid, gros de 2 m, plasat la 25 m de zidul iniţial, susţinut de contraforturi masive, apărat, la rândul lui, de un şanţ cu lăţimea de 20 m la bază şi 30 m la deschidere. Intrarea în cetate se făcea pe un pod cu piloni care se termina în faţa unei intrări înguste, prevăzută cu o capcană. În 1476, cetatea a rezistat atacului întreprins de armata sultanului Mahomed II, cuceritorul Constantinopolului (în 1453). După acest atac, Ştefan cel Mare a întărit din nou Cetatea Sucevei cu un alt zid, gros de 2-4 m, străjuit de bastioane semicirculare. Astfel întărită, Cetatea a rezistat cu succes atacului turcilor din 1485 şi apoi la asediul de 21 de zile la care au supus-o, în 1497,

Suceava (3)

Vedere aeriană asupra Cetăţii Sucevei

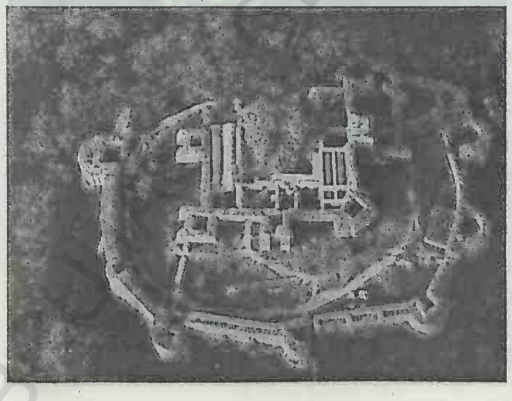

Ruinele Cetăţii Sucevei (detaliu)

armatele polone, conduse de Ioan Albert. La 2 iul. 1504, în Cetatea Sucevei s-a stins din viață Ștefan cel Mare, marele domn al Moldovei. În 1509, Bogdan III, fiul lui Ștefan cel Mare, a apărat cu succes cetatea asediată de poloni. La 18 sept. 1538, când armata otomană comandată de Soliman Magnificul a înconjurat-o cu 200 000 de ostași și 230 de tunuri, Cetatea Sucevei ar fi putut să reziste asediului, dar Petru Rareș a fost trădat de marii boieri, care hotărâseră să închine Moldova turcilor, astfel încât domnul a fost nevoit să se refugieze în Cetatea Ciceului (28 sept. 1538), iar sultanul l-a numit domn al Moldovei pe Ștefan Lăcustă (1538-1540). Mai târziu, Alexandru Lăpușneanu, ajutat de turci să urce pe tronul Moldovei pentru a doua oară (1564-1568), le îndeplinește acestora dorința de a distruge Cetatea Sucevei, umplând-o cu lemne și incendiind-o, după care a mutat (în 1564) capitala Moldovei la Iași. Ulterior, unii domni ai Moldovei au preferat să-și aibe reșed. tot la Suceava. Astfel, Aron Vodă Tiranul (1592-1595) readuce reșed. la Suceva, iar Ieremia Movilă (1595-1600) repară cetatea și o repune în funcțiune. În anii 1634-1635, Vasile Lupu renovează și el cetatea, amenajând-o ca adăpost pentru familia și averile sale. În 1675, din ordinul turcilor, Dumitrașcu Cantacuzino, domn al Moldovei (1674-1675, a doua oară), a aruncat în aer Cetatea Sucevei, cu explozibil, dată după care aceasta a rămas în ruină. În perioada 1895-1904, au fost efectuate lucrări de degajare și restaurare a cetății, sub conducerea arhitectului austriac K.A. Ronestorfer, iar amplele restaurări din 1951 și din anii 1961-1970 i-au dat înfățișarea pe care o are și în prezent. În sec. 15-17, **S.** a funcționat ca un mare oraș, care concentra c. 20 000 de români, c. 3 000 de armeni și câteva mii de sași, italieni, evrei, unguri ș.a. (așa cum reiese din însemnările misionarului franciscan Marco Bandini, stabilit în Moldova în 1644), unde se încrucișau marile drumuri comerciale (dinspre Liov, orașele transilvănene și Iași) și unde se concentrau mărfurile aduse de negustori din Polonia, Rusia, Veneția, Grecia, Poarta Otomană ș.a., fiind, totodată, cel mai important punct vamal al Moldovei. După sec. 17, orașul a decăzut treptat, recăpătând o oarecare revigorare în timpul stăpânirii austriece a Bucovinei (1774-1918), când a devenit capitala unui ținut și apoi a unui județ (atunci s-au construit clădirile spitalului, gării feroviare, primăriei, prefecturii, tribunalului, s-a introdus iluminatul electric, s-au realizat lucrări de canalizare și de instalare a conductelor de apă potabilă ș.a.). Cu toate acestea, **S.** era la începutul sec. 19 doar un mic oraș cu funcții administrative. În nov. 1918, orașul **S.** și întreaga Bucovină au fost integrate în granițele firești ale României reîntregite. În a doua jumătate a sec. 20, orașul **S.** a cunoscut o dezvoltare economică, edilitară, social-culturală și urbană importantă, fiind declarat municipiu și reșed. jud. omonim la 17 febr. 1968. **Monumente:** Cetatea Sucevei, datând din sec. 14, cu unele transformări și adăugiri în sec. 15-16, căzută în ruină după anul 1675; biserica având hramul „Sfântul Gheorghe"-Mirăuți (sau Mitropolia Veche), ctitorie din anii 1375-1391 a domnului Petru I Mușat, a devenit sediul Mitropoliei Moldovei în 1401, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun. Biserica Mirăuți (numită astfel pentru că aici erau miruiți voievozii Moldovei înainte de înscăunare) a suferit repetate distrugeri și tot atâtea refaceri, fiind reconstruită în întregime la sf. sec. 17 și începutul sec. 18, restaurată în anii 1898-1903 sub conducerea arhitectului austriac K.A. Ronestorfer și pictată în

Suceava (3). Biserica „Sfântul Gheorghe"-Mirăuți

Complexul monahal Zamca alcătuit din biserica „Sfântul Auxentie" (mijloc), paraclisul „Sfântul Grigore" (stânga) și Turnul-clopotniță (dreapta)

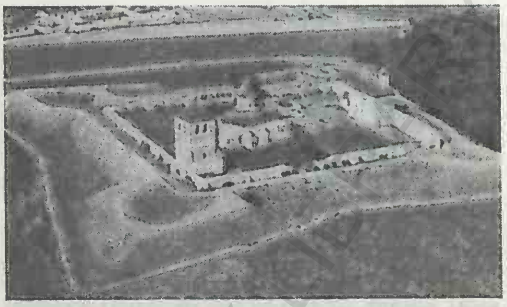

Vedere generală a Mânăstirii Zamca

Suceava (3)

Biserica „Sfântul Ilie"

Biserica „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul" – a Coconilor sau Beizadelelor

aceeași perioadă de Karl Jobst. La această biserică a fost uns ca domn (la 2 apr. 1457) Ștefan cel Mare. În 1996-1997, cu ocazia unor lucrări de restaurare, au fost descoperite la biserica Mirăuți mormântul lui Petru I Mușat și mormântul Doamnei Evdochia de Kiev (prima soție a lui Ștefan cel Mare); biserica având hramul „Sfântul Ilie" a fostei mânăstiri, ctitorie din 1488 a lui Ștefan cel Mare, reparată și pictată în anii 1632-1653 prin strădania mitropolitului Varlaam; Mânăstirea „Sfântul Ioan cel Nou" (de călugări), cu biserica având hramul „Sfântul Gheorghe", ctitorie din anul 1514 a domnului Bogdan III cel Chior (fiul lui Ștefan cel Mare) și terminată în 1522 de Ștefăniță Vodă (fiul lui Bogdan III cel Chior și nepotul lui Ștefan cel Mare), cu picturi murale interioare și exterioare realizate în timpul domniei lui Petru Rareș (1532-1534), exonartex (pronaos) adăugat de Petru Șchiopul în 1579 și pridvor realizat în 1827-1828. Iconostasul bisericii datează din 1796, iar turnul-clopotniță din 1589. Acoperișul bisericii este din țiglă smălțuită. Biserica și ansamblul monahal au fost supuse unor ample restaurări în anii 1751-1760 și 1976-1991. În sec. 18, aici a funcționat o școală clericală, iar în sec. 19 un Institut teologic. În biserica mânăstirii se află moaștele Sfântului Ioan cel Nou (martirizat în 1303 la Cetatea Albă), aduse aici în 1402 de Alexandru cel Bun. Din 1991, la Mânăstirea „Sfântul Ioan cel Nou" se află reșed. nou înființatei Arhiepiscopii a Sucevei și Rădăuților. Paraclisul mânăstirii datează din 1629 (cu picturi murale interioare și exterioare), iar stăreția din 1895, cu unele transformări și adăugiri din 1973 (foișorul) și 1989 (pridvorul); biserica având hramul „Sfântul Dumitru"-Domnească (36 m lungime, 16 m lățime), construită în perioada 10 aug. 1534-30 aug. 1535

prin strădania și pe cheltuiala domnului Petru Rareș și pictată în anii 1537-1538 (păstrează un tablou votiv prost conservat), a fost restaurată în 1822 și 1990-1991. Turnul-clopotniță, ridicat în anii 1560-1561 din inițiativa domnului Alexandru Lăpușneanu și refăcut în 1845, a fost folosit inițial ca foișor de foc. În această biserică se află mormântul lui Bogdan, fiul lui Petru Rareș; biserica având hramul „Învierea Domnului", ctitorie din 1551 a Elenei Rareș (soția lui Petru Rareș), a suferit unele modificări în sec. 18-19, când a devenit biserică a cultului romano-catolic. În 1838 a devenit biserică ruteană, iar din 1936 ortodoxă (restaurată în 1957); biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae"-Prăjescu, zidită în anii 1546-1551, reînnoită în 1611 de marele vistier Nicoară Prăjescu, restaurată și zugrăvită în 1895 și renovată în 1975; biserica având hramul „Înălțarea Domnului" a Mânăstirii Todireni din cartierul Burdujeni a fost zidită în 1597, prin osârdia lui Toader Movilă, reparată în 1785 și devenită biserică de mir în 1864. Biserica a fost renovată în anii 1984-1993, iar mânăstirea reînființată în 1992 (de maici). Turnul-clopotniță și zidul de incintă au fost ridicate tot în 1597; bisericile armeano-gregoriene cu hramurile „Sfântul Simion" (ante 1513, cu unele transformări datând din a doua jumătate a sec. 16) și „Sfânta Cruce" (1521, cu unele transformări din 1918); bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1612), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1612), „Adormirea Maicii Domnului"-Ițcani (1639), „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul"-a Coconilor sau Beizadelelor (ctitorie din anii 1642-1643 a domnului Vasile Lupu pentru a servi ca paraclis al Curții Domnești, renovată și pictată în 1884 și restaurată în anii 1924-1926) și „Sfânta Treime" din cartierul Burdujeni (1851, reparată în anii 1890-1892); capela „Sfântul Ioan" (1776); Mânăstirea Zamca având biserica ce poartă hramul „Sfântul Auxentie", este cel mai important așezământ monahal al bisericii armene din România, datând de la începutul sec. 15, când a fost și catedrală episcopală armeană în timpul domniei lui Alexandru cel Bun (1400-1432). Biserica a fost refăcută la începutul sec. 17 (înainte de anul 1606) prin strădania lui Agopșa Vartanian, perioadă în care a fost ridicat și turnul-clopotniță, și pictată în sec. 18. Paraclisul, cu hramul „Sfântul Grigore", datează din sec. 17. Zidurile de incintă ale Mânăstirii Zamca au fost construite în anii 1690-1691 de către oștile polone ale lui Jan Sobieski, care și-au stabilit tabăra militară în jurul mânăstirii pentru a opune rezistență oștilor turcești. Zidurile au fost întărite cu bastioane la colțuri și cu șanț de apărare, polonezii atribuindu-i numele Zamek (cetățuie, fotăreață) de la care derivă numele actual. Din 1997, mânăstirea este supusă restaurării capitale; Mânăstirea Hagigadar, cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", situată la 15 km de centrul municipiului Suceava, a fost construită în anii 1512-1513 de Asduadzadur (Bogdan) Donavachian, ca metoc armenesc; Palatul Domnesc (1410, cu unele adăugiri din 1486 și transformări din sec. 17); clădirea Hanului Domnesc, construit în sec. 17-18 din piatră și cărămidă aparentă (restaurat în anii 1964-1966), păstrează în interior elemente arhitectonice, specifice artei medievale moldovenești. În această clădire se află în prezent Muzeul de etnografie și artă populară; clădirile fostei Prefecturi (construită în 1898 după planurile arhitectului Johann Bochnner), azi sediul Muzeului Național al Bucovinei, și fostului Tribunal (ridicată după planurile arhitectului Ferdinand Fellner în 1885); Statuia ecvestră a lui Ștefan cel Mare, turnată în bronz și dezvelită în 1977, operă a sculptorului Eftimie Bârleanu, amplasată în parcul vechii cetăți. Municipiul Suceava este cel mai important centru turistic polarizator al Moldovei de Nord. Cod poștal: 5800.

4. Județ situat în extremitatea de N-NE a României, în partea de N a Moldovei, în bazinele superioare ale râurilor Siret și Bistrița, între 47°04'33" și 47°57'31" latitudine N și între 24°57' și 26°40' longitudine E, limitat de Ucraina (N) și de jud. Botoșani (NE), Iași (SE), Neamț (S-SE), Harghita (S-SV), Mureș (SV), Bistrița-Năsăud (V) și Maramureș (NV). *Supr.*: 8 553 km^2 (3,59% din supr. țării), al doilea județ ca mărime al țării, după jud. Timiș. *Populația* (1 iul. 1997): 711 568 loc. (3,15% din populația țării), din care 351 208 loc. de sex masc. (49,36%) și 360 360 loc. de sex fem. (50,64%). *Populația urbană:* 254 743 loc. (35,80%); *rurală:* 456 825 loc. (64,20%). *Densitatea:* 83,2 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 96,68% români, 1,36% ucraineni, 0,73% țigani, 0,40% polonezi, 0,37% ruși lipoveni, 0,34% germani, 0,12% alte minorități

(maghiari, evrei ș.a.). *Reșed.: municipiul Suceava. Orașe:* Câmpulung Moldovenesc (municipiu), Fălticeni (municipiu), Gura Humorului, Rădăuți (municipiu), Siret, Solca, Vatra Dornei. *Comune:* 90. *Sate:* 397 (din care unul aparține orașului Solca). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 8.

Relieful, predominant muntos (65,4% din supr. jud. **S.**), de podiș și dealuri (34,6%), aparține Carpaților Orientali și, respectiv, Pod. Moldovei și, pe o mică porțiune, Subcarpaților Moldovei, coborând în trepte de la V la E, de la 2 100 m (vf. Pietrosu din M-ții Căliman) la 218 m (în lunca Siretului, la Dolhasca), imprimând o diversitate accentuată a formelor de relief (munți înalți, mijlocii și scunzi, depresiuni intramontane și intracolinare, dealuri, podișuri, culoare depresionare de vale, lunci) și o armonie piesagistică remarcabilă. Zona montană, care acoperă c. 2/3 din supr. jud. **S.**, se află în partea centrală și vestică a județului, cuprinzând prelungirile M-ților Stânișoarei, Bistriței (masivele Rarău și Giumalău) și Călimanului (în S și SV), apoi M-ții Bârgăului (V-SV) și Maramureșului (NV), precum și masivul Suhard (în V) și Obcinele Bucovinei (jumătatea de N a jud. **S.**, la N de valea Moldovei). În cadrul unităților montane se evidențiază numeroase depresiuni, bine individualizate, între care cele mai importante sunt: Depr. Dornelor, Câmpulung Moldovenesc, Rădăuți, Gura Humorului, Fundu Moldovei, Solca, Pojorâta, Sadova, Vama, Marginea, Cacica ș.a. La E de zona montană, până la valea Siretului, se desfășoară (pe c. 1/3 din supr. jud. **S.**) Pod. Sucevei (parte componentă a Pod. Moldovei), care prezintă, în reg. de contact cu munții, o fâșie îngustă (20 km lățime max.) de masive colinare și piemonturi pericarpatice (Marginea–Ciungi–Păltinoasa) ce se continuă

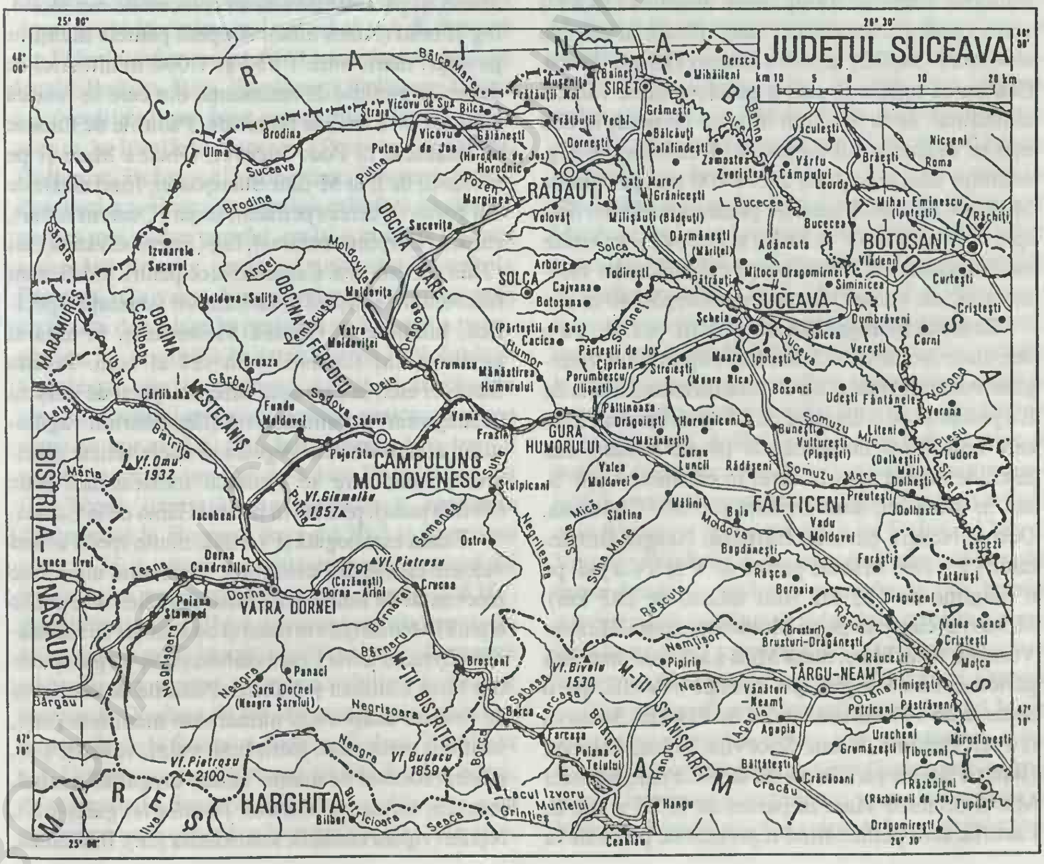

spre S-SE printr-o zonă de tranziție formată din valea largă a Moldovei (Culoarul Moldovei). Între valea Moldovei (la E) și M-ții Stânișoarei (la V) se intercalează partea de N a Subcarpaților Neamțului, respectiv Culmea Pleșu. Ca unități aparte de relief se individualizează culoarele de vale ale *Siretului*, *Sucevei* și *Moldovei*.

Climă temperat-continentală, cu caracter mai răcoros (din cauza poziției nordice a jud. S. și a reliefului predominant muntos), cu variații accentuate de la o treaptă de relief la alta. Regimul climatic general prezintă nuanțe de continentalism, care se manifestă atât în sezonul cald al anului, cât și în cel rece. Configurația și altitudinea reliefului influențează regimul temp. aerului, pe cel al precipitațiilor și pe cel al circulației generale a aerului. Valorile medii anuale ale temp. aerului variază între 0°C pe culmile înalte, c. 2°C în munții mijlocii, 5°C în zonele depresionare și 8°C în Pod. Sucevei și Culoarul Siretului. Temp. max. absolută (38,8°C) s-a înregistrat la Suceava (17 aug. 1952), iar minima absolută (–38,5°C) la Vatra Dornei (13 ian. 1950). Cantitatea medie anuală a precipitațiilor variază altitudinal, de la 550 mm în zona de podiș la 800 mm în dealurile subcarpatice, 1 200 mm în reg. munților mici și mijlocii și c. 1 400 mm pe culmile M-ților Căliman. Vânturile predominante bat dinspre V (31,7%), NV (23,6%) și E (9,4%), cu viteze medii anuale de 2,6 m/s, iar pe culmile înalte valorile max. ale vitezei vânturilor pot depăși 40 m/s.

Rețeaua hidrografică de pe terit. jud. S., cu o densitate medie de 0,5 km/km^2, aparține în întregime bazinului râului Siret, care formează limita de E a județului pe o lungime de 153 km. Pr. râuri mari care colectează numeroasele pâraie și râuri mai mici, debușând apoi în Siret în perimetrul jud. S. sau în afara lui, sunt Bistrița (cu afl. Cârlibaba, Dorna, Neagra Șarului, Bârnaru, Neagra Broștenilor ș.a.), care străbate partea de V și SV a jud. pe o lungime de 122 km (din totalul de 283 km), Moldova (care culege pe Moldovița, Suha, Humor, Voroneț, Suha Mare, Suha Mică ș.a.), care drenează partea centrală a jud. pe direcție NV-SE, pe o distanță de 140 km din totalul de 216 km, Suceava (cu afl. Brodina, Putna, Sucevița, Solca, Soloneț, Horaiț, Hătnuța ș.a.), în partea de NE a jud., Șomuzu Mic și Șomuzu Mare în partea de E-SE a jud. S. Lacurile sunt puține, fiind reprezentate prin câteva iazuri piscicole (în special pe Șomuzu Mare) și prin lacul hidroenergetic Bucecea. Există însă importante izv. cu ape minerale în Depr. Dornelor, la Șaru Dornei, Vatra Dornei, Poiana Negrii, Neagra Șarului, Dorna Candrenilor ș.a.

Vegetația, condiționată de diversitatea elementelor fizico-geografice și climatice, se remarcă printr-o mare varietate a speciilor componente și printr-o pronunțată etajare. În zonele montane înalte, la peste 1 650 m alt., se întâlnesc pajiștile formate din asociații de păiuș roșu *(Festuca rubra)* și țăpoșică (*Nardus stricta*), iar pe stâncăriile M-ților Rarău și Căliman se dezvoltă floarea de colți (*Leontopodium alpinum*) — plantă ocrotită de lege, declarată monument al naturii. În golurile alpine apar frecvent tufărișuri de plante lemnoase, compuse din afin (*Vaccinium myrtillus*), jneapăn (*Pinus mugo*), ienupăr (*Juniperus communis* ssp. *nana*) ș.a. Pădurile de conifere, dominate de molid (*Picea abies*), și pădurile de amestec, alcătuite din molid, fag și brad (*Abies alba*), acoperă pantele munților pe supr. mari, între 1 650 și 1 000 m alt. Aici se dezvoltă molidul de rezonanță, din care se fabrică anumite instrumente muzicale. Pădurile de foioase se întâlnesc în Pod. Sucevei, Obcina Mare și pe versanții de E ai M-ților Stânișoarei, fiind alcătuite din gorun (*Quercus petraea*), stejar *(Quercus robur)*, carpen (*Carpinus betulus*), fag (*Fagus silvatica*), tei *(Tilia cordata)* ș.a. Caracteristice pentru jud. S. sunt frecventele mlaștini și turbării cu vegetație specifică, întâlnite în Obcina Mestecăniș, în arealul municipiului Rădăuți și în cel al com. Poiana Stampei etc., în care apar diferite specii de mușchi (*Sphagnum*) și bumbăcariță (*Eriophorum vaginatum*), alături de care vegetează unele relicte glaciare, printre care se remarcă mesteacănul pitic (*Betula nana*), prezent în tinorul Găina de la Lucina.

Fauna este bogată și variată, multe specii având valoare cinegetică deosebită. Domeniul alpin este frecventat de lumea păsărilor, mai ales de cinteza alpină (*Montifrigila nivalis*) și de cocoșul de mesteacăn (*Lyrurus tetrix*), care cuibărește în jnepenișurile din M-ții Căliman și Suhard. Pădurile de conifre și de foioase adăpostesc numeroase mamifere (urși, mistreți, cerbi, râși, jderi, lupi, vulpi, veverițe ș.a), păsări (cocoșul de munte/*Tetrao urogallus*, corbul, ierunca, cojoaica/ *Certhia familiaris*, gaița ș.a.), reptile (vipera comună, salamandra ș.a.). Ihtiofauna,

care populează apele râurilor de munte, de podiș sau șes, este reprezentată prin păstrăv, lipan, mreană, clean ș.a. În secolele trecute, în perimetrul actual al jud. **S.** au trăit câteva specii de mamifere, care imprimau acestor locuri o notă aparte, cu valoare de simbol, printre care bourul (dispărut în sec. 16), zimbrul (dispărut în sec. 18) și capra neagră (existentă până de curând).

Resursele naturale: zăcăminte de minereu de mangan (Iacobeni, Vatra Dornei, Șaru Dornei, Cârlibaba), pirită cupriferă (Fundu Moldovei, Leșu Ursului), sulf (Gura Haitii), blendă și galenă (Cârlibaba), sare gemă (Cacica), turbă (Neagra Șarului, Iacobeni), baritină (Ostra), calcare, gnaisuri, izv. cu ape minerale (Vatra Dornei, Șaru Dornei, Poiana Negrii, Neagra Șarului, Poiana Stampei, Dorna Candrenilor ș.a.). O categorie aparte o reprezintă pădurile, care, la sf. anului 1996, ocupau o supr. de 456 579 ha (locul 1 pe țară).

Istoric. Cele mai vechi urme de locuire umană descoperite în perimetrul actual al jud. **S.** datează din Paleoliticul superior, fiind semnalate în arealele localit. Probota, Baia, Bogdănești, Dolhasca, Udești ș.a. Neoliticul este bine reprezentat prin așezările scoase la iveală la Suceava, Probota, Rădășeni, Dolhasca, Drăgușeni, Mihoveni, Bosanci, Solca, Preutești ș.a. Epoca bronzului, reliefată de descoperirea mai multor așezări, cetăți și cimitire (în care s-au găsit diferite unelte și arme din bronz), la Preutești, Cajvana, Liteni, relevă înflorirea unei civilizații deosebite în perioada de început a tracogeților, iar vestigiile hallstattiene de la Volovăț și Grănicești atestă existența stabilă și trăsăturile specifice culturii populațiilor traco-getice, ale căror urme se vor regăsi, fără întrerupere, de-a lungul secolelor următoare. Cea de-a doua Epocă a fierului (La Tène), ilustrată prin așezările și vestigiile descoperite la Bosanci (sec. 4 î.Hr.) și Zvoriștea (sec. 3 î.Hr.), atestă prezența unei active populații geto-dacice pe aceste meleaguri. În sec. 1 d.Hr., populația dacilor liberi din acest spațiu geografic (costoboci, carpi) începe să aibă contacte frecvente cu civilizația romană, o dată cu stabilirea legiunilor romane la Dunărea de Jos, drept mărturie fiind descoperirile de la Suceava, Șcheia, Podeni, Zvoriștea ș.a. Urmele unor așezări aparținând dacilor liberi, descoperite la Suceava, Udești ș.a., din care s-au recuperat vase ceramice lucrate la roată, bine arse, confirmă continuitatea de locuire a acestora și în sec. 2-3. În secolele următoare, populația autohtonă românească împânzește spațiul sucevean cu așezări prefeudale (Suceava, Siret, Botoșana, Siliștea ș.a.), care încep să fie menționate documentar abia în sec. 13-14. În sec. 12-13 existau în perimetrul actual al jud. **S.** mai multe localități, bine organizate (Baia, Rădăuți, Suceava, Siret, Putna ș.a.), care au constituit adevărate puncte de reper în organizarea și dezvoltarea statului feudal Moldova (apărut la jumătatea sec. 14) prin întemeierea unor cetăți, ctitorii religioase, târguri și a unor reședințe voievodale. În perioada de început a statului feudal Moldova, un rol deosebit de important l-a avut localit. Baia, atestată ca oraș în sec. 13 și apoi menționată cu numele *Civitas Moldaviae* (1339), care a devenit prima capitală a Moldovei în timpul domniei lui Bogdan I (1359-c.1365). Epoca lui Petru I Mușat (c. 1375-c. 1391) a constituit o etapă importantă în consolidarea tânărului stat feudal Moldova și, totodată, o perioadă de dezvoltare a orașelor, prin construirea de cetăți, fortificații, edificii laice și religioase etc. În 1388, Petru I Mușat stabilește capitala Moldovei la Suceava, funcție amplificată în timpul domniei lui Ștefan cel Mare, preluată apoi de domnii urmași și păstrată până în 1564, când Alexandru Lăpușneanu a mutat capitala Moldovei la Iași. Apogeul strălucirii meleagurilor sucevene medievale a fost atins în timpul domniei lui Ștefan cel Mare (1457-1504), când au fost emise numeroase hrisoave domnești referitoare la organizarea ad-tivă, juridică, fiscală, militară, comercială, la dezvoltarea economică și culturală a acestor zone, la apărarea teritoriului împotriva năvălirilor de tot felul etc. Astfel, Ștefan cel Mare a extins și întărit Cetatea Sucevei, devenind practic inexpugnabilă, a construit numeroase edificii laice și religioase (Putna — prima ctitorie a lui Ștefan cel Mare, Voroneț, Pătrăuți ș.a.), a creat (la Putna) ateliere de lucrat broderii, țesături, podoabe, a pus bazele istoriografiei românești, prin elaborarea la cancelaria domnească a unor prețioase lucrări referitoare la epoca sa (*Letopisețul anonim al Moldovei*, *Cronica moldo-germană*) etc. Urmașii lui Ștefan cel Mare au continuat opera acestuia, prin construirea, refacerea sau doar prin împodobirea lăcașelor de cult cu picturi interioare și exterioare, cum sunt cele de la Voroneț, Moldovița, Sucevița, Arbore, Humor etc.

În a doua jumătate a sec. 16 și în sec. 17, deși capitala Moldovei a fost mutată la Iași (1564) de către domnul Alexandru Lăpușneanu, orașul Suceava a rămas un important centru urbanistic al Moldovei, unii domni preferând să aibe reședința tot la Suceava, așa cum a fost Aron Vodă Tiranul, iar alții, ca Ieremia Movilă, Vasile Lupu au reparat Cetatea Sucevei folosind-o ca adăpost pentru familiile și averile lor. În a doua jumătate a sec. 18, în urma războiului ruso-turc (1768-1774), Bucovina a fost cedată (7 mai 1775) Austriei de către Imperiul Otoman, prin actul de la Palamuta, ținută sub administrație militară austriacă până în 1786 și inclusă apoi Imperiului Habsburgic (în 1791) prin Tratatul de pace de la Șiștov. Astfel, timp de aproape 150 de ani, Bucovina s-a aflat sub stăpânire habsburgică, administrația imperială manifestând un interes deosebit pentru expl. forestiere și miniere din această zonă în interesul său. Revoluția de la 1848 (în urma căreia guvernul de la Viena a acordat Bucovinei autonomie internă și titlul de ducat), actul Unirii Moldovei cu Țara Românească (24 ian. 1859), proclamarea independenței de stat a României (9 mai 1877) și primul război mondial au constituit etape în lupta pentru unitate națională a românilor din toate provinciile stăpânite de străini, inclusiv a bucovinenilor. Astfel, la 14/27 oct. 1918 s-a format Adunarea constituantă a Bucovinei, care a adoptat moțiunea pentru „Unirea Bucovinei cu celelalte țări românești într-un stat național independent", iar la 15/28 nov. 1918, Congresul Național din Bucovina, întrunit la Cernăuți, a hotărât, cu majoritate de voturi, „Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare, până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României". Această hotărâre a românilor bucovineni a fost recunoscută la 10 sept. 1919 prin Tratatul de pace de la Saint-Germain-en-Laye, după ce la 1 dec. 1918, Marea Adunare de la Alba Iulia realizase și unirea Transilvaniei cu România, creându-se statul național unitar român, cunoscut și sub numele de România Mare. În perioada interbelică, S. a cunoscut un evident progres economico-social, cultural, științific și de învățământ prin extinderea instituțiilor românești în acest teritoriu, prin îmbogățirea rețelei școlare și sanitare, prin editarea de cărți, reviste și ziare în limba română etc. Dar, numai după două decenii soarta vitregă a Bucovinei se repetă, de data aceasta prin notele ultimative din 26-27 iun. 1940 adresate de guvernul sovietic, guvernului României, prin care U.R.S.S. anexa parta de N a Bucovinei împreună cu ținutul Herța și Basarabia. O dată cu intrarea și participarea României la cel de-al doilea război mondial (iun. 1941), Bucovina, ținutul Herței și Basarabia au fost eliberate și reintegrate în hotarele firești ale României, până în 1944 când acestea au fost din nou ocupate de trupele sovietice și încorporate la U.R.S.S. (astăzi, N Bucovinei și ținutul Herței aflându-se înglobate în Ucraina, ca urmare a destrămării, în 1991, a fostei U.R.S.S.). În perioada postbelică, jud. S., ciuntit din punct de vedere teritorial, a fost obligat să se dezvolte în coordonatele economico-sociale impuse de regimul comunist, până la dispariția acestuia în dec. 1989. În ultimii 200 de ani, ținutul Sucevei a suferit repetate amputări teritoriale și modificări administrative, oscilând ca supr. între 1 309 km^2 (cel mai mic județ din perioada interbelică, în 1938, cu 2 orașe — Suceava și Solca, 68 de sate și 3 plăși), 13 750 km^2 (în perioada 1950-1968 când a existat regiunea Suceava, cu opt raioane, zece orașe și câteva sute de sate) și 8 553 km^2 în 1998 (al doilea județ al țării ca suprafață, după jud. Timiș).

Economia actuală a jud. S., aflată în plin proces de tranziție de la forma planificată și centralizată la economia de piață, concurențială, se caracterizează printr-o dezvoltare a tuturor ramurilor, în cadrul cărora, alături de agenții economici cu capital majoritar sau integral de stat, un aport tot mai mare îl au agenții economici cu capital privat, care, laolaltă, asigură o mare varietate de produse și servicii.

Industria, în stuctura căreia predomină expl. și prelucr. lemnului (datorită supr. mari a fondului forestier — 456 579 ha, locul 1 pe țară), are posibilitatea să producă o gamă variată de sortimente prin prezența diverselor unități industriale răspândite în majoritatea localităților județului. Pr. produse industriale realizate de întreprinderile sucevene sunt: energie electrică și termică (Suceava, Vatra Dornei), mașini-unelte (polizoare, mașini de găurit, mașini pentru așchierea metalelor ș.a.), piese din fontă, rulmenți, utilaje pentru curățat zăpada, materiale plastice, detergenți, articole tehnice din cauciuc, mobilă, cherestea, parchete, ambalaje din lemn, celuloză și hârtie, încălțăminte, tricotaje, confecții, fire de in, cânepă și bumbac, sticlărie

pentru menaj, preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, bere, amidon, lapte praf, lactoză, produse de panificație etc. (Suceava, Fălticeni, Rădăuți, Vatra Dornei, Gura Humorului, Câmpulung Moldovenesc, Siret, Burdujeni, Solca, Putna, Vama ș.a.). O contribuție importantă în realizarea unei diversități cât mai mari de produse o au meșteșugurile tradiționale care produc vase ceramice (Rădăuți, Marginea, Dolhasca, Dolhești ș.a.), unelte și produse de dulgherit (Ciocănești, Sadova, Vama), instrumente populare (Câmpulung Moldovenesc, Fundu Moldovei), scoarțe și ștergare (Vicovu de Sus, Arbore, Marginea, Mănăstirea Humorului, Frătăuții Vechi), bundițe, cojoace, chimire (Vicovu de Sus, Sadova, Coșna, Vama, Frătăuții Vechi, Botoșana ș.a.).

Agricultura dispune de un apreciabil fond funciar, cu toate că în cadrul jud. S. se detașează net două reg. naturale (de munte, predominant, și de podiș). La sf. anului 1996, fondul funciar al jud. S. era format din 349 502 ha terenuri agricole (40,86% din supr. jud.), din care 273 155 ha (respectiv 78,2%) în proprietate privată, 456 579 ha (53,38% din supr. jud.) acoperite cu păduri, 13 661 ha cu ape și bălți și 35 608 ha alte categorii de suprafețe (ocupate de locuințe, căi ferate, drumuri sau terenuri neproductive). În același an, din totalul supr. gricole (349 502 ha), 178 164 ha (51%) erau terenuri arabile, 96 259 ha pășuni, 71 061 ha fânețe naturale și 4 018 ha livezi și pepiniere pomicole. În 1996, pe terenurile arabile s-au cultivat plante de nutreț (53 306 ha, locul 2 pe țară, după jud. Constanța), porumb (36 350 ha), grâu și secară (26 346 ha), cartofi (26 013 ha, locul 1 pe țară), ovăz (11 270 ha), orz și orzoaică, sfeclă de zahăr, in și cânepă pentru fuior, legume (în special castraveți, varză și ceapă) ș.a. Pomicultura, în structura căreia predomină merii și prunii, se practică în arealele localit. Fălticeni, Rădăuți, Vulturești, Preutești, Rădășeni ș.a. În 1996, producția totală de fructe a fost de 37 727 tone (29 019 tone, respectiv 76,9% în sectorul privat), din care 23 553 tone mere, 6 855 tone prune, 3 139 tone pere, 2 630 tone cireșe și vișine, 983 tone nuci ș.a. Creșterea animalelor, ocupație tradițională a locuitorilor suceveni, are un rol important în economia jud. S., dispunând de efective mari de bovine și ovine (în special), care folosesc întinsele pășuni și fânețe naturale. La începutul anului 1997, sectorul zootehnic cuprindea 178 000 capete bovine (în special din rasele Pinzgau și Siementhal), locul 1 pe țară, cu o producție anuală de 3 047 000 hl lapte (locul 1 pe țară), 123 000 capete porcine (rasele Marele Alb, Landrace, Hampshire, Cornwall), 261 000 capete ovine (Țurcană și Țigaie), 36 000 capete cabaline (în special rasa Huțul, crescut în hergheliile de la Rădăuți și Lucina), locul 2 pe țară după jud. Iași; avicultură (1 733 000 capete păsări); apicultură (15 000 familii de albine). În 1997, majoritatea efectivelor de animale aparțineau sectorului privat, respectiv 97% la bovine, 92% la porcine, 99,2% la ovine.

Căile de comunicație au cunoscut o permanentă extindere și modernizare ca urmare a creșterii potențialului economic și turistic al jud. S. La sf. anului 1996, lungimea rețelei feroviare sucevene însuma 309 km (din care 11 km linii electrificate), cu o densitate de 52,5 km/1 000 km^2 (superioară mediei pe țară, care este de 47,8 km/1 000 km^2). Importanța transportului feroviar (cu activitate în spațiul sucevean din ultimul sfert al sec. 19) este amplificată de prezența unui tronson pe terit. jud. S. al magistralei feroviare (electrificată în anii 1978-1979) București—Ploiești—Buzău—Mărășești—Bacău—Roman—Pașcani—Suceava—Vicșani (punct de frontieră și vamă) cu legături spre Ucraina și Polonia. Câteva noduri de c.f. (Dolhasca, Verești, Suceava, Dărmănești, Vama) permit ramificarea liniilor de c.f. către alte direcții. Linia de c.f. Suceava—Vatra Dornei, care străbate (în arealul com. Iacobeni) prelungirile Obcinei Mestecăniș printr-un tunel lung de 1 666 m, aflat la 956 m alt., a fost prelungită (în perioada interbelică) spre Dorna Candrenilor—Lunca Ilvei—Ilva Mică—Năsăud, asigurând legăturile cu Transilvania. La sf. anului 1996, lungimea drumurilor publice din arealul jud. S. totaliza 2 330 km (din care 650 km drumuri modernizate, locul 2 pe țară după jud. Caraș-Severin), cu o densitate de 27,2 km/100 km^2. Cu toate că jud. S. este împânzit de drumuri și șosele care se întretaie în numeroase locuri, formând importante noduri rutiere (Suceava, Rădăuți, Păltinoasa, Frasin, Pojorâta, Vatra Dornei ș.a.), din cauza suprafeței mari a acestuia (8 553 km^2) rezultă o densitate mică (27,2 km/100 km^2) a rețelei de drumuri, inferioară mediei pe țară (30,7 km/100 km^2). Traficul aerian de mărfuri și călători se efectuează

prin intermediul aeroportului din com. Salcea, situat la 12 km E de municipiul Suceava.

Învățământ, cultură și artă. După dec. 1989, rețeaua unităților de învățământ de pe terit. jud. **S.** funcționează atât în regim de stat, cât și în sistem particular. În anul școlar 1996-1997, în jud. **S.** își desfășurau activitatea 472 grădinițe de copii, cu 25 939 copii înscriși și 1 266 educatori, 501 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 88 656 elevi și 6 319 cadre didactice, 34 licee, cu 22 013 elevi și 1 966 profesori, 23 școli profesionale, cu 8 305 elevi și 160 profesori, o universitate („Ștefan cel Mare", la Suceava) cu 5 facultăți, 2 969 studenți și 208 profesori. La sf. anului 1996, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea zece case de cultură, 134 cămine culturale, 37 cinematografe, 559 biblioteci, cu 4 779 000 vol., 22 muzee, 15 ansambluri folclorice cu programe complexe (între care ansamblul artistic „Ciprian Porumbescu"), numeroase formații de dansuri populare, tarafuri, fanfare etc. Activitatea sportivă suceveană se desfășoară în cadrul celor 102 cluburi și 234 secții sportive, cu 5 297 sportivi legitimați, 237 antrenori și 307 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, rețeaua unităților sanitare de pe cuprinsul jud. **S.** era formată din nouă spitale, cu 4 777 paturi (un pat de spital la 149 locuitori), 14 policlinici (din care două sunt privatizate), 188 dispensare, un preventoriu, 60 de cabinete medicale private, 62 cabinete stomatologie particulare, 130 farmacii (din care 100 privatizate). În același an, asistența medicală era asigurată de 793 medici (un medic la 896 locuitori), 172 medici stomatologi (un medic stomatolog la 4 133 locuitori) și 3 150 cadre sanitare cu pregătire medie.

Turism. Varietatea și frumusețea peisajelor naturale, multitudinea monumentelor naturii, ale celor istorice și de artă feudală, bogăția, diversitatea și originalitatea elementelor etnografice și de artă populară (în mare parte nealterate), numeroasele stațiuni climaterice și balneo-climaterice, frecvența obiectivelor muzeistice, particularitățile florei și faunei (multe cuprinse în rezervații naturale) etc. asigură jud. **S.** un potențial turistic optim, situându-l printre regiunile clasice de turism ale țării (în special zona cunoscută sub denumirea de Nordul Bucovinei). Marea întindere a spațiului montan, subcarpatic și de podiș oferă o gamă largă de frumuseți peisagistice și de monumente ale naturii, printre care se remarcă relieful Masivului Călimani (cel mai reprezentativ edificiu vulcanic din Carpații românești), cu stâncile lui ruiniforme având forme fantastice (cunoscute sub numele de „12 Apostoli") și cu Parcul național de aici (15 300 ha), relieful carstic și rezidual al Masivului Rarău (lapiezuri, doline, chei, peșteri, turnuri, pereți abrupți, stânci svelte — Pietrele Doamnei, Pietrele Albe etc.), cu celebra sa rezervație forestieră de pe versantul de E, numită Codrul secular Slătioara (393,6 ha) și cu fânațele montane „Todirescu" (44 ha), cheile Bistriței de la Zugreni, valea superioară a Moldovei, turbăriile cu valoare terapeutică de la Poiana Stampei, rezervația naturală de molidișuri seculare (290 ha) și cea paleontologică (1 ha) de la Pojorâta, fânețele de la Bosanci ș.a. Cele mai valoroase monumente istorice și de arhitectură se găsesc la Suceava (Cetatea de Scaun, biserica Mirăuți, Mânăstirea Zamca, Mânăstirea „Sfântul Ioan cel Nou" ș.a.), Rădăuți (biserica „Sfântul Nicolae" sau Bogdana, catedrala ortodoxă ș.a.), Gura Humorului (Mânăstirea Voroneț), Mănăstirea Humorului, Sucevița, Vatra Moldoviței, Putna, Arbore, Pătrăuți, Siret, Baia (prima capitală a Moldovei) și multe altele. O atracție turistică deosebită o reprezintă vetrele folclorice și etnografice care abundă în forme multiple și originale, de la cântece și dansuri populare, până la veșminte, tipuri de case și gospodării, datini și obiceiuri străvechi etc. Arta populară se remarcă îndeosebi prin țesături și cusături (Arbore), bundițe, cojoace, chimire, instrumente populare (Câmpulung Moldovenesc, Ciocănești, Fundu Moldovei, Coșna, Vama, Vicovu de Sus, Frătăuții Vechi, Botoșana ș.a.), ceramică neagră (Marginea), case ornamentate artistic pe pereții exteriori (Ciocănești) etc. La toate acestea se mai adaugă numeroasele muzee și case memoriale la Suceava, Fălticeni, Mălini (satul natal al lui Nicolae Labiș), Spătărești (satul unde s-a născut actorul Matei Millo), Ciprian Porumbescu (numit anterior Stupca) ș.a., precum și renumitele stațiuni balneoclimaterice Vatra Dornei, Șaru Dornei, Poiana Negrii, Dorna Candrenilor, Cacica ș.a. La sf. anului 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. **S.** era de 4 979 locuri, repartizate în 25 de hoteluri și moteluri, un han, cinci cabane, două campinguri, 11 vile, cinci pensiuni, patru tabere pentru copii și 34 de case țărănești (care practică noua formă de agroturism). Indicativ auto: *SV*.

Localităţile jud. Suceava

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. CÂMPULUNG MOLDOVENESC	
2. FĂLTICENI	1. Şoldăneşti 2. Ţarna Mare
3. RĂDĂUŢI	
4. SUCEAVA	

II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*	*Satele care aparţin oraşului*
1. GURA HUMORULUI	1. Voroneţ	
2. SIRET	1. Mănăstioara 2. Pădureni	
3. SOLCA		1. Poieni-Solca
4. VATRA DORNEI	1. Argestru 2. Roşu 3. Todireni	

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. ADÂNCATA	1. **Adâncata** 2. Arţari 3. Bereşti 4. Călugăreni 5. Feteşti 6. Hănţeşti
2. ARBORE	1. **Arbore** 2. Bodnăreni 3. Clit
3. BAIA	1. **Baia** 2. Bogata
4. BĂLCĂUŢI	1. **Bălcăuţi** 2. Gropeni 3. Negostina
5. BILCA	1. **Bilca**
6. BOGDĂNEŞTI	1. **Bogdăneşti**
7. BOROAIA	1. **Boroaia** 2. Bărăşti 3. Giuleşti 4. Moişa 5. Săcuţa
8. BOSANCI	1. **Bosanci** 2. Cumpărătura
9. BOTOŞANA	1. **Botoşana** 2. Comăneşti 3. Humoreni
10. BREAZA	1. **Breaza** 2. Breaza de Sus 3. Pârâu Negrei
11. BRODINA	1. **Brodina** 2. Brodina de Jos 3. Cununschi 4. Dubiusca 5. Ehreşte 6. Falcău 7. Norocu 8. Paltin 9. Sadău 10. Zalomestra
12. BROŞTENI	1. **Broşteni** 2. Cotârgaşi 3. Dârmoxa 4. Frasin 5. Hăleasa 6. Holda 7. Holdiţa 8. Lungeni 9. Neagra 10. Pietroasa
13. BUNEŞTI	1. **Buneşti** 2. Petia 3. Podeni 4. Şes 5. Uncești
14. CACICA	1. **Pârteştii de Sus** 2. Cacica 3. Maidan 4. Runcu

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

5. Solonețu Nou

15. CAJVANA
1. **Cajvana**
2. Codru

16. CALAFINDEȘTI
1. **Calafindești**
2. Botoșanița Mare
3. Călinești
4. Șerbăuți

17. CÂRLIBABA
1. **Cârlibaba**
2. Cârlibaba Nouă
3. Iedu
4. Șesuri
5. Țibău
6. Valea Stânei

18. CIPRIAN PORUMBESCU
1. **Ilișești**
2. Bălăceana
3. Brașca
4. Ciprian Porumbescu

19. CORNU LUNCII
1. **Cornu Luncii**
2. Băișești
3. Brăiești
4. Dumbrava
5. Păiseni
6. Sasca Mare
7. Sasca Mică
8. Sasca Nouă
9. Șinca

20. CRUCEA
1. **Crucea**
2. Chiril
3. Cojoci
4. Satu Mare

21. DĂRMĂNEȘTI
1. **Măriței**
2. Călinești
3. Călinești-Vasilache
4. Dănila
5. Dărmănești
6. Mărițeia Mică

22. DOLHASCA
1. **Dolhasca**
2. Budeni
3. Gulia
4. Poiana
5. Poienari
6. Probota
7. Siliștea Nouă
8. Valea Poienei

23. DOLHEȘTI
1. **Dolhești Mari**
2. Dolhești Mici
3. Valea Bourei

24. DORNA-ARINI
1. **Cozănești**
2. Dorna-Arini
3. Gheorghițeni
4. Ortoaia
5. Rusca
6. Sunători

25. DORNA CANDRENILOR
1. **Dorna Candrenilor**
2. Coșna
3. Dealu Floreni
4. Podu Coșnei
5. Poiana Negrii
6. Românești
7. Teșna
8. Valea Bancului

26. DORNEȘTI
1. **Dornești**
2. Iaz

27. DRĂGOIEȘTI
1. **Măzănăești**
2. Berchișești
3. Corlata
4. Drăgoiești
5. Lucăcești

28. DRĂGUȘENI
1. **Drăgușeni**
2. Broșteni
3. Gara Leu

29. DUMBRĂVENI
1. **Dumbrăveni**
2. Sălăgeni

30. FÂNTÂNELE
1. **Fântânele**
2. Bănești
3. Cotu Dobei
4. Slobozia
5. Stamate

31. FORĂȘTI
1. **Forăști**
2. Antoceni
3. Boura
4. Manolea
5. Oniceni
6. Roșiori
7. Ruși
8. Țolești
9. Uidești

32. FRASIN
1. **Frasin**
2. Bucșoaia
3. Doroteia
4. Plutonița

33. FRĂTĂUȚII NOI
1. **Frătăuții Noi**
2. Costișa

34. FRĂTĂUȚII VECHI
1. **Frătăuții Vechi**
2. Măneuți

35. FRUMOSU
1. **Frumosu**
2. Deia
3. Dragoșa

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

36. FUNDU MOLDOVEI	1. **Fundu Moldovei** 2. Botuș 3. Botușel 4. Braniștea 5. Colacu 6. Delnița 7. Deluț 8. Obcina 9. Plai 10. Smida Ungurenilor
37. GĂLĂNEȘTI	1. **Gălănești** 2. Hurjuieni 3. Voitinel
38. GRĂMEȘTI	1. **Grămești** 2. Bălinești 3. Botoșanița Mică 4. Rudești 5. Verbia
39. GRĂNICEȘTI	1. **Grăniceşti** 2. Dumbrava 3. Gura Solcii 4. Iacobești 5. Românești 6. Slobozia Sucevei
40. HORODNIC	1. **Horodnic de Jos** 2. Horodnic de Sus
41. HORODNICENI	1. **Horodniceni** 2. Botești 3. Brădățel 4. Mihăiești 5. Rotopănești
42. IACOBENI	1. **Iacobeni** 2. Botoș 3. Ciocănești 4. Mestecăniș
43. IPOTEȘTI	1. **Ipotești** 2. Lisaura 3. Tișăuți
44. IZVOARELE SUCEVEI	1. **Izvoarele Sucevei** 2. Bobeica 3. Brodina
45. LITENI	1. **Liteni** 2. Corni 3. Roșcani 4. Rotunda 5. Silișteа 6. Vercicani
46. MARGINEA	1. **Marginea**
47. MĂLINI	1. **Mălini** 2. Iesle 3. Pâraie 4. Poiana Mărului 5. Văleni-Stânișoara
48. MĂNĂSTIREA HUMORULUI	1. **Mănăstirea Humorului** 2. Pleșa 3. Poiana Micului
49. MILIȘĂUȚI*	1. **Bădeuți** 2. Gara 3. Iaslovăț 4. Lunca 5. Milișăuți
50. MITOCU DRAGOMIRNEI	1. **Mitocu Dragomirnei** 2. Dragomirna 2. Lipoveni 4. Mitocași
51. MOARA	1. **Moara Nica** 2. Bulai 3. Frumoasa 4. Groapa Vlădichii 5. Liteni 6. Moara Carp 7. Vornicenii Mari 8. Vornicenii Mici
52. MOLDOVA-SULIȚA	1. **Moldova-Sulița** 2. Benia
53. MOLDOVIȚA	1. **Moldovița** 2. Argel 3. Demacușa 4. Rașca
54. MUȘENIȚA	1. **Baineț** 2. Băncești 3. Climăuți 4. Mușenița 5. Vășcăuți 6. Vicșani
55. OSTRA	1. **Ostra** 2. Tărnicioara
56. PANACI	1. **Panaci** 2. Catrinari 3. Coverca 4. Drăgoiasa 5. Glodu 6. Păltiniș
57. PĂLTINOASA	1. **Păltinoasa** 2. Capu Codrului

* Până la 7 sept. 1976, com. Milișăuți s-a numit Bădeuți, iar între 7 sept. 1976 și 20 mai 1996 a purtat numele Emil Bodnaraș

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

58. PĂTRĂUȚI
1. **Pătrăuți**

59. PÂRTEȘTII DE JOS
1. **Pârteștii de Jos**
2. Deleni
3. Varvata
4. Vârfu Dealului

60. POIANA STAMPEI
1. **Poiana Stampei**
2. Căsoi
3. Dornișoara
4. Pilugani
5. Prăleni
6. Tătaru
7. Teșna

61. POJORÂTA
1. **Pojorâta**
2. Valea Putnei

62. PREUTEȘTI
1. **Preuteşti**
2. Arghira
3. Bahna Arin
4. Basarabi
5. Hârtop
6. Huși
7. Leucușești

63. PUTNA
1. **Putna**
2. Gura Putnei

64. RĂDĂȘENI
1. **Rădășeni**
2. Lămășeni
3. Pocoleni

65. RÂȘCA
1. **Râșca**
2. Buda
3. Dumbrăveni
4. Jahalia
5. Slătioara

66. SADOVA
1. **Sadova**

67. SALCEA
1. **Salcea**
2. Mereni
3. Plopeni
4. Prelipca
5. Văratec

68. SATU MARE
1. **Satu Mare**
2. Țibeni

69. SIMINICEA
1. **Siminicea**
2. Grigorești

70. SLATINA
1. **Slatina**
2. Găinești
3. Herla

71. STRAJA
1. **Straja**

72. STROIEȘTI
1. **Stroiești**
2. Vâlcelele
3. Zaharești

73. STULPICANI
1. **Stulpicani**
2. Gemenea
3. Negrileasa
4. Slătioara
5. Vadu Negrilesei

74. SUCEVIȚA
1. **Sucevița**
2. Voievodeasa

75. ȘARU DORNEI
1. **Neagra Șarului**
2. Gura Haitii
3. Plaiu Șarului
4. Sărișor
5. Sărișoru Mare
6. Șaru Bucovinei
7. Șaru Dornei

76. ȘCHEIA
1. **Șcheia**
2. Florinta
3. Mihoveni
4. Sfântu Ilie
5. Trei Movile

77. TODIREȘTI
1. **Todirești**
2. Costâna
3. Părhăuți
4. Sârghiești
5. Solonеț

78. UDEȘTI
1. **Udești**
2. Chilișeni
3. Luncușoara
4. Mănăstioara
5. Plăvălari
6. Poieni-Suceava
7. Racova
8. Reuseni
9. Rușii-Mănăstioara
10. Securiceni
11. Știrbăț

79. ULMA
1. **Ulma**
2. Costileva
3. Lupcina
4. Măgura
5. Nisipitu

80. VADU MOLDOVEI
1. **Vadu Moldovei**
2. Cămârzani
3. Ciumulești
4. Cotu Băii
5. Dumbrăvița
6. Fântâna Mare
7. Ioneasa
8. Mesteceni
9. Movileni
10. Nigotești
11. Praxia
12. Spătărești

BUJASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

81. VALEA MOLDOVEI	1. **Valea Moldovei** 2. Capu Câmpului 3. Mironu
82. VAMA	1. **Vama** 2. Molid 3. Prisaca Dornei 4. Strâmtura
83. VATRA MOLDOVIȚEI	1. **Vatra Moldoviței** 1. Ciumârna 3. Paltinu
84. VEREȘTI	1. **Vereşti** 2. Bursuceni 3. Corocăieşti 4. Hancea
85. VICOVU DE JOS	1. **Vicovu de Jos**
86. VICOVU DE SUS	1. **Vicovu de Sus** 2. Bivolăria
87. VOLOVĂȚ	1. **Volovăț** 2. Burla
88. VULTUREȘTI	1. **Pleşeşti** 2. Giurgeşti
	3. Hreaţca 4. Jacota 5. Mereşti 6. Osoi 7. Valea Glodului 8. Vulturești
89. ZAMOSTEA	1. **Zamostea** 2. Badragi 3. Ciomârtan 4. Cojocăreni 5. Corpaci 6. Lunca 7. Nicani 8. Răuţeni 9. Tăuteşti
90. ZVORIȘTEA	1. **Zvoriştea** 2. Buda 3. Dealu 4. Poiana 5. Slobozia 6. Stânca 7. Stâncuţa 8. Şerbăneşti

SUCEVENI, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Pod. Covurlui, în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului; 1 836 loc. (1 iul. 1997): 853 de sex masc. și 983 fem. Viticultură. Pe terit. satului Suceveni au fost descoperite (1969) urmele unei așezări neolitice, fortificată cu șanț dublu, în care s-a găsit ceramică de tip Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.). Până la 17 febr. 1968, com. și satul S. s-au numit *Tudor Vladimirescu*. Cod poștal: 6256.

SUCEVIȚA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată într-o mică depresiune de la poalele de E ale Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Sucevița, la 49 km NV de municipiul Suceava; 2 694 loc. (1 iul. 1997): 1 314 de sex masc. și 1 380 fem. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). În satul Sucevița se află Mânăstirea Sucevița (de maici) cu biserica având hramul „Învierea Domnului", ctitorie din anii 1581-1584 a lui Gheorghe Movilă (episcop de Rădăuți și apoi mitropolit al Moldovei). Ulterior, fratele acestuia, Ieremia Movilă (vornic și apoi domn al Moldovei în perioadele 1595-1600 și 1600-1606) a adăugat bisericii câte un pridvor deschis (la N și la S) și a construit zidurile de incintă și turnurile de apărare. Protejată de o puternică incintă fortificată (100 x 104 m), cu ziduri înalte (6 m) și groase (3 m), întărite cu masive turnuri de colț, biserica mânăstirii, capodoperă a arhitecturii medievale moldovenești, păstrează atât la interior, cât și la exterior, un valoros ansamblu de picturi murale, executate în anii 1595-1596 (terminate la 26 iul. 1596) de către frații zugravi Ioan și Sofronie. Picturile, realizate într-o gamă cromatică variată, pe un fond predominant verde închis, într-un număr foarte mare de imagini (este biserica cu cel mai mare număr de imagini pictate), reprezintă o amplă

Sucevița. Vedere de ansamblu a complexului monahal

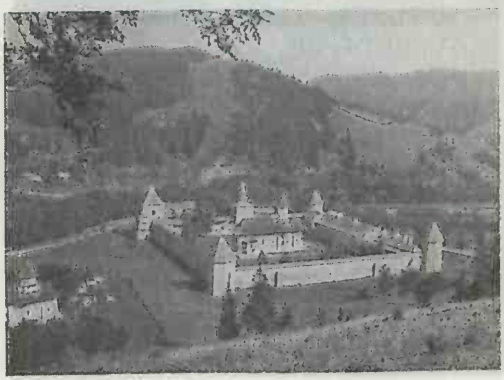

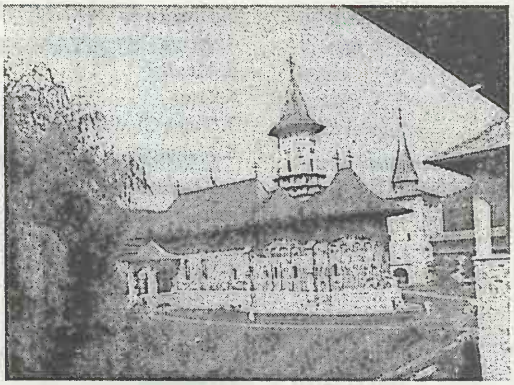

Sucevița. Biserica „Învierea Domnului" a Mânăstirii Sucevița

narațiune din *Vechiul* și *Noul Testament*, din istoria Bisericii creștine, din cultura greco-romană și din viața moldovenilor de la sf. sec. 16. Pe pereții interiori se remarcă scenele din „Geneză" și din „Viața lui Moise", „Legenda Sfântului Nicolae" ș.a., iar la exterior, „Scara lui Ioan Climax", „Arborele lui Ieseu", „Imnul acatist" ș.a. Ansamblul monahal a fost supus unor ample lucrări de restaurare în anii 1960-1970. Aici se află mormintele lui Gheorghe și Ieremia Movilă și ale familiei Movilești. Muzeul mânăstirii posedă o valoroasă colecție de obiecte de artă veche religioasă (epitaf din sec. 15, fereceturi în argint, broderii, manuscrise, obiecte de cult, învelitorile de mormânt ale lui Ieremia și Simion Movilă etc.). Obiectiv turistic. Biserica Mânăstirii Sucevița se află în evidența UNESCO ca monument de arhitectură. În satul Sucevița mai există, în cimitir, biserica „Arătarea Domnului" (1772). Cod poștal: 5881.

SUCIDAVA → Corabia.

SUCIU DE SUS, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Depr. Lăpuș, la poalele de S-SV ale M-ților Țibleș și cele de NE ale Culmii Breaza, pe râul Suciu; 6 497 loc. (1 iul. 1997): 3 280 de sex masc. și 3 127 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). Pe terit. satului Suciu de Sus, menționat documentar, prima oară, în 1325, au fost descoperite (1887, 1913, 1961) o necropolă de incinerație datând din Epoca bronzului mijlociu (sec. 15-14 î.Hr.) și o necropolă de înhumație de la începutul Epocii fierului (1200-450/300 î.Hr.) în care s-a găsit material arheologic caracteristic unei culturi (*Cultura Suciu*), reprezentată prin ceramică tipică (castroane tronconice carenate, cești cu o toartă supraînălțată, cu decor geometric spiralic ș.a.) și prin numeroase depozite de bronzuri. Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1771), în satul Larga. Cod poștal: 4882.

SUDIȚI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe dr. râului Ialomița; 2 337 loc. (1 iul. 1997): 1 141 de sex masc. și 1 196 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Creșterea păsărilor, ovinelor, bovinelor și porcinelor. Moară. Biserică zidită în 1856 prin osârdia lui T. Doicescu. Cod poștal: 8457.

SUHAIA 1. Lac de luncă, situat în partea de S a Câmpiei Boian, pe cursul inf. al râului Călmățui, în lunca de pe stg. văii Dunării, în arealul com. Suhaia, jud. Teleorman. Supr.: 10,94 km^2; vol.: 18 mil. m^3. Lungime: 5 km; lățime max.: 2 km. În anii 1960-1970, s-au efectuat lucrări de îndiguire și desecare a luncii Dunării, reducându-se mult luciul de apă al acestui lac (avea c. 20 km lungime și c. 4 km lățime max.), pentru redarea terenurilor scoase de sub ape, agriculturii.

2. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Boian, pe stg. Dunării, în zona de confl. cu râul Călmățui; 5 393 loc. (1 iul. 1997): 2 657 de sex masc. și 2 736 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, plante uleioase, legume etc. Viticultură. Piscicultură. Conacul „Capra" (1910). Cod poștal: 0795.

SUHARĂU, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în partea de N a Câmpiei Jijiei Superioare, pe cursul superior al râului Bașeu, la granița cu Ucraina; 5 088 loc. (1 iul. 1997): 2 456 de sex masc. și 2 632 fem. Parc dendrologic. În satul Oroftiana se află o cetate de pământ, extinsă pe 14 ha (sec. 8-10), și bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1797-1803, zidită prin strădania maiorului M. Petrovici și reparată în 1894) și „Sfântul Nicolae " (construită în anii 1848-1850 prin grija lui C. Frunzete și căzută în ruină după anul 1910), iar în satul Suharău, o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1792-1793), căptușită cu lut în 1897. În satul Lișna există o biserică din zid, cu hramul „Sfinții Voievozi", construită în anii

1814-1816 din inițiativa hatmanului Anastase Bașotă, cu unele transformări din 1847 și reparații în anii 1886-1888. În arealul com. **S.** se află pădurea Stuhoasa, cu fagi seculari, declarată rezervație forestieră. Cod poștal: 6862.

SUHARD 1. Munții ~, masiv muntos în partea de N a Carpaților Orientali, alcătuit din șisturi cristaline și dolomit, situat între râurile Bistrița Aurie (la N și E), Dorna (la S), Coșna (la V) și pasul Rodna, respectiv izv. Someșului Mare (la NV). Are aspectul unei culmi prelungi, cu direcție NV-SE, cu o creastă pr. care coboară altimetric de la 1 932 m în NV (vf. Omu, alt. max. a masivului) la 1 639 m în SE (vf. Oușoru) și care domină spre S Depr. Dornelor cu un abrupt de 500-600 m înălțime. Acoperit cu păduri de molid, iar la peste 1 500 m alt. pajiști naturale, folosite pentru păstorit.

2. Masiv muntos în SE M-ților Giurgeu (Carpații Orientali), alcătuit din calcare tithonice, care domină spre S valea superioară a Bicazului, pasul Bicaz și Lacu Roșu. Alt. max.: 1 589 m. La poalele masivului **S.** se află *Lacu Roșu* (lac de baraj natural). Obiectiv turistic. Cabană. Pârtie de schi în lungime de 2 400 m și diferență de nivel de 600 m.

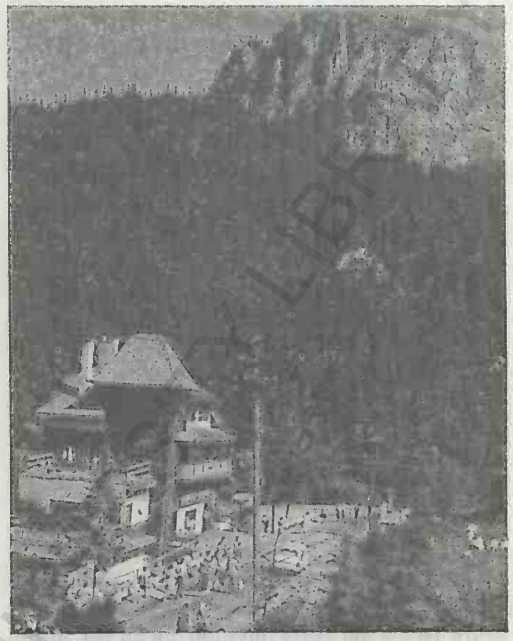

Suhard (2). Masivul Suhard

Suhard (1)

Abruptul Munților Suhard

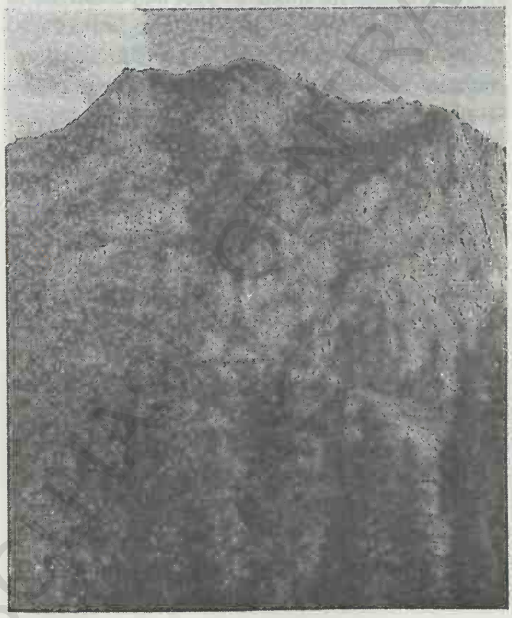

Vedere generală (în planul îndepărtat este vf. Oușoru)

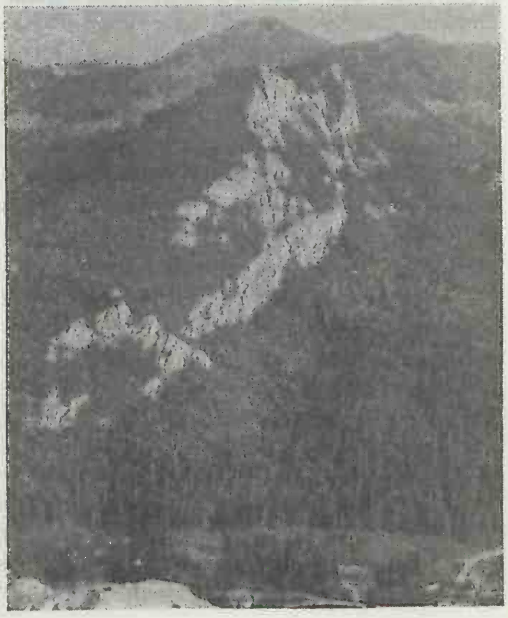

SUHU, râu, afl. stg. al Siretului pe terit. com. Șendreni, jud. Galați; 61 km; supr. bazinului: 378 km^2. Izv. din Pod. Covurlui, curge pe direcție N-S, drenând partea de S a Pod. Covurlui și partea centrală a Câmpiei Covurlui, iar pe terit. com. Independența își schimbă direcția de curgere spre SE, având albia paralelă cu cea a Siretului.

SULINA 1. Brațul central al Dunării (cel mai scurt și mai drept) care se desprinde din brațul Tulcea la al doilea ceatal/ramificație (Ceatalul Sfântu Gheorghe) și traversează partea mediană a Deltei Dunării, vărsându-se în Marea Neagră, la 900 m aval de orașul Sulina. Lungimea: 71 km; lățimea max.: 250 m; ad. max.: 18 m. În perioada 1880-1902, brațul **S.** a fost supus unor lucrări de canalizare, dragare și rectificare a cursului (brațul a fost scurtat de la 83,8 km la 71 km, iar coeficientul de sinuozitate a fost redus la 1,03), prin suprimarea coturilor care stânjeneau navigația, pentru asigurarea și menținerea unor adâncimi optime de navigație fluvio-maritimă (7-10 m). Prin acest braț se scurg 16,9% din apele fluviului, cu un vol. mediu de c. 700 m^3/s și o cantitate de aluviuni transportate de c. 5,8 mil. tone pe an. Este cel mai circulat braț al Dunării, cu un intens trafic fluvio-maritim de mărfuri și călători. La 2 sept. 1991, la Mila 30 + 170 m, a eșuat nava rusească de mărfuri „Rostok", blocând transversal canalul Sulina și îngreunând traficul. După mai multe încercări de scoatere a navei de sub apă și de deblocare a canalului, situația a rămas nerezolvată până în prezent (1998), navigația în această zonă desfășurându-se greu printr-o mică deviere a cursului care ocolește nava scufundată. Brațul **S.** este cunoscut și sub denumirea *canalul* **S.**

2. Oraș în jud. Tulcea, situat în partea de E a Deltei Dunării, pe țărmul de V al Mării Negre (la 900 m de apele acesteia), la 3,5 m alt. (este orașul situat la cea mai joasă altitudine din România), la gura de vărsare a brațului Sulina în Marea Neagră, la 29°41'24'' longitudine estică (este punctul care marchează extremitatea de E a țării), la 75 km E de municipiul Tulcea; 5 256 loc. (1 iul. 1997): 2 657 de sex masc. și 2 599 fem. Supr.: 3,28 km^2; densitatea: 1 602 loc./km^2. Important port fluvio-maritim. Reparații navale. Fabrică de conserve din pește. Far maritim (59 m înălțime), construit în 1982. Farul vechi, construit în 1802 și refăcut în 1842, se află astăzi în zona centrală a orașului, cu c.

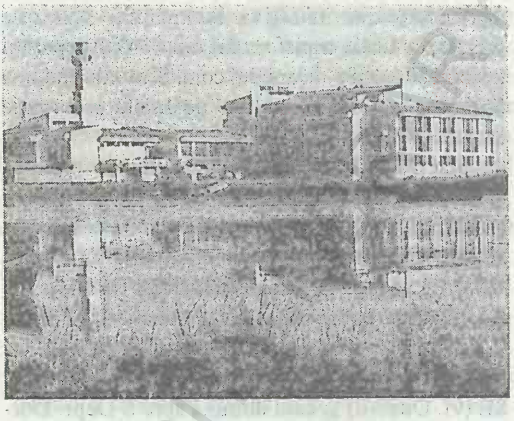

Sulina (2). Hotel „Sulina"

900 m în urma locului de vărsare a brațului Sulina în Marea Neagră, din cauza înaintării uscatului în mare ca urmare a depunerilor de aluviuni transportate de brațul Sulina. **Istoric.** Prima menționare a așezării datează din anul 950, când localitatea apare consemnată cu numele *Solina* în lucrarea *De administrando imperio* a împăratului bizantin Constantin VII Porfirogenetul. În documentele anului 1318, așezarea este amintită ca schelă genoveză, iar în 1327 figura pe o hartă întocmită de Pietro Visconti. În sec. 14-16, **S.** figurează în numeroase portulane și hărți italiene. În 1850, **S.** este menționată ca sat de pescari, iar în 1856 a căpătat statutul de porto-franco, pe care și l-a menținut până în preajma celui de-al doilea război mondial. **Monumente:** palatul Comisiei europene a Dunării de Jos (1860); biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1863-1868, restaurată în 1923); catedrala ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae", construită în două etape (1910-1912; 1933-1934); casa în care a locuit E. Botez, autorul romanului „Europolis" (inspirat din viața Sulinei), cunoscut sub pseudonimul literar de Jean Bart (sec. 19); farul vechi (1802, refăcut în 1842). Important centru turistic. Plaje. Cod poștal: 8829.

SULIȚA, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în partea de S a Câmpiei Jijiei Superioare, în zona de confl. a râului Burla cu Sitna; 5 394 loc. (1 iul. 1997): 2 600 de sex masc. și 2 794 fem. Spital (1883), în satul Sulița. Centru de ceramică populară roșie. Satul Șoldănești apare menționat documentar, prima oară, în 1490. În satul Sulița, într-o pădure de stejari de pe Dealul Cozancea, se află

Mânăstirea Cozancea (de călugări), cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din 1684 a paharnicului Constantin Balș. Biserica actuală a fost zidită în 1732, pe locul celei din lemn, prin strădania lui Vasile Balș. Așezământul monahal a fost închis de autoritățile comuniste în 1959 și redeschis în 1990. În anii 1990-1992 s-au mai construit două corpuri de chilii și s-a pictat integral biserica. Clopotniță din 1840. În satul Sulița există biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae" (1820-1826), alături de care se află o clopotniță din 1882, iar în satul Blândești a existat o biserică cu hramul „Sfinții Voievozi", construită în 1790 sau în anii 1840-1848 (reparată în 1878 și 1905) și demolată în perioada 1957-1959. În arealul com. S. se află lacul Drăcșani (440 ha), unul dintre cele mai mari iazuri din jud. Botoșani, amenajat pentru piscicultură și pentru irigații. Popas turistic. Cod poștal: 6287.

SULTANU, masiv deluros în Subcarpații Prahovei, reprezentând alt. max. a acestora (849 m).

SUPLAC, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică, la confl. cu Sântioana; 2 443 loc. (1 iul. 1997): 1 182 de sex masc. și 1 261 fem. Haltă de c.f. (în satul Laslău Mare). Nod rutier. Expl. de gaze naturale. În satul Suplac, menționat documentar, prima oară, în 1325, se află o biserică unitariană (1699). Cod poștal: 3256.

SUPLACU DE BARCĂU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în depresiunea omonimă (închisă de Dealurile Barcăului la S și Dealurile Viișoarei la N), pe râul Barcău; 4 843 loc. (1 iul. 1997): 2 441 de sex masc. și 2 402 fem. Stație de c.f. (în satul Suplacu de Barcău). Nod rutier. Expl. și rafinarea petrolului. Expl. de lignit (în satul Borumlaca) și de nisipuri bituminoase. Satul Suplacu de Barcău, menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, a fost grav afectat de inundațiile provocate de râul Barcău la 14-15 iun. 1997 (40 de case distruse și 8 victime). Cod poștal: 3798.

SUPLAI, Dealurile Suplaiului, zonă deluroasă în partea de N a Pod. Someșan, situată în extremitatea de E a Dealurilor Ciceului, între văile râurilor Sălăuța (la E) și Ilișua (la V). Dealurile Suplaiului, cu înălțimi cuprinse între 400 și 800 m alt., sunt alcătuite predominant din depozite helvețiene (argile marnoase, conglomerate, nisipuri) și sunt fragmentate de văi largi, cu versanți afectați de alunecări. Alt. max.: 853 m (vf. Surila). În arealul acestor dealuri se evidențiază câteva depresiuni bine individualizate (Suplai, Agrieș și Spermezeu).

SUPUR, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Crasnei și ale Codrului cu Câmpiile Tășnadului și Ardudului, pe râul Crsna; 4 690 loc. (1 iul. 1997): 2 231 de sex masc. și 2 459 fem. Reșed. com. S. este satul *Supuru de Jos*. Stație (în satul Supuru de Jos) și haltă de c.f. (în satul Supuru de Sus). Muzeu sătesc. Stație hidrologică (Supuru de Jos). Pomicultură (meri, pruni, peri). Satele Supuru de Jos și Supuru de Sus apar menționate documentar, prima oară, în 1215, iar satul Dobra în 1214. Bisericile ortodoxe cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Supuru de Sus (1789) și Hurezu Mare (1804). Cod poștal: 3972.

SURAIA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior, pe dr. Siretului; 8 189 loc. (1 iul. 1997): 4 166 de sex masc. și 4 023 fem. Stație de c.f. (în satul Suraia). Expl. de balast. Fabrică de sucuri naturale (din mere). Centru pomicol (meri, pruni, peri). Satul Dimaci, desființat la 17 febr. 1968 și înglobat în satul Suraia, apare menționat prima oară, la 12 ian. 1495, într-un act emis de domnul Ștefan cel Mare. În satul Suraia se află bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809) și „Cuvioasa Parascheva" (ante 1809, rezidită în 1888), iar în satul Bilierești, biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1809). Cod poștal: 5382.

SURANI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în zona Subcarpaților Buzăului, pe râul Lopatna; 1 879 loc. (1 iul. 1997): 941 de sex masc. și 938 fem. Expl. de gaze naturale. Pomicultură (pruni, meri, peri, nuci). Biserică (1816). Cod poștal: 2140.

SURDILA-GĂISEANCA, com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în SV Câmpiei Brăilei; 2 710 loc. (1 iul. 1997): 1 350 de sex masc. și 1 360 fem. Haltă de c.f. (în satul Surdila-Găiseanca). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume, pepeni ș.a. În satul Filipești, atestat documentar în 1835, au fost descoperite urmele unui castru roman din sec. 2-3. În satul Surdila-Găiseanca, întemeiat în 1851,

atestat documentar în 1862 și numit în trecut *Câță*, se află o biserică zidită în 1864. Cod poștal: 6061.

SURDILA-GRECI, com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în SV Câmpiei Brăilei; 1 755 loc. (1 iul. 1997): 856 de sex masc. și 899 fem. Stație de c.f. (în satul Surdila-Greci). Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, legume etc. Complex avicol. Sere legumicole. Satul Surdila-Greci a fost înființat în 1858. Cod poștal: 6055.

SURDUC, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de NV ale Dealurilor Gârboului și cele de SE ale culmii Prisnel, pe râul Someș, în zona de confl. cu râurile Almaș, Briglez și Cristolțel; 4 132 loc. (1 iul. 1997): 2 003 de sex masc. și 2 129 fem. Stație de c.f. (în satul Surduc). Nod rutier. Expl. de cărbune brun (în satele Surduc și Cristolțel) și de argilă. Fabrică de cărămidă și țiglă. În satul Tihău a funcționat, până în anii '60 ai sec. 20, un centru de ceramică populară roșie, iar în satele Turbuța și Tihău există meșteri artizani care confecționează împletituri din răchită. În arealul satului Tihău au fost descoperite (1958) urmele unui castru roman (129 x 144 m), datând din sec. 2-3, construit din zid, străjuit de turnuri dreptunghiulare. În satul Surduc, menționat documentar, prima oară, în 1554, se află castelul „Jozsica" (sec. 17, cu unele refaceri din sec. 19), iar în satul Turbuța, atestat documentar în 1387, există o biserică ortodoxă, din lemn (10,30 x 4,50 m), cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17, pictată în 1816). Cod poștal: 4686.

SURILA, masiv deluros în Dealurile Suplaiului, situat pe terit. jud. Bistrița-Năsăud, între râurile Sălăuța (la E), Bichigiu (la S și V) și Fiad (la N). Alt. max.: 853 (vf. Surila). Alcătuit din gresii, argile marnoase, conglomerate și nisipuri.

SURPATELE, Mânăstirea ~ → Frâncești.

SURU, vârf situat în extremitatea de V a M-ților Făgăraș, format din șisturi cristaline. Alt.: 2 283 m. Acoperit cu pășuni alpine. Cabană (1 450 m alt.).

SUSENI 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 10 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Piteștiului cu Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Dâmbovnic; 3 471 loc. (1 iul. 1997): 1 633 de sex masc. și 1 838 fem. Haltă de c.f. (în satul Suseni). Expl. de calcar. Fermă de creștere a ovinelor. Bisericile cu hramurile „Înălțarea Domnului" (1753) și „Sfânta Cuvioasă Parascheva" (1840), în satele Găleșești și Strâmbeni. Cod poștal: 0322.

2. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 5 sate, situată în partea de S a Depr. Giurgeu, la poalele de N ale vf. Amza (1 694 m alt.) din SE M-ților Gurghiu și cele de V ale M-ților Hășmaș, pe cursul superior al râului Mureș, în zona de confl. cu Belchin; 5 296 loc. (1 iul. 1997): 2 662 de sex masc. și 2 634 fem. Haltă de c.f. (în satul Valea Strâmbă). Nod rutier. Expl. de andezit (în satul Chileni). Moară de apă (1875) și muzeu etnografic (în satul Suseni). Piste pentru schi (în satul Valea Strâmbă). Satul Suseni apare menționat documentar, prima oară, în 1567. Biserică romano-catolică (sec. 15), cu zid de incintă și turn de poartă (în satul Valea Strâmbă). Rezervație speologică (peștera Șugău). Cod poștal: 4205.

3. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în zona Dealurilor Mureșului, pe dr. văii Mureșului; 2 204 loc. (1 iul. 1997): 1 086 de sex masc. și 1 118 fem. În satul Suseni, menționat documentar, prima oară, în 1319, se află un muzeu țărănesc și ruinele unei biserici din sec. 16. Cod poștal: 4245.

SUSLĂNEȘTI, Rezervația ~ → Mioarele.

SUTEȘTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 8 sate, situată în SE Piem. Oltețului, pe râul Pesceana; 3 910 loc. (1 iul. 1997): 1 940 de sex masc. și 1 970 fem. Viticultură. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1704, cu picturi originare) și „Sfinții Voievozi" (1813), în satul Mitrofani, „Adormirea Maicii Domnului" (1780), „Sfântul Nicolae" (1791-1793), „Sfinții Voievozi" (1808-1813) și „Sfinții Voievozi" (1822-1826), în satele Sutești, Cetățeaua, Racu și Boroșești. Cod poștal: 0918.

SUZANA, Mânăstirea ~ → Măneciu.

SVINECEA MARE, vârf în partea centrală a M-ților Almăj, alcătuit din calcare jurasice, constituind alt. max. a acestora (1 224 m). De la poalele lui de E izvorăsc râurile Berzasca și Rudăria.

SVINIȚA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită dintr-un sat, situată pe stg. văii Dunării, la poalele de S ale M-ților Almăj, la granița cu Iugoslavia; 1 328 loc. (1 iul. 1997): 626 de sex masc. și 702 fem. Pescuit. Aici au fost descoperite vestigiile unui castru roman din sec. 2-3. Ruinele cetății Trikule (1429). Rezervație paleontologică în care apar depozite jurasice ce conțin o faună marină abundentă (amoniți, belemniți, brahiopode, bivalve). Cod poștal: 1546.

Ş

ŞAG, com. în jud. Timiş, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Timişului, pe râul Timiş; 4 011 loc. (1 iul. 1997): 1 971 de sex masc. şi 2 040 fem. Staţie de c.f. (în satul Şag). Nod rutier. Expl. de nisip cuarţos, folosit în construcţii şi metalurgie. Prelucr. lemnului. Centru viticol (satul Parţa). Creşterea bovinelor. Pe terit. satului Parţa au fost descoperite (1945, 1949-1950, 1963) urmele unei extinse aşezări neolitice, cu trei niveluri, în care s-a găsit ceramică specifică Culturii Vinča (milen. 5-4 î.Hr.), reprezentată prin cupe cu picior, oale, farfurii ovale, alungite, vase cu umăr înalt sau sferice, cu decor geometric în zigzag sau meandric incizat, precum şi figurine. Satul Şag apare menţionat documentar, prima oară, în 1333, cu numele *Sagad*. Popas turistic. În arealul com. Ş. se află Mânăstirea Timişeni (de maici), întemeiată în 1944 de mitropolitul Vasile Lăzărescu. Biserica actuală, cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botăzătorul", a fost construită în perioada 1968-1972 prin grija I.P.S. Nicolae Corneanu şi pictată de Victor Jurcă. În satul Parţa, atestat documentar în 1334, se află biserica sârbească având hramul „Înălţarea Domnului" (1847-1851, cu iconostas pictat în 1851 de Ciolacović). Cod poştal: 1920

ŞAGU, com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Vingăi, pe cursurile superioare ale râurilor Slatina şi Apa Mare; 3 776 loc. (1 iul. 1997): 1 814 de sex masc. şi 1 962 fem. Staţie de c.f. (în satul Şagu). Viticultură. În satul Şagu, menţionat documentar, prima oară, în 1333, se află biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea Domnului în Ierusalim", construită la începutul anilor '90 (sfinţită la 14 oct. 1994). Cod poştal: 2937.

ŞAMŞUD, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 2 sate, situată la poalele Dealurilor Majei, pe cursul superior al râului Maja; 1 689 loc. (1 iul. 1997): 820 de sex masc. şi 869 fem. Izvoare cu ape minerale sulfuroase (în satul Valea Pomilor). Pomicultură (meri, peri, pruni). În stul Şamşud, menţionat documentar, prima oară, în 1349 se află biserica ortodoxă cu hramul „Înălţarea Domnului" (1885). Cod poştal: 4769.

ŞANŢ, com. în jud. Bistriţa-Năsăud, alcătuită din 2 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele de N ale M-ţilor Bârgău şi cele de SE ale M-ţilor Rodnei, pe cursul superior al Someşului Mare; 3 248 loc. (1 iul. 1997): 1 636 de sex masc. şi 1 612 fem. Expl. de min. complexe (în satul Şanţ) şi de min. cuprifere (în satul Valea Mare). Muzeu etnografic. Centru de prelucr. artistică a lemnului, de cusături şi ţesături populare. Satul Şanţ apare menţionat documentar, prima oară, în 1839. Cod poştal: 4533.

ŞARU DORNEI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 7 sate, situată în partea de S a Depr. Dornelor, la 903-1 100 m alt., la poalele de NE ale M-ţilor Căliman şi cele de NV ale M-ţilor Bistriţei, pe râul Neagra Şarului, la 130 km SV de municipiul Suceava; 4 314 loc. (1 iul. 1997): 2 104 de sex masc. şi 2 210 fem. Reşed. com. este satul *Neagra Şarului*. Expl. de min. de mangan (în satul Şaru Dornei), de sulf (în satul Gura Haitii) şi de turbă (în satul Neagra Şarului). Fabrică de brânzeturi şi caşcaval. Moară (1890), în satul Gura Haitii. Centrul unei interesante

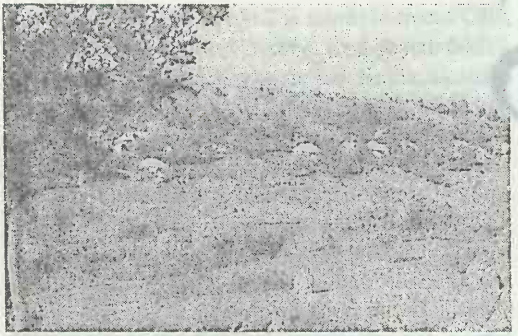

Şaru Dornei. Vedere generală

zone etnografice în care se confecționează cojoace lungi și bundițe decorate cu motive vegetale, zoomorfe sau geometrice (în satul Șaru Dornei). Centru de dogărie. Stație de îmbuteliere a apelor minerale (Șaru Dornei). Stațiune balneoclimaterică de interes general, recunoscută pentru apele sale minerale carbogazoase, bicarbonatate, sodice, calcice, magneziene, hipotone, analizate pentru prima oară în anul 1787 de geologul austriac Richard Hacquet. Rezultatele analizelor sale au fost publicate în lucrarea *Neueste physicalischpolitische Reisen in der Jahren 1788-1789 durch die dacischen und sarmatischen Karpathen*, apărută la Nürnberg în 1790, ce reprezintă prima analiză chimică a unei ape minerale din România. În 1888, dr. A. Löbel a făcut un studiu balneoclimatic al apelor minerale de la Șaru Dornei, pe care l-a publicat în „Bade-Zeitung" din Viena. Calitățile gustative ale apelor minerale de la Șaru Dornei (foarte acidulate) fac ca ele să fie utilizate în mod special ca ape de masă. În arealul com. Ș.D. se află rezervația naturală „Tinovul Șaru Dornei" (35 ha) în cadrul căreia vegetează mușchiul de turbă (*Sphagnum wulfianum*), pinul *(Pinus silvestris f. turfosa)* și peștera Luanei. Centru turistic și punct de plecare spre vf. Pietrosu din M-ții Călimani (2 100 m alt.). Cod poștal: 5988.

ŞASA → **Bucium.**

ŞĂRMĂŞAG 1. Dealurile Șărmășagului, zonă deluroasă situată în partea de N a Dealurilor Vestice (Dealurile Silvano-Someșene), extinsă la N de Măgura Șimleului, între văile râurilor Crasna (la V) și Maja (la E). Sunt alcătuite predominant din depozite argilo-nisipoase de vârstă pannoniană și prezintă culmi domoale, separate de culoare depresionare. Alt. max.: 348 m. Cunoscute și sub numele de *Dealurile Majei.*

2. Com. în jud. Sălaj, alcătuită din 6 sate, situată la poalele dealurilor omonime, pe râul Zalău, în zona de confl. cu Crasna; 6 828 loc. (1 iul. 1997): 3 350 de sex masc. și 3 478 fem. Nod feroviar și rutier. Expl. de lignit. În arealul satului Șărmășag, menționat documentar, prima oară, în 1355, a fost descoperit (1941) un tezaur dacic de argint, datând din a doua jumătate a sec. 1 î.Hr., alcătuit din patru brățări și trei fibule. În satul Ilișua, atestat documentar în 1321, se află o biserică reformată de la începutul sec. 17, cu turn din 1896. Cod poștal: 4794.

ŞĂULIA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Colinelor Comlodului (Câmpia Sărmașului), pe râul Bologa; 1 923 loc. (1 iul. 1997): 955 de sex masc. și 968 fem. Haltă de c.f. (în satul Șăulia). Culturi de cartofi și de cereale. Satul Șăulia apare menționat documentar, prima oară, în 1377. Cod poștal: 4383.

ŞCHEIA 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 7 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, la poalele culmii Șcheia; 3 975 loc. (1 iul. 1997): 2 042 de sex masc. și 1 933 fem. Viticultură. Satul Șcheia, cunoscut în trecut cu numele *Șcheia Pojorâști,* apare menționat documentar, prima oară, în 1443. În satul Drăgușeni se află casele boierești ale fam. Costachi (sec. 18), un rateș de plan dreptunghiular (sec. 19) și biserica având hramul „Sfântul Gheorghe", zidită în 1815 prin strădania lui Alexandru Rășcanu pe locul uneia din lemn ce data dinainte de anul 1737 și reparată în 1847 de Paraschiva Rășcanu; în satul Ferenciugi există o biserică din cărămidă, cu hramul „Sfânta Treime" (ante 1783), iar în satul Șcheia, o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Gheorghe" (sec. 17), conacul „Alexandrescu" (sec. 19) și un bordei (sec. 19). Cod poștal: 6616.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în partea centrală a Pod. Sucevei, pe dr. râului Suceava, la 4 km NV de municipiul Suceava; 6 819 loc. (1 iul. 1997): 3 351 de sex masc. și 3 468 fem. Nod rutier. Aici, armata comandată de Ștefan cel Mare a înfrânt (la 6 mart. 1486) oastea pretendentului la tron, Hruet (Hronoda), susținut de trupele turcești aflate sub comanda lui Bali-beg. În satul Sfântu Ilie se află biserica având hramul „Sfântul Ilie", ctitorie din 1488 a lui Ștefan cel Mare, cu un valoros ansamblu de picturi murale

interioare, executate în anii 1632-1653 (între care se remarcă un tablou votiv ce îl înfăţişează pe domn), şi catapeteasmă datând din anul 1705; în satul Şcheia există biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1841). Cod poştal: 5810.

ŞCHEIA POJORÂŞTI → Şcheia (1).

ŞCHEII BRAŞOVULUI, vechi cartier al municipiului Braşov, unul dintre pr. centre ale vieţii orăşeneşti a românilor din Transilvania. Pe lângă biserica „Sfântul Nicolae" din Şchei (→ Braşov [2]) a funcţionat, din 1493, cea mai veche şcoală românească din Transilvania. După stabilirea definitivă (1559) la Braşov a diaconului Coresi (?-1583), tipograf şi editor renumit, Ş.B. a devenit un înfloritor centru cultural, aici existând o importantă şcoală de traducători şi, totodată, un loc important unde se tipăreau numeroase cărţi româneşti şi slavoneşti. Astfel, în 1559, apare la Braşov *Întrebare creştinească*, prima carte românească tipărită de Coresi. În 1570, tot aici, au apărut două cărţi fundamentale pentru cultul ortodox: *Psaltirea românească* — se pare, o editare corectată şi stilizată a *Psaltirii Şcheiene* (copie din sec. 16 a unei traduceri în limba română a psalmilor lui David) şi *Liturghierul românesc* — prima carte de rit, tipărită în româneşte, probabil operă a traducătorilor de la biserica „Sfântul Nicolae" din Şcheii Braşovului. Ultima şi cea mai importantă carte românească tipărită de Coresi la Braşov este *Carte ce se cheamă evanghelie cu învăţătură*, 1581, care reprezintă o culme a activităţii sale tipografice şi a contribuţiei la dezvoltarea limbii literare. După o perioadă de stagnare, Ş.B. a cunoscut o nouă înflorire în prima jumătate a sec. 19, în special o dată cu apariţia primului număr, la 12 mart. 1838, a „Gazetei de Transilvania". Totodată, la Ş.B. a funcţionat în sec. 18-19 un centru de pictură pe sticlă a icoanelor, ca urmare a stabilirii aici (în jurul anului 1780) a unor iconari veniţi de la *Nicula*. La Ş.B. s-au format, printre alţii, iconarii Ghimbă, Dolfi, Ioan Popp, Ioan Trâmbiţaş ş.a.

ŞCHIAUCA → Perieţi (1).

ŞEGARCEA, oraş în jud. Dolj, situat în partea de E a Câmpiei Desnăţuiului, la 110 m alt., la 25 km S de municipiul Craiova; 8 763 loc. (1 iul. 1997): 4 323 de sex masc. şi 4 440 fem. Supr.: 4,21 km^2; densitatea: 2 081 loc./km^2. Staţie de c.f. Nod rutier. Fabrici de furfurol, de prelucr. a lemnului (mobilă, binale, lădiţe pentru legume ş.a.) şi de nutreţuri combinate. Centru viticol şi de vinificaţie. Cramă construită în anii 1904-1906, cu o capacitate de înmagazinare de 2,8 mil. litri. Anual, are loc la Ş. serbarea folclorică „Culesul viilor". **Istoric.** Informaţiile orale referitoare la întemeierea localităţii, perpetuate de-a lungul anilor, arată că aici s-au stabilit (fără a se menţiona data) câteva familii de olteni venite din Segarcea pe Olt (azi com. Segarcea-Vale, jud. Teleorman), care părăsiseră locurile natale din cauza birurilor grele. Pentru a-i atrage pe moşia sa şi a-i folosi ca forţă de muncă, Sultănica (proprietara acestor terenuri) le-a construit pe la mijlocul sec. 16 o biserică din lemn lângă un izvor de apă. În jurul acestui nucleu s-a dezvoltat ulterior aşezarea rurală care a fost declarată oraş la 17 febr. 1968. **Monumente:** biserica fostei Mânăstiri Şegarcea, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în jurul anului 1547, incendiată de tătari în timpul invaziei din anii 1716-1718, refăcută în 1862 şi reparată în anii 1903 şi 1925. Mânăstirea Şegarcea a fost mult timp metoh al bisericii Zlătari din Bucureşti. Cod poştal: 1168.

ŞEICA MARE, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, pe râul Vişa, în zona de confl. cu râul Calva; 4 820 loc. (1 iul. 1997): 2 426 de sex masc. şi 2 394 fem. Staţie de c.f. (în satul Şeica Mare). Nod rutier. Fabrică particulară de ţesături industriale (plase pentru cauciucuri, benzi rulante etc.), dată în folosinţă la 16 febr. 1996. Viticultură. În arealul satului Boarta au fost descoperite (1891, 1947-1949, 1965-1967) urmele unei aşezări neolitice, aparţinând Culturii Petreşti (sf. milen. 3 î.Hr.), peste care s-a suprapus o aşezare din perioada de tranziţie de la Neolitic la Epoca bronzului, aparţinând Culturii Coţofeni (2500-1800 î.Hr.). Tot aici a fost găsit un tezaur alcătuit din două coliere din aur, datând de la începutul primei Epoci a fierului — Hallstatt (1200-450/300 î.Hr.). Satul Şeica Mare apare menţionat documentar, prima oară, în perioada 1308-1310, iar apoi în 1351 ca reşed. a unui scaun săsesc. În 1705, în timpul Răscoalei curuţilor, satul a fost distrus aproape în întregime, fiind refăcut ulterior. În 1780, la Ş.M. a fost înfiinţată o şcoală românească. În satul Buia, atestat documentar în 1296, se află o biserică (sec. 15, cu turn din 1786), azi evanghelică, şi un castel construit în mai multe etape (sec. 14-17), care a fost pentru scurt timp în posesia lui Mihai Viteazul, după bătălia de

la Şelimbăr din 1599. În satul Şeica Mare există o cetate ţărănească, cu biserică de incintă (1503, cu unele transformări din sec. 16 şi 19), iar în satul Boarta, castelul „Tobias" (1770). Cod poştal: 2463.

ŞEICA MICĂ, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Pod. Hârtibaciului, pe stg. văilor Vişa şi Târnava Mare; 1 934 loc. (1 iul. 1997): 961 de sex masc. şi 973 fem. Viticultură. Creşterea bovinelor. Pe terit. satului Şeica Mică au fost descoperite urmele unei cetăţi de pământ, datând din Hallstatt (1200-450/300 î.Hr.), un tezaur dacic de argint (sec. 2 î.Hr.), alcătuit din trei coliere, cinci brăţări, un lanţ, două fibule, 356 denari republicani romani, urmele unei aşezări rurale, cu necropolă, din sec. 2-3 şi ale alteia din sec. 5-6, precum şi un tezaur de monede bizantine, din aur, ascuns la începutul sec. 6. În satul Şeica Mică, menţionat documentar, prima oară, în perioada 1311-1348, se află o biserică evanghelică (sec. 15, cu unele transformări din sec. 16 şi 19), fortificată în sec. 16, o casă parohială a bisericii evanghelice (1754) şi casa „Geiger" (1771, cu transformări ulterioare). Cod poştal: 3162.

ŞEITIN, com. în jud. Arad, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Aradului, pe dr. Mureşului; 2 680 loc. (1 iul. 1997): 1 314 de sex masc. şi 1 366 fem. Staţie de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase şi de nutreţ, cartofi, legume etc. Cod poştal: 2953.

ŞELARU, com. în jud. Dâmbovita, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râurile Dâmbovnic şi Glavacioc; 3 853 loc. (1 iul. 1997): 1 914 de sex masc. şi 1 939 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase şi de nutreţ, legume etc. Biserica având hramul „Sfânta Cuvioasă Parascheva" (1866), în satul Fierbinţi. Cod poştal: 0170.

ŞELIMBĂR, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Sibiu, în zona de confl. a râului Sebeş cu Cibin, la 5 km SE de municipiul Sibiu; 4 666 loc. (1 iul. 1997): 2 274 de sex masc. şi 2 292 fem. Halte de c.f. (în satele Şelimbăr şi Veştem). Pomicultură (meri, peri, pruni). Creşterea porcinelor (în satul Veştem). La Ş., armata comandată de Mihai Viteazul a înfrânt (la 18/28 oct. 1599) oastea transilvană a principelui Andrei Báthori. Domnul Ţării Româneşti a înaintat apoi către Alba Iulia, intrând triumfal în aceasta la 21 oct./1 nov. 1599, instituindu-şi astfel stăpânirea asupra întregului terit. al Transilvaniei. În satul Şelimbăr, menţionat documentar, prima oară, în 1323, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică evanghelică), cu unele transformări din sec. 15 şi 19, ruinele unei cetăţi ţărăneşti din sec. 15 şi un monument comemorativ ridicat în 1932 în amintirea victoriei obţinute de Mihai Viteazul în lupta cu oastea lui Andrei Báthori. Bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1787) şi „Sfânta Maria" (construită în 1824 pe locul uneia ce data din 1690; turn-clopotniţă din 1690), în satele Mohu şi Bungard. Cod poştal: 2428.

ŞENDRENI, com. în jud. Galaţi, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior, pe stg. Siretului, în zona de confl. cu râul Mălina, care înainte de vărsarea în Siret, formează lacul Mălina; 2 459 loc. (1 iul. 1997): 1 275 de sex masc. şi 1 184 fem. Staţie (în satul Şendreni) şi haltă de c.f. (în satul Şerbeştii Vechi). Nod rutier. Abator şi antrepozite frigorifice. Prelucr. lemnului (lăzi şi ambalaje). Piscicultură. Pe terit. satului Şendreni au fost descoperite (1961) urmele unei aşezări romane cu necropolă (sec. 2-3), în care s-au găsit o statuie de dimensiuni mari a lui Iupiter Dolihenus stând în picioare pe un taur şi un relief al Cavalerului trac. Pe malul lacului Mălina a fost identificată o aşezare autohtonă de bordeie (sec. 10-11). Rezervaţia paleontologică Barboşi (Tirighina), cu faună de moluşte fosile din Cuaternarul inferior. Cod poştal: 6224.

ŞENDRICENI, com. în jud. Botoşani, alcătuită din 3 sate, situată în NV Câmpiei Jijiei Superioare, la contactul cu Dealul Bour (Pod. Sucevei), pe râul Buhai; 3 865 loc. (1 iul. 1997): 1 937 de sex masc. şi 1 928 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni, nuci). Creşterea bovinelor. În satul Horlăceni, menţionat documentar, prima oară, la 1 mai 1384, au fost descoperite vestigiile unei aşezări din Epoca fierului şi o necropolă feudală cu 30 de morminte. În satul Şendriceni se află bisericile cu hramurile „Sfinţii Voievozi" (1822), „Adormirea Maicii Domnului" (zidită în 1862 pe locul uneia din lemn din 1756) şi „Adormirea Maicii Domnului" (1863), iar în satul Horlăceni, biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (1788). Rezervaţie naturală (pădurea Horlăceni). Cod poştal: 6860.

ŞEPREUŞ, com. în jud. Arad, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Câmpiei Crişurilor cu Câmpia Cermei, pe râul Sartiş; 2 801 loc. (1 iul. 1997): 1 368 de sex masc. şi 1 433 fem. Nod rutier.

Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase şi de nutreţ. Satul Şepreuş apare menţionat documentar, prima oară, în 1407. Castel (sec. 19). Cod poştal: 2984.

ŞERBĂNEŞTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe dr. văii Vedea; 3 157 loc. (1 iul. 1997): 1 564 de sex masc. şi 1 593 fem. Nod rutier. Culturi de cereale. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1853) şi „Sfântul Ioan Botezătorul" (1874), în satele Şerbăneştii de Sus şi Şerbăneşti. Cod poştal: 0870.

ŞERBEŞTI → Ştefan cel Mare (4).

ŞERCAIA, com. în jud. Braşov, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Depr. Făgăraş, pe râul Olt, la confl. cu Şercaia; 2 552 loc. (1 iul. 1997): 1 276 de sex masc. şi 1 276 fem. Staţie de c.f. (în satul Şercaia). Nod rutier. Expl. de turbă şi de tufuri vulcanice. Fabrică de cherestea. Creşterea bovinelor, bubalinelor şi porcinelor. Pe terit. satului Hălmeag au fost descoperite urmele unei aşezări romane (sec. 2 d.Hr.) în care s-a găsit un *umbo* (garnitura metalică centrală a unui scut) din bronz argintat, decorat cu motive geometrice vegetale şi zoomorfe, realizate prin *niellare* (tehnică decorativă care constă în încrustarea de metal în metal), cu o inscripţie indescifrabilă. În satul Hălmeag, menţionat documentar în 1211 cu numele *Castrum Almage*, se află o biserică construită în anii 1160-1190 (azi biserică evanghelică), monument reprezentativ al arhitecturii transilvănene din perioada de tranziţie de la romanic la gotic. În satul Şercaia, menţionat documentar, prima oară, în 1235, există o biserică din sec. 14 (azi biserică evanghelică), fortificată, iar în satul Vad, o biserică ortodoxă din 1870. În arealul satului Vad se află o poiană cu narcise (Dumbrava Vadului, 391,9 ha), declarată monument al naturii, în care specia dominantă este narcisa (*Narcissus stellaris*), care, împreună cu ţăpoşica (*Nardus stricta*) şi iarba vânătă (*Molinia caerulea*) formează o asociaţie vegetală caracteristică. Cod poştal: 2261.

ŞERPĂTEŞTI, localitate situată la N de Giurgiu (azi dispărută) unde, la 15 ian. 1595, paharnicul Manta (boier, mare dregător în timpul domniei lui Mihai Viteazul) a înfrânt armata turco-tătară în urma unui atac întreprins prin surprindere pe timp de noapte.

ŞES, Muntele ~ → Plopiş (1).

ŞESUL CRAIULUI, Rezervaţia ~ → Poşaga.

ŞETREF, pas de înălţime situat în partea de N a Carpaţilor Orientali, între M-ţii Rodnei (la E) şi M-ţii Ţibleşului (la V), la 817 m alt. Este străbătut de o şosea modernizată şi de o linie de c.f. (Salva—Vişeu de Jos), construită în 1948 (61 km lungime) cu ajutorul brigăzilor voluntare de tineret, care asigură legăturile rutiere şi feroviare între partea de N a Transilvaniei şi Maramureş.

ŞIBOT, com. în jud. Alba, alcătuită din 4 sate, situată în culoarul Orăştiei, pe râul Mureş, la confl. cu râul Cugir, la poalele de SV ale M-ţilor Trascău; 2 521 loc. (1 iul. 1997): 1 246 de sex masc. şi 1 275 fem. Staţie (în satul Şibot) şi haltă de c.f. (în satul Balomiru de Câmp). Centru de prelucr. artistică a lemnului (în satul Băcăinţi). Pe terit. satului Sărăcsău a fost descoperit (1950) un tezaur dacic de argint (sec. 1 d.Hr.), alcătuit din opt fibule, un ac de fibulă, două coliere din bandă de argint, o brăţară, două inele ş.a. În satul Băcăinţi se află ruinele turnului bisericii din piatră (sec. 13), iar în satul Şibot, atestat documentar în 1281, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) şi monumentul închinat lui Pavel Chinezul — erou al luptei de la Câmpu Pâinii (13 oct. 1479).

ŞICLOD, masiv deluros situat la marginea de E a Pod. Transilvaniei, în partea de N a Dealurilor Târnavelor, care domină dinspre S Depr. Praid. Alt.: 1 028 m.

ŞICULA, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în partea de S a Câmpiei Cermei, pe Crişu Alb; 4 522 loc. (1 iul. 1997): 2 148 de sex masc. şi 2 374 fem. Nod rutier. Satele Şicula şi Chereluş apar menţionate documentar, prima oară, în 1334, iar satul Gurba în 1213. Cod poştal: 2866.

ŞIEU 1. Râu, afl. stg. al Someşului Mare în apropiere de oraşul Beclean; 68 km; supr. bazinului: 1 800 km^2. Izv. din NV M-ţilor Căliman, de sub vf. Poiana Tomii, curge mai întâi vijelios pe c. 15 km, pe direcţie NE-SV, iar apoi, în arealul com. Şieuţ, îşi schimbă brusc direcţia de curgere către NV, drenând Depr. Şieuţ şi Depr. Budacu, separând Dealurile Bistriţei (la E) de culmea Şieu şi Dealurile Lechinţei (la V). În aval de com. Şieu-Măgheruş, valea se lărgeşte, căpătând aspect de culoar, iar râul are un curs leneş şi foarte meandrat. Afl. pr.: Budueşel, Bistriţa ardeleană, Rosua (pe dr.), Dipşa (pe stg.).

2. Culmea Şieului, culme deluroasă în partea de N a Pod. Transilvaniei, cu alt. de 500-650 m, alcătuită din conglomerate tortoniene, cutate şi străpunse de sâmburi diapiri. Se află interpusă sub forma unei

săgeți, cu vârful spre NV, între văile Șieului (la NE) și Dipșei (la SV). Este de fapt o prelungire sub forma unui ax anticlinal, spre NV, a Dealurilor Mureșului, care domină unitățile limitrofe prin pante accentuate, cu o diferență de nivel de 150-250 m. Culmea Șieu prezintă două înșeuări transversale (Herina și Posmuș) care reprezintă vechile trasee ale unor văi coborâte din M-ții Călimani. Alt. max.: 691 m (vf. Pălținiș).

3. Com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Budacu, pe cursul superior al râului Șieu, la poalele de NE ale Culmii Șieu; 3 282 loc. (1 iul. 1997): 1 652 de sex masc. și 1 630 fem. Stație de c.f. (în satul Șieu). Nod rutier. Centru pomicol (meri, pruni, peri) și viticol. În satul Șieu, menționat documentar, prima oară, în 1319, se află o biserică din sec. 16 (azi biserică reformată) și castelul „Rákóczi" (sec. 18), în stil baroc, iar în satul Posmuș, atestat documentar în 1319, o biserică evanghelică (sec. 16, cu transformări radicale din 1850 și clopotniță din 1923) și castelul „Teleki" (sec. 17). În arealul satului Posmuș se află o pădure de larice (*Larix decidua*), declarată rezervație forestieră. Cod poștal: 4412.

ŞIEU-MĂGHERUŞ, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Bistriței cu Dealurile Lechinței, la poalele de N ale Culmii Șieu, pe cursul mijlociu al râului Șieu, la confl. cu Dipșa; 3 699 loc. (1 iul. 1997): 1 837 de sex masc. și 1 862 fem. Nod de c.f. (stații de c.f. în satele Sărățel și Șieu-Măgheruș și haltă de c.f. în satul Arcalia). Expl. de balast (în satul Sărățel). Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea porcinelor. Stațiune de cercetări complexe a Universității din Cluj-Napoca, având sediul în castelul „Bethlen" (în satul Arcalia). Pe terit. satului Arcalia a fost descoperit (ante 1876 și 1888) un mormânt de înhumație, datând din Hallstatt (1200-450/300 î.Hr.), în care s-au găsit roțile (cu patru spițe, butuc și obezi din bronz cu lemn) unui car de luptă, iar în arealul satului Sărățel, pe Dealul Cetate, au fost scoase la iveală (1959, 1962) urmele unei cetăți dacice cu fortificație de pământ (circumvalație cu șanț) datând din sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr. După cucerirea Daciei, romanii au construit aici două turnuri de pază (din care se mai păstrează doar fundațiile). Satul Șieu-Măgheruș apare menționat documentar, prima oară, în 1292. În satul Arcalia se află un parc dendrologic

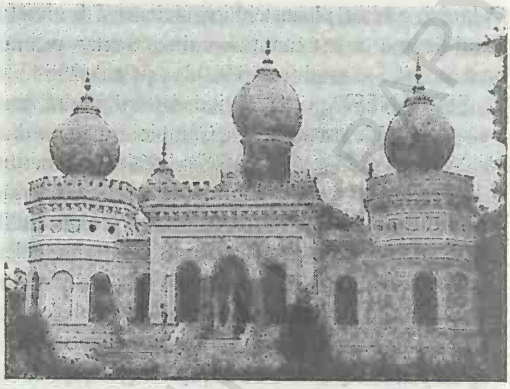

Șieu-Măgheruș. Castelul „Bethlen" din satul Arcalia

(16 ha), iar în satul Sărățel un masiv de sare (20 ha), ambele ocrotite de lege, declarate rezervație forestieră și, respectiv, geologică. Biserici, în satele Șieu-Măgheruș (sec. 13-14), Crainimăt (sec. 15-16) și Arcalia (începutul sec. 16); castelele „Bethlen" (sec. 18) și „Rákóczi" (sec. 18), în satele Arcalia și Șieu-Măgheruș. Cod poștal: 4470.

ŞIEU-ODORHEI, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de NV ale Dealurilor Lechinței, pe cursul inf. al râului Șieu; 2 656 loc. (1 iul. 1997): 1 270 de sex masc. și 1 386 fem. În satul Șieu-Odorhei, menționat documentar, prima oară, în 1329, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), iar în satul Șirioara, atestat documentar în 1250, ruinele unei biserici din sec. 13. Castel (sec. 17), în satul Cristur-Șieu. Cod poștal: 4478.

ŞIEUŢ, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în depresiunea omonimă, cuibărită între Dealurile Bistriței (la N), prelungirile M-ților Călimani (la NE), respectiv vf. Poiana Tomii (1 470 m alt.), Dealul Făget (684 m alt.) la S și Culmea Șieului (la V-NV), pe cursul superior al râului Șieu; 2 781 loc. (1 iul. 1997): 1 440 de sex masc. și 1 341 fem. Haltă de c.f. (în satul Șieuț). Centru de țesături și cusături populare. Satele Șieuț, Lunca și Sebiș apar menționate documentar, prima oară, în 1319, iar satul Ruștior în 1228. Cod poștal: 4415.

ŞILINDIA, com. în jud. Arad, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de N ale Dealurilor Cigherului, pe râul Cigher; 887 loc. (1 iul. 1997): 416 de sex masc. și 471 fem. Pomicultură. În satul Șilindia, menționat documentar, prima oară, în 1334, a fost

descoperit un tezaur datând din sec. 3 î.Hr. Cod poştal: 2870.

ŞIMAND, com. în jud. Arad, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Câmpiei Aradului cu Câmpia Crişurilor, pe canalul Morilor; 4 109 loc. (1 iul. 1997): 2 051 de sex masc. şi 2 058 fem. Staţie de c.f. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase şi de nutreţ, cartofi, legume etc. Pe terit. satului a fost identificată (1961) o necropolă sarmatică, de înhumaţie (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.), în care s-au găsit mărgele din chihlimbar, oglinzi din plumb, precum şi un vas ceramic dacic (un căţui). Satul Şimand apare menţionat documentar, prima oară, în 1290. Cod poştal: 2981.

ŞIMIAN 1. Ostrov neinundabil, situat în mijlocul Dunării, în aval de municipiul Drobeta-Turnu Severin, în dreptul com. Şimian. Aici au fost descoperite (1931, 1965) urme materiale de locuire (în special ceramică) din Neolitic, aparţinând Culturii Vinča (milen. 5-4 î.Hr.), peste care s-au suprapus aşezări ale Culturii Sălcuţa (milen. 4-3 î.Hr.), din Epoca bronzului mijlociu (sec. 16-13 î.Hr., Cultura Verbicioara), din perioada dacică (sec. 3 î.Hr.) şi apoi romană. Pe această insulă au fost mutate clădirile importante de pe ins. Ada-Kaleh, care a fost acoperită de apele lacului de acumulare Porţile de Fier I, în anii 1970-1971.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Carei, pe râul Salcia, la graniţa cu Ungaria; 4 020 loc. (1 iul. 1997): 1 971 de sex masc. şi 2 049 fem. Haltă de c.f. (în satele Şimian şi Şilindru). Culturi de cereale. Satul Şimian apare menţionat documentar, prima oară, în 1332. Cod poştal: 3769.

3. Com. în jud. Mehedinţi, alcătuită din 8 sate, situată pe stg. văii Dunării, în zona de contact a Piem. Coşuştei cu terasele Dunării, la graniţa cu Iugoslavia, la 5 km SE de municipiul Drobeta-Turnu Severin; 8 971 loc. (1 iul. 1997): 4 455 de sex masc. şi 4 516 fem. Staţie de c.f. (inaugurată la 5 ian. 1875), în satul Erghevita. Prefabricate din beton. Complex avicol. Centru pomicol şi viticol. Pescuit. Muzeu etnografic în aer liber şi muzeu memorial, organizat în cula lui Tudor Vladimirescu din satul Cerneţi. Satul Cerneţi, menţionat documentar, prima oară, în 1571, a fost în sec. 17-19 un important centru ad-tiv al Ţării Severinului, reşedinţa bănişorilor de Mehedinţi (sec. 17), a căpitanilor de margine/graniţă (sec. 18) şi a căpitanilor de târg (sec. 19). În 1802, localit. Cerneţi a fost prădată şi incendiată de cetele înarmate ale lui Pazvan-Oğlu, iar în 1815 de turcii din Ada-Kaleh. În satul Cerneţi se află bisericile cu hramurile „Sfânta Treime"-Domnească a fostei mânăstiri Cerneţi (ctitorie din anii 1659-1660 a domnului Gheorghe Ghica, terminată de fiul său, Grigore Gheorghe Ghica, în 1663, reconstruită de Grigore II Ghica în timpul domniei sale, 1748-1752, şi pictată în 1827,

Cula lui Tudor Vladimirescu din satul Cerneţi
Şimian (3)

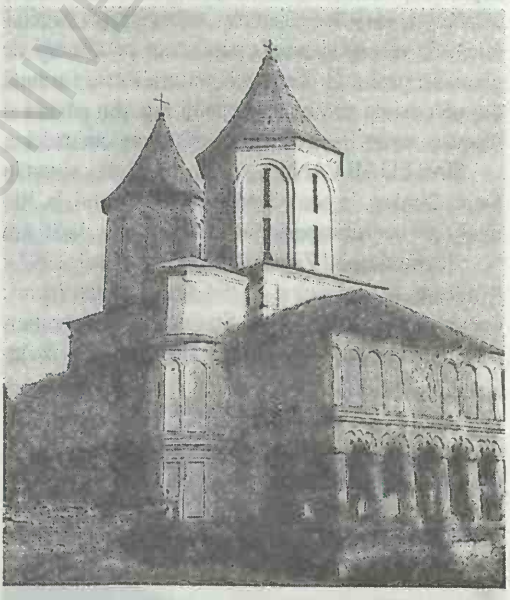

Biserica „Sfânta Treime"-Domnească a fostei Mânăstiri Cerneţi

în timpul domniei lui Grigore IV Ghica), „Sfântul Nicolae" (1784-1794, cu picturi murale interioare originare) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (ctitorie din 1820 a armașului Greceanu), precum și culele lui Tudor Vladimirescu (1800) și Nistor (1812), aceasta din urmă constituind nucleul muzeului etnografic în aer liber. În satul Șimian se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată) și o pivniță din sec. 18. Bisericile cu același hram — „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", în satele Dedovița Veche (1815) și Poroina (1815-1841). Cod poștal: 1516.

ŞIMLEU 1. Măgura Şimleului → **Măgura Şimleului.**

2. Depresiune de eroziune situată în Dealurile Silvaniei, între Măgura Șimleului (la N și E), M-ții Meseș (la SE), M-ții Plopiș (la SV) și Dealurile Crasnei (la V și NV), drenată median de cursul superior al râului Crasna. Supr.: c. 350 km². Relief colinar, cu caracter structural (cueste, supr. structurale), de terase și lunci, parazitate pe alocuri de glacisuri prelungi. Vegetația naturală este formată din pâlcuri de păduri de stejar și fag, din pășuni și fânețe naturale. Pomi-viticultură. Creșterea animalelor.

ŞIMLEU SILVANIEI, oraș în jud. Sălaj, situat în Depr. Șimleu, la poalele Măgurii Șimleului, la 300 m alt., pe cursul superior al râului Crasna, la 30 km NV de municipiul Zalău; 17 100 loc. (1 iul. 1997): 8 306 de sex masc. și 8 794 fem. Supr.: 7 km²; densitatea: 2 443 loc./km². Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de argile. Întreprinderi de materiale izola-

Şimleu Silvaniei. Vedere generală

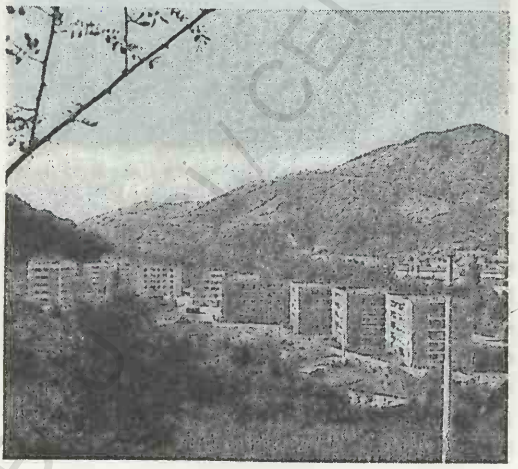

toare, de prelucr. a lemnului (mobilă), de mat. de constr. (cărămizi, prefabricate din beton), textile (confecții, filatură de bumbac) și alim. (produse lactate și de panificație, băuturi alcoolice ș.a.). Morărit. Centrul unui important bazin pomicol (meri, pruni, peri) și viticol. Centru de vinificație. Liceul „Simion Bărnuțiu" (1819). **Istoric.** În perimetrul orașului au fost descoperite vestigii de locuire din Paleolitic, din Hallstatt (două spade din bronz) și din perioadele geto-dacă și romană. Săpăturile arheologice au mai scos la iveală (în 1797 și 1889) două tezaure datând din sec. 5 d.Hr., unul din aur, cuprinzând un pandativ circular, un colier, 24 de inele, un fragment de brățară, medalioane ș.a., și altul din argint, format din zece perechi de fibule din argint aurit ș.a. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1251, ca sat în posesia fam. Vata, iar apoi ca *oppidum* în 1429. În 1351 apare consemnată, pentru prima oară, Cetatea Șimleu, pe malul râului Crasna, cu cele cinci sate care îi aparțineau (Șimleu, Pericei, Cehei, Giurtelec, Măieriște). În perioada 1532-1598, cetatea Șimleu s-a aflat în posedia fam. Báthori (în 1598 a fost cucerită de generalul Giorgio Basta și transformată în complex militar, dar și în castel pentru locuit). În 1660, localit. a fost distrusă în mare parte de incendiul provocat de armatele otomane, iar la 21 aug. 1703 a suferit mari pagube provocate de Răscoala curuților. În 1772, **Ş.S.** a devenit reșed. unui scaun de judecată, în prima jumătate a sec. 19 aici funcționau o tipografie românească, un gimnaziu românesc, Banca „Silvania" ș.a., iar la începutul sec. 20, așezarea a fost declarată oraș. În prezent, orașul are în subordine ad-tivă localit. componente Bic, Cehei și Pusta. **Monumente:** biserica romano-catolică (1532), în stil gotic, refăcută în 1666 și supraînălțată în 1892; castelul fam. Báthori, cu bastioane, ziduri de incintă și poartă, construit în 1532 de Ștefan Báthori pe locul unei vechi cetăți, amintită documentar în 1351, reconstruit în anii 1590-1592 de Sigismund Báthori, în stilul renașterii transilvănene (cu ancadramente din piatră profilată), incendiat de turci în 1660 și refăcut în 1679; biserica reformată (1730, cu turn construit în anii 1810-1815); biserica greco-catolică (1870-1906); clădirea fostului gimnaziu al călugărilor minoriți (c. 1825); casa memorială „Iacob Deleu" (sec. 19), tribun al lui Avram Iancu. În localit. componentă Cehei se află o biserică

Şimleu Silvaniei. Poarta castelului „Báthori"

ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1765), declarată monument istoric și de arhitectură. În arealul localit. componente Cehei există Balta Cehei sau Lacul fără fund, declarat rezervație mixtă, de floră și faună. Cod poștal: 4775.

ŞIMNICU DE SUS, com. în jud. Dolj, alcătuită din 12 sate, situată în partea de S a Dealurilor Almăjului, pe stg. râului Amaradia; 4 107 (1 iul. 1997): 2 012 de sex masc. și 2 095 fem. Expl. de petrol și gaze. Complex avicol. Bisericile cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (1800, reparată în 1856), „Sfântul Dumitru" (1820), „Sfinții Voievozi" (1822, reparată în 1856 și 1934), „Adormirea Maicii Domnului" (1830) și „Sfântul Gheorghe" (1850, reparată în 1908), în satele Românești, Cornetu, Albești, Șimnicu de Sus și Milești. Cod poștal: 1134.

ŞIMONEŞTI, com. în jud. Harghita, alcătuită din 14 sate, situată în Pod. Târnavelor, la poalele de NV ale Dealului Aramei, pe râul Feernic; 3 590 loc. (1 iul. 1997): 1 819 de sex masc. și 1 771 fem. Expl. de gaze naturale. Culturi de cereale și cartofi. Satul Șimonești apare menționat documentar, prima oară, în 1333. Biserici unitariene în satele Medișoru Mare (sec. 15, cu tavan casetat, pictat în 1810), Șimonești (1801-1811, cu turn din 1818) și Turdeni (1819-1823); biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu tavan casetat (1783), în satul Rugănești. Cod poștal: 4178.

ŞINCA, com. în jud. Brașov, alcătuită din 6 sate, situată în partea de E a Depr. Făgăraș, la poalele M-ților Perșani, pe râul Șercaia; 3 475 loc. (1 iul. 1997): 1 689 de sex masc. și 1 786 fem. Reșed. com. este satul *Șinca Veche*. Stație de c.f. (în satul Perșani). Nod rutier. Expl. de tufuri vulcanice (în satul Perșani). Stațiune balneoclimaterică (Perșani →). Fabrică de preparate din lapte (din aug. 1995) și fermă de creștere a bovinelor (în satul Șinca Veche). În satul Șinca Veche, menționat documentar, prima oară, în 1511, se află ruinele unei mânăstiri rupestre din sec. 18; bisericile ortodoxe cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1700-1720), „Sfânta Maria" (sec. 18) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1793), în satele Șercăița, Ohaba și Perșani. Cod poștal: 2255.

ŞINCAI, com. în jud. Mureș alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Sărmașului, pe râul Lechința; 1 636 loc. (1 iul. 1997): 831 de sex masc. și 805 fem. Haltă de c.f. (în satul Șincai). Expl. de gaze naturale. Pe terit. satului Șincai, menționat documentar, prima oară, în 1332, a fost descoperită o lamă de spadă din bronz atribuită Culturii Wietenberg (sec. 16-13 î.Hr.). Cod poștal: 4347.

ŞINTEREAG, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 7 sate, situată în partea de NV a Dealurilor Bistriței, pe dr. râului Șieu, în zona de confl. cu Rosua; 3 927 loc. (1 iul. 1997): 1 925 de sex masc. și 2 002 fem. Stație (în satul Șintereag) și haltă de c.f. (în satele Șieu-Sfântu și Caila). Nod rutier. Creșterea bovinelor. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Șintereag, menționat documentar, prima oară, în 1325 se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), în stil gotic, iar în satul Șieu-Sfântu, consemnat documentar cu numele *Villa Igalia* (în perioada 1172-1196), o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Dumitru", datând din 1735 (pictată în 1764), adusă aici în anul 1800 din satul Rusu Bârgăului. Posedă o colecție de icoane din sec. 18; biserică ortodoxă (sec. 18), în satul Blăjenii de Jos. Cod poștal: 4476.

ŞINTEU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de N ale M-ților Plopiș, pe cursul superior al râului Bistra; 1 471 loc. (1 iul. 1997): 771

de sex masc. și 700 fem. Satul Șinteu apare menționat documentar, prima oară, în 1535. Cod poștal: 3585.

ŞIPOTE, com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în partea de E a Câmpiei Jijiei Inferioare, în zona Colinelor Miletinului, pe râul Miletin; 5 028 loc. (1 iul. 1997): 2 588 de sex masc. și 2 440 fem. Nod rutier. Creșterea bovinelor și porcinelor. Pe terit. com. au fost descoperite fragmente ceramice din Neolitic, precum și urme materiale de la sf. Epocii bronzului și din perioada feudalismului târziu. În satul Șipote, care apare menționat documentar, prima oară, în 1445, se află biserica având hramul „Sfântul Ioan cel Nou", ctitorie din 1507 a pârcălabului Luca Arbore. Incendiată de turci în 1700, biserica a fost refăcută în 1780 de călugării greci care stăpâneau aici o moșie ce aparținea Sfântului Mormânt. În satul Șipote a existat una dintre curțile lui Luca Arbore (sec. 15). În satul Hălceni, atestat documentar în 1614, există biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1856). Cod poștal: 6686.

ŞIRIA, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Aradului cu Dealurile Cigherului, pe canalul Matca; 7 996 loc. (1 iul. 1997): 3 913 de sex masc. și 4 083 fem. Stație (în satul Șiria) și haltă de c.f. (în satul Mâsca). Nod rutier. Expl. de calcar și granit (în satul Galșa). Creșterea porcinelor. Centru viticol. Satul Șiria, veche reșed. de cnezat, apare menționat documentar, prima oară, în 1169, apoi în 1190 ca centrul unei abații, în 1331, 1390 ca așezare rurală și în 1439 ca târg cu drept de vamă. Aici se află ruinele unei cetăți din piatră (sec. 13-15). Cetatea a fost ocupată de răsculații lui Gheorghe Doja în 1514, a funcționat apoi ca garnizoană a lui Mihai Viteazul, după care s-a menținut intactă până în 1785, când a fost distrusă de trupele habsburgice, căzând în ruină. În satul Șiria există biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", reconstruită în 1769 pe locul uneia care data din 1328 și castelul „Bohuș", construit în 1838, în stil neoclasic, care adăpostește azi Muzeul memorial „Ioan Slavici" și o expoziție consacrată compozitorului Emil Monția. În satul Galșa, menționat documentar prima oară, în perioada 1202-1203, se află un castel baroc din sec. 17, cu adăugiri neoclasice ulterioare și biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1746-1749, cu adăugiri din 1894), iar în satul Mâsca, o biserică ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului", zidită în 1703 pe locul unei biserici din sec. 15, cu modificări din 1879, 1906 și 1932. Turn-clopotniță cu decorații baroce pe fațade. Cod poștal: 2932.

Șiria. Muzeul memorial „Ioan Slavici"

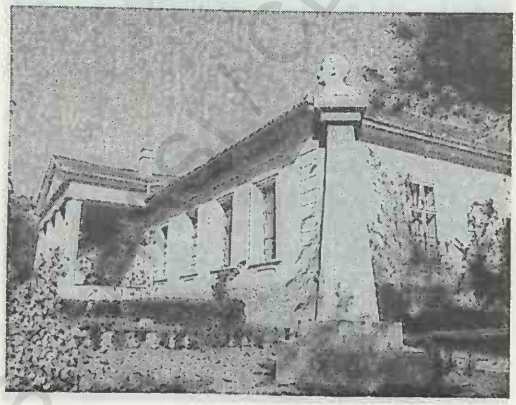

ŞIRINEASA, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Piem. Oltețului, pe cursul inf. al râului Luncavăț; 2 679 loc. (1 iul. 1997): 1 354 de sex masc. și 1 325 fem. Haltă de c.f. (în satul Slăvitești), inaugurată la 20 iun. 1887. Expl. de petrol. În satul Șirineasa se află o biserică ctitorită în 1695 de Constantin Brâncoveanu, iar în satul Slăvitești, biserica având hramul „Sfinții Voievozi", construită în anii 1740-1750 și sfințită la 20 sept. 1752. Cod poștal: 1015.

ŞIRNA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Gherghiței, pe râul Cricovu Dulce; 5 599 loc. (1 iul. 1997): 2 698 de sex masc. și 2 901 fem. Nod rutier. Biserică (1874), în satul Varnița și biserică având dublu hram — „Sfântul Gheorghe și Adormirea Maicii Domnului" (cu pisanie din 1739), în satul Tăriceni. Cod poștal: 2017.

ŞIŞEŞTI 1. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 7 sate, situată în partea de NE a Depr. Baia Mare, la poalele de SV ale M-ților Gutâi, pe cursul superior al râului Chechiș; 5 666 loc. (1 iul. 1997): 2 924 de sex masc. și 2 742 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Stațiune balneoclimaterică (în satul Dănești →). În satul Șișești, menționat documentar, prima oară, în 1566, se află complexul muzeal „Vasile Lucaciu", organizat în casa în care a trăit și activat marele fruntaș al luptei pentru formarea statului național unitar român. Tot aici se află un bust al lui Vasile Lucaciu, realizat de sculptorul

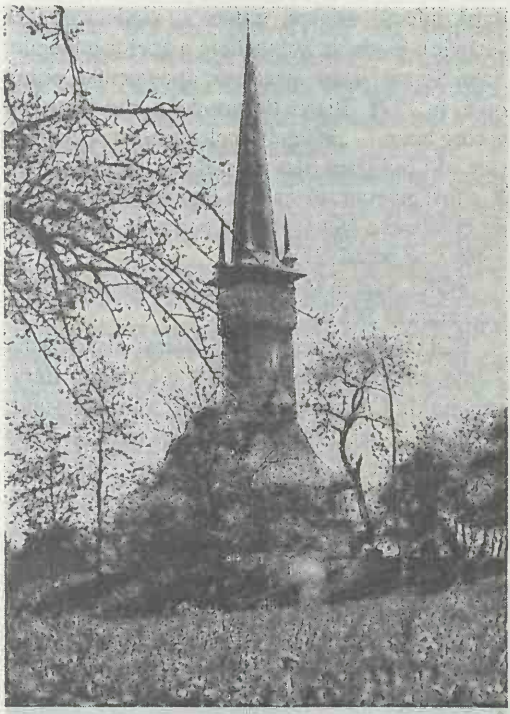

Şişeşti (1) . Biserica „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" din satul Plopiş

G. Abrihan. În satul Șurdești, atestat documentar în anul 1411, există o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", construită din bârne de gorun pe un soclu în piatră (1721-1724), cu un pridvor pe arcade crestate (lung de 16 m) și o turlă înaltă de 54 m (cu rol de turn-clopotniță), flancată de patru turnulețe. Biserica, cea mai înaltă construcție din lemn din România, declarată monument de arhitectură populară, are o bogată decorație cioplită în lemn (realizată în 1795 de Ștefan Tămăran Ciocotișan), precum și picturi interioare executate în tempera, pe pânză (în 1783, de Ștefan Zugravul) și apoi lipită pe pereții din lemn. În satul Plopiș, atestat documentar în 1583, există o biserică ortodoxă din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1796-1798), cu acoperiș prelung, flancat de patru turnulețe. Bisericile cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1794), „Adormirea Maicii Domnului" (1820) și „Adormirea Maicii Domnului" (1890), în satele Cetățele, Dănești și Șișești. Cod poștal: 4848.

2. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Pod. Mehedinți cu Piem. Coșuștei, pe râul Coșuștea; 3 230 loc. (1 iul. 1997): 1 558 de sex masc. și 1 672 fem. Nod rutier. Centru pomicol (meri, pruni, peri ș.a.). Centru de ceramică populară nesmălțuită, ornamentată cu humă roșie. În satul Șișești se află o biserică ce poartă hramul „Sfântul Grigore Decapolitul" (1835) și casa memorială „Gheorghe Ionescu-Șișești", cu exponate (obiecte, cărți, documente, fotografii etc.) care au aparținut agronomului și profesorului Gheorghe Ionescu-Șișești. În satul Șișești s-a născut și neurologul Nicolae Ionescu-Șișești, fratele lui Gheorghe Ionescu-Șișești. În satul Ciovârnășani există o biserică având dublu hram — „Înălțarea Domnului și Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", construită în 1837 pe locul uneia din 1650, precum și casa din lemn a Mariei Tiu, cu două niveluri, construită în 1840, declarată monument de arhitectură populară. Cod poștal: 1524.

ŞISTAROVĂŢ, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Pod. Lipovei; 301 loc. (1 iul. 1997): 157 de sex masc. și 144 fem. Nod rutier. Centru pomicol (meri, pruni, peri) și viticol. În satul Șistarovăț, menționat documentar, prima oară, în 1440, se află un castel în stil neoclasic (sec. 19). Cod poștal: 2888.

ŞOARŞ 1. Masiv deluros în partea de E a Pod. Hârtibaciului, reprezentând alt. max. a acestuia (659 m).

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Hârtibaciului, la poalele dealului omonim; 2 052 loc. (1 iul. 1997): 1 027 de sex masc. și 1 025 fem. Nod rutier. Punct muzeal (în satul Rodbav) cu piese de arheologie locală (vase neolitice aparținând Culturii Criș, unelte din epocile Hallstatt și La Tène ș.a.). Stațiune balneoclimatică (în satul Rodbav →), unde se află ruinele unei cetăți țărănești din sec. 14 și o biserică din lemn (sec. 18). În satul Șoarș, menționat documentar, prima oară, în 1206, cu numele *Sars Villa*, se află o biserică evanghelică fortificată (sec. 15, cu unele refaceri din sec. 19), iar în satele Bărcut și Seliștat, atestate documentar în 1206, câte o cetate țărănească cu biserică evanghelică de incintă, în stil gotic (sec. 13-15); în satul Felmer, atestat docu-

mentar în 1206, există o cetate țărănească cu o biserică evanghelică de incintă din sec. 14, cu modificări din sec. 19. Cod poștal: 2324.

ŞOCARICIU → **Unirea (3).**

ŞOFRONEA, com. în jud. Arad, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Aradului, pe dr. râului Mureșu Mort; 2 611 loc. (1 iul. 1997): 1 292 de sex masc. și 1 319 fem. Stație de c.f. (în satul Șofronea). Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr, plante tehnice, uleioase și de nutreț, legume etc. În satul Șofronea, menționat documentar, prima oară, în 1437, se află un castel (1889), construit în stil neoclasic. Cod poștal: 2927.

ŞOIMARI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Buzăului, în depresiunea omonimă, pe cursul superior al râului Lopatna; 3 159 loc. (1 iul. 1997): 1 617 de sex masc. și 1 542 fem. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Cod poștal: 2137.

ŞOIMI, com. în jud. Bihor, alcătuită din 8 sate, situată la poalele Dealurilor Codru-Moma, pe râurile Crișu Negru și Șoimu; 3 193 loc. (1 iul. 1997): 1 587 de sex masc. și 1 606 fem. Stație (în satul Șoimi) și halte de c.f. (în satele Borz și Urviș de Beiuș). Expl. de cuarțit și de balast (în satul Șoimi), de gresii (în satul Urviș de Beiuș) și de calcar (în satul Borz). În satul Sânnicolau de Beiuș au fost descoperite fundațiile unei biserici din sec. 11-12 și se păstrează un turn-clopotniță al unei biserici romanice din sec. 13. Stație meteorologică (în satul Dumbrăvița de Codru). În satul Șoimi, menționat documentar, prima oară, în 1487, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18). Rezervație naturală (Dealul Păcău). Cod poștal: 3632.

ŞOIMUŞ, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 10 sate, situată pe dr. văii Mureșului, la poalele de S ale M-ților Metaliferi; 3 203 loc. (1 iul. 1997): 1 574 de sex masc. și 1 629 fem. Haltă de c.f. (în satul Șoimuș). Nod rutier. Fabrică de ciment și var (în satul Chișcădaga). Abator de păsări (în satul Bălata). În satul Boholt există izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, sulfatate, clorurate, hipotone, cunoscute și folosite din 1883, atât ca ape de masă, cât și pentru tratarea afecțiunilor tubului digestiv (dispepsie gastrointestinală, gastrite cu aciditate scăzută), ale celor hepatobiliare (dischinezie biliară, colecistită cronică, litiază biliară), ale rinichilor și căilor urinare (cură pentru diureză după infecții urinare, tratate și vindecate, fără sechele). Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Satul Șoimuș apare menționat documentar, prima oară, în 1278. Bisericile ortodoxe, din lemn, cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Șoimuș (sec. 18), Sulighete (sec. 18) și Bejan (sec. 19). Com. Ş. a fost puternic afectată de inundațiile provocate de revărsarea Mureșului în perioada 17-20 iun. 1998. Cod poștal: 2717.

ŞOIU, vârf în M-ții Ciuc, constituind alt. max. a acestora (1 565 m).

ŞOLDANU, com. în jud. Călărași, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SV a Câmpiei Bărăganului (în Câmpia Nana), pe stg. văii Argeșului; 3 403 loc. (1 iul. 1997): 1 643 de sex masc. și 1 760 fem. Haltă de c.f. (în satul Negoești). Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, legume ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. Ş. a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Negoești se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", ctitorie din anii 1648-1649 a domnului Matei Basarab și a soției sale Elina, refăcută în 1777. Cod poștal: 8329.

ŞOLDĂNEŞTI → **Fălticeni (2).**

ŞOMCUTA MARE, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 8 sate, situată în partea de S a Depr. Baia Mare, la poalele Dealurilor Chioarului, pe râul Bârsău; 7 927 loc. (1 iul. 1997): 3 831 de sex masc. și 4 096 fem. Nod rutier. Expl. de calcar (în satul Buciumi) și de marmură (în satul Buteasa). Fabrici de mobilă și cherestea, de conf. și de produse alim. Centru pomicol (meri, peri, pruni, piersici). Centre de confecționare a costumelor de port popular (în satul Buciumi) și a lăzilor de zestre (în satul Hovrila). Zonă de interes cinegetic. În satul Șomcuta Mare, menționat documentar, prima oară, în 1358, se află o biserică ortodoxă cu hramul — „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1862-1885), o biserică romano-catolică (1895) și clădirea fostului cazinou (sf. sec. 19). Bisericile din lemn cu același hram „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Vălenii Șomcutei (sec. 17), Buteasa (1800) și Codru Butesii (sec. 19). Pe terit. satului Vălenii Șomcutei se află o peșteră, declarată rezervație speologică. Popas turistic. Cod poștal: 4866.

ŞOMUZU MARE, râu, afl. dr. al Siretului pe terit. com. Dolhasca, jud. Suceava; 51 km; supr.

bazinului: 489 km². Izv. din NV Pod. Fălticeni (Pod. Sucevei) și curge pe direcție NV-SE, printr-o vale largă, cu aspect de culoar, trecând prin orașul Fălticeni. Pe cursul inf. sunt amenajate trei iazuri piscicole cu un vol. total de apă de 1,2 mil. m³.

ŞONA, com. în jud. Alba, alcătuită din 7 sate, situată în partea de V a Pod. Târnavelor, pe râul Târnava Mică; 4 637 loc. (1 iul. 1997): 2 373 de sex masc. și 2 264 fem. Haltă de c.f. (în satul Șona). Centru viticol. Pe terit. satului Biia, menționat documentar prima oară în perioada 1202-1203, a fost descoperit (1845) un tezaur de aur (alcătuit din șapte inele, o brățară cu decor geometric gravat și ciocănit, un vas cu două toarte /*cantaros*/ decorat în relief ciocănit), datând de la sf. Epocii bronzului. În satul Sânmiclăuș, menționat documentar, prima oară, în 1309, iar în 1477 amintit ca reșed. a cneazului român Iuga, se află castelul „Bethlen",

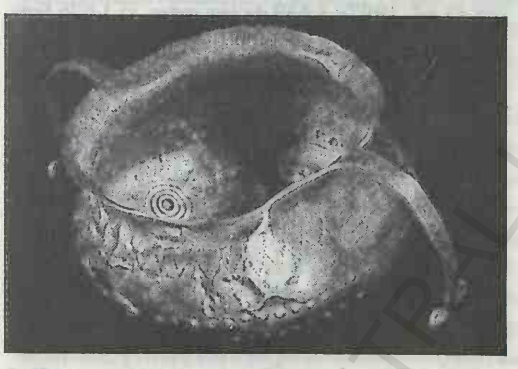

Cantaros (tip de vas greco-roman) din aur descoperit în satul Biia
Șona
Castelul „Bethlen"

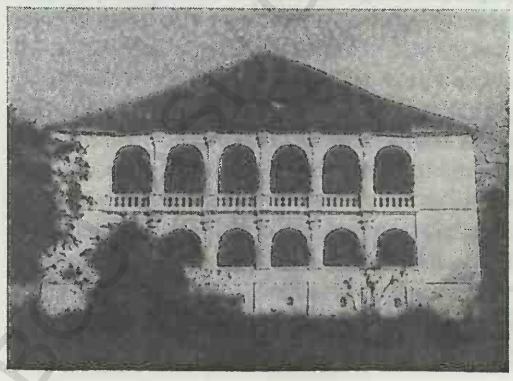

construit în perioada 1668-1675, în stilul Renașterii târzii transilvănene, cu o dublă *loggie* etajată pe fațada sudică și o biserică reformată (1685). Biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1790), în satul Valea Sasului. Cod poștal: 3186.

ŞOPOT, masiv deluros granitic, situat în Dealurile Zorlențului, constituind alt. max. a acestora (358 m).

ŞOPOTU NOU, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 10 sate, situată în SV Depr. Almăj, pe râul Nera (la intrarea în Cheile Nerei), la confl. cu Răchita; 1 574 loc. (1 iul. 1997): 761 de sex masc. și 813 fem. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Satul Șopotu Nou a fost întemeiat în anul 1828. Cod poștal: 1641.

ŞOTÂNGA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, pe cursul superior al râului Ialomița; 7 192 loc. (1 iul. 1997): 3 576 de sex masc. și 3 616 fem. Haltă de c.f. (în satul Teiș). Expl. de lignit (în satul Șotânga) din 1878 și de petrol (în satul Teiș). Pomicultură (meri, pruni, peri, caiși). În satul Șotânga se află o biserică cu patru hramuri — „Sfântul Nicolae, Sfântul Ioan, Sfinții Voievozi și Sfântul Ștefan" (1836-1838), iar în satul Teiș, biserica „Sfântul Nicolae" (1806). Cod poștal: 0267.

ŞOTRILE, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Prahovei cu prelungirile de S ale M-ților Baiu, pe dr. râului Doftana, în apropiere de lacul de acumulare Paltinu; 3 505 loc. (1 iul. 1997): 1 770 de sex masc. și 1 735 fem. Biserică (1845), în satul Lunca Mare. Cod poștal: 2156.

ŞOVARNA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Pod. Mehedinți cu Piem. Coșuștei; 1 535 loc. (1 iul. 1997): 737 de sex masc. și 798 fem. Centru pomicol (meri, pruni, peri). Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1891), în satul Șovarna. Cod poștal: 1531.

ŞPRING, com. în jud. Alba, alcătuită din 6 sate, situată în Pod. Secașelor, pe râul Șpring; 2 615 loc. (1 iul. 1997): 1 303 de sex masc. și 1 312 fem. Nod rutier. Creșterea ovinelor. În satul Vingard, atestat documentar în 1309, se află o biserică evanghelică (sec. 15) și o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18, refăcută în 1828), iar în satul Șpring, menționat documentar în perioada 1290-1301,

un obelisc ridicat în memoria eroilor căzuți în timpul celui de-al doilea război mondial. Cod poștal: 2592.

ŞTEFAN CEL MARE 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Câmpiei Găvanu-Burdea, pe cursul superior al râului Glavacioc; 2 564 loc. (1 iul. 1997): 1 275 de sex masc. și 1 289 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Creșterea porcinelor. În satul Glavacioc se află mânăstirea cu același nume (de călugări), datând din sec. 14 și menționată documentar, prima oară, în 1441. Biserica mânăstirii, cu hramul „Buna Vestire", și clădirile anexe au fost refăcute în anii 1482-1485 prin grija domnului Vlad Călugărul, care și-a stabilit pentru o vreme reședința domnească la mânăstire. Ulterior, domnul Radu cel Mare a făcut unele danii mânăstirii, domnii Neagoe Basarab și Petru Cercel au zugrăvit-o, iar Mihnea Turcitul a reparat-o. În anii 1841-1844, biserica a fost reclădită pe cheltuiala paharnicului Constantin Foca. În 1861 mânăstirea a încetat să mai funcționeze, rămânând doar biserica de mir. Mânăstirea a fost reînființată în 1990 și restaurată în anii 1991-1993. Clopotniță (din 1829). Cod poștal: 0332.

2. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 8 sate, situată în SE Depr. Tazlău-Cașin, la poalele de N ale Dealului Oușoru, pe stg. râurilor Trotuș și Bogdana, la 8 km SE de municipiul Onești; 6 628 loc. (1 iul. 1997): 3 293 de sex masc. și 3 335 fem. Până la 21 iun. 1958, satul și com. Ștefan cel Mare s-au numit *Valea Seacă*. În satul Bogdana se află mânăstirea cu același nume (de maici, inițial de călugări) cu biserica având hramul „Sfânta Treime", ctitorie din anii 1660-1670 a boierului Solomon Bârlădeanu, construită pe moșia sa și refăcută (după un cutremur) în 1755 prin osârdia episcopului Ioanichie. Biserica a fost pictată abia în anii 1985-1986. Desființat în 1959 de autoritățile comuniste (cei 80 de călugări au fost evacuați și s-au refugiat la Schitul Runc, iar biserica a fost închisă), complexul monahal a fost transformat în azil pentru bolnavi neuropsihic (1960-1975), iar în anii 1975-1977 aici a funcționat o tabără pentru copii, după care a devenit depozit de cărți vechi și icoane. După cutremurul din 4 mart. 1977, ansamblul monahal a fost supus unor ample lucrări de consolidare și renovare, fiind amenajat ca un complex muzeistic cu obiecte de artă veche bisericească, manuscrise și cărți vechi cu valoare de patrimoniu etc. După dec. 1989, așezământul monastic și-a recăpătat statutul de odinioară, aici statornicindu-se, 27 de maici (în 1990). Bisericile cu hramurile „Sfântul Mihail", ctitorie din 1628 a logofătului Ștefan Dumitrașcu și a soției sale cneaghina Zenica, cu fațadele bogat decorate cu firide și steluțe din ceramică smălțuită și picturi murale interioare realizate în 1652 de zugravul Silvan și „Sfinții Voievozi" a fostului schit Buciumi (1817-1818), în satele Rădeana și Negoiești. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (sec. 18, refăcută în 1881) și „Sfântul Dumitru" (1806), în satele Răcăuți și Negoiești. În satul Negoiești se află un pod din piatră datând din sec. 15, reparat în anii 1840 și 1903. Cod poștal: 5463.

3. Com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în parte de SE a Câmpiei Bărăganului; 3 315 loc. (1 iul. 1997): 1 639 de sex masc. și 1 676 fem. Haltă de c.f. Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8579.

4. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 7 sate, situată în Subcarpații Neamțului, la poalele Dealului Corni, pe râul Bahna; 3 350 loc. (1 iul. 1997): 1 551 de sex masc. și 1 799 fem. Până la 17 febr. 1968, satul și com. Ștefan cel Mare s-au numit *Șerbești*. În satul Ștefan cel Mare se află un han de piatră/rateș (sec. 18), conacul lui Iordache Cantacuzino (mijlocul sec. 17, supraetajat în sec. 19) și biserica având hramul „Sfântul Gheorghe", ctitorie din anii 1636-1637 a domnului Vasile Lupu, cu fațadele decorate cu firide și ocnițe. Biserica a fost supusă unor reparații și modificări în anii 1920-1922 și restaurată în perioada 1965-1966. În satul Bordea există o biserică din lemn pe temelie din piatră, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1767-1769, reparată în 1891), iar în satul Cârligi, o biserică având hramul „Trei Ierarhi", ctitorie din anii 1659-1660 a marelui vistier Iordache Cantacuzino, cu clopotniță din 1796, un conac din sec. 17-18, conacul „Caragea" (sec. 19) și un han din sec. 19. Rezervație geologică (Stânca Șerbești), constituită din bancuri de gresii dure, redresate până aproape de verticală, de vârstă sarmațiană, la contactul dintre Pod. Moldovei și zona cutată subcarpatică. Cod poștal: 5632.

5. Com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Romanați; 2 289 loc. (1 iul. 1997): 1 096 de sex masc. și 1 193 fem. Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe ș.a. Cod poștal: 0882.

6. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al râului Bârlad; 3 061 loc. (1 iul. 1997): 1 537 de sex masc. și 1 524 fem. Halte de c.f. (în satele Bârzești și Brăhășoaia), inaugurate la 1 mai 1892. În satul Cănțălărești se află un pod din piatră cu trei arcade, construit peste râul Bârlad în anul 1450 și refăcut în anii 1635-1636 pe cheltuiala hatmanului Gavriil, fratele domnului Vasile Lupu. În satul Bârzești se află bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (ctitorie de dinainte de anul 1753 a vornicului de poartă Nicolae Tiron) și „Nașterea Maicii Domnului" (construită în anii 1845-1847 prin strădania spătarului Constantin Vârnav și reparată în 1924); în satul Mărășeni, există o biserică din 1832 (reclădită în 1918), iar în satul Brăhășoaia, biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae" (1865-1868). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (ctitorie din 1788 a ieromonahilor Ghenadie și Dorotei, cu pridvor adăugat în 1916) și „Sfântul Nicolae" (1807), în satele Muntenești și Cănțălărești. Pe terit. satului Brăhășoaia se află pădurea Hârboanca (69,5 ha), declarată rezervație forestieră, în cadrul căreia vegetează spontan șapte specii ale genului *Quercus* din totalul celor nouă cunoscute în România, printre care stejarul brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), stejarul pufos (*Quercus pubescens*) și mai multe specii de gorun (*Quercus polycarpa, Quercus petraea, Quercus dalechampii* ș.a.). Stratul de arbuști este reprezentat prin salba moale și salba râioasă (*Evonymus europaea, Evonymus verrucosa*), corn (*Cornus mas*), pătachina (*Rhamnus tinctoria*), scoruș (*Sorbus domestica*) ș.a. Cod poștal: 6544.

ŞTEFAN VODĂ, com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată îh partea de S a Câmpiei Bărăganului; 2 544 loc. (1 iul. 1997): 1 306 de sex masc. și 1 238 fem. Stație de c.f. Culturi irigate de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume etc. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, comuna a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8539.

ŞTEFĂNEŞTI 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Piem. Cândești cu Câmpia Piteștiului, pe stg. văii Argeșului; 11 603 loc. (1 iul. 1997): 5 610 de sex masc. și 5 993 fem. Stații de c.f. (în satele Golești și Ștefănești), inaugurate la 1 iul. 1887. Hidrocentrală (8 MW), în satul Golești, intrată în funcțiune în 1983. Renumit centru viticol și de vinificație. Pomicultură (meri, pruni, peri). Stațiune de cercetări forestiere și horti-viticole. În satul Ștefănești se află muzeul memorial „Liviu Rebreanu", organizat în casa în care a locuit (din 1930) marele prozator, iar în satul Golești, un complex muzeal — un ansamblu arhitectural compus dintr-un conac fortificat, o biserică și o cruce de pomenire (din 1627). Conacul a fost construit în anii 1641-1642 de meșterul Stoica pentru marele vistier Stroe Leurdeanu. În 1646, același meșter a construit (ca paraclis) biserica având hramul „Sfânta Treime", decorată cu motive ornamentale, sculptate în piatră, de influență armeană. Biserica a fost supusă unor lucrări de restaurare în sec. 19. La sf. sec. 18, întreg ansamblul a intrat în posesia familiei boierești Golescu, fiind înconjurat cu ziduri puternice de apărare, întărite cu turnuri de colț. Conacul a fost refăcut și extins de banul Radu Golescu, păstrând nucleul original cu forme arhitectonice robuste, beciuri boltite, specifice epocii lui Matei Basarab, și foișor de poartă, caracteristic epocii brâncovenești. În interiorul incintei fortificate a fost construită o casă a săracilor, în care Dinicu Golescu a organizat (1826) prima școală sătească în limba română din Țara Românească și a amenajat o bolniță și o baie turcească. În cadrul complexului muzeal Golești se află Muzeul pomiculturii și viticulturii (inaugurat în 1966), care cuprinde case gospodărești din zonele pomicole și viticole ale

Ştefăneşti (1). Complexul muzeal Goleşti

țării, construcții, tehnică populară și instalații viticole din pr. zone etnografice ale țării (crame, pivnițe, conace, foișoare ș.a.). În satul Ștefănești se află bisericile cu hramurile „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1627) și „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" (construită la sf. sec. 19 după planurile arhitectului francez Emile André Lecomte du Noüy), conacul „Florica" (sec. 18), aparținând fam. Brătianu, iar în satul Valea Mare-Podgoria există bisericile cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (1685) și „Sfântul Ioan Boguslavul" (1768), precum și pivnițele brâncovenești (1688-1714) și casa „Madgearu" și vila „Bulandra" (ambele de la începutul sec. 20). Crama „Golescu" (1850), în satul Izvorani. Cod poștal: 0343.

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Câmpiei Jijiei Superioare, pe dr. văii Prutului, în zona de confl. cu râul Başeu, pe malul de S al lacului de acumulare Stânca-Costești; 5 627 loc. (1 iul. 1997): 2 788 de sex masc. și 2 839 fem. Nod rutier. Expl. de calcar. Hidrocentrală (15 MW), în satul Stânca, intrată în funcțiune în 1978. Lacul de acumulare Stânca-Costești, realizat pe râul Prut și inundat în 1978, are o supr. de 14 000 ha și un vol. de 1,4 md. m^3. Podgorie (în satul Bobulești). Centru de ceramică populară, cu vechi tradiții (din sec. 19), în satul Ștefănești. Muzeu memorial „Ștefan Luchian" (în satul Ștefănești), organizat în casa natală a marelui pictor. Numit inițial *Gura Başeului*, satul Ștefănești apare menționat, prima oară, la 26 mai 1435, într-un act emis de domnul Ștefan II, iar apoi este consemnat ca târg în 1476. La începutul sec. 18, Dimitrie Cantemir îl amintește ca *oppida notabiliara* în lucrarea sa *Descriptio Moldaviae* (1714-1716). Până la 17 febr. 1968, satul și com. **Ş.** s-au numit *Ştefăneşti-Târg*. Satul Ștefănești a fost prădat și incendiat de poloni (în iul. 1500) și de tătari (în 1513). În satul Bădiuți, menționat documentar, prima oară, în 1424, se află o biserică din lemn datând din 1834, iar în satul Bobulești, atestat documentar în 1533, o biserică din vălătuci, cu hramul „Sfinții Voievozi" (1777, reparată în anii 1884, 1915, 1923). În satul Ștefănești există biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 15, cu refaceri din sec. 17) și bustul pictorului Ștefan Luchian, operă a sculptorului Oscar Han. În arealul satului Ștefănești, în zona de silvostepă a Câmpiei Jijiei Superioare, apare în relief un pinten calcaros format din depozite cuaternare, înalt de 101 m, cunoscut și sub numele de „Casa Doamnei". Pe pantele acestei stânci (declarată rezervație naturală complexă) se dezvolta, până nu demult, o plantă foarte rară, numită *Schiverechia podolica* (endemism podolic), aflată la limita vestică a arealului său mondial de răspândire, alături de care, mai apăreau și alte specii rare. Din cauza formării lacului de acumulare a fost necesară transplantarea acestei specii rare într-un loc mai ferit, la Ripiceni. Cod poștal: 6822.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 4 sate, situată în partea de SE a Piem. Oltețului; 3 687 loc. (1 iul. 1997): 1 778 de sex masc. și 1 909 fem. Viticultură. În satul Dobrușa se află schitul omonim (de călugări), cu biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", atestat documentar în perioada 1500-1520, fără să se cunoască ctitorul. Biserica a fost reparată în anii 1701-1702 și pictată la interior în 1771-1774 de ieromonahul Daniil și frații săi. În sec. 19 a căzut, parțial, în ruină, dar a fost restaurată de mai multe ori. Înfățișarea actuală o are după restaurarea din 1962. În satul Șerbănești se află ruinele schitului Șerbănești, ctitorie din 1740-1746 a lui Matei Morunglavu, cu o biserică de plan triconic, având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", cu turlă pe naos și picturi murale interioare executate în 1753. Căzut în ruină la sf. sec. 19. În satul Ștefănești există biserica ce poartă hramul „Sfinții Voievozi" (1818), iar în satul Dobrușa, o rezervație de cerbi-lopătari. Cod poștal: 0914.

ŞTEFĂNEŞTII DE JOS, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Pasărea; 3 718 loc. (1 iul. 1997): 1 834 de sex masc. și 1 884 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Creșterea bovinelor. Între 23 ian. 1981 și 12 apr. 1996 a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Crețuleasca (1669, ctitor Radu Crețulescu) și Ștefăneștii de Sus (1812-1815). Cod poștal: 8246.

ŞTEFĂNEŞTI-TÂRG → **Ştefăneşti (2).**

ŞTEFEŞTI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Prahovei cu prelungirile de S ale M-ților Grohotiș, pe cursul superior al râului Vărbilău; 2 510 loc. (1 iul. 1997): 1 261 de sex masc. și 1 249 fem. Bise-

rica din lemn cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" (1780), în satul Scurteşti. Cod poştal: 2116.

ŞTEFLEŞTI, vârf în partea central-vestică a M-ţilor Lotrului, alcătuit din şisturi cristaline, constituind alt. max. a acestora (2 242 m).

ŞTEI, oraş în jud. Bihor, situat în partea de S a Depr. Beiuş, pe dr. Crişului Negru, în zona de confl. cu râul Crişu Băiţa, la 250 m alt., la 81 km SE de municipiul Oradea; 9 637 loc. (1 iul. 1997): 4 820 de sex masc. şi 4 817 fem. Supr.: 1,57 km^2; densitatea: 6 138 loc./km^2. Staţie de c.f. Nod rutier. Constr. de utilaje miniere, de utilaje pentru ridicat şi manipulat şi de echipamente pentru tractoare. Fabrici de mobilă şi binale, de conf., tricotaje, ambalaje din carton, de oxigen şi de produse alim. **Istoric.** Localitatea apare menţionată documentar ca aşezare rurală, prima oară, în 1580, cu numele *Skeey*, apoi în 1588 (*Skey*), 1692 (*Stey*), 1825 (*Stejj*), 1851 (*Stej*), iar în luna mai 1956 a fost trecută în categoria oraşelor. În perioada 17 ian. 1958-18 apr. 1989 a purtat numele *Dr. Petru Groza*, între 18 apr. 1989 şi 15 mai 1990 s-a numit *Petru Groza*, după care a revenit la denumirea de *Dr. Petru Groza*, iar din 20 mai 1996 se numeşte Ştei. **Monumente:** biserica ortodoxă (1921-1923). Cod poştal: 3638.

ŞTEVIA, lac glaciar în M-ţii Retezat, la 2 060 m alt. Supr.: 0,77 ha; ad. max.: 3 m.

ŞTIRBEIU → **Călăraşi (1).**

ŞTIRBUL (TĂUL ŞTIRBUL), lac glaciar în M-ţii Retezat, situat la 2 090 m alt. Supr.: 0,95 ha; ad. max.: 8,7 m.

ŞTIUBIENI, com. în jud. Botoşani, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Başeu; 2 736 loc. (1 iul. 1997): 1 333 de sex masc. şi 1 403 fem. Iaz pentru piscicultură (304 ha), în satul Negreni. În satul Ştiubeni se află biserica având hramul „Sfinţii Voievozi" (1835) şi casa „Kogălniceanu" (1890). Cod poştal: 6883.

ŞTIUCA, com. în jud. Timiş, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Pogănişului cu Câmpia Lugojului; 1 756 loc. (1 iul. 1997): 886 de sex masc. şi 870 fem. Pomicultură (meri, pruni, piersici). Satul Ştiuca apare menţionat documentar, prima oară, în 1585, cu numele *Terra Stukatth.* Biserica din lemn cu hramul „Naşterea Domnului" (1754, strămutată aici în 1777 din satul Zorlenţu Mare), în satul Dragomireşti şi biserică din zid, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), în satul Oloşag. Cod poştal: 1812.

ŞTIUCII, Lacul sau **Tăul ~,** lac natural cu apă dulce, situat în Câmpia Fizeşului, pe valea Bonţului (afl. al râului Fizeş), într-o zonă de cute diapire, în arealul satului Săcălaia (com. Fizeşu Gherlii, jud. Cluj). Supr.: 68,7 ha; ad. max.: 12,7 m. Pe malurile lacului se dezvoltă o vegetaţie higrofilă abundentă, în care predomină trestia (*Phragmites australis*), pipirigul (*Bolboschoenus maritimus*), poroinicul (*Orchis palustris*), roşăteaua (*Butomus umbellatus*), broscariţa (*Potamogeton crispus*) ş.a. În perimetrul lacului poposesc pentru hrană şi cuibărit numeroase păsări migratoare de baltă, cum sunt călifarul alb, cufundacul, corcodelul, stârcul, barza ş.a. Declarat monument al naturii şi rezervaţie ornitologică.

ŞTOROBĂNEASA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Câmpiei Burnas, pe râul Teleorman, în apropiere de confl. cu Vedea; 3 908 loc. (1 iul. 1997): 1 919 de sex masc. şi 1 989 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante uleioase şi de nutreţ, leguminoase pentru boabe, pepeni, legume etc. Viticultură. Conacele „Noica" (sf. sec. 19) şi „Racota" (1900), în satul Ştorobăneasa. Cod poştal: 0726.

ŞUGAG 1. Vârf în masivul Baraolt, reprezentând alt. max. a acestuia (1 018 m).

2. Com. în jud. Alba, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de NE ale M-ţilor Şureanu, pe cursul superior al râului Sebeş, pe şoseaua transalpină Novaci — Oaşa — Sebeş; 3 347 loc. (1 iul. 1997): 1 698 de sex masc. şi 1 649 fem. Pe terit. com. **Ş.** se află hidrocentralele Gâlceag (150 MW), intrată în funcţiune în 1980, Şugag (150 MW), dată în folosinţă în 1984 şi Săsciori (42 MW), dată în exploatare în 1987. Centru de prelucr. artistică a lemnului. La **Ş.** are loc anual (în luna mai) manifestarea folclorică „Zi-i bade cu fluiera". În satul Şugag, menţionat documentar, prima oară, în 1750, se află Mânăstirea Oaşa (de maici), cu biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie a romancierului Mihail Sadoveanu, cu picturi executate în anii 1987-1988. Tot în satul Şugag se află casa memorială a meşterului popular de sculptură în lemn, Nicolae Cernat (1892-1962), cu exponate diferite (unelte de sculptură în lemn, icoane pe sticlă, blidare, blide etc.), precum şi un monument ridicat în 1935 în memoria eroilor căzuţi în timpul

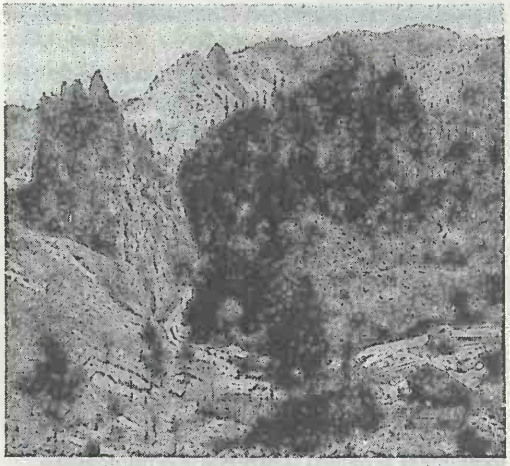

Şugag (2). Cheile Şugagului

primului război mondial. În arealul com. Ş. se află cheile Şugagului, săpate de râul Şuşag (afl. dr. al râului Sebeş), rezervaţia naturală botanică „Tinoavele din luncile Prigoanei" (30 ha) şi rezervaţiile geomorfologice „Pintenii din Coasta Jinei" (1 ha), „Masa Jidovului" (0,5 ha) şi „Stânca Grunzii" (0,5 ha), declarate monumente ale naturii (în 1969). Cod poştal: 2584.

ŞUGAŞ, staţiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, situată în arealul com. Valea Crişului (jud. Covasna), într-un golf depresionar de pe versantul de SE al M-ţilor Baraolt, la 750 m alt., într-o zonă cu păduri de brad şi fag, la 8 km NV de municipiul Sfântu Gheorghe. Staţiunea dispune de un climat de depresiune intramontană, tonic-stimulant, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 17°C) şi ierni friguroase (în ian. medii termice sub –4°C), ferită de vânturi puternice. Temp. medie anuală este de 6,5°C, iar precipitaţiile atmosferice însumează în medie 700 mm anual. Numeroase izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, sodice, magneziene, hipertone şi izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, hipotone, recomandate pentru tratarea afecţiunilor cardiovasculare (hipertensiune arterială secundară aterosclerotică, ulcer varicos, boala Raymond, arterită aterosclerotică în stadiu incipient), a afecţiunilor tubului digestiv (gastrite cronice hipoacide, colon iritabil), a celor hepatobiliare (dischinezie biliară), renale şi ale căilor urinare (litiază urinară recentă, necomplicată, infecţii urinare tratate şi vindecate) etc. Instalaţii pentru mofete şi buvete pentru cură internă cu ape minerale.

ŞUICI, com. în jud. Argeş, alcătuită din 6 sate, situată în zona Muscelelor Argeşului, la poalele de SV ale masivului Tămaşu (1 104 m alt.), pe cursul superior al râului Topolog; 2 779 loc. (1 iul. 1997): 1 449 de sex masc. şi 1 330 fem. Centru pomicol (pruni, meri, peri). În satul Şuici se află cula „Brătianu" (sec. 18), cu două niveluri şi foişor cu metereze, o biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18), construită ca paraclis al curţii boiereşti şi case vechi ţărăneşti; biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1869-1872), în satul Rudeni. Cod poştal: 0488.

ŞULETEA, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Colinelor Fălciului, pe cursul superior al râului Epureni; 2 311 loc. (1 iul. 1997): 1 220 de sex masc. şi 1 091 fem. Haltă de c.f. (în satul Şuletea). Viticultură. În satul Şuletea, menţionat documentar, prima oară, în 1452, se află

Şugaş. Vedere din staţiune

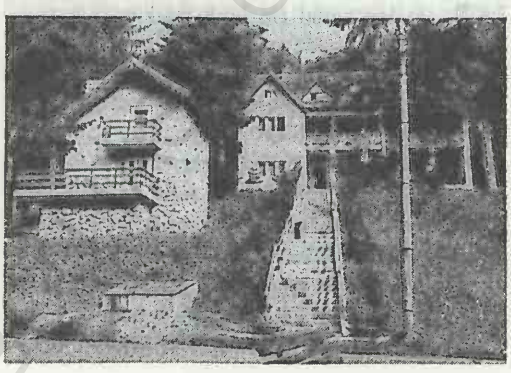

Şuici. Casă veche ţărănească

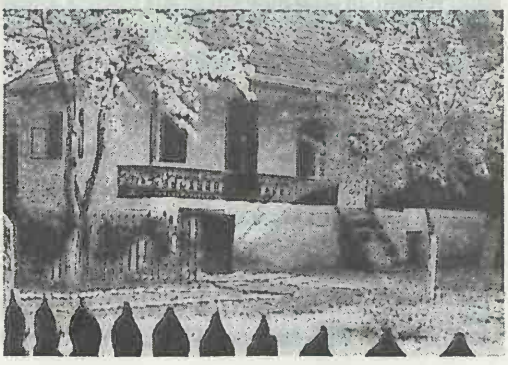

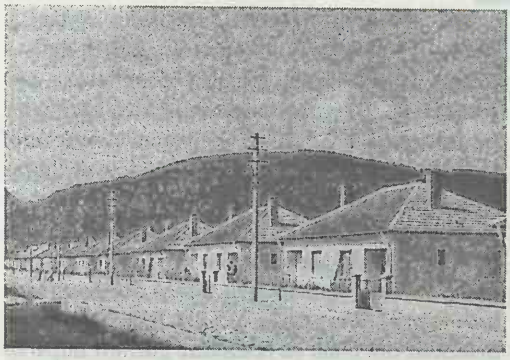

Şuncuiuş. Vedere parţială

biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1812, reclădită în 1899), iar în satul Fedeşti, o biserică din lemn, cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" (1804). Cod poştal: 6445.

ŞUNCUIUŞ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de NE ale M-ţilor Pădurea Craiului, pe râul Crişu Repede; 3 860 loc. (1 iul. 1997): 1 913 de sex masc. şi 1 947 fem. Staţie (în satul Şuncuiuş) şi haltă de c.f. (în satul Bălnaca). Expl. de bauxită (în satul Zece Hotare) şi de argile caolinoase şi refractare (în satul Şuncuiuş). Satul Şuncuiuş apare menţionat documentar, prima oară, în 1256. Pe terit. com. se află *Peştera Vântului,* ale cărei galerii subterane însumează 20 785 m — cea mai lungă peşteră din ţară. Cod poştal: 3579.

ŞURA MARE 1. Peşteră situată în partea de V a M-ţilor Şureanu, pe pârâul Lunca Ponorului, la 460 m alt., la 500 m NE de satul Ohaba-Ponor (com. Pui, jud. Hunedoara). Lungime: 4 500 m. Explorată prima dată în 1929, iar apoi în 1954, 1967-1969. Este o peşteră activă, cu un portal monumental (37 m înălţime şi 12 m lăţime), de forma unui tunel cu orientare S-N, iar după 350 m de la intrare, galeria se îndreaptă către NE şi E. Galeria, cu lăţimi de 2-3 m şi înălţime de c. 30 m, este străbătută de un pârâu subteran care formează mai multe cascade şi lacuri şi trece printr-o sală de dimensiuni mari (45 m lungime, 35 m lăţime, 30 m înălţime) şi prin mai multe săli mici. Peştera conţine numeroase stalagmite de 4-5 m înălţime şi blocuri de prăbuşire. Temp. în interiorul peşterii este constantă (8-10°C). Aici se află cea mai mare colonie de lilieci din ţară (peste 10 000 de exemplare), ce hibernează pe timpul iernii şi de la care rezultă mari depozite de guano pe care se dezvoltă numeroase insecte, crustacee, fluturi etc. În cadrul coloniei de lilieci a fost descoperit cel mai mic exemplar de liliac din Europa, cunoscut sub numele ştiinţific de *Pipistrellus pipistrellus.* Greu accesibilă. Peştera Şura Mare mai este cunoscută şi sub numele *Ohaba-Ponor.*

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Hârtibaciului; 2 860 loc. (1 iul. 1997): 1 430 de sex masc. şi 1 430 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creşterea bovinelor. În satul Şura Mare, menţionat documentar, prima oară, în perioada 1332-1335, cu numele *Magnum Horreum,* se află o biserică din sec. 13 (azi biserică evanghelică), fortificată, cu unele modificări din perioada 1493-1523, şi o biserică ortodoxă din lemn (1722, transferată aici din satul Sibiel, com. Săliştе), iar în satul Hamba, o biserică din sec. 13-14 (azi biserică evanghelică), fortificată în anul 1500 şi reconstruită în 1829. Cod poştal: 2441.

ŞURA MICĂ, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SV a Pod. Hârtibaciului; 2 042 loc. (1 iul. 1997): 1 022 de sex masc. şi 1 020 fem. Culturi de cereale şi cartofi. Creşterea bovinelor. În satul Şura Mică, menţionat documentar, prima oară, în 1323, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică evanghelică), refăcută şi fortificată în 1506, iar în satul Rusciori, atestat documentar în 1380, o biserică din sec. 13 (azi biserică evanghelică), cu unele refaceri din sec. 15 şi 18. Cod poştal: 2442.

ŞURDEŞTI → **Şişeşti (1).**

ŞUREANU 1. Munţii ~, masiv muntos în partea central-nordică a Carpaţilor Meridionali, în grupa M-ţilor Parâng, cuprins între depresiunile Petroşani (la S), Haţeg-Pui (la SV) şi Hunedoara (la V), Dealurile Orăştiei (la NV) şi valea Sebeşului (la E). În SE se leagă de M-ţii Parâng şi Lotru prin şaua de la Tărtărău. Este alcătuit din şisturi cristaline, străpunse pe alocuri de granite şi gnaisuri. În SV lor apare o arie largă de calcare jurasice şi cretacice. Relieful prezintă culmi rotunjite, fără creste glaciare, cu mai multe supr. de eroziune, bine dezvoltate, etajate la diferite înălţimi: *Platforma Borăscu,* la 1 800-2 000 m alt., acoperită cu întinse păşuni alpine; *Platforma Râu Şes,* la 1 400-1 600 m alt., cu păduri de molid şi brad în amestec cu fag; *Platforma Luncani* (ce aparţine complexului de nivelare Gor-

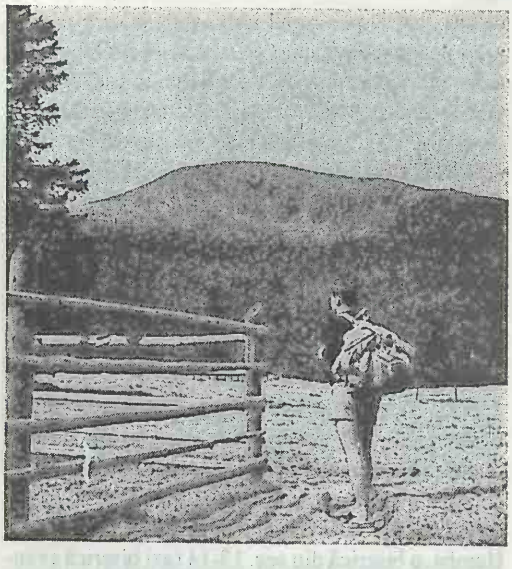

Şureanu (2). Vârful Şureanu

novița), la 800-1 000 m alt., cu păduri de fag și carpen. În SV masivului, în zona Platformei Luncani, s-a dezvoltat un bogat și variat relief carstic în calcarele jurasice și cretacice (doline, numite local „cionfe", polii, peșterile Cioclovina Uscată, Șura Mare, Borda Mare ș.a., sohodoluri etc.). Alt. max.: 2 130 m (Vârfu lui Pătru). M-ții Ş. mai sunt cunoscuți în literatura de specialitate și sub numele de *M-ții Sebeșului*. Pe pantele de NV ale M-ților Ş. au existat și s-au dezvoltat în Antichitate cele mai puternice așezări și cetăți dacice (Sarmizegetusa Regia — centrul economic, politic, militar și religios al statului dac în sec. 1 d.Hr., Grădiștea de Munte, Costești, Blidaru ș.a.).

2. Vârf în partea de V a M-ților Șureanu, alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 2 059 m. Acoperit cu pajiști alpine. Accesibil pe trasee marcate dinspre Depr. Petroșani sau dinspre șoseaua transalpină Novaci—Oașa—Sebeș. La poalele lui se află circul și lacul glaciar omonim.

3. Lac glaciar situat în M-ții Șureanu, la 1 750 m alt., cantonat într-o depresiune de eroziune glaciară, barată de o morenă frontală. Supr.: 1 ha; ad. max.: 7,3 m. În jurul lacului, pe o supr. de c. 20 ha, se dezvoltă buruienișuri de munte (*Admostyles alliaria*), numeroase exemplare de molid (*Picea abies*), zâmbru (*Pinus cembra*) și jnepeni (*Pinus mugo*), precum și o orchidacee rară (*Leucorchis albida L.*), prezentă în special în turbăria din partea de V a lacului. În apele lacului Ş. au fost identificate c. 300 de specii de diatomee, multe dintre ele endemisme locale. Lacul, cunoscut și sub numele de *Iezerul Șureanu*, și zona care îl înconjură au fost declarate rezervație științifică, ocrotită de lege.

ŞUŞANI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 5 sate, situată în partea de S a Piem. Oltețului, pe cursul superior al râului Băișoara; 4 363 loc. (1 iul. 1997): 2 187 de sex masc. și 2 176 fem. Viticultură. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1779) și „Sfântul Dumitru" (1802, refăcută în 1895), în satul Șușani. Cod poștal: 0929.

ŞUŞIŢA, râu, afl. dr. al Siretului la S de Mărășești; 68 km; supr. bazinului: 410 km^2. Izv. din NE M-ților Vrancei, de sub vf. Zboina Neagră și capătă o direcție generală de curgere NV-SE, traversând partea de N a Subcarpaților Vrancei și un segment al Câmpiei Siretului Inferior. Din cauza infiltrațiilor și a evaporației seacă, pe unele porțiuni, în anii secetoși.

ŞUŢEŞTI, com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Brăilei, pe dr. râului Buzău; 4 645 loc. (1 iul. 1997): 2 263 de sex masc. și 2 382 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, legume etc. Creșterea bovinelor. În satul Șuțești, înființat în 1830, cu numele *Curtea Veche,* se află o biserică ce poartă hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena", construită în 1842 prin strădania logofătului Constantin Grigore Suțu și a Doamnei Ruxandra. Cod poștal: 6139.

Şureanu (3). Lacul Şureanu

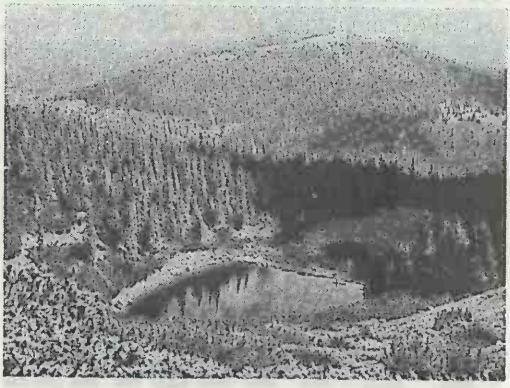

T

TABLA BUŢII, pas în Carpaţii de Curbură, între masivele Ciucaş (la V) şi Siriu (la E), în zona de izv. a râului Buzoel, la 1 075 m alt., dominat de vf. Zăganu (la V) şi vf. Siriu (la E). În secolele trecute, pe aici se efectua un intens trafic cu cereale şi vinuri spre Braşov (fost punct de vamă). În prezent este puţin circulat.

TAIŢA, râu în partea de N a Dobrogei, pe terit. jud. Tulcea; 52 km; supr. bazinului: 580 km^2. Izv. din zona de contact dintre M-ţii Măcin şi Pod. Niculiţel, din apropierea înşeuării Niculiţel, de la 200 m alt., curge mai întâi pe direcţie N-S, formând pe o distanţă de c. 25 km limita între M-ţii Măcin (la V) şi Pod. Niculiţel (la E), drenează Depr. Horia, iar în aval de com. Horia îşi schimbă brusc cursul către SE, vărsându-se în lacul Babadag. Debitul mediu multianual în zona de vărsare este de 1,4 m^3/s. Afl. pr.: Pârâul Alb, Tăiţa (sau Techea).

TALEA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de SE ale M-ţilor Bucegi, în zona de izv. a râului Proviţa; 1 260 loc. (1 iul. 1997): 635 de sex masc. şi 625 fem. Satul Talea a luat fiinţă în 1790, după cum reiese dintr-o inscripţie de pe stâlpul bisericii din lemn construită în 1790. Biserica din zid cu hramul „Sfântul Nicolae" (1878), în satul Talea. Cod poştal: 2196.

TALPA, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Claniţa; 2 509 loc. (1 iul. 1997): 1 208 de sex masc. şi 1 301 fem. Reşed. com. este satul *Talpa-Ogrăzile.* Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase şi de nutreţ, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume etc. Biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1822), în satul Talpa-Bâscoveni şi biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (sec. 19), în satul Talpa-Ogrăzile. Cod poştal: 0642.

TAMASIDAVA → Horgeşti.

TAMAŞI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 4 sate, situată în lunca şi pe terasele de pe stg. râului Siret, la marginea de V a Colinelor Tutovei, vizavi de vărsarea Bistriţei în Siret; 5 876 loc. (1 iul. 1997): 3 089 de sex masc. şi 2 787 fem. Nod rutier. În satul Tamaşi, menţionat documentar, prima oară, în 1433, se află o biserică ortodoxă, cu hramul „Sfinţii Voievozi" (1792), şi una catolică (1836), iar în satul Chetriş o biserică din 1833; biserica având hramul „Sfinţii Voievozi"-Lilieci (ctitorie din 1811 a fam. Sturdza, reparată în 1850), în satul Gioseni. Cod poştal: 5527.

TANACU, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în partea de SE a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Burghina; 5 638 loc. (1 iul. 1997): 2 811 de sex masc. şi 2 827 fem. În satul Tanacu se află bisericile din lemn cu hramurile „Sfinţii Voievozi" (ante 1809, refăcută în 1826) şi „Sfântul Nicolae" (ante 1809, refăcută în 1819 şi reparată în 1892), iar în satul Beneşti, biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1809, refăcută din vălătuci în anii 1860-1862). Rezervaţie botanică („Coasta Rupturile"). Cod poştal: 6523.

TANGÂRU → Stoeneşti (2).

TANSA 1. Culme deluroasă, cu aspect de platou, extinsă pe direcţie NV-SE în partea de V a Pod. Central Moldovenesc, între văile râurilor Sacovăţ (la E) şi Bârlovăţ (la V), având lăţimi de 4-5 km.

Alt. max.: 466 m (cea mai mare din Pod. Central Moldovenesc). Alcătuirea petrografică (gresii, calcare oolitice, argile, marne, nisipuri) și structura monoclinală a stratelor au determinat dezvoltarea unui larg platou structural. Versanții sunt acoperiți cu păduri de stejar (*Quercus robur*) în amestec cu tei (*Tilia tomentosa*), carpen (*Carpinus betulus*) ș.a. Culmea T. este fragmentată de văile râurilor Veja, Mânăstirea, Durăceasa, Găureni ș.a.

2. Lac antropic situat pe terit. jud. Iași, construit pe râul Bahlui, în perimetrul com. Tansa. Supr.: 352 ha; vol.: 13,1 mil. m^3. Folosit pentru irigații, alimentare cu apă și piscicultură.

3. Com. în jud. Iași, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de S ale Culmii Tansa, pe stg. văii Mânăstirea; 2 983 loc. (1 iul. 1997): 1 463 de sex masc. și 1 520 fem. Haltă de c.f. (în satul Suhuleț). Centru de ceramică populară (vase smălțuite cu decor geometric și floral în alb și verde pe fond brun sau alb), de rotărit și de prelucr. artistică a pietrei (în satul Tansa). În arealul satului Tansa, menționat documentar, prima oară, în 1469, a fost descoperit un depozit de bronzuri, alcătuit din seceri, datând din Epoca bronzului. În satul Suhuleț se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1698, refăcută în 1780), iar în satul Tansa, o biserică din cărămidă cu hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1809). Cod poștal: 5598.

TAPAE, localitate în SV Daciei, identificată ipotetic în zona pasului Poarta de Fier a Transilvaniei, la V de Sarmizegetusa, pe cursul superior al Bistrei. Aici, în anul 88 d.Hr., armatele romane, comandate de Tettius Iulianus, au pătruns în Dacia prin Banat și au obținut victoria asupra dacilor conduși de Decebal. Tot aici, în primăvara anului 101, regele Decebal cu oastea sa a încercat să oprească înaintarea armatelor romane spre interiorul Daciei, dar a fost înfrânt, iar cetățile din M-ții Orăștiei cucerite.

Tapae. Lupta de la Tapae

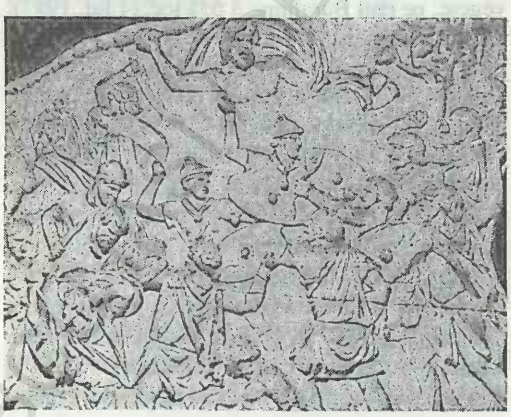

TARCĂU 1. Munții ~, masiv muntos în partea centrală a Carpaților Orientali, între valea Bicazului (la N și NV), aliniamentul văilor Tarcău și Asău (la E), valea Trotușului (la S) și aliniamentul văilor Bicăjel și Tavardi (la V). Au aspectul unor munți joși, cu alt. medii de 1 100-1 300 m, care fac trecerea de la zona internă la cea externă a flișului. Sunt alcătuiți în special din gresii (gresia de Tarcău) și din alte roci aparținând flișului cretacic și paleogen (șisturi, marno-argile, fliș grezos-șistos, conglomerate). Din cauza cutării lor în pânze de șariaj apar frecvente *hogback*-uri și supr. structurale. Prezintă unele culmi înalte, dezvoltate pe gresii, cu orientare NNV-SSE, dominate de vârfuri ce depășesc 1 400 m alt. (Măgura Tarcăului 1 493 m, Glodu 1 439 m, Grindușu 1 664 m) și unele culmi joase, separate de bazinete depresionare (Ața, Brateș ș.a.) și înșeuări dezvoltate pe marno-argile. Alt. max.: 1 664 m (vf. Grindușu sau Tărhăuș). Sunt acoperiți cu păduri de rășinoase și de fag.

2. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de NE ale M-ților Tarcău și cele de NV ale M-ților Goșmanu, în zona de confl. a râului Tarcău cu Bistrița; 3 491 loc. (1 iul. 1997): 1 743 de sex masc. și 1 748 fem. Haltă de c.f. (în satul Tarcău). Expl. de gresii. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Pepinieră piscicolă și păstrăvărie (din 1902). În satul Schitu Tarcău se află Mânăstirea Tarcău (de călugări), cu biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților", ctitorie din anii 1832-1833 a ieromonahului Avramie, cu pridvor adăugat în 1926 și unele reparații făcute în 1936. Turn-clopotniță (1868). Chiliile au fost refăcute în anii 1967-1968. Mânăstirea Tarcău are în subordine schitul Brateș (aflat în satul Tarcău) cu biserica având hramul „Sfinții Trei Ierarhi", ctitorie din anul 1940 a călugărului Veniamin Talpău. Schitul a fost redeschis în 1992. Monument închinat eroilor primului război mondial (în satul Tarcău). Popas turistic (în satul Ardeluța). Rezervație forestieră în

M-ții Goșmanu, cu arborete seculare de fag, brad și molid (171,3 ha). Cod poștal: 5661.

TARCEA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Ierului, pe râul Ier; 2 731 loc. (1 iul. 1997): 1 338 de sex masc. și 1 393 fem. Satul Tarcea apare menționat documentar, prima oară, în 1163, cu numele *Villa Thorsa*. În satul Adoni, atestat documentar în 1237, se află biserica romano-catolică având hramul „Sfânta Treime" (1786), iar în satul Galoșpetru, menționat documentar în perioada 1291-1294, conacele „Draveczky" (1846) și „Frater" (1860). Cod poștal: 3764.

TARNA MARE, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de NV ale M-ților Oaș, la granița cu Ucraina; 3 974 loc. (1 iul. 1997): 1 996 de sex masc. și 1 978 fem. Expl. de andezit și de min. complexe (pirită, plumb, zinc, cupru, argint). Centru pomi-viticol. Izv. cu ape minerale. Satul Tarna Mare apare menționat documentar, prima oară, în 1430, cu numele *Torna*, iar apoi în 1450 (*Tharna*) și 1471 (*Tarna*). Cod poștal: 3956.

TARNIȚA 1. Lac de acumulare, realizat în scop hidroenergetic pe râul Someșu Cald (dat în folosință în 1974), situat în arealul com. Gilău, jud. Cluj. Supr.: 270 ha; vol.: 74 mil. m^3. Lungime: 7 km; lățime max.: 3 km. Zonă de agrement pentru locuitorii municipiului Cluj-Napoca.

2. Hidrocentrala ~ → Gilău (3).

3. Schitul ~ → Jitia.

TAȘAUL, liman fluvio-maritim, salmastru, situat pe țărmul Mării Negre, la N de orașul Năvodari; 23,35 km^2; ad. max.: 3,5 m.; vol.: 57 mil. m^3. Lungime: 10 km; lățime max.: 4 km. În el se varsă râul Casimcea, care contribuie la îndulcirea apelor lacului, ce devin astfel favorabile pentru pisciculură și irigații.

TAȘCA, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Ceahlău și cele de N ale M-ților Tarcău, pe râul Bicaz; 2 586 loc. (1 iul. 1997): 1 285 de sex masc. și 1 301 fem. Fabrică de ciment. Cod poștal: 5662.

TATANIR, lac în partea de N a Deltei Dunării, situat în arealul com. Chilia Veche, între brațul Chilia și canalul Pardina. Supr.: 700 ha. Legat de canalul Pardina, spre E, prin gârla Gotca.

TATLAGEAC, liman fluvio-maritim, situat pe țărmul Mării Negre, în arealul com. Unirea, jud. Constanța. Supr.: 1,78 km^2; vol.: 14 mil. m^3; ad. max.: 2,5 m; lungimea: 4,4 km; lățimea medie: 200 m. Lacul **T.** este separat de Marea Neagră printr-un perisip (lat de c. 80 m și înalt de c. 2 m) pe care se află calea ferată Constanța—Mangalia. Până în 1965, apele lacului **T.** comunicau cu cele ale Mării Negre printr-un emisar care a fost ulterior astupat pentru a împiedica scurgerea apei lacului în mare (nivelul apei lacului este cu 95 cm mai ridicat față de nivelul Mării Negre).

TAUȚ 1. Lac de acumulare, creat pe valea superioară a râului Cigher, în zona Dealurilor Cigherului (parte componentă a Dealurilor Crișanei), în arealul com. Tauț. Supr. 240 ha; vol.: 14,3 mil. m^3 (dispune de o rezervă de încă 11,8 mil. m^3 pentru atenuarea viiturilor). Lungime: 5 km; lățime max.: 2 km.

2. Com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de N ale Dealurilor Cigherului, pe râul Cigher și afl. săi Nădaș, Timercea ș.a.; 2 104 loc. (1 iul. 1997): 1 008 de sex masc. și 1 096 fem. Expl. de diatomit (în satul Minișu de Sus). Satul Tauț apare menționat documentar, prima oară, în 1496. Cod poștal: 2871.

TAZLĂU 1. Râu, afl. stg. al Trotușului la c. 5 km aval de municipiul Onești; 85 km; supr. bazinului: 1 098 km^2. Izv. din partea de E a M-ților Goșmanu, de sub vf. Pintenu, de la 1 120 m alt., având o direcție generală de curgere de la NV spre SE, cu pante medii ce variază între 25‰ în zona montană și 3,4‰ în reg. de vărsare. Străbate longitudinal depresiunea subcarpatică Tazlău (70 km lungime), extinsă între Culmea Pietricica Bacăului (la E) și prelungirile M-ților Goșmanu și Berzunți (la V), iar bazinul său are o dezvoltare mai mare pe dr., spre munți, de unde primește și cei mai importanți afluenți (Geamăna, Șoimi, Frăsiniș, Solonț, Tazlău Sărat, Cernu ș.a.). Pe cursul inf., la c. 5 km amonte de gura de vărsare, s-a construit lacul de acumulare Belci, dat în folosință în 1963, cu un vol. de 12,5 mil. m^3 de apă, din care se alimentează municipiul Onești.

2. Subcarpații Tazlăului sau **Trotușului,** subunitate a Subcarpaților Moldovei (Subcarpații Orientali), situată între văile râurilor Bistrița (la N) și Trotuș (la S) și între Culoarul Siretului (la E) și prelungirile M-ților Goșmanu și Berzunți (la V). Cuprinde Depr. Tazlău (care ocupă cea mai mare parte a lor), Culmea Pietricica Bacăului și Piem. Pânceștilor.

3. Depresiunea ~, depresiune subcarpatică situată în Subcarpații Tazlăului, între Culmea Pietricica

Bacăului (la E) și prelungirile M-ților Goșmanu și Berzunți (la V), comunicând, spre N, cu Depr. Cracău-Bistrița prin șaua Nechitului (aflată la 450 m alt.). Supr.: c. 800 km². Extinsă longitudinal, de o parte și de alta a văii Tazlăului, sub forma unui uluc de 70 km lungime și 10-15 km lățime, care coboară de la 400 m alt. în N la 320 m în S, Depr. **T.** este una dintre cele mai tipice depresiuni subcarpatice din România, prezentând o limită clară spre V, la contactul cu munții, printr-o denivelare accentuată (200-300 m), care corespunde liniei de încălecare a pânzei marginale a flișului peste formațiunile miocene ale depresiunii. Relieful depresiunii este format dintr-o câmpie aluvială etajată, cu lunci și terase bine dezvoltate în lungul văilor Tazlău și Trotuș. În N, depresiunea este mai îngustă, evidențiindu-se cinci niveluri de terase precum și culmi cu înălțimi de 600-650 m, iar în S se lărgește, fiind alcătuită din lunca extinsă a Tazlăului (c. 1 km lățime), din șapte niveluri de terase și mai multe culmi de 450-550 m înălțime. Din cauza unor diferențieri locale, Depr. **T.** a fost împărțită de unii geografi în trei compartimente: unul în partea de N (*Depr. Frumoasa*), până în apropiere de Tețcani, cu aspect de sinclinal disimetric, larg deschis, cu relief colinar și de terase; altul mijlociu (*Depr. Livezi-Helegiu*), între culmile Berzunți (în V) și Pietricica Bacăului (în E), cu relief complex (lunci, terase, culmi cu pante accentuate); altul sudic (*Depr. Cașin* sau *Oituz-Cașin*), în zona de confl. a Trotușului cu apele râurilor Tazlău, Oituz și Cașin, prelungit la S de Trotuș, pe culoarele văilor Cașin și Oituz, cu relief de luncă largă (peste 1 km lățime), de terase marginale extinse pe c. 10 km și dealuri de 300-400 m înălțime. În unele lucrări, Depr. Oituz-Cașin este considerată o unitate aparte în cadrul ulucului subcarpatic al Subcarpaților Tazlăului. Clima Depr. **T.** este moderată (temp. medie anuală: 6-8°C), cu precipitații atmosferice care însumează 700-800 mm anual. Vegetație de pășuni și fânețe naturale în alternanță cu pâlcuri de păduri de gorun și fag. Este o zonă intens populată, cu bogate zăcăminte de subsol (petrol, gips, sare), cunoscută (în unele lucrări de specialitate) și sub denumirea de *Tazlău-Cașin*.

4. Culmea Tazlăului → **Pietricica.**

5. Com. în jud. Neamț, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de N a Depr. Tazlău, la poalele M-ților Goșmanu, pe cursul superior al râului Tazlău; 3 160 loc. (1 iul. 1997): 1 558 de sex masc. și 1 602 fem. Expl. de petrol și gaze naturale, de sare gemă, de săruri de potasiu și de gresii. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Biserica fostei Mânăstiri Tazlău, cu hramul „Nașterea Maicii Domnului", ctitorie din anii 1496-1497 a lui Ștefan cel Mare, păstrează la exterior decorația originară executată din cărămidă aparentă și ceramică smălțuită, precum și o ușă din lemn, realizată în 1596 de meșterul Cozma, decorată cu sculpturi. Pridvor adăugat în 1596. Picturile murale interioare au fost executate în 1859. Biserica este înconjurată de un zid de incintă, cu metereze și două turnuri de pază datând din 1497. Turnul-clopotniță a fost distrus de un incendiu în 1879 și refăcut în 1902. Cod poștal: 5623.

TAZLĂU-CAȘIN → **Tazlău (3).**

TAZLĂUL DE SUS → **Zemeș.**

TĂBĂCĂRIEI, Lacul ~, liman maritim situat pe țărmul Mării Negre, între municipiul Constanța și stațiunea balneoclimaterică Mamaia. Supr.: 0,96 km²; vol.: 1,9 mil. m³; ad. max.: 6,4 m. Este legat de lacul Siutghiol printr-o gârlă mică și are scurgere în Marea Neagră printr-un mic canal. În regim natural, prezintă un bilanț excedentar, respectiv, cantitatea de apă provenită din precipitații, din aportul izvoarelor subacvatice și din scurgerea apelor din lacul Siutghiol este mai mare decât cantitatea de apă pierdută prin evaporație și prin scurgere în Marea Neagră. Temp. apei lacului este în medie de 12,9°C, iar mineralizarea de 750 g/l. Bază piscicolă și de sporturi nautice. Pe malul lacului **T.** a fost construită (de meșteri maramureșeni) o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Mina" (26 m lungime, 13 m lățime și 43 m înălțime), sfințită la 9 nov. 1997.

TĂCUTA, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 7 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Rediu; 3 116 loc. (1 iul. 1997): 1 578 de sex masc. și 1 538 fem. Expl. de gresii. În satul Tăcuta, menționat documentar, prima oară, în 1503, se află bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1790) și „Sfântul Gheorghe" (1833-1839) și conacul „Sturdza" (sec. 19). Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1802) și „Sfinții Voievozi" (construită în 1834 pe locul uneia din sec. 17), în satele Protopopești și Mircești. Cod poștal: 6541.

TĂLMACIU, oraș în jud. Sibiu, situat în partea de SE a Depr. Sibiu, la 350 m alt., la poalele de NE ale M-ților Lotrului, în zona de confl. a râului Sadu

cu Cibin, în apropiere de pasul Turnu Roșu (de unde începe pitorescul defileu al Oltului), la 18 km SE de municipiul Sibiu; 9 204 loc. (1 iul. 1997): 4 686 de sex masc. și 4 518 fem. Supr.: 1,66 km^2; densitatea: 5 544 loc./km^2. Stație de c.f. Expl. de pietriș. Microhidrocentrală pe râul Sadu, intrată în funcțiune în 1987. Întreprinderi de expl. și prelucr. a lemnului (cherestea), textile (filatură de bumbac, ață de cusut), de producere a uleiurilor eterice și de produse alim. (dulcețuri, gemuri, vinuri tonice, panificație). Produse diverse din răchită. Fermă de creștere a porcinelor. Muzeu etnografic (în satul Boița). **Istoric.** În perimetrul orașului **T.** au fost descoperite vestigii materiale datând din Neolitic (două topoare din piatră), din perioadele dacică (brăzdar de plug) și romană (o fibulă din bronz) etc. În arealul satului Boița, în punctul Rude, au fost identificate (1957-1958) urmele unui castru roman de dimensiuni mici (41 x 47 m), cu dublu zid de incintă, cunoscut sub numele de *Caput Stenarum*, datând din sec. 2 d.Hr., precum și vestigiile unei așezări civile în care s-au găsit ruinele unor clădiri din cărămidă. Această străveche așezare, situată pe anticul drum ce ducea spre Apulum și la capătul de N a liniei romane de fortificații, cunoscută sub numele de *Limes Alutanus*, a fost colonizată, la mijlocul sec. 12, cu populație germană (sași). Localit. **T.** apare menționată documentar, prima oară, în 1318, cu numele *Tholmach*; în 1369 apare consemnată cu toponimul *Civitas Tholmasch*, iar în 1854 sașii îl numeau *Gross-Talmatsch*. Până în 1453, **T.** a fost reșed. unui scaun românesc, dată după care a fost încorporat în scaunul Sibiului (cu numele de Scaunul filial al Tălmaciului), rămânând în această stare până în 1863 (cu excepția perioadei 1535-1539, când a fost anexat la Țara Oltului). La 16/26 oct. 1599, oastea comandată de Mihai Viteazul venind dinspre Făgăraș spre Șelimbăr pentru a face joncțiunea cu oștile comandate de Radu Buzescu și banul Udrea, a trecut prin **T.** La 20 iul. 1849, trupele țariste venite pentru a înfrânge revoluția din Transilvania, prin Valea Oltului, au înfrânt aici trupele maghiare comandate de Ihasz Daniel, iar în timpul primului război mondial, perimetrul **T.** a intrat în zona de operațiuni militare în care s-au purtat lupte crâncene. A fost declarat oraș la 18 apr. 1989, având în subordine ad-tivă 6 sate: Boița, Colonia Tălmaciu, Lazaret, Lotrioara, Paltin și Tălmăcel. **Monumente:** bisericile ortodoxe cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18, cu fresce din 1786) și „Adormirea Maicii Domnului" (1812-1822, cu zid de incintă), în satele Tălmăcel și Boița; casa parohială a bisericii evanghelice (1719), la Tălmaciu; în satul Boița, în zona de intrare în defileul Oltului prin trecătoarea Turnu Roșu, pe malul dr. al Oltului, se află castelul Turnu Roșu (sec. 19) și ruinele unui

Tălmaciu. Castelul Turnu Roșu

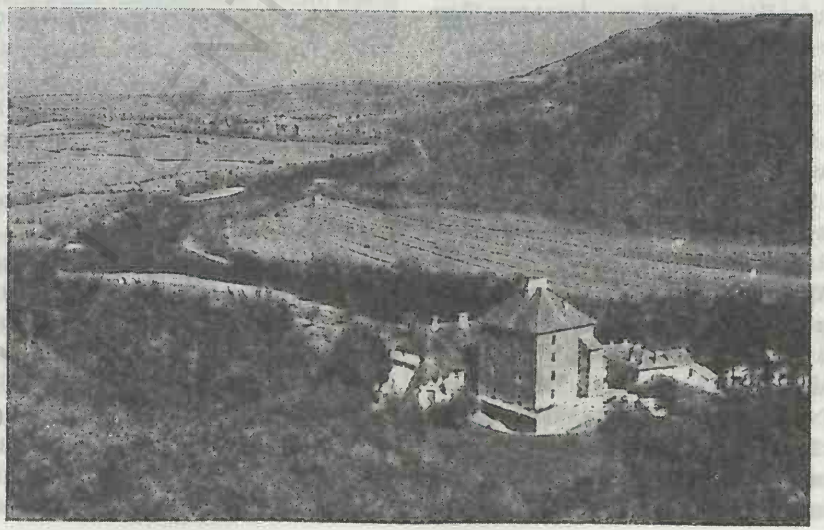

Tălmaciu. Ruinele Turnului Roșu

turn de pază (Turnu Roșu sau Turnu Spart), datând din sec. 13-14, turn care, în secolele trecute, avea menirea să vegheze asupra drumului de legătură dintre Sibiu și Râmnicu Vâlcea. Acest turn făcea parte dintr-un vast sistem defensiv, organizat de orașul Sibiu, printre care se număra și Cetatea Tălmaciului din apropiere, numită Landeskrone, construită în anii 1370-1371 cu contribuția coloniștilor sași, având ziduri de 10 m înălțime ce închideau un perimetru de 600 de pași. Această cetate a fost demantelată în 1453 din ordinul lui Iancu de Hunedoara. Cod poștal: 2418.

TĂMAȘU, masiv deluros în Muscelele Argeșului, între râurile Topolog (la V) și Argeș (la E). Alt. max.: 1 104 m. Acoperit cu pășuni, fânețe și livezi.

TĂMĂDĂU MARE, com. în jud. Călărași, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe râul Mostiștea; 2 543 loc. (1 iul. 1997): 1 261 de sex masc. și 1 282 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Creșterea porcinelor și a păsărilor. Muzeu (în satul Călărești). Iaz piscicol și pentru irigații. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **T.M.** a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Tămădău Mare se află biserica având hramul „Sfinții 40 de Mucenici" (1810, reparată în 1890). Cod poștal: 8256.

TĂMĂȘENI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 2 sate, situată în lunca și pe terasele Siretului; 8 851 loc. (1 iul. 1997): 4 492 de sex masc. și 4 359 fem. În satul Tămășeni se află o biserică romano-catolică având hramul „Sfântul Ioan" (sec. 17). Cod poștal: 5586.

TĂNĂSOAIA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 10 sate, situată în partea de SV a Colinelor Tutovei, pe râurile Zeletin și Berheci; 2 229 loc. (1 iul. 1997): 1 111 de sex masc. și 1 118 fem. În satul Galbeni, menționat documentar, prima oară, în 1593, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1809, refăcută în 1840 și reparată în anii 1894, 1916, 1935). Bisericile din lemn cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului (1776) și „Sfinții Voievozi" (ante 1809, reparată în 1878), în satele Nănești și Călimăneasa. Cod poștal: 5417.

TĂRCAIA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Beiuș, pe cursul superior al râului Crișu Negru, în zona de confl. cu Tărcăița; 2 242 loc. (1 iul. 1997): 1 077 de sex masc. și 1 165 fem. Haltă de c.f. (în satul Tărcaia). Muzeu etnografic (Tărcaia). Satul Tărcaia apare menționat documentar, prima oară, în 1332, cu denumirea de *Sacerdos de villa Tharcand.* Bisericile ortodoxe, din lemn, cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", în satele Totoreni (1696-1697, cu picturi din 1818, executate de Simion Darabant) și Mierag (1756, cu iconostas pictat în 1783 de Teodor din Kasa) și cu hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (construită în 1796 de meșterul Ilie Traian și pictată în 1816 de Simion Darabant), în satul Tărcăița. Cod poștal: 3616.

TĂRHĂUȘ → **Grindușu.**

TĂRLUNG, râu, afl. stg. al Râului Negru; 51 km; supr. bazinului: 457 km^2. Izv. din partea de N a M-ților Grohotiș, de sub vf. Grohotiș, de la 1 440 m alt., curge pe direcție S-N, străbătând mai întâi zona montană, unde panta medie este de 30‰, iar apoi, în aval de Săcele, drenează Piem. Săcele (construit de el însuși) și, în continuare, partea de E a Depr. Brașov. Pe cursul său mijlociu, în apropiere de Săcele, a fost construit un lac de acumulare pentru

alimentare cu apă, cu o supr. de 123 ha și un vol. de 13,8 mil. m^3.

TĂRLUNGENI, com. în jud. Brașov, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Depr. Brașov, pe râurile Tărlung și Zizin; 6 897 loc. (1 iul. 1997): 3 388 de sex masc. și 3 509 fem. Nod rutier. Fabrică de cărămidă. Muzeu etnografic. Stațiune balneoclimaterică, în satul Zizin (→). Satul Tărlungeni apare menționat documentar, prima oară, în 1484. Biserica ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime" (sec. 18), în satul Zizin. Punct fosilifer (Purcăreni) cu calcare recifale jurasice, corali și crustacei. Cod poștal: 2246.

TĂRTĂȘEȘTI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Titu, pe râul Ilfov; 5 029 loc. (1 iul. 1997): 2 390 de sex masc. și 2 639 fem. Haltă de c.f. (în satul Bâldana). Centru pomicol. Fermă avicolă. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **T.** a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Tărtășești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1853), iar în satul Bâldana, un popas turistic. Cod poștal: 8131.

TĂȘADULUI, Dealurile ~, zonă deluroasă în partea de N-NE a Dealurilor Pădurii Craiului (parte componentă a acestora), situată la marginea de NV a M-ților Pădurea Craiului, formând cumpăna de ape între bazinele hidrografice ale râurilor Crișu Repede și Crișu Negru. Sunt alcătuite din depozite pleistocene (argile, nisipuri, pietrișuri) și cuaternare (argile, nisipuri loessoide), cu unele intercalații de depozite sarmațiene (conglomerate, gresii, marne nisipoase). Alt.: 411 m (cea mai mare din întregul complex al Dealurilor Pădurii Craiului).

TĂȘNAD 1. Câmpia Tășnadului, câmpie în partea de NV a României, parte componentă a Câmpiei Someșului, situată între râul Crasna (la E), Colinele Toglaciului (la SE), Dealurile Crasnei (la S) și râul Ier (la V și N), având forma unui evantai. Este o câmpie înaltă (140-180 m alt.), subcolinară, cu caracter de acumulare piemontană, în care văile râurilor s-au adâncit cu 70-80 m. Acoperită cu soluri argilo-iluviale, propice culturilor agricole, precum și pentru pomicultură și viticultură.

2. Oraș în jud. Satu Mare, situat în zona de contact a Câmpiei Tășnadului cu Colinele Toglaciului, la 160 m alt., pe valea râului Cehal, la 60 km SV de municipiul Satu Mare; 10 220 loc. (1 iul. 1997): 5 028 de sex masc. și 5 192 fem. Supr.: 9,03 km^2; densitatea: 1 132 loc./km^2. Stație (în orașul Tășnad) și haltă de c.f. (în satul Cig). Nod rutier. Expl. de argilă. Construcții metalice diverse. Fabrici de mobilă și cherestea, de piese de schimb pentru utilaje chimice, de conf., încălțăminte, obiecte de uz casnic (râșnițe, stropitori, săpăligi etc.) și de cărămidă. Prelucr. primară a fructelor; produse de panificație. Centru pomi-viticol. Fermă de creștere a porcinelor. Muzeu de istorie și etnografie, cu specific local (din 1978). **Istoric.** Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1246, iar în 1456 este consemnată cu numele *oppidum Thasnad.* În 1474, episcopul Ardealului a cerut regelui Matia Corvin dreptul de a construi o cetate la Tășnad, menționată ulterior în documentele anului 1570. Ocupată de turci în 1660, așezarea a rămas sub stăpânirea acestora timp de 30 de ani, fiind eliberată de Gheorghe Rákóczi. În anii 1709 și 1739, populația din Tășnad a fost decimată de o epidemie de holeră. În anii 1757-1758, aici au fost colonizate mai multe familii de șvabi. La 17 febr. 1968, localit. a fost declarată oraș, având în subordine ad-tivă 6 sate: Blaja, Cig, Rațiu, Sărăuad și Valea Morii. **Monumente:** biserică în stil gotic (azi biserică reformată), datând din 1476, cu unele modificări din anii 1776 și 1867; biserica ortodoxă (40 m lungime, 20 m lățime, 45 m înălțime), construită în 1893, cu fresce în stil neobizantin; conac în stilul Renașterii târzii (1771), care găzduiește Muzeul de istorie și etnografie; biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Grigore Teologul" (1777), în satul Sărăuad. În perimetrul orașului se află două lacuri de agrement, construite în anii 1968-1969, unul cu o supr. de 9 515 m^2 și altul de 8 419 m^2. Cod poștal: 3844.

TĂTARU 1. Munții ~, masiv muntos în Carpații de Curbură, situat între aliniamentul văilor superioare ale Buzăului și Telejenelului (la V) și cursul superior al râului Bâsca Chiojdului (la E), fiind strâns sudat spre N-NE de prelungirile M-ților Siriu. Prezintă o culme principală, cu direcție NE-SV, din care se desprind mai multe culmi secundare spre V-NV și E-SE. Culmea pr. este dominată de mai multe vârfuri (Tătărețu 1 412 m, Mănăilă 1 465 m, Vârfu lui Crai 1 473 m) despărțite de șei largi. Alt. max.: 1 477 (vf. Tătaru Mare, situat în partea central-nordică a masivului). M-ții **T.** sunt alcătuiți din fliș șistos-grezos, cu intercalații de gresii masive.

2. Vârf în M-ții Giurgeu, reprezetând alt. max. a acestora (1 634 m).

3. Braț secundar în partea de N a Deltei Dunării, desprins din brațul Chilia (pe partea dreaptă), situat pe terit. com. Chilia Veche, jud. Tulcea. Lungimea: 25 km; lățimea: 400-800 m; ad. max.: 20 m.

4. Lac în partea de V a Deltei Dunării, la N de brațul Tulcea, pe terit. com. Ceatalchioi, jud. Tulcea. Supr.: 220 ha.

5. Ostrov în partea de N a Deltei Dunării, situat între brațele Chilia și Tătaru, pe terit. com. Chilia Veche, jud. Tulcea. Supr.: 400 ha.

6. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de NV ale Dealului Istrița; 1 314 loc. (1 iul. 1997): 623 de sex masc. și 691 fem. Centru pomi-viticol. În satul Podgoria se află schitul rupestru „La Chilii" (sf. sec. 16-începutul sec. 17). Cod poștal: 2144.

TĂTĂRANI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Ialomiței cu Piem. Cândești, pe cursul superior al râului Dâmbovița; 5 634 loc. (1 iul. 1997): 2 749 de sex masc. și 2 885 fem. Produse textile (confecții). Sere legumicole. Pomicultură (meri, pruni, peri). Bisericile cu același hram — „Înălțarea Domnului", în satele Priboiu (1831, cu picturi murale interioare din 1835) și Tătărani (1848) și cu hramuri duble — „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul și Sfântul Nicolae" (1805-1810) și „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1820), în satele Căprioru și Gheboieni. Cod poștal: 0254.

TĂTĂRANU, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior, pe râul Râmnic; 4 870 loc. (1 iul. 1997): 2 313 de sex masc. și 2 557 fem. Nod rutier. Stație (în satul Bordeasca Nouă) și haltă de c.f. (în satul Tătăranu). Fabrică de zahăr. Culturi de cereale, de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante de nutreț, legume etc. Creșterea porcinelor (în satul Mărtinești). Cod poștal: 5384.

TĂTĂRĂNI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 9 sate, situată în partea de E a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Crasna și pe afl. său Blăgești; 2 522 loc. (1 iul. 1997): 1 186 de sex masc. și 1 336 fem. Viticultură. Iaz pentru piscicultură. În satul Tătărăni, menționat documentar, prima oară, în 1438, se află o biserică ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809) și o pădure de plopi secu-lari, declarată rezervație forestieră, iar în satul Stroiești, o biserică cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1854-1857). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (ante 1809), „Sfinții Voievozi" (1818 sau 1823) și „Sfântul Nicolae" (1865-1866), în satele Valea lui Bosie, Giurgești și Crăsnășeni. Cod poștal: 6588.

TĂTĂRĂȘTI, com. în jud. Bacău, alcătuită din 7 sate, situată în partea de SV a Colinelor Tutovei, pe stg. văii Siretului; 2 646 loc. (1 iul. 1997): 1 365 de sex masc. și 1 281 fem. În satul Tătărăști se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1798, reparată în 1851 și 1878 și căzută în ruină în 1909) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (ante 1809), iar în satul Ungureni, bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (ante 1809, refăcută în 1926) și „Schimbarea la Față" (1842). Biserică din cărămidă, cu hramul „Sfântul Dumitru" (1854, reparată în 1873), în satul Gherdana și biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1770, ruinată în 1936 și refăcută în 1948), în satul Drăgești. Cod poștal: 5431.

TĂTĂRĂȘTII DE JOS, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Teleorman; 4 633 loc. (1 iul. 1997): 2 218 de sex masc. și 2 415 fem. Expl. de petrol. Prelucr. lemnului. Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice, uleioase și de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume etc. Viticultură. Satul Tătărăștii de Jos apare menționat documentar în 1741 pe o listă a satelor. În perioada 1870-1876 a fost unit cu Tătărăștii de Sus. În satul Slăvești se află ruinele bisericii „Zlătești" (sf. sec. 18) și o casă țărănească din anul 1800. Cod poștal: 0652.

TĂTĂRĂȘTII DE SUS, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Teleorman; 3 518 loc. (1 iul. 1997): 1 718 de sex masc. și 1 800 fem. Satul Tătărăștii de Sus apare menționat documentar în 1741 pe o listă a satelor. În perioada 1870-1876 a fost unit cu Tătărăștii de Jos. În satul Tătărăștii de Sus se află un complex fortificat, format din casele boierești ale fam. Bălăceanu și o biserică, a căror construcție s-a terminat în 1798. Zidul de incintă este înalt și prevăzut cu turnuri rotunde la colțuri. În satul Udupu există biserica având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1846). Cod poștal: 0655.

TĂTĂRUȘI, com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în SE Pod Fălticeni (Pod. Sucevei), pe râul Conțeasca; 5 997 loc. (1 iul. 1997): 3 031 de sex masc. și 2 966 fem. Expl. de gresii și de lemn. Culturi de cartofi. Centru de pielărie și cojocărit și de prelucr. artistică a lemnului. În satul TătărușI, menționat documentar, prima oară, la 2 iul. 1398, iar apoi la 19 aug. 1472, într-un hrisov de danie emis de Ștefan cel Mare, se află bisericile cu hramurile „Sfântul Vasile" (1827) și „Sfântul Nicolae" (1842). Cod poștal: 5748.

TĂTULEȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 6 sate, situată în partea centrală a Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Vedea; 1 328 loc. (1 iul. 1997): 591 de sex masc. și 737 fem. Bisericile cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", în satele Tătulești (1812), Mircești (1859-1862) și Momaiu (sec. 19); biserică având dublu hram — „Cuvioasa Parascheva și Sfântul Nicolae" (1864), în satul Bărbălăi. Cod poștal: 0545.

TĂU, Lacul de acumulare ~ → Sebeș (1).

TĂUL AGĂȚAT, lac glaciar în M-ții Retezat, situat la 2 208 m alt. Supr.: 0,11 ha; ad. max.: 2,3 m.

TĂUL ASCUNS, lac glaciar în M-ții Retezat, situat la 2 180 m alt. Supr.: 0,38 ha; ad. max.: 1,7 m.

TĂUL CUSTURII → Custura.

TĂUL FĂRĂ FUND, lac glaciar situat în M-ții Parâng, la 1 978 m alt. Supr.: 3,76 ha; ad. max.: 17,6 m. Este cel mai mare și mai adânc lac din M-ții Parâng.

TĂUL LUCIOS → Pietrele Albe.

TĂUL NEGRU → Negru.

TĂUL ȘTIRBUL → Știrbul.

TĂUL ȘTIUCII → Știucii, Lacul ~.

TĂUL ȚAPULUI, lac glaciar în M-ții Retezat, la 2 160 m alt. Supr.: 2, 28 ha; ad. max.: 5,9 m.

TĂURENI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în ColineleLudușului, pe Pârâu de Câmpie; 995 loc. (1 iul. 1997): 501 de sex masc. și 494 fem. Haltă de c.f. (în satul Tăureni). Cod poștal: 4379.

TĂUȘOARE, Peștera de la ~ → Izvorul Tăușoarelor.

TĂUTEU, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Barcăului cu Dealurile Barcăului, pe râul Bistra; 4 292 loc. (1 iul. 1997): 2 210 de sex masc. și 2 082 fem. Haltă de c.f. (în satul Chiribiș). În arealul satului Tăuteu a fost descoperit un depozit de bronz (topoare, seceri, 12 brățări, doi butoni) și de aur (cinci verigi din aur ș.a.) depuse într-un vas ceramic de dimensiuni mari, datând de la începutul primei Epoci a fierului (Hallstatt, c. 1200-450/300 î.Hr.) și a fost identificat un mormânt de înhumație (sec. 4) în care s-au găsit două oenochoe din argint, decorate „au repousse". În satul Tăuteu, menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată). Cod poștal: 3781.

TĂUȚII-MĂGHERĂUȘ, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 7 sate, situată în partea de N a Depr. Baia Mare, la poalele de S ale M-ților Gutâi, pe râul Băița; 6 419 loc. (1 iul. 1997): 3 152 de sex masc. și 3 267 fem. Aeroport care deservește municipiul Baia Mare, situat la 10 km V de oraș. Stație de c.f. (în satul Bușag). Expl. de min. complexe (în satele Băița și Nistru) și de pirite cuprifere (Nistru). Pomicultură (meri, peri, pruni, piersici). Pădure de castan comestibil. Viticultură. Creșterea bovinelor (Bușag). Centru de confecționare a lăzilor de zestre, cu veche tradiție (c. 200 ani), în satul Băița, și centru de ceramică populară (în satul Tăuții-Măgherăuș) în care s-au lucrat până nu demult vase de uz casnic, smălțuite. Izvoare cu ape minerale. În arealul satului Bușag au fost descoperite urmele unei așezări paleolitice. În satul Tăuții-Măgherăuș, menționat documentar, prima oară, în 1490, se află o biserică din sec. 14-15 (azi biserică reformată), una romano-catolică (1875) și două biserici ortodoxe cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1560, refăcută în 1630) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1885). Cod poștal: 4854.

TÂMBOEȘTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact ale Câmpiei și Glacisului Râmnicului cu Subcarpații Vrancei, la poalele de E ale Dealului Căpățânii; 4 364 loc. (1 iul. 1997): 2 119 de sex masc. și 2 245 fem. Centru viticol și de vinificație. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1717), din lemn, în satul Slimnic și „Cuvioasa Parascheva" (1720), din zid, în satul Tâmboești. Popas turistic. Cod poștal: 5387.

TÂMNA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 11 sate, situată în zona Piem. Bălăciței, pe râul Hușnița; 3 568 loc. (1 iul. 1997): 1 745 de sex masc. și 1 823 fem. Stație de c.f. (în satul Tâmna), inaugurată la 5 ian. 1875. Nod rutier. Creșterea ovinelor. În satul Tâmna se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1808) iar în satul Valea Ursului,

o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1776); casa lui Mihai Dăncău (1908), în satul Cremenea. Cod poștal: 1491.

TÂMPA, masiv muntos (ramificația nordică a Masivului Postăvaru), care domină dinspre SE municipiul Brașov, situat între văile Șchei și Răcătău. Alcătuit predominant din calcare tithonice pe care s-au dezvoltat unele fenomene carstice. Alt.: 957 m. Vârful masivului este legat prin telecabină cu municipiul Brașov, aflat la poalele sale. Rezervație naturală complexă (188,2 ha), cu specii de plante ocrotite de lege (laleaua pestriță/ *Fritillaria montana,* papucul doamnei/*Cypripedium calceolus*), endemice (crucea voinicului/*Hepatica transsylvanica,* obsiga/*Bromus barcensis*) și rare (*Coronilla coronat.*) și o bogată faună reprezentată prin urși, vevericțe, vipere, gușteri, șorecarul comun, corbi etc. Aici se întâlnesc și câteva raritați faunistice, printre care două specii de lepidoptere (*Colias erate, Argynis pandora* var. *dacica*), precum și alte 17 specii și varietăți de nevertebrate rare în România, cum sunt *Apechtis rufata, Ichneumon fulvidactylus, Amblyteles astrata, Hoplitophrys brisckei* ș.a. Pe versantul de S al masivului **T.**, mai însorit și mai uscat, vegetează câteva specii de stepă, între care colilia (*Stipa pulcherrima*), iacintul sălbatic (*Hyacinthella leucophaea*) — plantă rară în România, originară din stepele asiatice, miruța (*Anchusa barrelieri*), iarba șarpelui roșie (*Echium rubrum*) ș.a. Versanții sunt acoperiți de arborete rezultate în mare parte din plantații, în care principalele specii sunt pinul (*Pinus sylvestris*) și laricele (*Larix decidua*) alături de care se află și specii spontane ca fagul, gorunul, carpenul, teiul și ulmul. Subarboretul este alcătuit din alun (*Coryllus avellana*), soc (*Sambucus racemosa*), sânger (*Cornus sanguinea*), corn (*Cornus mas*), pătachina (*Rhamnus frangula*) ș.a. Important obiectiv turistic (de pe vârful său se poate admira panorama municipiului Brașov și a Țării Bârsei). Rezervație naturală (188 ha).

TÂMPENI → **Movileni (3).**

TÂMPEȘTI → **Războieni.**

TÂRGOVEȚI → **Bolotești.**

TÂRGOVIȘTE 1. Câmpia Târgoviștei, câmpie piemontană înaltă (alt. medie: 200 m), rezultată din unirea conurilor de dejecție ale Dâmboviței și Ialomiței, situată în partea central-nordică a Câmpiei Române (fiind parte componentă a acesteia), între Subcarpații Ialomiței (la N), râul Ialomița (la E), Câmpia Titu (la S) și râul Cobia, respectiv Piem. Cândești (la V). Este constituită predominant din depozite aluviale, aparținând Pleistocenului superior (îndeosebi pietrișuri și nisipuri), care apar pe terasele râurilor, peste care s-au format diferite categorii de soluri argiloiluviale, propice culturilor agricole. Câmpia T. este intens fragmentată de văile unor râuri (Ursoaia, Șuța, Dâmbovița, Ilfov, Ialomița ș.a.), care pe anumite porțiuni s-au deplasat în diagonală, pe direcție NV-SE.

2. Municipiu în partea central-sudică a României, reședință jud. Dâmbovița, situat în Câmpia Târgoviștei, în apropiere de Subcarpații Ialomiței, la 280-292 m alt., pe râul Ialomița, la 72 km NV de capitala țării (municipiul București); 99 486 loc. (1 iul. 1997): 48 595 de sex masc. și 50 891 fem. Supr.: 25,39 km^2; densitatea: 3 918 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 2 ian. 1884) și rutier. Important centru industrial al țării, cu întreprinderi producătoare de oțeluri aliate și înalt aliate, sârmă și bare din oțeluri speciale (de 6 și 32 mm), benzi electrotehnice laminate la rece, strunguri automate, utilaj petrolier, automacarale, material rulant feroviar și rutier, mașini-unelte (dispozitive de frezat și găurit), diverse confecții metalice, becuri electrice, mobilă, cherestea, lacuri și vopsele, confecții textile, mat. de constr. (prefabricate din beton), produse alim. (preparate din carne și lapte, gemuri, sucuri naturale, nectar, drojdie, spirt, panificație ș.a.). Sere legumicole. Tipografie. Teatrul „Tony Bulandra" și Teatrul de păpuși „Neghiniță" (f. 1983). Universitatea de stat „Valahia" (f. 1992), cu șase facultăți, 3 337 studenți și 370 cadre didactice (1996-1997). Școli vechi (în 1640 a

Târgoviște (2). Centrul municipiului (în prim plan Palatul Prefecturii)

fost înființată o școală slavonă, care în perioada 1646-1652 a funcționat ca „schola graeca e latina", în 1741 este atestată Școala Domnească și Școala grecească de pe lângă biserica Stelea, în 1842 existau trei școli particulare în care se predau limbile română, franceză și greacă, iar în 1874-1875 se întemeiază prima școală de tip secundar, transformată în liceu în 1921). Biblioteca județeană „Ion Heliade-Rădulescu" (f. 1944), cu 272 844 vol. (1994). Numeroase muzee: Complexul muzeal județean, cu colecții de arheologie, istorie, arte plastice, etnografie, documente literare, cărți vechi, manuscrise ș.a.; Complexul național muzeal „Curtea Domnească" include obiecte de artă bisericească din epoca brâncovenească, veșminte preoțești, tipărituri vechi, mobilier, ceramică, podoabe, arme etc.; Muzeul de Artă (picturi religioase, mobilier de epocă, țesături orientale, podoabe ș.a.); Muzeul de Istorie și Arheologie (ceramică și figurine neolitice, ceramică din Epoca bronzului, tezaurele monetare din argint, macedonene și thassiene, de la Căprioru, datând din sec. 2 î.Hr., tezaurul de monede dacice de la Adâncа ș.a.); Muzeul scriitorilor târgovișteni; Muzeul tiparului și al cărții vechi românești (manuscrise, documente, tipărituri din sec. 17-18, printre care *Cazania lui Varlaam*, 1643, *Noul Testament*, 1648, cărți bisericești ș.a.); Casa-atelier „Gheorghe Petrașcu" (picturi, gravuri, desene, obiecte personale ale pictorului) în care a trăit și creat marele pictor în perioada 1922-1944: casele memoriale „Grigore Alexandrescu", „Ion Heliade-Rădulescu", „I. Al. Brătescu-Voinești". La **T.** are loc anual (din 1967), toamna, Festivalul național de interpretare a romanțelor „Crizantema de aur", devenit (din 1992) Festivalul internațional de interpretare a romanțelor, șansonetelor și cantonetelor „Crizantema de aur". Post local de televiziune al Antenei 1 (inaugurat la 3 aug. 1998). Parcul „Chindia" (6 ha), cu grădină zoologică. Spital municipal, cu veche tradiție (1822). **Istoric.** Săpăturile arheologice efectute în perimetrul orașului și în satele din apropiere au scos la iveală vestigii materiale datând din Neoliticul târziu (fragmente ceramice aparținând Culturii Gumelnița, milen. 4-3 î.Hr., fusaiole, cuțite, răzuitoare din piatră, vârfuri de lance și de săgeți ș.a.) și din Epoca bronzului (topoare din bronz, dălți ș.a.). Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1396, într-o notă de călătorie a cruciatului bavarez Johann Schiltberger (martor ocular al bătăliei de la Nicopole din 25 sept. 1396 dintre armata condusă de regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg și cea turcă aflată sub comanda sultanului Baiazid I Trăsnetul) care amintește că Mircea cel Bătrân, domn al Țării Românești, a mutat în acel an (1396) capitala Țării Românești de la Curtea de Argeș la Târgoviște, construind aici Curtea Domnească și paraclisul, împrejmuite cu o palisadă și pământ bătut. La sf. sec. 14, așezarea avea o structură urbană bine definită, cu o rețea stradală și locativă armonios închegată pe zone și întregită (la începutul sec. 15) cu definitivarea ansamblului Curții Domnești. Într-un act emis în 1418 de către Mihai, fiul lui Mircea cel Bătrân, este atestată existența orașului Târgoviște. Situat la încrucișarea unor importante drumuri comerciale și aflat pe drumul comercial continental ce asigura legăturile între Europa Centrală și țările Orientului Apropiat, orașul **T.** a îndeplinit funcția de capitală a Țării Românești până în 1659 (când domnul Gheorghe Ghica a mutat capitala, definitiv, la București), timp în care a fost cel mai important centru economic, ad-tiv, cultural și comercial al țării (aici ajungeau mărfuri aduse de negustori din Boemia, Italia, Orient ș.a.). Rolul activ de capitală a Țării Românești reiese și din faptul că în perioada 1459-1545, la **T.** au fost emise majoritatea actelor cancelariei domnești (peste 230). În 1443 (și, din nou, în 1737) orașul a fost jefuit și incendiat de otomani, iar în vara anului 1462 a fost teatrul unor lupte crâncene între oastea lui Vlad Țepeș și armatele invadatoare, comandate de Mahomed II, din care domnul Țării Românești a ieșit învingător. În timpul domniei lui Radu cel Mare (1495-1508), orașul **T.** ajunsese un însemnat centru cultural al Țării Românești, prin înființarea aici (la Mânăstirea Dealu) de către mitropolitul și tipograful sârb Macarie (adus de domnitor) a primei tipografii, de sub teascurile căreia au apărut (în limba slavonă) trei cărți de cult: *Liturghierul* (1508), *Octoihul* (1510) și *Evangheliarul* (1512), acestea fiind primele tipărituri apărute în Țara Românească. La întărirea rolului de capitală a Țării Românești, o importanță majoră a avut-o aducerea de către domnul Neagoe Basarab, în 1517, a sediului Mitropoliei Țării Românești de la Curtea de Argeș la Târgoviște, menținut aici până în 1671, în ciuda frecventelor oscilații ale reședinței voievodale (de

Liturghierul lui Macarie (1508) – pagina cu stema Țării Românești

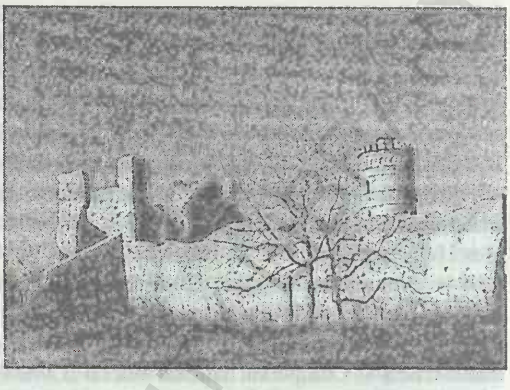

Ruinele Palatului Domnesc (detaliu)

Târgoviște (2)

amintit că, în 1520, la **T.** a fost inaugurat ansamblul Mitropoliei Țării Românești). În 1532, Francesco della Valle, secretarul aventurierului venețian Aloisio Gritti (favorit al marelui vizir Ibrahim), consemna într-o notă de călătorie că „Târgoviște este un oraș nu prea mare, așezat în șes și înconjurat de ziduri, iar castelul din el, în care locuiește domnul țării, este împrejmuit cu pari din stejar, foarte groși". În 1581, călugărul venețian Geronimo Arsegno afirma că „...la Târgoviște există 1 000 de case". La 16 oct. 1593, la Târgoviște, oastea lui Mihai Viteazul a înfrânt trupele turcești comandate de Sinan Pașa, iar la sf. anului 1610, armata lui Gabriel Báthori, venită să-l prindă pe voievodul Radu Șerban, a ocupat timp de trei luni (ian.-mart. 1611) orașul, jefuindu-l. În 1645, orașul a fost fortificat cu val de pământ și șanțuri de apărare, străjuite din loc în loc de bastioane, el transformându-se astfel într-o adevărată cetate, numită *Cetatea Târgoviștei*. În a doua jumătate a sec. 16 și prima jumătate a sec. 17, **T.** a cunoscut o intensă dezvoltare urbană, comercială și meșteșugărească, căpătând aspectul unui oraș mare. Astfel, la mijlocul sec. 17, călătorul Pietro Deodato Baksić consemna într-o notă de călătorie că orașul **T.** număra c. 20 000 loc. iar Paul de Alep, originar din Siria, făcea o asemănare între orașul **T.** și orașele siriene Alep și Damasc. În sec. 17, la **T.** au fost construite multe biserici și case boierești, au fost pavate străzile cu trunchiuri de lemn, au apărut noi ateliere meșteșugărești și prăvălii, iar meșteșugarii și negustorii s-au organizat în bresle (tăbăcari, cojocari, cavafi, abagii, șelari, croitori, zugravi, săpunari, teslari, cămătari, zarafi etc.). În 1628 și 1636, orașul a fost distrus în mare parte de cutremure, în 1655 pustiit de seimeni, iar în 1658 de turci și de tătari. În 1660, domnul Gheorghe Ghica a distrus Curtea Domnească, din ordinul turcilor, iar în perioada 1668-1671 a fost mutată Mitropolia la București. În 1695, Constantin Brâncoveanu a refăcut Curtea Domnească petrecându-și aici o mare parte din an. În perioada fanariotă, **T.** și-a pierdut definitiv rolul de reșed. domnească (domnii rămânând *de jure* stăpânii Curții Domnești părăsite) și, totodată, aspectul urban. În 1802, orașul a fost puternic afectat de un cutremur năprasnic. În noaptea de 26 spre 27 mai 1821, la **T.** a fost ucis Tudor Vladimirescu, în urma complotului organizat în tabăra de la Goleşti. După o îndelungată perioadă de stagnare și chiar de decădere (din a doua jumătate a sec. 18 și până în primele decenii ale sec. 19), orașul a devenit, în 1832, reșed. jud. Dâmbovița, cunoscând o dezvoltare ascendentă permanentă (mai ales în perioada interbelică) și apoi o nouă perioadă de înflorire în a doua jumătate a sec. 20. În apropiere de **T.** au fost prinși, în seara zilei de vineri, 22 dec. 1989, soții Elena și Nicolae Ceaușescu (care fugiseră din București cu un helicopter și apoi cu un autoturism), judecați (după trei zile), condamnați la moarte și executați prin împușcare la 25 dec. 1989 în curtea unei cazărmi militare. Trecut în categoria municipiilor la 17 febr. 1968, acesta a fost declarat

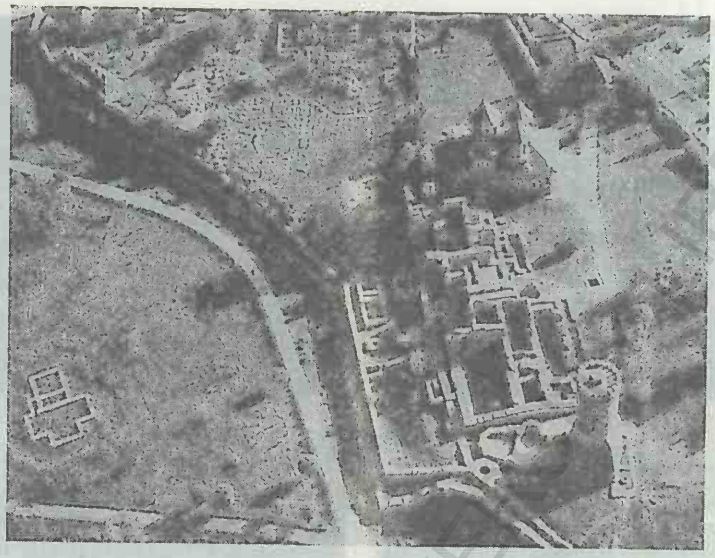

Târgoviște (2). Ansamblul Curții Domnești (vedere aeriană)

oraș-martir la 15 dec. 1994, cu ocazia împlinirii a cinci ani de la evenimentele din dec. 1989. La 14 ian. 1995, la **T.** a fost inaugurată prima linie de troleibuz, în lungime de 4,2 km. În prezent, municipiul **T.** are în subordine ad-tivă localit. componentă Priseaca. **Monumente:** ansamblul Curții Domnești, cu bisericile Domnească Mare, Domnească Mică și ruinele Palatului Domnesc (sec. 14-17), dominate de silueta masivă a Turnului Chindiei spre NV (înalt de 27 m, în formă de cilindru cu diametrul de 9 m), construit ca turn de apărare în a doua jumătate a sec. 15. Înfățișarea actuală a Turnului Chindiei datează din perioada 1847-1851, când a fost restaurat prin grija domnului Gheorghe Bibescu. În prezent, Turnul Chindiei prezintă deteriorări grave, provocate de cutremurele din 4 mart. 1977, 29 aug. 1986 și 30 mai 1990, necesitând ample lucrări de consolidare și refacere; Biserica Domnească Mare (30 m lungime și 14 m lățime), cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în anii 1583-1585, din inițiativa domnului Petru Cercel, ca paraclis al Curții Domnești, a fost reparată și pictată în anii 1697-1699 prin osârdia domnului Constantin Brâncoveanu, renovată în 1745, în timpul domniei lui Grigore Ghica și restaurată în anii 1961-1966. Biserica păstrează un remarcabil tablou votiv care înfățișează pe voievozii Neagoe Basarab, Matei

Târgoviște (2). Turnul Chindiei

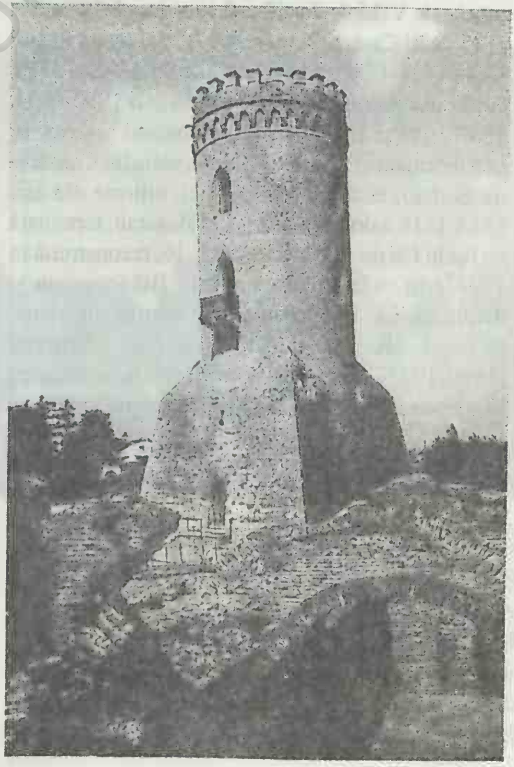

Târgoviște (2)

Biserica Domnească Mică – „Sfânta Vineri"

Biserica „Stelea", cu hramul „Învierea Domnului"

Basarab, Constantin Brâncoveanu și Petru Cercel în chip de ctitori, precum și frumoase picturi murale executate de o echipă de meșteri condusă de Constantin Zugravul; Biserica Domnească Mică, având hramul „Sfânta Vineri", a fost construită în 1517 prin strădania clucerului Manea Perșanu și a soției sale Vlădoia, fortificată cu ziduri de incintă în 1595, ca și Curtea Domnească, și restaurată în anii 1654, 1731-1732, după incendiile din 1712 și 1756, după cutremurul din 1802, apoi în anii 1850-1852, 1907-1910 și 1969-1973. În pronaosul bisericii se află mormântul Doamnei Bălașa, soția lui Constantin Șerban; Biserica Mitropoliei, ctitorie din anii 1515-1518 a domnului Neagoe Basarab, terminată de Radu Paisie la jumătatea sec. 16, reconstruită în 1708 prin osârdia lui Constatin Brâncoveanu și dărâmată în 1888, deoarece căzuse în ruină. Pe locul bisericii demolate a fost construită (1890-1923), după planurile arhitectului francez, Émile André Lecomte du Noüy o biserică nouă, cu hramul „Înălțarea Domnului", de plan bizantin, pictată în anii 1930-1933; biserica „Stelea", cu hramul „Învierea Domnului" este o ctitorie din anii 1644-1645, în stil moldovenesc, a domnului Vasile Lupu, zidită pe locul uneia care data din 1580. Turnul-clopotniță a fost ridicat în 1580, iar zidul de incintă în 1645. Prădată și jefuită de turci și de tătari (1658), biserica a fost reparată ulterior, iar în sec. 18-20 a fost supusă unor reparații repetate (1715, 1780, 1813, 1865, 1879, 1943-1946, 1970-1980); biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena", ctitorie din anii 1650-1651 a domnului Matei Basarab (cu învelișul refăcut în 1731-1732 și picturi murale executate în 1753), a fost incendiată în 1821 (cu ocazia represaliilor turcești) și refăcută ulterior; bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (ctitorie din 1512-1521 a lui Neagoe Basarab, reparată în anii 1730, 1794, 1812, 1862), „Sfântul Nicolae"-Andronești (ctitorie din 1527 a marelui vornic Manea Perșanu, pustiită de turci în 1595, reparată apoi de preotul Goncea, avariată de cutremurul din 1636 și reparată din nou în anii 1653-1655 de doamna Elina, soția lui Matei Basarab), „Adormirea Maicii Domnului"-Crețulescu (zidită din cărămidă aparentă în anii 1638-1640, prin strădania lui Dragomir Crețulescu, reparată în perioada 1765-1780 și pictată în 1863 de Gheorghe Tattarescu), „Sfântul Dumitru" (ctitorie din 1639 a marelui sluger Dumitru Buzinca, reparată și zugrăvită în 1697, consolidată după cutremurele din 14 oct. 1802 și 10 nov. 1940 și repictată în 1865), „Adormirea Maicii Domnului" (1654, pictată în sec. 18), „Sfântul Nicolae"-Sinuleasa (1654), „Sfântul Nicolae"-Geartoglu (sec. 14-15, refăcută în anii 1638, 1712, 1787), „Sfinții Voievozi" (sec. 16-17, renovată în 1823, reparată în 1849 și restaurată în 1910), „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul"-Sfântul Ionică (sec. 16, refăcută în anii 1780, 1809 și 1860), „Sfântul Ștefan"-Stolnicu (ctitorie din 1704-1705 a Stolnicului Constantin Cantacuzino), „Sfinții Trei Ierarhi"-Albă sau Biserica județului, având 20 m lungime și 7 m lățime (ante

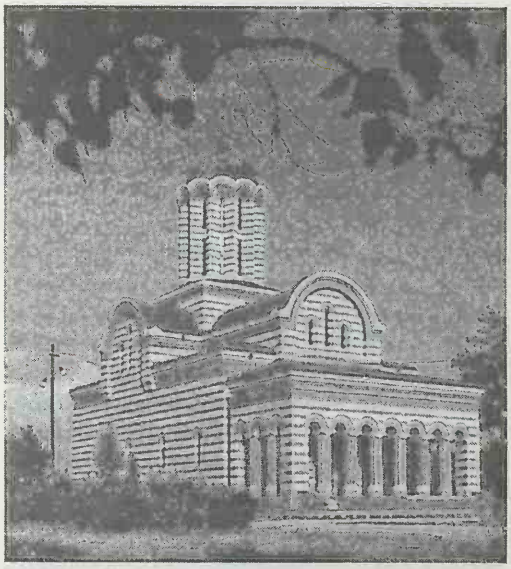

Biserica Mitropoliei, cu hramul „Înălţarea Domnului"

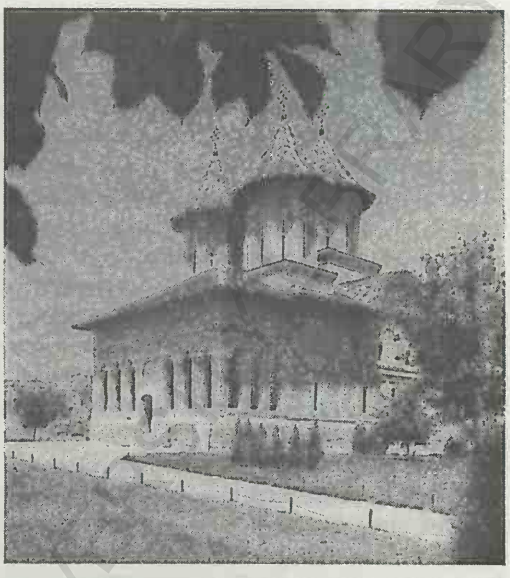

Biserica Domnească Mare – „Adormirea Maicii Domnului"

Târgoviște (2)
Ruinele Palatului Domnesc

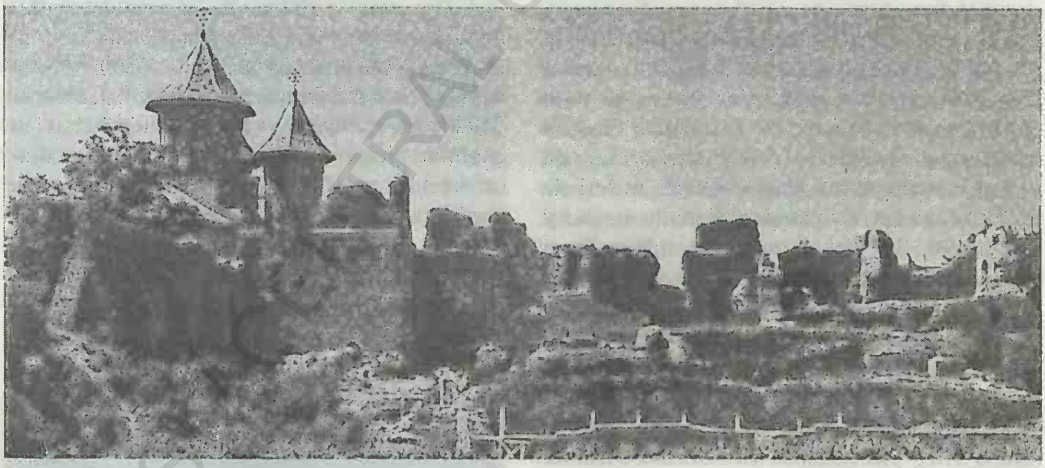

1632, reparată în 1777), „Cuvioasa Parascheva" (1800), „Izvorul Tămăduirii"-Oborul Vechi (1832-1833), „Sfântul Haralambie" (1842), „Sfântul Nifon"-Sârbi (1852-1854), „Sfinții Atanasie și Chiril" (ctitorie din 1768 a lui Badea și Iordache Văcărescu, cu picturi murale originare), „Sfântul Francisc" (sec. 16, reparată în anii 1897-1898, catolică), având 28,5 m lungime și 8,25 m lățime; Biserica Târgului, ctitorie din anii 1653-1654 a cărturarului Udriște Năsturel, reparată în 1825, 1942 și restaurată în anii 1974-1976; Sinagogă (1880). Printre clădirile monumentale laice se evidențiază casa Stolnicului Constantin Cantacuzino (sec. 18, refăcută la sf. sec. 19), Arsenalul Armatei

(1869), Gara de Sud (1883), casa „Poenaru Bordea" (1885-1890), liceul „Ienăchiță Văcărescu" (1892), construit după planurile arhitectului Dumitru Maimarolu, Primăria veche (1897, arhitect Giovanni Baltasare Vignossa), fosta Prefectură județeană (1895), Tribunalul vechi (1910, azi Muzeul de Istorie), Poșta veche (1906, arhitect Al. Clavel), Muzeul de Arheologie (1938, arhitect Nicolae Ghika-Budești) ș.a. Numeroase statui și busturi: statuia domnului Mircea cel Bătrân (dezvelită la 1 dec. 1993) și busturile lui Grigore Alexandrescu, dezvelit în 1920 (sculptor Ion Pavelescu Dima), Ienăchiță Văcărescu (1936, autor Vasile Blendea), Dan II (1967, autor Vasile Blendea), Vasile Cârlova (1932, sculptor Vasile Blendea), Ion Heliade-Rădulescu (1902, autor Frederic Storck) ș.a. În apropiere de Târgoviște (la c. 4 km N), în satul Viforâta din com. Aninoasa, se află Mânăstirea Dealu și Mânăstirea Viforâta (→ Aninoasa 3). Important centru turistic. Cod poștal: 0200.

TÂRGȘORU VECHI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Ploieștului, pe stg. râului Prahova și pe ambele maluri ale râului Leaotu; 8 260 loc. (1 iul. 1997): 4 129 de sex masc. și 4 131 fem. Stație de c.f. (în satul Zahanaua). Reșed. com. este satul *Strejnicu*. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, floarea-soarelui, legume etc. Creșterea porcinelor. Muzeu sătesc (f. 1969), în conacul Moruzzi. Pe terit. satului Târgșoru Vechi a fost descoperit (1956 și ulterior) un vast complex arheologic, extins pe ambele maluri ale râului Leaotu, care cuprinde mai multe așezări și cimitire (c. 800 de morminte de înhumație și incinerație) ce se succed din Paleolitic și până în feudalismul dezvoltat. Astfel, aici au fost identificate vestigiile unor așezări neolitice, aparținând culturilor Criș, Boian și Gumelnița, cu ceramică tipică, a unora din Epoca bronzului (culturile Tei și Monteoru) și din prima Epocă a fierului (sec. 8-6 î.Hr.) cu ceramică hallstattiană, o extinsă așezare de bordeie, aparținând geto-dacilor (sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr.), cu ceramică bogată și variată, precum și urmele unei așezări romane (sec. 2 d.Hr.) și ale unui castru roman unde și-a avut sediul *Legiunea a XI-a Claudia*. Tot aici au mai fost descoperite urmele unei așezări dacice precum și o necropolă de tip Chitila (sec. 3) cu morminte de incinerație, ale unei așezări precum și o necropolă birituală de tip Sântana de Mureș (sec. 4), cu inventar variat (ceramică fină, piepteni din os, aplice, fibule, pahare din sticlă, catarame din bronz și argint, mărgele din sticlă, arme, lamă de plug ș.a.), precum și numeroase bordeie din sec. 5 și 8-11. Satul Târgșoru Vechi apare menționat documentar, prima oară, ca oraș în 1413, fiind considerat, până în 1570, printre primele orașe ale Țării Românești, dată după care și-a pierdut însemnătatea din cauza afirmării orașului Ploiești din apropiere. În 1517, domnul Neagoe Basarab a ridicat orașul Târgșoru Vechi la rangul de reșed. de scaun. În satul Târgșoru Vechi se află ruinele cetății lui Mircea cel Bătrân (c. 1400), ruinele bisericii fostei Mânăstiri Turnu (1669-1672), ruinele Bisericii Roșii (1570-1579) și ruinele bisericii ctitorite de Mihnea Turcitul (începutul sec. 17). Bisericile cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1874) și „Sfântul Nicolae" (1884-1886), în satele Stăncești și Strejnicu. În pădurea de la marginea satului Strejnicu a fost asasinat de către legionari (nov. 1940), istoricul Nicolae Iorga. Cod poștal: 2016.

TÂRGU BENGĂI → **Târgu Cărbunești.**

TÂRGU BUJOR, oraș în jud. Galați, situat în Pod. Covurlui, la 100 m alt., în zona de confl. a râului Covurlui cu râul Chineja, la 53 km N-NV de municipiul Galați; 8 124 loc. (1 iul. 1997): 3 966 de sex masc. și 4 158 fem. Supr.: 14,8 km^2; densitatea: 549 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Fabrici de conf., de prelucr. a lemnului și de produse alim. (brânzeturi, panificație ș.a.). Centru viticol și de vinificație. Ferme avicolă și de creștere a ovinelor. Stațiune de cercetări viticole. **Istoric.** Localitatea apare menționată pentru prima oară într-un hrisov emis de Ștefan cel Mare în 1491, în care se con-

Târgu Bujor. Centrul orașului

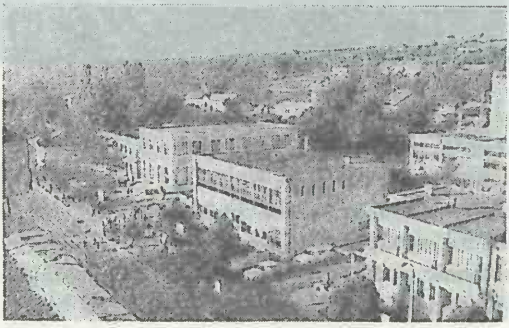

semnează că domnul Moldovei „milueşte pe Neagoe Orbescul cu satul *Căţeleşti*, pe Covurlui" (vechiul nume al aşezării de astăzi; toponimul actual i-a fost atribuit mai târziu). La 21 iul. 1776, localitatea este amintită într-un hrisov al domnului Grigore III Ghica în care acesta pomeneşte de „moşia Bujor din ţinutul Covurlui, care aparţinea bătrânilor Houran, Baniţă şi Lupu lui Bujor". În perioada 1838-1950 s-a numit *Golăeşti* (cu excepţia unei scurte perioade de timp din anul 1934, când a purtat numele *I. G. Duca*, în memoria fostului prim-ministru ucis de legionari). Declarat oraş la 17 febr. 1968 (prin unificarea satelor Bujor şi Bujor-Sat din fosta com. Bujor) şi numit **T.B.** În prezent, oraşul Târgu Bujor are în subordine ad-tivă 2 sate: Moscu şi Umbrăreşti. Popas turistic. Cod poştal: 6265.

TÂRGU CĂRBUNEŞTI, oraş în jud. Gorj, situat în Subcarpaţii Olteniei, în partea de E a Depr. Târgu Jiu-Câmpu Mare, la poalele de E ale Dealului Bran, la 150 m alt., în zona de confl. a râului Blahniţa cu Gilort, la 46 km SE de municipiul Târgu Jiu; 9 310 loc. (1 iul. 1997): 4 520 de sex masc. şi 4 790 fem. Supr.: 12,90 km^2; densitatea: 722 loc./km^2. Staţie de c.f. (inaugurată la 16 ian. 1888). Nod rutier. Expl. de petrol şi de balast. Constr. de utilaj minier. Fabrici de conf., tricotaje, cărămizi refractare, ambalaje din lemn şi de produse alim. (preparate din lapte, dulciuri, panificaţie ş.a.). Fermă de creştere a ovinelor. Centru de ceramică populară roşie (în satul Ştefăneşti). Parcul natural Stejeret. **Istoric.** Aşezarea, menţionată documentar, prima oară, în sec. 14, cu numele *Târgu Gilortului* sau *Târgu Bengăi*, şi-a schimbat ulterior denumirea în *Petreştii de Sus*, iar din 1912 poartă numele actual. În 1864 apare consemnată ca importantă comună rurală, cu

Târgu Cărbuneşti. Centrul oraşului

renumite târguri de vite şi cereale, iar la 17 febr. 1968 a fost trecută în categoria oraşelor. În prezent, oraşul **T.C.** are în subordine ad-tivă 10 sate: Blahniţa de Jos, Cărbuneşti-Sat, Cojani, Creţeşti, Curteana, Floreşteni, Măceşu, Pojogeni, Rogojeni, Ştefăneşti. **Monumente:** biserica având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1780); biserică având triplu hram — „Sfântul Ioan, Sfântul Nicolae şi Sfântul Gheorghe" (1824-1825, cu fresce originare), în satul Cojani; bisericile din lemn cu hramurile „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (1746), „Naşterea Maicii Domnului" (1777) şi „Sfântul Nicolae" (1836), în satele Curteana, Floreşteni şi Ştefăneşti. În satul Cărbuneşti-Sat se află bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1698) şi „Adormirea Maicii Domnului" (1832), iar în satul Pojogeni există două biserici din lemn, una cu hramul „Înălţarea Domnului" (1796) şi alta cu dublu hram — „Sfântul Gheorghe şi Înălţarea Domnului" (1834-1838). Cod poştal: 1325.

TÂRGU FRUMOS 1. Oraş în jud. Iaşi, situat în Câmpia Jijiei Inferioare, la 100 m alt., pe stg. râului Bahlueţ, la 45 km V de municipiul Iaşi; 14 061 loc. (1 iul. 1997): 7 205 de sex masc. şi 6 856 fem. Supr.: 3,87 km^2; densitatea: 3 633 loc./km^2. Staţie de c.f. (inaugurată la 1 iun. 1870). Nod rutier. Fabrici de mobilă, conf., tricotaje, stofe, încălţăminte (din 1977), ceramică şi de produse alim. (dulciuri, panificaţie ş.a.). Abator de păsări. Centru viticol şi de vinificaţie. Muzeu etnografic şi de arheologie. **Istoric.** În arealul oraşului au fost descoperite vestigii materiale datând din Neolitic, din Epocile bronzului şi fierului (Hallstatt şi La Tène), din perioada dacică şi din timpul feudalismului. Întemeiată ca târg la sf. sec. 14, aşezarea apare menţionată prima oară, ca atare, la 6 oct. 1448, într-un act prin care Petru II, fiul lui Alexandru cel Bun, dăruieşte Mânăstirii Probota din Poiana Siretului, între altele, „toată ceara care se va strânge din Târgu Frumos". La jumătatea sec. 15 figura ca „oraş vechi" şi punct vamal cu o intensă activitate comercială. În timpul domniei lui Ştefan cel Mare (1457-1504), oraşul a fost temporar reşed. domnească. Ulterior, domnul Petru Rareş (1527-1538; 1541-1546) a avut aici o Curte Domnească sub îngrijirea unui pârcălab, iar Vasile Lupu, domn al Moldovei (1634-1653), a avut un palat de popas care apoi a căzut în ruină. În perioada 1426-1834,

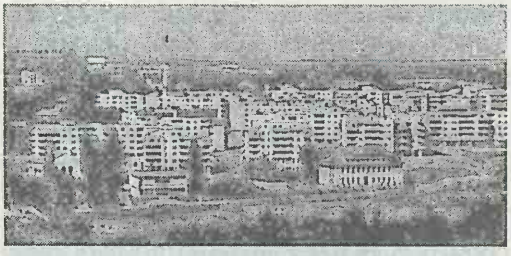

Târgu Frumos (1). Vedere generală

orașul Târgu Frumos a fost capitala ținutului Cârligătura (amintit documentar, prima oară, la 12 aug. 1426) și unul dintre cele mai mari târguri de miere și ceară de albine din Moldova, cu 12 iarmaroace pe an. După invazia tătarilor din 1512 și cea a polonilor conduși de Jan III Sobieski din 1686, târgul medieval a decăzut pentru un timp, revenindu-și însă de fiecare dată. Misionarul apostolic Fra Antonio Giorgini consemna în 1688 că la Târgu Frumos nu mai existau „decât vreo douăzeci de case de oameni săraci". Prin măsurile de repopulare luate de domnii Moldovei în a doua jumătate a sec. 18 și începutul sec. 19, orașul Târgu Frumos a renăscut treptat. Astfel, privilegiul acordat în 1815 de domnul Scarlat Callimachi oferă o organizare deosebită a orașului (se pavează străzile cu lemn, se înființează serviciile de pază și de pompieri etc.), se înregistrează o creștere demografică și o dezvoltare comercială și meșteșugărească, aici stabilindu-se, alături de români, mai mulți evrei și lipoveni. În a doua jumătate a sec. 19, orașul a intrat în declin, fiind trecut în categoria comunelor urbane, statut menținut până în 1950, când a fost declarată comună rurală (aceasta și ca o consecință a distrugerii localității în proporție de 75%, provocată de operațiunile militare din timpul celui de-al doilea război mondial). Localitatea a fost trecută din nou în rândul orașelor la 17 febr. 1968 prin contopirea satului Târgu Frumos cu satul Jora din fosta com. Târgu Frumos. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfânta Cuvioasă Parascheva"-Domnească (ctitorie din anii 1535-1541 a lui Petru Rareș, cu unele transformări din 1814 și reparații din 1926 și pictată în 1906), „Coborârea Duhului Sfânt" (1593?, reclădită în anii 1853-1856) și „Sfântul Nicolae" (1801, cu transformări din 1848); Școala de fete (1842-1859). La Târgu Frumos s-au născut și au copilărit criticul literar Garabet Ibrăileanu (1871-1936) și poetul Theodor Neculuță (1859-1904). Cod poștal: 6750.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 11 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Jijiei Inferioare cu colinele Ruginoasa, pe cursul superior al râului Bahlui, în zona de confl. cu râurile Bahlueț și Ciuncă; 9 413 loc. (1 iul. 1997): 4 744 de sex masc. și 4 669 fem. Reșed. com. se află în orașul Târgu Frumos. Stație de c.f. (inaugurată la 1 iun. 1870). Nod rutier. Expl. de balast. Viticultură. Creșterea bovinelor. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1826) și „Sfânta Treime" (1854-1857), în satele Dădești și Buznea, și biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1777), în satul Costești. Cod poștal: 6750.

TÂRGU GILORTULUI → **Târgu Cărbunești.**

TÂRGU JIU, municipiu în SV României, reșed. jud. Gorj, situat în Depr. Târgu Jiu-Câmpu Mare, la 205-230 m alt., pe ambele maluri ale văii Jiului, în apropiere de confl. cu râul Amaradia Pietroasă (8 km S) și la c. 20 km de ieșirea Jiului din defileul carpatic; 98 587 loc. (1 iul. 1997): 48 805 de sex masc. și 49 782 fem. Supr.: 19,18 km^2; densitatea: 5 140 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 1 iul. 1888). Nod feroviar și rutier. Centrală electrică și de termoficare. Constr. de utilaj greu, utilaj minier, mașini-unelte pentru presare-forjare (prese hidraulice și mecanice, ciocane de forjare ș.a.). Combinate pentru industrializarea lemnului (mobilă, cherestea, placaje, parchete) și pentru articole tehnice din cauciuc și cauciuc regenerat. Fabrici de ciment (în localit. componentă Bârsești), var (Preajba Mare), de produse ceramice refractare, prefabricate

Târgu Jiu. Palatul Prefecturii

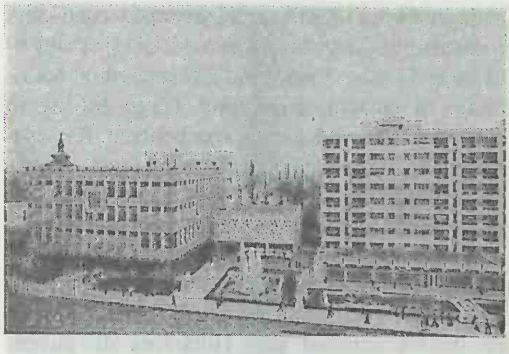

Complexul comercial „Parângul"
Târgu Jiu
Hotel „Gorj"

din beton, confecții, sticlărie pentru menaj, negru de fum, de nutreturi concentrate și de produse alim. (preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, țigarete, bere, dulciuri, panificație ș.a.). Ferme avicole și de creștere a porcinelor. Centru pomicol și de ceramică populară roșie (activitatea olarilor a încetat în 1982). Stațiuni de cercetare și producție a cartofului și de cercetare și producție pomicolă. Teatrul de Stat „Elvira Godeanu" (f. 1993). Universitatea „Constantin Brâncuși (f. 1991 și recunoscută oficial la 19 nov. 1997), cu două facultăți, 1 440 studenți și 50 profesori (1996-1997). Biblioteca județeană „Christian Tell" (f. 1934), cu 222 000 vol. (1994). Muzeul județean „Alexandru Ștefulescu", cu secții de istorie și arheologie (între exponate există o colecție de documente vechi referitoare la istoria Gorjului, strânse, cercetate și prelucrate de istoricul Alexandru Ștefulescu), etnografie și artă; Muzeul municipal de istorie, cu colecții de arheologie și istorie din preistorie și până în 1918; Muzeul de Artă, cu colecții de icoane, sculpturi în lemn din sec. 17-18, picturi (sec. 19-20); casa memorială „Ecaterina Teodoroiu", cu mobilier original, țărănesc, de la începutul sec. 20, obiecte personale, fotografii ale eroinei ș.a. Parc natural, amenajat în 1856 în cadrul unui zăvoi secular. La Târgu Jiu activează ansamblul artistic profesionist „Doina Gorjului". **Istoric.** Localitatea s-a dezvoltat pe vatra unei așezări geto-dacice care se afla pe drumul roman ce lega municipiul Drobeta de Buridava, iar peste M-ții Vâlcan cu Sarmizegetusa. În arealul orașului a fost descoperit un tezaur dacic din argint, datând din sec. 2 d.Hr., alcătuit dintr-un inel cu pandantiv și două verigi duble cu pandantiv. Așezarea apare menționată prima oară, cu numele *Jiul,* într-un act emis la 23 nov. 1406 de Mircea cel Bătrân. Numele de *Târgu Jiului* apare consemnat pentru prima dată la 20 mart. 1429 într-un hrisov al domnului Dan II, prin care acesta întărea stăpânirea Mânăstirii Tismana asupra unor proprietăți din *Târgu Jiului,* denumirea figurând ulterior în toate documentele. Până în 1597 a fost menționat ca târg de desfacere a mărfurilor, iar la 22 iun. 1597 este amintit ca oraș. Într-un act din 29 iun. 1604, domnul Radu Șerban confirma autoritatea fraților Preda și Radu Buzescu asupra localit. Târgu Jiu. În sec. 17-19, orașul a fost vestit pentru târgurile de mărfuri, organizate toamna, iar din sec. 17 îndeplinește funcția de reșed. a Gorjului. În 1716, lângă Târgu Jiu, oastea trimisă de Nicolae Mavrocordat, primul domn fanariot, a fost învinsă de gruparea boierească, filoaustriacă, condusă de Staico Bengescu. La 21 iul. 1718, Banatul și Oltenia (inclusiv Târgu Jiu) au fost cedate de către turci Austriei (Tratatul de la Passarowitz), intrând în stăpânirea Imperiului Habsburgic până în 1739. În 1719, un grup de 66 de boieri au adresat o petiție principelui Eugeniu de Savoia în care se plângeau împotriva

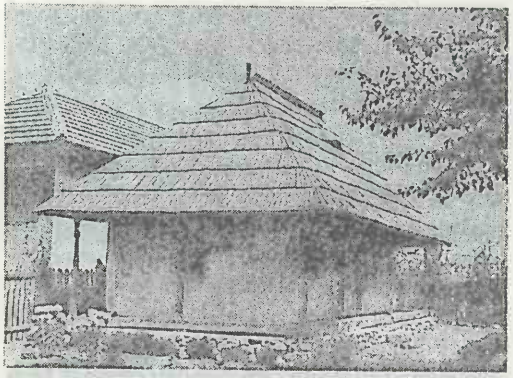

Târgu Jiu. Casa memorială „Ecaterina Teodoroiu"

boierilor Băleanu și Știrbei, partizanii politicii turcești, pe care îi considerau dușmani ai țării lor și vinovați de moartea tragică a domnului Constantin Brâncoveanu. Totodată, ei mai cereau să fie conduși de Gheorghe Cantacuzino, fiul fostului domn Șerban Cantacuzino. În 1739, Târgu Jiu a devenit teatrul luptelor dintre austrieci și turci, în urma cărora Oltenia a redevenit pământ al Țării Românești, iar în 1788, orașul Târgu Jiu a suferit de pe urma războiului turco-austriac. În 1792 a fost înființat primul așezământ școlar la Târgu Jiu, iar în anii 1800, 1802 și 1809, cetele de carjalii ale lui Pasvan-Oğlu (pașă de Vidin în perioada 1797-1807) au prădat și incendiat orașul, provocând pagube uriașe. În 1860 a luat ființă Oficiul telegrafic, iar în 1880, o tipografie. După cucerirea independenței de stat a României (1877), orașul a cunoscut o oarecare dezvoltare, iar după anul 1900 a înregistrat o stagnare. În timpul primului război mondial, în arealul orașului și în împrejurimi s-au desfășurat două puternice bătălii între armatele române și cele germano-austro-ungare: la 10/23-16/29 oct. 1916, trupele române, comandate de generalul Ion Dragalina, au respins puternica ofensivă a inamicului (în această luptă a murit generalul Ion Dragalina) și s-a remarcat, prin vitejia ei, Ecaterina Teodoroiu (numită și „Eroina de la Jiu"), iar la 29 oct./11 nov.-4/17 nov. 1916, armatele române au cedat în fața celor patru divizii germane, orașul Târgu Jiu fiind ocupat de acestea. În perioada celui de-al doilea război mondial, lângă oraș a existat un lagăr de concentrare în care au fost închiși (1940-1944) numeroși antinaziști. În perioada postbelică orașul s-a refăcut treptat, cunoscând o intensă dezvoltare economico-socială și urbanistică după 17 febr. 1968, când a fost declarat municipiu. În prezent, municipiul Târgu Jiu are în subordine ad-tivă 8 localit. componente: Bârsești, Drăgoeni, Iezureni, Polata, Preajba Mare, Romanești, Slobozia, Ursați. **Monumente:** ansamblul monumental sculptural, în aer liber, creat de sculptorul Constantin Brâncuși în perioada 1936-1938, format din Coloana infinitului, Poarta sărutului și Masa tăcerii, declarat bun de utilitate publică de interes național prin Hotărârea de guvern din 12 febr. 1996; Coloana infinitului este un monument înalt de 29,33 m, realizat din elemente romboidale din fontă arămită (asamblate pe un stâlp metalic de susținere), a căror succesiune amintește de arhitectura stâlpilor de susținere a pridvoarelor caselor țărănești din Oltenia. Coloana infinitului a fost inclusă (la 23 mai 1996, la World Trade Center din New York) pe lista celor mai importante 100 de monumente ale lumii propuse pentru restaurare (restaurarea a început la 14 sept. 1996 și se află în curs de realizare); Poarta sărutului este un monument sub forma unui Arc de Triumf, înalt de 5,30 m, lung de 6,60 m și gros de 1,70 m, construit din travertin gălbui de Banpotoc, amintind, prin silueta sa, de porțile monumentale din lemn existente în satele Gorjului. Pe fețele celor două coloane de susținere sunt sculptate siluetele stilizate ale unui bărbat și unei femei contopiți într-o îmbrățișare (Sărutul), sugerând tema nunții țărănești; Masa tăcerii sau Masa dacică, realizată tot din travertin gălbui de Banpotoc, sub forma unei mese rotunde, cu diametrul de 2,18 m și 43 cm grosime, susținută de un picior central cu diametrul de 1,50 m, are înfățișarea unei străvechi mese țărănești, înconjurată de 12 scaune cioplite în piatră de Câmpulung, fiecare dintre ele având înălțimea de 55 cm și diametrul de 45 cm. Întreg ansamblul monumental sculptural a fost inaugurat în 1938; Biserica Negustorilor sau Catedrala Domnească, cu hramul „Sfinții Voievozi", a fost construită în anii 1748-1764 (pe locul unei biserici din lemn ce data din 1717), renovată în 1843 și pictată în stilul Renașterii de Mișu Popp și Iosif Keber în anii 1854-1855. Biserica a fost supusă unor ample lucrări de restaurare în anii 1933-1940. Turn-clopotniță din 1792; bisericile cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru

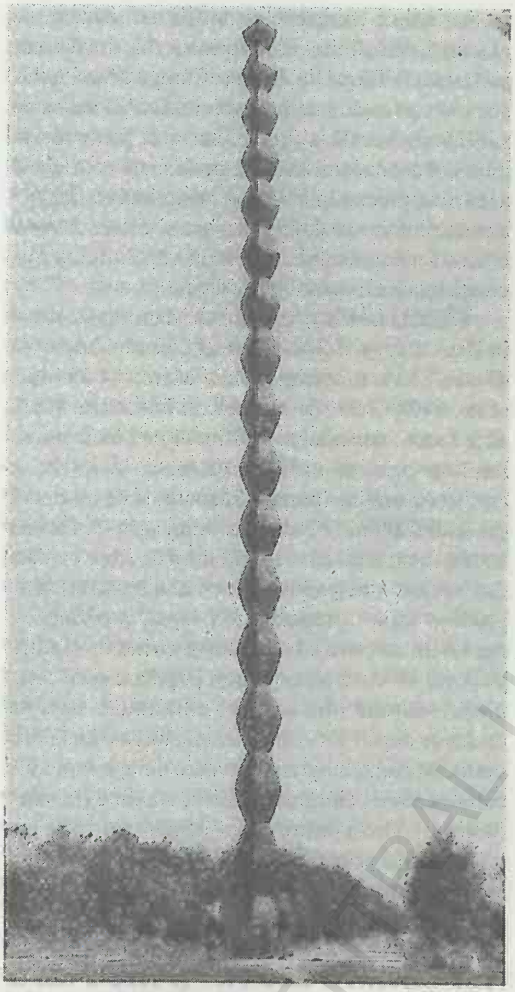

Târgu Jiu. Coloana infinitului

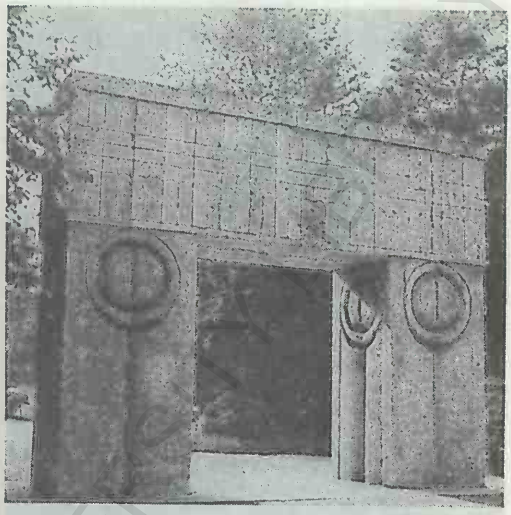

Poarta sărutului
Târgu Jiu
Masa tăcerii

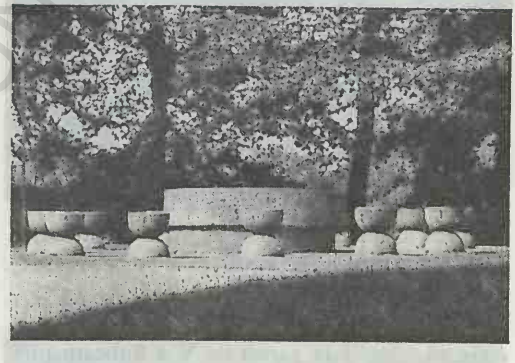

și Pavel" (1746-1747, restaurată în anii 1852-1853 și reconstruită în perioada 1927-1938), „Sfântul Nicolae" (construită de la sf. sec. 18 până în 1810 și pictată în 1812 de preotul Mihai), „Sfânta Treime" (1853), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1820-1830, cu unele refaceri din 1875), „Adormirea Maicii Domnului" (1839); ansamblul arhitectural „Cornea Brăiloiu" format din biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1694-1700) și casa banului Cornea Brăiloiu (1699-1710), înconjurate de o incintă fortificată cu ziduri; clădirile Prefecturii vechi (1875), azi sediul Muzeului județean, și Primăriei vechi (1898, arhitect Petre Antonescu), casa pitarului Dimitrie Măldărescu (1710), azi sediul Școlii de Artă Populară, casa slugerului Barbu Gănescu (sec. 18), unde a locuit (1937-1938) Constantin Brâncuși, în curtea căreia se află o masă rotundă, 24 de scaune pătrate și două bănci din piatră; podul din fier de peste Jiu (construit în anii 1894-1895 din piese aduse din Franța), intrat în istorie prin luptele de apărare ce au avut loc aici în oct. 1916; fântâna „Sâmboteanu" (sec. 18); mausoleul Ecaterinei Teodoroiu, realizat în piatră (1933) de Milița Petrașcu; statuile lui Tudor Vladimirescu (operă din 1898 a sculptorului C. Bălcescu) și Constantin Brâncuși (operă a

Târgu Jiu. Statuia lui Tudor Vladimirescu

sculptorului Ion Irimescu); busturile lui Alexandru Ștefulescu (realizat în 1940 de Vasile Blendea) și generalului Ion Culcer; ceasul solar polonez (1940) ș.a. Cod poștal: 1400.

TÂRGU JIU-CÂMPU MARE, depresiune intracolinară, situată în partea de V a Subcarpaților Olteniei, extinsă pe c. 60 km lungime de la V la E, respectiv între văile râurilor Tismana și Gilort, și pe c. 12 km lățime max., la o alt. de 200 m. La N, depresiunea este delimitată de o serie de dealuri subcarpatice, axate în pr. pe anticlinale, cu înălțimi de 350-560 m (Săcelu 563 m, Mâța 543 m, Mogoș 486 m, Copăcioasa 433 m, Bălan 348 m, Stroiești 400 m, Câmpu Fomii 375 m, Sporești 402 m), iar spre S de dealurile Bran (425 m) și Bujorescu (416 m). Această depresiune, cea mai mare din Subcarpații Meridionali, are aspectul unui vast câmp, cu o netezime remarcabilă, cu lunci și terase marginale extinse, acoperite de depozite groase de pietrișuri, nisipuri și luturi nisipoase, peste care s-au format soluri compacte cu fertilitate scăzută, pe alocuri înmlăștinite. Este formată din două compartimente (Târgu Jiu, la V, și Câmpu Mare, la E), separate prin șaua de la Copăcioasa. Mișcarea de subsidență locală a determinat atât formarea în mijlocul depresiunii a unei zone de mare confluență a râurilor, precum și frecvente schimbări de direcție a cursurilor de ape dintre Tismana și Gilort. În zona centrală a depresiunii, pe cursul văii Jiului, a fost creată incinta îndiguită de la *Ceauru.*

TÂRGU LĂPUȘ, oraș în jud. Maramureș, situat în Depr. Lăpuș, la 280-360 m alt., pe râul Lăpuș, la 47 km SE de municipiul Baia Mare; 14 194 loc. (1 iul. 1997): 7 099 de sex masc. și 7 095 fem. Supr.: 15,13 km^2; densitatea: 938 loc./km^2. Nod rutier. Expl. de min. de mangan, de mică, bentonite și argile bentonitice (în satul Răzoare) și de marmură (în satul Cufoaia). Constr. de utilaj agricol. Fabrici textile (confecții, covoare, filatură de fibre cardate din bumbac), de prelucr. a lemnului (scaune) și de produse alim. (preparate din lapte, panificație). Ferme de creștere a bovinelor și ovinelor. Centru pomicol, de cusături și țesături populare și de ceramică smălțuită (din sec. 18, aflat într-o stare de decădere după 1950, când aici mai lucrau doar nouă olari). Muzeu etnografic. Izvoare cu ape minerale carbogazoase, clorurate, sodice, alcaline (în satul Stoiceni). Vechi centru de învățământ (în 1662 aici a luat ființă prima școală primară, iar în 1860 o școală de curs superior). **Istoric.** Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1291, iar în 1315 este amintită ca centru al zonei „Terra Lapus" (Țara Lăpușului). Între 1467 și 1552 a fost în posesia domnilor Moldovei, în 1602 se afla sub stăpânirea lui Giorgio Basta, iar în 1607 era în

Târgu Lăpuș. Hotel „Lăpuș"

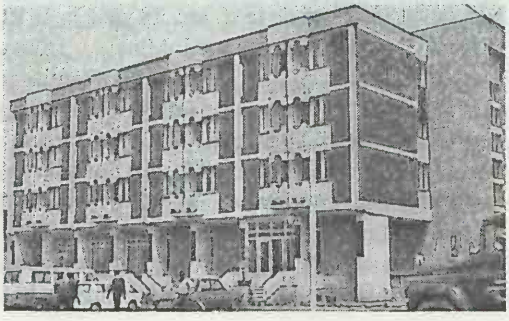

proprietatea lui Sigismund Rákóczi, după care s-a aflat succesiv în posesia a diferite familii. Localitatea a fost declarată oraș la 17 febr. 1968, având în subordine ad-tivă 13 sate: Boiereni, Borcut, Cufoaia, Dămăcușeni, Dobricu Lăpușului, Dumbrava, Fântânele, Groape, Inău, Răzoare, Rogoz, Rohia și Stoiceni. **Monumente:** biserică reformată (sec. 18); biserică romano-catolică (1831); biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1868); Monumentul eroilor căzuți în timpul primului război mondial. În satul Rohia, menționat documentar în 1325, se află mânăstirea cu același nume (de călugări), cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din anii 1923-1924 a preotului Nicolae Gherman, construită cu ajutorul enoriașilor. Mânăstirea posedă un muzeu cu colecții de icoane pe sticlă și pe lemn, datând din sec. 18-19, precum și o bibliotecă cu peste 25 000 vol. La această mânăstire a trăit, în ultima perioadă a vieții sale, scriitorul Nicolae Steinhardt, călugărit aici cu numele Nicolae, decedat în 1994 și înmormântat în incinta mânăstirii. În satul Rogoz, atestat documentar în 1488, se află bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1600), incendiată de tătari în 1661 (refăcută în 1663) și în 1717 (refăcută imediat), cu picturi pe pereții interiori executate în 1785 de Radu Munteanu din Ungureni și Nicolae Man și din 1834 de Grigore Badea și „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18, strămutată în 1883 din satul Suciu de Sus în satul Rogoz, când a fost repictată; are un portal decorat cu crestături); în satul Dobricu Lăpușului există bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1701), ambele cu picturi interioare din sec. 18; bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1689), „Sfânta Maria" (sec. 18) și „Sfântul Dumitru" (sec. 18), în satele Inău, Fântânele și Răzoare; bisericile din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Boiereni (sec. 18), Dumbrava (sec. 18), Răzoare (1700), Groape (1830), Cufoaia (1850) și Stoiceni (1860); biserică reformată (sec. 18), în satul Dămăcușeni. Cod poștal: 4875.

TÂRGUL CÂRCINOV → Topoloveni.
TÂRGUL DE FLOCI → Ialomița (4).
TÂRGUL DE LA OCNE → Ocnele Mari.

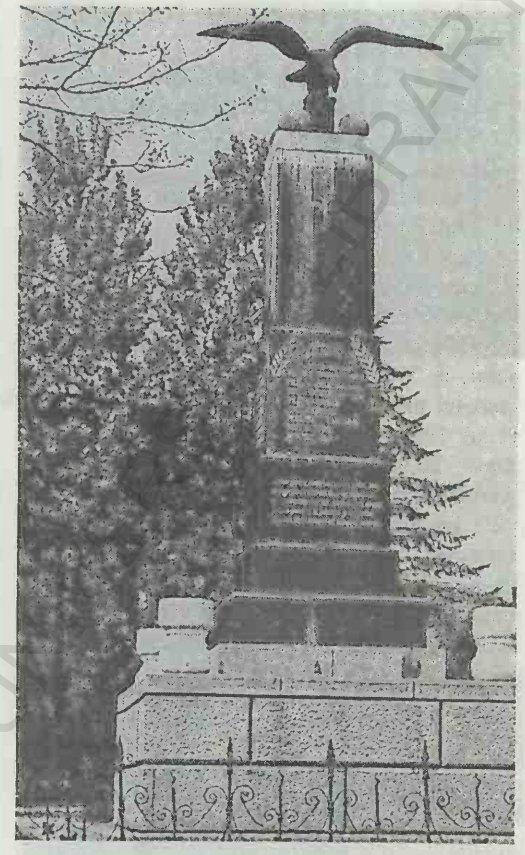

Monumentul eroilor
Târgu Lăpuș

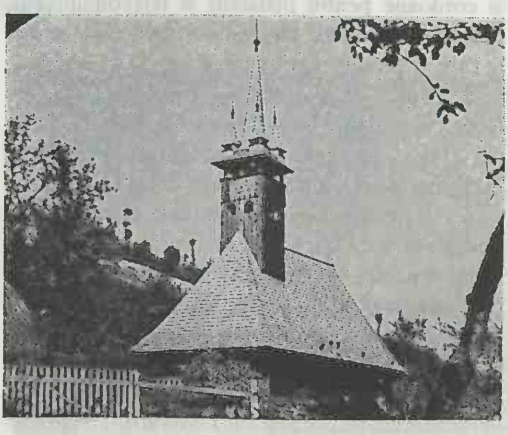

Biserica „Sfântul Dumitru" din satul Răzoare

TÂRGUL DE LA PIATRA LUI CRĂCIUN → Piatra-Neamț (2).

TÂRGUL LUI BALA → Bălăușeri.

TÂRGUL TURIEI → Târgu Secuiesc (2).

TÂRGUL LUI ROMAN PE MOLDOVA → Roman.

TÂRGU LOGREȘTI → Logrești.

TÂRGU MUREȘ, municipiu în partea central-nordică a României, reșed. jud. Mureș, situat în zona central-estică a Pod. Transilvaniei, în arealul Dealurilor Mureșului, la poalele de SV ale Dealurilor Nirajului și cele de E ale Colinelor Mădărașului, la 310-332 m alt., pe ambele maluri ale cursului mijlociu al râului Mureș; 165 534 loc. (1 iul. 1997): 79 315 de sex masc. și 86 219 fem. Supr.: 26,90 km^2; densitatea: 6 154 loc./km^2. Aeroport situat în satul Recea (com. Ungheni), la 13,5 km SV de oraș. Stație de c.f. Nod rutier. Important centru economic, cultural, științific, de învățământ, comercial și de comunicații al țării. Expl. de gaze naturale. Centrală electrică și de termoficare. Construcții de conteinere, de mașini și utilaje pentru construcții (vibratoare electrice de adâncime și de suprafață, ciocane electrice de burat ș.a.), utilaje și mașini pentru ind. ușoară (războaie automate de țesut, mașini de bobinat, rotative de tricotat, mașini industriale de cusut ș.a.), utilaje pentru ind. mat. de constr., articole electrocalorice (radiatoare și plite electrice, sobe electrice, fiare de călcat etc.), mașini de calculat, echipamente electrice și piese de schimb pentru autovehicule și tractoare, aparate tehnico-medicale, peste 200 de sortimente de cabluri și cordoane pentru instalații și telecomunicații, cabluri și conductori electrici etc. Combinat chimic în care se produc îngrășăminte azotoase, amoniac, acid azotic, oxigen tehnic, filme și substanțe fotografice, hârtie fotosensibilă etc. Fabrici textile (tricotaje, conf., țesătorie de mătase), de pielărie, încălțăminte și marochinerie (mănuși și haine din piele), de prelucr. a lemnului (mobilă, placaj, furnir), mat. de constr. (cărămizi, prefabricate din beton, țigle, teracote, blocuri ceramice, var), de sticlărie (borcane pentru conserve, sticlărie ornamentală ș.a.), de produse farmaceutice de bază, de jucării și de produse alim. (zahăr, preparate din carne și lapte, conserve din carne, legume și fructe, băuturi alcoolice, bere, oțet, panificație etc.). Morărit. Tipografie. Fermă avicolă. Sere legumicole (10 ha). Municipiul Târgu Mureș, cu vechi tradiții științifice și culturale, dispune în prezent de o filială a Academiei Române, un Teatru Național, cu secții în limbile maghiară (din 1946) și română (din 1962), cu o clădire modernă având o sală de spectacol cu 600 de locuri (inaugurată la 13 oct. 1973), un Teatru de păpuși, o Filarmonică de Stat (înființată în 1950), filiale ale Uniunii Compozitorilor și ale Uniunii Artiștilor Plastici din România, o Stațiune de cercetare și producție a animalelor pentru blană (nutrii, vulpi, lupi), trei instituții de învățământ superior de stat (Universitatea de Medicină și Farmacie, înființată în 1945, Universitatea Tehnică „Petru Maior", Academia de Artă Teatrală), cu 13 facultăți, în cadrul cărora studiau 5 010 studenți sub îndrumarea a 471 cadre didactice (în anul școlar 1996-1997), trei instituții de învățământ particulare (o filială a Universității ecologice „Dimitrie Cantemir" din Iași, Colegiul de psiho-pedagogie, administrație, hoteluri și turism, tehnică dentară și Universitatea „Hyperion"), cu cinci facultăți și 1 684 studenți, un post local de radio-emisie, intrat în funcțiune la 2 mart. 1958 (întrerupt de autoritățile comuniste în perioada 1 ian.1985-22 dec. 1989), care emite programe în limbile română și maghiară (din 1990 emite și în limba germană), un post local de televiziune (din 15 apr. 1996), care emite programe în limbile română și maghiară, șase biblioteci (cea mai importantă este Biblioteca județeană „Teleki", f. la sf. sec. 18 și reorganizată în 1913, cu un fond de carte de 809 644 vol., în 1994, între care 65 de incunabule și peste 200 de cărți vechi românești și maghiare), cinci cinematografe, mai multe muzee (Muzeul județean Mureș, cu colecții de istorie, arheologie, etnografie, științele naturii; Muzeul de Arheologie și Istorie, f. 1886 și reorganizat în apr. 1934; Muzeul de Artă, f. 1 oct. 1913; Muzeul de Etnografie și Artă populară ș.a.), ansamblul artistic „Mureșul" (din 1956) etc. Festival internațional „Constantin Silvestru" (din 1990). Grădină zoologică. **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate în arealul orașului (1906-1907, 1961, 1963-1964) au scos la iveală urmele unei așezări neolitice de tip „crâng", aparținând Culturii Criș (milen. 4 î.Hr.), în care s-a găsit o cantitate mare de ceramică tipică acestei culturi. Peste aceasta, au fost identificate urmele altor așezări, datând din epocile bronzului și fierului (unelte, arme, podoabe etc.), peste care s-au

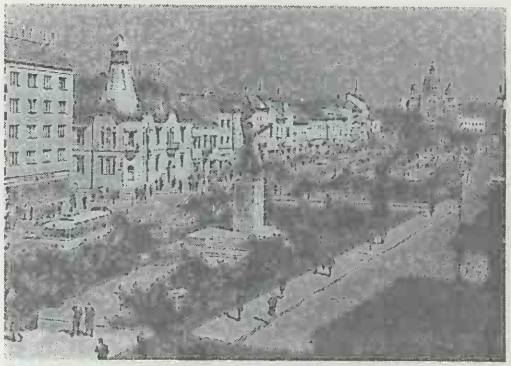

Târgu Mureş

Centrul municipiului

Palatul Culturii

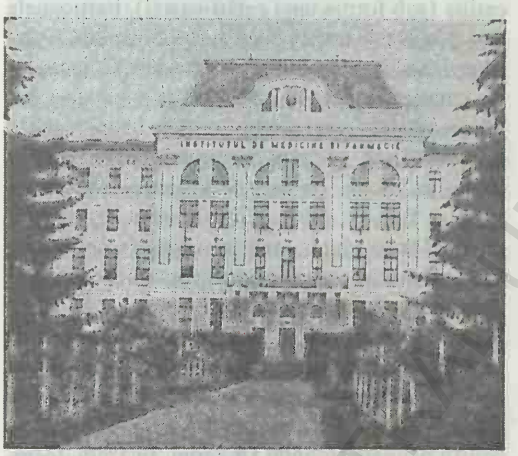

Universitatea de Medicină şi Farmacie

Spitalul

Târgu Mureş

Galeriile de Artă

Clădirea Teatrului Naţional

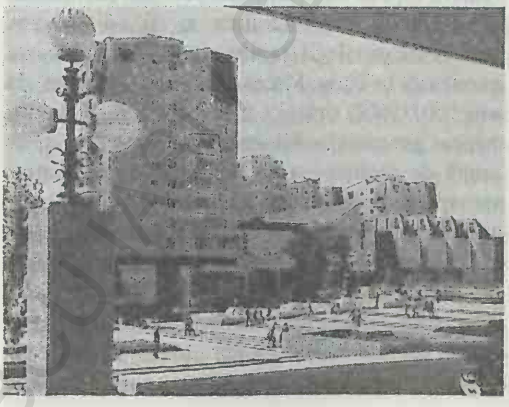

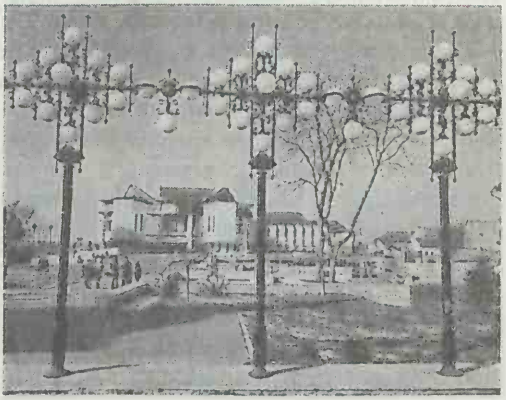

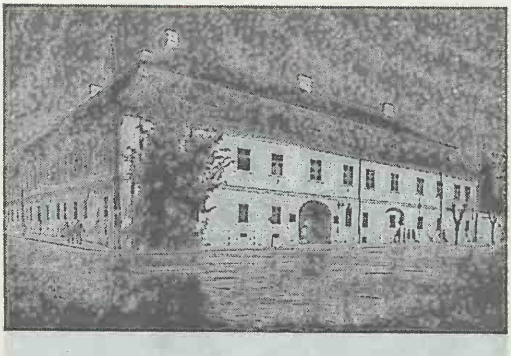

Palatul „Teleki"

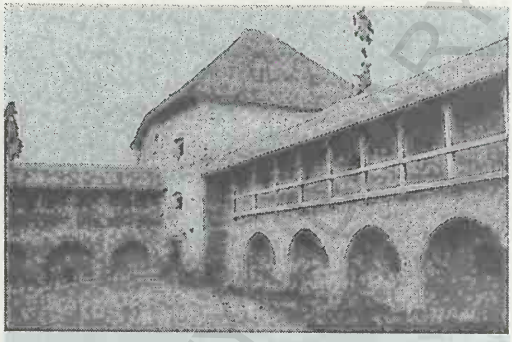

Turnul de strajă al cetății medievale

Târgu Mureș

suprapus vestigii materiale romane (ceramică, *terra sigilata* de producție locală ș.a.). Întreaga succesiune de așezări a fost completată de numeroase morminte de înhumație, unele din prima Epocă a fierului, altele de tip scitic, iar altele aparținând Culturii Sântana de Mureș, cu inventare specifice. În apropiere de Târgu Mureș, la Cristești, au fost descoperite vestigiile unui centru dacic de olărit (vasele găsite aici prezintă o îmbinare a formelor de tradiție dacică cu cele din provinciile romane). În perioada migrației popoarelor, așezarea a continuat să se dezvolte în ciuda tuturor vicisitudinilor. În sec. 10-11, triburile maghiarilor pătrund în Transilvania, în pofida împotrivirii populației băștinașe organizate în voievodate, ajungând până în aceste ținuturi, unde s-au și stabilit. Un document din anul 1300 atestă pentru prima oară existența pe aceste locuri a unei așezări cu numele *Forum Syculorum*, iar apoi (în 1332) a unui târg numit *Novum Forum Syculorum* (Noul târg al secuilor), unde se aduceau, din întreaga secuime, dările către stăpânire. Caracterul de târg pe care l-a avut la începuturi, intrat chiar în denumirea așezării, a determinat atribuirea unor nume diferite, dar cu același înțeles, de „târg". Astfel, românii i-au spus *Târgu Mureș*, negustorii germani îl numeau *Neumarkt (Târgu Nou)*, cei greci i-au zis *Agropolis* (Târgul cerealelor), iar ungurii l-au numit *Marosvásárhely* (Târgul de pe Mureș). La începutul sec. 15, târgul a devenit un important centru comercial și meșteșugăresc, în care meseriașii s-au organizat în bresle ce au jucat un rol important în istoria orașului. Prin contribuția lor au fost construite fortificațiile (sub forma unei cetăți-castel), bastioanele care și astăzi le poartă numele (bastioanele Croitorilor, Olarilor, Măcelarilor, Cizmarilor, Cojocarilor ș.a.), biserica din 1442 ș.a. În prima jumătate a sec. 16, localitatea figura printre „orașele libere regale", bine fortificat, cu drept de autoadministrare și cu multe privilegii, pe care le aveau și alte orașe, precum Brașov, Sibiu, Cluj, Bistrița ș.a. Astfel, orașul Târgu Mureș avea în stăpânire nouă sate, fiind cel mai important centru economic, comercial și meșteșugăresc de pe valea Mureșului. În 1538, Petru Rareș, domn al Moldovei, s-a bucurat de ospitalitatea judelui orașului cu prilejul trecerii sale pe aici, în fruntea armatei moldovene ce urma să participe la luptele dintre Ioan Zápolya și Ferdinand pentru ocupare tronului Ungariei. În 1599, locuitorii orașului Târgu Mureș l-au sprijinit pe Mihai Viteazul în lupta de la Șelimbăr, purtată de acesta împotriva lui Andrei Báthori (principe al Transilvaniei), fapt ce l-a determinat pe voievodul român să ia orașul sub ocrotirea sa și să-i acorde numeroase privilegii (printre altele, Mihai Viteazul a construit la Târgu Mureș o biserică ortodoxă). În anii 1601-1602, orașul a fost jefuit și incendiat de trupele generalului Giorgio Basta, precum și de cetele de otomani și de tătari, care l-au distrus aproape în întregime, majoritatea locuitorilor refugiindu-se în cetatea Brașovului. Așezarea a fost refăcută imediat din inițiativa judelui Toma Borsos. În timpul principelui Gabriel Bethlen, orașul a înregistrat o dezvoltare însemnată, fiind ridicat la rangul de municipiu (29 apr. 1616). În perioada 1430-1707, la Târgu Mureș s-au ținut 33 de diete

ale Principatului Transilvaniei. În 1658, orașul a fost jefuit și incendiat din nou de otomani și de tătari, iar în 1709, populația a fost decimată de o epidemie de holeră. În 1757, orașul a devenit pr. centru judecătoresc al Transilvaniei și sediul instituției juridice „Tabula regia judiciaria" (Tabla regească). În anii 1784-1785, o parte din locuitorii orașului au participat la Răscoala lui Horea, Cloșca și Crișan. În 1786 a luat ființă prima tipografie din oraș. La sf. sec. 18 a fost întemeiată o societate lingvistică (1791-1810), iar Gheorghe Șincai și Petru Maior, reprezentanți de frunte ai Școlii Ardelene, care au trăit și și-au desfășurat activitatea la Târgu Mureș, au militat pentru dezvoltarea și punerea învățământului și culturii în slujba emancipării sociale și naționale a poporului român, pentru egalitatea în drepturi a românilor cu maghiarii, secuii și sașii din Transilvania, și au combătut cu vehemență catolicismul și superstițiile. Tot la Târgu Mureș au activat și s-au afirmat Farkas Bolyai, prof. la Colegiul reformat (f. 1554) și fiul său Janos Bolyai, matematician de renume mondial. În anii 1799-1804, Samuel Teleki, cancelar al Transilvaniei, a înființat o bibliotecă de proporții care astăzi îi poartă numele și care cuprinde numeroase incunabule, manuscrise și cărți rare din sec. 15-18. La Târgu Mureș s-a născut ideea organizării la Blaj, în mai 1848, a unei mari Adunări a românilor transilvăneni, idee pusă în aplicare de către Avram Iancu și Al. Papiu-Ilarian, care în acea perioadă activau la Tabla regească („Tabula regia judiciaria") din Târgu Mureș. În 1849, orașul a fost devastat de trupele rusești, care au intervenit pentru înfrângerea revoluțiilor din Ungaria și Transilvania. În a doua jumătate a sec. 19 și la începutul sec. 20, Târgu Mureș a înregistrat o dezvoltare lentă, accelerată abia după unirea Transilvaniei cu România (1918). La Târgu Mureș a avut loc, în aug. 1934, Conferința de constituire a organizației MADOSZ (Magyar Dolgozók Országos Szövetsége/Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari din România). În urma Dictatului fascist de la Viena din 30 aug. 1940, impus României de către Germania nazistă și Italia fascistă, partea de NV a Transilvaniei (inclusiv orașul Târgu Mureș) a fost smulsă României și cedată Ungariei horthyste (1940-1944). La 28 sept. 1944, orașul Târgu Mureș a fost eliberat de sub ocupația hitleristo-horthystă de către armatele române. În perioada postbelică, orașul s-a refăcut înregistrând o dezvoltare semnificativă și afirmându-se ca un puternic centru industrial, cultural-științific, de învățământ, comercial, turistic etc., fapt ce i-a permis includerea lui (la 17 febr. 1968) în categoria municipiilor. La 15-20 mart. 1990, pe fondul unor neînțelegeri sociale și culturale, au avut loc dispute între populația română majoritară și cea maghiară, care au degenerat în acte de violență ce au cauzat moartea a șase persoane și rănirea a c. 200 (cel mai grav rănit fiind românul Mihai Cofariu). În prezent, municipiul Târgu Mureș are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Mureșeni și Remetea.

Monumente: cetatea orașului, construită în anii 1602-1653 pe locul uneia din sec. 15, cu o centură de ziduri din cărămidă, în lungime de 900 m, străjuită de 7 bastioane de c. 10 m înălțime, purtând numele vechilor bresle (Bastionul tăbăcarilor, 1620, Bastionul dogarilor, 1633, Bastionul croitorilor, 1640 ș.a.). În incinta cetății se află o biserică a cărei construcție a fost terminată în 1442 (inițial a fost biserică franciscană, iar din 1559 reformată), având frumoase portale în stil gotic și un turn-clopotniță de 66 m înălțime (forma actuală datează din 1885). Incendiată în 1601 de trupele generalului Giorgio Basta, biserica a fost refăcută ulterior și pictată în 1610 (apoi repictată în 1693). Biserica a fost supusă unor ample lucrări de restaurare în anii 1790-1791 sub conducerea arhitectului Anton Türk. Posedă o orgă din 1788; biserica romano-catolică a fostei Mânăstiri a iezuiților, construită în perioada 1728-1750, în stil baroc, și refăcută în anii 1933-1935, în stilul neorenascentist; biserica unitariană, datând de

Târgu Mureș. Zidurile Cetății medievale

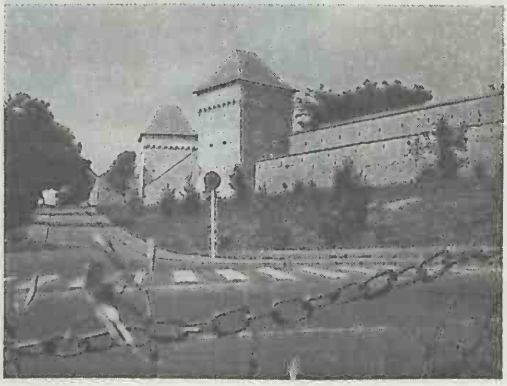

la sf. sec. 13, cu unele transformări și renovări din anii 1743, 1796, 1842, 1891, 1904, 1960; biserica romano-catolică a fostei Mânăstiri a minoriților (sec. 18-19); bisericile ortodoxe cu hramurile „Înălțarea Domnului" (1750, distrusă de un incendiu în 1780 și refăcută în 1794) și „Buna Vestire" (1926-1936); Catedrala ortodoxă cu hramul „Înălțarea Domnului" (1933-1938); biserica ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Arhanghel Mihail" (1793), cu picturi pe pereții interiori executate în 1814 de meșterii zugravi Popa Nicolae și Ban Vasile; biserica reformată (1815-1827); Sinagogă (1938); palatul „Tholdalagi", construit în anii 1759-1762, în stil baroc cu element de rococo, după planurile arhitectului ungur Schmidt Pál; clădirile fostei Prefecturi (1748) și fostei Procuraturi (1789, în stil baroc; aici a funcționat, din 1826, „Tabla regească"); palatul „Teleki", care adăpostește azi biblioteca omonimă, este o clădire construită (după planurile arhitectului Ugrai László), în stil baroc, cu elemente neoclasice (Empire), în anii 1797-1803, cu unele modificări din sec. 19 și 20. În acest palat și-a avut sediul, în 1848, generalul Józef Bem; palatul „Apollo" (1820, cu unele modificări din sec. 20), care a găzduit o serie de personalități marcante ale Revoluției de la 1848 (Avram Iancu, Alexandru Papiu-Ilarian ș.a.); casa (din sec. 18) în

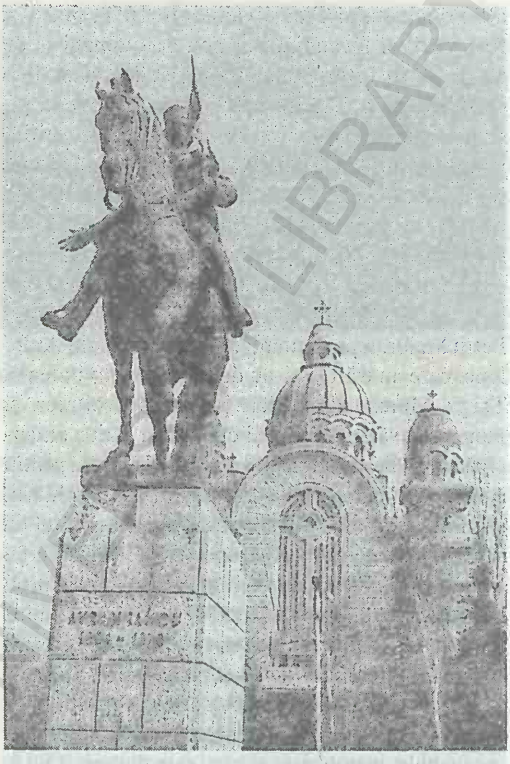

Târgu Mureș. Statuia ecvestră a lui Avram Iancu

Târgu Mureș

Catedrala ortodoxă cu hramul „Înălțarea Domnului"

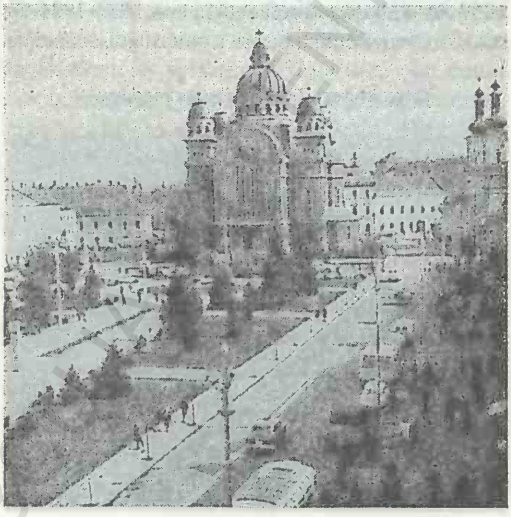

Biserica reformată din incinta Cetății medievale

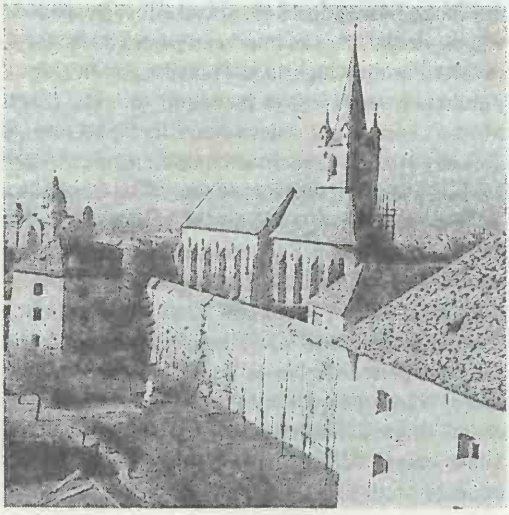

care a locuit un timp Avram Iancu; casa „Kendeffy" (1789); casa „Haller" (sec. 19); casa „Görög" (sec. 19) în care a stat, în noaptea de 29 spre 30 iul. 1849, Petöfi Sándor; Hanul „La calul alb" (sec. 19), în care a poposit, în 1886, poetul Mihai Eminescu; Palatul Culturii, construit în anii 1911-1913 după planurile arhitecților Jakab Dezsö și Komor Marcell. Numeroase monumente, statui și busturi: Monumentul secuilor martiri, realizat de sculptorul Izsák Martin (dezvelit în 1874); Monumentul lui Farkas și János Bolyai, operă din 1957 a sculptorilor Csorvásy Istvan și Izsák Martin; statuia ecvestră a lui Avram Iancu, turnată în bronz de Florin Codre, dezvelită în 1978; statuia „Lupa capitolina", dăruită (1936) orașului Turda de către municipalitatea Romei, și mutată ulterior aici; bustul lui Alexandru Papiu-Ilarian, realizat în 1930 de sculptorul Faur Schmidt ș.a. Cod poștal: 4300.

TÂRGU-NEAMȚ, oraș în jud. Neamț, situat în partea de N a Subcarpaților Neamțului, în Depr. Neamț, la 425-450 m alt., la poalele de S ale culmii Pleșu, pe râul Neamț (numit local Ozana), la 44 km N de municipiul Piatra-Neamț; 22 673 loc. (1 iul. 1997): 11 050 de sex masc. și 11 622 fem. Supr.: 7,89 km^2; densitatea: 2 873 loc./km^2. Nod rutier.

Târgu-Neamț. Centrul orașului

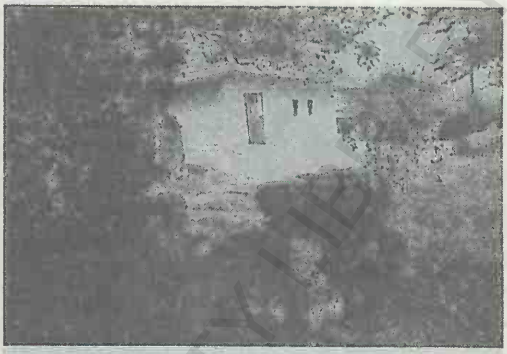

Târgu-Neamț. Casa memorială „Ion Creangă" din Humulești

Expl. forestiere și de balast. Fabrici de mobilă, cherestea și butoaie, textile (conf., volvatir, covoare) și de produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve de fructe, panificație). Fermă de creștere a bovinelor. Centru de pielărie și cojocărit. Muzeu de istorie și etnografie (f. 1957), cunoscut și sub numele de Muzeul meșteșugurilor; casele memoriale „Veronica Micle" (în care a locuit poeta) la Târgu-Neamț și „Ion Creangă" (în Humulești). **Istoric.** Cele mai vechi urme de locuire descoperite în arealul orașului datează din Neolitic, dar au fost scoase la iveală și vestigii din perioadele dacică și prefeudală. Localitatea apare consemnată, pentru prima oară, cu denumirea de „Neamțul în munți", pe o listă rusească cu orașele din Moldova (întocmită în perioada 1387-1392). Ea s-a dezvoltat și a avut o fază de înflorire, în special după construirea cetății Neamț, în timpul domniei lui Petru I Mușat (c. 1375-c. 1391), când a fost un important punct de vamă pentru comerțul cu vite între Moldova și Transilvania, precum și un activ centru meșteșugăresc. Cetatea Neamț apare menționată documentar, prima oară, la 3 febr. 1395, iar localit. Târgu-Neamț, într-un document emis în 1408 de domnul Alexandru cel Bun, în care se consemnează existența aici a unui punct de vamă pentru vânzarea vitelor. La mijlocul sec. 15, orașul stagnează din cauza pierderii funcției de apărare ca urmare a distrugerii cetății. Situată pe o stâncă din partea de S a culmii Pleșu, pe locul unei probabile cetăți mai vechi (dacică sau româno-slavă), Cetatea Neamț (de plan patrulater neregulat, 47 x 38 m), impor-

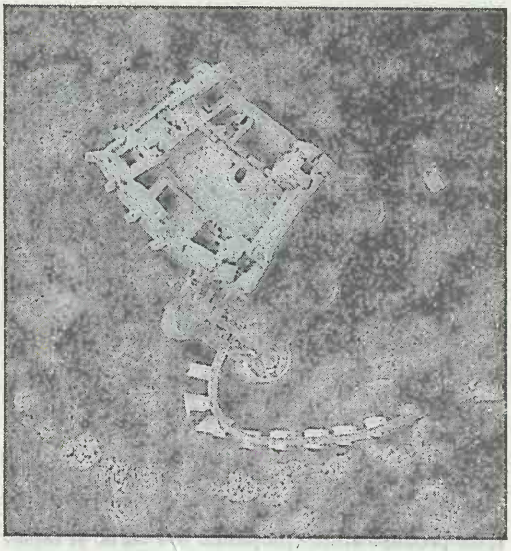

Cetatea Neamţ (vedere aeriană)
Târgu-Neamţ
Ruinele Cetăţii Neamţ

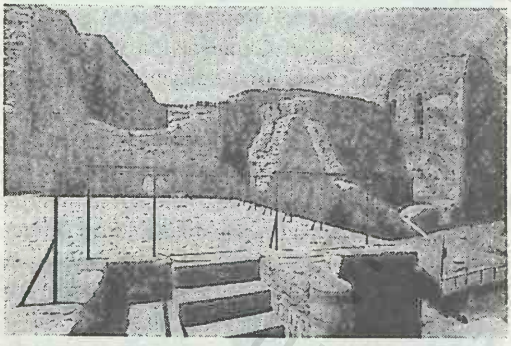

tantă fortăreaţă în sistemul de apărare a Moldovei în Evul Mediu, a fost refăcută, amplificată şi întărită de către Ştefan cel Mare în anii 1475-1476, când zidurile vechi au fost înălţate până la 20 m şi îngroşate până la 3-4 m. Tot atunci s-au construit bastioane semicirculare şi s-a săpat un şanţ adânc în jurul cetăţii, peste care s-a realizat un pod de acces din piatră, de 8 m înălţime, susţinut de nouă stâlpi puternici. În anii 1645-1646, domnul Vasile Lupu a supus cetatea unor noi lucrări de refacere şi transformare. Datorită puternicelor sale fortificaţii precum şi poziţiei greu accesibile, Cetatea Neamţ nu a putut fi cucerită niciodată (în 1395 a fost asediată fără succes de trupele lui Sigismund de Luxembourg, regele Ungariei, în 1476 oştile turceşti comandate de Mahomed II au încercat în zadar s-o cucerească, iar în 1691, cetatea a fost apărată eroic de un număr restrâns de vânători împotriva asaltului oştilor polone, conduse de Ioan (Jan) Sobieski. În 1718, Cetatea Neamţ a fost incendiată de domnul Mihai Racoviţă din ordinul Porţii Otomane, dată după care a căzut în ruină, iar oraşul a început să decadă din cauza mutării centrului de greutate de la Târgu-Neamţ la Piatra-Neamţ. În anii 1749-1870, oraşul Târgu-Neamţ s-a aflat în proprietatea Mânăstirii Neamţ, perioadă în care şi-a pierdut funcţia ad-tivă, rămânând într-o stare de izolare. În 1866, Cetatea Neamţ a fost declarată monument istoric, iar după anul 1960 s-au efectuat ample lucrări de restaurare şi consolidare, ce i-au redat măreţia de odinioară. În prezent, oraşul Târgu-Neamţ are în subordine ad-tivă 3 localităţi componente: Blebea, Humuleşti, Humuleştii Noi. **Monumente:** ruinele Cetăţii Neamţ; bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru"-Domnească (ctitorie din 1634 a lui Vasile Lupu, terminată în 1661 de fiul său, Ştefăniţă Lupu) şi „Sfântul Gheorghe" (1808, cu pridvor adăugat în 1832); biserica romano-catolică având hramul „Sfânta Treime" (sec. 17); Sinagogă (începutul sec. 19); clădirea fostei Şcoli domneşti (1852); Monumentul închinat eroilor căzuţi în primul război mondial. În satul Blebea se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1836-1841, reparată în 1893), iar în localit. componentă Humuleşti, casa memorială „Ion Creangă", în care s-a născut şi a copilărit marele povestitor. Oraşul Târgu-Neamţ este un important centru turistic şi punct de plecare spe mânăstirile Agapia, Varatec, Neamţ, Horaiţa ş.a. Cod poştal: 5675.

TÂRGU NOU → **Târgu Mureş.**

TÂRGU OCNA, oraş în în jud. Bacău, situat în partea de NV a Depr. Caşin, la 255-280 m alt., la poalele de S ale M-ţilor Berzunţi, pe râul Trotuş (în apropiere de confl. cu râul Slănic), la 84 km SV de municipiul Bacău; 14 244 loc. (1 iul. 1997): 7 008 de sex masc. şi 7 236 fem. Supr.: 2,16 km^2; densitatea: 6 594 loc./km^2. Staţie de c.f. (inaugurată la 22 iun. 1884). Nod rutier. Expl. de petrol, sare, săruri de potasiu, gips şi gresii. Rafinărie de petrol. Fabrici de mobilă, cherestea, încălţăminte, sticlă,

Târgu Ocna. Centrul orașului

porțelan, tricotaje din lână, conf. și de produse alim. (preparate din carne, panificație ș.a.). Centru pomicol (meri). Muzeu de artă. Stațiune balneoclimaterică de interes local, cu funcționare permanentă (din anul 1894), cu climat de dealuri, sedativ (temp. medie anuală este de 7,5°C, iar precipitațiile însumează c. 700 mm anual) și cu izvoare cu ape minerale clorurate, sulfuroase, sodice, slab bicarbonatate, recomandate pentru tratarea afecțiunilor tubului digestiv și ale aparatului locomotor. Primele analize ale apelor minerale de aici au fost făcute în 1846. Totodată, stațiunea are ca profil pr. tratamentul bolnavilor de astm alergic, efectuat în cadrul sanatoriului subteran amenajat în interiorul salinei. **Istoric.** În arealul orașului, pe platoul Podei, au fost descoperite (1959) vestigiile unei așezări de tip Cucuteni B, în care s-au găsit vase ceramice tipice acestei culturi, iar în cartierul Tisești, pe înălțimea Titelca, au fost identificate urmele unei cetăți dacice, datând din sec 1 î.Hr.-1 d.Hr., cunoscută sub numele de *Utidava*, situată, potrivit coordonatelor stabilite de Ptolomeu, pe valea Oituzului. Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1580, ca un mic sat ce aparținea de Târgu Trotuș, în vreme ce, în 1646, Marcus Bandinus consemnează într-o notă de călătorie că aceasta era deja un sat mare (*pagus*) cu c. 300 de case. În perioada 1680-1700, o parte din locuitorii din Târgu Trotuș s-au mutat la Târgu Ocna, atât din cauza frecventelor năvăliri străine, cât și pentru a fi mai aproape de ocnele de sare de aici. Într-un hrisov din 3 aug. 1766, semnat de Grigore III Ghica, Târgu Ocna apare ca o așezare bine închegată, care, către sf. sec. 18, a fost trecută din categoria satelor în cea de târg. În 1846 a fost recunoscută ca oraș, iar în 1894 a fost declarată stațiune balneoclimaterică. În prezent, orașul are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Poieni și Vâlcele. **Monumente:** biserica Mânăstirii „Răducanu", cu hramul „Buna Vestire", ctitorie din 1664 a marelui logofăt Nicolae Buhuș (refăcută și înfrumusețată în anii 1762-1763 de marele logofăt Radu Răducanu-Racoviță și pictată în 1811), este un monument reprezentativ pentru barocul târziu moldovenesc și singura biserică din România care are pisania cu text în limba franceză (1762). În această biserică se află mormântul lui Costache Negri; Mânăstirea „Măgura Ocnei" (de maici), cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnu-

Târgu Ocna

Sanatoriul pentru tratament asmatic amenajat în salină

Biserica „Buna Vestire" a Mânăstirii „Răducanu"

lui", construită din piatră brută în anii 1750-1757, pe locul uneia din 1692, renovată în 1860 și pictată în 1929. Biserica a fost demolată de autoritățile comuniste în 1964, iar mânăstirea desființată (maicile au fost alungate), aici amenajându-se un complex turistic. Mânăstirea a fost reînființată în iun. 1990, inițial cu un mic paraclis amenajat într-una dintre clădiri, biserica actuală fiind zidită în anii 1990-1993; bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1752, reparată în 1883), cu forme decorative în stilul barocului moldovenesc, „Sfinții Voievozi" (sec. 18, refăcută în 1849-1852), „Sfânta Treime" (ante 1809, cu unele reparații din 1820), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1815), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1824), „Schimbarea la Față" (1844); bisericile din lemn cu hramurile „Sfânta Parascheva"-Domnească (1725), „Sfântul Gheorghe" (1761, cu adăugiri din 1895 și pridvor din 1924), cu un frumos brâu în torsadă și picturi interioare în stil neobizantin, realizate în anii 1862 și 1889-1890), „Sfânta Născătoare de Dumnezeu" (biserică armenească datând dinainte de anul 1808 și reconstruită în 1825), „Sfântul Dumitru" (1813), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1832). Bustul scriitorului Costache Negri. Cod poștal: 5467.

TÂRGU RÂMNICULUI → **Râmnicu Vâlcea (2).**

TÂRGU SECUIESC 1. Depresiunea ~, compartiment depresionar intramontan, de formă aproximativ romboidală, aparținând Depr. Brașov, situat în partea de E-NE a acesteia, la 530-630 m alt. Delimitată de rama M-ților Bodoc (la NV), Nemira (N), Vrancea (E) și Clăbucetele Întorsurii (la S), Depr. **T.S.** ocupă o supr. de c. 600 km^2, fiind extinsă pe c. 35 km lungime și 15-20 km lățime și drenată central, pe direcția NE-SV, de Râu Negru. În SV comunică cu Depr. Sfântu Gheorghe prin culoarul Reci, care are o lățime max. de 8 km (între Măgheruș și Angheluș). Relieful este reprezentat prin piemonturi, câmpii joase (acoperite pe alocuri cu lacuri și bălți), terase și lunci. Prezența nisipurilor a generat o formă specifică de relief pentru această zonă — *dunele* — cantonate în arealul com. Reci, pe o supr. de c. 17 km^2. Dunele de nisip de la Reci, cu înălțimi cuprinse între 3 și 12 m, au crestele orientate pe direcție NE-SV, fapt ce dovedește că la formarea lor participă vântul Nemira, care bate dominant și cu intensitate în această zonă. Depr. **T.S.** este cunoscută în literatura de specialitate și sub numele de Depr. *Bretcu.*

2. Oraș în jud. Covasna, situat în partea de N a depresiunii omonime, la 560 m alt., pe râul Turia, în apropiere de confl. cu râul Cașin, la 40 km NE de municipiul Sfântu Gheorghe; 22 507 loc. (1 iul. 1997): 10 912 de sex masc. și 11 595 fem. Supr.: 8,10 km^2; densitatea: 2 278 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. și prelucr. lemnului (mobilă, cherestea, lăzi pentru ambalaj ș.a.). Fabrici de șuruburi, de piese, accesorii și subansamble pentru autovehicule, de unelte agricole, articole din material plastic, izolatori electrici de joasă tensiune, produse ceramice de uz casnic, conf. și produse alim. (preparate din carne și lapte, glucoză, dextroză, amidon, panificație). Fermă de creștere a bovinelor. Muzeul breslelor (cu colecții de artă populară, de istorie a Revoluției de la 1848, și de istorie a breslelor), inaugurat în 1969. **Istoric.** În arealul orașului au fost descoperite (1852) vestigiile unei așezări romane, cunoscută sub numele de *Praetoria Augusta,* în care s-au găsit urne funerare, arme, vase ceramice, fragmente de apeducte ș.a. Localitatea apare menționată documentar, prima oară, la 24 nov. 1407, ca așezare rurală cu numele *Toriawasara* (Târgul Turiei), apoi cu denumirea de *Asserculi Oppidum* (Orașul din scândură), în 1463. În 1532, orașul figura pe o hartă a lui Honterus, cu numele *Neumarkt* (Orașul Nou), iar la 28 iun. 1562, apare consemnat cu numele actual. Orășelul a început să se dezvolte mai intens de la mijlocul sec. 15, devenind în sec. 16-17 un important centru comercial și meșteșugăresc din Transilvania, cu strânse relații de negoț cu orașele din Moldova și Țara Românească. Cele zece bresle care s-au înființat de-a lungul

Târgu Secuiesc (2). Centrul orașului

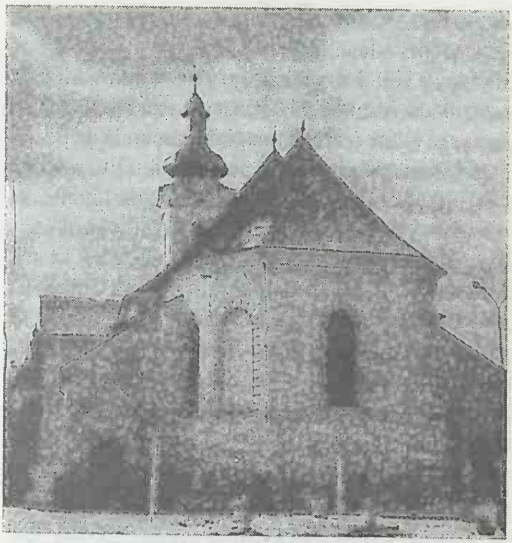

Târgu Secuiesc (2). Biserica romano-catolică

timpului, începând cu a doua jumătate a sec. 16 (breslele tăbăcarilor, cizmarilor, cojocarilor, olarilor, măcelarilor, pălărierilor, tâmplarilor, fierarilor, curelarilor și căldărarilor), au existat, cu mici modificări, până la sf. celui de-al doilea război mondial. Orașul a fost distrus aproape în întregime (peste 2/3) de un puternic incendiu la 29 iul. 1834. Reconstruit rapid, orașul devine un important centru al Revoluției din 1848-1849 din Transilvania, cu rol de seamă în organizarea rezistenței revoluționare, sub îndrumarea lui Gábor Áron (aici au fost construite 64 de tunuri și muniția necesară). De-a lungul timpului, în oraș au fost înființate o școală catolică (1680), una reformată (1761), o școală de subofițeri (1823), un cazinou (inaugurat la 25 dec. 1842), un orfelinat de fete (1873), o tipografie (1879) ș.a. În a doua jumătate a sec. 19 și prima jumătate a sec. 20, orașul **T.S.** a fost sediul unui scaun (unitate ad-tivă). În prezent, orașul are în subordine ad-tivă satul Lung (atestat documentar în 1332). **Monumente:** biserica romano-catolică (1727-1795), în stil baroc; biserica ortodoxă, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în anii 1781-1783 (pe locul uneia din lemn ce data din 1734) și reparată în anii 1937, 1947, 1978; biserica reformată (1782); Mânăstirea minoriților (1795); clădirile Gimnaziului (1751) și Judecătoriei (mijlocul sec. 18); casa în care a locuit revoluționarul Gábor Áron; case vechi din sec. 18-19; statuia lui Gábor Áron. În satul Lunga se află o biserică romano-catolică (sec. 15, cu unele refaceri din sec. 19). Cod poștal: 4050.

TÂRGUȘOR, com. în jud. Constanța, alcătuită din 5 sate, situată în SE Pod. Casimcea, pe râul Casimcea; 2 858 loc. (1 iul. 1997): 1 490 de sex masc. și 1 368 fem. Stație (în satul Târgușor) și haltă de c.f. (în satul Casian). Nod rutier. În arealul com. **T.** se află peșterile „Adam" și „Liliecilor", de mare interes paleontologic și biospeologic (descoperirile de la Adam au evidențiat urme de locuire începând din Musterian și până în epoca romană) și rezervația complexă „Cheia", cu calcare recifale în formă de turnuri circulare. Cod poștal: 8778.

TÂRGU TROTUȘ, com. în jud. Bacău, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Depr. Cașin, pe cursul inf. al râului Trotuș; 5 065 loc. (1 iul. 1997): 2 578 de sex masc. și 2 487 fem. Stație (în satul Târgu Trotuș) și haltă de c.f. (în satul Viișoara). Creșterea bovinelor. Satul Târgu Trotuș apare menționat documentar, prima oară, în 1408, iar apoi în 1580, ca așezare rurală în componența căreia era inclus un sat mai mic, numit Târgu Ocna. În perioada 1680-1700, o parte din locuitorii din Târgu Trotuș s-au mutat la Târgu Ocna, unde se exploata sarea. Satele Târgu Trotuș și Viișoara apar consemnate și într-o condică a Liuzilor din anul 1802. În satul Târgu Trotuș se află bisericile ortodoxe cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1730, reparată în anii 1800 și 1887) și „Sfântul Nicolae" (zidită în 1813 pe locul uneia din 1557), precum și o biserică romano-catolică (sec. 18), iar în satul Viișoara, biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1780). Cod poștal: 5468.

TÂRLIȘUA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 10 sate, situată în zona Muscelelor Năsăudului, la poalele de SE ale Culmii Breaza, pe cursul superior al râului Ilișua, la confl. cu Valea Lungă; 4 155 loc. (1 iul. 1997): 2 123 de sex masc. și 2 032 fem. Muzeu cu colecții de păsări împăiate. În satul Târlișua, menționat documentar, prima oară, în 1501, se află casa memorială „Liviu Rebreanu" și bustul romancierului Liviu Rebreanu. Pe terit. satului Agrieș a fost descoperit (1977) un tezaur de bronz alcătuit din fragmente de arme și brățări (sec. 13-12 î.Hr.). Cod poștal: 4583.

TÂRNAVA 1. Râu, afl. stg. al Mureșului pe terit. com. Mihalț (jud. Alba); 249 km (lungimea este considerată de la izv. Târnavei Mari); supr. bazinului: 6 157 km^2. Râul **T.** se formează, de fapt, din confl., la Blaj, a râului *Târnava Mare* cu *Târnava Mică* — două sisteme hidrografice mari, paralele, cu caracteristici hidrologice de podiș. **Târnava Mare** (222,9 km; supr. bazinului: 3 606 km^2) izv. din SE M-ților Gurghiu, de sub vf. Rotund, de la 1 441 m alt., curge mai întâi pe direcție N-S, prin zona montană, unde are o pantă medie de scurgere de 11‰, separând, pe o porțiune, prelungirile M-ților Gurghiu de cele ale M-ților Harghita, intră apoi în Depr. Odorhei, unde, în aval de municipiul Odorheiu Secuiesc, își schimbă direcția de curgere, predominant către SV, separând Pod. Târnavelor de Pod. Hârtibaciului, sector în care bazinul este puternic asimetric spre stg., cursul râului este foarte meandrat, iar panta medie de scurgere are valori între 0,5 și 1,5‰, fapt ce contribuie la depunerea de aluviuni. Debitul mediu multianual variază între 8 m^3/s la Odorheiu Secuiesc și 25 m^3/s la Blaj. Afl. pr.: Șicasău, Feernic, Șaeș, Mălâncrav, Biertan, Vișa, Secaș. **T.M.** trece prin orașele Odorheiu Secuiesc, Sighișoara, Dumbrăveni, Mediaș, Copșa Mică și Blaj. **Târnava Mică** (196 km; supr. bazinului: 2 071 km^2) izv. din partea central-vestică a M-ților Gurghiu, de sub vf. Piatra Ascuțită, de la 1 190 m alt., și drenează partea centrală a Pod. Târnavelor, având un curs aproximativ paralel cu cel a Târnavei Mari. Panta medie scade de la 13‰ în zona montană, la 3-5‰ în reg. dealurilor subcarpatice și sub 1‰ în cea de podiș, unde valea se lărgește, iar cursul devine foarte meandrat. Debitul mediu multianual variază între 4 m^3/s în cursul superior și 10 m^3/s în cel inf. Afl. pr.: Sovata, Cușmed, Vețca, Nadeș, Domald, Sântioana. **T.M.** trece prin orașele Sovata și Târnăveni.

2. Podișul Târnavelor (sau **Podișul Transilvaniei sudice**, cum a fost numit de Vintilă Mihăilescu), unitate de relief, situată în partea sudică a Pod. Transilvaniei, între valea Mureșului (la V și N), Subcarpații Transilvaniei și Subcarpații Homoroadelor (la E) și aliniamentul văilor Secașului (afl. al Sebeșului) și Oltului (la S). Între aceste limite, Pod. Târnavelor, constituit din marne, argile, gresii, nisipuri și pietrișuri (mio-pliocene), ușor cutate, prezintă un relief de culmi, măguri și creste dezvoltate pe domuri și bazine ce se apleacă de la 700 m (în E) la c. 500 m (în V), iar interfluviile se înalță cu 200-250 m deasupra nivelului văilor pr. (cele două Târnave și Hârtibaciu). Interfluviile sunt intens nivelate (creând imaginea generală de podiș) și dominate pe alocuri de gurguie, numite popular „picuri", iar la nivelul culmilor mai înalte se observă două niveluri de eroziune — suprafețele Amnaș, la 600 m alt. și Secaș, la 500 m alt. Vegetația este reprezentată prin păduri, îndeosebi de carpen și gorun, care s-au mai păstrat numai pe culmile dealurilor și pajiști secundare mezoxerofile. Sunt larg răspândite culturile de cereale (grâu, porumb) și mai ales de viță de vie, care formează renumitele podgorii ale Târnavelor. Importante zăcăminte de gaze naturale. Specifice pentru versanți sunt intensele procese de pantă (eroziune, ravenări și alunecări). Pod. Târnavelor este format din trei subunități: *Pod. Târnavelor* propriu-zis, între valea Mureșului (la N) și cea a Târnavei Mari (la S); *Pod Hârtibaciului*, între Târnava Mare (la N), valea Oltului (la S) și râul Vișa (la V); *Pod. Secașelor*, între Târnava (la N), Vișa (la E), râul Secaș — afl. al Sebeșului — (la S) și valea Mureșului (la V).

3. Subcarpații Târnavei Mici (sau **Subcarpații Praidului**), unitate de relief accidentat, cu înălțimi de 600-1 000 m, parte componentă a Subcarpaților Transilvaniei, extinsă în E Pod. Transilvaniei, între valea Feernic (afl. al Târnavei Mari) și valea Nirajului, la limita dintre Pod. Târnavelor și rama munților vulcanici Gurghiu și Harghita. Este alcătuită dintr-o succesiune de depresiuni submontane de contact (Sovata-Săcădat, Praid-Corund ș.a.),

Târnava (3). Dealul Proștea

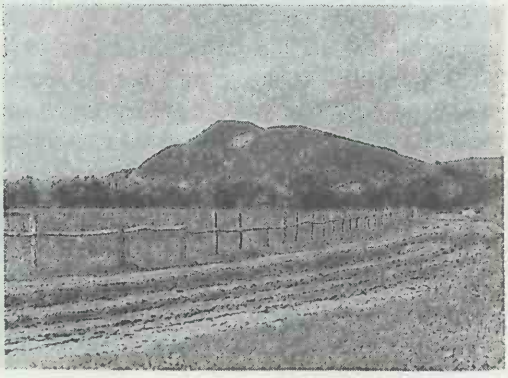

dezvoltate, uneori, pe axul unor anticlinale diapire (ex. Depr. Sovata-Săcădat), închise și străjuite de dealuri proeminente, cu forme semețe (Dealurile Bicheș 1 080 m alt., Șiclod 1 028 m, Firtuș 1 060 m, Rez 933 m, Homat 899 m, Proștea ș.a.). Întreaga ghirlandă de depresiuni cu caracter submontan și ansamblul dealurilor de tip subcarpatic constituie o zonă intens populată și de un pitoresc deosebit.

4. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe cursul mijlociu al râului Târnava Mare; 2 850 loc. (1 iul. 1997): 1 372 de sex masc. și 1 478 fem. Viticultură. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **T.** s-au numit *Proștea Mare*. În satul Târnava, menționat documentar, prima oară, în 1331 se află o biserică evanghelică (c. 1500, cu unele transformări din sec. 18) și o casă veche țărănească (1574, refăcută în 1956). Cod poștal: 3155.

TÂRNĂVENI, oraș în jud. Mureș, situat în Pod. Târnavelor, la 300 m alt., pe râul Târnava Mică, la 45 km SV de municipiul Târgu Mureș; 30 068 loc. (1 iul. 1997): 14 827 de sex masc. și 15 241 fem. Supr.: 10,14 km^2; densitatea: 2 965 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de gaze naturale (din 1915), în localit. componentă Botorca. Centrală electrică și de termoficare (24 MW), intrată în funcțiune în 1938. Combinat chimic (carbid, sodă caustică, clor, acid clorhidric, insecticide, oxid de zinc, negru de fum, bicromat de sodiu, policlorură de vinil), din 1948. Fabrici de conf. metalice, de articole din cauciuc, de mat. de constr. (cărămizi, țigle, faianță, geamuri), de ceramică fină (cești, căni, servicii etc.), de mobilă, de conf. și alim. (conserve de carne, spirt, prepararea tutunului ș.a.). Centru viticol. Spital (din 1897). Muzeu cu secții de istorie, de artă (colecții de icoane pe sticlă și pe lemn), de etnografie și de științele naturii, inaugurat în 1966. **Istoric.** Pe terit. fostului sat Dâmbău (azi cartier al orașului) au fost descoperite (în 1921) vestigii neolitice și un tezaur alcătuit din 135 dinari imperiali și doi bulgări de argint. Menționată documentar, prima oară, în 1217, localitatea apare ulterior (în 1278) consemnată cu numele *Diciosânmartin* (sau *Terra Dyceu Sent Martun*), iar în 1502 a fost recunoscută ca târg *(oppidum Dychewzenth Marthon)*. În 1866, **T.** a devenit reșed. Comitatului Târnava, prin mutarea aici a administrației de la Cetatea de Baltă, iar la 23 apr. 1912 a fost trecut în categoria orașelor. În perioada 1893-1933, **T.** a fost reșed. jud. Târnava Mică, iar în anii 1950-1968, reșed. raionului omonim. În prezent, orașul **T.** are în subordine ad-tivă localit. componentă Botorca și satul Bobohalma. Orașul **T.** a fost puternic afectat de inundațiile provocate de revărsarea Târnavei Mici în perioada 17-20 iun. 1998. **Monumente:** biserica unitariană, în stil gotic (sf. sec. 13, renovată în 1599), cu picturi murale interioare executate în 1796 (tavan casetat și pictat) și amvon din 1764. Biserica posedă un pahar din argint aurit (1636) și o farfurie din argint (1678), precum și un clopot din 1678; biserica ortodoxă din lemn (adusă în 1762 din satul Cornești), cu picturi pe pereții interiori executate de Nicolae Pop; palat (azi sediul Primăriei) construit în anii 1878-1879; conacul „Silivasi" (1800), azi grădiniță de copii; casa „Deldy" (1860), azi muzeu. Cod poștal: 3225.

TÂRNĂVIȚA → **Brănișca.**

TÂRNOVA 1. Com. în jud. Arad, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Crișurilor cu Dealurile Cigherului, pe râul Almaș; 6 016 loc. (1 iul. 1997): 2 883 de sex masc. și 3 133 fem. Stație de c.f. (în satul Târnova). Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). Viticultură. Centru de cusături și țesături populare (în satul Chier). În satul Agrișu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1214, se află ruinele unei cetăți datând din anul 1400. Satul Arăneag apare menționat documentar, prima dată, în 1390, iar satul Târnova, în perioada 1406-1409. Cod poștal: 2867.

2. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de N-NV ale M-ților Semenic, pe cursul superior al râului Tău; 1 946 loc. (1 iul. 1997): 928 de sex masc. și 1 018 fem. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Târnova apare menționat documentar, prima oară, în 1495. Cod poștal: 1712.

TÂRȘOLȚ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Depr. Oaș, la poalele de SE ale M-ților Oaș, la granița cu Ucraina; 3 185 loc. (1 iul. 1997): 1 621 de sex masc. și 1 564 fem. Zăcăminte de lignit. Cod poștal: 3922.

TEACA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Lechinței cu Colinele Mădărașului, la poalele de SE ale culmii Șieu, pe cursul superior al râului Dipșa; 6 272 loc. (1 iul. 1997): 3 059 de sex masc. și 3 213 fem. Nod rutier. Pomicultură și viticultură. Crește-

rea bovinelor. Vechi centru de cojocărit (din 1580) unde se confecționează cojoace și pieptare decorate cu broderii florale. În arealele satelor Archiud și Viile Tecii au fost descoperite vestigii neolitice, în special ceramică cenușie din pastă fină, lucrată la roată (străchini, chiupuri, oale fără toartă ș.a.). În satul Teaca, menționat documentar, prima oară, în 1318, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică evanghelică), cu unele refaceri din sec. 15, iar în satul Viile Tecii, atestat documentar în 1332, există castelul „Foldvary" (1753). Biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17), în satul Budurleni. Rezervație forestieră (în satul Viile Tecii). Cod poștal: 4427.

TEASC, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Romanați, pe stg. văii Jiului; 3 459 loc. (1 iul. 1997): 1 705 de sex masc. și 1 754 fem. În satul Secui, menționat documentar prima oară în 1494 cu numele *Secuiu pe Jiu*, se află ruinele bisericii cu hramul „Sfântul Nicolae" (construită la sf. sec. 18, refăcută în anii 1845-1846 și căzută în ruină după 1909), iar în satul Teasc, biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1845). Cod poștal: 1176.

TECHIRGHIOL 1. Liman fluvio-maritim cu apă sărată, situat în SE României, pe țărmul Mării Negre, la 17 km S de municipiul Constanța. Este separat de Marea Neagră printr-un cordon litoral pe care se află stațiunile balneoclimaterice Eforie Nord și Carmen Silva (Eforie Sud). Supr.: 11,61 km^2; lungime: 7,8 km; lățimea max.: 4,4 km; ad. max.: 9,7 m; vol.: 41,8 mil. m^3. În anul 1909, nivelul lacului **T.** era cu 1,5 m sub cel al Mării Negre, iar în 1969 ajunsese la același nivel cu aceasta. În ultimii ani, din cauza unor izvoare proprii, cu debite abundente, lacul **T.** a depășit cota tradițională cu c. 1,80 m (în 1998), iar salinitatea a scăzut de la 75-80 g/l în 1975, la 55 g/l în 1998. Primele analize chimice ale apei lacului au fost făcute în sept. 1893 de dr. M. Georgescu. Cu toate că apa lacului s-a mai îndulcit în ultimii ani, tipul hidrochimic evident clorosodic și magnezian al acesteia determină un mediu puțin favorabil dezvoltării vieții acvatice, singurele vietuitoare fiind bacteriile (predominant), crustaceul *Artemia salina*, algele verzi *Cladophora fracta* și *Cladophora cristalina*, care se dezvoltă în colonii plutitoare, câteva larve de insecte (*Ephydra californica, Haliella taurica* ș.a.), precum și c. 250

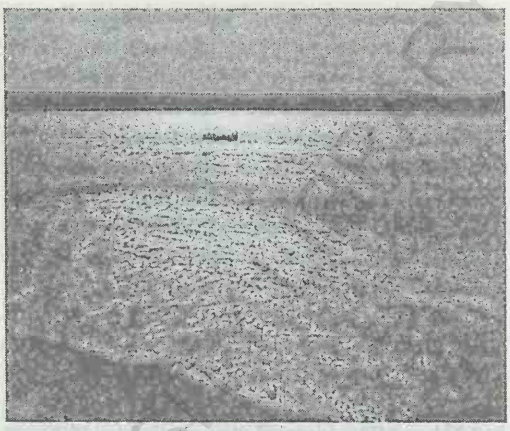

Techirghiol (1). Lacul Techirghiol

de specii de infuzori (protozoare având corpul acoperit cu cili), din care 37 sunt specii noi descoperite de pictorul și biologul Ion Țuculescu. În extremitatea de V a lacului **T.**, mai bogată în izvoare cu apă dulce, trăiesc câteva relicte (printre care amfipodul *Rivuloga muruspulex*, gasteropodul *Pseudamnicola codreani* ș.a.), o formă endemică a ghidrinului *(Gasterosteus aculeatus crenobiontus)*, o specie rară de batracian *(Pelobates syriacus balcanicus)* și numeroase specii de păsări de apă, printre care și *Oxyura leucocephala* (raritate). Nămolul sapropelic de pe fundul lacului **T.** (de origine animală și vegetală), estimat la un volum de c. 2,5 mil. m^3, este bogat în substanțe minerale și hormonale, având calități terapeutice remarcabile, cu eficacitate ridicată în tratarea afecțiunilor reumatismale, a sechelelor poliomielitice, a cervicitelor cronice etc. Totuși, ca urmare a scăderii salinității, echilibrul biologic al sistemului lacustru a fost perturbat, ceea ce poate duce la reducerea eficacității tratamentelor cu nămol. În timpul vânturilor mai puternice, apa lacului **T.** se vălurește în fâșii ce capătă nuanțe diferite, motiv pentru care el a fost denumit de localnici (în majoritate de origine turcă) Techirghiol (în traducere: „Lacul vărgat"; tekir = vărgat; göl = lac). Începând cu sf. sec. 19, pe țărmul lacului **T.** s-au dezvoltat stațiunile balneoclimaterice *Eforie Nord, Carmen Sylva (Eforie Sud)* și *Techirghiol*.

2. Oraș în jud. Constanța, situat pe țărmul de NV al lacului omonim, la 15-20 m alt., la 17 km S de municipiul Constanța, în apropiere (3 km) de

apele Mării Negre; 7 141 loc. (1 iul. 1997): 3 465 de sex masc. și 3 676 fem. Supr.: 3,68 km^2; densitatea: 1 940 loc./km^2. Expl. de calcar. Produse textile și alim. Cămin-spital pentru boli cronice (din 1992). Orașul **T.** are statut de stațiune balneoclimatercă de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat maritim, cu veri călduroase (în iul. temp. medii peste 23°C) și zile senine (în medie 25 de zile însorite pe lună, cu o durată de strălucire a Soarelui de 10-12 ore pe zi în timpul verii) și ierni blânde, cu zăpadă puțină (în ian. temp. medii în jur de –0,5°C). Temp. medie anuală este de 11,2°C, iar precipitațiile însumează c. 400 mm anual. Briza marină este mai puțin evidentă aici, în schimb se simte intens briza de lac. Apa sărată a lacului și nămolul sapropelic extras de pe fundul lacului, cu efecte terapeutice de excepție, fac din această stațiune un loc renumit pentru tratarea afecțiunilor reumatismale degenerative (spondiloze cervicale, lombare și dorsale, coxartroze, artroze ale mâinilor și picioarelor, lumbago cronic), inflamatorii (stări alergice articulare după reumatism articular acut sau infecții de focar, spondilită anchilozantă, poliartrită reumatoidă) și abarticulare (tendinoze, tendomioze, periartrite scapulohumerale, fibriloze), precum și a celor posttraumatice (stări după operații pe mușchi, tendoane, articulații și oase, vindecate, stări după entorse, luxații și fracturi, stări recente după hernie de disc, operată), neurologice periferice și centrale (paralizii și pareze posttraumatice ale membrelor, polineuropatii după fază acută, sechele după poliomielită, parapareze și hemipareze secheleare tardive), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice, metroanexite cronice, sterilitate secundară, sechele după T.B.C. genital la 2-3 ani după stabilizare), dermatologice (dermatoze scuamoase, ichtioze incipiente, cheratodermatii, eczeme cronice, urticarii), respiratorii (traheobronșite, bronșite cronice), cardiovasculare (boala Raynaud, varice în stadiu incipient, sechele de flebită, ulcer varicos ș.a.), endocrine (hipotiroidie benignă și mixedem, hipoovarie prepuberală) etc. Stațiunea dispune de mai multe baze de tratament, un sanatoriu balnear pentru adulți și unul pentru copiii cu deficiențe motorii (toate cu funcționare permanentă), un sanatoriu sezonier pentru tratarea copiilor suferinzi de reumatism și rahitism și o bază de tratament în aer liber pe timpul verii, cu amenajări pentru aerohelioterapie, ungeri cu nămol și băi în apa lacului. Posibilitățile de tratament constau în băi calde în cadă sau vane cu apă sărată concentrată provenită din lac, împachetări calde cu nămol sapropelic, electroterapie, hidroterapie etc. **Istoric.** Cele mai vechi urme de locuire descoperite (în 1959) în arealul orașului datează de la începutul primei Epoci a fierului (Hallstatt), fiind reprezentate prin numeroase obiecte din bronz (seceri, centuri, fragmente de coif și de sabie ș.a.). De-a lungul timpului, pe vatra actualei localități s-au succedat patru așezări: greacă, romană, tătară și turco-română. Un document turcesc atestă existența localit. Techirghiol cu peste 400 de ani în urmă, ca un puternic centru rural în care se afla o instituție judecătorească (Kadiat), care, de altfel, a funcționat până în anul 1930. Com. Techirghiol se impune ca stațiune balneoclimatercă după anul 1893, având o dezvoltare constantă în acest sens după 1912, fiind declarată ca atare la 29 dec. 1929, iar în anul următor (1930) a fost trecută în categoria orașelor. În prezent, orașul **T.** are în subordine ad-tivă localitățile componente Sanatoriul Agigea și Stațiunea Zoologică Marină. **Monumente:** schitul „Sfânta Maria" (de maici), cu biserica din lemn având hramul „Adormirea Maicii Domnului", construită în jurul anului 1750 de meșteri mureșeni. Biserica a fost adusă (în 1920) din satul Maiorești (com. Hodac, jud. Mureș) la stâna regală „Sfânta Ana" din M-ții Bucegi, iar de aici mutată la Techirghiol

Techirghiol (2). Sanatoriul

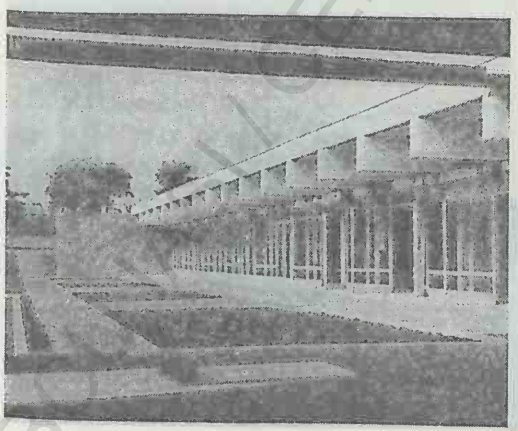

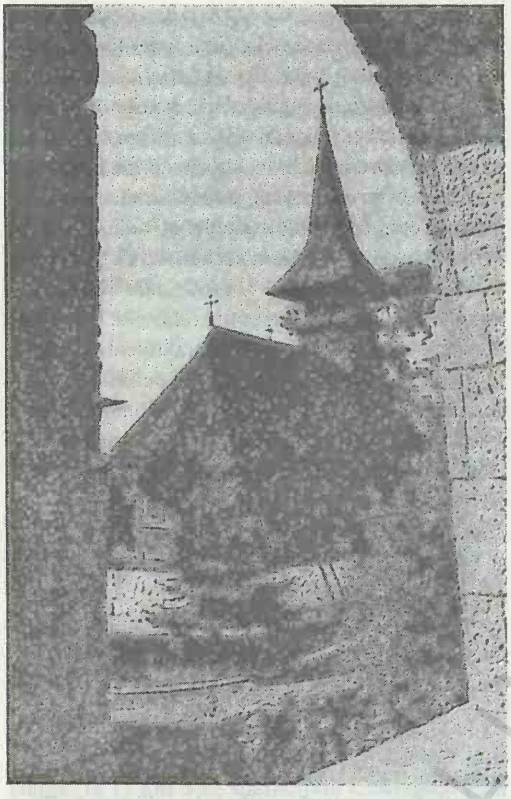

Techirghiol (2). Biserica „Adormirea Maicii Domnului"

(1951) din inițiativa Prea Fericitului Părinte Iustinian Marina, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (1948-1977). Biserica păstrează pe pereții interiori picturi naive executate în tempera; monumentul eroilor (turnat în bronz). Cod poștal: 8713.

TECUCI 1. Câmpia Tecuciului, unitate de relief joasă, situată în extremitatea de NE a Câmpiei Române (parte componentă a acesteia), între văile râurilor Siret (la V și S) și Geru (în E) și Colinele Tutovei (la N și NV) și Pod Covurlui (la NE). Este drenată median, pe direcție N-S, de râul Bârlad, fiind formată în întregime din terasele Bârladului și cele de pe stg. Siretului, puțin fragmentate, care se evidențiază sub forma unor câmpuri interfluviale întinse ce coboară către văile celor două râuri. Pe terasele inf. de pe stg. râului Bârlad, în S Câmpiei T., între satele Ivești și Hanu Conachi, se desfășoară, pe c. 25 km lungime și 4-5 km lățime, o zonă de nisipuri în cadrul căreia predomină relieful de dune, în mare parte fixat de vegetație.

2. Municipiu în jud. Galați, situat în partea de N a câmpiei omonime, la 50 m alt., pe dr. râului Bârlad, la confl. cu Tecucel, la 85 km NV de municipiul Galați; 46 721 loc. (1 iul. 1997): 22 758 de sex masc. și 23 963 fem. Supr.: 15,5 km^2; densitatea: 3 014 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 13 sept. 1872) și rutier. Expl. de argilă. Fabrici de ambalaje metalice pentru conserve și de capace pentru sticle, de mobilă,

Tecuci (2). Centrul municipiului

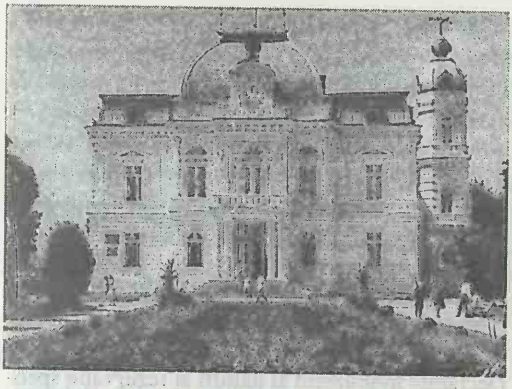

Tecuci (2). Clădirea Primăriei vechi

conf., cărămidă, nutreturi combinate și de produse alim. (conserve de legume, fructe și carne, ulei vegetal, spirt, panificație ș.a.). Centru de vinificație. Muzeu municipal (f. 1935) cu secții de istorie și arheologie și de științele naturii. Grădină zoologică. La **T.** s-au născut scriitorul Calistrat Hogaș (1848-1917) și lingvistul Iorgu Iordan (1888-1986). **Istoric.** Așezarea apare menționată pentru prima oară la 20 mai 1134, în *Diploma bârlădeană* (hrisov emis de Iancu Rotislavovici), ca târg și punct de vamă. La 1 sept. 1435, domnul Moldovei, Iliaș, consemnează într-o scrisoare trimisă lui Vladislav III Warneńczyk, regele Poloniei, că „s-au împăcat cu fratele său Ștefan II" și că i-a cedat acestuia, între altele, „orașul Tecuci cu tot ocolul lui", iar într-un hrisov din 3 iul. 1460, domnul Ștefan cel Mare acordă Tecuciului dreptul de a încasa vama (câte doi zloți pentru fiecare car) pentru mărfurile aduse de negustorii din Lvov. Ulterior, Tecuciul este amintit frecvent în numeroase documente sau este trecut pe diferite hărți. Astfel, în 1466, numele Tecuciului este înscris în *Letopisețul moldovenesc* scris de călugării de la Putna, în 1475, un document emis de Ștefan cel Mare arată că „oștenii acestuia au supravegheat timp de trei zile și trei nopți de pe movila cea mare a Tecuciului retragerea turcilor peste Siret", în 1541, orașul Tecuci figura pe o hartă tipărită la Viena de către Georg Reichersdorf (ambasador al Ungariei la Curtea lui Petru Rareș) etc. La 20 iun. 1587, domnul Moldovei, Petru Șchiopul, a fost oaspetele Tecuciului, participând la nunta nepotului său Vlad (fiul fratelui său Miloș). În relatările sale referitoare la călătoriile prin Moldova și Valahia în anii 1652-1669, Paul de Alep arată că Tecuciul era „un târg așezat pe un râu mare". Recunoscut ca oraș în 1659. În 1711, orașul a fost prădat și incendiat de turci și tătari (locuitorii refugiindu-se la Nicorești), iar în timpul războiului ruso-turc din 1719, orașul a fost distrus aproape în întregime, rămânând pustiit până în 1769. După această dată, Tecuciul s-a refăcut treptat, apărând complet reconstruit în documentele anului 1785. Până în 1834, târgul Tecuci și zona înconjurătoare au fost în mare parte proprietăți domnești și boierești — proprietăți care au fost răscumpărate (până în 1841 de către târgoveți și orășeni. Orașul a cunoscut o dezvoltare înfloritoare o dată cu întărirea meșteșugurilor în a doua jumătate a sec. 19 și în mod special după construirea, în 1872, a liniilor de c.f. spre Mărășești și spre Bârlad și Galați, care i-au asigurat lărgirea legăturilor comerciale. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (ante 1809, reclădită în 1825), „Sfinții Voievozi" (ante 1809, rezidită în 1838 și reparată în anii 1921-1922), „Adormirea

Tecuci (2). Biserica „Sfântul Gheorghe"

Tecuci (2). Monumentul eroilor ceferiști

Maicii Domnului" (ante 1809, refăcută în 1863), „Sfântul Ilie" (ante 1809, refăcută în 1882), „Sfântul Gheorghe" (1813), „Sfântul Dumitru" (1855-1858), „Sfântul Ioan Botezătorul" (1850-1858, refăcută în anii 1908-1921), „Sfinții Voievozi"-Nou (1856-1860), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1866); clădirile fostei Bănci Naționale (1890), Primăriei vechi (1897), Prefecturii (1900) ș.a. Monumentul eroilor ceferiști căzuți în timpul primului război mondial. În apropiere de Tecuci, se află punctul fosilifer „La Rateș", cu fosile din Pleistocen (resturi de mamut, cerb cu coarne uriașe și de rinocer lânos). Cod poștal: 6300.

TECURI, peșteră situată în extremitatea de SE a M-ților Sebeș, pe versantul stg. al văii Streiului, la 926 m alt., în arealul satului Petros din com. Baru, jud. Hunedoara. Lungime: 485 m. Este o peșteră fosilă, în care se intră printr-un aven de 12 m adâncime, de la baza căruia se deschid două galerii (Galeria lacului, spre S, și Galeria principală, spre N), foarte meandrate, cu lățimi de 1-5 m și înălțimi de 1-13 m. Aceste coridoare (galerii) prezintă pe alocuri săli largi, cu diametrul de 15-20 m și înalte de c. 5 m, bogat și variat „împodobite" cu concrețiuni transparente de calcar, incolore sau colorate în nuanțe ce variază între roz și roșu (deosebită este „Camera roșie"). Fascinante sunt și scurgerile parietale, monocristalele de calcit, domurile de prelingere și mai ales stalagmitele masive (7 m înălțime) de culoare alb-roz și stalactitele roșcat-străvezii. Temp. aerului din peșteră variază între 5 și 7°C, iar umiditatea între 90 și 99%. Fauna este reprezentată printr-o specie endemică de coleopter (*Sophrochaeta dacica*) și *Arrhopalites pygmaeus*. Declarată monument al naturii și rezervație speologică (în 1954).

TEI 1. Lac antropic pe cursul inf. al râului Colentina, în partea de N a municipiului București, amenajat la mijlocul deceniului 4 al sec. 20, ca loc de agrement pentru locuitorii Capitalei. Supr.: 80 ha. Pe malul său se află „Complexul sportiv studențesc" și Palatul domnului Grigore Dimitrie Ghica, construit în 1822, ca reșed. de vară, în stil neoclasic italian, cu picturi interioare.

2. Cartier în partea de NE a municipiului București.

TEIȘANI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Teleajenului, pe dr. văii Teleajen; 4 072 loc. (1 iul. 1997): 2 002 de sex masc. și 2 070 fem. Stație de c.f. (în satul Teișani). Expl. de nisip cuarțos. Expl. și prelucr. lemnului; mat de constr. Satul Teișani apare menționat documentar, prima oară, în sec. 14, în legătură cu ocnele de sare care existau aici, iar apoi la 10 iul. 1517, într-un hrisov emis de Neagoe Basarab, în care se amintește de împroprietărirea țăranilor din această zonă. Biserică (1878). Cod poștal: 2107.

TEIU, com. în jud. Argeș, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Piteștiului, pe cursurile superioare ale râurilor Mozacu și Dâmbovnic; 1 817 loc. (1 iul. 1997): 824 de sex masc. și 993 fem. Creșterea bovinelor și a păsărilor. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Pe terit. satului Teiu au fost descoperite (1959) vestigiile unei așezări neolitice fortificate, aparținând Culturii Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.), în care s-au găsit vase ceramice tipice acestei culturi și numeroase figurine feminine. Casa memorială „Vladimir Streinu". Cod poștal: 0327.

TEIUȘ, oraș în jud. Alba, situat în partea de S a Dealurilor Aiudului, pe dr. văii Mureșului și pe râul

Geoagiu, la 250 m alt., la 18 km N-NE de municipiul Alba Iulia; 7 248 loc. (1 iul. 1997): 3 577 de sex masc. și 3 671 fem. Supr.: 3,29 km^2; densitatea: 2 203 loc./km^2. Nod feroviar și rutier. Expl. de balast. Fabrici de zahăr, de făină proteică, de mat. de constr. și de produse alim. Centru pomicol (meri, peri, pruni, nuci). Ferme de creștere a animalelor. **Istoric.** În arealul satului Căpud, pe Dealul Măgura, au fost descoperite urmele unei așezări fortificate din Epoca bronzului, iar în perimetrul orașului Teiuș, la 1 km NV de Fabrica de zahăr, pe platoul Cetățuia, au fost identificate (1938, 1949, 1969) patru necropole datând din epoci diferite: de la sf. Epocii bronzului (sec. 14-12 î. Hr., Cultura Noua), din prima Epocă a fierului (Hallstatt, 1200-450/300 î.Hr.), de la sf. Hallstattului (în mormintele de înhumație datând din această perioadă s-au găsit oglinzi din bronz, o aplică din bronz de tip scitic, ceramică protodacică ș.a.) și din sec. 6-8. Localitatea apare menționată, prima oară, într-un registru al dijmelor papale din anul 1290, cu numele *Villa Spinarum*, iar apoi în 1293 (cu denumirea de *Thyues*), 1332 (*Sacerdos de Spinis*), 1346 (*Tyuis*), 1603 (*Oppidum Teowys*), 1820 (*Tius*) ș.a. Într-un act emis de regele Ungariei, Matia Corvin, în 1464, localit. *Thywys* din ținutul Alba este declarat oraș regesc. Ulterior a decăzut, devenind așezare rurală, iar la 22 iul. 1994 a fost trecut în categoria orașelor, având în subordine ad-tivă satele Beldiu, Căpud, Coșlariu și Petelca. **Monumente:** biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), inițial în stil romanic, cu unele transformări de factură gotică din sec. 15; bisericile romano-catolice, în stil gotic (una construită în anii 1442-1446 prin grija voievodului Iancu de Hunedoara și alta zidită în prima jumătate a sec. 16, terminată în 1560); biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", ctitorie a lui Rat Mihail (curtean al lui Mihai Viteazul), terminată în 1606, cu picturi murale interioare realizate în anii 1790-1791 de zugravii Gheorghe și Simion. Cod poștal: 3300.

Teiuș. Biserica romano-catolică

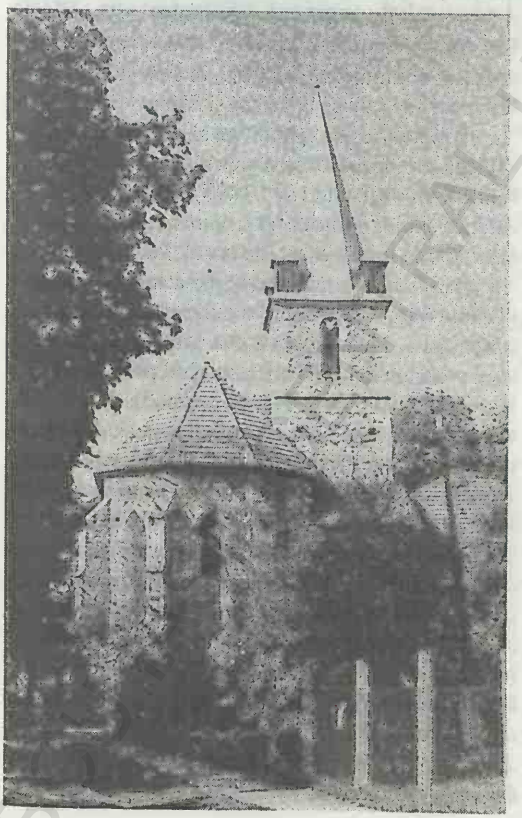

TELCIU, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 3 sate, situată în partea de N a Muscelelor Năsăudului, pe cursul superior al râului Sălăuța, la confl. cu Telcișor, la poalele de SE ale M-ților Țibleș și cele de SV ale M-ților Rodnei; 5 553 loc. (1 iul. 1997): 2 842 de sex masc. și 2 711 fem. Halte de c.f. (în satele Telciu și Fiad). Expl. de argile. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Păstrăvărie (în satul Fiad). Centru de cioplit și de sculpturi în lemn și de confecționare a uneltelor. Satul Telciu apare menționat documentar, prima oară, în 1440, cu numele *Thelch*. Cod poștal: 4520.

TELEAJEN 1. Subcarpații Teleajenului, subdiviziune a Subcarpaților Prahovei (parte componentă a Subcarpaților de Curbură), în partea de E a acestora, între văile râurilor Prahova (la V) și Teleajen și Cricovu Sărat (la E). Prezintă o structură complexă, cu diferențieri structurale și petrografice între zonele Paleogen-Miocenă la contactul cu muntele (în N-NV) și Sarmațian-Cuaternară la contactul cu câmpia (în S). În cadrul lor se evidențiază mai multe aliniamente de anticlinale și sinclinale orientate E-V, care corespund, în mare parte, culmilor și, respectiv, depresiunilor. În această zonă se individualizează un șir de depresiuni mari, modelate în

depozite mio-pliocene (Slon, Măneciu, Vălenii de Munte, Slănic, Bertea-Aluniș, Cosminele-Vulcănești, Telega, Doftana-Câmpina, Mislea-Podeni ș.a.) și o serie de dealuri, cu înălțimi până la 800 m, cu povârnișuri repezi și acoperite cu păduri (Dealurile Lazuri 770 m, Priporului 823 m, Cosminele 815 m, Bucovel 406 m ș.a.). În această reg. subcarpatică au fost identificate importante zăcăminte de petrol și gaze, precum și unele zăcăminte de sare, sulf și gips. Este un areal dens populat.

2. Râu, afl. stg. al Prahovei pe terit. com. Dumbrava (jud. Prahova), în Câmpia Gherghiței; 113 km; supr. bazinului: 1 644 km^2. Izv. din M-ții Ciucaș, de la 1 600 m alt., străbate zona montană printr-o vale îngustă, traversează apoi zona subcarpatică pe direcție N-S, trecând prin stațiunea climaterică Cheia și prin orașul Vălenii de Munte, iar la ieșirea din Subcarpați, în aval de Boldești-Scăeni, suferă o bruscă ruptură de pantă, după care râul formează un vast con de dejecție ce a impus intense procese de aluvionare, modificări și despletiri de cursuri (ex.: despletirea Iazul Morilor-Teleajen) și se îndreaptă către SE. Debitul mediu multianual al **T.** variază între 6,20 m^3/s în zona subcarpatică (la Gura Vitioarei) și 10,4 m^3/s la vărsare, iar panta generală medie este de 14,9‰. Valea **T.** este însoțită de o șosea modernizată care asigură legătura, prin pasul Bratocea (1 263 m alt.), între Muntenia (Ploiești) și Transilvania (Brașov). Pe malurile râului **T.** a existat o cetate de pământ și lemn, cucerită de Ștefan cel Mare la 1 oct. 1474. Afl. pr.: Telejenel, Drajna, Bucovel (pe stg.) Vărbilău, Mislea, Dâmbu (pe dr.). Pe cursul superior al râului **T.** a fost construită și dată în folosință (1989) hidrocentrala de la Măneciu-Ungureni, cu o putere instalată de 10 MW.

TELEGA, com. în jud. Prahova, alcătuită din 6 sate, situată în Subcarpații Teleajenului, în depresiunea omonimă, la 410 m alt., pe stg. văii Doftana și în zona de izv. a râului Dâmbu, la poalele de V ale Dealului Cosminele, la 40 km NV de municipiul Ploiești; 6 720 loc. (1 iul. 1997): 3 253 de sex masc. și 3 467 fem. Expl. de petrol (în satul Bușteneri). Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Centru pomicol (meri, pruni, peri). În satul Doftana a funcționat o închisoare pentru deținuți politici, azi muzeu (inaugurat în 1949). Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local (în satul Telega),

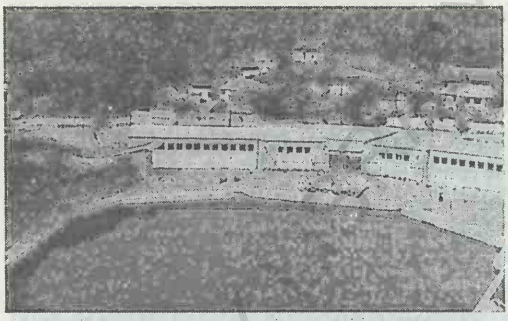

Telega. Ștrandul stațiunii

cu climat de dealuri, sedativ, cu veri răcoroase (în iul. temp. medie 19°C) și ierni reci (în ian. media termică –4,5°C). Temp medie anuală este de 8°C, iar precipitațiile însumează c. 800 mm anual. Aici sunt izv. cu ape minerale sulfuroase, oligominerale și lacuri cu apă clorurată, sodică, calcică, hipertonă, cu efect terapeutic în tratarea afecțiunilor reumatismale, posttraumatice, vasculare (varice în stadiu incipient, eritromelalgie), dermatologice (psoriazis) ș.a. Satul Telega este amintit la 16 nov. 1791 într-un zapis al domnului Mihai Suțu, în care se consemna că ocnele de sare de la Telega și Slănic îi aparțineau. În 1856 a încetat exploatarea sării în ocnele de la Telega și a început exploatarea sării în satul Doftana, unde s-a construit (1894-1897) un penitenciar de muncă silnică pentru ocnași, care a funcționat până aproape de mijlocul acestui secol. La 14 aug. 1997, în arealul satului Melicești, de-a lungul pârâului Telega Sărată, a avut loc o puternică alunecare de teren, pe c. 2 km lungime, cauzată de ploile abundente căzute în lunile iul.-aug. Cod poștal: 2167.

TELEORMAN 1. Râu în partea de S a României, afl. stg. al Vedei la Smârdioasa (jud. Teleorman), în Câmpia Burnasului; 146 km; supr. bazinului: 1 425 km^2. Izv. din SE Piem. Cotmeana, de la 339 m alt., din arealul satului Ciobănești (com. Băbana, jud. Argeș) și, după ce părăsește zona piemontană, se înscrie, spre aval, pe conul de dejecție al Argeșului, în cadrul căruia își adâncește valea până în apropierea apelor freatice. Străbate apoi, pe direcție generală NV-SE, Câmpia Piteștiului, trecând prin orașul Costești, și, în continuare, partea centrală a Câmpiei Găvanu-Burdea, unde are un curs ușor meandrat. Are un regim hidrologic permanent datorită numeroaselor izv. din cursul

superior și mijlociu, care îi asigură un debit mediu multianual de 3,75 m^3/s în zona de vărsare. Apele sale sunt folosite pentru irigații. Afl. pr.: Bucov, Teleormănel (pe dr.), Clanița (pe stg.).

2. Județ situat în extremitatea de S a României, în partea central-sudică a Câmpiei Române, în bazinele râurilor Vedea și Teleorman, pe stg. fl. Dunărea, la granița cu Bulgaria (c. 90 km lungime), între 43°37'07" (Zimnicea fiind punctul extrem sudic al jud. **T.** și, totodată, al țării) și 44°31'00" latitudine N și 24°39' și 25°48' longitudine E, limitat de jud. Olt (V), Argeș (N-NV), Dâmbovița (N) și Giurgiu (E și NE) și de Bulgaria (S). *Supr.:* 5 790 km^2 (2,43% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1997): 466 010 loc. (2,07% din populația țării), din care 229 305 loc. de sex masc. (49,21%) și 236 705 loc. de sex fem. (50,79%). *Populația urbană:* 161 251 loc. (34,60%); *rurală:* 304 759 loc. (65,40%). *Densitatea:* 80,5 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 97,78% români, 2,18% țigani, 0,02% maghiari, 0,02% alte minorități (germani, bulgari ș.a.). *Reședința:* municipiul Alexandria. *Orașe:* Roșiori de Vede (municipiu), Turnu Măgurele (municipiu), Videle, Zimnicea. *Comune:* 83. *Sate:* 231 (din care unul — Coșoaia — aparține orașului Videle).

Relieful aparține în întregime sectorului central-sudic al Câmpiei Române, fiind reprezentat prin cele mai mari porțiuni din Câmpiile Boian (în SV), Găvanu-Burdea (în partea central-nordică) și Burnas (în SE). Înclinarea generală foarte redusă a terenului (c. 1,5‰), pe direcție NNV-SSE, se corelează cu fragmentarea mică a teritoriului, fapt ce impune o dezvoltare largă a interfluviilor (câmpurilor), cu lățimi de 7-18 km, acoperite cu depozite groase de loess (5-30 m) în care s-au format numeroase microdepresiuni de tasare (crovuri sau găvane), cu adâncimi de 1-5 m și de dimensiuni ce depășesc uneori 100 ha (Padina lui Gruia, unul dintre cele mai mari crovuri, Padina Țiganului, Padina Cobzarului, Padina lui Moș Dan, Padina lui Moș Tufă, care are în interiorul ei lacul Trifului, Padina Popii, Padina cu Plopi, Padina Înșiratele ș.a.). Altimetric, cele mai mari înălțimi se întâlnesc în NV jud. **T.**, în Câmpia Găvanu-Burdea (147 m, în arealul satului Baldovinești din com. Ciolănești), iar cele mai mici, în lunca Dunării (20 m alt., în perimetrul com. Năsturelu). Un aspect care reflectă înclinarea redusă a reliefului este puternica meandrare a râurilor și frecventele modificări de cursuri ale acestora, care au lăsat un șir de martori de eroziune la nivelul câmpurilor sau la cel al teraselor, așa cum sunt Măgura Baldovinești (147 m), Măgura Pătrăneștilor (138 m), Măgura Bodurului (131 m), Măgura lui Călin Savu (129 m), Măgura Belciug (118 m) ș.a. de pe valea Pârâului Câinelui, sau Măgurile Palanca (117 m), Olăresei (91 m), Anca (90 m), Bătrâna (88 m) de pe valea Teleormanului ș.a. Ca unități aparte de relief se individualizează lunca Dunării (cu lățimi de 1-6 km, constituită dintr-un întins șes aluvial), în mare parte îndiguită și desecată, și luncile râurilor Olt, Vedea, Teleorman, Sâi ș.a., folosite în scopuri agricole. Marea extindere a unităților de câmpie, acoperite predominant cu cernoziomuri cambice, argiloiluviale, gleizate, carbonatice, precum și cu soluri brun-roșcate, cu fertilitate naturală ridicată, folosite prin excelență pentru cultura cerealelor, a plantelor tehnice, uleioase, de nutreț etc., situează jud. **T.** printre județele cu cel mai ridicat potențial agricol.

Clima temperat-continentală, specifică ținutului climatic al Câmpiei Române, cu veri călduroase (uneori toride) și ierni friguroase, bântuite adesea de viscole. Temp. ridicate ale aerului, cauzate de numărul mare de zile tropicale (în care temp. max. depășește 30°C, ex.: 56 de zile tropicale pe an la Alexandria și 52 de zile tropicale pe an la Turnu Măgurele) și de zile de vară (în care temp. max. este peste 25°C, ex.: 120 de zile de vară la Alexandria și 117 zile de vară la Turnu Măgurele), plasează jud. **T.** pe primul loc în țară din punct de vedere al valorilor cele mai ridicate ale temperaturii. Numărul mare de zile de vară înregistrate în perimetrul jud. **T.** se evidențiază prin producerea mai frecventă decât în alte regiuni ale țării a unor zile cu peste 25°C în lunile martie și noiembrie. Cu toate că există o mare uniformitate a reliefului de câmpie, apar diferențieri sensibile ale temp. medii anuale între zona de N și cea de S a jud. **T.**, înregistrându-se 10,5°C în N și 11,5°C în S (la Turnu Măgurele). Temp. max. absolută (43,2°C) s-a înregistrat la Turnu Măgurele (25 iul. 1987), iar temp. minimă absolută (–34,8°C) la Alexandria (24/25 ian. 1942). Caracterul continental al regimului termic este marcat atât de numărul record al zilelor tropicale și de vară care se produc, precum și de amplitudinea foarte mare a temp. aerului (78°C, cea mai mare din

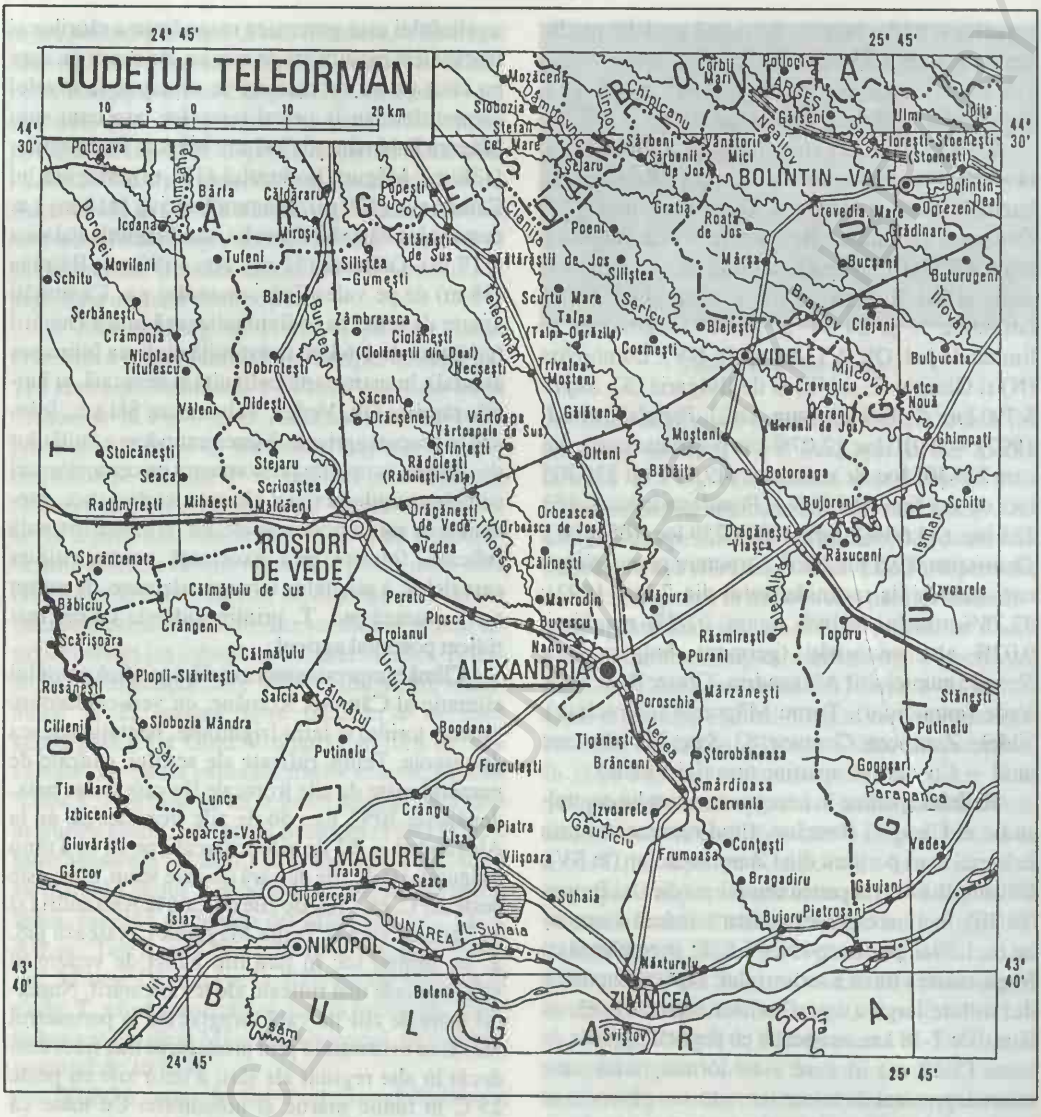

țară), rezultată din cumularea valorilor extreme. Cantitățile medii anuale de precipitații cad diferențiat în perimetrul jud. T., fiind sensibil mai mari în partea de N (583,7 mm la Drăcșenei) decât în S (474 mm în zona lacului Suhaia). Majoritatea precipitațiilor cad în semestrul cald al anului (mai-iul.), ploile având frecvent caracter de aversă. Vânturile predominante bat dinspre V (26,8%), E (18,9%) și NE (11,0%) cu viteze medii anuale cuprinse între 1,3 și 5,3 m/s. Vântul dinspre S și SE, cunoscut sub numele de Austru, deși are o frecvență (0,6–3,5%) și o intensitate (1,0–2,3 m/s) mult mai reduse, afectează culturile de câmp din cauza faptului că este un vânt foarte uscat și fierbinte, provocând secetă. Pe timpul iernii, în arealul jud. T. se resimte Crivățul, cu efecte mult mai atenuate aici decât în partea de E a Câmpiei Române unde determină viscole iarna și secetă vara.

Rețeaua hidrografică autohtonă și alohtonă, cu o densitate generală foarte redusă (0,1-0,3 km/km^2),

este tributară în totalitate fl. Dunărea, care curge la limita de S a jud. T. pe o distanță de c. 90 km, formând granița cu Bulgaria. Partea centrală a jud. T. este străbătută pe direcție NV–SE de râul Vedea, pe o lungime de 120 km (din totalul de 224 km), colectând o serie de afluenți, cum sunt Tecuci, Burdea, Pârâu Câinelui, Teleorman (cu afl. săi Clanița și Teleormănel), Bratcov, Nanov, Valea Găuriciu ș.a. Extremitatea de SV a jud. T. este drenată de râurile Călmățui (cu afl. săi Călmățuiu Sec și Urlui), Sâi și Olt (pe ultimii 15 km până la vărsarea în Dunăre), iar cea de NE de cursurile superioare ale râurilor Dâmbovnic, Glavacioc și Câlnișteа. În general, râurile mari, alohtone, se caracterizează prin meandrări puternice și debite permanente, dar cu regim variabil (creșteri și revărsări de ape la sf. primăverii și scăderi substanțiale de debit pe timpul verii), iar râurile mici, autohtone, prezintă cursuri sinuoase și au scurgere temporară (seacă în perioada estivală când secetele se prelungesc). Pe cursurile tuturor râurilor teleormănene au fost amenajate numeroase iazuri (peste 170 de iazuri cu o supr. totală de c. 20 km^2 și un vol. de apă de c. 37 mil. m^3) folosite pentru irigații și piscicultură, cele mai multe fiind în bazinul râului Vedea (peste 100 de iazuri). Lacurile naturale, în special cele de luncă, au fost numeroase înainte de anul 1960, dar acestea au dispărut ulterior (în proporție de 90%) din cauza acțiunilor de îndiguire și desecare, rămânând doar câteva, printre care Suhaia, Fățana, Fiștoveanca, Rădulea, Chircanu ș.a.

Vegetația naturală, predominant de silvostepă, se caracterizează printr-o slabă diversificare, având în prezent un aspect insular din cauza gradului ridicat de intervenție umană. Însăși denumirea de Teleorman, atribuită actualului județ, derivă de la cuvintele turcești *deli* (nebun) și *orman* (pădure), fapt ce indică larga extindere în această zonă a pădurilor în secole trecute. Astfel, zona silvostepei, extinsă în partea centrală și sudică a jud. T., este reprezentată prin păduri insulare, alcătuite din stejar pufos (*Quercus pubescens*) în amestec cu stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*) și cer (*Quercus cerris*), iar zona pădurilor de foioase, situată în partea de N a jud. T., include ceretogârnițete pure sau în amestec cu tei (*Tilia tomentosa*), frasin (*Fraxinus pallisae*), ulm (*Ulmus procera*), carpen (*Carpinus betulus*) ș.a. Stratul de arbuști cuprinde numeroase specii, printre care cele mai des întâlnite sunt măceșul, gherghinarul, porumbarul, lemnul câinesc, sângerul, socul, cornul, alunul ș.a. Pajiștile stepice sunt dominate de păiuș (*Festuca valesiaca*), firuță (*Poa angustifolia*), pir (*Cynodon dactylon*), troscot (*Polygonum aviculare*) ș.a., iar poienile din cadrul pădurilor sunt alcătuite din păiușuri (*Festuca pseudovina, Festuca sulcata*), firuța de fâneață (*Poa pratensis*), cimbru, sadină, obsigă, golomăț, șovârf ș.a. Vegetația luncilor este formată din zăvoaie de salcie și plop, în care apar și plante agățătoare (hamei, viță sălbatică, cupen), iar pajiștile de luncă au în componența lor diferite specii mezofile și mezohigrofile (*Agrostis alba*, diverse specii de *Carex* ș.a.). Arealele lacustre sunt marcate de prezența rogozului, papurei, stufului, pipirigului, stânjenelului de baltă ș.a.

Fauna, adaptată agrobiocenozelor, este bogată, variată și destul de eterogenă în ceea ce privește componența. Sunt abundente rozătoarele (popândăi, hârciogi, iepuri, șoareci și șobolani de câmp, cârtițe), păsările (ciocârlii, privighetori, prigorii, prepelițe, potârnichi, presuri, ulii, turturele, ciori, vrăbii etc.), reptilele (șerpi, șopârle, gușteri etc.), insectele, iar pădurile adăpostesc mistreți, căprioare, lupi, vulpi, pisici sălbatice, viezuri, ciocănitori, pițigoi ș.a. În perimetrul jud. T. se remarcă o densitate mare față de restul țării a fazanilor (colonizați), precum și prezența sporadică a două specii mari de păsări, declarate monumente ale naturii, respectiv dropia (*Otis tarda*) și spurcaciul (*Otis tetrax*), aflate pe cale de dispariție. Fauna de apă sau din apropierea acesteia este bogată și variată, cele mai răspândite elemente fiind crapul, somnul, carasul, linul, știuca, bibanul, șalăul, scrumbia, vidra, nurca, gâște și rațe sălbatice, lebede, berze, cârstei de baltă, stârci, lișițe etc.

Resursele naturale sunt limitate, subsolul jud. T. conținând câteva zăcăminte de petrol și gaze de sondă, situate în arealele localit. Videle, Olteni, Blejești, Baciu, Sericu, Preajba, Purani, Cătunu, Moșteni ș.a. Extinderea mare a nisipurilor și pietrișurilor cuaternare sau a argilelor permit exploatarea în cariere a acestora și folosirea lor ca materiale de construcție (exploatări la Zimnicea, Turnu Măgurele, Alexandria, Țigănești, Poroschia ș.a.). La sf. anului 1996, pădurile teleormănene ocupau o supr. de 29 672 ha.

Istoric. Cele mai vechi urme ale activității umane, descoperite pe terit. jud. T., datează din

Paleolitic (aşchii din silex) şi au fost găsite în aluviunile râului Vedea din arealele localit. Buzescu, Nanov, Alexandria, Poroschia, pe valea Sâiului (la Liţa), pe stânga Dunării (la Ciuperceni, Zimnicea) ş.a., iar Epoca neolitică, marcată prin vestigii aparţinând Culturilor Boian şi Gumelniţa, este reprezentată prin identificarea a c. 50 de aşezări, între care se numără Ciolăneşti Deal, Alexandria, Nanov, Balaci, Ţigăneşti, Năsturelu, Mavrodin, Plosca, Dulceanca ş.a. Epoca bronzului este ilustrată prin descoperirile de la Dobroteşti, Albeşti, Alexandria, Roşiori de Vede, Videle, Vârtoapele ş.a., iar prima Epocă a fierului (Hallstatt) prin cele de la Bujoru, Peretu, Lăceni, Alexandria, Blejeşti, Ştorobăneasa, Zimnicea, Meri ş.a. Civilizaţia getodacică începe să se afirme din faza a doua a Epocii fierului (La Tène), aşa cum atestă descoperirile de la Zimnicea, Albeşti, Alexandria, Orbeasca de Sus, Socetu, Peretu ş.a, o mare dezvoltare cunoscând-o olăritul. La începutul sec. 2 d.Hr., când o mare parte a Daciei a fost inclusă în graniţele Imperiului Roman, actualul terit. al jud. **T.** nu a fost înglobat în limitele acestui imperiu, aici continuând să trăiască dacii liberi. Pentru o mai bună protejare a graniţei de Est a Daciei romane, în timpul domniei împăratului roman Traian (98-117) a fost construită o linie de apărare cunoscută sub numele de *Limes alutanus,* formată dintr-un şir de castre de apărare construite de-a lungul râului Olt, de la *Caput Stenarum* (azi satul Boiţa din cadrul oraşului Tălmaciu, jud. Sibiu), situat în defileul Oltului, şi până la Islaz (unde Oltul se varsă în Dunăre), care reprezenta capătul sudic al *limesului.* În acest ultim sector au fost identificate ruinele unor castre la Putineiu, Poiana (com. Ciuperceni), Băneasa (com. Salcia), Turnu Măgurele. În timpul perioadei romano-bizantine a existat puternica cetate *Turris* (sec. 2-6), pe terit. de astăzi al municipiului Turnu Măgurele, pe ruinele căreia, domnul Mircea cel Bătrân a construit mai târziu (1386-1393) cetatea Turnu sau Nicopolul Mic (de fapt un castel fortificat). Perioada migraţiilor (sec. 3-7), când valuri succesive de barbari au trecut prin aceste locuri, fără a disloca populaţia autohtonă, este reflectată prin identificarea unor vestigii de aşezări la Socetu (sec. 3), Dulceanca (sec. 3 şi 6), Olteni şi Alexandria (sec. 4), Sfinţeşti (sec. 7) etc. În sec. 8-11 apar şi dezvoltă mai multe aşezări stabile româneşti (sate) semnalate în perimetrele de azi ale localit. Petroşani, Suhaia, Călineşti, Olteni, Păuleasca, Fântânele, Alexandria, Bragadiru ş.a., multe dintre ele amintite (în sec. 12) în cronicile bizantine. Începând cu sec. 14, o dată cu întemeierea de către Basarab I a statului feudal Ţara Românească, evoluţia istorică a terit. teleormănean este strâns legată de dezvoltarea statului feudal muntean. Aflat în calea otomanilor, pe drumul către capitala Ţării Româneşti, jud. **T.** a fost frecvent invadat de trupele otomane (1394, 1462, 1522, 1595), dar de fiecare dată alungate de către oştile domnilor munteni, în urma unor bătălii victorioase. Ca urmare a tendinţei de păstrare a independenţei Ţării Româneşti şi a refuzului lui Mircea cel Bătrân de a plăti haraci turcilor otomani (în 1416), aceştia organizează puternice represalii care au o consecinţă nefastă prin cucerirea în 1417 a cetăţii Turnu şi menţinută sub stăpânire otomană până în 1829 (în 1545 fusese transformată în centrul raialei turceşti Turnu). În sec. 15, numele Teleorman apare menţionat pentru prima oară la 14 mai 1441 într-un act prin care domnul Vlad Dracul întăreşte Mânăstirii Glavacioc o ocină pe Neajlov şi „...o ocină lui Micul al lui Baico în Teleorman"... În sec. 15-18, activităţile meşteşugăreşti, agricole şi comerciale capătă o dezvoltare înfloritoare, exemplificate prin descoperirile de la Zimnicea, Alexandria, Olteni, Frumoasa, Orbeasca de Jos, Lunca, Pleaşov ş.a. în care s-au găsit vase pline cu cereale, unelte agricole, instrumente pentru marcat vitele, vase ceramice etc. La dezvoltarea acestor activităţi a contribuit existenţa pe terit. jud. **T.** a unor tradiţionale drumuri comerciale cu direcţie N–S, care coborau din zonele de munte şi subcarpatice spre vadurile dunărene, drumuri pe care se practicau tot felul de transporturi şi care, cu timpul, luau denumirea acestora, ca de pildă *Drumul sării, Drumul cerii, Drumul untului, Drumul oii, Drumul olacului* (vechiul drum al Craiovei) ş.a. Activitatea comercială a impulsionat apariţia şi dezvoltarea unor târguri cu caracter cerealier şi animalier la Roşiori de Vede, Turnu Măgurele, Mavrodin, Balaci, Alexandria ş.a. În sec. 19 şi prima jumătate a sec. 20, caracterul agrar al jud. **T.** s-a amplificat, fapt ilustrat de ponderea ridicată a producţiei de cereale care îl plasa de fiecare dată printre primele trei locuri (ex. în 1831, jud. **T.** ocupa locul 2 la producţia de grâu, după Mehedinţi, şi locul 3 la cea de porumb, după Mehedinţi şi Gorj). În aceeaşi perioadă, nenumăratele

frământări sociale la nivel național (revoluțiile din 1821 și 1848, Actul unirii de la 24 ian. 1859, Războiul de independență — jud. T. a fost locul de concentrare a trupelor ruso-române în vederea ofensivei de peste Dunăre —, Răscoala din 1907, Primul război mondial ș.a.) au avut loc cu aceeași intensitate și pe terit. jud. T. În perioada interbelică, în timpul României reîntregite, jud. T. a cunoscut o relativă dezvoltare economico-industrială alături de intensificarea activităților agricole. Revenind la configurația jud. T., se pare că prima ilustrare grafică a acestuia apare pe o hartă din 1700 a Stolnicului Constantin Cantacuzino, publicată la Padova, pe care era trecut și jud. acesta, scris Telorman, cu o formă îngustă și alungită, cuprinzând doar bazinul Vedei și Teleormanului. În prima jumătate a sec. 18, jud. T. era format din 10 plăși și 137 de sate, la sf. sec. 18 existau opt plăși, o polcovnicie și o vătășie, iar în 1835, înfățișarea lui se apropia de cea actuală. De remarcat că pe o hartă austriacă din 1790, partea de N a jud. T. apare acoperită în totalitate cu păduri. În 1938, jud. T. extins pe 4 577 km^2, cuprindea opt plăși, patru orașe (Turnu Măgurele — reșed. jud., Alexandria, Roșiori de Vede, Zimnicea) și 225 sate. În urma organizării ad-tiv teritoriale din sept. 1950, fostul jud. T. a devenit regiunea T. (cu reșed. la Roșiori de Vede), iar în perioada 1952-1968 a făcut parte din regiunea București, reînființându-se ca județ la 17 febr. 1968 în forma actuală, cu reșed. la Alexandria.

Economia are un pronunțat caracter agrar-industrial, cu o structură complexă și dinamică, cu o industrie diversificată și o agricultură intensivă, în mare parte bazată pe proprietatea privată.

Industria, prezentă în toate centrele urbane și în câteva așezări rurale, produce o gamă variată de sortimente: utilaj greu și chimic, țevi sudate, rulmenți, panouri și tablouri electrice, aparate și accesorii (filtre mecanice, baterii, panouri radiante), țevi sudate, motoare generatoare, transformatoare electrice, piese turnate din fontă și oțel, îngrășăminte chimice (Turnu Măgurele, Roșiori de Vede, Alexandria, Zimnicea), mobilă, tricotaje, conf., covoare, țesături, prefabricate de beton, cărămidă, produse alim. (preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, biscuiți, unt, zahăr, bere, vin, băuturi alcoolice, panificație etc.), la Alexandria, Turnu Măgurele, Roșiori de Vede, Zimnicea, Videle, Olteni, Tătărăștii de Jos, Drăgănești-Vlașca ș.a.

Agricultura, în cadrul căreia s-au produs (după dec. 1989) importante mutații în ceea ce privește forma de proprietate, structura producției, destinația și modul de valorificare a producției, beneficiază de condiții pedo-climatice optime pentru practicarea tuturor categoriilor de culturi și de creștere a animalelor, precum și de o chimizare, irigare (238 136 ha irigate în 1996) și mecanizare corespunzătoare. La sfârșitul anului 1996, jud. T. dispunea de 7 569 tractoare (locul 3 pe țară, după jud. Timiș și Dolj), revenind un tractor la 60 ha teren arabil, din care 4 266 tractoare (respectiv 56,4%) erau în proprietate privată, 5 138 pluguri pentru tractor, 2 913 semănători, 1 382 cultivatoare mecanice, 1 958 combine autopropulsate ș.a. La sf. anului 1996, fondul funciar al jud. T. era format din 495 899 ha terenuri agricole, din care 388 778 (78,4%) în sectorul privat, 29 672 ha supr. acoperite cu păduri, 20 151 ha cu ape și bălți și 33 256 ha alte categorii de terenuri (neproductive, ocupate cu construcții, drumuri etc.). În același an, din totalul supr. agricole (495 899 ha), 451 992 ha (91,1%) erau terenuri arabile, 29 092 ha cu pășuni naturale, 700 ha cu fânețe naturale, 12 942 ha vii și pepiniere viticole și 1 173 ha livezi și pepiniere pomicole. În 1996, structura culturilor de câmp era dominată de porumb (165 870 ha, locul 2 pe țară, după jud. Dolj), urmat de floarea-soarelui (84 717 ha, locul 2 pe țară, după jud. Constanța), plante de nutreț (43 282 ha), grâu și secară (35 347 ha), orz și orzoaică (13 645 ha), soia, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, pepeni, legume, bumbac ș.a. În 1996, sectorul vegetal a contribuit în proporție de 60,4% la realizarea producției globale agricole, restul de 39,6% fiind aportul producției animaliere. În condițiile existenței unei puternice proprietăți individuale (98,3%), viticultura (soiuri nobile pentru struguri de masă și pentru vin) se practică în perimetrele localit. Zimnicea, Turnu Măgurele, Bragadiru, Suhaia, Peretu, Furculești ș.a., obținându-se 38 691 tone de struguri (1996). La începutul anului 1997, sectorul zootehnic (privatizat în proporție de peste 75%), cuprindea 89 000 capete bovine (din care 81 000 capete în curțile particulare), 182 000 capete porcine (136 000 capete la țărani individual), 218 000 capete ovine (209 000 capete în sectorul privat), 38 000 capete caprine, 26 000 capete cabaline. Avicultură

(2 827 000 capete); apicultură (16 000 familii de albine); sericicultură; piscicultură.

Căile de comunicație, feroviare, rutiere și fluviale, influențate în mare măsură de așezarea geografică a jud. **T.** (la granița cu Bulgaria), corespund necesităților de transport efectuate în cadrul județului sau cu celelalte județe ale țării. O caracteristică importantă a căilor de comunicație teleormănene o constituie faptul că în această zonă se află câteva puncte terminus sau de trecere peste Dunăre ale unor principale artere feroviare și rutiere ale țării. La sf. anului 1996, lungimea rețelei feroviare de pe cuprinsul jud. **T.** însuma 294 km (din care 79 km linii electrificate), cu o densitate de 50,8 km/1 000 km^2 (superioară mediei pe țară, care este de 47,8 km/1 000 km^2). Importanța transporturilor feroviare de mărfuri și călători este amplificată de faptul că partea central-nordică a jud. **T.** este traversată (de la E la V) de magistrala feroviară București—Videle—Roșiori de Vede—Caracal—Craiova—Drobeta-Turnu Severin—Caransebeș—Timișoara, iar din cele două noduri de c.f. (Videle și Roșiori de Vede) se ramifică alte linii către Drăgănești-Vlașca, Alexandria—Zimnicea și spre Turnu Măgurele. Rețeaua drumurilor publice, care la sf. anului 1996 măsura 1 432 km (din care 442 km drumuri modernizate), prezintă o configurație armonioasă și destul de diferită ca orientare față de aceea a căilor ferate, fapt ce contribuie la o mai bună penetrare în teritoriu și deci la o mai bună servire a populației. Cu toate că densitatea drumurilor publice de pe terit. jud. **T.** este inferioară celei naționale (respectiv 24,7/100 km^2 față de 30,7 km/100 km^2), prezența celor două magistrale rutiere care se intersectează la Alexandria (nodul rutier cel mai important al jud. **T.**) București—Alexandria—Turnu Măgurele și Craiova—Roșiori de Vede—Aleaxandria—Zimnicea, precum și a altor centre de ramificație rutieră (Videle, Drăgănești-Vlașca, Roșiori de Vede, Vârtoape ș.a.) asigură desfășurarea în condiții satisfăcătoare a transportului de mărfuri și călători, local sau în tranzit. Traficul fluvial se efectuează prin intermediul celor două porturi dunărene, Turnu Măgurele și Zimnicea.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, în perimetrul jud. T. existau 243 grădinițe de copii, cu 12 367 copii înscriși și 720 educatori, 267 școli generale, cu 43 669 elevi și 3 105 cadre didactice, 20 de licee, cu 14 084 elevi și 959 profesori și 11 școli profesionale, cu 3 080 elevi și 68 profesori. În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea șapte case de cultură, 83 cămine culturale, nouă muzee și colecții muzeale, șapte cinematografe, 298 biblioteci, cu 2 256 000 vol., un ansamblu folcloric, 570 monumente, ansambluri și situri istorice, 316 monumente și ansambluri de arhitectură ș.a. Din 1996, la Alexandria se află sediul Episcopiei Alexandriei și Teleormanului, iar din 1968, tot aici are loc anual (în luna nov.) Festivalul folcloric național. În 1996, activitatea sportivă teleormăneană se desfășura în cadrul celor 81 de cluburi și 139 secții sportive, în care erau cuprinși 4 244 sportivi legitimați, 127 antrenori și 238 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, rețeaua unităților sanitare de pe terit. jud. **T.** cuprindea nouă spitale, cu 3 058 paturi (un pat de spital la 154 locuitori), șapte policlinici, 123 dispensare, 87 farmacii (din care 63 particulare), 47 cabinete medicale private, 17 cabinete stomatologice particulare ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 545 medici (un medic la 863 locuitori), 72 medici stomatologi (un medic stomatolog la 6 532 locuitori) și 2 247 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Deși aspectul peisagistic al jud. **T.** (cu relief exclusiv de câmpie, puțin expresiv) nu prezintă un interes turistic deosebit, meleagurile teleormănene se integrează în circuitul turistic național prin turismul de tranzit rutier. Turiștii aflați în trecere prin jud. **T.** spre Capitala țării, spre litoralul Mării Negre și Delta Dunării sau spre alte zone, pot fi atrași de monumentele și obiectivele turistice din orașele Alexandria, Turnu Măgurele, Zimnicea și Roșiori de Vede, de complexul fortificat de la Tătărăștii de Sus, de biserica din Brânceni, cu picturi murale executate de Gheorghe Tattarescu, de centrul memorial „Marin Preda" din Siliștea-Gumești sau casa memorială „Zaharia Stancu" din Salcia, de Mânăstirea Plăviceni-Aluniș din satul Dudu (com. Plopii-Slăvitești) ș.a. La sf. anului 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. **T.** era de 1 130 locuri, repartizate în cinci hoteluri, trei hanuri turistice și trei tabere pentru elevi. Indicativ auto: *TR*.

Localităţile jud. Teleorman

I. Municipii	
1. ALEXANDRIA	
2. ROŞIORI DE VEDE	
3. TURNU MĂGURELE	
II. Oraşe	*Satele care aparţin oraşului*
1. VIDELE	1. Coşoaia
2. ZIMNICEA	
III. Comune	*Satele componente (primul sat este reşed. com.)*
1. BALACI	1. **Balaci** 2. Burdeni 3. Tecuci
2. BĂBĂIŢA	1. **Băbăiţa** 2. Clănița 3. Frăsinet 4. Merișani
3. BLEJEŞTI	1. **Blejeşti** 2. Baciu 3. Sericu
4. BOGDANA	1. **Bogdana** 2. Broşteanca 3. Ulmeni 4. Urluiu
5. BOTOROAGA	1. **Botoroaga** 2. Călugăru* 3. Târnava 4. Tunari 5. Valea Cireşului
6. BRAGADIRU	1. **Bragadiru**
7. BRÂNCENI	2. **Brânceni**
8. BUJORENI	1. **Bujoreni** 2. Dărvaş 3. Prunaru
9. BUJORU	1. **Bujoru**
10. BUZESCU	1. **Buzescu**
11. CĂLINEŞTI	1. **Călineşti** 2. Antoneşti 3. Copăceanca** 4. Licuriciu 5. Marița
12. CĂLMĂŢUIU	1. **Călmăţuiu** 2. Bujoru 3. Caravaneţi 4. Nicolae Bălcescu
13. CĂLMĂŢUIU DE SUS	1. **Călmăţuiu de Sus** 2. Băcăleşti 3. Ionaşcu
14. CERVENIA	1. **Cervenia**
15. CIOLĂNEŞTI	1. **Ciolăneştii din Deal** 2. Baldovineşti 3. Ciolăneştii din Vale
16. CIUPERCENI	1. **Ciuperceni** 2. Poiana
17. CONŢEŞTI	1. **Conţeşti**
18. COSMEŞTI	1. **Cosmeşti** 2. Ciuperceni
19. CRÂNGENI	1. **Crângeni** 2. Balta Sărată 3. Dorobanţu 4. Stejaru
20. CRÂNGU	1. **Crângu** 2. Dracea 3. Florica 4. Secara 5. Zlata
21. CREVENICU	1. **Crevenicu** 2. Rădulești
22. DIDEŞTI	1. **Dideşti** 2. Însurăței 3. Satu Nou
23. DOBROTEŞTI	1. **Dobroteşti** 2. Merișani
24. DRĂCŞENEI	1. **Drăcşenei** 2. Beuca 3. Drăcşani 4. Odobeasca 5. Plopi 6. Satul Vechi
25. DRĂGĂNEŞTI DE VEDE	1. **Drăgăneşti de Vede** 2. Măgura cu Liliac 3. Văcăreşti
26. DRĂGĂNEŞTI-VLAŞCA	1. **Drăgăneşti-Vlaşca** 2. Comoara 3. Văceni
27. FRUMOASA	1. **Frumoasa** 2. Păuleasca

* Până la 20 mai 1996 s-a numit Stejaru
** Până la 20 mai 1996 s-a numit Izvoarele

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

28. FURCULEȘTI	1. **Furculești**
	2. Moșteni
	3. Spătărei
	4. Voievoda
29. GĂLĂTENI	1. **Gălăteni**
	2. Băscoveni
	3. Grădișteanca
30. GRATIA	1. **Gratia**
	2. Ciurari-Deal
	3. Drăghinești
31. ISLAZ	1. **Islaz**
	2. Moldoveni
32. IZVOARELE	1. **Izvoarele**
33. LISA	1. **Lisa**
	2. Vânători
34. LIȚA	1. **Lița**
35. LUNCA	1. **Lunca**
	2. Pleașov
	3. Prundu
	4. Saelele
36. MAVRODIN	1. **Mavrodin**
	2. Nenciulești
	3. Părul Rotund
37. MĂGURA	1. **Măgura**
	2. Guruieni
38. MĂLDĂENI	1. **Măldăeni**
39. MÂRZĂNEȘTI	1. **Mârzănești**
	2. Cernetu
	3. Telcormanu
	4. Valea Părului
40. MERENI	1. **Merenii de Jos**
	2. Merenii de Sus
	3. Ștefeni
41. MOȘTENI	1. **Moșteni**
42. NANOV	1. **Nanov**
43. NĂSTURELU	1. **Năsturelu**
	2. Zimnicele
44. NECȘEȘTI	1. **Necșești**
	2. Belciug
	3. Gârdești
45. OLTENI	1. **Olteni**
	2. Perii Broșteni
46. ORBEASCA	1. **Orbeasca de Jos**
	2. Lăceni
	3. Orbeasca de Sus
47. PERETU	1. **Peretu**
48. PIATRA	1. **Piatra**
49. PIETROȘANI	1. **Pietroșani**
50. PLOPII-SLĂVITEȘTI	1. **Plopii-Slăvitești**
	2. Bârsești de Jos
	3. Beciu
	4. Brâncoveanca
	5. Dudu
	6. Smârdan
51. PLOSCA	1. **Plosca**
52. POENI	1. **Poeni**
	2. Banov
	3. Brătești
	4. Cătunu
	5. Preajba
	6. Țăvârlău
	7. Vătași
53. POROSCHIA	1. **Poroschia**
	2. Calomfirești
54. PUTINEIU	1. **Putineiu**
	2. Băduleasa
	3. Cârlomanu
55. RĂDOIEȘTI	1. **Rădoiești-Vale**
	2. Cetatea
	3. Rădoiești-Deal
56. RĂSMIREȘTI	1. **Răsmirești**
	2. Ludăneasca
57. SALCIA	1. **Salcia**
	2. Băneasa
	3. Tudor Vladimirescu
58. SĂCENI	1. **Săceni**
	2. Butculești
	3. Ciurari
59. SÂRBENI	1. **Sârbenii de Jos**
	2. Sârbeni
	3. Udeni
60. SCRIOAȘTEA	1. **Scrioaștea**
	2. Brebina
	3. Cucuești
	4. Viile
61. SCURTU MARE	1. **Scurtu Mare**
	2. Albeni
	3. Drăcești
	4. Negrilești
	5. Scurtu-Slăvești
	6. Valea Poștei
62. SEACA	1. **Seaca**
	2. Năvodari
63. SEGARCEA-VALE	1. **Segarcea-Vale**
	2. Olteanca
	3. Segarcea-Deal

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

64. SFINȚEȘTI	1. Sfinţeşti
65. SILIȘTEA	1. Siliştea 2. Buteşti 3. Purani 4. Puranii de Sus 5. Siliştea Mică
66. SILIȘTEA-GUMEȘTI	1. Siliştea-Gumeşti*
67. SLOBOZIA MÂNDRA	1. Slobozia Mândra 2. Uda-Clocociov 3. Uda-Paciurea
68. SMÂRDIOASA	1. Smârdioasa 2. Şoimu
69. STEJARU	1. Stejaru 2. Bratcovu 3. Gresia 4. Socetu
70. SUHAIA	1. Suhaia 2. Fântânele
71. ȘTOROBĂNEASA	1. Ştorobăneasa 2. Beiu
72. TALPA	1. Talpa-Ogrăzile 2. Linia Costii 3. Rotăreşti 4. Talpa-Bâscoveni 5. Talpa Poştei
73. TĂTĂRĂȘTII DE JOS	1. Tătărăştii de Jos 2. Lada 3. Negreni 4. Negrenii de Sus 5. Negrenii-Osebiţi 6. Obârtu 7. Slăveşti
74. TĂTĂRĂȘTII DE SUS	1. Tătărăştii de Sus 2. Dobreni 3. Udupu
75. TRAIAN	1. Traian
76. TRIVALEA-MOȘTENI	1. Trivalea-Moşteni 2. Brătăşani 3. Schela
77. TROIANUL	1. Troianul 2. Dulceni 3. Vatra
78. ȚIGĂNEȘTI	1. Ţigăneşti
79. VÂRTOAPE	1. Vârtoapele de Sus 2. Gărăgău 3. Vârtoapele de Jos
80. VEDEA	1. Vedea 2. Albeşti 3. Coşoteni 4. Dulceanca 5. Meri
81. VIIȘOARA	1. Viişoara
82. VITĂNEȘTI*	1. Purani 2. Schitu Poienari 3. Siliştea 4. Vităneşti
83. ZÂMBREASCA	1. Zâmbreasca

* Între 17 dec. 1964 şi 17 febr. 1968 satul şi comuna Siliştea-Gumeşti s-au numit Siliştea, iar apoi, până la 20 mai 1996 s-au numit Siliştea Nouă.

** Până la 20 mai 1996, com. Vităneşti s-a numit Purani

TELEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Depr. Târgu Jiu-Câmpu Mare, la poalele de S ale Dealului Sporeşti, pe valea Bistriţei gorjene; 2 681 loc. (1 iul. 1997): 1 359 de sex masc. şi 1 322 fem. Expl. de balast. În satul Teleşti, menţionat documentar, prima oară, în 1483, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ctitorie din 1747 a egumenului Dionisie Bălăcescu de la Mânăstirea Hurez, pictată în 1749 şi reparată în 1888) şi biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Voievozi" (1838). Cod poştal: 1413.

TELIȚA, râu în partea de N a Dobrogei, pe terit. jud. Tulcea; 42 km; supr. bazinului: 290 km^2. Izv. din NE Culmii Niculiţel, de la 220 m alt., curge mai întâi pe direcţie V-E până în aval de satul Frecăţei, iar apoi îşi schimbă brusc, printr-un cot de c. 90°, direcţia către S, vărsându-se în lacul Babadag. În cursul superior, de la izv. şi până în zona satului Teliţa din com. Frecăţei (jud. Tulcea), poartă numele *Râu Morilor,* iar de aici în aval se numeşte Teliţa. Afl. pr.: pârâul *Çelik.*

TELIU, com. în jud. Braşov, alcătuită dintr-un sat, situată în extremitatea de E a Depr. Braşov, în curbura internă a Carpaţilor, pe râul Teliu, la confl. cu Tărlung; 3 520 loc. (1 iul. 1997): 1 754 de sex masc. şi 1 766 fem. Staţie de c.f. pe linia Braşov—Hărman—Teliu—Întorsura Buzăului. În această zonă, între Teliu şi Întorsura Buzăului, se află cel mai lung tunel de c.f. din România (4 370 m). Expl. de gresii. Pe terit. com. T. au fost descoperite urmele

unui castru roman și numeroase obiecte din perioada daco-romană (vase, fibule, monede, cărămizi arse cu inscripția *Legiunii a XIII-a Gemina* etc.). În anul 1212, pe locul fostului castru roman s-a construit o fortificație (*Castrum Cruceberg*) cu scop de apărare. Denumirea actuală a așezării apare în 1519, într-o scrisoare a principelui Ioan Zápolya. Biserica ortodoxă cu hramul „Sfântul Dumitru" (sec. 18). Cod poștal: 2242.

TELIUC → Cinciș.

TELIUCU INFERIOR, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de E ale M-ților Poiana Ruscăi, pe râul Cerna, la confl. cu Govășdia; 2 798 loc. (1 iul. 1997): 1 363 de sex masc. și 1 435 fem. Nod rutier. Expl. de min. de fier, de diatomit și de calcar. Pe terit. com. se află lacul de acumulare Cinciș (→) sau Teliuc, folosit și pentru sporturi nautice. Aici, în timpul lucrărilor de realizare a lacului, au fost descoperite o *villa rustica* și o necropolă datând din sec. 2-3, cu morminte dacice în care s-au găsit două statui din marmură, ceramică romană, fibule, un inel din aur, opaițe etc. Satele Teliucu Inferior și Teliucu Superior apar menționate documentar, prima oară, în 1431, iar satele Cinciș-Cerna și Izvoarele în 1446. Popas turistic (în satul Cinciș-Cerna). Cod poștal: 2761.

TENKY → Tinca.

Teliucu Inferior. Barajul lacului de acumulare Cinciș

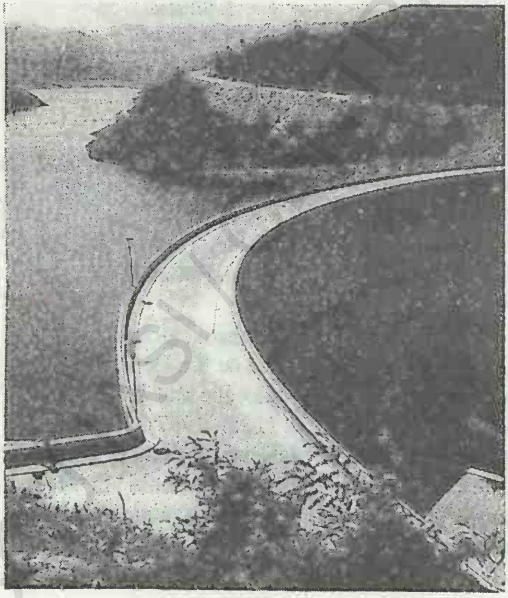

TEREBEȘTI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Someșului, pe interfluviul Crasna-Pârâu Sărat; 1 643 loc. (1 iul. 1997): 776 de sex masc. și 867 fem. Nod rutier. Satul Terebești apare menționat documentar, prima oară, în 1215, cu numele *Villa Terepes*. Cod poștal: 3995.

TEREGOVA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în partea centrală a culoarului Timiș-Cerna, pe cursul superior al râului Timiș, la confl. cu râurile Teregova și Râu Rece, la poalele de E ale M-ților Semenic și cele de SV ale M-ților Țarcu, în zona pasului Poarta Orientală; 4 894 loc. (1 iul. 1997): 2 442 de sex masc. și 2 452 fem. Stație de c.f. (în satul Teregova). Expl. de feldspat pegmatitic și de marmură. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Centru pomicol (meri, pruni, peri). Creșterea bovinelor (predominant din rasele Bălțata românească și Pinzgau). Pe terit. com. au fost descoperite urmele unui castru roman, din piatră, datând din sec. 2-3, care a aparținut unității *cohors VIII Raetorum* (plasată pe drumul roman Dierna—Tibiscum) și vestigiile unei așezări civile romane, cunoscută sub numele de *Ad Pannonios*, în care s-au găsit vase ceramice, cărămizi ștampilate ș.a. În satul Teregova, menționat documentar, prima oară, în 1447, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Dumitru" (1783, restaurată în 1930). Cod poștal: 1661.

TEREMIA MARE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în SV Câmpiei Mureșului, la granița cu Iugoslavia; 3 945 loc. (1 iul. 1997): 1 997 de sex masc. și 1 948 fem. Stații de c.f. (în satele Teremia Mare și Nerău). Expl. de petrol și gaze naturale. Fabrică de coniac. Centru viticol și de vinificație. Creșterea bovinelor (în satul Nerău). Ape geotermale (81°C) folosite local pentru încălzirea serelor, clădirilor și pentru balneofizioterapie. În satul Teremia Mare, menționat documentar, prima oară, în 1256, cu numele *Villa Therimthelwk*, se află o biserică romano-catolică având hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 18, refăcută în 1867 și 1928) și monumentul „Sfânta Treime" (1806). Cod poștal: 1968.

TERPEZIȚA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Piem. Bălăciței cu Câmpia Desnățuiului, pe cursul mijlociu al râului Terpezița; 2 010 loc. (1 iul. 1997): 959 de sex masc. și 1 051 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume ș.a. Creșterea bovinelor. La Terpezița s-au produs până

nu demult diferite obiecte din lemn (bărdace, linguri cu coada ornamentată, fuse, darace ș.a.) și instrumente muzicale populare (fluiere, cavale ș.a.). În satul Terpezița se află o biserică cu dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfântul Dumitru" (1786, refăcută în 1899), iar în satul Căciulatu, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1800-1805, reparată în 1847 și 1907). Cod poștal: 1154.

TERRA BLACHORUM, denumirea sub care apare menționată Țara Făgărașului în documentele din sec. 13-14.

TERRA CASTRI DE TYMES → **Timișoara (2).**

TERRA DYCEU SENT MARTUN → **Târnăveni.**

TERRA HATZOG → **Hațeg (2).**

TERRA NOGRECH → **Nocrich.**

TERRA OBRUTH → **Abrud (2).**

TERRA PERCHEN → **Pericei.**

TERRA RANOLTU → **Iernut.**

TERRA STUKATTH → **Știuca.**

TERRA WYFALU → **Vultureni (2).**

TERRA ZEURINO → **Drobeta-Turnu Severin.**

TESLUI 1. Râu, afl. dr. al Oltului în aval de satul Fărcașele (jud. Olt), în Câmpia Caracalului; 94 km; supr. bazinului: 604 km^2. Izv. din partea de SE a Dealurilor Amaradiei (SV Piem. Oltețului), de la 250 m alt., din arealul com. Goiești (jud. Dolj) și străbate pe direcție NV-SE partea de N a Câmpiei Romanați, unde are un curs meandrat. Debitul mediu multianual în zona de vărsare este de 2 m^3/s. În timpul verilor secetoase seacă. Afl. pr.: Schiaua, Brâncoveanca, Frăsinet, Potopin.

2. Com. în jud. Dolj, alcătuită din 8 sate, situată în partea central-nordică a Câmpiei Romanați, pe râul Teslui; 2 845 loc. (1 iul. 1997): 1 356 de sex masc. și 1 489 fem. Haltă de c.f. (în satul Țărțăl). Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Zonă de interes cinegetic (în satul Fântânele). Bisericile cu hramurile „Nașterea Domnului" (1783), „Sfântul Nicolae" (1830), „Sfinții Voievozi" (1839, cu picturi murale interioare din 1843) și „Sfântul Nicolae" (1840), în satele Preajba de Pădure, Fântânele, Viișoara-Moșneni și Teslui; biserică din lemn, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1815, reconstruită în 1865), în satul Viișoara-Moșneni. Cod poștal: 1131.

3. Com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Piem. Cotmeana cu terasele de pe stg. Oltului, pe stg. lacului de acumulare Strejești; 2 644 loc. (1 iul. 1997): 1 304 de sex masc. și 1 340 fem. Centru viticol. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **T.** s-au numit *Boșoteni.* Bisericile cu hramurile „Sfânta Troiță" (1767), „Sfinții Voievozi" (1802, cu unele modificări din 1904) și „Sfântul Nicolae" (1835), în satele Schitu Deleni, Deleni și Comănița. Cod poștal: 0510.

TETOIU, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 7 sate, situată în partea de S a Piem. Oltețului, în zona de confl. a râului Sasa cu Oltețul; 2 997 loc. (1 iul. 1997): 1 400 de sex masc. și 1 597 fem. Expl. de gaze naturale. Pomicultură (meri, pruni, peri). Până la 17 febr. 1968, satul și com. **T.** s-au numit *Bugiulești.* Pe terit. com. **T.** au fost descoperite resturi fosile Villafranchiene și urme de activitate a unor hominizi (c. 1 000 000-600 000 î. Hr.), cele mai vechi vestigii de pe terit. României. În satul Tetoiu se află o biserică având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Adormirea Maicii Domnului" (1792), iar în satul Țepești există biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae" (1882). Cod poștal: 0939.

TEUZ, râu în partea de V a României, afl. stg. al Crișului Negru pe terit. com. Mișca (jud. Arad), în Câmpia Crișurilor; 125 km; supr. bazinului: 1 124 km^2. Izv. din partea central-vestică a M-ților Codru-Moma, de la 359 m alt., de sub vf. Ponoraș, străbate zona montană pe direcție N-S până în localit. Ignești, unde are o pantă medie de curgere de 5–7‰, după care își îndreaptă cursul către V-NV, drenând Depr. Zarand, partea de S a Câmpiei Cermei și Câmpia Crișurilor, având o vale meandrată în condițiile unei pante medii ce variază între 2,5 și 0,6‰. Debitul mediu multianual este de c. 2 m^3/s. Îndiguit în mare parte pe malul stâng. Canalul colector Cermei-Tăuț captează pe c. 21 km lungime o parte din afl. râului **T.**, ferind astfel Câmpia Cermei de inundații. Pe cursul său mijlociu a fost creat lacul de acumulare Beliu pentru piscicultură și irigații. Afl. pr.: Valea Nouă, Gropoiu, Groși, Beliu, Sartiș, Frunziș.

THARMIS → **Alba Iulia.**

THELCH → **Telciu.**

THEMESUAR → **Timișoara (2).**

THEODORA → **Drobeta-Turnu Severin.**

THERMAE DODONE → **Geoagiu.**

THOLMACH → **Tălmaciu.**

THOMEST → **Tomești (3).**

THYUES → **Teiuș.**

THYWYS → **Teiuș.**

TIA MARE, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Romanați,

pe cursul inf. al Oltului; 4 941 loc. (1 iul. 1997): 2 483 de sex masc. și 2 458 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, sfeclă de zahăr, legume etc. Pe terit. com. au fost identificate urmele unei așezări rurale romane, cunoscută sub numele *Antonina* și ale unui punct fortificat roman datând din sec. 2-3. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (ante 1845) și „Sfântul Haralambie" (1895) în satele Potlogeni și Tia Mare. Cod poștal: 0821.

TIASON → **Tinosu.**

TIBISCUM → **Caransebeș.**

TIBISCUS, denumirea geto-dacă a râului Timiș, de la care a derivat și denumirea localit. antice *Tibiscum.*

TICHILEȘTI, com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Brăilei, pe stg. Dunării; 3 999 loc. (1 iul. 1997): 2 017 de sex masc. și 1 982 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, pepeni, legume ș.a. Sere legumicole. Ferme de creștere a ovinelor, bovinelor și porcinelor. Pescuit. În satul Tichilești, înființat în 1810 și numit inițial *Frumușica,* se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1852-1854). Cod poștal: 6163.

TICUȘU, com. în jud. Brașov, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Pod. Hârtibaciului; 848 loc. (1 iul. 1997): 435 de sex masc. și 413 fem. Reședința com. **T.** este satul *Ticușu Vechi.* Culturi de cereale, cartofi ș.a. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Cobor, menționat documentar, prima oară, în 1206, se află o cetate țărănească cu biserică de incintă datând din sec. 13, cu unele refaceri gotice din sec. 16 (azi biserică reformată), iar în satul Ticușu Vechi, atestat documentar în 1373, există o biserică evanghelică din sec. 15, cu unele intervenții din sec. 19, situată în interiorul unei cetăți. Cod poștal: 3042.

TICVANIU MARE, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Carașului cu Dealurile și M-ții Dognecei, pe râul Caraș; 1 827 loc. (1 iul. 1997): 896 de sex masc. și 931 fem. Haltă de c.f. (în satul Ticvaniu Mic). Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Ticvaniu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1437, se află biserica având hramul „Învierea Domnului" (1772-1774, pictată în 1847), iar în satul Cârnecea, atestat documentar în 1597, biserica ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1834, pictată în 1836). Cod poștal: 1769.

TIFĂRIA GUTÂIULUI → **Creasta Cocoșului.**

TIGVENI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în partea de V a Dealurilor Argeșului, în depresiunea omonimă, la poalele de V ale Culmii Tămașu, pe râul Topolog; 3 332 loc. (1 iul. 1997): 1 547 de sex masc. și 1 785 fem. Nod rutier. Centru pomicol (pruni, meri, peri, nuci). Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1816) și „Sfântul Nicolae" (1884), în satele Bălteni și Bârseștii de Sus. Cod poștal: 0482.

TIHA BÂRGĂULUI, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de S-SV ale M-ților Bârgău, pe râurile Bârgău și Leșu; 6 274 loc. (1 iul. 1997): 3 214 de sex masc. și 3 060 fem. În satul Tiha Bârgăului, menționat documentar, prima oară, în 1386, are loc anual (din 1986), în luna febr., manifestarea folclorică „Alaiul munților de pe Bârgău", sărbătoare ce se ține concomitent și în celelalte localități de pe valea Bârgăului. Cod poștal: 4442.

TIHUȚA, pas de înălțime în partea de N a Carpaților Orientali, în SE M-ților Bârgău, pe cumpăna de ape dintre văile râurilor Bârgău și Dorna, la 1 201 m alt. Este străbătut de o șosea modernizată care asigură legătura între municipiul Bistrița și orașul Vatra Dornei, respectiv între Transilvania și Moldova. Aici se află complexul turistic „Dracula". Pasul **T.** mai este cunoscut și sub denumirea de Pasul *Bârgău.*

TILEAGD, com. în jud. Bihor, alcătuită din 6 sate, situată în partea de E a Depr. Oradea, pe cursul inf. al râului Crișu Repede, la poalele de S ale Dealurilor Oradei și cele de N ale Dealurilor Pădurii Craiului; 6 893 loc. (1 iul. 1997): 3 424 de sex masc. și 3 469 fem. Stație de c.f. (în satul Tileagd). Nod rutier. Expl. de balast. Hidrocentrală (18 MW), dată în folosință în 1989. Fabrică de mobilă și cherestea. Viticultură. În satul Poșoloaca, menționat documentar, prima oară, în perioada 1291-1294, se află o biserică din sec. 14 (azi biserică reformată), cu picturi murale interioare și exterioare din sec. 14 și 15. Biserica a fost supusă unor transformări în 1507, iar în 1793 i s-a adăugat un turn în stil baroc. În satul Tilecuș, atestat documentar în 1552, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1783, cu picturi realizate pe pereții interiori în 1793 de zugravul Mihai Paholsek), iar în satul Tileagd, menționat documentar în 1256, există o biserică din 1507 (azi biserică reformată) și castelul „Teleki" (ante 1848). Cod poștal: 3596.

TILIȘCA, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Depr. Sibiu, în Mărginimea Sibiului, la poalele de N ale M-ților Cindrel, în zona de contact cu Pod. Secașelor, pe râul Tilișca; 1 760 loc. (1 iul. 1997): 867 de sex masc. și 893 fem. Haltă de c.f. (în satul Tilișca). Culturi de grâu și porumb. Pomicultură (meri, pruni, nuci). Creșterea ovinelor. Expoziția muzeală „Vasile Dobrian", în satul Rod, cu colecții de pictură și grafică. Pe terit. satului Tilișca au fost descoperite (1959-1960), pe Dealul Cățănaș, vestigiile unei așezări care a fost locuită de la sf. Epocii bronzului (sec. 14-12 î.Hr.) și până în „La Tène-ul" dacic (sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr.). Cetatea geto-dacică de aici (sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr.) era fortificată cu val de pământ și cu două turnuri construite din piatră și cărămidă. În perimetrul ei au fost găsite 14 matrițe monetare din bronz, cu ajutorul cărora se realizau imitații perfecte de denari romani republicani. În apropierea cetății au fost identificate morminte dacice de incinerație, cu inventar alcătuit din piese de argint. În satul Tilișca, menționat documentar, prima oară, în 1366, se află biserica ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17-18). Cod poștal: 2469.

TIMESES → **Timiș (2).**

TIMESWAR → **Timișoara (2).**

TIMIȘ 1. Câmpia Timișului, unitate joasă de relief (80-95 m alt.) în extremitatea vestică a României (la granița cu Iugoslavia), parte componentă a Câmpiei de Vest, delimitată de Câmpia Mureșului (la NV), Câmpia Vingăi (la N), prelungirile Pod. Lipovei (la NE), Câmpia Lugojului (la E) și Câmpia Bârzavei (la SE). Extinsă sub forma unui triunghi cu vârful spre Câmpia Lugojului și latura mare de-a lungul granitei cu Iugoslavia, **C.T.** se înscrie pe o arie de subsidență puternică, marcată de marea grosime pe care o au aici depozitele cuaternare (862 m în arealul com. Giulvăz). Scufundarea lentă din zonele Timișului inferior explică prezența unor aluviuni vechi (și chiar a unor formațiuni loessoide) sub cuvertura de aluviuni recente, împrăștiate de revărsările râurilor până în vremuri istorice. **C.T.** s-a format așadar atât prin acțiunea revărsărilor râurilor, care au împrăștiat aluviunile lor, cât și prin acțiunile de divagări, destul de recente, ale cursurilor râurilor Mureș, Bega, Timiș, Bârzava, atrase periodic de mișcările de subsidență din zonele Timișului inferior, care au generat brațe părăsite, belciuge, meandre, mlaștini și numeroase forme negative ce alcătuiesc relieful minor. Această câmpie joasă, inundabilă, cu pânza freatică foarte aproape de supr., care facilita în trecut apariția și menținerea numeroaselor zone mlăștinoase, a fost supusă permanent (începând din sec. 18 și până în sec. 20) unor ample lucrări de ameliorare (construirea canalului Bega, îndiguiri, desecări etc.), care au permis transformarea ei într-un teren agricol foarte roditor. **C.T.** se subdivide în trei subunități: *Câmpia Timișoarei, Câmpia Beregsăului* și *Câmpia Banlocului.*

2. Râu în SV României (în Banat), afl. stg. al Dunării pe terit. Iugoslaviei, în aval de Belgrad; 350 km, din care 242 km pe terit. României; supr. bazinului: 5 795 km^2. Izv. de pe versantul de E-NE al M-ților Semenic, de sub vf. Semenic, de la 1 135 m alt., având în sectorul montan o vale axată (pe direcție NV-SE, până la Teregova) pe șisturi cristaline și un curs vijelios, cu căderi de pantă ce variază între 20 și 37‰. În arealul satului Teregova, valea **T.** își schimbă brusc direcția de curgere către N, făcând un cot puternic (90°), înscriindu-se pe o vale de tip „culoar" care, împreună cu valea Cernei, îndreptată către S, formează Culoarul Timiș-Cerna ce separă Carpații Meridionali (în E) de sudul Carpaților Occidentali (în V). După ce scapă din Cheile Armenișului, valea râului **T.** se lărgește treptat, cursul său capătă un caracter accentuat de divagare, dar cu pante relativ mari, ce variază între 4 și 9,9‰. Culoarul **T.** se termină în aval de Caransebeș, unde divagarea se accentuează în condițiile unei pante medii ce scade la 1,6‰ între Caransebeș și Lugoj. În aval de com. Sacu (jud. Caraș-Severin), unde râul înregistrează un debit mediu multianual de 34 m^3/s, apele **T.** își croiesc o vale largă printre piemonturile bănățene, ce se continuă sub forma unui uriaș arc de cerc cu convexitatea spre N, drenând Câmpia Lugojului și Câmpia Timișului cu o pantă medie ce variază între 0,35 și 0,8‰ și care determină o intensă meandrare. În zonele de câmpie, lunca **T.** se lărgește mult, depășind uneori 3 km lățime, iar valorile debitului mediu multianual cresc de la 37,1 m^3/s (la Lugoj) la 41,9 m^3/s (la stația hidrologică de la Șag). În aval de com. Coșteiu, râul **T.** a fost îndiguit în sec. trecut, pentru a se reduce pericolul de inundații. Totodată, râul **T.** este legat de râul Bega prin două canale: Coșteiu-Chizătău (prin care se suplimentează râul Bega cu apă din Timiș, la ape mici) și Topolovățu Mare-Hitiaș, în aval de primul canal, prin care se descarcă Bega, la ape mari, în **T.** Aceste canale permit reglarea reciprocă a regimurilor hidrologice ale celor două

râuri. Afl. pr.: Râu Rece, Feneș, Bistra (pe dr.), Goleț, Valea Mare, Spaia, Cinca, Șurgani, Pogăniș, Timișu Mort, Bârzava (pe stg.). În Antichitate, geto-dacii îl denumeau *Tibiscus* sau *Timeses.*

3. Râu în SE jud. Brașov, afl. dr. al râului Ghimbășel (bazinul Oltului); 31 km. Izv. din S Masivului Piatra Mare, din apropirea pasului Predeal și, după ce ocolește poalele de SV ale Masivului Piatra Mare, se înscrie pe direcție de curgere N și apoi NV, separând printr-un sector de vale îngustă, extrem de pitoresc, Masivul Piatra Mare (în E) de Masivul Postăvaru (în V). Cunoscut și sub numele de *Timișu Sec.* Valea **T.** reprezintă o atractivă zonă turistică (aici se află stațiunea climaterică *Timișu de Sus*), aflată în continuarea către N a vestitei zone turistice a Văii Prahovei. Pe cumpăna de ape dintre văile Timișului și Prahovei se află pasul Predeal.

4. Județ în extremitatea de V a României, în Banat, situat în bazinul inf. al râului Timiș, la granița cu Iugoslavia și Ungaria, între 45°11' și 46°11' latitudine N și 20°16' și 22°23' longitudine E, limitat de jud. Arad (N), Hunedoara (E), Caraș-Severin (SE și S) și de Iugoslavia (S și V) și Ungaria (NV). *Supr.:* 8 697 km^2 (3,65% din supr. țării), cel mai mare județ al României. *Populația* (1 iul. 1997): 692 870 loc. (3,07% din populația țării), din care 333 452 loc. de sex masc. (48,13%) și 359 419 loc. de sex fem. (51,87%). *Populația urbană:* 430 068 loc. (62,07%); *rurală:* 262 802 loc. (37,93%). *Densitatea:* 79,7 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 80,17% români, 8,98% maghiari, 3,82% germani, 2,45% sârbi, 2,12% țigani, 0,92% bulgari, 0,92% ucraineni și 0,62% alte minorități. *Reședința:* municipiul Timișoara. *Orașe:* Buziaș, Deta, Făget, Jimbolia, Lugoj (municipiu), Sânnicolau Mare. *Comune:* 75. *Sate:* 317 (din care 14 sate aparțin orașelor). *Localit. componente ale orașelor și municipiilor:* 1.

Relief predominant de câmpie (peste 85%), în cadrul căreia se evidențiază o zonă de câmpie joasă (80-100 m alt.), cu terenuri mai umede, în partea central-vestică și nord-vestică (Câmpia Timișului, și Câmpia joasă a Mureșului, respectiv Câmpiile Arancăi și Jimboliei) și o reg. de câmpie mai înaltă (100-200 m alt.) sau câmpie piemontană, formată prin îngemănarea glacisurilor, în părțile de N, E și SE ale jud. **T.** (Câmpia Vingăi, Câmpia Lugojului, Câmpia Bârzavei). Arealul de N-NV al jud. **T.** este ocupat de prelungirile sudice ale Pod. Lipovei, iar cel de E și SE, de Dealurile Lugojului, Dealurile Pogănișului și Dealurile Dognecei. În extremitatea de E a jud. **T.** se află prelungirile de V și SV ale M-ților Poiana Ruscăi, care culminează în vârfurile Padeș (1 374 m alt.) și Rusca (1 355 m), ce străjuiesc, deopotrivă, județele Timiș, Caraș-Severin și Hunedoara.

Clima are caracter temperat-continental moderat, cu veri calde și ierni blânde datorită atât influențelor maselor de aer oceanice (dinspre V) și mediteraneene (dinspre S și SV), cât și a faptului că peste 85% din terit. jud. **T.** aparține ținutului cu climă de câmpie (restul de c. 15% se încadrează zonei cu climă de dealuri și munte). Datorită uniformității mari a reliefului, temp. medii anuale sunt slab diferențiate pe terit. jud. **T.**, acestea atingând valori de c. 11°C în câmpie (10,7°C la Jimbolia și Timișoara și 10,8°C la Sânnicolau Mare) și de c. 2°C în zonele deluroase. Temp. max. absolută (42,5°C) a fost înregistrată la Jimbolia (1 iul. 1950), iar temp. minimă absolută (–35,3°C) la Timișoara (29 ian. 1963). Precipitațiile medii multianuale însumează cantități crescânde de la V la E, respectiv 569 mm la Jimbolia, 620,6 mm la Timișoara, 734 mm la Făget și peste 1 200 mm pe crestele M-ților Poiana Ruscăi. Vânturile predominante bat dinspre N (16,9%), E și NV (15%) și SV (10,6%), cu viteze medii anuale cuprinse între 1,2 și 3,8 m/s.

Rețeaua hidrografică, reprezentată prin câteva cursuri pr. (Timiș, Mureș — la limita de NV a jud., pe o distanță de 42 km, Bega, Aranca, Bârzava, Bega Veche), care colectează numeroși afl. mai mici, se caracterizează printr-o orientare generală de curgere E-V, prin densitate mică (între 0,1 km/km^2 în zona de câmpie și 0,9 km/km^2 în reg. de deal și munte), prin curgere lentă și meandrată, debite mici, dar cu variații mari de nivel (6-8) și printr-o stabilitate scăzută a albiei, fapt ce a determinat un proces continuu de regularizare, canalizare și rectificare a cursurilor (ex. canalizarea râurilor Bega, Bega Veche, Bârzava ș.a.). Lacurile naturale, cu supr. și adâncimi mici, sunt reprezentate prin complexul lacustru din arealul com. Satchinez (40 ha; 1,5 m ad.), format din lacurile Satchinez, Cotu Morii, Verbunci, Râtu Mare, Râtu Lișului și mlaștinile Râtu Dutin și Râtu Mărășești, precum și prin cele două lacuri din perimetrul com. Becicherecu Mic (unul de 33 ha și altul de 13 ha), balta Petra (15 ha) din com. Jebel ș.a.

Vegetația naturală, puternic influențată de activitățile umane, se caracterizează prin prezența pe

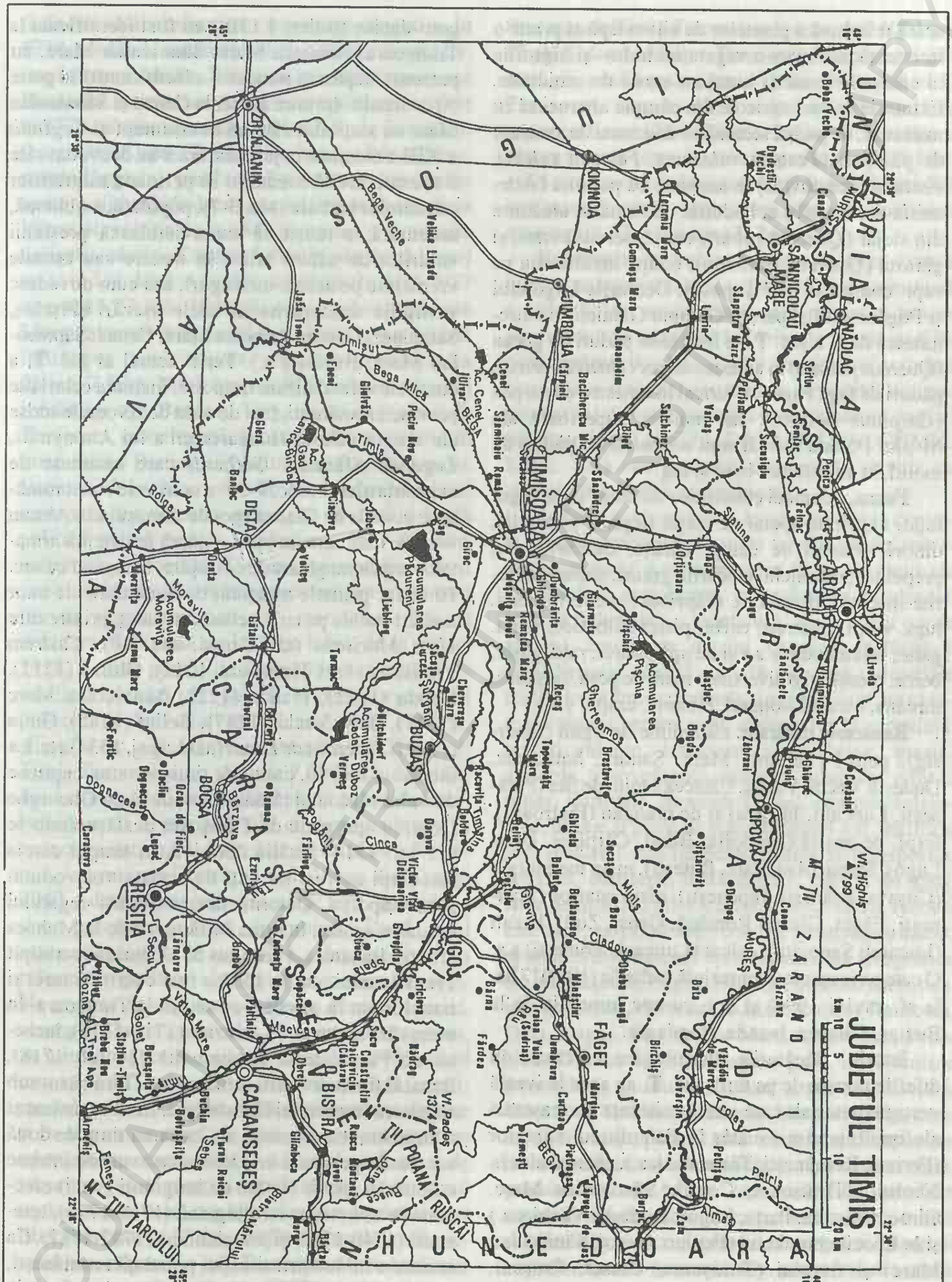
JUDEȚUL TIMIȘ
km 10 5 0 10 20 km
U N G A R I A
I U G O S L A V I A
C A R A Ș - S E V E R I N
H U N E D O A R A
A R A D
Z A R A N D
M-ȚII ZARAND
M-ȚII POIANA RUSCĂI
M-ȚII TARCULUI
TIMIȘOARA
LUGOJ
JIMBOLIA
SÂNNICOLAU MARE
DETA
BUZIAȘ
FĂGET
ARAD
LIPOVA
NĂDLAC
REȘIȚA
BOCȘA
CARANSEBEȘ
BISTRA
ZRENJANIN
KIKINDA
Beba Veche
Dudeștii Vechi
Cenad
Teremia Mare
Comloșu Mare
Lenauheim
Lovrin
Sânpetru Mare
Periam
Variaș
Seitin
Semlac
Secusigiu
Pecica
Felnac
Satchinez
Biled
Becicherecu Mic
Cărpiniș
Cenei
Jimbolia
Sânmihaiu Român
Ac. Cenei
Jiulvar
BEGA
Bega Veche
Bega Mică
Timiș
Timișul
Veliko Lirado
Jaša Tomić
Foeni
Giulvăz
Peciu Nou
Ac. Gad
Lanca-Birda
Giera
Banloc
Ciacova
Jebel
Șag
Giroc
Acumularea Pădureni
Voiteg
Denta
Roiga
Moravița
Acumularea Moravița
Gaiu Mare
Bătăia
Liebling
Tormac
Sacoșu Turcesc
Chevereșu Mare
Sânandrei
Orțișoara
Vinga
Slatina
Șagu
Fântânele
Vladimirescu
Livada
Dumbrăvița
Ghiroda
Moșnița Nouă
Remetea Mare
Giarmata
Pișchia
Acumularea Pișchia
Mașloc
Recaș
Ghertenișoș
Bogda
Zăbrani
Păuliș
Ghioroc
Covăsânț
Vl. Highiș
799
Topolovățu Mare
Brestovăț
Nițchidorf
Acumularea Cadar-Duboz
Vermeș
Racovița
Boldur
Darova
Cinca
Pogăniș
Făget
Victor Vlad Delamarina
Ezeriș
Bârzava
Ramna
Dognecea
Ocna de Fier
Lupac
Carașova
Fizeș
Doclin
L. Secu
Târnova
Zorlențu Mare
Copăcele
Gavojdia
Știuca
Spata
Criciova
Bârna
Belinț
Coștei
Ghizela
Balinț
Bethausen
Secaș
Șiștarovăț
Dorgoș
Bara
Mânăștiur
Cladova
Ohaba Lungă
Bata
Conop
Bârzava
MUREȘ
Traian Vuia
Răul (Sudriaș)
Dumbrava
Birchiș
Vărădia de Mureș
Săvârșin
Troiaș
Petriș
Margina
Curtea
Pietroasa
Tomești
Lăpugiu de Jos
Bunjac
Zam
Almaș
Fârdea
Nădrag
Sacu
Constantin Daicoviciu (Căvăran)
Obreja
Vl. Padeș
1374
Rusca Montană
Lozna
Rusca
Zăvoi
Glimboca
Marga
Bucova
Bistra
Bârzava
Pătlăjeni
Maciova
Valea Mare
Golet
Bucoșnița
Slatina-Timiș
Brebu Nou
L. Trei Ape
L. Gozna
Văliug
Armeniș
Feneș
Buchin
Boloșnița
Sebeș
Turnu Ruieni
Bistra Mărului
22°30'
45°10'
21°30'
46°10'
20°30'

scară restrânsă a plantelor de silvostepă și printr-o frecvență mai mare a vegetației hidro- și higrofile în câmpiile joase și lunci cu exces de umiditate. Extinsele culturi agricole din câmpie alternează cu mici supr. de pajiști secundare dominate de asociații de păiușuri (*Festuca valesiaca, Festuca sulcata, Festuca pseudovina*) în amestec cu peliniță (*Artemisia austriaca*) ș.a. Pădurile de foioase, alcătuite din stejar (*Quercus robur*), cer (*Quercus cerris*) și gârniță (*Quercus frainetto*), ocupă insular sau pe supr. compacte Pod. Lipovei, Dealurile Lugojului și Pogănișului și parțial Câmpia Gătaiei. În extremitatea de E a jud. **T.** se întâlnesc păduri de gorun (*Quercus petraea*) în amestec cu cer (*Quercus cerris*), păduri de fag (*Fagus silvatica*) în amestec cu carpen (*Carpinus betulus*), iar pantele superioare ale M-ților Poiana Ruscăi sunt acoperite cu păduri de molid, în amestec cu brad și fag.

Fauna, adaptată condițiilor de relief și de vegetație, cuprinde specii de stepă (iepuri, popândăi, dihori, șoareci de câmp, cârtițe, dumbrăvenci, prepelițe, potârnichi, ciocârlii, grauri, șopârle, diferite insecte), de pădure (căprioare, veverițe, urși, lupi, vulpi, mistreți, cerbi, pisici sălbatice, pârși, gaițe, salamandre ș.a.) și de apă (stârci, rațe, gâște, berze, broaște și o diversitate mare de pești, ca știuca, mreana, carasul, somnul, bibanul, crapul ș.a.).

Resursele naturale: zăcăminte de lignit (Sinersig), petrol (Teremia Mare, Șandra, Satchinez, Dudeștii Vechi, Variaș, Călacea), min. de fier (Fărășești, Luncani, Jdioara) și de mangan (Pietroasa). Expl. de argilă (Jimbolia, Biled, Cărpiniș, Deta, Lugoj, Sânnicolau Mare, Botești), nisip metalurgic (Coșava, Brănești, Jupânești), nisip cuarțos (Jupânești, Făget, Gladna Română, Groși, Zolt), bazalt (Lucareț, Șanovița), calcar (Luncani, Tomești) ș.a. O categorie aparte o reprezintă pădurile (109 017 ha, la sf. anului 1996) și izv. cu ape minerale de la Buziaș, Călacea, Ivanda, Bogda ș.a.

Istoric. Săpăturile arheologice efectuate în diferite puncte de pe terit. jud. **T.** au scos la iveală vestigii materiale care atestă existența unor așezări ale omului primitiv atât în Paleoliticul superior (Periam, Românești, Tomnatic ș.a.), cât mai ales în Neolitic (Timișoara, Cenad, Sânnicolau Mare, Giroc, Chișoda, Parța, Lugoj, Dudeștii Vechi ș.a.) și în Epocile bronzului (Periam, Lugoj, Sânnicolau Mare) și fierului (Timișoara, Cenad, Cruceni, Susceni, Lugoj ș.a.). Urme ale culturii materiale geto-dacice (milen. 1 î.Hr.) au fost identificate la Timișoara, Remetea Mare, Sânnicolau Mare, iar prezența stăpânirii romane s-a făcut simțită în peste 50 de localit. (printre altele, la Cenad și Sânnicolau Mare au staționat câte un detașament al *Legiunii a XIII-a Gemina*, în jurul cărora s-au dezvoltat câte o așezare civilă romană). În perioada migrațiilor popoarelor barbare (sec. 3-7), populația autohtonă, sedentară, a reușit să supraviețuiască presiunii valurilor de triburi aflate în trecere sau așezate vremelnic pe aceste meleaguri, așa cum dovedesc vestigiile descoperite în unele așezări (Pișchia, Satchinez, Lovrin, Remetea Mare, Cenad, Sânnicolau Mare, Buziaș ș.a.). Terit. actual al jud. **T.** a cunoscut o feudalizare timpurie, înaintea celorlalte provincii românești, fapt dovedit de izvoarele scrise ale vremii (*Gesta Hungarorum* a lui Anonymus, *Legenda Sfântului Gerhard*) care amintesc de existența aici (în sec. 9-10) a unui voievodat românesc condus de Glad și apoi de urmașul său Ahtum — voievozi care au opus o dârză rezistență armatelor regale maghiare de cotropire. Începând cu sec. 10 se fac primele menționi documentare ale unor așezări stabile pe terit. actualului județ, printre care *Urbs Morisena* (azi Cenad, sec. 10), *Castrum Timisensis* (azi Timișoara, 1212), Ghilad (1212), Bobda (1221), Ivanda (1221) Sânnicolau Mare (1247), Beba Veche (1247), Belinț (1285), Giera (1322), *Sacerdos de Lucas* (azi Lugoj, 1334) etc. La începutul sec. 16, ținuturile timișene sunt cuprinse de valul răscoalei țărănești condusă de Gheorghe Doja, în apropiere de Timișoara desfășurându-se (15 iul. 1514) bătălia decisivă, în timpul căreia răsculații au fost înfrânți de armata voievodului Ioan Zápolya. Datorită dezmembrării regatului feudal maghiar, în urma înfrângerii de la Mohács (1526), Banatul s-a desprins de Ungaria și s-a alipit Transilvaniei, dar în 1552 a fost cucerit de turci și transformat în pașalâc, cu sediul la Timișoara. În urma războiului turco-austriac (1716-1718), încheiat cu Pacea de la Passarowitz (21 iul. 1718), Banatul (inclusiv terit. actual al jud. **T.**) a căzut sub stăpânira Imperiului Habsburgic, fiind organizat și administrat ca domeniu al Coroanei timp de două secole. În perioada următoare au avut loc intense colonizări (peste 60 000 de imigranți șvabi) efectuate în trei etape: carolingiană (1718-1736), terezian (1740-1780) și josephiniană (1782-1787). Ca urmare a înrăutățirii situației populației românești, în anii 1737 și 1788 au avut loc puternice răscoale

țărănești antihabsburgice, reprimate sângeros. În 1778, cedând insistențelor nobilimii maghiare, împărăteasa Maria Tereza a aprobat împărțirea Banatului în comitate (după sistemul maghiar), iar în 1779, părțile centrală, de N și NV ale Banatului (comitatele Caraș, Timiș și Torontal) au fost încorporate Ungariei, partea de S a acestuia fiind militarizată și rămânând sub administrația Curții de la Viena. Revoluția de la 1848 a cuprins și ținuturile timișene, când pe Câmpia Libertății de lângă Lugoj au avut loc două Adunări populare (la 4/16-5/17 mai și 15/27 iun. 1848) în cadrul cărora Eftimie Murgu a expus programul Revoluției și s-a hotărât înființarea unei armate populare române. La 26 ian./7 febr. 1869, mai mulți fruntași politici ai românilor din Banat și Ungaria au organizat, la Timișoara, o conferință, în cadrul căreia s-a hotărât întemeierea Partidului Național al Românilor din Banat și Ungaria, condus de Alexandru Mocioni, care avea ca obiectiv principal să ducă o luptă politică activă pentru dobândirea unor drepturi naționale și sociale. Unirea „necondiționată și pentru totdeauna" a tuturor provinciilor românești într-un singur stat național, marcată de Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, de la 1 dec. 1918, a creat condițiile favorabile dezvoltării pe multiple planuri ale jud. **T.** Integrat organic în procesul de dezvoltare social, economic, cultural, științific etc. a României reîntregite, jud. **T.** (numit Timiș-Torontal, cu o supr. de 7 600 km^2, 13 plăși, două orașe și 243 sate) a devenit, în perioada interbelică, unul dintre județele cu pondere mare în economia națională. Amputarea teritorială a României, ca urmare a Dictatului de la Viena din 30 aug. 1940, a determinat organizarea pe terit. județului a unor puternice acțiuni de protest. După actul insurecțional de la 23 aug. 1944, județul a fost supus reformelor politico-ideologice și economico-sociale impuse de regimul comunist. Nemulțumirile, acumulate în perioada celor 45 de ani de comunism, au atins apogeul la mijlocul lunii dec. 1989, când municipiul Timișoara a devenit centrul evenimentelor din 16-22 dec. 1989, extins cu repeziciune și în alte orașe mari ale țării. În oraș au avut loc adevărate masacre comise de forțele armate și de securitate (96 de morți și sute de răniți), **T.** devenind un loc de martiriu, dar în același timp primul oraș liber (declarat la 17 dec. 1989) al României. Revenind la configurația jud. **T.**, acesta a fost desființat prin Legea nr. 5 din 8 sept. 1950 (până atunci purtând numele Timiș-Torontal, cu o supr. de 7 600 km^2, 13 plăși, două orașe — Timișoara și Lipova, și 243 sate) și s-a înființat regiunea Timișoara, cu reșed. la Timișoara, care în 1956 a fost transformată în regiunea Banat (21 800 km^2, 12 raioane, 16 orașe și câteva sute de sate), iar prin Legea nr. 2 din 17 febr. 1968 a redevenit județ, cu o supr. de 8 697 km^2 (cel mai mare din țară), șapte orașe (din care două sunt municipii), 75 comune și 317 sate.

Economia, cu un grad ridicat de dezvoltare a tuturor ramurilor sale și o diversificare accentuată a activităților, se caracterizează printr-un proces permanent de adaptare la cerințele economiei de piață, apărute după dec. 1989, în cadrul ei activând numeroase societăți comerciale cu capital integral sau parțial de stat, societăți comerciale cu capital privat străin (ALCATEL-DATATIM S.A., STIMEL S.R.L. ș.a.) sau societăți comerciale private cu capital mixt (străin și românesc).

Industria, dezvoltată și amplasată atât în centrele urbane, precum și în unele așezări rurale, reprezintă ramura pr. a economiei jud. **T.**, unele dintre ele cu ponderi importante la realizarea producției globale industriale a județului și chiar a țării (ca de ex. ind. constr. de mașini, chimică, pielăriei și încălțămintei, textilă ș.a.). Pr. produse industriale realizate de întreprinderile timișene sunt: excavatoare gigant pentru expl. cărbunelui la suprafață, poduri rulante, tractoare, autocisterne, mașini agricole, autovehicule, material rulant feroviar și rutier, tramvaie, motoare Diesel, centrale telefonice, utilaje și piese de schimb pentru ind. textilă și ind. pielăriei, utilaje pentu ridicat și transportat, remorci, caroserii, tablă subțire, mașini de gătit, sobe de încălzit, microcalculatoare, baterii, rezouri electrice, aspiratoare, obiecte pentru iluminat, aparate și instrumente optice, materiale fotografice etc. (Timișoara, Lugoj, Nădrag), mobilă, cherestea, placaje, furnire, chibrituri, rechizite școlare (Timișoara, Deta, Lugoj, Sânnicolau Mare, Mănăștiur, Peciu Nou, Gătaia, Făget, Margina ș.a.), încălțăminte (renumitele produse „Guban"), piele artificială, obiecte de îmbrăcăminte din blană și piele, confecții, tricotaje, pălării, țesături de in și cânepă, fire de mătase naturală și artificială, cărămidă și țiglă, prefabricate de beton, ceramică fină, produse cosmetice și de marochinerie, nasturi, folii, tuburi și plăci din material plastic, detergenți, lacuri și vopsele, spume poliuretanice, preparate din carne și lapte, conserve, paste făinoase, dulciuri (produ-

sele „Kandia"), ţigarete, bere, lapte praf, zahăr, ulei vegetal, jucării etc. (Timişoara, Jimbolia, Lugoj, Deta, Făget, Buziaş,. Sânnicolau Mare, Periam, Biled, Recaş, Jebel ş.a.).

Agricultura, favorizată de prezenţa unor întinse terenuri arabile şi de un procent ridicat de privatizare, reprezintă a doua ramură a economiei jud. **T.**, furnizând un bogat şi variat sortiment de produse agro-alimentare. La sf. anului 1996, jud. **T.** ocupa locul 1 pe ţară în ceea ce priveşte mărimea supr. agricole (702 347 ha) şi a terenurilor arabile (534 802 ha). În 1996, fondul frunciar al jud. **T.** era format din 702 347 ha terenuri gricole (din care 436 777 ha, respectiv 62,2% în proprietate privată), 109 017 ha păduri, 15 828 ha acoperite cu ape şi bălţi şi 42 473 ha terenuri acoperite cu construcţii, căi de comunicaţie ş.a. În acelaşi an, din totalul supr. agricole (702 347 ha), 534 802 ha (76,1%) reveneau terenurilor arabile (locul 1 pe ţară), 123 975 ha păşunilor naturale, 29 279 ha fâneţelor naturale, 9 306 ha livezilor şi pepinierelor pomicole şi 4 985 ha viilor şi pepinierelor viticole. În 1996, terenurile arabile, cu un potenţial productiv ridicat, erau cultivate cu grâu şi secară (150 789 ha, locul 1 pe ţară, din care 112 685 ha, respectiv 74,7%, aparţineau sectorului privat), porumb (136 155 ha), orz şi orzoaică (68 649 ha, locul 1 pe ţară), floarea-soarelui (55 072 ha), plante pentru nutreţ (45 791 ha), ovăz (19 165 ha, locul 1 pe ţară), legume (10 113 ha, locul 2 pe ţară, după jud. Dolj), sfeclă de zahăr (7 105 ha), soia (6 043 ha), cartofi, leguminoase pentru boabe, plante textile, plante medicinale etc. Legumicultura se caracterizează prin varietatea sortimentelor (ardei, tomate, castraveţi, varză, ceapă, usturoi ş.a.) şi prin producţii timpurii obţinute în sere. În 1996, jud. **T.** a obţinut cea mai mare producţie de cereale boabe din ţară (1 081 195 tone, din care 533 858 tone porumb, 348 383 tone grâu şi secară, 167 142 tone orz şi orzoaică, 31 399 tone ovăz), datorită condiţiilor pedo-climatice favorabile, precum şi a folosirii mijloacelor mecanizate (10 531 tractoare, locul 1 pe ţară, revenind 50,8 ha teren arabil la un tractor, 6 879 pluguri pentru tractor, 3 938 semănători mecanice, 2 709 cultivatoare mecanice ş.a.), a substanţelor chimice de combatere a dăunătorilor, a îngrăşămintelor chimice, a sistemelor de irigaţii etc. Pomicultura, bine dezvoltată în Pod. Lipovei şi în zona Dealurilor Lugojului şi Pogănişului, furnizează sortimente diverse de fructe. În 1996, din totalul producţiei de fructe (49 958 tone, din care 38 306 tone, respectiv 76,7%, obţinute în sectorul privat), 23 604 tone reveneau prunelor, 17 123 tone merelor, apoi perelor, piersicilor, cireşelor şi vişinelor, caiselor ş.a. Viticultura este semnalată în majoritatea comunelor din zonele de câmpie şi de dealuri (podgoriile Teremia Mare, Recaş, Buziaş, Giarmata, Silagiu ş.a.), având sortimente dominante din soiurile Riesling italian, Muscat-Ottonel, Muscat-Hamburg ş.a., a căror producţie s-a ridicat, în 1996, la 18 149 tone. Producţia mare de cereale (peste 1 mil. tone anual), extinsele supr. cu păşuni şi fâneţe naturale (153 254 ha), predominarea activităţilor particulare în unele sectoare zootehnice ş.a., au determinat ca la începutul anului 1997, jud. **T.** să dispună de 88 000 capete bovine (cu efective predominante din rasa Bălţata românească), 1 053 000 capete porcine (în special rasa Marele Alb de Banat), 408 000 capete ovine (Spancă, Ţigaie, Merinos, Ţurcană), de la care s-au obţinut 1 137 tone lână (locul 2 pe ţară, după jud. Constanţa), 17 000 capete caprine şi 20 000 capete cabaline. Avicultură (2 466 000 capete); apicultură (20 000 familii de albine). Sericicultura are o bogată şi îndelungată tradiţie în jud. **T.** datorită condiţiilor favorabile de cultură a dudului (în special în zonele Lugoj, Ciacova, Jebel, Gătaia, Sacoşu Turcesc ş.a.).

Căile de comunicaţie, cu rol hotărâtor în asigurarea legăturilor de transport între diferitele localităţi, se caracterizează printr-o distribuţie relativ uniformă şi printr-o densitate mare, la care se adaugă prezenţa unor segmente ale magistralelor naţionale rutiere sau de c.f. şi a unor puncte de vamă, fapt ce le sporesc importanţa. La sf. anului 1996, reţeaua liniilor de c.f., organizată din a doua jumătate a sec. 19 (linia Jimbolia—Timişoara construită în 1857), măsura 787 km (locul 1 pe ţară), din care 111 km linii electrificate, cu o densitate de 90,5 km/1 000 km^2, ceea ce reprezintă aproape dublul densităţii medii pe ţară, care este de 47,8 km/1 000 km^2. Cele mai importante linii de c.f. de pe terit. jud. **T.** sunt cele două magistrale internaţionale (Bucureşti—Timişoara—Jimbolia—Velika Kikinda—Belgrad şi Bucureşti—Timişoara—Deta—Stamora Germană/Moraviţa — Belgrad), precum şi magistrala naţională Timişoara—Arad—Oradea, cu o ramificaţie către Carei—Satu Mare—Baia Mare, şi o altă derivaţie către Cluj-Napoca—Vatra Dornei—Suceava—Iaşi. La sf. anului 1996, lungimea totală a drumurilor publice însuma 2 857 km (locul 1 pe ţară), din care 609 km drumuri modernizate, cu o densitate de 32,9 km/100 km^2 (superi-

oară mediei pe țară, care este de 30,7 km/100 km^2). Prezența numeroaselor noduri rutiere (Timișoara, Lugoj, Buziaș, Deta, Gătaia, Jimbolia, Sânnicolau Mare, Satchinez ș.a.) asigură o penetrare mare și diversificată a autovehiculelor în cele mai îndepărtate locuri. Importanța transportului rutier este amplificată și de existența pe terit. jud. **T.** a unui tronson din șoseaua europeană E 70 (Belgrad—Moravița—Timișoara—Caransebeș—Drobeta-Turnu Severin—Craiova—Slatina—Pitești—București—Giurgiu, cu o lungime de 684,5 km pe terit. României), precum și a șoselei naționale E 671 (Timișoara—Arad—Oradea, 168,4 km, cu multiple ramificații). Transportul aerian de mărfuri și călători se realizează prin intermediul aeroportului internațional Timișoara (inaugurat la 1 nov. 1980). Traseul canalului Bega poate asigura transportul naval ușor de mărfuri sau de agrement.

Învățământ, cultură și artă. Jud. **T.** se bucură de faima că pe terit. lui a luat ființă, în cadrul unui învățământ organizat, prima școală de pe terit. actual al României, respectiv școala de la Cenad, întemeiată în jurul anului 1020, pe lângă mânăstirea ortodoxă de aici. Tradiția instrucției publice a continuat și în secolele următoare, în forme restrânse, în cadrul unor școli de tindă de pe lângă biserici și mânăstiri, dezvoltată și amplificată atât în timpul ocupației otomane, când la Timișoara funcționa o universitate musulmană, cât și după aceea, prin înființarea (în a doua jumătate a sec. 18) a mai multor școli în limbile latină, română, germană și sârbă, sau a unor facultăți teologice, de drept, filozofice ș.a. În anul școlar 1996-1997, în perimetrul jud. **T.** își desfășurau activitatea 355 grădinițe de copii, cu 19 802 copii înscriși și 1 253 educatori, 353 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 73 315 elevi și 5 476 cadre didactice, 53 licee, cu 24 394 elevi și 1 818 profesori, 32 școli profesionale, cu 2 200 elevi și 373 profesori, o universitate de stat (f. 27 sept. 1962, numită după 1990 Universitatea de Vest) și alte șase instituții de învățământ superior de stat și particulare (Universitatea de Medicină și Farmacie, Universitatea de Științe Agricole a Banatului, Universitatea Tehnică, Universitatea Ecologică ș.a.) în Timișoara, cu 62 de facultăți, 32 263 studenți și 1 897 profesori, și o Universitate europeană particulară la Lugoj, cu două facultăți, 1 970 studenți și 47 profesori. Educația copiilor și instruirea elevilor se desfășoară atât în limba română, precum și în limbile celorlalte minorități naționale. În 1996, activitățile culturale, științifice și de artă erau susținute de trei teatre dramatice, un teatru de operă și balet, un teatru de păpuși și marionete, o filarmonică de stat („Banatul", f. 15 apr. 1947), o filială a Academiei Române, care coordonează activitatea mai multor institute de cercetare din domeniile tehnicii, chimiei, lingvisticii, arheologiei, pedagogiei ș.a., un ansamblu de cântece și dansuri („Banatul"), două posturi locale de radio-emisie („Radio Timișoara", inaugurat la 5 mai 1955 și „Radio Vest", 1990) cinci posturi de televiziune de stat și particulare (inaugurate după 1990), un observator astronomic, 16 cinematografe, 451 biblioteci, cu 5 374 000 vol., 276 cămine culturale, zece case de cultură, 11 muzee, cinci galerii de artă, patru societăți corale, 23 case editoriale de stat și particulare, numeroase redacții ale unor cotidiene care apar în limbile română („Renașterea bănățeană", „Vest Matinal", „Timișoara"), maghiară („Temesvár Uj Szo"), germană („Banater zeitung") ș.a. Activitatea cultural-artistică este amplificată și de desfășurarea anuală, la Timișoara, a Festivaului internațional de folclor (din 1989) și a Festivaului dramaturgiei românești (din 1991). În 1996, activitatea sportivă de pe terit. jud. **T.** se desfășura în cadrul celor 252 cluburi (locul 1 pe țară) și 362 secții sportive, cu 10 524 sportivi legitimați, 327 antrenori și 562 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, serviciile de sănătate ale jud. **T.** erau deservite de 15 spitale, cu 7 929 paturi (un pat de spital la 87 locuitori), 36 policlinici (din care 12 în proprietate privată, locul 1 pe țară), 204 dispensare, 166 farmacii (din care 120 privatizate), 169 cabinete medicale particulare și 204 cabinete stomatologice privatizate (locul 2 pe țară, după București). În același an, asistența medicală era asigurată de 2 067 medici (un medic la 335 locuitori), 295 medici stomatologi (un medic stomatolog la 2 348 locuitori) și 4 406 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Jud. **T.** prezintă puține elemente peisagistice de interes turistic (din cauza predominării reliefului de câmpie), dar abundă în obiective istorice, arhitectonice și culturale de prim rang, situate în majoritatea lor în municipiile Timișoara și Lugoj, în orașele Jimbolia și Sânnicolau Mare, precum și în unele așezări rurale ca Lenauheim (hanul de poștă din sec. 18, muzeul memorial „Nikolaus Lenau"), Jdioara/com. Criciova (ruinele unei cetăți din sec. 13), Margina (mai multe biserici și ruinele unei cetăți din sec. 15), Surducu Mic/com.

Traian Vuia (muzeul memorial „Traian Vuia"), Cenad (vestigiile celei mai vechi așezări monastice din Banat și ale Cetății Morisena), Foeni (conacul familiei Mocioni, 1750), Șemlacu Mic/com. Gătaia (Mânăstirea „Săraca", sec. 13) ș.a. O atracție turistică deosebită o prezintă stațiunile balneoclimaterice Buziaș și Călacea, precum și parcul dendrologic de la Bazoș /com. Recaș (59 ha, cu peste 500 de specii de arbori, ca ienupărul de Virginia, arțarul american, nucul american, arborele de abanos, gutuiul japonez ș.a.), rezervația ornitologică de la Satchinez, care ocrotește avifauna formată din c. 25% din speciile păsărilor de apă din România, supranumită și „Delta Banatului" ș.a. La sf. anului 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. T. era de 5 006 locuri, distribuite în 21 de hoteluri și moteluri, un han, un camping, o cabană, 24 de vile, cinci tabere pentru copii și șapte pensiuni. Indicativ auto: *TS*.

Localitățile jud. Timiș

(în paranteze sunt înscrișii anii primei mențiuni documentare)

I. Municipii

1. **LUGOJ** (1334)

2. **TIMIȘOARA** (1212)

II. Orașe

1. **BUZIAȘ** (1321)
2. **DETA** (1360)
3. **FĂGET** (1548)
4. **JIMBOLIA** (1333)
5. **SÂNNICOLAU MARE** (1247)

Localit. componente ale orașelor

1. Silagiu (1462)

Satele care aparțin municipiilor

1. Măguri (1448)
2. Tapia (1761)

Satele care aparțin orașelor

1. Bacova (întemeiat în 1783)
1. Opatița (1333)
1. Bătești (1597)
2. Begheiu Mic (1690-1700)
3. Bichigi (1717)
4. Brănești (1514-1516)
5. Bunea Mare (1440)
6. Bunea Mică (1871)
7. Colonia Mică (1913)
8. Jupânești (1514-1516)
9. Povârgina (1761)
10. Temerești (1514-1516)

III. Comune

Satele componente (primul sat este reșed. com.)

1. **BALINȚ**
   1. **Balinț** (1510)
   2. Bodo (1344)
   2. Fădimac (1488)
   4. Târgoviște (1690-1700)
2. **BANLOC**
   1. **Banloc** (1717)
   2. Dolaț (1333)
   3. Livezile (1333)
   4. Ofsenița (1828)
   5. Partoș (1333)
   6. Soca (1333)
3. **BARA**
   1. **Bara** (1367)
   2. Dobrești (1477)
   3. Lăpușnic (1416)
   4. Rădmănești (1437)
   5. Spata (1444)
4. **BÂRNA**
   1. **Bârna** (1514-1516)
   2. Botești (1464)
   3. Botinești (1514-1516)
   4. Drinova (1514-1516)
   5. Jurești (1569)
   6. Pogănești (1453)
   7. Sărăzani (1514-1516)
5. **BEBA VECHE**
   1. **Beba Veche** (1247)
   2. Cherestur (1274)
   3. Pordeanu (1247)
6. **BECICHERECU MIC**
   1. **Becicherecu Mic** (1232)
   2. Dudeștii Noi (1331)
7. **BELINȚ**
   1. **Belinț** (1285)
   2. Babșa (1488)
   3. Chizătău (1359)
   4. Gruni (1453)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

8. BETHAUSEN
1. **Bethausen** (1883)
2. Cladova (1453)
3. Cliciova (1453-1454)
4. Cutina (1440)
5. Leucușești (1440)
6. Nevrincea (1371-1372)

9. BILED
1. **Biled** (1462)
2. Șandra (1833)
3. Uihei (întemeiat în 1843)

10. BOGDA
1. **Bogda** (1436)
2. Altringen (1436)
3. Buzad (1415)
4. Charlotenburg (întemeiat în anii 1770-1771)
5. Comeat (1547)
6. Sintar (1455-1492)

11. BOLDUR
1. **Boldur** (1290)
2. Jabăr (1597)
3. Ohaba-Forgaci (1369)
4. Sinersig (1631)

12. BRESTOVĂȚ
1. **Brestovăț** (1440)
2. Coșarii (1440)
3. Hodoș (1334)
4. Lucareț (1471)
5. Teș (1247)

13. CĂRPINIȘ
1. **Cărpiniș** (1387)
1. Iecea Mare (1467)
2. Iecea Mică (1467)

14. CENAD
1. **Cenad** (sec. 10)

15. CENEI
1. **Cenei** (1330)
2. Bobda (1221)
3. Checea (1470)

16. CHEVEREȘU MARE
1. **Chevereșu Mare** (1717)
2. Dragșina (1442)
3. Vucova (1717)

17. CIACOVA
1. **Ciacova** (1335)
2. Cebza (1333)
3. Gad (1333)
4. Ghilad (1212)
5. Macedonia (1334)
6. Obad (1333)
7. Petroman (1333)

18. COMLOȘU MARE
1. **Comloșu Mare** (1453)
2. Comloșu Mic (întemeiat în anii 1770-1771)
3. Lunga (1743)

19. COȘTEIU
1. **Coșteiu** (1597)
2. Hezeriș (1401)
3. Păru (1723)
4. Țipari (întemeiat în 1881)
5. Valea Lungă Română (1510)

20. CRICIOVA
1. **Criciova** (1444)
2. Cireșu (1603)
3. Cireșu Mic (1954)
4. Jdioara (1320)

21. CURTEA
1. **Curtea** (1517-1518)
2. Coșava (1405)
3. Homojdia (1514-1516)

22. DAROVA
1. **Darova** (întemeiat în 1786)
2. Hodoș (1323)
3. Sacoșu Mare (1369)

23. DENTA
1. **Denta** (1322)
2. Breștea (întemeiat în 1846)
3. Rovinița Mare (1341)
4. Rovinița Mică (întemeiat în 1895)

24. DUDEȘTII VECHI
1. **Dudeștii Vechi** (1213)
2. Cheglevici (1844)
3. Colonia Bulgară (întemeiat în 1845)
4. Vălcani (1256)

25. DUMBRAVA
1. **Dumbrava** (1453)
2. Bucovăț (1440)
3. Răchita (1393)

26. DUMBRĂVIȚA
1. **Dumbrăvița** (întemeiat în 1891)

27. FÂRDEA
1. **Fârdea** (1361)
2. Drăgsinești (1453)
3. Gladna Montană (1454)
4. Gladna Română (1784)
5. Hăuzești (1464)
6. Mâtnicu Mic (1364)
7. Zolt (1453-1454)

28. FOENI
1. **Foeni** (1289)
2. Cruceni (1323)

29. GAVOJDIA
1. **Gavojdia** (1370)
2. Jena (1548)
3. Lugojel (1631)
4. Sălbăgel (1411)

30. GĂTAIA
1. **Gătaia** (1323)
2. Berecuța (1458)
3. Birda (1717)
4. Butin (1364)
5. Mânăstire (1909)
6. Percosova (1358)
7. Sângeorge (1319)
8. Sculia (1333)
9. Șemlacu Mare (1270)
10. Șemlacu Mic (1404)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

31. GHIRODA
1. **Ghiroda** (1389)
2. Giarmata-Vii (?)

32. GHIZELA
1. **Ghizela** (1880)
2. Hisiaș (1488)
3. Paniova (1717)
4. Șanovița (1359)

33. GIARMATA
1. **Giarmata** (1334)
2. Cerneteaz (1470)

34. GIERA
1. **Giera** (1322)
2. Grănicerii (1256)
3. Toager (1761)

35. GIROC
1. **Giroc** (1371-1372)
2. Chișoda (1333)

36. GIULVĂZ
1. **Giulvăz** (1433)
2. Crai Nou (1954)
3. Ivanda (1221)
4. Rudna (1333)

37. JAMU MARE
1. **Jamu Mare** (1343)
2. Clopodia (1717)
3. Ferendia (1717)
4. Gherman (1323)
5. Lățunaș (1717)

38. JEBEL
1. **Jebel** (1334)
2. Pădureni (1761)

39. LENAUHEIM
1. **Lenauheim** (1482)
2. Bulgăruș (1462)
3. Grabaț (1764)

40. LIEBLING
1. **Liebling** (1828)
2. Cerna (1373)
3. Iosif (1954)

41. LOVRIN
1. **Lovrin** (1466)
2. Gottlob (întemeiat în anii 1770-1771)
3. Tomnatic (1451)
4. Vizejdia (1424)

42. MARGINA
1. **Margina** (1365)
2. Breazova (1579)
3. Bulza (1366)
4. Coșevița (1828)
5. Coșteiu de Sus (1548)
6. Groși (1596)
7. Nemeșești (1427)
8. Sintești (1511)
9. Zorani (1597)

43. MAȘLOC
1. **Mașloc** (1326)
2. Alioș (1334)
3. Fibiș (1234)
4. Remetea Mică (1471)

44. MĂNĂȘTIUR
1. **Mănăștiur** (1427)
2. Pădurani (?)
3. Remetea-Luncă (1514-1516)
4. Topla (1514-1516)

45. MORAVIȚA
1. **Moravița** (1333)
2. Dejan (1717)
3. Gaiu Mic (1597)
4. Stamora Germană (1828)

46. MOȘNIȚA NOUĂ
1. **Mošnița Nouă** (1954)
2. Albina (1925)
3. Mošnița Veche (1333)
4. Rudicica (1956)
5. Urseni (1723-1725)

47. NĂDRAG
1. **Nădrag** (1364)
2. Crivina (1470)

48. NIȚCHIDORF
1. **Nițchidorf** (1370)
2. Blajova (1462)
3. Duboz (1333)

49. OHABA LUNGĂ
1. **Ohaba Lungă** (1440)
2. Dubești (1514-1516)
3. Ierșnic (1454)
4. Ohaba Română (1427)

50. ORȚIȘOARA
1. **Orțișoara** (1318)
2. Călacea (1339)
3. Cornești (1332)
4. Seceani (1256)

51. PECIU NOU
1. **Peciu Nou** (1333)
2. Diniaș (1723-1725)
3. Sânmartinu Sârbesc (1333)

52. PERIAM
1. **Periam** (1333-1335)
2. Pesac (1399)

53. PIETROASA
1. **Pietroasa** (1514-1516)
2. Crivina de Sus (1514-1516)
3. Fărășești (1548)
4. Poieni (1514-1516)

54. PIȘCHIA
1. **Pișchia** (1333)
2. Bencecu de Jos (1447)
3. Bencecu de Sus (1471)
4. Murani (1318)
5. Sălciua Nouă (întemeiat în 1925)

55. RACOVIȚA
1. **Racovița** (1447)
2. Căpăt (1447)
3. Drăgoiești (1365)
4. Ficătar (1320)
5. Hitiaș (1462)
6. Sârbova (1717)

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

56. RECAŞ
1. **Recaş** (1359)
2. Bazoş (1783)
3. Herneacova (1349)
4. Izvin (1333)
5. Nadăş (1717)
6. Petrovaselo (1359)
7. Stanciova (1456)

57. REMETEA MARE
1. **Remetea Mare** (1333)
2. Bazoşu Nou (1854)
3. Bucovăţ (1828)
4. Ianova (1333)

58. SACOŞU TURCESC
1. **Sacoşu Turcesc** (1321)
2. Berini (1333)
3. Icloda (1717)
4. Otveşti (1868)
5. Stamora Română (1407-1411)
6. Uliuc (1723-1725)
7. Unip (1334)

59. SATCHINEZ
1. **Satchinez** (1230)
2. Bărăteaz (1411)
3. Hodoni (1480)

60. SĂCĂLAZ
1. **Săcălaz** (1392)
2. Beregsău Mare (1335)
3. Beregsău Mic (1317)

61. SÂNANDREI
1. **Sânandrei** (1333)
2. Carani (1717)
3. Covaci (întemeiat în 1843)

62. SÂNMIHAIU ROMÂN
1. **Sânmihaiu Român** (1327)
2. Sânmihaiu German (1333)
3. Utvin (1333)

63. SÂNPETRU MARE
1. **Sânpetru Mare** (1333)
2. Igriş (1191)
3. Saravale (1333)

64. SECAŞ
1. **Secaş** (1440)
2. Checheş (1440)
3. Crivobara (1440)
4. Vizma (1440)

65. ŞAG
1. **Şag** (1333)
2. Parţa (1334)

66. ŞTIUCA
1. **Ştiuca** (1585)
2. Dragomireşti (1439)
3. Oloşag (1437)
4. Zgribeşti (1584)

67. TEREMIA MARE
1. **Teremia Mare** (1256)
2. Nerău (sec. 16)
3. Teremia Mică (întemeiat în 1769)

68. TOMEŞTI
1. **Tomeşti** (1597)
2. Baloşeşti (1548)
3. Colonia Fabricii (1913)
4. Luncanii de Jos (1365)
5. Luncanii de Sus (1365)
6. Românești (1464)

69. TOPOLOVĂŢU MARE
1. **Topolovăţu Mare** (1717)
2. Cralovăţ (1723-1725)
3. Ictar-Budinţi (1365)
4. Iosifalău (1882)
5. Suştra (1717)
6. Topolovăţu Mic (1783)

70. TORMAC
1. **Tormac** (1828)
2. Cadar (1717)
3. Şipet (1462)

71. TRAIAN VUIA
1. **Sudriaş** (1371-1372)
2. Jupani (1446)
3. Săceni (1596)
4. Surducu Mic (1511)
5. Susani (1596)
6. Traian Vuia (1364-Bozsorfö)

72. UIVAR
1. **Uivar** (1851)
2. Iohanisfeld (1805)
3. Otelec (1828)
4. Pustiniş (întemeiat în 1767)
5. Răuţi (întemeiat în 1843)
6. Sânmartinu Maghiar (1333)

73. VARIAŞ
1. **Variaş** (1333)
2. Gelu (1454)
3. Sânpetru Mic (întemeiat în 1843)

74. VICTOR VLAD DELAMARINA
1. **Victor Vlad Delamarina** (1717 - Satu Mic)
2. Herendeşti (1650)
3. Honorici (1371-1372)
4. Pădureni (1954)
5. Petroasa Mare (sec. 18)
6. Pini (1954)
7. Visag (1369)

75. VOITEG
1. **Voiteg** (1322)
2. Folea (1341)

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TIMIŞ-CERNA, culoar depresionar de origine tectonică (scufundarea tectonică a avut loc în Miocen) situat în SV României, între M-ţii Ţarcu, Cernei, Mehedinţi (Carpaţii Meridionali) la E şi M-ţii Semenic şi Almăj (Carpaţii Occidentali) la V, cu o extindere de c. 80 de km lungime pe direcţie N-S şi o lăţime ce variază între 6 şi 10 km. Se prezintă sub forma unei clepsidre asimetrice, cu un sector mai larg în partea de N-NV (Depr. Caransebeş), drenat de cursul superior al râului Timiş, şi altul mai îngust în S (Depr. Domaşnea-Mehadia), străbătut de râul Mehadica şi, în continuare, de Cerna. Cele două sectoare sunt separate prin pasul Poarta Orientală (sau Domaşnea), situat la 540 m alt. Relieful este reprezentat printr-o treaptă mai înaltă, colinară, cu înălţimi de 400-550 m, şi alta mai joasă şi mai uniformă, cu alt. de 200-400 m, formată de terasele şi luncile râurilor. În extremitatea nordică, culoarul **T.-C.** are o deschidere foarte largă, cu aspect de pâlnie, unde câmpia interferează treptat cu dealurile şi cu muntele, pătrunzând sub forma unor golfuri. Tot în această zonă, se întrepătrunde către NE cu culoarul Bistrei. Clima culoarului **T.-C.** este blândă (temp. medie anuală este de 10°C), cu precipitaţii moderate (700-800 mm anual). Vegetaţia naturală este reprezentată prin păduri de fag şi de gorun; pe versanţii stâncoşi ai munţilor care mărginesc acest culoar apar şi unele elemente specific submediteraneene: liliac, scumpie etc. Cea mai mare parte a supr. este ocupată de culturi agricole (grâu, porumb), de întinse livezi de meri, pruni, peri, nuci ce alternează cu spaţii largi de păşuni şi fâneţe. Culoarul **T.-C.**, cunoscut în literatura de specialitate şi cu denumirea de culoarul *Caransebeş-Mehadia,* este considerat de către geografi şi geologi ca linie de demarcaţie între Carpaţii Meridionali şi Carpaţii Occidentali. Prin acest culoar se asigură legăturile rutieră şi feroviară între Banat şi Oltenia. Turism de tranzit.

TIMIŞENI, Mânăstirea ~ → Şag.

TIMIŞEŞTI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 5 sate, situată în culoarul Moldovei, în lunca şi pe terasele de pe dr. râului Moldova, în zona de confl. cu Ozana; 3 828 loc. (1 iul. 1997): 1 871 de sex masc. şi 1 957 fem. Nod rutier. Herghelie (în satul Dumbrava). Satul Timişeşti apare menţionat prima oară într-un uric (act de proprietate) din 24 apr. 1434. Cod poştal: 5630.

TIMIŞOARA 1. Câmpia Timişoarei, subunitate a Câmpiei Timişului, situată în partea central-estică a acesteia, între Câmpia Vingăi (la N), prelungirile Pod. Lipovei (la NE) şi câmpiile Lugojului (la E), Bârzavei (la SE), Banlocului (la S-SV) şi Beregsăului (la V-NV). Este o câmpie joasă, în cadrul căreia se remarcă o scufundare lentă, fapt ce explică prezenţa unor aluviuni vechi şi a unor formaţiuni loessoide sub o cuvertură de aluviuni recente rezultate din acţiunea revărsărilor şi a divagărilor râurilor care o străbat. Datorită acestor divagări, la 2-3 m deasupra nivelului general al câmpiei s-au format unele înălţimi aluviale cu caracter insular, printre care se remarcă înălţimea („insula" cum o denumesc documentele vechi) pe care s-a construit Cetatea Timişoarei (la începutul sec. 13). În sec. trecute, în jurul acesteia se aflau numeroase mlaştini, întreţinute şi de prezenţa pânzei freatice foarte aproape de supr. Începând din sec. 18, aceste zone mlăştinoase au fost supuse unor lucrări complexe (desecări, îndiguiri, asanări, construirea canalului Bega, în perioada 1727-1760 etc.), care au permis transformarea lor în terenuri agricole roditoare.

2. Municipiu în extremitatea de V a României, reşed. jud. Timiş, situat în câmpia omonimă, la 90 m alt., pe canalul Bega, la 45 km E de graniţa cu Iugoslavia; 334 098 loc. (1 iul. 1997): 158 727 de sex masc. şi 175 371 fem. Este cel mai mare oraş din Banat şi al patrulea (ca nr. de locuitori) din ţară, după Bucureşti, Iaşi şi Constanţa. Supr. 49,85 km^2; densitatea: 6 702 loc./km^2. Important nod feroviar (8 linii de c.f.) şi rutier al ţării. Aeroport internaţional (inaugurat la 1 nov. 1980). **T.** este unul dintre cele mai însemnate centre economice, cultu-

Timişoara (2). Primăria municipală

ral-științifice, de învățământ, bancar, comercial, de transport și turistic al României. Are două centrale electrice și de termoficare (una intrată în funcțiune în 1952 și alta în 1980) și numeroase întreprinderi industriale în cadrul cărora se produc: excavatoare gigant pentru expl. cărbunelui la suprafață, poduri rulante, tractoare, autocisterne, autovehicule, mașini agricole (de recoltat, de curățat și de sortat semințe), material rulant feroviar și rutier, tramvaie, motoare Diesel, motoare electrice și asincrone, motopompe, centrale telefonice, produse chimice (coloranți, detergenți, lacuri și vopsele), electrotehnice (microcalculatoare, contoare electrice monofazate și trifazate, aparate de măsură și control, acumulatoare, baterii etc.) și de larg consum (fiare electrice de călcat, aspiratoare, reșouri electrice, obiecte pentru iluminat electric etc.), aparatură și instrumente optice, materiale fotografice, mobilă, rechizite școlare, chibrituri, prefabricate din beton, conf., tricotaje,

Timișoara (2). Hotel „Continental"

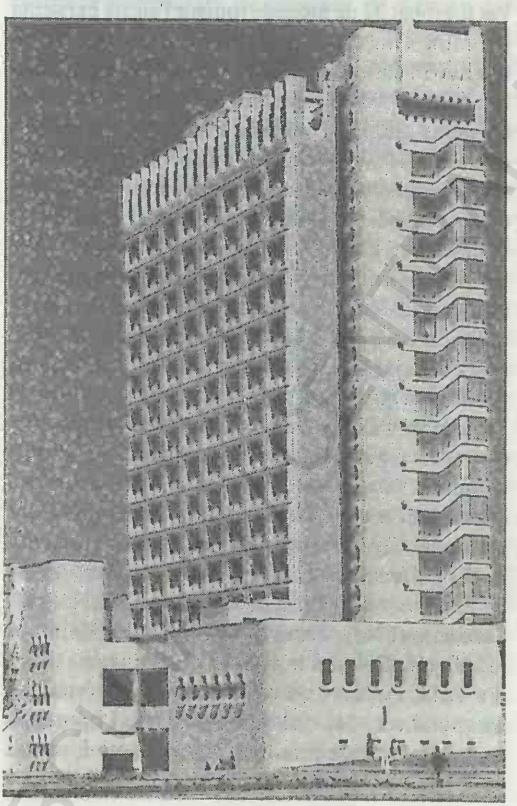

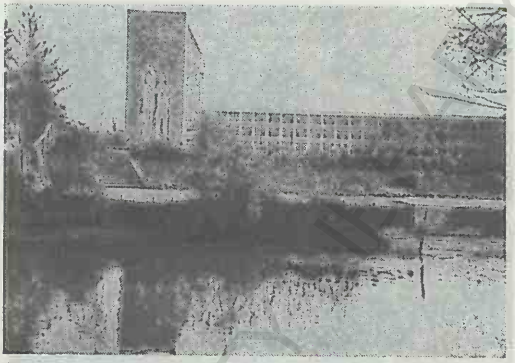

Timișoara (2). Universitatea

fire din lână și bumbac, țesături din bumbac, lână și mătase, încălțăminte (renumitele produse „Guban"), obiecte de îmbrăcăminte din blană și piele, pălării (din 1899), piele artificială, produse cosmetice și de marochinerie, jucării, produse alim. (zahăr, ulei vegetal, preparate din carne și lapte, conserve, paste făinoase, dulciuri, printre care se remarcă cele fabricate de firma „Kandia" datând din anul 1890, țigarete, bere etc.). Tipografie. La T. își desfășoară activitatea o filială a Academiei Române, o universitate de stat (înființată la 27 sept. 1962 și numită după 1990 Universitatea de Vest) și alte șase instituții de învățământ superior de stat (Universitatea de Medicină și Farmacie, Universitatea de Științe Agricole a Banatului, Universitatea Tehnică — continuatoare a Institutului Politehnic înființat la 10 nov. 1920 ș.a.), cu un total de 47 de facultăți (în anul școlar 1996-1997), în cadrul cărora studiau 27 520 studenți sub îndrumarea a 1 654 profesori, apoi trei universități particulare cu 15 facultăți, 4 743 studenți și 243 profesori (1996–1997), trei teatre dramatice de stat (Teatrul Național „Mihai Eminescu", Teatrul German de Stat, Teatrul Maghiar de Stat), un Teatru de operă și balet (inaugurat la 30 mart. 1946), un Teatru de marionete și păpuși, o filarmonică de stat („Banatul", fundată la 15 apr. 1947), un ansamblu de cântece și dansuri („Banatul"), două posturi locale de radio-emisie („Radio Timișoara", inaugurat la 5 mai 1955 și „Radio Vest", în 1990) și cinci de televiziune de stat și particulare (inaugurate după 1990), un observator astronomic, o Bursă de mărfuri (inaugurată la 11 mart. 1994), șase sucursale ale Băncii Naționale a României și

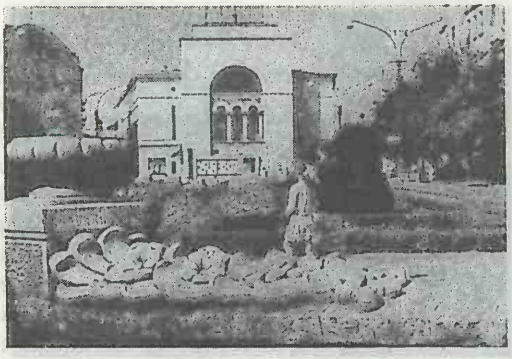

Teatrul de operă şi balet

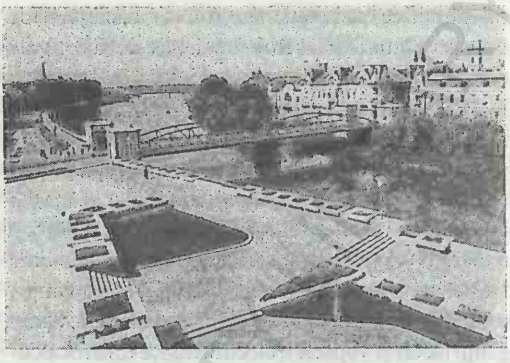

Faleza râului Bega

Timişoara (2)

cinci sucursale ale unor bănci particulare, numeroase biblioteci (între care cea mai importantă este Biblioteca judeţeană, f. 1904, cu 668 254 vol., în 1994), cinematografe, case de cultură, muzee (Muzeul Banatului, f. 1872, reorganizat în 1949, cu secţii de arheologie, istorie, artă, etnografie, ştiinţele naturii; Muzeul satului bănăţean ş.a.), cinci galerii de artă, patru societăţi corale („Carmina Dacica", „Sabin Drăgoi", „Bela Bártok" „Sursum-Corda"), 23 de case editoriale de stat şi particulare (între care se remarcă „Facla"), redacţiile ziarelor cotidiene „Renaşterea bănăţeană", „Timişoara", „Temesvár Uj Szo" (în limba maghiară), „Vest Matinal", „Banater Zeitung" (în limba germană) ş.a. La **T.** au loc anual Festivalul internaţional de folclor (din 1989) şi Festivalul dramaturgiei româneşti (din 1991). Oraşul **T.** deţine multe priorităţi pe plan naţional: primul teatru din **T.** a luat fiinţă în 1753, prima linie de tramvai cu cai (6 km lungime) a fost inaugurată la 8 iul. 1869 (fiind primul oraş din România şi al cincilea din lume care a folosit tramvaiele ca mijloc de transport în comun), primul tramvai electric la 27 iul. 1899, iar primele linii de troleibuz la 15 nov. 1942. Totodată, **T.** este primul oraş din România în care a fost introdus (1855) iluminatul public cu gaz şi primul oraş din Europa iluminat public cu electricitate (12 nov. 1884), precum şi primul oraş din România care a beneficiat de o linie de telegraf (1853), între Viena — Timişoara şi Sibiu. **Istoric.** Cele mai vechi urme ale existenţei şi activităţii umane descoperite în perimetrul municipiului **T.** datează din Neolitic (unelte, arme, podoabe etc.). În milen. 2 î.Hr., în această zonă exista o aşezare locuită de triburi ale tracilor de Nord (sanctuare ale acestora au fost identificate în punctul Pădurea Verde), care s-a dezvoltat neîntrerupt. Urme ale culturii materiale geto-dacice (milen. 1 î.Hr.), descoperite în arealul oraşului, sunt reprezentate în special prin cuţite din fier şi monede romane care circulau în Dacia. Descoperirile arheologice şi monetare (în 1899 s-au găsit într-un vas îngropat 32 de monede romane) atestă existenţa pe vatra Timişoarei a mai multor aşezări rurale romane în cartierele actuale Fabric, Mehala, Calea Aradului. O serie de mărturii arheologice dovedesc existenţa aşezării Timişoara în sec. 10, dar aceasta este amintită indirect şi într-un act din 1177 în care se consemnează printre demnitari un anume Pancracius, „comes Temisiensis" (comite al Timişului). Unii cercetători devansează data atestării documentare, afirmând că prima menţiune a Timişoarei este cuprinsă într-un act din 1138, dar majoritatea autorilor unor lucrări referitoare la Banat şi Timişoara consideră că localitatea apare atestată pentru prima oară într-un act din 1212, cu numele *Castrum Timisiensis* (sau *Castrum regium Themes*). Ulterior, este consemnată frecvent în documente, cu diferite denumiri: *Terra castri de Tymes* (1266), specificându-se că aceasta avea o cetate puternică şi bogată; *Datum in Temeswar (Themeswar* sau *Temuswar)* în 1315; *Themesuar* (1318); *Castrum nostrum (regis) de Thumuswaar* (1323); *Plebanus de Temes* (1334), *Temesvar* (1349), *Temişvar* (1441-1444), *Timeswar* (1560) etc. Distrusă în mare parte de invazia tătară din 1241, aşezarea s-a refăcut repede, devenind la începutul sec. 14 unul dintre cele mai importante centre economice şi militare ale Banatului, pentru ca în 1342 să fie menţionată ca oraş. În 1307, Carol I

Robert de Anjou, regele Ungariei, a poruncit să se construiască aici un castel, pe o înălțime aflată la S de cetate. În prima jumătate a sec. 15, dezvoltarea orașului a fost încurajată și susținută de voievodul Iancu de Hunedoara, care a refăcut fortificațiile vechii cetăți (construită la începutul sec. 13) și a amplificat (1441-1443) castelul Huniazilor (edificiu ridicat la începutul sec. 14 de Carol I Robert de Anjou). La 15 iul. 1514, în apropiere de **T.**, s-a desfășurat bătălia decisivă în timpul căreia răsculații conduși de Gheorghe Doja au fost înfrânți de armata voievodului Transilvaniei, Ioan Zápolya, conducătorii răscoalei fiind prinși și executați prin metodele cele mai crude de tortură (20 iul. 1514). Cucerit de turci la 26 iul. 1552, orașul a fost transformat timp de 164 de ani în reșed. pașalâcului Timișoara, perioadă în care a devenit un oraș mare, în care funcționau o universitate musulmană și numeroase prăvălii, s-au pavat străzile cu lemn, s-au construit băi turcești, hanuri, școli ș.a. La 18 oct. 1716, garnizoana otomană a fost alungată de trupele austriece comandate de Eugeniu de Savoia, iar orașul **T.** a devenit capitala Banatului Timișoarei și ulterior a Comitatului Timișoara, administrat de austrieci ca domeniu al Coroanei habsburgice. În perioada 1724-1765, austriecii au ridicat la **T.** o nouă cetate, de tip Vauban (demolată în sec. 19), între 1727 și 1760 au efectuat vaste lucrări de îndiguire și canalizare a râului Bega, de desecare a zonelor mlăștinoase pentru a facilita extinderea orașului, au construit Primăria (1731–1734), în stil baroc, catedrala romano-catolică (1736-1773, cu întreruperi), un spital militar (1730) ș.a., astfel încât, în 1780, **T.** a fost declarat oraș regal liber. În prima jumătate a sec. 18, la **T.** au fost colonizate numeroase familii de șvabi. În sec. 19, orașul cunoaște o dezvoltare ascendentă din punct de vedere economic, demografic, urbanistic, comercial etc., ajungând la sf. sec. 19 un centru industrial dezvoltat, cu numeroase dotări urbanistice (iluminat electric public, rețea telefonică și de transport în comun cu tramvaiul etc.), în care funcționau peste 60 de fabrici, c. 1 200 de magazine și în care locuiau c. 70 000 de oameni (față de 17 669 loc. în 1850). La 1 dec. 1918, o dată cu revenirea Transilvaniei și Banatului la România, **T.** iese de sub autoritatea Imperiului Austro-Ungar, care pusese stăpânire pe aceste locuri în 1867. În timpul celui de-al doilea

Aspect din timpul evenimentelor din dec. 1989 (Piața Operei, 22 dec. 1989) **Timişoara (2).** Piața Revoluției

război mondial, armata română a desfășurat lupte grele pentru apărarea orașului **T.** în fața ofensivei hitleristo-horthyste (12-13 sept. †944). Nemulțumirile populației, acumulate în perioada celor 45 de ani de comunism, au atins apogeul la mijlocul lunii dec. 1989, când au început puternice manifestații îndreptate împotriva regimului. În noaptea de 15 spre 16 dec. 1989, autoritățile comuniste au încercat să-l evacueze cu forța din locuința sa pe pastorul reformat Tökes László, dar populația orașului a ripostat. Forțele de ordine, fidele regimului Ceaușescu, au intervenit cu brutalitate, evenimentele amplificându-se cu repeziciune, determinând declanșarea unor manifestații pașnice de stradă în dimineața zilei de 16 dec., prin care se cerea răsturnarea de la putere a lui Nicolae

Ceaușescu și înlăturarea regimului comunist. Timp de șapte zile în T. au avut loc adevărate masacre (96 de morți și sute de răniți). Orașul T. a fost declarat municipiu la 17 febr. 1968 și oraș-martir la 12 ian. 1990. **Monumente:** castelul Huniazilor (construit în anii 1307-1318 din inițiativa lui Carol I Robert de Anjou, refăcut și amplificat de voievodul Iancu de Hunedoara în perioada 1443-1447 și restaurat între 1852 și 1856), găzduiește în prezent Muzeul Banatului; Bastionul Cetății și fragmente de ziduri ale cetății (sec. 15-18, restaurate în anii 1971-1972); casa prințului Eugeniu de Savoia (1717); clădirea Primăriei vechi, construită în anii 1731-1734, în stil baroc, după planurile arhitectului italian Pietro del Bonzo, inaugurată la 15 febr. 1735, restaurată în 1782 și apoi în 1935, când i-a fost schimbat complet aspectul prin înlocuirea ornamentațiilor baroce cu altele în stilul Renașterii; Catedrala romano-catolică, zidită în perioada 1736-1774 (cu unele întreruperi din cauza epidemiei de ciumă), în stil clasic (cu elemente decorative baroce), după planurile arhitectului vienez Josef Emanuel Fischer von Erlach, fiul lui Johann Bernhard Fischer von Erlach (cel care a construit palatul imperial Schönbrunn din Viena). Catedrala păstrează picturi murale interioare executate de Josef Schof și Michael Unterberger, precum și o orgă cu motor electric construită în 1906. Clopotul catedralei (1 160 kg) a fost turnat la Buda în 1763; palatul „Deschau" (1735, renovat în 1802), în stil neoclasic; palatul Episcopal romano-catolic (1743-1752, renovat în 1809), în stil baroc; claustrul Mânăstirii franciscane (1733-1736), azi sediul Școlii populare de artă; biserica sârbească având hramul „Sfântul Gheorghe", în stil baroc (1745-1755, cu unele refaceri din anii 1791-1792 și picturi murale interioare executate de Constantin Daniel între 1834 și 1843); biserica romano-catolică având hramul „Sfânta Ecaterina", construită în anii 1752-1755 după planurile arhitectului Johann Lechner în stil baroc, cu elemente renascentiste (cu unele intervenții din 1896). Biserica posedă o orgă

Timișoara (2)

Catedrala ortodoxă „Sfinții Trei Ierarhi"

Catedrala romano-catolică

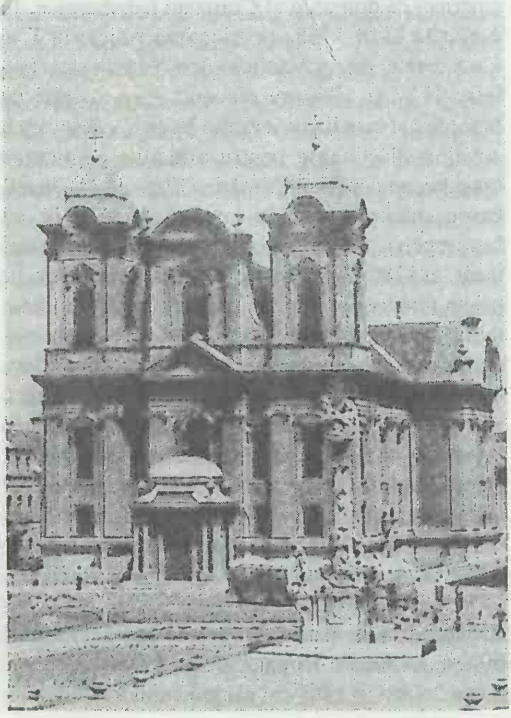

pneumatică cu 30 de registre; palatul Prefecturii, construit în 1754, în stil baroc, după planurile arhitectului J. Klein, renovat în anii 1774 și 1885, azi sediul Muzeului de Artă; biserica Mizericordienilor (1735-1737, cu unele refaceri din 1851); biserica greco-catolică având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1763); biserica romano-catolică „Iosefin" (1774); biserica sârbească având hramul „Sfântul Nicolae" (1792-1796, pictată în anii 1819=1820 de Nicola Aleksić); bisericile din lemn, cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1774), strămutată din satul Hodoș, și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), strămutată din satul Tupla; Palatul Dicasterial (350 de camere), construit în anii 1850-1854, în stilul Renașterii (imită palatul Strozzi din Florența), declarat monument de arhitectură; cazinoul militar (1788), azi Casa Armatei; clădirea spitalului militar (1764-1766, cu modificări din 1817-1818); Sinagogă (1863-1865), construită după planurile arhitectului Ignaz Schumann); clădirea Teatrului Național, construită în perioada 1874-1877 după planurile arhitecților Ferdinand Fellner și Hermann Helmer, cu unele refaceri din 1923 efectuate sub conducerea arhitectului Duiliu Marcu; biserica română ortodoxă cu hramul „Sfântul Ilie", construită în 1911 după planurile arhitectului Ion Niga și pictată în 1913 de Ion Zaicu; catedrala ortodoxă a Mitropoliei Banatului, cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi", construită în perioada 20 dec. 1936-1946 (sfințită la 6 oct. 1946 în prezența regelui Mihai I) după planurile arhitectului Ion Trajanescu (constructor: Tiberiu Eremie), are 63 m lungime, 32 m lățime și 83,7 m înălțime (turla principală). Catedrala păstrează picturi murale interioare originare, executate în tempera și ulei de Atanasie Demian. În pronaosul catedralei se află racla cu moaștele Sfântului Ierarh Iosif cel Nou, adusă în 1956 de la Mânăstirea Partoș. Catedrala posedă șapte clopote, cu o greutate totală de 8 000 kg, armonizate de compozitorul Sabin Drăgoi; monumentul „Sfânta Treime" (1740, restaurat în 1994-1995); statuile Sfintei Maria și Sfântului Ioan Nepomuk, realizate în 1756 de sculptorii Blim și Wasserburger; statuia „Lupa capitolină" dăruită (în 1926) Timișoarei de către municipalitatea Romei; bustul lui Victor Babeș, operă a sculptorului Romulus Ladea; Biserica martirilor (în construcție din 1994). Cod poștal: 1900.

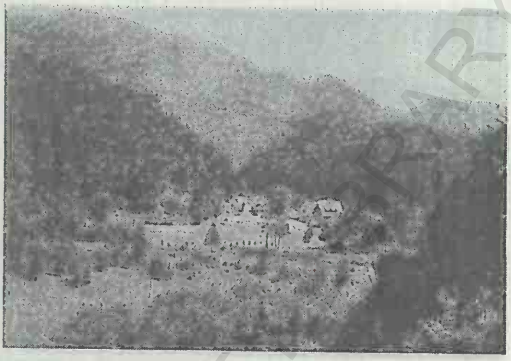

Timișu de Sus. Vedere generală

TIMIȘU DE SUS, localitate componentă a orașului Predeal (jud. Brașov), situată pe cursul superior al râului Timiș, la poalele de SV ale masivului Piatra Mare și cele de SE ale masivului Postăvaru, la 820 m alt., pe artera de intensă circulație feroviară și rutieră Ploiești—Predeal—Brașov, la 16 km S de municipiul Brașov și 9 km N de Predeal. Haltă de c.f. Stațiune climaterică și de odihnă de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de munte, tonic, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 15°C) și ierni friguroase (în ian. medii termice de –4,5°C). Temp. medie anuală este de 5,5°C, iar cantitatea de precipitații însumează, în medie, 900 mm anual. Nebulozitate ridicată. Aflată în mijlocul unor păduri de conifere și străjuită de cele două masive muntoase cu farmec aparte, stațiunea **T. de S.** beneficiază de aer curat, lipsit de praf și alergeni, de o presiune joasă a atmosferei și o ionizare accentuată a acesteia, precum și de o liniște deplină — factori ce contribuie la petrecerea unei vacanțe reconfortante sau la tratarea nevrozelor astenice, a stărilor de debilitate, de surmenaj fizic și intelectual și a unor afecțiuni respiratorii (rinite, traheite, bronșite cronice). Motel. Punct de plecare spre cabanele Poiana Secuilor, Trei Brazi, Pârâul Rece ș.a. și spre masivele Piatra Mare și Postăvaru. Cod poștal: 2217.

TIMIȘU SEC → **Timiș (3).**

TINCA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Miersigului cu Câmpia Cermei, la 131 m alt., pe ambele maluri ale Crișului Negru, la 36 km S de municipiul Oradea; 7 953 loc. (1 iul. 1997): 4 008 de sex masc. și 3 945

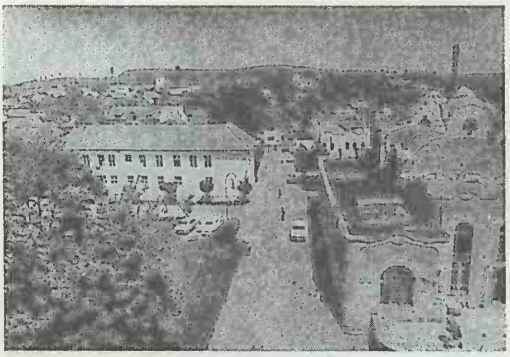

Tinca. Vedere generală

fem. Stație (în satul Tinca) și halte de c.f. (în satele Gurbediu și Râpa). Nod rutier. Expl. de balast. Prelucr. lemnului; produse alim. Creșterea bovinelor și a ovinelor. Muzeu de științe naturale. Stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat moderat de câmpie, influențat ușor de circulația maselor de aer oceanice, mai umede, din vest. Temp. medie anuală este de 10,5°C (în iul. medii termice de 21°C, iar în ian. de –2°C), iar precipitațiile atmosferice însumează c. 700 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul de cruțare și izv. cu ape minerale bicarbonatate, calcice, magneziene, sodice, slab carbogazoase, hipotone. Apele minerale de aici sunt recomandate pentru tratarea bolilor tubului digestiv (gastrite cronice hiperacide, ulcere gastrice și duodenale, colite cronice nespecifice, constipație cronică), a afecțiunilor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică, pancreatită cronică, sechele după îndepărtarea chirurgicală a vezicii biliare), a celor metabolice și de nutriție (diabet, hiperuricemie, gută cu manifestări articulare) etc. Buvete pentru cură internă cu ape minerale. În satul Tinca, menționat documentar, prima oară, în 1338, cu numele *Tenky*, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae" (1743), strămutată aici din satul Sohodol. În arealul com. **T.** se află rezervația naturală Poiana cu narcise de la Goroniște. Cod poștal: 3685.

TINOSU, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Ploieștiului cu Câmpia Gherghiței, pe dr. râului Prahova; 2 536 loc. (1 iul. 1997): 1 231 de sex masc. și 1 305 fem. Nod rutier. Pe terit. satului Tinosu au fost descoperite (1869, 1923-1924) vestigiile unei așezări datând din a doua perioadă a Epocii bronzului (milen. 2-1 î.Hr.) și ale unei așezări getodacice de tip dava, fortificată cu val de pământ ars, de c. 2 m înălțime și cu șanț, identificată ipotetic cu așezarea *Tiason* (sec. 2 î.Hr.-1 d.Hr.), situată, potrivit coordonatelor lui Ptolomeu, în partea de V a Munteniei. Aici au fost găsite fragmente ceramice, un coif grecesc din bronz, un fragment dintr-o cupă de sticlă policromă, piciorul unui candelabru grecesc din bronz ș.a. Cod poștal: 2018.

TINOVU GĂINA, Rezervația ~ → Moldova-Sulița.

TINOVU MARE → Poiana Stampei.

TIREAM, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Carei cu Câmpia Ierului, pe dr. cursului superior al Ierului și pe râul Sânmiclăuș; 2 397 loc. (1 iul. 1997): 1 165 de sex masc. și 1 232 fem. Stație de c.f. (în satul Tiream). Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante de nutreț, legume etc. Creșterea bovinelor. Satul Tiream apare menționat documentar, prima oară, în 1215. În satul Vezendiu, atestat documentar în 1262, se află o biserică ortodoxă datând din 1700. Cod poștal: 3835.

TISA, râu, afl. stg. al Dunării pe terit. Iugoslaviei, în amonte de Belgrad; 960 km. Izv. din Carpații Păduroși (Ucraina) și formează, în cursul superior, pe o distanță de 62 km (între com. Bistra și Remeți, jud. Maramureș) granița între România și Ucraina. La intrarea în România (pe terit. com. Bistra), supr. bazinului râului **T.** este de 1 210 km^2, iar la ieșire (în arealul com. Remeți) de 6 345 km^2. În acest sector, **T.** primește pe stg., ca afl. direcți, râurile Vișeu, Iza și Săpânța, iar debitele ei medii multianuale cresc de la 35 m^3/s în amonte de confl. cu Vișeu la c. 150 m^3/s în aval de confl. cu Săpânța. Râurile din partea de V a României (Someș, Barcău, Crișu Repede, Crișu Negru, Crișu Alb, Mureș și Bega) fac parte din bazinul hidrografic al Tisei.

TISĂU, com. în jud. Buzău, alcătuită din 11 sate, situată în Subcarpații Buzăului, în Depr. Nișcov, la poalele de S ale Dealului Ciolanu și cele de N ale Dealului Istrița, pe râul Nișcov; 5 226 loc. (1 iul. 1997): 2 591 de sex masc. și 2 635 fem. Reșed. com. este satul *Izvoru*. Expl. de petrol și gaze naturale. Centru de rotărit. Pe Dealul Ciolanu se află

Mânăstirea Ciolanu (de călugări), cu o biserică mică, având hramul „Sfântul Gheorghe", zidită în 1590 și pictată la interior în 1860 și o biserică mare, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel", construită în 1828 prin osârdia Episcopului Chesarie. În 1854, biserica mare a fost distrusă de un incendiu, fiind refăcută și repictată în frescă în 1862 de Nicolae Teodorescu Pitarul. În 1934, peste pictura anterioară a fost executată o altă pictură, în ulei, de Nicolae Șolescu, iar în 1984 această ultimă pictură a fost restaurată de un colectiv condus de Ioan Neagoe. Mânăstirea posedă un Muzeu de artă religioasă, cu colecții de cărți vechi și obiecte de cult, icoane (trei dintre ele sunt pictate de Gheorghe Tattarescu în 1886). Într-o poiană de lângă Mânăstirea Ciolanu se află și o parte din lucrările de sculptură în aer liber aparținând Taberei de sculptură de la Măgura (inaugurată în 1969). În arealul satului Grăjdana se află Mânăstirea „Barbu" (de maici), cu biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", ctitorie din 1668 a lui Barbu Bădeanu, complet modificată în anii 1890-1895 și refăcută între 1991 și 1994. Clădirile stăreției datează din 1669. Mânăstirea Barbu a fost desființată de autoritățile comuniste în 1959 și reînființată în 1990; în satul Haleș există biserica având hramul „Sfântul Dumitru" (1632). Cod poștal: 5136.

TISEȘTI → **Târgu Ocna.**

TISMANA 1. Depresiunea Tismana-Celei, depresiune submontană în partea de N a Oltenici, parte componentă a Depresiunii Subcarpatice Oltene, situată în lungul văii superioare a râului Tismana, la poalele de SV ale M-ților Vâlcan și cele de N ale Dealului Sporești. Subsolul acestui compartiment depresionar este format din depozite sedimentare de pietrișuri și nisipuri, precum și din argile, iar relieful major este reprezentat prin terase și lunci. Partea centrală a Depr. **T.-C.** are un caracter subsident, în cuprinsul ei remarcându-se o mică piață de adunare a apelor. Clima blândă, de adăpost, justifică prezența aici a castanului comestibil și mojdreanului.

2. Com. în jud. Gorj, alcătuită din 11 sate, situată în Depr. Tismana-Celei, la poalele de SV ale M-ților Vâlcan și cele de N ale Dealului Sporești, pe cursul superior al râului Tismana, la 27 km V-NV de municipiul Târgu Jiu; 8 590 loc. (1 iul. 1997): 4 214 de sex masc. și 4 376 fem. Expl. de lignit. În arealul com. **T.**, pe cursul superior al râului Tismana, se află două hidrocentrale (una cu o putere instalată de 106 MW, dată în folosință în 1983, și alta de 3 MW, intrată în funcțiune în 1985), care fac parte din complexul hidrotehnic și energetic Cerna—Motru—Tismana. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Centru de prelucr. primară a lânii și de conf. textile. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Păstrăvărie. Zonă de interes cinegetic. Vestit centru de produse artizanale (covoare oltenești). Muzeu de artă religioasă cu colecții de icoane, obiecte de cult, carte veche românească, veșminte etc. La N de satul Tismana, pe culmea Stermina din M-ții Vâlcan, în apropiere de cascada Gurnia (cu o cădere de 40 m), se află complexul monahal Tismana (de maici), construit în anii 1375-1378 prin osârdia călugărului grec Nicodim (venit în Țara Românească, probabil, în 1359), cu sprijinul domnului Vladislav I (Vlaicu). Biserica inițială, realizată din lemn de tisă (numită Biserica de Tisă, de la care derivă numele actual al mânăstirii), a fost înzestrată de domnul Vladislav I și sfințită în 1378. În 1383, domnul Radu I a început construirea unei biserici de zid (pe locul celei din

Tismana (2). Biserica „Adormirea Maicii Domnului a Mânăstirii Tismana

Vedere de ansamblu a complexului monahal **Tismana (2)**
Turnul de poartă al Mânăstirii Tismana

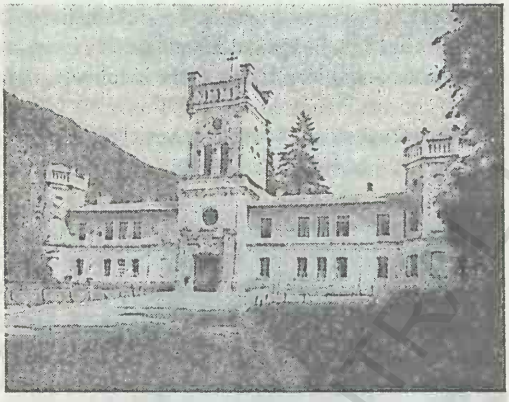

Tismana (2). Căţuie lucrată la Mânăstirea Tismana (1508-1512)

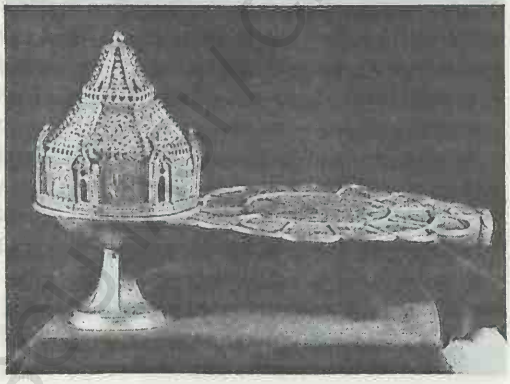

lemn) pe care a terminat-o fiul său, Dan I, în 1385. În sec. 14-15, Mânăstirea **T.** a fost posesoarea celui mai întins domeniu mânăstiresc din Ţara Românească. Prădată şi pustiită de nenumărate ori, biserica Mânăstirii **T.** a fost reconstruită în anii 1495-1508, prin grija domnului Radu cel Mare, fiind cel mai reprezentativ monument de arhitectură muntenească de la începutul sec. 16. În anii 1540-1542, biserica a fost refăcută în întregime de domnul Radu Paisie, iar în perioada 1564-1566, în timpul domniei lui Petru cel Tânăr, zugravul Dobromir cel Tânăr din Târgovişte a executat picturile (în frescă) din pronaos. Naosul a fost pictat în 1732 de o echipă de zugravi condusă de Ranite Grigorie, iar pronaosul a fost repictat în 1766 de zugravul Dumitru Diaconu. Iconostasul a fost realizat în 1742 de meşterul Ghenadie. Înfăţişarea actuală a bisericii, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", datează din anii 1844-1849, când domnul Gheorghe Bibescu a transformat-o în stil neogotic, construind-şi alături de biserică, un conac pentru reşed. sa de vară (conacul a fost distrus de un incendiu în 1861, care a afectat şi biserica). Reparată după incendiul din 1861, biserica a mai fost supusă unor ample lucrări de restaurare abia în anii 1955-1956 şi 1980-1989. În faţa bisericii se află mormântul lui Nicodim (?–1406), figură marcantă a creştinătăţii ortodoxe, întemeietorul vieţii monahale în Oltenia, iar în cimitirul mânăstirii, situat dincolo de zidul de incintă, se află o mică biserică cu vitralii donate de familia poetului George Coşbuc, în amintirea fiului acestuia, mort de tânăr. De Mânăstirea Tismana aparţine şi schitul Cioclovina, cu biserica având hramul „Sfinţii Voievozi" (1715, cu pridvor adăugat în 1849). În satul Tismana se mai află biserica având hramul „Buna Vestire" (1720, cu fresce originare). Bisericile din lemn, cu hramurile „Naşterea Maicii Domnului" (1764, refăcută în anii 1939-1945), „Sfântul Andrei" (sec. 18, cu unele adăugiri din 1897) şi „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (1809), în satele Gornovița, Pocruia şi Sohodol. Pe terit. satului Topeşti se află peştera *Gura Plaiului*, declarată monument al naturii, iar în împrejurimile Mânăstirii **T.** există rezervaţia de castan comestibil Pocruia, cea de alun turcesc de la Tismana, izvoarele carstice Izvarna (cu debit abundent), pădurea de stejar Dumbrava Tismanei, Cornetul Pocruiei (stejar/*Quercus pubes-*

cens și tufărișuri de liac/*Syringa vulgaris*), culmea muntoasă Cioclovina ș.a. Cod poștal: 1429.

TITAN, cel mai mare cartier (împreună cu Balta Albă) al municipiului București, situat în partea de E-SE a Capitalei, complet reconstruit (ansambluri de blocuri, magazine, piețe, artere de circulație și alte dotări) în anii 1965-1985.

TITU 1. Câmpia ~, câmpie de subsidență, cu nivel coborât de la 149 m la 80 m alt., situată în partea central-nordică a Câmpiei Române (fiind un compartiment al acesteia), între Câmpiile Târgoviștei (la N), Gherghiței (la NE și E), Vlăsiei (la SE), Găvanu-Burdea (la S și SV) și Piteștiului (la V.). Este formată din câmpuri interfluviale relativ înguste, cu o netezime remarcabilă, separate de văi cu albii instabile din care râurile ies cu ușurință la ape mari, trecând dintr-un bazin în altul. Câmpia **T.** are tendința de înmlăștinire atât din cauza revărsărilor numeroaselor râuri care o traversează pe direcție NV-SE, cât și din cauza prezenței apelor freatice foarte aproape de supr. Forajele executate în Câmpia **T.** au scos la iveală depuneri aluvionare (care au avut loc în Holocen) extrem de groase, „în covată". Predominarea, la supr., a solurilor brune și brun-roșcate, asigură practicarea unor culturi agricole de mare productivitate.

2. Oraș în jud. Dâmbovița, situat în câmpia cu același nume, la 140 m alt., pe stg. văii Șuța, la 32 km S de municipiul Târgoviște și 52 km NV de București; 10 821 loc. (1 iul. 1997): 5 263 de sex masc. și 5 558 fem. Supr.: 2,32 km^2; densitatea: 4 664 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 13 sept. 1872) și rutier. Expl. de petrol și de balast. Întreprinderi de aparataj electric pentru instalații (întrerupătoare, comutatoare etc.), de electrozi pentru siderurgie, de prelucr. a lemnului (cherestea), fermentare a tutunului și de produse alim. Abator de păsări. Ferme de creștere a bovinelor, porcinelor și păsărilor. Siloz de cereale. **Istoric.** Așezarea apare menționată documentar, prima oară, în 1634 (în legătură cu logofătul Stoica din *Titui*), iar într-un act din 1832 este consemnat faptul că, după decăderea târgului Potlogi, a luat ființă târgul de la Titu. Declarat oraș la 17 febr. 1968 prin contopirea satului Titu-Târg (din fosta com. Titu) cu satele Titu-Gară și Pădurenii (din fosta com. Sălcuța). În prezent, orașul **T.** are în subordine ad-tivă 5 sate: Fusea, Hagioaica, Mereni,

Titu (2). Centrul orașului

Plopu, Sălcuța. **Monumente:** biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1836), în satul Plopu și biserica din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae"-Cornetu (sec. 18), în satul Sălcuța. Cod poștal: 0100.

TITUI → **Titu (2).**

TITULEȘTI → **Nicolae Titulescu.**

TIUS → **Teiuș.**

TOACA, vârf în partea central-nordică a Masivului Ceahlău, alcătuit din fliș cretacic (conglomerate). Alt.: 1 904 m (al doilea vârf ca înălțime din Masivul Ceahlău, după vf. Ocolașu Mare). Acoperit cu pajiști alpine. În jurul său s-a format un interesant relief ruiniform (turnuri, coloane, abrupturi)

Toaca. Vârful Toaca

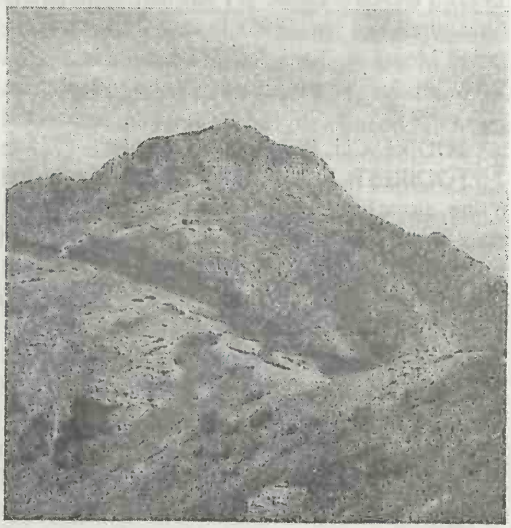

dezvoltat pe roci conglomeratice și calcaroase. Pe vf. **T.** se află o stație meteorologică de altitudine, dată în folosință la 1 ian. 1964. La poalele lui de NV se află stațiunea climaterică *Durău*. În apropierea vf. **T.**, la S și SE, se găsesc cabana Dochia (1 828 m alt.) și, respectiv, rezervația botanică „Polița cu crini" (→ Ceahlău). Ușor accesibil din majoritatea localit. care-l înconjură (Bicaz, Tașca, Neagra, Izvoru Muntelui, Izvoru Alb, Pârâu Mare, Poiana etc.), de pe înălțimea lui putându-se admira frumoasa perspectivă a lacului de acumulare Izvoru Muntelui.

TOANCE, defileu pe cursul superior al râului Bistrița moldovenească, sculptat în rocile dure ale zonei cristalino-mezozoice din partea de E a M-ților Bistriței, extins pe c. 15 km lungime, între satele Crucea (com. Crucea) și Cotârgași (com. Broșteni) din jud. Suceava, străjuit la V de vf. Bârnaru (1 699 m alt.) și Grințieș (1 758 m alt.). Este o zonă în care valea Bistriței se îngustează foarte mult, în albia râului apar nenumărate cataracte, iar apele sunt învolburate și au o viteză mare de scurgere. În trecut, când pe râul Bistrița se practica un intens plutărit, Toancele reprezentau regiunea cea mai periculoasă și mai de temut pentru plutași, în care aceștia deveneau adevărați eroi în lupta cu pericolele cauzate de numeroasele stânci și de apele înspumate ale Bistriței.

TODIRENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 5 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Jijiei Superioare, pe râurile Jijia și Sitna; 3 226 loc. (1 iul. 1997): 1 635 de sex masc. și 1 591 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 iun. 1896), în satul Todireni. Nod rutier. Moară modernă dată în folosință la 27 apr. 1994. Produse de panificație. Centru viticol. Cod poștal: 6830.

TODIRESCU, Plaiul ~ → Rarău (1).

TODIREŞTI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în partea de SE a Pod. Sucevei, în zona de contact a Dealului Mare și a Colinelor Ruginoasa cu Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Hărmănești; 6 721 loc. (1 iul. 1997): 3 439 de sex masc. și 3 282 fem. Expl. de gresii și argile. În satul Todirești, menționat documentar, prima oară, în 1456, se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1775), iar în satul Stroești, o biserică cu același hram, ctitorie de la sf. sec. 15 a domnului Ștefan cel Mare, terminată în 1550 și pictată în anii 1934-1936; biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Nicolae", construită înainte de anul 1803 de Constantin Feștilă și refăcută în anii 1896-1897. Cod poștal: 5744.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Dragomirnei, pe râul Soloneț, în zona de confl. cu râul Suceva; 5 587 loc. (1 iul. 1997): 2 758 de sex masc. și 2 829 fem. Halte de c.f. (în satele Todirești, Părhăuți și Soloneț). În arealul satului Todirești au fost descoperite (1988-1989, 1992-1995) urmele unei așezări din sec. 5-6 în cadrul căreia s-au identificat 30 de locuințe cu vetre de foc, cuptoare, ceramică, obiecte de uz casnic ș.a. În satul Părhăuți se află bisericile cu hramurile „Înălțarea Sfintei Cruci" (1487, cu picturi murale interioare originare și cu picturi exterioare din sec. 16) și „Duminica Tuturor Sfinților" (ctitorie din 1522 a logofătului Gavriil Trotușanu, cu picturi murale interioare executate în anii 1539-1540), iar în satul Costâna, biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1811); bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1781, cu pridvor adăugat în

Todireşti (2). Biserica „Duminica Tuturor Sfinților" din satul Părhăuți

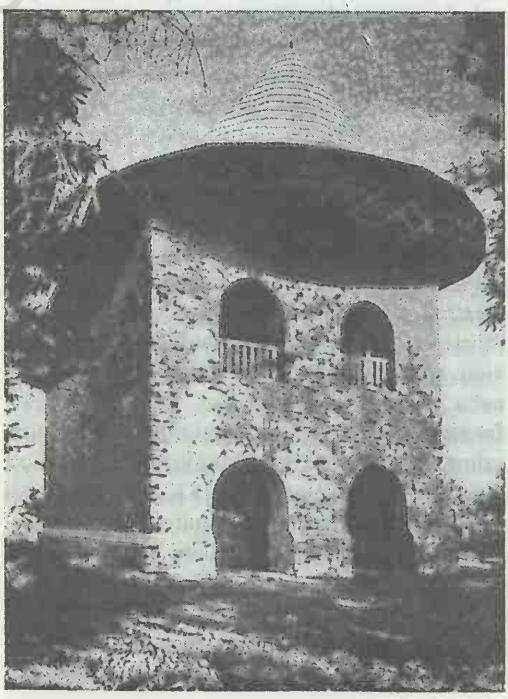

sec. 19) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (ante 1782, cu pridvor adăugat și tencuieli exterioare din sec. 19), în satele Solonеț și Todirești. Cod poștal: 5840.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 10 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al râului Bârlad, la confl. cu Șacovăț; 5 130 loc. (1 iul. 1997): 2 655 de sex masc. și 2 475 fem. Haltă de c.f. (în satul Rafaila). Satul Todirești apare menționat documentar, prima oară, în anul 1400. În satul Rafaila se află mânăstirea cu același nume (de călugări), inițial un schit atribuit (după legendă) lui Ștefan cel Mare și atestat documentar în 1599. Biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului" a fost reclădită pe alt loc înainte de anul 1636 prin osârdia călugărului Rafael Bălteanu și refăcută în 1809. În anii 1833-1834, în cadrul schitului a fost construită o biserică nouă prin strădania călugărului Dorotei, restaurată în 1916. Avariată de cutremurul din 10 nov. 1940, biserica schitului a fost reparată în 1943. În anii 1845-1847, moșia schitului a fost în arenda vornicului Vasile Alecsandri. Desființat de autoritățile comuniste în 1954, schitul a fost redeschis ca mânăstire în 1994; bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1772, refăcută în jurul anului 1850), „Sfântul Gheorghe" (1784), „Sfinții Voievozi" (1788) și „Sfinții Voievozi" (sec. 18), în satele Cotic, Drăgești, Șofronești și Rafaila. În arealul satului Rafaila se află o pădure de plopi, cu arbori seculari, declarată rezervație forestieră. Cod poștal: 6553.

TOGLACIULUI, Dealurile sau Colinele ~, zona colinară situată între cursurile superioare ale văilor Crasna (la E-NE) și Barcău (la V-SV), în perimetrele județelor Sălaj și Satu Mare, fiind o prelungire spre N a Dealurilor Crasnei. Sunt formate predominant din formațiuni pannoniene (marne, argile, nisipuri, pietrișuri ș.a.). Au aspect de podiș neted, cu o culme pr. ce se desfășoară pe direcție NNV-SSE din care se desprind mai multe tăpșane ce se răsfiră până aproape de orașul Tășnad. În partea de SV se evidențiază o reg. mai bombată a Colinelor T. (ridicată de un sâmbure de roci cristaline), care domină Depr. Camăr și culoarul râului Barcău. Alt. max.: 334 m.

TOMEȘTI 1. Com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 8 sate, situată în partea de NV a Depr. Brad, la poalele de SV ale vf. Găina din M-ții Bihor, pe râul Obârșa; 1 412 loc. (1 iul. 1997): 698 de sex masc. și 714 fem. Centru de ceramică populară (în satul Obârșa) și de prelucr. artistică a lemnului (în satele Dobroț și Leauț). Satul Tomești apare menționat documentar, prima oară, în 1439. În satul Leauț, atestat documentar în 1439, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 19), iar în satele Dobroț și Obârșa, câte o biserică din lemn, datând din sec. 19, prima cu hramul „Sfântul Nicolae" și cealaltă cu hramul „Schimbarea la Față". Punct de plecare spre vf. Găina. Cod poștal: 2792.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în partea de NE a Pod. Central Moldovenesc, în partea de E a Coastei Iașilor, pe râul Bahlui; 11 726 loc. (1 iul. 1997): 5 950 de sex masc. și 5 776 fem. Expl. de gresii și argile. Creșterea porcinelor. Centru viticol. Sere legumicole (în satul Vlădiceni). Satul Tomești apare menționat documentar, prima oară, în 1469. Cod poștal: 6610.

3. Com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de NV ale M-ților Poiana Ruscăi, în zona de contact cu Dealurile Lugojului, pe cursul superior al râului Bega; 2 782 loc. (1 iul. 1997): 1 410 de sex masc. și 1 372 fem. Expl. de calcar (în satele Tomești, Luncanii de Sus și Românești), de aragonit și bentonit (în satul Luncanii de Sus). Fabrică de sticlărie pentru menaj (pahare, vaze de flori etc.) și de obiecte de artizanat. Păstrăvărie (în satul Luncanii de Jos). Izv. cu ape minerale termale și radio-active (în satul Tomești). Satul Tomești apare menționat documentar, prima oară, în 1597, cu numele *Thomest*. În satul Românești se află Mânăstirea „Izvorul Miron" (de călugări) cu biserică având hramul „Sfântul Ilie", ctitorie din 1911 a Episcopului Miron Cristea, viitorul Patriarh (din 1925) al Bisericii Ortodoxe Române. Construcția bisericii a durat până în 1929 și a fost sfințită în 1931. Restaurată în 1980, apoi repictată și resfințită la 20 iul. 1991. Cod poștal: 1868.

TOMIS → Constanța (1).

TOMȘANI 1. Com. în jud. Prahova, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Câmpiei Ploieștiului, în zona de contact cu Câmpia Săratei, pe stg. văii Cricovu Sărat; 4 653 loc. (1 iul. 1997): 2 299 de sex masc. și 2 354 fem. Haltă de c.f. (în satul Tomșani). Fermă avicolă și centru de stupine sistematice (în satul Loloiasca). Biserica din lemn,

cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1729), în satul Magula. Cod poștal: 5040.

2. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 8 sate, situată în partea de E a Subcarpaților Olteniei, în Subcarpații Vâlcii, pe cursul superior al râului Bistrița olteană; 4 440 loc. (1 iul. 1997): 2 165 de sex masc. și 2 275 fem. Nod rutier. Centru de vinificație și de fabricare a rachiurilor. Biserici în satele Bogdănești (1812) și Tomșani (1853). Biserici din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1757) și „Sfinții Îngeri" (1774), în satele Dumbrăvești și Bălțățeni. Biserică din zid cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (1767, refăcută în 1866), în satul Foleștii de Jos. Cod poștal: 1049.

TOPALU, com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată pe malul dr. al Dunării, în partea de V a Pod. Casimcea; 1 962 loc. (1 iul. 1997): 1 000 de sex masc. și 962 fem. Expl. de calcar. Centru viticol și pomicol (piersici, caiși, meri). Creșterea ovinelor. Pescuit. Centru de țesături populare și de confecționat piese de port popular. Muzeul de artă „Dinu și Sevasta Vintilă", organizat în fosta locuință a părinților donatorului, cu 228 lucrări aparținând pictorilor Ion Andreescu, Nicolae Grigorescu, Ștefan Luchian, Gheorghe Petrașcu, Nicolae Tonitza ș.a. și sculptorilor Dimitrie Paciurea, Cornel Medrea ș.a. Rezervație paleontologică (recif jurasic, extins pe 8 ha). Săpăturile arheologice efectuate pe terit. satului *Capidava* (în perioada 1927-1965) au scos la iveală urmele unei așezări dacice, probabil fortificată, denumită *Capidava,* în care s-au găsit câteva fragmente ceramice. La SE de această așezare, în preajma anului 101 d.Hr., în vremea împăratului roman Traian, a fost construit un castru (de către detașamente din *Legiunea a V-a Macedonica* și din *Legiunea a XI-a Claudia*) în care a staționat, de la înființare și până în 143 d.Hr., *Cohors I Ubiorum,* iar apoi, până spre 248, *Cohors I Germanorum.* În jurul castrului s-a dezvoltat o așezare civilă, sub forma unui sat compact *(vicus),* cu rețea stradală și centru civic, care a evoluat spre urbanism. În aria acestui *vicus* s-au descoperit lucrări sculpturale de factură provincial-romană (un bust al lui Iupiter, stele funerare de tip dunărean, un fragment dintr-o statuie a lui Esculap, un tipar de reliefuri aplicate pe ceramică de tip *terra sigillata* ș.a.) și o necropolă. Castrul roman și așezarea civilă au suferit distrugeri în timpul atacurilor goților, fiind refăcute către sf. sec. 3, când s-a construit un sistem de fort, cu caracter defensiv (ziduri groase de peste 2 m, străjuite de turnuri semicirculare la colțuri și de turnuri patrulatere pe partea centrală a laturilor). Astfel întărită, cetatea romano-bizantină și-a continuat existența până spre sf. sec. 4 când, din nou, a fost distrusă, progbabil, de goți (în anul 376). Ulterior, cetatea a fost refăcută parțial, construindu-se un *castelum,* care a fost apoi distrus, probabil, de huni la mijlocul sec. 5. La începutul sec. 6, cetatea a fost refăcută parțial (de către Anastasius) care a continuat să existe până la începutul sec. 7, când a fost distrusă de către avari și slavi, rămânând părăsită până în sec. 9. Peste ruinele așezării fortificate romano-bizantină s-a întemeiat, în sec. 9, o așezare țărănească-militară (aici s-au stabilit țărani grăniceri bizantini, o dată cu reorganizarea *limesului* bizantin în Dobrogea de N) care a durat până spre sf. primei treimi a sec. 11. Din această ultimă fază de locuire au fost scoase la iveală urmele unor bordeie, ceramică cenușie cu decor în rețea lustruită, smălțuită, unelte, arme, podoabe, opaițe, cruci și aplice din bronz etc. Remarcabilă este descoperirea unui urcior nesmălțuit, datând din sec. 10, pe care se păstrează, încrustat, numele Petre, aceasta constituind prima mențiune scrisă despre românii dintre Dunăre și Marea Neagră. Cod poștal: 8772.

Topalu. Ruinele așezării dacice Capidava

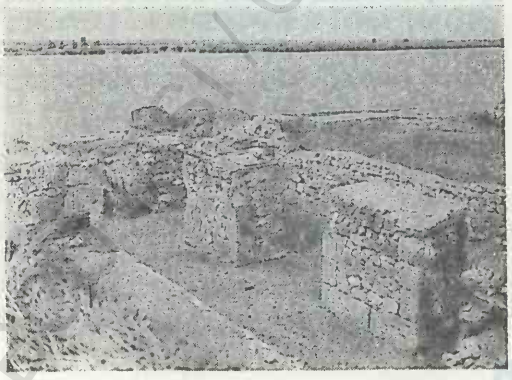

TOPANA, com. în jud. Olt, Alcătuită din 5 sate, situată în partea de N a Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Vedea; 1 183 loc. (1 iul. 1997): 552 de sex masc. și 631 fem. În satul Topana se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1857), iar în satul Cojgărei, biserica din

lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1818). În arealul com. **T.** se află pădurea Topana (144 ha), declarată rezervație forestieră, alcătuită predominant din cer *(Quercus cerris)* și gârniță *(Quercus frainetto)*, cu arbori ce depășesc vârsta de 90 de ani, având peste 25 m înălțime și c. 50 cm diametrul trunchiurilor. Stratul de arbuști include păducel *(Crataegus monogyna)*, porumbar *(Prunus spinosa)*, lemn câinesc *(Ligustrum vulgare)*, măceș *(Rosa canina)* ș.a., iar cel ierbos cuprinde lipitoarea *(Galium aparine)*, drețele *(Lysimachia nummularia)*, vălul miresei *(Gypsophila muralis)* etc. Cod poștal: 0535.

TOPLEȚ, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a culoarului Timiș—Cerna, pe valea râului Cerna, la poalele de E-NE ale M-ților Almăj și cele de SV ale M-ților Mehedinți; 3 074 loc. (1 iul. 1997): 1 500 de sex masc. și 1 574 fem. Stație de c.f. (în satul Topleț). Zăcăminte de min. de fier. Expl. de feldspat. Constr. de utilaje pentru ind. alim. și de mașini și utilaje agricole. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Pomicultură (meri, pruni, nuci, peri). Satul Topleț apare menționat documentar, prima oară, în 1436, cu numele *Toplecz*. Cod poștal: 1611.

TOPLICENI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Buzăului cu Câmpia Râmnicului, la poalele de E ale Dealului Buda; 4 249 loc. (1 iul. 1997): 2 071 de sex masc. și 2 178 fem. Viticultură. Pomicultură (meri, pruni, nuci). În satul Băbeni se află biserica fostei Mânăstiri Băbeni, cu hramul „Înălțarea Domnului", construită înainte de 1682 de către Negoiță Dedulescu și Matei Bagdat. Păstrează picturi murale interioare executate în 1703. Cod poștal: 5260.

TOPLIȚA 1. Oraș în jud. Harghita situat în partea de N a Depr. Giurgeu, în zona de intrare a râului Mureș în defileul Toplița—Deda, la confl. cu pârâul Toplița, la poalele de NE ale M-ților Gurghiu și cele de NV ale M-ților Giurgeu, la 650-680 m alt., la 93 km NV de municipiul Miercurea-Ciuc; 16 823 loc. (1 iul. 1997): 8 236 de sex masc. și 587 fem. Supr.: 5,29 km^2; densitatea: 3 180 loc./km^2. Stație de c.f. care deservește și stațiunea balneoclimatică Borsec (30 km spre NE). Nod rutier. Expl. și prelucr. lemnului (mobilă, cherestea, plăci aglomerate din lemn – P.A.L.). Fabrici de tricotaje, de încălțăminte și de produse de panificație. Păstrăvărie. Muzeu etnografic (inaugurat la 20 iul. 1998).

Vedere generală
Toplița (1)
Șirandul termal

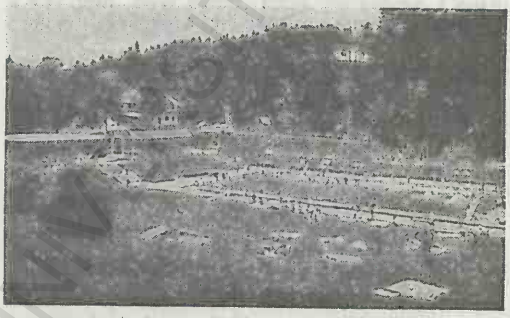

Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de intres local, cu climat de depresiune intramontană, tonic-stimulant, cu veri răcoroase (în iul. temp. medii de 15°C) și ierni friguroase (în ian. medii termice sub –5°C). Temp. medie anuală este de c. 7°C, iar precipitațiile însumează c. 750 mm anual. Izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, calcice, magneziene, hipotone, cu efecte terapeutice în tratarea unor afecțiuni ale tubului digestiv, ale celor hepato-biliare, ale rinichilor și căilor urinare. În stațiune există un bazin în aer liber, de dimensiuni olimpice, cu apă mezotermală (29°C). **Istoric.** În arealul actual al orașului **T.** se pare că ar fi existat în Antichitate (conform coordonatelor lui Ptolemeu) așezarea dacică *Sangidava* (ale cărei urme n-au fost identificate până în prezent). În sec. 13, în această zonă s-au stabilit mai multe familii de secui. Localit. apare menționată documentar, prima oară, în 1400 și a fost declarată oraș în 1956. În prezent are în subordine ad-tivă 8 localit. componente: Călimănel, Luncani, Măgheruș, Moglănești, Secu, Vale, Vâgani și Zencani. **Monumente:** Mânăstirea Toplița (de călugări), ctitorie din anul 1924 a lui Miron Cristea (devenit

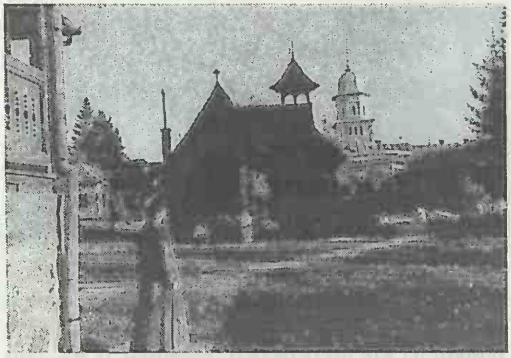

Topliţa (1). Biserica „Sfântul Ilie" a Mânăstirii Topliţa

în 1925 Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române), cu o biserică din lemn, cu hramul „Sfântul Ilie", datând din 1842, adusă aici în 1924 din satul Stâncești (jud. Harghita). Biserica, a cărei înfățișare reprezintă o îmbinare a stilului arhitectonic moldovenesc cu cel transilvănean (plan triconic, cu tindă pe latura sudică), are pereții interiori acoperiți cu picturi executate în 1927 de Dumitru Belizarie și restaurate în anii 1988-1989. Ansamblul monahal a fost renovat în anii 1975-1976 și apoi supus unor extinderi în perioada 1985-1992 (s-au construit un paraclis, un depozit pentru obiecte bisericești de patrimoniu ș.a.). Mânăstirea posedă un muzeu cu colecții de carte veche bisericească, icoane vechi, veșminte și obiecte de cult etc. Mânăstirea Topliţa are în subordine ad-tivă Mânăstirea Pârâul Doamnei (de călugări), aflată în localit. componentă Moglănești, cu o biserică din lemn având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", datând din 1658, declarată monument istoric, restaurată în anii 1710, 1747, 1958 și 1985-1986. Acest așezământ monastic, se pare că a fost întemeiat de Doamna Safta, soția domnului Gheorghe Ștefan, o parte din clădirile anexe fiind construite în perioada 1973-1984. În orașul **T.** mai există o biserică ortodoxă din lemn (1867), una din cărămidă, construită în anii 1991-1994 (sfințită la 12 iun. 1994), conacul „Lázár" (1829), azi casă de copii, și bustul lui Nicolae Bălcescu (dezvelit la 7 oct. 1973), operă a sculptorului Paul Vasilescu. La **T.** se desfășoară anual, în luna iulie, Festivalul fanfarelor. Popas turistic. Cod poștal: 4220.

2. Com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 8 sate, situată în partea de V a Depr. Hunedoara, la poalele de E ale M-ților Poiana Ruscăi, pe râul Cerna; 924 loc. (1 iul. 1997): 452 de sex masc. și 472 fem. În satul Topliţa, menționat documentar, prima oară, în 1482, se află ruinele unui furnal din sec. 18, iar în satul Vălari, atestat documentar în 1482, o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18). Cod poștal: 2769.

TOPLIŢA-DEDA, Defileul ~ → Mureș (4).

TOPOLNIŢA 1. Peșteră în SV României, situată în Pod. Mehedinți, la 400 m alt., pe cursul mijlociu al râului Topolnița, în sectorul cheilor acestuia, în arealul satului Marga (com. Godeanu, jud. Mehedinți). Lungimea galeriilor: 16 km (locul 2 pe țară după Peștera Vântului). Cunoscută din anul 1880, dar explorată științific în anii 1961, 1964-1970, 1974. Dezvoltată în calcarele jurasice ale Dealului Prosăcului prin acțiunea râurilor

Topolniţa (1). Stalagmite și stalactite

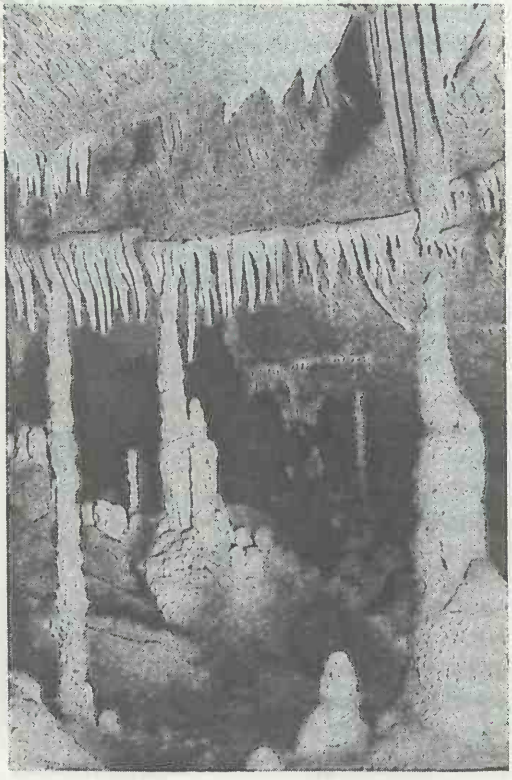

Topolnița, Găurinți și Ponorăț, peștera **T.** este complexă, grandioasă, extrem de ramificată, având o rețea enormă de galerii-labirint, dispuse pe patru niveluri ce comunică între ele prin nenumărate săli vaste, cu tavane înalte de 30-50 m și dimensiuni ce ajung la 69 x 36 m (exemplu: Sala Mare). În aceste galerii și săli se află blocuri de prăbușire, imense depozite de guano, lacuri mari și adânci, numeroase și variate concrețiuni, de o rară frumusețe (draperii, baldachine, perle de stâncă, stalagmite de 4-5 m înălțime, stalactite etc.), marmite, cascade, sifoane, chei, tunele, sorburi (ponoare) etc. Temp. aerului în interiorul peșterii este constantă (8-10°C) tot timpul anului, iar umiditatea aerului este de 98%. Din cauza celor cinci guri de acces în interiorul peșterii se formează puternici curenți de aer (mai ales vara). Faună de coleoptere. În peșteră s-au găsit resturi scheletice, fosile, de *Ursus spelaeus*. Importanță turistică. Greu accesibilă. Declarată monument al naturii. Pe versanții stâncoși din exteriorul peșterii se dezvoltă o serie de plante saxicole ca *Sesleria rigida, Allium flavum, Sempervivum marmoreum, Alyssum pulvinare, Sempervivum heuffeli* ș.a., iar printre tufărișurile de liliac se întâlnește frecvent laleaua pestriță *(Fritillaria montana)*, declarată monument al naturii.

2. Mânăstirea ~ → Izvoru Bârzii.

TOPOLOG 1. Râu, afl. stg. al Oltului (în prezent se varsă, în lacul de acumulare Băbeni) pe terit. com. Galicea (jud. Vâlcea); 95 km; supr. bazinului: 547 km^2. Izv. din partea de V a M-ților Făgăraș, de sub vf. Negoiu, de la 1 880 m alt. Cursul său se formează din confl. pârâului Negoiu (considerat ca obârșie a sa) cu Pârâul Scara, care își au obârșia în zona circurilor glaciare, străbate mai întâi, pe direcție N-S, versantul de S al M-ților Făgăraș și pe cel al M-ților Frunți cu o pantă medie de 45‰, unde valea se adâncește în șisturile cristaline cu frecvente iviri de gneis, traversează apoi, perpendicular, partea de V a Muscelelor Argeșului, separând Dealul Tămașu (în E) de Culmea Runcului (în V), iar din aval de com. Șuici (jud. Argeș) și până la vărsare drenează partea de NV a Piem. Cotmeana, căpătând aspectul unui semierc (sau a unui semn de întrebare uriaș), cu convexitatea către SE, care îmbrățișează în interiorul concavității sale imensul masiv al Dealului Negru. Pantele râului **T.** în zona piemontană sunt destul de mari (3‰) fapt ce-i asigură o intensă putere de eroziune. Debitul mediu multianual în zona de vărsare este de 6 m^3/s. Cursul său superior a fost captat printr-un tunel de aducțiune a apelor, lung de 7 640 m, care alimentează lacul de acumulare Vidraru de pe valea superioară a Argeșului. Afl. pr.: Topologel, Cumpăna, Valea Plopilor (pe stg.), Cărpiniș, Bădislava, Ciutești, Șerbăneasa (pe dr.).

2. Com. în jud. Tulcea, alcătuită din 7 sate, situată în partea centrală a Pod. Babadag, pe cursurile superioare ale râurilor Topolog și Valea Roștilor; 4 877 loc. (1 iul. 1997): 2 440 de sex masc. și 2 437 fem. Nod rutier. Expl. de calcar. Centru viticol și de vinificație. Culturi de cereale. În arealele satelor Calfa și Sâmbăta Nouă au fost descoperite vestigii materiale din Epoca bronzului (seceri, topoare de tip celtic, vârfuri de săgeți etc.). Cod poștal: 8861.

TOPOLOVĂȚU MARE, com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în partea de V a Câmpiei Lugojului, în zona de contact cu Câmpia Timișului (la V) și cu prelungirile Pod. Lipovei (la N), pe canalul Bega; 2 983 loc. (1 iul. 1997): 1 429 de sex masc. și 1 554 fem. Stație de c.f. (în satul Topolovățu Mare). Expl. de bazalt. Culturi de cereale, plante uleioase, tehnice și de nutreț. Viticultură. Creștea ovinelor. Satul Topolovățu Mare apare menționat documentar, prima oară, în 1717, cu numele *Topolovaz*. Cod poștal: 1876.

TOPOLOVENI, oraș în jud. Argeș, situat în zona de contact a Piem. Cândești cu Câmpia Piteștiului, pe cursul inf. al râului Cârcinov, la 250 m alt., la 19 km E de municipiul Pitești; 10 266 loc. (1 iul. 1997): 4 955 de sex masc. și 5 311 fem. Supr.: 5,21 km^2; densitatea: 1 970 loc./km^2. Nod rutier. Expl. de petrol. Fabrici de supape și bolțuri pentru autovehicule (inaugurată la 1 mart. 1979), de tricotaje și de conserve din fructe. Produse de artizanat (covoare, țesături). Centru viticol și pomicol (meri, pruni, peri, vișini). Școală (din 1840). Cămin cultural (inaugurat la 3 ian. 1932). **Istoric.** Localit. apare menționată prima oară la 19 iun. 1421, într-un hrisov al domnului Radu II Prasnaglava, iar apoi în anii 1467, 1654 etc. În secolele trecute era numită uneori și *Târgul Cârcinov*. Așezarea rurală a fost trecută în categoria orașelor la 17 febr. 1968 prin contopirea satelor Topoloveni, Dealu Viilor, Goleștii-Badii, Inuri, Țigănești-Linie

Topoloveni. Centrul orașului

și Viticheşti din fosta com. Topoloveni. În prezent, orașul **T.** are în subordine ad-tivă 4 sate: Boțârcani, Crinteşti, Gorăneşti și Țigăneşti. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1706) și „Adormirea Maicii Domnului" (1745); clădirea Primăriei (1901-1903); bustul lui Ion Mihalache (dezvelit la 23 oct. 1993), renumit om politic, născut la Topoloveni. Cod poștal: 0347.

TOPORU, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Câmpiei Burnas, pe cursul superior al Văii Porumbenilor; 2 639 loc. (1 iul. 1997): 1 302 de sex masc. și 1 337 fem. Stație de c.f. (în satul Toporu). Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe etc. Biserică din lemn (1795), în satul Tomulești; conacul „Noica" (1910-1920), în satul Toporu. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **T.** a făcut parte din jud. Teleorman. Cod poștal: 0638.

TOPRAISAR, com. în jud. Constanța, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Pod. Cobadin; 5 189 loc. (1 iul. 1997): 2 596 de sex masc. și 2 593 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, floarea-soarelui etc., în sistem irigat. Creșterea bovinelor. Centru de încercare a soiurilor de plante. Cod poștal: 8745.

TORIAWASARA → Târgu Secuiesc (2).

TORMAC 1. Câmpia Tormacului, mică unitate de câmpie, în extremitatea de S a Câmpiei de Vest, parte componentă a Câmpiei Bârzavei (în NE acesteia), situată între văile râurilor Pogăniș (în N-NE) și Bârzava (în S-SV). Formată din depozite aluvionare și loessoide cuaternare, pe care s-au format soluri argiloiluviale brune, podzolite slab, sau podzolite pseudogleizate. Prezintă un relief de terase și lunci, ce coboară în evantai către Câmpia Timișului, presărat pe alocuri cu crovuri. Culturi agricole și pajiști secundare.

2. Com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în câmpia cu același nume, pe stg. văii Pogăniș; 2 682 loc. (1 iul. 1997): 1 268 de sex masc. și 1 414 fem. Stație de c.f. (în satul Tormac). Nod rutier. Culturi de cereale. Satul Tormac apare menționat documentar în 1828 cu numele *Rittberg.* Cod poștal: 1835.

TOROIAGA, masiv muntos în SE M-ților Maramureș, situat între valea râului Vaser (la N) și cea a râului Țâșla (la S), alcătuit din andezite și diorite din cadrul erupțiilor neogene, acoperite marginal de depozite sedimentare paleogene (gresii, argile marnoase, conglomerate). În partea de NV apar șisturi cristaline amfibolitice. Se prezintă sub forma unei culmi centrale, orientată NV-SE, fragmentată de văi, din care se desprind mai multe culmi laterale. Alt. max.: 1 930 m (vf. Toroiaga). Păstrează slabe forme glaciare și periglaciare. Zăcăminte de mangan. Acoperit cu păduri de rășinoase în amestec cu fag, iar la peste 1 800 m alt. tufărișuri subalpine și pajiști alpine.

TORTOMAN, com. în jud. Constanța, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Carasu, pe râul Tortoman; 1 732 loc. (1 iul. 1997): 890 de sex masc. și 842 fem. Culturi de cereale. Creșterea bovinelor. Până în 1993, satul Tortoman a făcut parte din com. Siliștea. Cod poștal: 8656.

TOTEŞTI, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată în partea de V a Depr. Hațeg, la poalele de SE ale M-ților Poiana Ruscăi, pe interfluviul Râu Mare—Breazova; 1 881 loc. (1 iul. 1997): 936 de sex masc. și 945 fem. Halte de c.f. (în satele Cârnești și Păclișa). Nod rutier. Pe Râu Mare, în arealele satelor Cârnești, Totești și Păclișa, au fost construite hidrocentralele Cârnești I (15,9 MW, intrată în funcțiune în 1988), Cârnești II (11,5 MW, 1988), Totești I (15,9 MW, 1988), Totești II (15,9 MW, 1989), Păclișa (15,9 MW, 1988). Pomicultură (meri, pruni, peri). În perimetrul satului Totești, menționat documentar, prima oară, în 1416, au fost descoperite (1889) mai multe brățări din aur, datând din perioada dacică, precum și o fibulă din bronz de la sf. primei Epoci a fierului (Hallstatt). Castel (sec. 18), în satul Păclișa. Cod poștal: 2660.

TRAIAN 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 6 sate, situată în NV Colinelor Tutovei, pe stg. Siretului, la confl. cu Valea Morii; 5 235 loc. (1 iul. 1997): 2 605 de sex masc. și 2 630 fem. Muzeu etnografic și Grădină botanică (în satul Prăjești). Creșterea ovinelor. Pomicultură (meri, pruni, cireși). Satul Traian a luat ființă în 1879 pe malul stg. al Siretului. Cod poștal: 5510.

2. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Brăilei; 3 675 loc. (1 iul. 1997): 1 822 de sex masc. și 1 853 fem. Stație de c.f. (în satul Urleasca), inaugurată la 13 sept. 1872. Nod rutier Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, de leguminoase pentru boabe ș.a. Creșterea bovinelor (în satul Silistraru). Satul Traian a luat ființă în 1880 cu numele *Muftiu*, iar satele Silistraru și Urleasca în 1828 și, respectiv, 1858. Conacul „Orezeanu" (1908), în satul Traian. Cod poștal: 6149.

3. Com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în partea centrală a Câmpiei Romanați, pe râul Valea Pârliți; 3 672 loc. (1 iul. 1997): 1 861 de sex masc. și 1 811 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Cod poștal: 0844.

4. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Boian, în lunca și pe terasa de pe stg. Dunării; 2 334 loc. (1 iul. 1997): 1 152 de sex masc. și 1 182 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Viticultură. Pescuit. Satul Traian a luat ființă în 1880 prin împroprietărirea însurăților. Cod poștal: 0766.

TRAIAN VUIA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Lugojului cu Dealurile Lugojului, pe cursul superior al râului Bega și pe afl. său Săraz; 2 154 loc. (1 iul. 1997): 1 040 de sex masc. și 1 114 fem. Reșed. com. este satul *Sudriaș*. Stație (în satul Traian Vuia) și haltă de c.f. (în satul Susani). Nod rutier. Culturi de cereale, plante uleioase și de nutreț, legume etc. Pomicultură (pruni, meri, piersici). În satul Surducu Mic se află Muzeul memorial „Traian Vuia" (cu documente și obiecte ale marelui inventator român) și un parc dendrologic cu peste 500 de exemplare de arbori. Pe terit. satului Susani a fost descoperit (1966-1967) un tumul în care s-au găsit patru urne funerare bitronconice negre și brun-roșcate, lustruite, cu decor plastic, umplute cu fragmente de cești și urcioare datând de la începutul

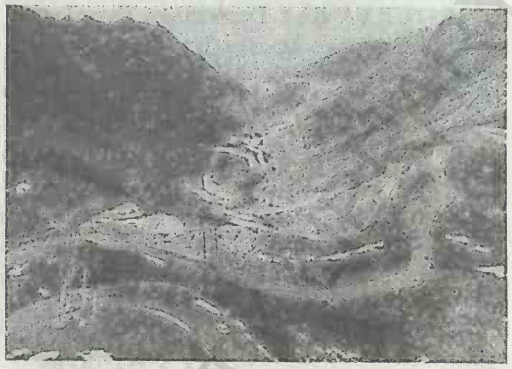

Transfăgărășanul în zona văii glaciare a Bâlei

Transfăgărășanul în zona cabanei Capra

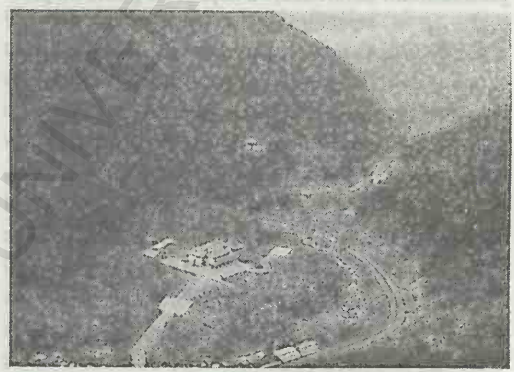

Epocii fierului. Satul Sudriaș apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1371-1372, iar satul Traian Vuia în 1364 (denumirea actuală i-a fost atribuită în 1950). Cod poștal: 1853.

TRANSFĂGĂRĂȘAN, șosea națională de altitudine, în lungime totală de 90 km (construită în 1 611 zile și inaugurată la 20 sept. 1974), care traversează creasta M-ților Făgăraș, în zona lacului Bâlea (2 034 m alt.), printr-un tunel de 887,67 m lungime. Șoseaua străbate zone deosebit de pitorești, în cadrul cărora se remarcă unele obiective turistice (lacul de acumulare Vidraru, văile glaciare Capra, Bâlea și Cârțișoara), trecând peste 27 de viaducte și poduri și 550 de podețe, asigurând legătura pe o variantă mai scurtă, dar mai dificilă, între Muntenia (jud. Argeș) și Transilvania (jud. Sibiu). Șoseaua este afectată pe unele porțiuni de frecvente căderi de stânci, care îngreunează circulația.

TRANSILVANIA 1. Depresiunea Transilvaniei (sau **Depresiunea colinară a Transilvaniei**), vastă unitate fizico-geografică în partea central-nordică a României, situată în interiorul arcului carpatic, între M-ții Făgăraș, Cindrel și Șureanu (la S), masivele Trascău și Muntele Mare (la V), M-ții Gilău, Vlădeasa și Meseș (la NV), M-ții Gutâi, Țibleș și Rodna (la N) și M-ții Bârgău, Căliman, Gurghiu, Harghita și Perșani (la E). În partea de NV, aliniamentul munților scunzi („jugul intracarpatic") separă Depr. Transilvaniei de Dealurile Silvano-Someșene. Depr. Transilvaniei este de origine tectonică și s-a format la sf. Erei mezozoice prin scufundarea unei părți din masa cristalinului. Depr. Transilvaniei este o regiune fizico-geografică complexă, predominant deluroasă, cu aspect de podiș nu prea înalt, cu o structură aproximativ orizontală a straturilor care, pe alocuri, sunt deranjate de unele mișcări de boltire ce au generat domuri gazeifere sau salifere. Depr. Transilvaniei include în perimetrul său o mare unitate centrală, cunoscută sub numele de **Pod. Transilvaniei** (care cuprinde Câmpia colinară a Transilvaniei, Pod. Târnavelor și Pod. Someșan), precum și mai multe unități marginale, cum sunt depresiunile de contact din S și V (Depr. Făgăraș, Depr. Sibiu, Depr. Sălișteș, Depr. Alba Iulia, Depr. Turda) și depresiunile și dealurile subcarpatice de la contactul cu munții vulcanici neogeni din E. **Pod. Transilvaniei** prezintă limite evidente, clare, pe cea mai mare parte a contactului său cu reg. muntoase care îl înconjură. Astfel, la contactul cu zonele montane înconjurătoare se detașează unități subcarpatice, depresiuni, piemonturi (în E, S și SE) și glacisuri (în V și SV), iar în peisajul morfologic din interiorul Pod. Transilvaniei se remarcă preponderența dealurilor și colinelor, cu flancuri slab înclinate (5-10°), cu aspect domol, ce dau o linie ondulată interfluviilor, precum și o mare varietate de pornituri de teren (îndeosebi alunecări pe supr. mari) și aliniamente de cueste. Alt. **Pod. T.** variază de la 200 m (în SV) până la 850 m (în E), însă cea mai mare parte se menține la 450-600 m alt. Încadrarea **Pod. T.** în interiorul arcului carpatic, creșterea sa altimetrică spre E, desfășurarea pr. culoare largi de vale pe direcție E-V impun ușoare variații ale elementelor climatice și de vegetație. Astfel, temp. medie multianuală oscilează între 6°C în E și 8,9°C în SV (unde se produc și frecvente manifestări föhnale), iar precipitațiile medii variază între 550 mm (în SV) și 700-800 mm (în E). Vegetația este reprezentată prin păduri de fag și de gorun în amestec cu fag (în E și NE) și prin păduri de gorun și stejar (în S). Partea centrală a **Pod. T.** (Câmpia colinară a Transilvaniei) este în prezent complet despădurită, de aceea a fost considerată de unii autori ca făcând parte din zona de silvostepă. Al. Borza a demonstrat apartenența sa la zona pădurilor de cvercinee, aspectul actual datorându-se îndelungatei utilizări antropice. Extrazonal, pe versanții însoriți, se întâlnește și vegetație xerofilă (colilie, bărboasă), iar pe alocuri și vegetație higrofilă și de sărătură. Rețeaua hidrografică majoră este formată din râurile Mureș, Târnava Mare și Târnava Mică (cu afl. lor) care traversează partea centrală a Pod. **T.**, formând adevărate culoare de vale, precum și de arterele limitrofe (Olt, Someșu Mare, Someșu Mic) care colectează numeroșii afl. ce drenează Pod. **T.** Caracteristice, în special la N de râul Mureș, sunt cuvetele lacustre (Țaga, Cătina, Geaca, Zau de Câmpie, Bujor, Tăureni, Lacul Știucii etc.) formate în lungul văilor prin bararea naturală (alunecări de teren) sau artificială (iazuri) a acestora, iar alte lacuri s-au format în fostele saline (Ocna Mureșului, Ocna Sibiului). Pod. **T.** conține bogate și variate resurse de subsol: gaze naturale (peste 50 de câmpuri gazeifere) cu un procent ridicat (peste 90%) de metan, zăcăminte de sare gemă, numeroase izv. cu ape clorosodice și iodurate, mat. de constr. (gips, tufuri, argile, marne, nisipuri etc.). Totodată, este o importantă zonă cerealieră, pomi-viticolă și de creștere a animalelor. În cadrul acestei mari unități fizico-geografice a Pod. **T.**, unii geografi (printre care și V. Tufescu) includ și Pod. Someșan, unitate relativ similară ca structură și morfologie, extinsă dincolo de văile Someșului Mic și Someșului Mare până la „jugul intracarpatic" Meseș—Țicău—Preluca. Din punct de vedere fizico-geografic, mai mulți geografi, începând cu L. Sawicki (1912) și continuând cu V. Mihăilescu (1966), V. Tufescu ș.a., consideră valea Mureșului, între Reghin și Alba Iulia, ca având caracter de limită geografică ce desparte Pod. **T.** în două mari subdiviziuni, ca niște „discontinuități geografice" cu caracteristici diferențiate:

Câmpia colinară a Transilvaniei (la N de valea Mureșului) și *Pod. Târnavelor* (la S de aceasta).

2. Subcarpații Transilvaniei (Subcarpații interni sau **Dealurile și depresiunile circumtransilvănene)**, unitate fizico-geografică situată la contactul dintre Pod. Transilvaniei (în V) și grupa munților vulcanici din partea de V a Carpaților Orientali (în E). Este o regiune cutată (anticlinale, sinclinale, străpungeri diapire), formată dintr-un complex de culmi deluroase, de tip subcarpatic, cu înălțimi cuprinse între 600 și 1 080 m alt., care închid între ele depresiuni de eroziune și structurale, uneori dezvoltate pe axul unor anticlinale diapire. Șirul depresiunilor subcarpatice (submontane) Hoghiz—Homoroade—Odorheiu Secuiesc—Praid—Sovata este mărginit către V de lanțul dealurilor subcarpatice Rez (933 m), Plopiș (1 050 m), Șiclod (1 028 m), Bicheș (1 080 m), Osoiu (739 m). Depresiunile subcarpatice au deschideri largi (adevărate „țări" submontane), prezintă terase fluviale și lunci extinse și sunt bine populate, iar dealurile subcarpatice care le străjuiesc reprezintă o reliefare directă a bolților anticlinale (Rez, Bădeni) sau apar ca sinclinale ori flancuri de sinclinale suspendate (Șiclod, Bicheș), fiind acoperite cu păduri de fag, în amestec cu gorun, carpen ș.a. Depresiunile intracolinare (Reghin, Măgherani-Atid, Șimonești-Cobătești, Archita, Beia ș.a.) formează (împreună cu culoarele de vale) un uluc îngust, iar dealurile mai scunde (400–600 m alt.) care le închid sunt acoperite cu păduri. Subcarpații Transilvaniei se diferențiază prin unele caracteristici de zona montană din E și de cea de podiș din V, fiind o veritabilă regiune de tranziție între cele două unități fizico-geografice marginale. Contactul Subcarpaților Transilvăneni cu Pod. Transilvaniei este marcat tectonic de trecerea evidentă de la cutele normale la domuri, iar contactul cu munții prezintă un aspect original, determinat de raporturile anormale între formațiunile de bazin și cele vulcanice, respectiv afundarea celor dintâi sub pătura groasă de aglomerate ale platoului vulcanic. Ca urmare, limita dintre munții vulcanici și Subcarpații Transilvaniei este marcată de un abrupt de 300-400 m. Subcarpații Transilvaniei, alcătuiți în general din depozite sedimentare (argile, gresii, marne, microconglomerate, nisipuri, pietrișuri, sare etc.), de vârstă mio-pliocenă, constituie un tip subcarpatic original (cu o oarecare independență față de ariile învecinate), care s-a format în condiții geografice asemănătoare (dar nu identice) cu Subcarpații externi, având vădite aspecte de înrudire cu aria subcarpatică externă (dar nu sinonimă), cum este de exemplu zonalitatea geomorfologică specifică sistemului subcarpatic (munte sau piemont submontan — depresiune sinclinală — culme anticlinală — depresiune intracolinară), structura lor cutată ș.a.

3. Câmpia Transilvaniei → Câmpia colinară a Transilvaniei.

TRASCĂU 1. Munții ~, masiv muntos în SE M-ților Apuseni (Carpații Occidentali) îmbrățișat de văile râurilor Ampoi (la S și SV), Abrud (la V), Arieș (la N și NE) și Dealurile Aiudului către E. Complexitatea structural-petrografică (alcătuit din calcare compacte jurasice și formațiuni de fliș cretacic, străpunse de bazalte și andezite, precum și din iviri de șisturi cristaline) a determinat formarea unui relief variat, concretizat prin numeroase forme carstice (Cheile Turzii, Cheile Râmețului, Peștera Huda lui Păpară ș.a.), creste calcaroase de un remarcabil pitoresc (culmile Bedeleu și Ciumerna, Colții Trascăului), măguri vulcanice (între care se evidențiază Detunata Goală și Detunata Flocoasă), măguri calcaroase izolate (Piatra Craivii, Piatra Cetii, Corabia etc.), abrupturi calcaroase etc. Alt. max.: 1 437 m (vf. Poienița). Important nod hidrografic și interesantă și atrăgătoare zonă turistică de un farmec inegalabil. Zăcăminte auro-argentifere și cuprifere. Acoperit cu păduri de fag și de molid.

2. → Rimetea.

Trascău (1). Munții Trascău

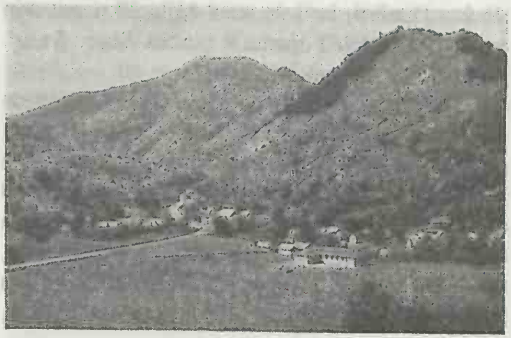

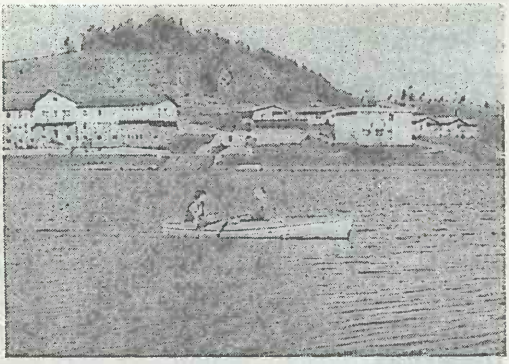

Trei Ape. Lacul și stațiunea

TREI APE 1. Lac de acumulare în NE M-ților Semenic, format prin bararea zonei de confl. a pâraielor Semenic, Brebu și Grădiștea. Supr.: 52,6 ha; vol.: 4,8 mil. m^3.

2. Stațiune climaterică și de odihnă, de interes local, cu funcționare permanentă, situată în NE M-ților Semenic, la 850 m alt., pe malul lacului Trei Ape, în arealul com. Brebu Nou (jud. Caraș-Severin), la 37 km SE de municipiul Reșița. Climat specific montan, cu temp. medii anuale de c. 7°C (în iul. medii termice de 16°C, iar în ian. de –5°C) și precipitații abundente (900-1 000 mm anual). Iernile sunt friguroase, cu zăpadă multă, din noiembrie până în aprilie, favorabilă practicării schiului. Stațiunea este de fapt un complex turistic montan (alcătuit din hotelul „Trei Ape" și mai multe căsuțe plasate pe malul lacului) situat în mijlocul naturii, ferit de orice zgomot și poluare, cu aer curat, lipsit de praf și alergeni, unde pot fi efectuate vacanțe reconfortante și unde se poate reface capacitatea de muncă după stări de surmenaj fizic și intelectual.

TREI IEZERE, lac în partea central-nordică a Deltei Dunării, la E de satul Mila 23, legat prin canale de gârlele Lopatna și Șontea. Supr.: 5 km^2. Important bazin piscicol.

TREZNEA, com. în jud. Sălaj, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de E ale M-ților Meseș; 1 021 loc. (1 iul. 1997): 503 de sex masc. și 518 fem. Centru de cusături populare. Până la 12 iul. 1995, satul Treznea a făcut parte din com. Agrij, dată la care a fost declarat comună de sine stătătoare și, totodată, localitate martir. La 9 sept. 1940, o subunitate a trupelor horthyste de ocupație a omorât în plină zi, cu o barbarie greu de imaginat, 86 de locuitori ai satului Treznea (din care 23 de copii sub 12 ani), printre care și șase evrei. Cod poștal: 4719.

TRIFEȘTI 1. Com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. râului Prut, în zona de contact cu Colinele Pădureni-Cănești, la granița cu Rep. Moldova; 4 838 loc. (1 iul. 1997): 2 477 de sex masc. și 2 361 fem. Muzeu memorial „Costache Negruzzi" (în satul Hermeziu). Expl. de gresii și de balast. Moară. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Creșterea bovinelor. În arealul satului Trifești, menționat documentar, prima oară, în 1624, au fost descoperite fragmente de vase ceramice datând din Neolitic, iar în punctul numit „La Curte" au fost identificate 23 de morminte, din care 3 datează din Hallstatt-ul timpuriu și 20 din sec. 13-14. În satul Rădeni se află bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (ante 1750, reparată în 1890), „Sfântul Gheorghe" (1780, refăcută în 1868 și reparată în 1895) și „Sfinții Voievozi" (sec. 18, cu pridvor adăugat în 1850), iar în satul Hermeziu (numit inițial Trifeștii Vechi, iar între 1950 și 1996, Lunca Prutului), o biserică având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1839) și casele fam. Negruzzi (sec. 19), cu parc. Aici este înmormântat Costache Negruzzi; biserica având hramul „Sfânta Treime" (1848), în satul Vladomira. Rezervație naturală (pădurea Roșcani), alcătuită din stejar, gorun, tei, frasin, arțar, la care se adaugă speciile submediteraneene cărpinița (*Carpinus orientalis*), la limita nordică a arealului său, și în subarboret, scumpia. Cod poștal: 6679.

2. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de SE ale Culmii Corni-Runcu din Subcarpații Neamțului, la contactul cu terasele de pe dr. râului Siret, la confl. râului Românești cu Valea Negră; 5 005 loc. (1 iul. 1997): 2 433 de sex masc. și 2 572 fem. Iazuri pentru piscicultură. În satul Trifești se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1798-1799, cu pridvor adăugat în 1896 și reparată în anii 1905-1906 și 1935), iar în satul Miron Costin, biserica ce poartă hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1520, cu exonartex adăugat în 1700 și pridvor din 1894, și picturi murale interioare executate de N. Zarma în anii 1923-1925). Cod poștal: 5568.

TRITENII DE JOS, com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, situată în SV Câmpiei Sărmașului, pe Valea Largă; 5 130 loc. (1 iul. 1997): 2 714 de sex masc. și 2 416 fem. Culturi de cereale, cartofi, plante de nutreț etc. Viticultură. În satul Tritenii de Jos, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 17, cu picturi murale interioare din 1762). Cod poștal: 3366.

TRIVALE, Schitul ~ → Pitești (3).

TRIVALEA-MOȘTENI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Teleorman; 3 488 loc. (1 iul. 1997): 1 666 de sex masc. și 1 822 fem. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume etc. Viticultură. În satul Trivalea-Moșteni se află o biserică din anul 1835, iar în satul Brătășani există biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae" (1839). În satul Schela sunt conacele „Trandafirescu — Slăvescu" (1860), „Jean Vetrea" (a doua jumătate a sec. 19) și „Al. Depărățeanu" (a doua jumătate a sec. 19) și un spital (1900). Pâlc de pădure de interes turistic (în satul Brătășani). Cod poștal: 0648.

TROESMIS → Turcoaia.

TROIANUL, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Boian cu Câmpia Găvanu-Burdea; 3 707 loc. (1 iul. 1997): 1 856 de sex masc. și 1 851 fem. Haltă de c.f. (în satul Troianul), inaugurată la 12 sept. 1887. Culturi de cereale, plante uleioase, tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe etc. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **T.** s-au numit *Belitori.* Cod poștal: 0698.

TROPAEUM TRAIANI → Adamclisi.

TROTUȘ 1. Râu în partea central-estică a României, afl. dr. al Siretului în aval de Adjud; 162 km; supr. bazinului: 4 456 km^2. Izv. din Culmea Pălținiș (M-ții Ciuc), de la 1 360 m alt., urmează pe o mică porțiune, pe direcție S-N, linia tectonică longitudinală a zonei de fliș, străbătând pasul Ghimeș și Depr. Ghimeș, iar în arealul com. Ghimeș-Făget (jud. Bacău) își schimbă brusc direcția de curgere către SE, sculptându-și valea transversal în formațiunile flișoide, separând M-ții Tarcău (în N) de M-ții Ciuc (în S). În acest sector superior, **T.** curge vijelios pe o pantă longitudinală accentuată (în medie 33‰). În aval de com. Asău pătrunde în Depr. Dărmănești, delimitată la E de M-ții Berzunț și la V de M-ții Nemira, pe care este obligat s-o părăsească (după c. 20 km lungime) prin îngustarea (Defileul) de la Târgu Ocna, după care curge liniștit și meandrat. În aval de Târgu Ocna, în arealul municipiului Onești din Depr. Casin, **T.** întâlnește o importantă „piață" de adunare a apelor unde confluează cu Oituzul, Cașinul și Tazlăul, care îi suplimentează volumul de apă transportat. În continuare, **T.** traversează zona subcarpatică, separând Dealul Oușoru din partea de N a Subcarpaților Vrancei de Culmea Pietricica Bacăului, trece prin orașul Adjud și apoi se varsă în Siret, unde are un debit mediu de 25 m^3/s. Afl. pr.: Bolovăniș, Camenca, Asău, Tazlău (pe stg.) Boroș, Sulța, Ciobănuș, Uz, Dofteana, Slănic, Oituz, Cașin, Bogdana, Popeni (pe dr.).

2. Subcarpații Trotușului → Tazlău (2).

3. Munții Trotușului, sector al Carpaților Orientali cuprins între valea Bistriței și a Bicazului (la N), valea Oituzului (la S), Depr. Brașov și Depr. Ciuc (la V) și Subcarpații Moldovei (la E). În acest sector sunt incluși M-ții Tarcău, Goșmanu, Ciuc, Berzunți și Nemira.

TROTUȘANU, Mânăstirea ~ → Movilița (3).

TRUȘEȘTI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Jijia, în zona de confl. cu Drislea; 5 540 loc. (1 iul. 1997): 2 782 de sex masc. și 2 758 fem. Stație (în satul Trușești) și haltă de c.f. (în satul Buhăceni), inaugurate la 1 iun. 1896. Nod rutier. Fabrică de zahăr. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante de nutreț etc. Viticultură. Pe terit. satului Ionășeni au fost descoperite (1951, 1959, 1961) vestigiile unei așezări fortificate, datând din Neolitic (Cultura Cucuteni), în care s-au găsit vase ceramice mari, pentru provizii, cu decor pictat, caracteristic Culturii Cucuteni, figurine feminine din teracotă, modele mici de mobilier (masă-altăraș, scaun cu spătar) ș.a., precum și o necropolă din Epoca bronzului, aparținând Culturii Monteoru (milen. 2 î.Hr.). Satul Drislea apare menționat documentar, prima oară, în 1432, iar satul Buhăceni în 1491. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Trușești (1829) și Ionășeni (1859-1865); bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (sec. 17, reparată în 1839) și

„Sfântul Dumitru" (1825), în satele Buhăceni și Ionășeni. Cod poștal: 6820.

TUDORA 1. Masiv deluros în partea central-nordică a Dealului Mare (Pod. Sucevei), alcătuit predominant din marne argiloase, argile și nisipuri sarmațiene, reprezentând alt. max. a acestuia (587 m).

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de NV ale dealului cu același nume, pe stg. văii Siretului; 4 928 loc. (1 iul. 1997): 2 550 de sex masc. și 2 378 fem. Expl. de gresii. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). În satul Tudora, atestat documentar în anul 1400, se află biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1842), un rateș din sec. 19 (azi locuință) și mai multe case vechi, între care se remarcă aceea numită „Cantacuzino-Pașcanu" (1842), construită în stil moldovenesc (de plan poligonal, cu multe încăperi și cu terasă-cerdac). În arealul com. T. există o rezervație forestieră, cu arbori seculari de tisă *(Taxus baccata)*, extinsă pe 124,7 ha. Cod poștal: 6845.

TUDOR VLADIMIRESCU 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 4 sate, situată în NE Câmpiei Brăilei; 4 985 loc. (1 iul. 1997): 2 498 de sex masc. și 2 487 fem. Culturi de cereale, plante uleioase, tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, pepeni etc. Creșterea bovinelor. În satul Tudor Vladimirscu, înființat în 1878 prin împroprietărirea însurăților, se află biserica având hramul „Trei Ierarhi" (1884). Cod poștal: 6134.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Câmpiei Siretului Inferior cu Câmpia Tecuciului, pe stg. văii Siretului și a râului Călmățui; 4 894 loc. (1 iul. 1997): 2 452 de sex masc. și 2 442 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Culturi de cereale, plante uleioase, legume etc. Viticultură. Satul Tudor Vladimirscu a luat ființă în 1881 prin stabilirea aici a locuitorilor din satul Privalu și din alte sate, veniți în urma inundațiilor catastrofale provocate de Siret. Biserică (1883). Aici se află Mânăstirea „Vladimirești" (de maici), ctitorită în 1938 de maica Veronica Gurău. Paraclisul mânăstirii a fost construit în 1939, biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", zidită în anii 1941-1943, iar cele 50 de chilii din cărămidă și atelierul au fost realizate în perioada 1940-1954. Biserica (în stil moldovenesc) păstrează la interior picturi murale executate în anii 1942-1943. Desființată la 14 febr. 1956 de autoritățile comuniste, mânăstirea a fost reînființată în martie 1990, refăcută și restaurată în 1991. Colecție de icoane vechi. Cod poștal: 6230.

3. → **Suceveni.**

TUFENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Boian, pe stg. râului Vedea și pe râul Tecuci; 3 403 loc. (1 iul. 1997): 1 649 de sex masc. și 1 754 fem. Nod rutier. Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. Cod poștal: 0872.

TUFEȘTI, com. în jud. Brăila, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe stg. Dunării; 6 079 loc. (1 iul. 1997): 3 076 de sex masc. și 3 003 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Pescuit. Muzeu etnografic și de artă populară. Satul Tufești apare menționat documentar în 1832. Cod poștal: 6165.

TULCA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Miersigului cu Câmpia Crișurilor, pe stg. canalelor Culișer și Crișurilor; 3 007 loc. (1 iul. 1997): 1 452 de sex masc. și 1 555 fem. Culturi de cereale, plante de nutreț, cartofi, sfeclă de zahăr, cânepă, legume etc. Cod poștal: 3671.

TULCEA 1. Brațul ~, sector al cursului inf. al Dunării, în extremitate de V a Deltei Dunării, cuprins între Ceatalul Chiliei și Ceatalul Sfântu Gheorghe. Lungime: 19 km; lățimea max.: 300 m; ad. max.: 47 m (în fața municipiului Tulcea); debitul mediu multianual: 2 600 m^3/s. Transportă 38% din apele fl. Dunărea. Coeficient de sinuozitate: 1,40. Reprezintă pr. cale navigabilă fluviomaritimă a Dunării. În aval de municipiul Tulcea, la Ceatalul Sfântu Gheorghe, brațul T. se bifurcă în brațele Chilia și Sfântu Gheorghe.

2. Dealurile Tulcei, zonă deluroasă situată în partea de N a Dobrogei, parte componentă a Pod. Dobrogei de Nord, extinsă la E de aliniamentul cursurilor superioare ale râurilor Telița și Valea Adâncă, paralel cu valea Dunării, sub forma unei culmi prelungi, domoală și nu prea înaltă (valorile altitudinale se mențin în jur de 200 m), dominată de numeroase vârfuri izolate (Stânca Mare 205 m, Somova 225 m, Beiu 201 m, Beștepe 242 m, Redi 206 m ș.a.). Din partea centrală a culmii pr. se ramifică, spre S, o culme secundară, reprezentată prin Dealurile Uzum (222 m), Orta Bair (206 m) și, izolat, Dealul Denistepe sau Dealul Mării (270 m)

care închid către E și S Depr. Nalbant. Dealurile **T.** sunt constituite din formațiuni paleozoice (cuarțite, șisturi cuarțitice, filite) și mezozoice (calcare cenușii-negre, conglomerate, marno-calcare ș.a.). Sub raport morfologic, caracteristica reliefului este dată de insularitatea masivelor deluroase, cauzată de eroziunea efectuată de agenții modelatori externi, precum și de „înecarea" lor în pătura groasă de loess care ocupă o suprafață foarte mare. Alt. max.: 270 m (Dealul Denistepe). Expl. de baritină, min. complexe, dolomit, calcare, gresii ș.a. Viticultură.

3. Municipiu, reședința jud. cu același nume, situat în SE României, în partea de N a Dobrogei, la poalele de N ale Dealurilor Tulcei (este extins pe șapte coline — Hora, Dealu Mare, Carierei, Taberei sau Cazărmii ș.a. —, în formă de amfiteatru cu deschidere spre Dunăre), pe malul dr. al brațului Tulcea, la 30 m alt., la 71,3 km V de țărmul Mării Negre; 97 282 loc. (1 iul. 1997): 47 697 de sex masc. și 49 585 fem. Supr.: 13,2 km^2; densitatea: 7 370 loc./km^2. Port fluvio-maritim. Aeroport situat în com. Mihail Kogălniceanu, la 21 km S de oraș. Stație finală de c.f. Nod rutier. Expl. de calcar și gresii cuarțoase. Centrală electrică și de termoficare. Constr. și reparații navale (traulere pentru pescuit oceanic, bacuri, drăgi, vase-dormitor etc.); constr. de utilaj chimic. Întreprinderi pentru producerea de alumină (al doilea centru din țară, după Oradea) și de feroaliaje (ferosiliciu, feromangan, silicomangan) necesare realizării oțelurilor de toate calitățile. Fabrici de produse ceramice refractare, de mobilă, textile (conf., tricotaje, covoare), de prelucr. a maselor plastice (din 1984), a stufului (plăci de stufit), a marmurei și a granitului. Produse alim. (conserve de pește, legume și fructe, preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, bere, produse de panificație etc.). Antrepozite frigorifice. Poligrafie. Ferme de creștere a bovinelor, porcinelor și păsărilor. Piscicultură. Apicultură. Puternica funcție industrială a municipiului **T.** precum și faptul că mai mult de jumătate din traficul de călători pe Dunăre și că aproape întreaga activitate turistică în Delta Dunării se realizează prin Tulcea au impus construirea unui nou port fluvio-maritim (dat în folosință în 1972). Considerat „Poartă de intrare în Delta Dunării", municipiul **T.** constituie pentru numeroșii turiști din țară și din străinătate un ultim punct de escală al itinerariului spre fermecătoarele peisaje ale Deltei Dunării. În municipiul **T.** se află mai multe muzee (Muzeul Deltei Dunării, cu peste 1 900 de piese, în special diorame care înfățișează flora și fauna Deltei Dunării, Muzeul de Artă, Muzeul de Etnografie, cu colecții specifice nordului Dobrogei; Muzeul de Istorie și Arheologie; Muzeul de Științele Naturii), un Institut de învățământ superior (din 1993), filială a Universității „Andrei Șaguna" din Constanța, un Institut de cercetare și Proiectare „Delta Dunării", un Institut de Cercetări Eco-Muzeale (singurul din țară), sediul Rezervației Biosferei Delta Dunării, numeroase biblioteci (cea mai importantă este biblioteca județeană „Panait Cerna", f. 1900, cu 228 887 vol., în 1994), cinematografe, școli, licee ș.a. La **T.** au loc Festivalul internațional al folclorului din țările dunărene (în anii cu soț), Festivalul internațional al folclorului din țările latine (în anii fără soț) și Festivalul

Tulcea (3)

Portul

Casa de cultură

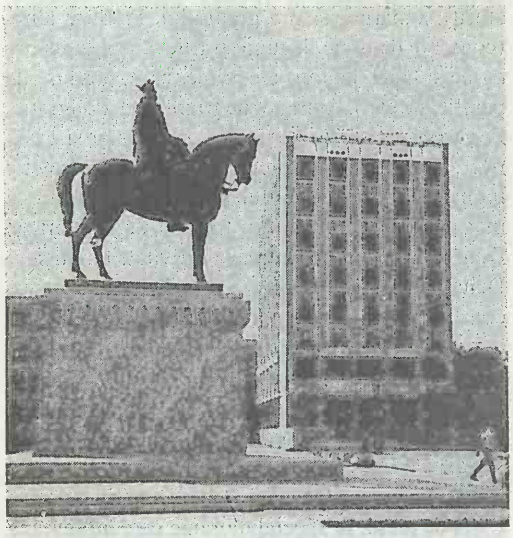

Paltul Prefecturii şi statuia ecvestră a lui Mircea cel Bătrân

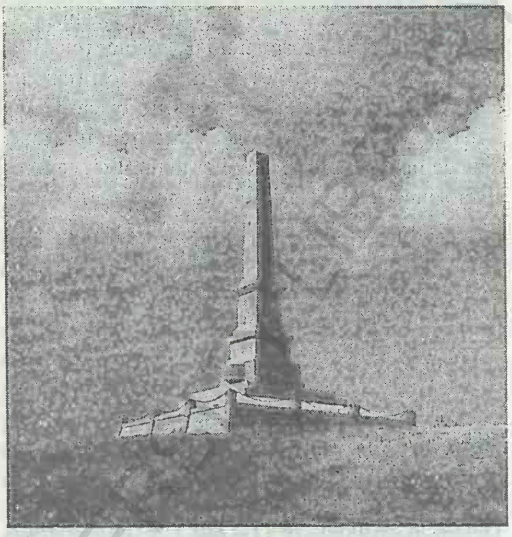

Monumentul Independenţei

Tulcea (3)

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY

naţional al obiceiurilor de Crăciun, Anul Nou şi Bobotează. **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate după 1974 pe terit. oraşului şi în împrejurimi au scos la iveală urme de locuire din Neolitic (milen. 4-3 î.Hr.). Ca aşezare omenească, municipiul T. se înscrie printre cele mai vechi localităţi de tip urban ale ţării, în arealul său, în punctul „La Vărărie" de pe Dealul Taberei, fiind identificate vestigii ale purtătorilor Culturii Gumelniţa (milen. 4 î.Hr.). Tot pe Dealul Taberei, săpăturile arheologice au scos la lumina zilei mărturii aparţinând culturii materiale a traco-geţilor (sec. 8-7 î.Hr.) şi, totodată, dovezi ale unei intensificări de locuire a acestor zone începând cu ultima parte a sec. 4 î.Hr. (ceramică de lux, de provenienţă elenistică, obiecte de podoabă etc.). Cercetările arheologice au identificat pe colina Hora (sau Dealul Monumentului) vatra unei cetăţi, cunoscută sub numele de *Aegyssus,* construită, se pare, de către celţi la sf. sec. 4-începutul sec. 3 î.Hr. (tradiţia desemnează pe un oarecare Caspios Aegyssos ca întemeietor legendar). Numele cetăţii *Aegyssus* este pomenit, prima oară de către Diodor din Sicilia în relatările lui referitoare la luptele (300-292 î.Hr.) dintre Dromichaites (conducătorul unei uniuni de triburi geto-dacice) şi generalul macedonean Lyisimachos, din care primul a ieşit învingător. În anul 12 d.Hr., cetatea *Aegyssus* a fost cucerită de daci, dar trupele regelui trac Rhoemetalces, ajutate de o legiune romană adusă din Moesia, au învins pe dacii nord-dunăreni. În cadrul acestor lupte s-a remarcat centurionul Vestalis (comandant al oştilor romane) despre faptele căruia poetul latin Ovidiu (exilat la Tomis) scrie în două epistole din *Ex Ponto* (una adresată lui Severus, în care descrie bătălia sângeroasă desfăşurată la Aegyssus, din care romanii au ieşit învingători, şi a doua epistolă trimisă lui Vestalis, guvernatorul Moesiei, în care Ovidiu îi preamăreşte victoria în luptele pentru recucerirea cetăţii Aegyssus). La începutul sec. 2 d.Hr., cetatea Aegyssus a fost inclusă în *limesul* scit. În sec. 3, cetatea a fost prădată de goţi, iar în sec. 6 figura pe lista cetăţilor cu scop strategic, refăcută de împăratul Iustinian. În sec. 7, aşezarea este amintită (de către geograful anonim din Ravenna) cu numele *Aegipsum,* iar în sec. 10 aceasta este citată de împăratul bizantin Constantin VII Porfirogenetul, în lucrare sa *De thematibus,* printre cele 14 oraşe ale Dobrogei. La sf. sec. 14 şi începutul sec. 15 oraşul s-a aflat sub autoritatea domnului Mircea cel Bătrân. În 1420, T. a căzut sub stăpânire otomană care va

dura până în 1878, perioadă în care orașul a cunoscut o permanentă stagnare. Numele actual al orașului apare pentru prima dată în sec. 16, într-o notă de călătorie a genovezului Pàolo Giòvio, iar apoi în 1650, într-o descriere amănunțită a Dobrogei făcută de călătorul turc Evlia Celebi, în 1674 într-o lucrare a călătorului Mattèo Gondola și în 1711 într-o notă de călătorie a lui La Mattraye (însoțitorul regelui Carol al XII-lea al Suediei). În 1778, **T.** este amintită într-un act domnesc emis de Constantin Moruzi. Până în 1860, orașul **T.** a fost condus de un caimacam (locțiitor al unui demnitar), iar după această dată **T.** a devenit reșed. unui sangeac (subdiviziune ad-tivă a unui pașalâc turcesc), guvernat de un pașă, perioadă în care a cunoscut o relativă dezvoltare economică, comercială și urbanistică (s-au construit faleza, noua geamie, Palatul Poștelor, bazare etc.). După eliberarea de sub stăpânirea otomană (1878), orașul **T.** a cunoscut o dezvoltare lentă, cunoscând ritmuri accentuate de dezvoltare abia în a doua jumătate a sec. 20. Declarat municipiu la 17 febr. 1968, **T.** are în subordine ad-tivă localit componentă Tudor Vladimirescu. **Monumente:** catedrala ortodoxă cu hramul „Sfântul Nicolae" (1865, reparată în anii 1897-1900 și pictată tot atunci de Ștefan Luchian și Constantin Artachino), declarată monument de arhitectură (era singura biserică ortodoxă de pe întreg cuprinsul Imperiului Otoman căreia i s-a permis să-și înalțe turlele mai sus decât cele ale geamiilor); biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" sau Biserica cu ceas (1857, pictată în 1927); biserica grecească având hramul „Buna Vestire", construită în anii 1848-1854 după planurile arhitectului Ștefan Dopron; moscheile „Azzizie" (1899-1924), declarată monument de arhitectură, și cea a lui Ismail Pașa (1877); Palatul Poștelor, construit în 1870 din inițiativa lui Ismail Pașa, azi sediul Muzeului „Delta Dunării"; clădirea Primăriei vechi (1870-1872), în care a funcționat (până în 1878) jandarmeria turcească; casa „Avramide" (sf. sec. 19), azi sediul Muzeului de Științele Naturii; Monumentul Independenței, realizat în anii 1899-1900 de sculptorii Gheorghe Vasilescu și Constantin Bălăcescu, sub forma unui obelisc, în memoria eroilor căzuți în timpul Războiului de Independență, amplasat pe colina Hora; bustul din Spiru Haret (dezvelit în 1923), operă a sculptorului Vasile Chiriatide; statuia ecvestră a domnului Mircea cel Bătrân (dezvelită în 1972), operă în bronz, pe un soclu din travertin, a sculptorului Ion Jalea. Municipiul **T.** este un important centru turistic și punct de plecare spre mirifica Deltă a Dunării. Cod poștal: 8800.

4. Județ situat în extremitatea de E-SE a României, în partea central-nordică a Dobrogei, la gurile Dunării, cu ieșire la Marea Neagră (în E), la granița cu Rep. Moldova și Ucraina (în N), limitat de jud. Galați (NV), Brăila (V) și Constanța (S), la intersecția paralelei de 45° latitudine N cu meridianul de 29° longitudine E. Pe terit. jud. **T.** se află punctul extrem estic al României, respectiv 29°41'24" longitudine E, la Sulina. *Supr.:* 8 499 km^2 (3,56% din supr. țării), locul 4 pe țară, după jud. Timiș, Suceava și Caraș-Severin. *Populația* (1 iul. 1997): 265 778 loc. (1,18% din populația țării), din care 132 348 loc. de sex masc. (49,80%) și 133 430 loc. de sex fem. (50,20%). *Populația urbană:* 131 090 loc. (49,32%); *rurală:* 134 688 loc. (50,68%). *Densitatea:* 31,3 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 88,68% români, 7,54% ruși-lipoveni, 1,42% ucraineni, 1,25 % turci, 0,50% țigani, 0,28% greci, 0,33% alte minorități naționale (maghiari, tătari, germani, bulgari ș.a.). *Reșed.:* municipiul Tulcea. *Orașe:* Babadag, Isaccea, Măcin, Sulina. *Comune:* 43. *Sate:* 133, din care 7 s-au desființat prin depopulare în anii '90 (Stânca din com. Casimcea; Câșlița, Ostrovu Tătaru și Tatanir din com. Chilia Veche; Ardealu din com. Dorobanțu; Uzlina din com. Murighiol; Piatra din com. Ostrov). *Localit. componente ale orașului Isaccea și municipiului Tulcea:* 3.

Relieful jud. **T.** se caracterizează prin existența a două unități fizico-geografice distincte: una mai înaltă, în partea central-vestică, în cadrul căreia se întâlnesc elemente ale celui mai vechi relief de pe terit. României (respectiv unități de orogen vechi, hercinic/kimmeric), și alta mai joasă și mai nouă (din Cuaternar), în N și NE, respectiv lunca și Delta Dunării. Unitățile mai înalte de relief sunt dispuse în trei mari fâșii paralele, ocupând c. 32% din terit. jud. **T.**: fâșia de N este constituită din M-ții Măcinului (cei mai vechi munți din România), tociți, cu alt. max. de 467 m (vf. Țuțuiatu sau Greci), Pod. Niculițel și Dealurile Tulcei; fâșia centrală, extinsă între Dunăre (la V) și lacul Razim (la E), este reprezentată prin Pod. Babadag, iar fâșia sudică,

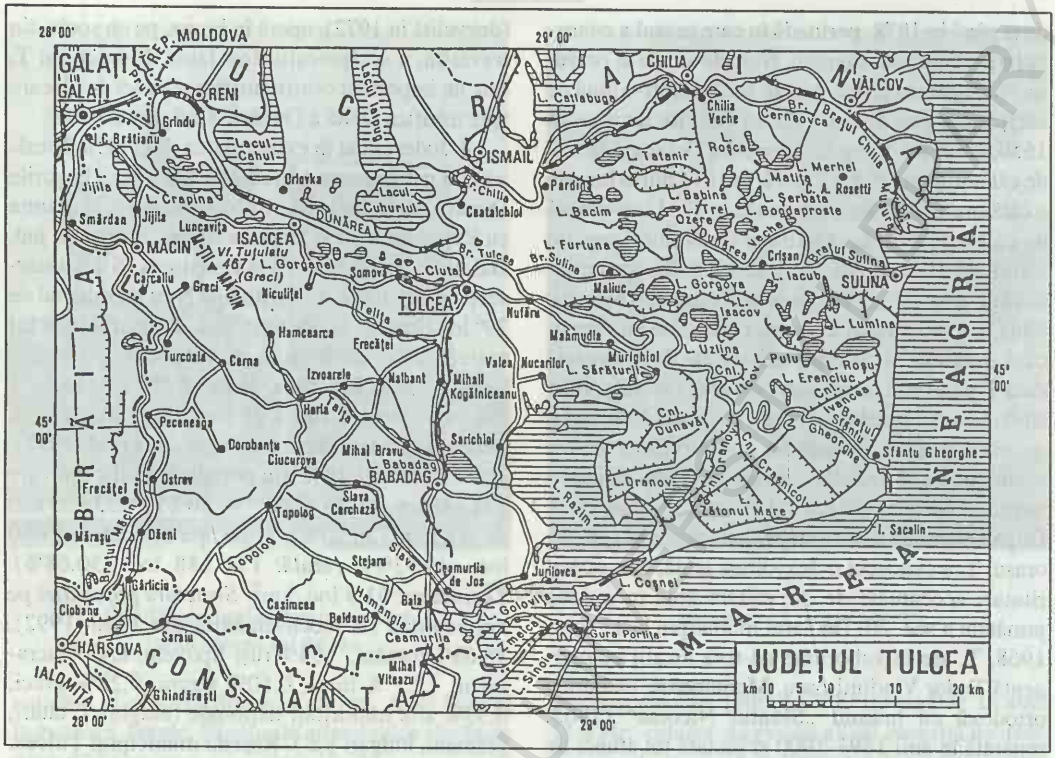

corespunzând compartimentului nordic al Pod. Casimcea, face parte integrantă din Pod. Dobrogei Centrale, constituit predominant din șisturi verzi prepaleozoice în fundament (care apar adeseori la suprafață) peste care se află depozite jurasice și cretacice. Regiunile joase de relief, extinse pe c. 62% din terit. jud. **T.**, includ Delta Dunării, cea mai nouă formațiune de relief a României, aflată în plină evoluție, lunca Dunării, situată la periferiile de V și N ale jud. **T.**, precum și prin câmpia aluvială din preajma lacului Razim. Energia reliefului tulcean este foarte mică, variind între 0 m la nivelul Mării Negre (Sfântu Gheorghe) și 467 m alt. în vf. Țuțuiatu (alt. max. a jud. **T.**). În cadrul Pod. Babadag (parte componentă a Pod. Dobrogei de Nord) se remarcă o importantă linie de falie, între Peceneaga (la NV) și Camena (la SE), care separă Pod. Dobrogei de Nord de Pod. Dobrogei Centrale.

Climă temperată, cu un pronunțat caracter continental, manifestat prin veri călduroase, ierni reci, marcate adesea de viscole, amplitudini mari de temp. (66,3°C) și prin precipitații reduse. Zona litoral-maritimă a jud. **T.** se caracterizează printr-un climat mai blând, cu veri a căror căldură este atenuată de briza răcoroasă a Mării Negre și ierni cu temp. nu prea coborâte (media termică a lunii celei mai reci, la Sulina, este de –0,6°C). Temp. medie anuală este slab diferențiată în perimetrul jud. **T.**, oscilând între 10,7° la Babadag și 11,1°C la Isaccea. Temp. max. absolută (39,5°C) s-a înregistrat la stația meteorologică Mircea Vodă (20 aug. 1945), iar minima absolută (–26,8°C) la Tulcea (24 ian. 1942). Precipitațiile medii anuale însumează cantități cuprinse între 359 mm la Sulina (cele mai mici din țară) și 445 mm la Isaccea. Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre NE (18,3%), urmate de cele dinspre NV (17,1%), E (15,2%) și N (13,1%), cu viteze medii anuale cuprinse între 0,8 și 5,3 m/s. În timpul verii, în condiții de stabilitate atmosferică, se manifestă o circulație termică locală a aerului, sub forma brizei de mare (ziua) și brizei de uscat (noaptea), care se resimte la o distanță de 10-15 km spre interiorul uscatului.

Rețeaua hidrografică, cu o densitate de 0,1-0,3 km/km^2 (exclusiv Delta Dunării), cea mai scăzută din țară, se caracterizează prin râuri scurte (al căror curs de desfășoară total sau parțial pe terit. jud. **T.**), tributare Dunării (Valea Roștilor, Topolog, Cerna, Jijila, Luncavița ș.a.) sau care se varsă în cuvetele lacustre de pe litoralul Mării Negre (râurile Taița, Telița, Slava, Hamangia, Casimcea ș.a.). Dunărea, care mărginește jud. **T.** la V (prin brațul Măcin sau Dunărea Veche) și N (prin brațul Chilia), pe o distanță de 276 km, constituie pr. cale navigabilă și sursa cea mai importantă de apă a județului, cu atât mai mult cu cât pe sectorul ei inferior, cu cele trei guri de vărsare (Chilia, Sulina, Sfântu Gheorghe), în special pe brațul Sulina și în continuare pe Dunăre până la Brăila, pot naviga și vase maritime. Abundența lacurilor fluviale (Peceneaga, Balta Traian, Jijila, Crapina, Gorgonel, Telincea, Parcheș, Somova ș.a.), deltaice (Furtuna, Gorgova, Merhei, Matița, Tatanir, Lumina, Puiu, Lacu Roșu, Trei Iezere ș.a.) și litorale (Razim, Dranov, Golovița, Zmeica, Ceamurlia, Babadag) constituie tot atâtea resurse naturale de apă, cu importanță piscicolă, ca mijloc de comunicație (prin intermediul numeroaselor canale) și ca baze de agrement sau de alimentare cu apă ale populației.

Vegetația prezintă câteva diferențieri teritoriale, legate de fondul general al climatului de stepă, de relieful deluros, de cel muntos al horstului dobrogean și de întinsele suprafețe acvatice și de luncă. Zona stepei, desțelenită în proporție de peste 95%, extinsă în părțile de E și V ale județului, include câteva pajiști xerofile în care predomină păiușul *(Festuca valesiaca)*, pelinița *(Artemisia austriaca)*, bărboasa *(Bothriochloa ischaemum)*, firuța cu bulbi *(Poa bulbosa)* ș.a. Pajiștile de colilie și negară, care caracterizau odinioară vegetația de stepă, au dispărut aproape total. Silvostepa, defrișată pe c. 85% din supr., este reprezentată prin pâlcuri de păduri de stejar pufos *(Quercus pubescens)* și stejar brumăriu *(Quercus pedunculiflora)*. În Pod. Babadag și M-ții Măcin se întâlnește un etaj forestier alcătuit îndeosebi din păduri de gorun *(Quercus petraea)*, în care este foarte abundent teiul *(Tilia tomentosa)* și jugastrul *(Acer campestre)*; local (pe valea Luncaviței) apare și fagul *(Fagus silvatica, Fagus taurica)* și unele elemente termofile, cum sunt cărpinița *(Carpinus orientalis)* și mojdreanul *(Fraxinus ornus)*. În lunca și Delta Dunării sunt caracteristice pădurile de plop și salcie, iar pe nisipurile din jurul acestor păduri cresc salcia pitică de nisip *(Salix rosmarinifolia)*, cătina albă *(Hippophaë rhamnoides)*, cătina roșie *(Tamarix ramosissima)* ș.a. Pe nisipurile litoral-maritime se dezvoltă o vegetație arenicolă, alcătuită din elemente pontice și submediteraneene *(Convolvulus persicus, Carex colchica, Eryngium maritimum, Ephedra distachya, Alyssum borzeanum* ș.a.). O zonă distinctă o formează grindurile Letea și Caraorman din Delta Dunării, acoperite cu păduri compacte, numite de localnici „hasmacuri", în care predomină stejarul brumăriu *(Quercus pedunculiflora)*, în interiorul cărora se dezvoltă un strat dens de arbuști și numeroase plante agățătoare *(Periploca graeca, Vitis silvestris, Humulus lupulus* ș.a.). Stuful care alcătuiește și formațiuni plutitoare numite plaur, nuferii ș.a. reprezintă vegetația specifică a Deltei Dunării.

Fauna, foarte eterogenă, cuprinde două mari categorii, cea de uscat și aceea a apelor și din jurul acestora. Speciile terestre sunt variate și includ mamifere (mistreți, căprioare, lupi, vulpi, iepuri, pisici sălbatice, jderul de copac, pârși ș.a.), rozătoare (dihor, șoarecele dungat de stepă, popândău, grivan pitic), reptile (șerpi, vipere, șopârle, gușteri), păsări (ciocănitori, vrăbii, codobature, prigorii, potârnichi, prepelițe, ulii ș.a.) și numeroase insecte. Prezența unor întinse suprafețe acoperite de ape, și mai ales existența Deltei Dunării, determină o abundență rar întâlnită de elemente acvatice, între care peste 300 de specii de păsări autohtone sau de pasaj, multe dintre ele ocrotite de lege și declarate monumente ale naturii (pelicani, cormorani, gâsca cu gât roșu, gâște și rațe sălbatice, egrete, călifari, lișițe, gârlițe, lebede, berze, stârci, nagâț etc.), câteva mamifere (câinele enot și bizamul, ambele pătrunse recent, spontan, din estul Europei unde fuseseră colonizate, nurca, vidra, hermelina, nutria), precum și numeroase specii de pești, mulți dintre ei de mare interes economic (morun, nisetru, cegă, păstrugă, somn, știucă, scrumbie, calcan, șalău ș.a.).

Resursele naturale: zăcăminte de pirite cuprifere (în satul Mina Altân Tepe din com. Stejaru) și baritină (Somova, Mineri); expl. de cuarțite (Cerna), caolin (carierele Făcățelu—Cheia și Vițelaru din M-ții Măcin și cariera Epaminonda din Dealu Orliga), de pământuri colorate (Garvăn, Mircea

Vodă), nisipuri tithanifere (grindurile Letea și Sărăturile), calcare (Isaccea, Tulcea, Mihail Kogălniceanu, Mahmudia, Zebil, Sarinasuf), granit, granodiorit și porfir (Valea Nucarilor, Mahmudia, Greci, Măcin, Turcoaia, Atmagea), dolomit (Valea Nucarilor, Mahmudia), gresii cuarțoase (Baia, Tulcea), cuarțite (Iacobdeal), șisturi verzi (Casimcea) ș.a. O bogăție aparte o reprezintă stuful și pădurile (95 195 ha, la sf. anului 1996).

Istoric. Evoluția istorică a terit. tulcean este strâns legată de acela al Dobrogei, care s-a impus prin caracterul ei de regiune propice schimburilor comerciale și de conviețuire a mai multor etnii. Cercetările arheologice au scos la iveală urme de locuire din Paleoliticul mijlociu și mai ales din Neolitic (Hamangia, Tulcea, Ceamurlia de Jos, Enisala, Caugagia, Luncavița ș.a.) ai căror locuitori au fost numiți în mod convențional ca purtători ai Culturii Hamangia (milen. 4-2 î.Hr.), care pe la mijlocul milen. 4 î.Hr. au intrat în legătură cu populațiile din arealul actual al Câmpiei Române. Datorită poziției sale geografice, Dobrogea și implicit terit. actual al jud. **T.**, se plasează ca prim spațiu al României unde cultura neolitică își încheie activitatea spre sf. milen. 3 și începutul milen. 2 î.Hr., atât din cauza deplasării unor triburi de agricultori din Sud (prezența lor este atestată de descoperirile de la Casimcea), precum și a pătrunderii concomitente a unor triburi de păstori indo-europeni care au venit din stepele nord-pontice (de la aceștia s-a găsit un monument funerar la Ceamurlia de Jos). Epoca bronzului (sec. 13-11 î.Hr.), cu un bogat fond material (seceri, topoare de tip celtic, vârfuri de săgeți etc.) este bine reprezentată prin descoperirile de la Calfa și Sâmbăta Nouă din com. Topolog, iar momentul de început al primei Epoci a fierului (Hallstatt) este atestat de vestigiile de la Babadag, Murighiol, Garvăn, Enisala, Tulcea ș.a. unde s-au găsit mărturii despre prezența traco-geților. Dacogeții, populație majoritară a Dobrogei de Nord începând din Hallstatt și până la cucerirea romană din sec. 1 d.Hr., au lăsat urme bogate și variate, descoperite în complexele arheologice de la Babadag, Nalbant, Enisala, Agighiol, Murighiol, Sarinasuf, Garvăn ș.a. Ei aveau legături intense cu grecii stabiliți în *Aegyssus* (Tulcea de astăzi) și cu celții din *Noviodunum* (Isaccea). Geții de la Dunărea de Jos, menționați încă din sec. 6 î.Hr., au repurtat o victorie hotărâtoare (331 î.Hr.) împotriva lui Zopyrion, guvernatorul Traciei. Evoluând către o viață statală, geto-dacii s-au organizat în puternice uniuni tribale, ca acelea conduse de Dromichaites, Zalmodegikos și Rhemaxos care au pregătit terenul creării statului dac centralizat din timpul lui Burebista (c. 82-44 î.Hr.). La sf. primei jumătăți a sec. 1 î.Hr. (respectiv în anul 62) terit. actual al jud. **T.** a intrat în componența statului dac centralizat, condus de Burebista, după moartea căruia (44 î.Hr.), această regiune a cunoscut o scurtă perioadă de independență, după care a fost cucerită de romani (27 î.Hr.), inclusă în prov. Moesia Inferior și stăpânită de aceștia până la începutul sec. 7 d.Hr. Pentru apărarea graniței imperiului, romanii au construit, de-a lungul cursului inf. al Dunării, o puternică linie de fortificații, străjuită de numeroase castre (în jurul cărora se dezvoltau așezări civile romane), printre care *Beroe* (azi Ostrov), *Troesmis (Turcoaia,* unde și-a avut sediul *Legiunea a V-a Macedonica), Arrubium* (Măcin), *Dinogetia* (Garvăn), *Saslovia* (Mahmudia), *Argamium* (Jurilovca), Luncavița ș.a. Întemeierea numeroaselor castre (cetăți), sate (*villae rusticae),* orașe și municipii, care au atras de-a lungul timpului un mare număr de militari, veterani, coloniști și negustori romani, au favorizat crearea unui cadru politic, economic, social și cultural propice simbiozei populației geto-dacice cu aceea romană, venită din toate terit. romane *(ex. toto orbe romano),* transformând Dobrogea (inclusiv terit. actual al jud. **T.**) într-un veritabil bastion al romanității la Dunărea de Jos. Vechile *dave* geto-dacice *(Aegyssus, Novidunum, Troesmis* ș.a.) au devenit în perioada romană centre înfloritoare de producție și comerț. Cu toate acestea, ca urmare a retragerii autorității romano-bizantine din Dobrogea în sec. 7, în secolele următoare populația acestor locuri a suferit de pe urma invaziilor interminabile ale diferitelor popoare migratoare (sarmați, bastarni, pecenegi, huni, goți, slavi, uzi, cumani ș.a.) care, în drumul lor spre centrele vitale ale Imperiului Romano-Bizantin, străbăteau *Scythia Minor* (Dobrogea de astăzi) devastând-o și lăsând urme numeroase (valul de pământ sau circumvalațiunea de la Niculițel, de 27 km lungime, toponime, ca Peceneaga ș.a.), sau stabilindu-se aici (așa cum au fost populațiile avare, slave, bulgare ș.a.), fapt dovedit de descoperirile de la Nalbant (o necropolă

birituală aparținând unui grup de slavi) și Balabancea (sec. 7-9). În anul 971, terit. tulcean actual a reintrat în componența Imperiului Bizantin cu o formă administrativă proprie, fiind organizat în *Thema Paradunavonum* (sau *Paristrion*), perioadă în care o serie de așezări au cunoscut o dezvoltare înfloritoare (Dinogetia, Troesmis, Noviodunum, Aegyssus, Enisala ș.a.). Acest terit. a fost menținut cu greu de Imperiul Bizatnin, din cauza invaziilor repetate ale pecenecilor, uzilor și mai ales ale bulgarilor (aceștia din urmă au pus stăpânire pe aceste meleaguri în anul 1203). Ca urmare a dezvoltării societății feudale românești din Dobrogea, în sec. 10-11 se cristalizează câteva formațiuni politice locale, ca acelea conduse de Jupan Dimitrie (sec. 10) sau Tatos (Chalis), Satza (Sacea) și Sestlav (sec. 11). Decăderea puterii bizantine și prosperitatea economico-socială a acestei zone (în sec. 13-14) a favorizat stimularea și creșterea rolului negustorilor italieni (în special a genovezilor) la gurile Dunării. Acestora li se va opune însă Dobrotici, întemeietorul și conducătorul (c. 1348–c. 1386) statului feudal Dobrogea, care a purtat lupte cu genovezii așezați la gurile Dunării și a intervenit în luptele dinastice din Imperiul Bizantin, cu scopul de a-și consolida și lărgi aria stăpânirilor sale. Documentele istorice de la sf. sec. 14 (respectiv cele din 1386 și următoarele) menționează aceste meleaguri ca făcând parte din teritoriile stăpânite de domnul Mircea cel Bătrân, care se autointitula „Despot al Țării lui Dobrotici", iar în 1396 își lua impunătorul titlu „... io Mircea mare voievod și domn cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, stăpânind și domnind toată țara Ungrovlahiei și părțile de peste munți, încă și spre părțile tătărești și Amlașului și Făgărașului lui Herțeg și Banatului de Severin, domn și de amândouă părțile de peste toată Dunărea și până la Marea cea Mare și cetății Durostorului stăpânitor". Domnia lui Mircea cel Bătrân peste Dobrogea a fost de scurtă durată deoarece, în 1417, armatele otomane, conduse de Mehmet II, au invadat aceste ținuturi pe care le-au cucerit și le-au stăpânit timp de peste patru secole și jumătate (până în 1878), perioadă în care terit. tulcean actual a avut un regim special, fiind considerat un sangeac autonom, condus de un bei, cu reșed. la Babadag. Gurile Dunării, care nu fuseseră ocupate de turci în 1417, au rămas sub controlul Moldovei până în 1448, iar apoi sub cel al Țării Românești (până în 1484), după care au fost cucerite de armatele otomane conduse de Baiazid II. Ulterior, ca urmare a unor puternice și frecvente atacuri ale domnilor români de a elibera aceste ținuturi de sub otomani, precum și din cauza numeroaselor incursiuni ale cazacilor în această zonă, Imperiul Otoman a luat măsuri de apărare a Dobrogei prin acțiunea de fortificare a orașelor, precum și prin intensificarea colonizării acestei provincii cu elemente musulmane. Cu toate acestea, în urma războaielor ruso-turce din anii 1768-1774 și 1787-1792, o serie de cetăți și așezări dobrogene (Isaccea, Babadag, Tulcea, Măcin ș.a.) au fost cucerite de ruși și apoi distruse, fapt ce a determinat ruinarea treptată a provinciei turcești. Condițiile acestei provincii s-au înrăutățit și mai mult după războaiele ruso-turce din anii 1806-1812 și 1828-1829, ultimul provocând dezastre de mare amploare. În pofida ocupării îndelungate a acestor ținuturi de către turci și a turcizării accentuate a toponimelor, românii au continuat să locuiască pe aceste meleaguri, păstrându-și modul lor de viață, datinile și obiceiurile, numeroase toponime și așezări etc. Astfel, o statistică din 1878 indică faptul că din 3 776 de toponime, 2 338 (respectiv 61,9%) erau turcești, 1 260 (33,4%) românești și 4,7% de alte origini. În urma Războiului de independență (1877-1878), stăpânirea otomană în Dobrogea a fost curmată, iar Tratatul de pace de la San Stefano (19 febr./3 mart. 1878) și Congresul internațional de la Berlin (1/13 iun.-1/13 iul. 1878) au consfințit independența României și drepturile acesteia asupra Dobrogei. La sf. sec. 19 și începutul sec. 20, activitatea portuară de la gurile Dunării se intensifică, se pun în valoare bogatele zăcăminte cuprifere de la Mina Altân Tepe, s-au deschis c. 120 de cariere de piatră (cele mai importante la Greci, Măcin, Turcoaia), s-au extins suprafețele cultivate cu cereale, plante tehnice ș.a., s-a dezvoltat pe scară largă pescuitul etc., fapt ce a determinat impulsionarea schimburilor comerciale cu celelalte provincii românești și deci o înregistrare ascendentă a dezvoltării social-economice. Crearea statului național unitar român în 1918 a creat cadrul adecvat pentru o dezvoltare și mai accentuată și o evoluție rapidă a economiei, științei, culturii, a dinamizării tuturor domeniilor vieții sociale, cu excepția scurtei peri-

oade din timpul crizei anilor 1929-1933. În perioada interbelică, jud. T. ocupa o supr. de 8 626 km² (cel mai mare din țară) și cuprindea patru plăși, cinci orașe și 155 sate. După instaurarea comunismului în România (1944), dezvoltarea jud. T. a fost încadrată în coordonatele economiei planificate impusă și condusă de partidul comunist timp de 45 de ani, până la prăbușirea acestuia în dec. 1989. Ca o modalitate de concentrare și de coordonare planificată a tuturor activităților, regimul comunist a desființat jud. T. prin Legea nr. 5 din 8 sept. 1950, înființând regiunea Constanța pentru tot spațiul dobrogean cuprins între Dunăre și Marea Neagră, iar în perioada 1960-1968, cele două foste județe dobrogene, din perioada interbelică, Constanța și Tulcea, au evoluat împreună în limitele unei singure unități ad-tiv teritoriale, cunoscută sub numele de regiunea Dobrogea, cu reșed. la Constanța, extinsă pe 15 460 km², care includea șapte raioane, opt orașe și câteva sute de sate. La 17 febr. 1968, prin Legea nr. 2 au fost reînființate județele Tulcea și Constanța, în limitele actuale.

Economia actuală, aflată în plin proces de extindere, modernizare, restucturare și privatizare a întreprinderilor, de apariție și dezvoltare a unor noi societăți comerciale cu capital privat, de adaptare la economia concurențială de piață etc., se caracterizează printr-o industrie diversificată, o agricultură bazată tot mai mult pe proprietatea particulară, un comerț activ, favorizat de toate categoriile mijloacelor de transport (rutier, feroviar, fluvial, maritim și aerian), precum și printr-o activitate turistică accentuată, de valorificare a frumuseților Deltei Dunării.

Industria reprezintă încă ramura pr. a economiei jud. T. (cu toate că turismul ar fi trebuit să-i ocupe locul mai de mult), contribuind cu ponderi însemnate la realizarea producției județene. Întreprinderile industriale tulcene, situate în centrele urbane (Tulcea, Babadag, Isaccea, Măcin și Sulina) și în unele așezări rurale (Niculițel, Topolog, Mihail Kogălniceanu ș.a.) produc traulere pentru pescuit, vase-dormitor, utilaj chimic, alumină și feroaliaje, cărămizi refractare, mobilă, cherestea, mase plastice, confecții, tricotaje, fire de bumbac, covoare, plăci de stufit, conserve de pește, de legume și fructe, preparate din carne și lapte, băuturi alcoolice, bere, panificație, tutun fermentat etc. În cadrul jud. T. se individualizează economia piscicolă, care ocupă un loc particular în economia județului și a țării, a cărei producție se realizează atât din apele Dunării, din lacurile deltaice și litorale, din Marea Neagră, cât și din pepinierele piscicole de la Sarinasuf, Calica, Obretin, Stipoc ș.a.

Agricultura, cu un procent din ce în ce mai mare de privatizare, dispune de condiții pedoclimatice favorabile și de suprafețe agricole destul de mari în raport cu configurația sa fizico-geografică. La sf. anului 1996, fondul funciar al jud. T. cuprindea 361 405 ha terenuri agricole (din care 177 278 ha, respectiv 49% în sectorul privat), 95 195 ha păduri, 353 389 ha acoperite cu ape și bălți (locul 1 pe țară) și 39 886 ha alte suprafețe. În același an, din totalul supr. agricole (361 405 ha), 288 259 ha erau terenuri arabile, 60 972 ha pășuni naturale, 10 508 ha vii și pepiniere viticole și 1 666 ha livezi și pepiniere pomicole. În 1996, terenurile arabile erau cultivate cu porumb (87 032 ha), grâu și secară (59 964 ha), floarea-soarelui (43 860 ha), plante de nutreț (23 753 ha), orz și orzoaică (11 249 ha), ovăz, soia, leguminoase pentru boabe, cartofi, legume etc. Natura solurilor, condițiile climatice și expoziția însorită a unor terenuri deluroase favorizează dezvoltarea viticulturii în arealele localit. Niculițel, Babadag, Tulcea, Isaccea, Dăeni ș.a. În 1996, producția totală de struguri a jud. T. a fost de 44 352 tone. Prezența unor pășuni naturale, precum și existența unei producții cerealiere apreciabile (230 282 tone, 1996), favorizează dezvoltarea corespunzătoare a sectorului zootehnic. La începutul anului 1997, în jud. T. existau 38 000 capete bovine (din care 34 000 capete în sectorul particular), 115 000 capete porcine (91 000 capete în gospodării private), 282 000 capete ovine (251 000 capete în curțile țăranilor), în special cu lână fină și semifină, de la care s-au obținut 813 tone de lână (locul 4 pe țară, după jud. Constanța, Timiș și Botoșani, dar la egalitate cu jud. Sibiu), 31 000 capete caprine, 15 000 capete cabaline (în totalitate la țărani), avicultură (962 000 capete păsări). Prezența unor plantații de tei și salcâm, precum și a unei flore bogate de baltă, determină practicarea pe scară largă a apiculturii, care în 1996 număra 20 000 familii de albine, de la care s-a obținut o producție totală de 353 tone miere. O importanță deosebită pentru economia tulceană o au pescuitul fluvial, lacustru și maritim,

precum și vânatul și pescuitul sportiv, practicate în mod special în Delta Dunării.

Căile de comunicație tulcene asigură întreaga gamă de transporturi (rutiere, feroviare, fluviale, maritime, aeriene), fiind al doilea județ al țării, după jud. Constanța, care beneficiază de prezența pe terit. lor a tuturor categoriilor de asemenea mijloace. Transporturile fluviale și maritime de mărfuri și călători se realizează prin intermediul porturilor Tulcea, Sulina (statut de porto franco), Sfântu Gheorghe, Isaccea, Chilia Veche, Măcin, iar cele aeriene prin aeroportul Tulcea. Pe brațul Sulina și în continuare pe Dunăre până la Brăila pot pătrunde și vase maritime, fapt ce favorizează un intens comerț de tranzit. Transportul feroviar este deservit de o singură linie de c.f. (Tulcea—Babadag—Baia—Topraisar—Medgidia), neelectriicată, în lungime de 68 km, fapt ce determină o densitate de 8 km/1 000 km^2 (cea mai scăzută din țară). La sf. anului 1996, rețeaua drumurilor publice tulcene însuma 1 188 km (din care 305 km drumuri modernizate) cu o densitate de 14 km/100 km^2 (cea mai mică din țară), asigurând legături bune cu județul învecinat (Constanța), precum și cu celelalte județe ale țării prin punctele de trecere cu bacul peste Dunăre de la Smârdan—Brăila și I.C. Brătianu—Galați.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, în perimetrul jud. T. își desfășurau activitatea 148 grădinițe de copii, cu 9 836 copii înscriși și 533 educatori, 144 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 32 617 elevi și 2 223 cadre didactice, 16 licee, cu 8 336 elevi și 730 profesori, opt școli profesionale, cu 3 170 elevi și 134 profesori și un Institut de învățământ superior la Tulcea (filială din 1993 a Universității „Andrei Șaguna" din Constanța), un colegiu de marină civilă ș.a. În 1996, activitatea cultural-artistică era susținută de patru case de cultură, 42 cămine culturale, opt cinematografe, 152 biblioteci, cu 1 479 000 vol., un Institut de Cercetări Eco-Muzeale (singurul din țară), numeroase muzee ș.a. La Tulcea au loc Festivalul internațional al folclorului din țările dunărene (în anii cu soț) și Festivalul internațional al folclorului din țările latine (în anii fără soț), precum și un Festival național al colindelor și obiceiurilor de Crăciun, Anul Nou și Bobotează. Activitatea sportivă se desfășoară în cadrul celor 40 de cluburi și 134 secții sportive în care sunt cuprinși 2 919 sportivi legitimați, 98 antrenori și 160 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, rețeaua unităților sanitare tulcene cuprinde patru spitale, cu 1 676 paturi (un pat de spital la 159 locuitori), șase policlinici de stat, 88 dispensare, 39 farmacii (din care 33 privatizate), 25 cabinete medicale private și 17 cabinete stomatologice particulare. În același an, asistența medicală era asigurată de 273 medici (un medic la 978 locuitori), 27 medici stomatologi (un medic stomatolog la 9 885 locuitori) și 1 422 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Existența numeroaselor locuri istorice, cu vestigii geto-dacice, romane, bizantine etc., a monumentelor din centrele urbane, a celei mai mari părți din complexul lacustru Razim, a unei porțiuni din litoralul Mării Negre și mai ales prezența Deltei Dunării pe terit. jud. T., fac ca spre acest județ să se îndrepte anual un mare număr de turiști români și străini (63 000 turiști cazați în 1996). Originalitatea deosebită sub aspect morfohidrografic (canale, gârle, grinduri, insule, dune etc.)., faunistic (mistreți, vulpi, iepuri, nutrii, hermine, bizami, câinele enot, pelicani, egrete, rațe și gâște sălbatice, cormorani, lișițe, variate specii de pești, dintre care unii cu mare valoare economică — morun, nisetru, cega, păstruga, șalăul, știuca ș.a.) și floristic (păduri de stejar, tei și plop, în asociere cu o bogată vegetație de arbuști și plante agățătoare), precum și modul specific de viață al localnicilor, adaptat la mediul deltaic, predominant acvatic (renumitele sate pescărești), fac din Delta Dunării unul dintre cele mai interesante și mai atractive obiective turistice ale țării, precum și locul preferat de pescuit sau vânătoare al multor amatori. Turismul deltaic este favorizat și de faptul că fiecare anotimp al anului prezintă atracții originale, dar dintre toate, se pare, că cel mai frumos anotimp în Delta Dunării și adevăratul sezon turistic este toamna, cu o paletă variată de culori naturale și mai ales cu o perioadă optimă pentru pescuit și vânat. Punctul de pregătire și plecare spre Delta Dunării îl reprezintă municipiul Tulcea, care este, totodată, și sediul Rezervației Biosferei Delta Dunării. În cadrul Deltei Dunării sunt câteva perimetre constituite ca rezervații complexe, cum sunt pădurile *Letea* și *Caraorman*, arealul Peritească—Bisericuța—Gura Portiței (3 900 ha), unde cuibăresc pelicanul și califarul alb și își găsesc adăpostul nenumărate păsări de

pasaj, complexul Roşca—Buhaiova—Hrecişca (15 400 ha), cu mari colonii de pelicani, egrete, cormorani, stârci ş.a. O atracţie deosebită o are şi rezervaţia forestieră „Valea Fagilor" din Luncaviţa (154,2 ha), alcătuită predominant din fag, unele exemplare având dimensiuni impresionante (38 m înălţime şi peste 1 m grosimea trunchiului). În 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. **T.** era de 3 471 locuri, repartizate în 20 de hoteluri şi modeluri, două hanuri turistice, trei cabane, două campinguri, 42 vile şi trei tabere pentru copii. Indicativ auto: *TL*.

Localităţile jud. Tulcea

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. TULCEA	1. Tudor Vladimirescu
II. Oraşe	*Localit. componente ale oraşului*
1. BABADAG	
2. ISACCEA	1. Revărsarea 2. Tichileşti
3. MĂCIN	
4. SULINA	
III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. BAIA	1. **Baia** 2. Camena 3. Caugagia 4. Ceamurlia de Sus 5. Panduru
2. BEIDAUD	1. **Beidaud** 2. Neatârnarea 3. Sarighiol de Deal
3. C. A. ROSETTI	1. **C.A. Rosetti** 2. Cardon 3. Letea 4. Periprava 5. Sfiştofca
4. CARCALIU	1. **Carcaliu**
5. CASIMCEA	1. **Casimcea** 2. Cişmeaua Nouă 3. Corugea 4. Haidar 5. Rahman 6. Războieni 7. Stânca*
6. CEATALCHIOI	1. **Ceatalchioi** 2. Pătlăgeanca 3. Plauru 4. Sălceni
7. CEAMURLIA DE JOS	1. **Ceamurlia de Jos** 2. Lunca
8. CERNA	1. **Cerna** 2. General Praporgescu 3. Mircea Vodă 4. Traian
9. CHILIA VECHE	1. **Chilia Veche** 2. Câşliţa* 3. Ostrovu Tătaru* 4. Tatanir*
10. CIUCUROVA	1. **Ciucurova** 2. Atmagea 3. Fântâna Mare
11. CRIŞAN	1. **Crişan** 2. Caraorman 3. Mila 23
12. DĂENI	1. **Dăeni**
13. DOROBANŢU	1. **Dorobanţu** 2. Ardealu* 3. Cârjelari 4. Fântâna Oilor 5. Meşteru
14. FRECĂŢEI	1. **Frecăţei** 2. Cataloi 3. Poşta 4. Telița
15. GRECI	1. **Greci**
16. GRINDU	1. **Grindu**
17. HAMCEARCA	1. **Hamcearca** 2. Balabancea 3. Căprioara 4. Nifon
18. HORIA	1. **Horia** 2. Cloşca 3. Floreşti

* Satele s-au autodesfiinţat (în anii '90) prin depopulare

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

19. I. C. BRĂTIANU	1. I. C. Brătianu[1]
20. IZVOARELE	1. Izvoarele
	2. Alba
	3. Iulia
	4. Poiana Teilor[2]
21. JIJILA	1. Jijila
	2. Garvăn
22. JURILOVCA	1. Jurilovca[3]
	2. Sălcioara[4]
	3. Vișina
23. LUNCAVIȚA	1. Luncavița
	2. Rachelu
	3. Văcăreni
24. MAHMUDIA	1. Mahmudia
	2. Băltenii de Jos
	3. Băltenii de Sus
	4. Beștepe
25. MALIUC	1. Maliuc
	2. Gorgova
	3. Ilganii de Sus
	4. Partizani
	5. Vulturu
26. MIHAI BRAVU	1. Mihai Bravu
	2. Satu Nou
	3. Turda
27. MIHAIL KOGĂLNICEANU	1. Mihail Kogălniceanu
	2. Lăstuni
	3. Rândunica
28. MURIGHIOL	1. Murighiol[5]
	2. Colina
	3. Dunavățu de Jos
	4. Dunavățu de Sus
	5. Plopul
	6. Sarinasuf
	7. Uzlina[6]
29. NALBANT	1. Nalbant
	2. Nicolae Bălcescu
	3. Trestenic
30. NICULIȚEL	1. Niculițel
31. NUFĂRU	1. Nufăru
	2. Ilganii de Jos
	3. Malcoci
	4. Victoria
32. OSTROV	1. Ostrov
	2. Piatra[7]
33. PARDINA	1. Pardina[8]
34. PECENEAGA	1. Peceneaga
35. SARICHIOI	1. Sarichioi
	2. Enisala
	3. Sabangia
	4. Visterna
	5. Zebil
36. SFÂNTU GHEORGHE	1. Sfântu Gheorghe
37. SLAVA CERCHEZĂ	1. Slava Cercheză
	2. Slava Rusă
38. SMÂRDAN	1. Smârdan
39. SOMOVA	1. Somova
	2. Mineri
	3. Parcheș
40. STEJARU	1. Stejaru
	2. Mina Altân Tepe
	3. Vasile Alecsandri
41. TOPOLOG	1. Topolog
	2. Calfa
	3. Cerbu
	4. Făgărașu Nou
	5. Luminița
	6. Măgurele
	7. Sâmbăta Nouă
42. TURCOAIA	1. Turcoaia
43. VALEA NUCARILOR	1. Valea Nucarilor
	2. Agighiol
	3. Iazurile

[1] Până la 20 mai 1996, satul și com. I. C. Brătianu s-au numit 23 August
[2] Până la 20 mai 1996 s-a numit Valea Teilor
[3] Între 13 oct. 1983 și 20 mai 1996, satul și com. Jurilovca s-au numit Unirea
[4] Până la 20 mai 1996 s-a numit 6 Martie
[5] Între 13 oct. 1983 și 20 mai 1996, satul și com. Murighiol s-au numit Independența
[6] Satul s-a autodesființat (în anii '90) prin depopulare
[7] Satul s-a autodesființat (în anii '90 prin depopulare)
[8] Între 13 oct. 1983 și 20 mai 1996, satul și com. Pardina s-au numit 1 Mai

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TULGHEŞ, com. în jud. Harghita, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de NV ale Masivului Suhard şi cele de NE ale M-ţilor Giurgeu, pe râul Bistricioara, în zona de confl. cu Putna; 3 408 loc. (1 iul. 1997): 1 755 de sex masc. şi 1 653 fem. Nod rutier. Expl. şi prelucr. lemnului (cherestea). Cuptor de ars varul, moară de apă şi joagăr (din 1875), în satul Tulgheş. Centru de prelucr. artistică a lemnului şi de cusături şi ţesături populare. Muzeu etnografic. Sanatoriu. În satul Tulgheş, atestat documentar în 1850, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 18) şi o capelă ortodoxă din lemn cu hramul „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" (1922), iar în satul Recea a fost întemeiată (1991) mânăstirea cu acelaşi nume (de maici), cu o biserică zidită în anii 1991-1994. În arealul com. **T.**, în extremitatea sudică a M-ţilor Bistriţei se află masivul calcaros „Pietrele Roşii", pe pantele căruia vegetează multe plante rare, printre care se remarcă speciile endemice *Astragalus Roemeri* şi *Hieracium pojoritense*. Zonă de interes cinegetic. Cod poştal: 4209.

TULNICI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată în partea de NV a Depr. Vrancei, la poalele de NE ale M-ţilor Vrancei, pe cursul superior al râului Putna (afl. al Siretului); 5 940 loc. (1 iul. 1997): 3 003 de sex masc. şi 2 937 fem. Zăcăminte de sare gemă care apar în masive în lungul unor dislocaţii de teren. Expl. de marne şi calcare (în satul Lepşa). Expl. şi prelucr. lemnului (cherestea). Păstrăvărie. Pomicultură (pruni, meri, peri, nuci). Centre de prelucr. artistică a lemnului (în satele Tulnici şi Coza). Staţie meteorologică (Tulnici). În satul Lepşa se află mânăstirea cu acelaşi nume (de maici), întemeiată ca schit în a doua jumătate a sec. 18, cu o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului", datând din 1780. Demolată în 1927, biserica a fost refăcută din lemn în anii 1930-1936. Schitul a fost desfiinţat de autorităţile comuniste în 1959 şi reînfiinţat în 1990, ca mânăstire. Bisericile cu hramurile „Sfântul Ioan Botezătorul" (sf. sec. 18), „Sfinţii Voievozi" (sec. 18) „Sfântul Ştefan" (ante 1809, reparată în 1870-1873) şi „Sfinţii Voievozi" (ante 1809, reclădită în 1891), în satele Coza, Păuleşti, Coza şi Tulnici; biserică din lemn, cu hramul „Sfinţii Voievozi" (ante 1809, refăcută în 1862), în satul Hăulişca. În arealul com. **T.** se află rezervaţiile forestiere Lepşa-Zboina (211 ha) şi Tişiţa (307 ha), cu arbori seculari, şi rezervaţia floristică şi peisagistică cascada Putnei (10 ha), declarate rezervaţii în 1973. Popas turistic. Zonă de interes cinegetic. Cod poştal: 5379.

TULUCEŞTI, com. în jud. Galaţi, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Câmpiei Covurlui, în lunca şi pe terasele de pe dr. râului Prut, pe cursul inf. al râului Chineja, la graniţa cu Rep. Moldova; 7 574 loc. (1 iul. 1997): 3 851 de sex masc. şi 3 723 fem. Staţie (în satul Tulucești) şi haltă de c.f. (în satul Şivița). Nod rutier. Fabrică de brichete de cărbune care foloseşte praful de cărbune (de la Combinatul siderurgic Galaţi) în amestec cu rumeguş. Turnătorie de fontă (agregate pentru irigaţii). Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ş.a. Sere legumicole. Fermă avicolă şi creşcătorie de nutrii (în satul Şivița). Viticultură. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809, reclădită în 1881) şi „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 19), în satele Şivița şi Tulucești. În 1994, pe terit. com. **T.** s-au produs puternice alunecări de teren. În perimetrul comunei se află pădurea Gârboavele (100 ha), declarată rezervaţie forestieră, formată predominant din stejar pufos (*Quercus pubescens*) şi stejar brumăriu (*Quercus pedunculiflora*), în parterul căreia vegetează o serie de specii rare: stânjenelul (*Iris brandzae*), drobul (*Cytisus heufelii*), bujorul românesc (*Paeonia peregrina* var. *romanica*), umbra iepurelui (*Asparagus officinalis*) ş.a. Cod poştal: 6240.

TUNARI, com. în jud. Ilfov, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Vlăsiei, pe cursul superior al râului Pasărea, la 18 km N de Bucureşti; 3 082 loc. (1 iul. 1997): 1 477 de sex masc. şi 1 605 fem. Fermă avicolă. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, legume ş.a. Pomicultură. Pădure de stejari. Între 23 ian. 1981 şi 12 apr. 1996 a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. În satul Tunari se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1754) şi Monumentul eroilor căzuţi în timpul primului război mondial (autor: D. Măţăoanu). Cod poştal: 8245.

TUPILAŢI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 4 sate, situată în lunca şi pe terasele râului Moldova, în zona de confl. cu Valea Albă, la poalele Subcarpaţilor Neamţului; 2 263 loc. (1 iul. 1997): 1 112 de sex masc. şi 1 151 fem. Nod rutier. Centru de

reparat mașini și utilaje agricole. Produse alim. Vestit târg anual de vite, de produse agricole și de lemnărie. Case vechi (sec. 19). În satul Tupilați se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1811, reparată în 1923) și casa „Catargi" (1842), iar în satul Hanul Ancuței există celebrul rateș cunoscut sub numele de „Hanul Ancuței". Construit din cărămidă (1718), la o răspântie de drumuri ce se îndreptau către Roman, Piatra-Neamț și către Iași, acesta este o clădire de plan dreptunghiular (40 x 18 m), tipică hanurilor moldovenești, cu un vast acoperiș din draniță, la adăpostul căruia se află camerele pentru cazare și șopronul pentru animale și căruțe. Ruinat în 1943, a fost refăcut în anii 1966-1967. Acest han l-a inspirat pe Mihail Sadoveanu în elaborarea lucrării *Hanul Ancuței* (1928). Cod poștal: 5638.

TUR, râu în NV României, afl. stg. al Tisei pe terit. Ungariei; 70 km; supr. bazinului: 1 200 km^2. Izv. din partea de V a M-ților Gutâi, de sub cumpăna de ape dintre vf. Rotundu, la N (1 240 m alt.) și vf. Pietroasa, la S (1 200 m), de la 950 m alt., străbate mai întâi versantul de V al M-ților Gutâi prin intermediul unei pante accentuate (20‰), intră apoi în Depr. Oaș, trecând prin orașul Negrești-Oaș, unde panta scade la 2-8‰, iar în aval de confl. cu Valea Rea pătrunde în Câmpia Someșului pe care o traversează de la E la V cu un curs domol, meandrat, determinat de scăderea pantei la 0,1‰. În cursul inf. albia devine instabilă, se despletește și meandrează puternic. În aval de confl. cu râul Turț este îndiguit. Pe cursul mijlociu al râului **T.,** în arealul com. Călinești-Oaș, s-a realizat lacul de acumulare Călinești (364 ha; vol.: 7,4 mil. m^3) pe malurile căruia există amenajări pentru odihnă și agrement. Afl. pr.: Valea Rea, Valea Albă, Talna, Lechincioara, Turț.

TURBUREA, com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de SV ale Dealurilor Amaradiei și cele de SE ale Dealului Bran, pe cursul inf. al râului Gilort; 4 744 loc. (1 iul. 1997): 2 280 de sex masc. și 2 464 fem. Haltă de c.f. (în satul Turburea). Expl. de petrol și gaze naturale. Pomicultură (meri, peri, pruni). Biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1774, refăcută în 1846), în satul Turburea. Cod poștal: 1327.

TURCENI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 6 sate, situată în partea de S a Dealurilor Jiului, pe râul Jilțu, în zona de confl. cu Jiul; 8 189 loc. (1 iul. 1997): 4 070 de sex masc. și 4 119 fem. Stație de c.f. (în satul Turceni). Centrală electrică și de termoficare (2 640 MW) intrată în funcțiune în 1978. Hidrocentrală (9,9 MW) dată în folosință în 1989. Creșterea bovinelor. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Strâmba-Jiu se află Mânăstirea Strâmba (de maici), cu biserica având hramul „Sfânta Treime", ctitorie din anii 1597-1599 a marelui logofăt Stoica. Distrusă de un incendiu în 1724, biserica a fost refăcută și pictată în 1793 prin osârdia marelui armaș Constantin Riioșeanu, având fațadele decorate cu panouri dreptunghiulare, mărginite de ciubuce. Biserica a fost restaurată în 1927 și reparată în 1983. După o perioadă îndelungată de funcționare ca biserică de parohie, mânăstirea a fost reînființată în 1923. În cătunul Stolojani din satul Turceni se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1774, refăcută în 1846). Cod poștal: 1448.

TURCINEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în partea de N a Depr. Târgu Jiu, la poalele de SE ale Dealului Stroiești și cele de V ale Dealului Săcelu, pe râul Jiu; 2 398 loc. (1 iul. 1997): 1 127 de sex masc. și 1 271 fem. Expl. de balast. Pomicultură (meri, peri, pruni). În satul Cartiu se află casa „Cartianu" (sec. 18), o sinteză reușită dintre o culă și o casă țărănească, și biserica având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1817, cu modificări din anii 1904-1908), iar în satele Horezu și Rugi, bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1814) și „Sfântul Gheorghe" (1691, refăcută în 1833). Cod poștal: 1433.

TURCOAIA, com. în jud. Tulcea, alcătuită dintr-un sat, situată la poalele de SV ale M-ților Măcin, pe dr. brațului Dunărea Veche (sau Măcin); 3 912 loc. (1 iul. 1997): 1 939 de sex masc. și 1 973 fem. Nod rutier. Expl. de granit, cuarțit și porfir. Produse lactate. Creșterea bovinelor și porcinelor. Pescuit. Pe terit. com. **T.,** în punctul „Igliță", au fost descoperite (1861-1863, 1865, 1880-1900, 1939, 1971, 1977) urmele unei ample așezări romane, cu două fortificații, identificată cu orașul roman *Troesmis,* construit pe locul unei vechi cetăți tracogetice din sec. 4 î.Hr. După războaiele dacoromane, în vremea împăratului Traian, *Troesmis* a devenit un important punct strategic în care a fost cantonată, până în 167 d.Hr., *Legiunea a V-a Macedonica* (transferată de împăratul Traian la *Oescus,*

azi Ghighen, Bulgaria). Tot la *Troesmis* a staționat permanent, până în a doua jumătate a sec. 3 d.Hr. un *vexillatio* (detașament militar) aparținând *Legiunii a I-a Italica*. În timpul domniei lui Marcus Aurelius Antonius (161-180), în jurul anului 170, orașul *Troesmis* a fost ridicat la rangul de *municipium* (până atunci avea regim de *territorium militare*). În sec. 2-3, *Troesmis* a fost și centrul religios al cultului Romei și sediul pentru *sacerdos provinciae*. Distrus de invaziile carpo-gotice, orașul *Troesmis* a fost refăcut la sf. sec. 3 și începutul sec. 4, ajungând în sec. 6 unul dintre pr. orașe ale eparhiei Scythia (ultima mențiune ca oraș din eparhia Scythia datează din sec. 10). Bizantinii au locuit la *Troesmis* până prin sec. 12. Săpăturile arheologice efectuate aici au scos la iveală un bogat material epigrafic (c. 80 de inscripții) și ruinele a două cetăți romano-bizntine din sec. 4-6: *Cetatea de Est* (120 x 145 m), de tip moeso-roman, de plan poligonal, cu turnuri în formă de potcoavă la colțuri, datează din sec. 5, în interiorul ei fiind descoperite două bazilici și zidurile mai multor edificii; *Cetatea de Vest*, situată pe un promontoriu, de tip dunărean târziu, are formă oarecum trapezoidală (c. 100 x 50 m), cu ziduri de apărare, și cu turnuri semicirculare la colțuri. Între cele două cetăți se afla așezarea civilă, delimitată de trei valuri cu șanțuri, reprezentând patru faze succesive de dezvoltare a așezării în perioada sec. 2-7. În satul Turcoaia se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1862). Cod poștal: 8893.

TURDA 1. Câmpia Turzii → Câmpia Turzii (1). 2. Cheile Turzii → Cheile Turzii.

3. Municipiu în jud. Cluj, situat în partea de N a Câmpiei Turzii, la poalele prelungirilor de SE ale Dealurilor Feleacului, la 330-350 m alt., pe stg. râului Arieș, la confl. cu Valea Racilor, la 30 km SE de Cluj-Napoca; 61 402 loc. (1 iul. 1997): 29 844 de sex masc. și 31 558 fem. Supr.: 17,20 km^2; densitatea: 3 570 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de balast și de argilă. Întreprinderi ale ind. constr. de mașini (camionete, remorci autobasculante, piese de schimb pentru autoturismele „Dacia"), mat. de constr. (ciment, var, ipsos, cărămidă, țiglă, prefabricate din beton, produse ceramice refractare, geamuri), ind. chimice (acid clorhidric, policlorură de vinil, insecticide, produse clorosodice etc.) și alim. (preparate din lapte, bere, panificație ș.a.).

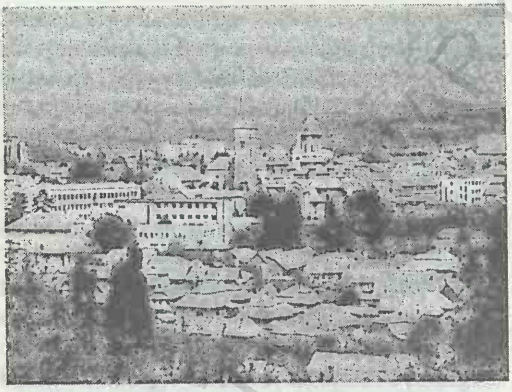

Turda (3). Vedere generală

Fabrici de ceramică fină (obiecte din porțelan), de sticle pentru ambalaj, de carton asfaltat ș.a. Secție poligrafică. Morărit. Centru pomicol și viticol. Muzeu municipal cu secții de istorie și etnogrfie. Teatru de stat (f. 1948). Stațiune de cercetări agricole. Parc zoologic. În sec. 18-19, la **T.** a funcționat un centru de ceramică populară, cu cromatică albastru, verde și roșcat. Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu climat sedativ (temp. medie anuală 9°C; în iul. temp. medie este de c. 20°C, iar în ian. de –4°C; precipitațiile medii însumează c. 550 mm anual) și ape minerale clorurate, sodice, de mare concentrație (225,5 mg/l) provenite din lacurile sărate (unele cu caracter helioterm, vara) existente la c. 4 km de oraș, catonate în vechile saline (unele romane). Nămol de turbă cu efecte terapeutice. Stațiunea este indicată în tratarea afecțiunilor reumatismale (spondiloze în stadiu incipient, artroze, poliartroze, tendinoze ș.a.), a celor posttraumatice (stări după entorse, luxații și fracturi ale oaselor membrelor, tratate ortopedico-chirurgical și vindecate), neurologice periferice (pareze ușoare, sechele minore după polineuropatii), cardiovasculare (varice în stadiu incipient), ginecologice (insuficiență ovariană, cervicite cronice) și dermatologice (psoriazis). **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate pe terit. actualului oraș, în punctul „Pordeiu", au scos la iveală vestigiile unei așezări dacice, cunoscută sub numele de *Potaissa (Potabissa* sau *Patavissa)*, devenită imediat după constituirea provinciei romane Dacia, unul dintre cele mai importante orașe romane și pr.

centru militar al Daciei Superior, aflat pe drumul dintre Apulum (azi Alba Iulia) și Porolissum (azi satul Moigrad, com. Mirșid, jud. Sălaj). În anii 166-167 aici a fost adusă *Legiunea a V-a Macedonica,* devenind după această dată sediul garnizoanei *Legiunii a V-a,* în jurul căreia s-a dezvoltat o așezare civilă. Castrul *Legiunii a V-a Macedonica,* cu ziduri din piatră, era extins pe o supr. de c. 26 ha și avea o formă de patrulater neregulat (562 x 410 x 575 x 410 m), ruinele acestui castru dăinuind până în sec. 19. Orașul, dezvoltat în preajma castrului, s-a extins repede, fiind ridicat, în timpul împăratului Septimius Severus (193-211), mai întâi la rangul de *municipium,* iar apoi (se pare, în anul 198 d.Hr.) la cel de *colonia,* în care cetățenii beneficiau de *Jus Italicum* („dreptul italic"). În perioada stăpânirii romane, la *Potaissa* se exploata sarea, viața în această așezare continuând neîntrerupt (și după abandonarea Daciei de către romani în anul 271/275 d.Hr.) până prin sec. 4. Acest fapt este atestat de descoperirea, pe Dealul Zânelor, a unui cartier meșteșugăresc, datând din sec. 2-3, în care s-au găsit șase cuptoare de olar, urmele unui atelier de pietrar ș.a., precum și un mormânt de înhumație de caracter creștin, datat sec. 4. În arealul orașului roman *Potaissa* au fost descoperite mai multe fragmente arhitecturale (capiteluri, fusuri de coloane, elemente de antablament ș.a.), statuietele din bronz ale Dianei la vânătoare, a lui Venus Pudica și a lui Iupiter, o figurină din teracotă a Venerei, capetele din marmură a unei divinități feminine și a zeului Liber Pater, numeroase monumente funerare, opaițe, vase din sticlă din import ș.a. Prima mențiune documentară a localit. **T.** datează din 1075 (*Castrum Turda*) în care se fac referiri asupra unor privilegii legate de exploatarea sării de aici (regele Geza I al Ungariei dăruiește jumătate din vama de sare de la **T.** și mai multe sate din Bihor și Criș Mănăstirii Sfântului Benedict). În 1197, așezarea este menționată în documente cu numele *Civitas Tordensis.* Cetatea și așezarea de aici, întemeiate pe baza exploatării sării, s-au dezvoltat neîntrerupt, căpătând caracter urban la începutul sec. 16. În 1550, Georg von Reichersdorf, notarul Sibiului, secretar regal și consilier (din 1526) al lui Ferdinand I de Habsburg, consemnează, în lucrarea sa *Chorographia Transilvaniae,* că **T.** este unul dintre pr. centre de expl. a sării din Transilvania. În mart. 1542, la **T.** s-a întrunit o dietă în cadrul căreia s-au pus bazele organizării politice și ad-tive ale principatului autonom al Transilvaniei. La 9/19 aug. 1601, pe câmpia din apropierea orașului **T.** a fost ucis mișelește Mihai Viteazul din ordinul lui Giorgio Basta. Pe locul unde a fost omorât voievodul a fost ridicat un monument memorial. În aug.-sept. 1940, la **T.** au avut loc mari demonstrații de protest împotriva Dictatului fascist de la Viena din 30 aug. 1940, iar între 5 sept. și 4 oct. 1944, în această zonă, armata română a purtat puternice lupte pentru respingerea ofensivei hitleristo-horthyste. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** ruinele unei cetăți din piatră (Cetatea secuilor), de mari dimensiuni (26 m lungime, 8,50 m lățime, ziduri de incintă de 6 m înălțime), datând din sec. 12, cu unele refaceri din sec. 14-15; biserica fortificată „Turda Veche" (azi biserică reformată), construită în anii 1400-1494, în stil gotic, cu transformări baroce din anul 1800. Biserica, cu un turn de 60 m înălțime, de factură gotică, ridicat în anii 1904-1906, a fost înconjurată cu ziduri puternice în peri-

Turda (3). Urcior roman cu firnis roșu, descoperit în așezarea dacică Potaissa

Biserica reformată „Turda Veche" (sec. 15) și turnul de factură gotică (sec. 20)

Turda (3)

Monumentul închinat voievodului Mihai Viteazul

oada 1560-1570, din care astăzi se mai păstrează câteva fragmente; biserica romano-catolică (Biserica Mare), construită în anii 1498-1504, în stil gotic, are 50 m lungime și 18,20 m lățime și interiorul reamenajat în stil broc, în 1822; biserica „Turda Nouă" (azi biserică reformată), zidită în perioada 1500-1504, în stil gotic; Palatul Voievodal (sec. 15-16), cu elemente arhitectonice gotice și renascentiste, în care aveau loc Dietele Transilvaniei (ultima s-a ținut în 1759), găzduiește astăzi Muzeul de istorie; clădirea vechii Prefecturi (sec. 19); catedrala ortodoxă (în construcție din 1991); Monumentul închinat voievodului Mihai Viteazul, ridicat la S de oraș, pe locul unde acesta a fost asasinat în 1601; bustul lui Ioan Rațiu (dezvelit în 1929), operă a sculptorului Cornel Medrea; statuia „Lupa capitolina", donată orașului Turda de către municipalitatea din Roma în 1936, a fost mutată ulterior în orașul Târgu Mureș. Municipiul **T.** este un important centru turistic și punct de plecare spre Cheile Turzii și spre localitățile și obiectivele turistice din M-ții Apuseni. Cod poștal: 3350.

TURDAȘ, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 4 sate, situată pe valea Mureșului, în culoarul Orăștiei, la poalele de SE ale M-ților Metaliferi; 1 990 loc. (1 iul. 1997): 983 de sex masc. și 1 007 fem. Stație (în satul Turdaș) și haltă de c.f. (în satul Pricaz). Fabrică de cărămizi (în satul Pricaz). Pe terit. satului Turdaș, menționat documentar, prima oară, în 1332, cu numele *Sacerdos de Cordas (Tordas),* au fost descoperite (1895, 1910) vestigiile unei așezări nefortificate, datând din Neoliticul târziu (milen. 5-4 î.Hr.), așezare după care a fost denumită varianta transilvăneană a Culturii Vinča. Aici au fost găsite vase ceramice modelate cu mâna, confecționate din pastă roșie cu decor de benzi cu înțepături (romburi, unghiuri ascuțite), figurine feminine, măsuțe-altar din teracotă ș.a. Cod poștal: 2609.

TURENI, com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de SE ale Dealurilor Feleacului, în Depr. Tureni, pe râul Valea Racilor; 2 437 loc. (1 iul. 1997): 1 177 de sex masc. și 1 260 fem. Expl. de calcar. Fabrică privată de sucuri naturale din fructe, dată în folosință la 18 iun. 1993. Iazuri piscicole. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Culturi de grâu și porumb. Satul Tureni apare menționat documentar, prima oară, în 1276, cu numele *Villa*

Thur. Biserica având hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1794), în satul Micești. Cod poștal: 3372.

TURIA, com. în jud. Covasna, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Depr. Târgu Secuiesc, la poalele de NE ale M-ților Bodoc și cele de SV ale M-ților Nemira, la 850 m alt., pe pârâul Turia (afl. al Râului Negru), la 48 km NE de municipiul Sfântu Gheorghe; 3 856 loc. (1 iul. 1997): 1 975 de sex masc. și 1 881 fem. Expl. de argile. Culturi de cartofi. Pe Valea Iadului (M-ții Bodoc)se evidențiază o serie de fenomene postvulcanice (emanații de dioxid de carbon și hidrogen sulfurat, îndeosebi în Masivul Puciosu, unde există câteva peșteri cu emanații solfatariene și mofetice). Stațiune balneoclimaterică sezonieră, de interes local, cu climat submontan, tonic (temp. medie anuală este de 6°C; în iul. media termică este de 17°C, iar în ian. de –4°C; precipitațiile medii însumează 800-900 mm anual) și cu izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurate, sodice, feruginoase, magneziene, hipotone. Stațiunea are ca profil pr. tratarea afecțiunilor pulmonare în cadrul unui modern sanatoriu T.B.C. Pe terit. satului Turia, menționat documentar, prima oară, în 1307, a fost descoperită o spadă din bronz, datând de la începutul Epocii fierului, iar în arealul satului Alungeni s-a descoperit un tezaur monetar (c. 120 monede romane republicane). Cetate țărănească (cu biserică de incintă) având zidurile de fortificație străjuite de turnuri de apărare (sec. 15); ruinele castelului Apor (sec. 16). Cod poștal: 4073.

Turia. Sanatoriul

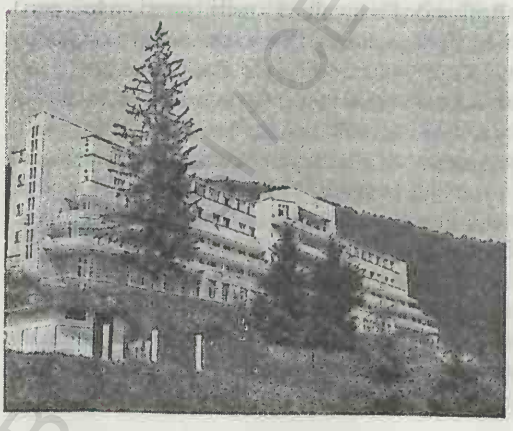

Turnu Măgurele. Vedere generală

TÜRKISCH SAKOSCH → **Sacoșu Turcesc.**

TURNIȘOR → **Sibiu (2).**

TURNU MĂGURELE, municipiu în jud. Teleorman, situat în extremitatea de S a României, la marginea de S a Câmpiei Boian, la 23-29 m alt., pe stg. Dunării, în aval de confl. cu râul Olt, la granița cu Bulgaria, la 50 km SV de municipiul Alexandria și 135 km SV de București; 35 859 loc. (1 iul. 1997): 17 671 de sex masc. și 18 188 fem. Supr.: 12,60 km^2; densitatea: 2 846 loc./km^2. Port fluvial și punct de vamă (din 1860). Stație finală de c.f. (inaugurată la 12 sept. 1887). Nod rutier. Expl. de balast. Centrală electrică și de termoficare. Constr. de utilaj greu și utilaj chimic; combinat pentru producerea de îngrășăminte chimice fosfatice și azotoase, de acid sulfuric ș.a. Fabrici de motoare generatoare și de transformatoare electrice, de mobilă, tricotaje din bumbac, prefabricate din beton, cărămidă, de prelucr. a mătăsii și de produse alim. (conserve de legume și fructe, preparate din carne și lapte, panificație etc.). La 5 apr. 1978, în zona Turnu Măgurele-Nicopole (Bulgaria) au început lucrările de construcție a unui complex hidroenergetic și de navigație, în cooperare cu Bulgaria. Ferme de creștere a bovinelor și a păsărilor. Centru pomicol și viticol. Pescuit. Muzeu de istorie și artă plastică. Bibliotecă municipală. **Istoric.** În arealul orașului a fost descoperit (1931-1939) un tezaur de aur, datând din Epoca târzie a bronzului, alcătuit din trei brățări, mai multe inele și un colier din paiete inelare. Pe terit. de azi al municipiului a existat cetatea romano-bizantină *Turris,* cu un turn circular de apărare, datând din sec. 2-4, menționată în sec. 6 într-una dintre scrierile istoricului bizantin Procopius din Cezareea. Pe ruinele cetății *Turris* (abandonată în sec. 6 d.Hr.), domnul Țării Românești, Mircea cel Bătrân, a construit în anii 1386-1393

cetatea medievală (de fapt un castel fortificat) pe care a numit-o *Turnu* sau *Nicopolul Mic*. Cucerită de oastea otomană de sub comanda lui Baiazid, în anul 1394, cetatea a fost recucerită în 1395 de Mircea cel Bătrân. Localit. a fost ocupată de turci în 1417 și menținută sub stăpânire până în 1829 (din 1545 a devenit centrul raialei turcești Turnu), când, o dată cu părăsirea ei, a fost dărâmată cetatea. La începutul lunii iun. 1462, armata Țării Românești, comandată de Vlad Țepeș, este înfrântă în lupta de la Turnu de către armata otomană de sub comanda lui Mahomed II, fiind obligată să se retragă, iar turcii înaintează spre Târgoviște. La 16 iun. 1462, însă, Vlad Țepeș execută un atac de noapte asupra taberei turcești, provocându-i pierderi importante și o mare derută. După Pacea de la Adrianopol (1829), localit. a fost retrocedată de către turci Țării Românești, devenind ulterior oraș (27 febr. 1836) și un însemnat punct de vamă (în 1860) și centru comercial (la trecerea peste Dunăre) pentru mărfurile ce intrau și ieșeau din Țara Românească pe drumul lor dinspre și către Istanbul. La mijlocul sec. 19, **T.M.** a fost unul dintre centrele revoluționare ale Țării Românești, iar la sf. sec. 19 și în prima jumătate a sec. 20 a cunoscut o dezvoltare lentă, cu o industrie ce n-a depășit nivelul meșteșugăresc. În sec. 19 și 20 a fost de mai multe ori reședință jud. Teleorman. Capătă o dezvoltare impetuoasă după 1962, când au început construirea Combinatului chimic și a altor unități industriale, comerciale, culturale etc. Declarat municipiu la 17 febr. 1968. **Monumente:** ruinele cetății lui Mircea cel Bătrân (sec. 14); bisericile cu hramurile „Sfânta Vineri" (1862) și „Sfântul Haralambie" (construită după planurile arhitectului D. Maimarolu și sfințită în 1905); clădirile Prefecturii (1880), Căpităniei portului (1880), Băncii de stat (1891), Gării feroviare (1893), Tribunalului (1904) ș.a.; Turnul de apă (1915); Monumentul eroilor căzuți în timpul Războiului de Independență (Statuia Dorobanțului), realizat în bronz de sculptorul italian Raffaello Romanelli și inaugurat în 1907; statuia lui Mircea cel Bătrân, operă a sculptorului Oscar Han; Monumentul Independenței (1985); bustul generalului D. Praporgescu ș.a. Popas turistic („Hanul Diligenței", la 5 km de oraș). Cod poștal: 0750.

TURNU ROȘU 1. Turnu Roșu–Cozia, defileu (17 km lungime) situat în partea central-nordică a Carpaților Meridionali, pe cursul mijlociu al râului Olt, între M-ții Făgăraș (la E) și M-ții Lotrului (la V), la 400 m alt. Străbătut de o șosea modernizată și de o linie de c.f. care asigură legăturile rutiere și feroviare între Transilvania și Oltenia.

2. Com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în extremitatea de SV a Depr. Făgăraș, la poalele de NV ale M-ților Făgăraș, pe stg. râului Olt, la confl. cu pârâul Moașa, în zona de intrare a Oltului în defileu; 2 806 loc. (1 iul. 1997): 1 311 de sex masc. și 1 495 fem. Stație de c.f. (în satul Turnu Roșu). Hidrocentrală (70 MW) intrată în funcțiune în 1982. Expl. de calcar. Centru de prelucr. a pieilor (cojoace, pieptare ș.a.), în satul Sebeșu de Jos. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **T.R.** s-au numit *Porcești*. În satul Turnu Roșu, menționat documentar, prima oară, în 1364, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1653, cu unele transformări din sec. 18-19) a fostei mânăstiri Porcești, ctitorie a domnului Matei Basarab, iar în satul Sebeșu de Jos, o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1828-1830). În arealul com. **T.R.** se află o rezervație paleontologică (calcarele de la Porcești, bogate în fosile de vârstă eocenă) în cadrul căreia au fost identificate c. 180 de forme din categoria foraminiferelor, coralilor, echinodermelor, gasteropodelor, reptilelor, peștilor (între care și o formă de rechin uriaș — *Carcharodon*) ș.a.

3. Cetatea ~ → Tălmaciu.

TURNU RUIENI, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 6 satre, situată în partea de NE a culoarului Timiș-Cerna, la poalele de NV ale Muntelui Mic (M-ții Țarcu), pe valea râului Sebeș (afl. dr. al Timișului); 4 172 loc. (1 iul. 1997): 2 056 de sex masc. și 2 116 fem. Expl. de azbest (în satul Borlova). Pomicultură (meri, pruni, nuci, peri). Centru de prelucr. artistică a lemnului, de țesături și cusături populare (în satul Borlova). Satul Turnu Ruieni apare menționat documentar, prima oară, în 1467. Donjon (Turnul lui Ovidiu, 1457). În satul Zervești se află o poiană cu narcise, declarată rezervație botanică. Aici are loc anual (în luna mai) manifestarea folclorică „Sărbătoarea narciselor". Cod poștal: 1660.

TURNU SEVERIN → Drobeta-Turnu Severin.

TURRIS → Turnu Măgurele.

TURȚ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Someșului cu M-ții Oaș, pe cursul superior al râului Turț;

7 664 loc. (1 iul. 1997): 3 943 de sex masc. și 3 721 fem. Expl. de min. complexe cu conținut de pirită, plumb, zinc, argint, cupru. Fabrici de preparare a minereurilor și de rachiuri (renumita țuică de Turț). Centru de prelucr. primară a fructelor. Pomicultură (meri, pruni, cireși, vișini, peri). În satul Turț-Băi sunt izvoare cu ape minerale feruginoase, sulfatate, alcaline, hipotone, indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale. În satul Turț, menționat documentar, prima oară, în 1378, cu numele *Villa Walachalis Thwrch*, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1836). Cod poștal: 3937.

TURULUNG, com. în jud. Satu Mare, alătuită din 3 sate, situată în partea de N a Câmpiei Someșului, pe cursul inf. al râului Tur, în zona de confl. cu râurile Turț și Egher; 3 979 loc. (1 iul. 1997): 1 908 de sex masc. și 2 071 fem. Expl. de argilă. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Pomicultură (meri, pruni, cireși, vișini). În satul Turulung, menționat documentar, prima oară, în 1216, se află un castel (sec. 13, cu unele transformări din 1848), o biserică romano-catolică având hramul „Maica Domnului" (sec. 18) și o biserică reformată (sec. 18). Cod poștal: 3926.

TUȘNAD 1. Defileul ~, defileu pitoresc pe cursul superior al Oltului (primul pe care acesta îl realizează în calea sa), săpat în rocile eruptive aparținând M-ților Harghita, despărțind masa principală a acestora de Masivul Ciomatu (situat la E de defileu, care adăpostește tinorul Mohoș și lacul Sfânta Ana). În arealul orașului Băile Tușnad, unde valea râului Olt se îngustează foarte mult, iar panta longitudinală este accentuată (3-4‰), determinând un curs vijelios, învolburat al apelor Oltului. Lungime: 10 km. Importantă zonă turistică de tranzit.

2. Pas de joasă alt. (650 m), situat în zona defileului omonim de pe cursul superior al Oltului, străbătut de o șosea modernizată și de o linie de c.f. care asigură legăturile feroviare și rutiere între Depr. Brașov și Depr. Ciuc-Giurgeu.

3. Com. în jud. Harghita, alcătuită din 3 sate, situată în partea de S a Depr. Ciuc, la poalele de SE ale M-ților Harghita și cele de NV ale M-ților Bodoc, pe cursul superior al Oltului, în zona de confl. cu pârâul Tușnad, în amonte de defileul Tușnad; 2 233 loc. (1 iul. 1997): 1 092 de sex masc. și 1 141 fem. Stație (în satul Tușnad) și haltă de c.f. (în satul Vrabia). Nod rutier. Culturi de cereale și cartofi. Satul Tușnad apare menționat documentar, prima oară, în 1421, cu numele *Thwsnad*. În satul Tușnadu Nou se află rezervația floristică Valea Mijlocie (4 ha), situată pe pârâul cu același nume, într-o zonă mlăștinoasă din lunca Oltului. Aici vegetează tufe de mesteacăn pitic (*Betula humilis*), element eurasiatic boreal aflat la cea mai sudică limită din lume, la adăpostul cărora se dezvoltă curechiul de munte (*Ligularia sibirica*). În preajma izvoarelor cu ape minerale există o vegetație abundentă formată din feriga de baltă (*Dryopteris thelypteris*), ochii șoricelului (*Saxifraga hirculus*), rogozul (*Carex lepidocarpa*), salcia (*Salix repens*), precum și câteva specii de mușchi (*Marchantia polymorpha* ș.a.). Tot în raza com. **T.** se află mlaștinile Beneș și Baia de stuf. Cod poștal: 4112.

4. → **Băile Tușnad.**

TUTOVA 1. Colinele sau Dealurile Tutovei, complex de dealuri în partea de E a României, subunitate a Pod. Bârladului, situată între aliniamentul râurilor Moara—Racova (la N), râul Bârlad (la E), Câmpia Tecuciului (la S), pe aliniamentul, aproximativ, al localit. Homocea—Priponești și râul Siret (la V). Sunt alcătuite din depozite pliocene, în special nisipuri și argile, care formează strate cu înclinare spre S. Relieful este specific colinar, evidențiat de aliniamente de cueste în N (Coasta Racovei) și de supr. structurale cu alt. de 400-500 m. În afara reliefului structural, în cadrul Colinelor Tutovei sunt suprafețe ocupate cu forme sculpturale majore (respectiv degradări de teren și eroziune a solului) cauzate de alcătuirea litologică a terenului (foarte nisipoasă) și de lipsa pădurilor pe supr. mari (intens defrișate în trecut). Alt. max.: 561 m (în Dealul Doroșanu). Din culmea pr., care se desfășoară pe direcție V-E, se desprind spre S, pe 30-40 km lungime, numeroase interfluvii simetrice, aproape paralele, mai înguste spre N și care se lățesc treptat către S, formând platouri largi de 1-3 km, cu înălțimi ce nu depășesc (în S) 250 m alt. Văile care le separă sunt relativ înguste și simetrice, cu versanți abrupți, afectați de procese de eroziune și de năruire. Local s-au mai păstrat păduri de gorun și, la înălțimi mai mari, chiar de fag. Zonă pomi-viticolă. Denumirea de Colinele **T.** a fost introdusă în literatura de specialitate de către geograful Mihai David.

2. Râu, afl. dr. al Bârladului pe terit. com. Tutova; 86 km; supr. bazinului: 692 km^2. Izv. din partea de N a Colinelor Tutovei, de la 410 m alt., din arealul satului Fundu Tutovei (com. Plopana, jud. Bacău) și are un curs predominant pe direcție NV-SE, sub forma unui larg arc de cerc, paralel cu valea Bârladului. Bazinul său are o ușoară asimetrie pe stg. din cauza afl. mai mari pe care îi primește pe această parte (Lipova, Iezer, Studineț). Debitul mediu multianual, în zona de vărsare este de 0,90 m^3/s. Pe cursul său inf. a fost realizat lacul de acumulare „Cuibul Vulturilor".

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 10 sate, situată în partea de S a Colinelor Tutovei, pe râul Bârlad, în zona de confl. cu râul Tutova; 5 081 loc. (1 iul. 1997): 2 602 de sex masc. și 2 479 fem. Stație de c.f. (în satul Tutova), inaugurată la 13 sept. 1872. Nod rutier. Centru viticol și de vinificație. Creșterea bovinelor. Centru de confecționare a covoarelor, lăicerelor, pieselor de port popular ș.a. Satul Tutova apare menționat documentar, prima oară, la 19 sept. 1436. Până la 17 febr. 1968, satul și com. **T.** s-au numit *Dragalina*. Bisericile cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", în satele Sălceni (1737, rezidită în 1850) și Ciortolom (1800, reclădită în 1864); biserică din vălătuci având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1823, reparată în 1859 și refăcută în anii 1942-1943), în satul Borodești. În satul Bădeana se află o pădure (126,7 ha) alcătuită predominant din stejar pufos (*Quercus pubescens* var. *macrocarpa*), declarată rezervație forestieră. Cod poștal: 6411.

TUZLA 1. Lagună cu apă sărată, situată în SV complexului lagunar Razim, în arealul com. Istria și Săcele (jud. Constanța), anexă a lacului Sinoie. Supr.: 10,5 km^2; lățimea max.: 3 km; vol.: 9,3 mil. m^3; ad. max.: 1 m. Deși în laguna **T.** se varsă râul Nuntași, apele ei au o mare concentrație de săruri (30-40 g/l). Pe fundul lagunei există un strat de nămol cu calități terapeutice. Cunoscut în literatura de specialitate și sub denumirea de *Nuntași—Tuzla*.

2. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată pe țărmul de V al Mării Negre și pe malul de S al lacului Techirghiol; 7 727 loc. (1 iul. 1997): 3 817 de sex masc. și 3 910 fem. Stație de c.f. (în satul Costinești). Far maritim. Pomicultură (piersici). Stațiune balneoclimaterică estivală în satul *Costinești*. Popas turistic. Cod poștal: 8715.

THWSNAD → **Tușnad (3).**

TYUIS → **Teiuș.**

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY

Ţ

ŢAGA 1. Munţii ~, masiv muntos în extremitatea de E a Carpaţilor Meridionali (fiind o continuare către E, la o alt. mai coborâtă, a culmii M-ţilor Făgăraş, o treaptă de tranziţie spre Perşanii sudici), situat între cursul superior al văilor Bârsa şi Sebeş la V (care îl despart de M-ţii Făgăraş propriu-zişi), Depr. Făgăraş (la N), aliniamentul văilor Şercaia şi Holbav (la NE şi E) şi valea Bârsei (la S). Alcătuit din şisturi cristaline cu intruziuni granitice. Caracteristica acestor munţi este dată de etajarea culmilor sub forma unor supr. de eroziune, situate la 1 000-1 400 m alt., din care se desprind martori de eroziune ce se apropie sau depăşesc cu puţin 1 600 m alt. Astfel, la V se extinde culmea mai înaltă a M-ţilor Ţ., cu orientare NV-SE, care poate fi asimilată cu supr. de denudare Râu Şes (în jur de 1 400 m alt.), dominată de mai mulţi martori de eroziune cu alt. în jur de 1 600 m (aici se înregistrează şi alt. max. a M-ţilor Ţ., 1 641 m, în vf. Ţaga). Cunoscuţi şi sub denumirea de *Ţagla*.

Ţaga (2). Lacul Ţaga

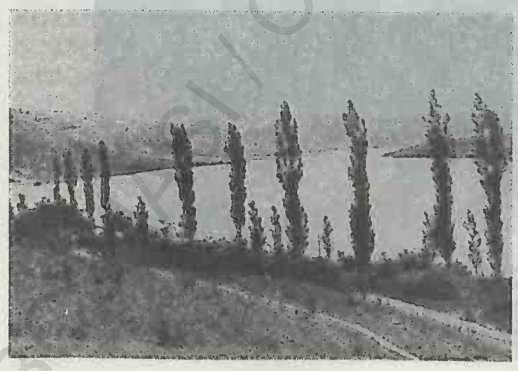

2. Lac de origine antropică, realizat pe cursul mijlociu al râului Fizeş, în arealul com. Ţaga (jud. Cluj), situat în Câmpia Fizeşului, la 285 m alt. Supr.: 88,2 ha; vol.: 1,4 mil. m^3; ad. max.: 3,40 m. Piscicultură.

3. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Fizeşului, pe cursul mijlociu al râului Fizeş, la poalele de NV ale Dealului Ascuţit (557 m alt.); 2 048 loc. (1 iul. 1997): 997 de sex masc. şi 1 051 fem.). Iazuri şi helesteie piscicole (Ţaga, Sântejude sau Ţaga Mică ş.a.). În arealul com. Ţ. au fost descoperite vestigiile unor vechi aşezări aparţinând populaţiei autohtone daco-romane şi româneşti, datând din sec. 4-5 şi 7-8. În satul Năsal, menţionat documentar în 1215, se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată) şi o biserică din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil (1804-1808, cu picturi interioare originare); în satul Sântejude există o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1701), iar în satul Ţaga (atestat documentar în 1243), castelul „Wass" (sec. 18), cu zid de incintă. Cod poştal: 3496.

ŢARA BÂRSEI → Bârsa (3).
ŢARA DORNELOR → Dorna.
ŢARA FĂGĂRAŞULUI → Făgăraş (2).
ŢARA GIURGEULUI → Giurgeu (2).
ŢARA HAŢEGULUI → Haţeg (1).
ŢARA LĂPUŞULUI → Lăpuş (2).
ŢARA LOVIŞTEI → Loviştea.
ŢARA MOŢILOR → Câmpeni (1).
ŢARA OAŞULUI → Oaş (2).
ŢARA OLTULUI → Făgăraş (2).

ŢARA VLASILOR → **Vlaşca.**
ŢARA VRANCEI → **Vrancea (3).**
ŢARA ZARANDULUI → **Zarand (2).**

ŢARCU, Munţii ~, masiv muntos în extremitatea de V a Carpaţilor Meridionali, situat în zona de contact cu partea de S a Carpaţilor Occidentali, extins sub forma unui triunghi (cu latura mare spre M-ţii Godeanu şi cu vârful îndreptat către NV), între culoarul văii Bistra (la N), aliniamentul văilor Râu Mare—Râu Şes—Râu Rece (la NE, E şi S) şi culoarul Timiş—Cerna (la V). Sunt alcătuiţi din şisturi cristaline cu intruziuni de granite şi granitoide gnaisice. Alt. max.: 2 192 m (Vârfu Pietrii). Din vf. Ţarcu (2 190 m) se desprinde către NV culmea Jigoriei (1 200—1 400 m alt.) care face legătura cu Muntele Mic (1 802 m alt.), de importanţă turistică, şi care reprezintă o prelungire a M-ţilor Ţ. Acţiunea de eroziune, exercitată de agenţii modelatori externi, a creat în M-ţii Ţ. două suprafeţe (niveluri) de denudare: una mai veche şi mai înaltă (de la peste 2 000 m alt.), numită suprafaţa Borăscu, cu înclinare spre V şi NV, şi alta mai recentă şi mai joasă (1 300-1 700 m alt.), numită Râu Şes. În partea mai înaltă a masivului sunt prezente circurile şi căldările glaciare (Căldarea Şuculeţului, Căldarea Izvorului, Groapa Căleanului ş.a.). Pe valea superioară a Bistrei Mărului se află depresiunea intramontană Poiana Mărului, străjuită de vf. Muntele Mic (la V), Vârful Pietrii (la E) şi vf. Sturu (1 823 m alt.) la NE, unde se află staţiunea climaterică Poiana Mărului. Masivul Ţ. este bine împădurit cu fag şi molid. Obiectiv turistic. Sporturi de iarnă (Muntele Mic).

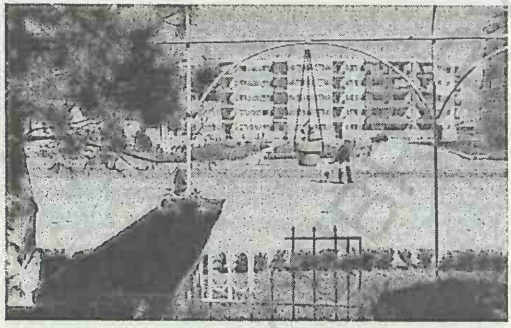

Ţăndărei. Centrul oraşului

ŢĂNDĂREI, oraş în jud. Ialomiţa, situat în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe stg. râului Ialomiţa, la 3 km SE de lacul Strachina, la 15-21 m alt., la 25 km NE de municipiul Slobozia; 14 445 loc. (1 iul. 1997): 7 100 de sex masc. şi 7 345 fem. Supr.: 3,81 km^2; densitatea: 3 791 loc./km^2. Nod feroviar (staţia de c.f. a fost inaugurată la 21 nov. 1887) şi rutier. Expl. de argilă şi balast. Fabrici de

Munţii Ţarcu. Vedere generală

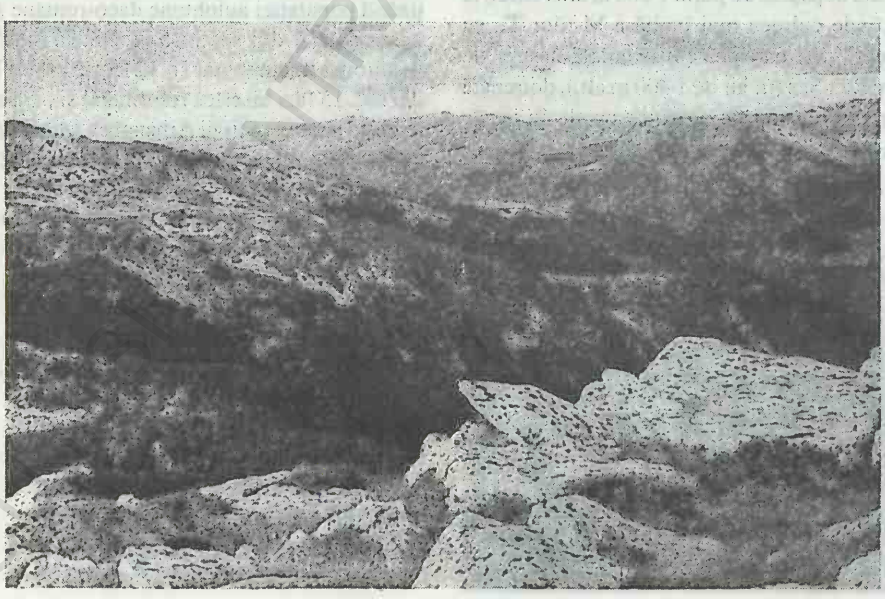

produse alim. (zahăr, ulei, drojdie, amidon, glucoză, bere, panificație ș.a.) și de mat. de constr. (cărămidă, țiglă). Moară de cereale (1934). Centru viticol și de vinificație. Fermă de creștere a ovinelor. Renumit târg de vite și cereale (în sec. 17-19) devenit (din 1839) bâlci tradițional de Ziua Crucii (14 sept.). **Istoric.** Cele mai vechi urme de locuire descoperite în perimetrul orașului datează din Neolitic. Localit. apare menționată prima oară, în 1594, într-un act emis de Mihai Viteazul. În 1790, figura pe o hartă militară austriacă, iar în 1835 pe una rusească. În 1864 a devenit comună urbană și reșed. a plasei Balta, iar de la începutul sec. 20 și până în 1950 a fost reșed. plasei Țăndărei. Construirea (în anii 1886-1887) liniei de c.f. București—Slobozia—Țăndărei—Fetești i-a sporit considerabil rolul de târg și de colector și exportator de cereale. La 17 febr. 1968 a fost declarat oraș, în urma contopirii satelor Țăndărei, Strachina (numit în trecut Sărățeni) și Țăndărei-Gară din fosta com. Țăndărei. **Monumente:** biserica având hramul „Sfinții Voievozi", ctitorie din 1839 a vornicului Filip Lenș. Cod poștal: 8454.

ȚÂNȚARI → **Dumbrăvița (1).**

ȚÂNȚĂRENI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în lunca și pe terasele Jiului, în zona de confl. cu Gilortul, la contactul cu prelungirile de SV ale Dealurilor Amaradiei și cele de SE ale Dealurilor Jiului; 5 659 loc. (1 iul. 1997): 2 816 de sex masc. și 2 843 fem. Stație de c.f. Nod rutier. Muzeul „Mihai Eminescu" (în satul Florești). Biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1583, renovată în 1806) și castel (sec. 17), în satul Țânțăreni. Cod poștal: 1326.

ȚEBEA → **Baia de Criș.**

ȚEPU, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Tecuci, la contactul cu prelungirile Colinelor Tutovei, pe dr. râului Berheci; 2 382 loc. (1 iul. 1997): 1 218 de sex masc. și 1 164 fem. Expl. de gaze naturale. Viticultură. În satul Țepu, menționat documentar, prima oară, în 1452, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1855), iar în satul Țepu de Sus, biserica ce poartă hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1809, reclădită în 1845). Cod poștal: 6335

ȚEȚCHEA, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în partea de V a Depr. Vad-Borod, pe stg. Crișului Repede, la poalele de NV ale M-ților Pădurea Craiului; 3 017 loc. (1 iul. 1997): 1 488 de sex masc. și 1 529 fem. Stație (în satul Telechiu) și haltă de c.f. (în satul Țețchea). Nod rutier. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1714, cu picturi interioare de la sf. sec. 18 și din 1889, executate de Dionisie Iuga, și cor adăugat în 1880) și „Adormirea Maicii Domnului" (1770, pictată în 1865), în satele Hotar și Subpiatră. În satul Țețchea, menționat documentar, prima oară, în 1256, se află un castel din sec. 19. Cod poștal: 3581.

ȚIBANA, com. în jud. Iași, alcătuită din 10 sate, situată în partea central-vestică a Pod. Central Moldovenesc, pe râul Sacovăț și pe afl. acestuia, râul Veja; 6 412 loc. (1 iul. 1997): 3 286 de sex masc. și 3 126 fem. Expl. de gresii. Fabrică de cărămidă. Moară (în satul Poiana de Sus). Satul Țibana, apare menționat documentar, prima oară, în 1400, iar ca târg în 1855. Cod poștal: 6655.

ȚIBĂNEȘTI, com. în jud. Iași, alcătuită din 8 sate, situată în partea central-vestică a Pod. Central Moldovenesc, pe cursul inf. al râului Sacovăț, în zona de confl. cu Durăceasa; 7 179 loc. (1 iul. 1997): 3 575 de sex masc. și 3 604 fem. Expl. de gresii. Țesătorie de bumbac. Fabrici de tricotaje, cărămizi și preparate din lapte. Tăbăcărie. Moară (în satul Țibănești). Centru viticol și de vinificație. Creșterea bovinelor. În arealul satului Țibănești au fost descoperite urmele unei așezări din Epoca bronzului (Cultura Noua, sec. 14-12 î.Hr.) și o necropolă de incinerație din sec. 3 d.Hr. În satul Țibănești, menționat documentar, prima oară, în 1399, se află conacul lui P. P. Carp (sec. 19) și o biserică din 1834. Bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1784), „Sfântul Gheorghe" (1819) și „Adormirea Maicii Domnului" (1844-1845), în satele Grierți, Vălenii și Tungujei; biserică din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, refăcută în 1813 și reparată în 1921), în satul Jigoreni. Cod poștal: 6656.

ȚIBLEȘ, Munții ~, masiv muntos în partea de NV a Carpaților Orientali, aparținând lanțului muntos vulcanic, situat între valea superioară a Suciului (la V) și cea a Sălăuței (la E). Din punct de vedere structural corespunde unor cute ale flișului paleogen (marne și gresii cretacice), străpunse și acoperite parțial de roci vulcanice neogene (andezite, piroclastite, dacite). Alt. max.: 1 839 m (vf. Țibleș). Relieful primar, modificat de eroziunea exercitată de agenții moderatori externi, prezintă un aspect larg vălurit, digitat, cu mai multe culmi secundare teșite, ce pornesc din zona vf. Țibleș spre N și spre S, cu forme structurale monoclinale și martori

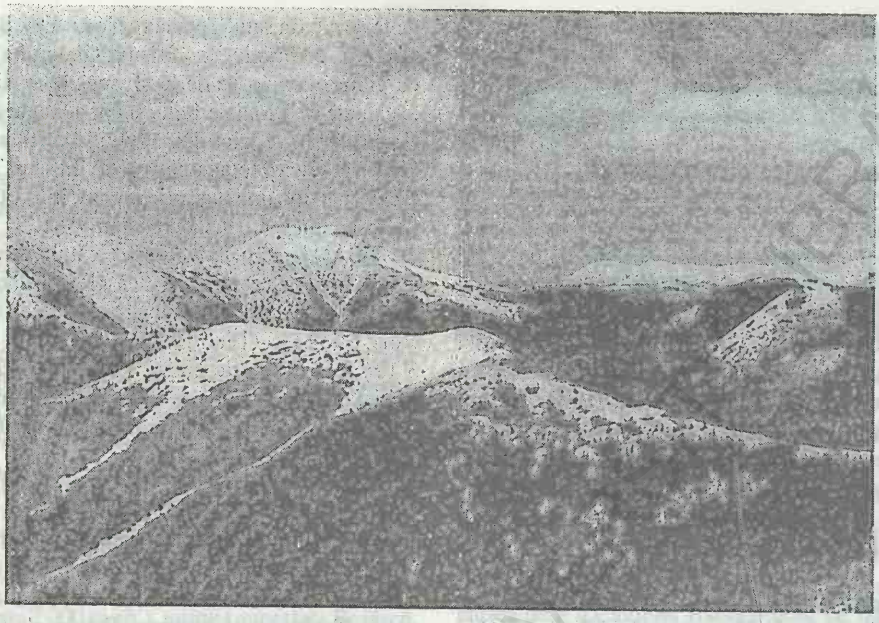

Munţii Ţibleş

Păstorit în Munţii Ţibleş

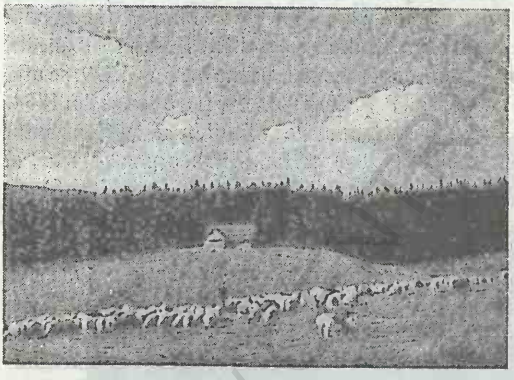

vulcanici (neck-uri despărţite de văi largi) care apar sub forma unor măguri conice. Important nod hidrografic. Acoperiţi cu păduri de fag şi de conifere. Zăcăminte de sulfuri complexe. Prin pasul Botiza (1 050 m alt.), aflat între M-ţii Ţibleş şi M-ţii Lăpuş, trece o şosea nemodernizată, care asigură legătura între Depr. Maramureş şi Ţara Lăpuşului.

ŢIBUCANI, com. în jud. Neamţ, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NE a Subcarpaţilor Neamţului, pe râul Umbrari, în zona de confl. cu râul Moldova; 4 202 loc. (1 iul. 1997): 2 098 de sex masc. şi 2 104 fem. În satul Ţibucani se află o biserică din lemn, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1764, reconstruită în 1859 pe temelie din piatră), iar în satul Davideni, o biserică din cărămidă cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (începutul sec. 18, cu transformări din 1937). Cod poştal: 5641.

ŢICĂU 1. Cartier în partea de E a municipiului Iaşi, pe valea pârâului Cacaina, unde, în sec. 18, avea mai multe proprietăţi un oarecare Ţicău (de la care derivă şi numele cartierului). În acest cartier se află casa în care a locuit, în sec. 19, marele povestitor Ion Creangă („Bojdeuca din Ţicău") — azi Muzeu memorial.

2. → **Prisaca.**

ŢICLENI, oraş în jud. Gorj, situat la poalele de S ale Dealului Bran, la 170-200 m alt., pe râul Cioiana, la 35 km SE de municipiul Târgu Jiu; 5 195 loc. (1 iul. 1997): 2 570 de sex masc. şi 2 625 fem. Supr.: 3,24 km^2; densitatea: 1 603 loc./km^2. Expl. de petrol şi gaze naturale (din 1951). Reparaţii de utilaje petroliere şi miniere. Fermă de creştere a bovinelor. Izvoare cu ape sărate şi termale folosite (din 29 iul. 1973) în cursă balneară. **Istoric.** În perimetrul oraşului a fost descoperit un tezaur

monetar, alcătuit din 240 de monede romane republicane, datând din perioada 211-73 î.Hr. Localit. apare menţionată documentar, prima oară, în oct. 1597, iar la 17 febr. 1968 a fost trecută în categoria oraşelor, în urma contopirii satelor Ţicleni, Răşina, Tunşi şi Gura Lumezii din fosta com. Ţicleni. **Monumente:** casele ţărăneşti din lemn, cu două niveluri (sec. 19), aparţinând lui I. Ungureanu, C. D. Negreanu, Cerbeanu ş.a., declarate monumente de arhitectură. Cod poştal: 1334.

ŢIFEŞTI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Subcarpaţilor Vrancei cu Câmpia Râmnicului, la poalele de NE ale Măgurii Odobeşti şi cele de SE ale Dealului Momâia, pe stg. râului Putna şi pe dr. râului Şuşiţa; 5 267 loc. (1 iul. 1997): 2 547 de sex masc. şi 2 720 fem. Expl. de balast. Moară de apă (1615), în satul Vităneşti. Centru viticol şi de vinificaţie. Pe terit. satului Ţifeşti au fost descoperite (1959) urmele unei aşezări şi ale unei necropole carpice, datând din sec. 3 d.Hr., în care s-au găsit un cuptor de ars ceramică, mai multe vase ceramice (amforă, cană, o căţuie dacică — vas ceramic folosit ca afumătoare —, urnă bitronconică ş.a.). Satul Clipiceşti este atestat documentar, prima oară, la 17 nov. 1646. În satul Igeşti se află bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului (ante 1809) şi „Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel" (ante 1809), iar în satul Bătineşti, conacul „Frunză—Pastia" (sec. 19). Cod poştal: 5359.

ŢIGANCA → Sineşti (1).

ŢIGĂNAŞI, com. în jud. Iaşi, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Câmpiei Jijiei Inferioare, pe cursul inf. al Jijiei; 3 683 loc. (1 iul. 1997): 1 886 de sex masc. şi 1 797 fem. Nod rutier. Expl. de gresii, marne şi argile. Moară (în satul Cârniceni). Creşterea bovinelor. Fermă piscicolă. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, leguminoase pentru boabe etc. Pe terit. com. Ţ., pe Dealul Suhatu şi pe Dealul din Mijloc au fost descoperite resturi de silex din Paleolitic şi frgmente ceramice din Neolitic, din perioada prefeudală şi din sec. 11-15. În satul Ţigănaşi, atestat documentar ca aşezare rurală cu numele de *Căminăreşti* în 1803 şi ca târguşor în 1834, se află bisericile cu hramurile „Sfântul Spiridon" (1802, cu pridvor adăugat în 1930) şi „Adomirea Maicii Domnului" (1860), iar în satul Câmiceni, o biserică având hramul „Sfântul Haralambie" (1792, reparată în 1897). Cod poştal: 6677.

ŢIGĂNEŞTI 1. Com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de E a Câmpiei Boian, pe cursul inf. al râului Vedea; 5 738 loc. (1 iul. 1997): 2 811 de sex masc. şi 2 927 fem. Staţie de c.f. Expl. de balast. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, floarea-soarelui, legume etc. Viticultură. Pe terit. satului Ţigăneşti au fost descoperite (1869) mai multe obiecte datând din Palolitic (vârfuri de săgeţi, bulgări de cremene pentru prăştii, unelte din silex ş.a.) Cod poştal: 0723.

2. Mânăstirea ~ → Ciolpani.

ŢIHAIU MARE, lac în partea de N a Deltei Dunării, în complexul lacustru Pardina. Supr.: 344 ha.

ŢINTEA, localit. componentă a oraşului Băicoi (jud. Prahova), situată în Subcarpaţii Prahovei, la 300 m alt., pe râul Dâmbu, la 13 km NV de municipiul Ploieşti. Staţiune balneoclimatericâ sezonieră de interes local, cu climat de dealuri, sedativ, cu veri plăcute (în iul. temp. medie este de 20°C) şi ierni reci (în ian. media termică în jur de –3,5°C) şi cu ape minerale (de sondă şi lacuri) clorurate, sodice, sulfatate, iodurate, magneziene, hipertone, termale (25-30°C) şi nămol sapropelic cu efecte terapeutice. Temp. medie anuală a aerului este de 9°C, iar precipitaţiile atmosferice însumează c. 750 mm anual. Staţiunea este indicată pentru tratarea afecţiunilor reumatismale (spondiloze cervicale, lombare şi dorsale în stadiu incipient, artroze, tendinoze ş.a.), a celor posttraumatice (stări după entorse, luxaţii şi fracturi ale oaselor membrelor, tratate ortopedico-chirurgical şi vindecate), neurologice periferice (pareze şi sechele după polineuropatii, sechele vechi de poliomelită), cardiovasculare (varice în stadiu incipient), dermatologice (psoriazis) ş.a. Cod poştal: 2063.

ŢINTEŞTI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Buzăului, pe râul Negreasca; 4 214 loc. (1 iul. 1997): 2 116 de sex masc. şi 2 098 fem. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ etc. Satul Ţinteşti este atestat documentar în 1575, iar satul Pogoanele a luat fiinţă în 1863, prin stabilirea unor clăcaşi care au cumpărat pământ de la proprietarul Grigore Chrisoscoleu. Pe terit. com. se află Pădurea Frasinu (158 ha), constituită în pr. din frasin (*Fraxinus pallisae, Fraxinus angustifolia, Fraxinus excelsior*) în amestec cu stejar (*Quercus robur*). În subarboret se întâlnesc păducelul (*Crataegus monogyna*), măceşul (*Rosa canina*) ş.a., iar în pătura ierbacee, unele plante rare ca: joldeala şerpească (*Serratula bulgarica*), lăcrămioare (*Convalaria maja-*

Ţiţeşti. Biserica „Sfântul Nicolae" din satul Bucşeneşti-Lotaşi

lis), laleaua pestriță (*Fritillaria meleagris*) etc. Declarată rezervație forestieră în 1954. Cod poștal: 5111.

ŢIŢEŞTI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 5 sate, situată în partea de V a Piem. Cândești, pe interfluviul dintre Râu Târgului și Argeșel; 4 507 loc. (1 iul. 1997): 2 196 de sex masc. și 2 311 fem. Haltă de c.f. (în satul Bucșenești-Lotași). Pomicultură (pruni, meri, peri). Pe terit. satului Țițești a fost descoperită (1970) o necropolă tumulară, fără inventar, datând, probabil, din perioada de tranziție de la Neolitic la Epoca bronzului. În satul Bucșenești-Lotași, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1531-1534), cu un pridvor adăugat în sec. 18, iar în satul Valea Mănăstirii există o mânăstire ctitorită în anii 1534-1537 de domnul Radu Paisie, cu biserica având hramul „Sfânta Treime", cu fațadele decorate cu cărămidă aparentă, în alternanță cu tencuială, iar interiorul pictat în 1548 din voința domnului Mircea Ciobanul, picturi care au fost făcute de mai multe ori. Biserica are un pridvor adăugat în 1797. Clopotniță și zid de incintă din 1846. Cod poștal: 0406.

ŢOLOSU, peșteră în SV României, în partea de N a M-ților Aninei, săpată în versantul drept al cheilor Carașului, la 335 m alt. Lungime: 1 125 m. Explorată prima dată în 1961. Este dezvoltată în special pe fisurile tectonice ale calcarelor, sub acțiunea apei de infiltrație pătrunsă prin numeroase doline. Are forma unei galerii alungite, cu nenumărate îngustări și spații mai largi, având pereții sculptați de apă. Prezintă concrețiuni frumoase, formațiuni stalagmitice, baldachine, sifoane impresionante și acumulări de nisip curat. Faună bogată (lilieci, insecte, melci etc.). Greu accesibilă.

ŢUGLUI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Desnățuiului, pe dr. văii Jiului; 2 905 loc. (1 iul. 1997): 1 473 de sex masc. și 1 432 fem. Stație de c.f. (în satul Jiul). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Com. Ţ. a fost grav afectată de inundațiile din 25 iun. 1997. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Jiul (1735) și Țuglui (1893). Cod poștal: 1165.

ŢUGUIATU-PĂMÂNTENI → **Pogoanele.**

ŢUGUIATU-POGOANELE → **Pogoanele.**

ŢURANA GUTÂIULUI → **Creasta Cocoșului.**

ŢUŢORA, com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în luncile și pe terasele de pe dr. Prutului și de pe stg. Jijiei, la granița cu Rep. Moldova; 1 903 loc. (1 iul. 1997): 967 de sex masc. și 936 fem. Satul Țuțora apare menționat documentar, prima oară, ca punct de vamă în 1448, apoi la 25 aug. 1454, 1 apr. 1470, 15 aug. 1471 (cu numele *Țotora*), iar ca târg la 30 aug. 1611. Pe terit. com. Ţ. a avut loc (19 sept. 1620) lupta între oastea turco-tătară și cea polono-moldoveană, încheiată cu victoria celei dintâi. În satul Chiperești, atestat documentar în 1603, se află o biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18, refăcută în 1835) și un han de dinainte de anul 1805. Cod poștal: 6665.

ŢUŢUIATU, vârf în partea de N a M-ților Măcin, alcătuit din granit și granodiorit. Reprezintă alt. max. a M-ților Măcin (467 m). Cunoscut și sub numele de *Greci*.

Vârful Ţuțuiatu

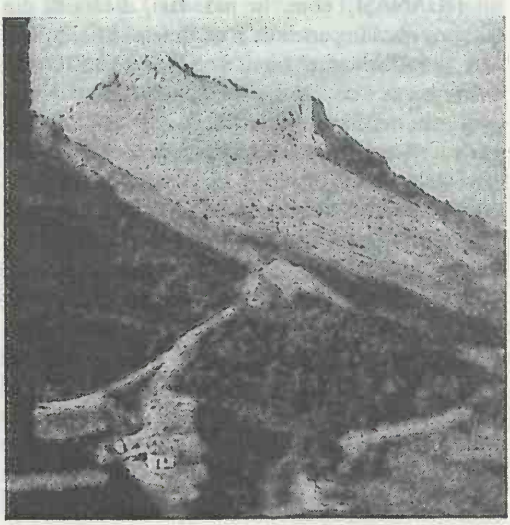

U

UCEA, com. în jud. Brașov, alcătuită din 4 sate, situată în Depr. Făgăraș, pe cursul mijlociu al Oltului, la confl. cu pârâul Ucea; 2 098 loc. (1 iul. 1997): 1 057 de sex masc. și 1 041 fem. Stație de c.f. (în satul Ucea). Reședința com. este satul *Ucea de Jos*, atestat documentar în 1509. Culturi de cereale, cartofi, plante tehnice și de nutreț ș.a. În satul Ucea de Sus, menționat documentar, prima oară, în 1509, s-au lucrat, până nu demult, cojoace și pieptare decorate cu flori. Cod poștal: 2345.

UCEA MARE, vârf pe creasta pr. a M-ților Făgăraș, alcătuit din șisturi cristaline. Alt.: 2 434 m.

UCIGAȘUL → **Lacu Roșu (1).**

UDA, com. în jud. Argeș, alcătuită din 16 sate, situată în partea de NE a Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Cotmeana; 2 690 loc. (1 iul. 1997): 1 310 de sex masc. și 1 380 fem. Pomicultură (pruni, meri, peri). Bisericile cu același hram — „Adormirea Maicii Domnului", în satele Cotu (1820, pictată în 1826), Miercani (1820) și Uda (1830); bisericile cu hramurile „Buna Vestire" (1808) și „Cuvioasa Parascheva" (1824, pictată în 1828), în satele Gorani și Râjlețu-Govora. Cod poștal: 0386.

UDEȘTI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 11 sate, situată în partea de E a Pod. Fălticeni, pe stg. văii Suceava; 7 084 loc. (1 iul. 1997): 3 512 de sex masc. și 3 572 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, cartofi, legume, plante tehnice și de nutreț ș.a. Muzeu memorial „Eusebiu Camilar". La 15 oct. 1451, în satul Reuseni, în timpul unor lupte pentru ocuparea tronului Moldovei, Bogdan II (fiul lui Alexandru cel Bun și, totodată, tatăl lui Ștefan cel Mare) a fost ucis de fratele său, Petru Aron, cu sprijinul boierilor moldoveni. În 1503, la Reuseni, Ștefan cel Mare a început construcția bisericii cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (asemănătoare celei din satul Arbore), în amintirea tatălui său, fiind terminată în 1504 de către fiul său, Bogdan III cel Chior. În apropierea bisericii se află ruinele unei curți feudale din sec. 15. În satul Chilișeni se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1812), iar în satul Mănăstioara, biserica din lemn cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1700, cu pridvor adăugat în 1848) a fostului schit Mănăstioara. Cod poștal: 5822.

UDUORHEL → **Odorheiu Secuiesc.**

UDVARHELY → **Odorheiu Secuiesc.**

UILEACU DE BEIUȘ, com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în partea de V a Depr. Beiuș, pe râul Crișu Negru, la poalele de S ale Dealurilor Vălanului și cele de N ale Dealurilor Codru-Moma; 2 648 loc. (1 iul. 1997): 1 291 de sex masc. și 1 357 fem. Haltă de c.f. (în satul Uileacu de Beiuș). Satul Uileacu de Beiuș apare menționat documentar, prima oară, în 1332, cu numele *Sacerdos de Villa Vyloko*. Cod poștal: 3632.

UIOARA → **Ocna Mureș.**

UIVAR, com. în jud. Timiș, alcătuită din 6 sate, situată în partea de V a Câmpiei Timișului, pe cursurile inf. ale canalelor Bega și Bega Veche, la granița cu Iugoslavia; 4 307 loc. (1 iul. 1997): 2 119 de sex masc. și 2 118 fem. Halte de c.f. (în satele Pustiniș și Otelec). Culturi de cereale, plante tehnice și de

nutreț, legume, cartofi etc. Creșterea porcinelor (în satul Iohanisfeld). Satul Uivar apare menționat documentar, prima oară, în 1851. Cod poștal: 1945.

ULIEȘ, com. în jud. Harghita, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Homoroadelor, la poalele de E ale Dealului Pietriș; 1 335 loc. (1 iul. 1997): 665 de sex masc. și 670 fem. Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr ș.a. În satul Daia, atestat documentar, prima oară, în 1333, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu fresce din sec. 16, tavan casetat și pictat (1630) și zid de incintă (din 1779); biserici reformate, în satele Ighiu (1784-1792) și Ulieș (1798). Cod poștal: 4193.

ULIEȘTI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 8 sate, situată în NE Câmpiei Găvanu-Burdea, în zona de contact cu Câmpia Titu, pe dr. văii Argeșului, pe cursul superior al Neajlovului și pe afl. acestuia Holboca și Baracu; 4 570 loc. (1 iul. 1997): 2 187 de sex masc. și 2 383 fem. Nod rutier pe autostrada București—Pitești. Culturi de cereale, floarea-soarelui, tutun, plante de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume etc. Pădure de foioase. Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1793), în satul Uliești și bisericile cu același hram — „Cuvioasa Parascheva", în satele Jugureni (1840-1844) și Ragu (1844). Cod poștal: 0167.

ULMA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 5 sate, situată la poalele de N ale Obcinei Feredeu, pe valea superioară a Sucevei și pe afl. acesteia Nisipitu și Brodina, la granița cu Ucraina; 2 347 loc. (1 iul. 1997): 1 170 de sex masc. și 1 177 fem. Stație de c.f. (în satul Nisipitu). Pășuni. Creșterea bovinelor. Cod poștal: 5894.

ULMENI 1. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 5 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Săratei cu Dealul Istrița, pe cursul superior al râului Sărata; 3 116 loc. (1 iul. 1997): 1 512 de sex masc. și 1 604 fem. Stație de c.f., (în satul Ulmeni), inaugurată la 13 sept. 1872. Centru viticol și de vinificație. Creșterea bovinelor. Culturi de cereale. Cod poștal: 5171.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită dintr-un sat, situată în S Câmpiei Bărăganului; 5 493 loc. (1 iul. 1997): 2 773 de sex masc. și 2 720 fem. Nod rutier. Prelucr. lemnului. Fabrici de mezeluri și de nutreț combinate. Abator. Complex de creștere a porcilor. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț. Viticultură. Centru de rotărit și de împletituri din papură. Pe terit. com. au fost descoperite urme materiale (vase ceramice, unelte, obiecte de podoabă și de cult) aparținând culturii Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.), precum și o necropolă sarmatică. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" și „Sfânta Treime". Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8356.

3. Com. în jud. Maramureș, alcătuită din 8 sate, situată în SV Depr. Baia Mare, pe valea râului Someș, la poalele de V-NV ale Măgurii Prisaca (sau Țicău) din Dealurile Chioarului, și cele de NE ale Dealurilor Sălajului; 7 299 loc. (1 iul. 1997): 3 547 de sex masc. și 3 752 fem. Nod feroviar și rutier. Expl. de balast. Topitorie de in și cânepă (până în 1998). Prefabricate din beton. Fabrică de Blue-Jeans (inaugurată la 5 mai 1998). Culturi de cereale, cartofi, in, cânepă, plante de nutreț, legume etc. Pomicultură (meri, peri, pruni). Satul Ulmeni apare menționat documentar, prima oară, în 1405. În satul Tohat se află casa memorială a scriitorului Petre Dulfu (1856-1953), autorul povestirilor populare *Gruia lui Novac, Isprăvile lui Păcală* ș.a., iar în satul Arduzel există o biserică reformată, ctitorie de la începutul sec. 16 a lui Ioan Drágffy (căzut în lupta de la Mohács din 1526). Bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Arduzel (1650) și Ulmeni (1720, strămutată în 1895 din satul Șomcuta Mare); biserică reformată, din lemn (1699), în satul Someș-Uileac. Cod poștal: 4811.

ULMETUM → Pantelimon (2).

ULMI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Târgoviștei, pe interfluviul dintre Ialomița și Dâmbovița, pe cursul superior al râului Ilfov; 3 895 loc. (1 iul. 1997): 1 934 de sex masc. și 1 961 fem. Nod rutier. Expl. de balast (în satul Viișoara). Culturi de cereale, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Punct muzeal cu colecții de istorie și etnografie (în satul Viișoara). Bisericile cu triplu hram — „Adormirea Maicii Domnului, Sfântul Nicolae și Sfântul Dumitru" (1850) și „Adormirea Maicii Domnului, Sfântul Andrei și Sfântul Nicolae" (1862-1872), în satele Colanu și Ulmi; biserica având hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1821), în satul Nisipurile. Cod poștal: 0244.

2. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Găvanu-

Burdea cu Câmpia Titu, pe interfluviul dintre Dâmbovița și Ilfov; 7 397 loc. (1 iul. 1997): 3 609 de sex masc. și 3 788 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, plante tehnice și de nutreț ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Poenari se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) și conacul „Butculescu" (1900). Cod poștal: 8147.

ULMU 1. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în SV Câmpiei Brăilei (Câmpia Bărăganului), pe râul Călmățui; 4 479 loc. (1 iul. 1997): 2 206 de sex masc. și 2 273 fem. Expl. de petrol și gaze naturale (în satul Jugureanu). Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, plante de nutreț ș.a. Pomicultură (caiși, pruni, meri). Până la 17 dec. 1964 satul și com. U. s-au numit *General Poetaș*. Biserică (1858). Cod poștal: 6084.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 4 sate, situată în partea de S a Câmpiei Bărăganului, pe malul de E al lacului Mostiștea; 1 827 loc. (1 iul. 1997): 888 de sex masc. și 939 fem. Cherhana. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, legume ș.a. Pe terit. com. au fost descoperite urme materiale neolitice, aparținând culturii Boian (milen. 4 î.Hr.). Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, a făcut parte din jud. Ilfov. Cod poștal: 8557.

ULPIA TRAIANA SARMIZEGETUSA → Sarmizegetusa.

UMBRĂREȘTI, com. în jud. Galați, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Siretului Inferior și în Câmpia Tecuciului, pe stg. văii Siretului și pe ambele maluri ale râului Bârlad; 6 768 loc. (1 iul. 1997): 3 451 de sex masc. și 3 317 fem. Haltă de c.f. (în satul Umbrărești). Centru viticol și de vinificație. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (ante 1809) și „Adormirea Maicii Domnului" (1840, reparată în 1883), în satele Umbrărești și Siliștea. Cod poștal: 6332.

UNGHENI 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 6 sate, situată în partea de N-NV a Câmpiei Găvanu-Burdea, în zona de contact cu Câmpia Piteștiului, pe dr. văii Teleorman; 3 916 loc. (1 iul. 1997): 1 850 de sex masc. și 2 066 fem. Haltă de c.f. (în satul Colțu). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, legume ș.a. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1770) și „Sfinții Voievozi" (1792), în satele Goia și Găujani. Cod poștal: 0398.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 4 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Jijiei Inferioare, în luncile și pe terasele de pe dr. Prutului și de pe ambele maluri ale Jijiei, la granița cu Rep. Moldova; 3 662 loc. (1 iul. 1997): 1 818 de sex masc. și 1 844 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 aug. 1874) și punct de vamă (în satul Ungheni). În satul Ungheni, menționat documentar, prima oară, în 1462, se află o biserică din 1830, iar în satul Bosia, atestat documentar în 1443, biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1858). Până la 20 mai 1996, com. U. a purtat numele de *Bosia*. Cod poștal: 6682.

3. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Colinelor Mădărașului cu Pod. Târnavelor și cu Dealurile Nirajului, pe valea Mureșului, la confl. cu râul Niraj; 6 611 loc. (1 iul. 1997): 3 317 de sex masc. și 3 294 fem. Aeroport (în satul Recea) care deservește municipiul Târgu Mureș, situat la 13,5 km SV de acesta. Haltă de c.f. (în satul Vidrasău). Nod rutier. Expl. de argilă. Prefabricate din beton. Moară de cereale. Fermă avicolă. Creșterea bovinelor și ovinelor (în satul Vidrasău). Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, cartofi, legume ș.a. În arealul satului Morești, pe platoul Podei, au fost descoperite (1951-1955) vestigiile mai multor așezări omenești, care s-au succedat din Paleolitic și până în feudalismul timpuriu, în cadrul cărora s-au găsit silexuri, ceramică neolitică aparținând culturilor Criș și Coțofeni ș.a. Aici au mai fost identificate o necropolă de la sf. Epocii bronzului, o așezare dacică de tip La Tène II (cu elemente de cultură celtică) și o necropolă daco-romană de incinerație (sec. 3 d.Hr.) În locul numit Coțofani au fost descoperite fundațiile unei locuințe (*Villa*) romane (sec. 2 d.Hr.), o așezare fortificată de bordeie, cu o necropolă din sec. 6 (în care s-au găsit vase ceramice de culoare cenușie, lustruite, fibule și o brățară din argint, săbii, spade, săgeți, unelte din metal etc.), precum și o așezare de bordeie datând din sec. 11-13. În sec. 9-10, la Morești a existat o importantă cetate în care și-a avut reședința voievodul Gelu, acesta fiind unul dintre centrele de seamă ale voievodatului său. Satul Ungheni apare menționat documentar, prima oară, în 1264. În satul Cerghizel se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), iar în satul Recea,

mânăstirea cu același nume (de maici), întemeiată în 1990 de preotul Lazăr, cu biserica ortodoxă având hramul „Adormirea Maicii Domnului", a cărei construcție a început la 30 apr. 1995. Cod poștal: 4314.

UNGRA, com. în jud. Brașov, alătuită din 2 sate, situată în partea de E a Pod. Hârtibaciului, în zona de contact cu Depr. Făgăraș, pe dr. râului Olt; 1 930 loc. (1 iul. 1997): 939 de sex masc. și 991 fem. Culturi de cereale, cartofi, legume, plante de nutreț ș.a. Herghelie. În satul Ungra, menționat documentar, prima oară, în 1211, se află ruinele unei cetăți sătești din sec. 16 și biserica ortodoxă cu hramul „Sfânta Treime" (sec. 18). Cod poștal: 3024.

UNGROVLAHIA, denumirea sub care apare Țara Românească în unele acte oficiale ale Evului Mediu.

UNGURAȘ 1. Dealurile Unguraşului, zonă deluroasă în NV Pod. Transilvaniei, parte componentă a Dealurilor Jimborului, situată în unghiul format de confl. Someșului Mare cu Someșul Mic. Sunt alcătuite din depozite tortoniene (gresii, argile marnoase, sare, tufuri), au structuri largi de cute, conservând suprafețe de nivelare cu energie mare (300-350 m), și prezintă versanți cu pante abrupte (15–35° înclinare). Alt. max.: 624 m (Dealul Unguraș).

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Unguraşului, pe cursul superior al râului Bandău; 3 163 loc. (1 iul. 1997): 1 582 de sex masc. și 1 581 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). În urma bătăliei de la Feldioara din 22 iun. 1529, în care oastea moldoveană comandată de vornicul Grozav a înfrânt pe partizanii lui Ferdinand I de Habsburg, voievodul Transilvaniei, Ioan Zápolya, a dăruit domnului Petru Rareș cetatea Unguraș împreună cu 34 de sate, ca semn de recunoștință pentru că îl susținuse pe acesta la tronul Ungariei. În satul Unguraș, menționat documentar, prima oară, în 1291, se află o biserică din sec. 14 (azi biserică reformată). Cod poștal: 4661.

UNGURENI 1. Com. în jud. Bacău, alătuită din 8 sate, situată în partea de V a Colinelor Tutovei, pe cursul superior al râului Răcătău; 3 213 loc. (1 iul. 1997): 1 586 de sex masc. și 1 627 fem. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **U.** s-au numit *Leca-Ungureni.* În satul Boteşti se află bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1825-1827) și „Sfântul Spiridon" (1859-1862); bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1702, cu unele transformări din 1894), „Adormirea Maicii Domnului" (1754) și „Sfântul Nicolae" (c. 1799, cu unele refaceri din 1839), în satele Zlătari, Ungureni și Bibirești. Cod poștal: 5535.

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 11 sate, situată în partea centrală a Câmpiei Jijiei Superioare, pe cursul superior al Jijiei, în zona de confl. cu râul Ibăneasa; 6 507 loc. (1 iul. 1997): 3 201 de sex masc. și 3 306 fem. Stație (în satul Ungureni) și haltă de c.f. (în satul Mândrești), inaugurate la 1 iun. 1896. Nod rutier. Viticultură. Creșterea bovinelor. În satul Călugăreni, menționat documentar, priam oară, în 1492, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18, reclădită în anii 1864-1867). Cod poștal: 6876.

UNIREA 1. Com. în jud. Alba, alcătuită din 6 sate, situată în partea de N a Dealurilor Aiudului, în zona de contact cu Câmpia colinară a Turzii, pe dr. văii Mureșului, la confl. cu pârâul Unirea; 5 549 loc. (1 iul. 1997): 2 690 de sex masc. și 2 859 fem. Stație de c.f. (în satul Unirea). Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume ș.a. În satul Unirea se află un monument (obelisc) închinat eroilor căzuți în timpul celor două războaie mondiale, dezvelit în 1976. Cod poștal: 3339.

2. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Câmpiei Brăilei (Câmpia Bărăganului); 2 470 loc. (1 iul. 1997): 1 226 de sex masc. și 1 244 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, plante de nutreț etc. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **U.** s-au numit *Osmanu.* Satul Valea Cânepii este atestat documentar în 1828, satul Unirea (fost Osmanu) în 1829, iar Moroteşti în 1838. Cod poștal: 6157.

3. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Bărăganului, pe stg. văii Dunării și pe brațul Borcea (arealul com. pătrunde și în Balta Ialomiței); 3 037 loc. (1 iul. 1997): 1 525 de sex masc. și 1 512 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume etc. Viticultură. Creșterea bovinelor. Pescuit. Până la 17 dec. 1964 satul și com. **U.** s-au numit *Șocariciu,* iar între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8585.

4. Com. în jud. Constanța, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Pod. Cobadin, pe țărmul de V al Mării Negre și pe malul de N al lacului Tatla-

geac; 5 077 loc. (1 iul. 1997): 2 535 de sex masc. și 2 542 fem. Nod rutier. Pomicultură (piersici, caiși). Aici se află Schitul Miron (de călugări), cu biserica având hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena", înființat în 1991. Până la 15 ian. 1993, satul și com. U. s-au numit *23 August*. Cod poștal: 8717

5. Com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de NV a Câmpiei Desnățuiului; 4 157 loc. (1 iul. 1997): 2 130 de sex masc. și 2 027 fem. Nod rutier. Culturi de cereale. Până la 17 dec. 1964, satul și com. U. s-au numit *Risipiți*. Cod poștal: 1279.

6. Com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 5 sate, situată în partea de V a Depr. Hațeg, la poalele de SE ale M-ților Poiana Ruscăi, pe cursul inf. al râului Breazova; 992 loc. (1 iul. 1997): 447 de sex masc. și 515 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Până la 17 dec. 1964, satul și com. U. s-au numit *Berthelot*. Cod poștal: 2660.

7. → **Jurilovca.**

UNȚENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 7 sate, situată în partea centrală a Câmpiei Jijiei Superioare, pe râul Burla; 2 963 loc. (1 iul. 1997): 1 467 de sex masc. și 1 496 fem. Iazuri și heleșteie piscicole. În satul Unțeni se află biserica având hramul „Duminica Tuturor Sfinților" (1833). Cod poștal: 6817.

URANUS, cartier în partea centrală a municipiului București, pe dealul cu același nume care domină dinspre N valea canalizată a Dâmboviței. În perioada 1980-1983, casele, unele clădiri publice, biserici (cu excepția bisericii Mihai Vodă care a fost mutată prin metode moderne la poalele dealului) etc. din acest cartier au fost demolate în totalitate, din inițiativa lui Nicolae Ceaușescu, pe locul lor fiind construit (1984-1989) edificiul de mari proporții al Casei Poporului, unele clădiri publice și blocuri de locuit etc.

URBS MORISENA → **Cenad.**

URDARI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 3 sate, situată în partea central-estică a Dealurilor Jiului, pe dr. văii Jiului; 3 308 loc. (1 iul. 1997): 1 645 de sex masc. și 1 663 fem. Expl. de lignit. Biserica având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfântul Ion" (1816, cu picturi din 1836), în satul Urdari. Cod poștal: 1452.

URDELE 1. Vârf în partea de E a M-ților Parâng, situat pe cumpăna de ape dintre bazinele de obârșie ale râurilor Lotru și Latorița, între vf. Păpușa și vf. Mohoru. Alt.: 2 060 m. Din lacul glaciar aflat la poalele de E ale acestui vârf izvorăște râul Urdele, unul dintre izvoarele râului Latorița.

2. Pas de înălțime în partea de E a M-ților Parâng, situat la 1 950 m alt., la poalele vârfului omonim, la NV de obârșia Pârâului Galbenu. Prin acest pas trece șoseaua transalpină Novaci—Oașa—Sebeș, care face legătura între Oltenia și Transilvania.

URECHENI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 3 sate, situată în NE Subcarpaților Neamțului, în zona de contact cu terasele de pe dr. râului Moldova, pe râul Agapia; 4 164 loc. (1 iul. 1997): 2 068 de sex masc. și 2 096 fem. În satul Urecheni se află o biserică din 1830. Cod poștal: 5679.

URECHEȘTI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 5 sate, situată în lunca și pe terasele de pe cursul inf. al râului Trotuș, la poalele de SE ale Culmii Pietricica și cele de NE ale Piem. Zăbrăuți; 3 804 loc. (1 iul. 1997): 1 886 de sex masc. și 1 918 fem. Stație (în satul Urechești) și haltă de c.f. (în satul Cornățel), inaugurate la 22 iun. 1884. Nod rutier. Expl. de balast. Pomicultură (meri, pruni, peri, cireși). În satul Lunca Dochiei se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (sec. 18). Cod poștal: 5466.

2. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Vrancei cu Câmpia Râmnicului, la poalele de SE ale Dealului Deleanu; 5 704 loc. (1 iul. 1997): 2 686 de sex masc. și 3 018 fem. Centru viticol și de vinificație. În satul Urechești se află o biserică având hramul „Sfântul Dumitru" (ctitorie din 1837 a clucerului Toma) și Mânăstirea Vărzărești (de călugări), înființată după dec. 1989, cu biserica ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului", dând din sec. 17. Cod poștal: 5385.

URICANI, oraș în jud. Hunedoara, situat în partea de SV a Depr. Petroșani, la 650-725 m alt., la poalele de SE ale M-ților Retezat și cele de N ale M-ților Vâlcan, pe râul Jiu de Vest, la 26 km SV de municipiul Petroșani; 13 422 loc. (1 iul. 1997): 6 981 de sex masc. și 6 441 fem. Supr.: 4,5 km^2; densitatea: 2 982 loc./km^2. Stație finală de c.f. Pr. centru de expl. a huilei (primele mine au fost deschise în 1859). Expl. și prelucr. primară a lemnului (Uricani, Câmpu lui Neag). În arealul localit. componente Câmpu lui Neag a fost creat (1970), pe un afluent al Jiului din M-ții Vâlcan, lacul de

acumulare *Valea de Pești* pentru alimentarea cu apă a centrelor miniere din zonă. **Istoric.** Localitatea a luat naștere la sf. sec. 18 prin stabilirea unor locuitori veniți din satul Uric (din Țara Hațegului), de la care derivă numele actual al orșului. Menționat documentar ca sat, prima oară, în 1835, a devenit oraș în 1960. În prezent, orașul are în subordine adtivă 2 localit. componente: Câmpu lui Neag și Valea de Brazi. Cabană turistică (în localit. componentă Câmpu lui Neag). Punct de plecare spre obiectivele turistice din M-ții Retezat. Peșteri ocrotite: Peștera cu Corali pe dreapta Jiului, la poalele muntelui Coada Oslei și Peștera Zeicului, pe stânga Jiului, în masivul Piule-Iorgovanu. Cod poștal: 2698.

URIU, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Ciceului cu Muscelele Năsăudului, pe dr. văii Someșului Mare, la confl. cu râul Ilișua; 3 818 loc. (1 iul. 1997): 1 852 de sex masc. și 1 966 fem. Haltă de c.f. (în satul Cristeștii Ciceului). Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). Pe terit. satului Ilișua au fost descoperite (1880) unelte și obiecte din Epoca bronzului (sec. 13 î.Hr.), urmele unui castru roman (182 x 182 m) datând din sec. 2-3 și ale unei așezări civile, cu o necropolă în cadrul căreia s-au găsit monumente funerare cu portrete în medalion, ceramică roșie și cenușie, opaițe, figurine de teracotă, piulițe din piatră, statuiete din bronz ș.a. În satul Uriu, menționat documentar, prima oară, în 1405, se află o biserică reformată (sec. 17) și o biserică ortodoxă din lemn (sec. 18), iar în satul Cristeștii Ciceului, atestat documentar în 1333 există o biserică romano-catolică (sec. 14, cu unele refaceri din sec. 18); castelul „Torma" (sec. 18), azi sanatoriu T.B.C., în satul Ilișua. Cod poștal: 4578.

URLAȚI, oraș în jud. Prahova, situat la poalele de SV ale Dealului Istrița, în zona de contact cu Câmpia Ploieștiului, la 200 m alt., pe cursul superior al râului Cricovu Sărat, pe paralela de 45° latitudine N, la 22 km NE de municipiul Ploiești; 11 893 loc. (1 iul. 1997): 5 865 de sex masc. și 6 028 fem. Supr.: 2,78 km^2; densitatea: 4 278 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept. 1872). Nod rutier. Expl. de petrol. Fabrici de conf. și de cărămidă. Filatură de bumbac (din 1970). Centru viticol și de vinificație. Abator. Ferme de creștere a bovinelor, porcinelor și ovinelor. Incubatoare pentru producerea puilor de găină. Pepinieră de viță de vie (din 1889). Muzeu etnografic și de artă decorativă (ceramică, porțelan, covoare etc.), inaugurat în 1953. **Istoric.** Localitatea apare menționată prima oară, la 16 mart. 1515, într-un act emis la cancelaria domnului Neagoe Basrab, iar apoi este consemnat destul de des în acte oficiale (1576, 1603, 1607, 1638 etc.). În 1678 figura ca așezare rurală cu numele *Saac*, iar uneori apărea și cu denumirea *Necșeteasca* (sub acest nume este înscris într-un hrisov emis de domnul Gheorghe Duca). La sf. sec. 17, domnul Constantin Brâncoveanu alege această localit. ca reșed. particulară, construind aici un conac (1697), în jurul căruia avea întinse suprafețe cu viță de vie. După această dată este menționat ca târg. De la începutul sec. 18 și până prin anul 1775, așezarea a purtat numele *Satul Urlați*, iar apoi Urlați. În 1818, localit. **U.** este recunoscută ca oraș, iar din 1833, aici se țin anual (la 20 iul.), neîntrerupt, târguri mari de vite, cereale și alte produse. În 1870 a fost înființat Oficiul telegrafic, la 13 sept. 1872 s-a inaugurat stația C.F.R. Cricov (Urlați), iar în 1880 a luat ființă o Judecătorie de pace care a funcționat până în 1952. În timpul primului război mondial, între 8 și 11 dec. 1916, în această zonă, pe valea Cricovului, s-a dat o puternică bătălie între armata română și cea germană, din care românii s-au retras învinși spre Râmnicu Sărat. În prezent, orașul **U.** are în subordine ad-tivă 16 localit. componente: Arioneștii Noi, Arioneștii Vechi, Cherba, Jercălăi, Mărunțiș, Orzoaia de Jos, Orzoaia de Sus, Schiau, Ulmi, Valea Bobului, Valea Crângului, Valea Mieilor, Valea Nucetului, Valea Pietrei, Valea Seman, Valea Urloii. **Monumente:** Biserica Galbenă, cu hramul „Sfinții Voievozi", construită în anii 1759-1761 prin osârdia boierului Urlățeanu, cu picturi murale interioare originare. Biserica posedă icoane pictate de Gheorghe Tattarescu; conacul domnesc al lui Constantin Brâncoveanu (1697); conacul „Alexandru Bellu" (mijlocul sec. 19), azi sediul muzeului etnografic; clădirea Primăriei (1915-1932); Monumentul eroilor primului război mondial, realizat de sculptorul D. Matadonu. În localit. componentă Jercălăi se află schitul „Sfânta Maria"-Cricov (de călugări), cu o biserică din lemn având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", datând din 1731. Biserica a fost adusă în 1929 din satul Lueriu (de lângă Reghin) și instalată lângă castelul Bran, din voința Reginei Maria, pentru a fi folosită ca paraclis regal. În 1954,

Urlaţi. Conacul „Alexandru Bellu"

biserica a fost transferată de la Bran la schitul „Sfânta Maria"-Cricov prin grija Patriarhului Iustinian Marina şi sfinţită în 1956; bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (1761, cu picturi murale interioare executate în sec. 19 de Gheorghe Tattarescu) şi „Sfântul Ioan" (ctitorie din 1819 a lui Ioan Arion, reparată în 1877), în localit. componente Arioneştii Noi şi Arioneştii Vechi; biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1753-1765), în localit. componentă Valea Seman. Cod poştal: 2041.

URLĂTOAREA, cascadă situată pe versantul de E al M-ţilor Bucegi, pe pârâul Urlătoarea, care izv. de la poalele M-ţilor Jepi şi se varsă în Prahova la Buşteni. Obiectiv turistic (la o oră de mers din centrul oraşului Buşteni) în arealul căruia creşte şi o frumoasă orhidacee (*Epipogium aphyllum*), ocrotită de lege.

URLEA 1. Vârf în partea de E a M-ţilor Făgăraş, pe creasta principală, la E de vf. Moldoveanu. Alt.: 2 473 m.

2. Lac glaciar situat pe versantul de N al M-ţilor Făgăraş, la 2 170 m alt., la poalele vârfului cu acelaşi nume. Supr.: 2,15 ha; ad. max.: 4 m. Zonă turistică.

URMENIŞ, com. în jud. Bistriţa-Năsăud, alcătuită din 10 sate, situată în partea de N a Colinelor Mădăraşului, pe dr. cursului superior al râului Lechinţa; 2 213 loc. (1 iul. 1997): 1 076 de sex masc. şi 1 137 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, vişini, cireşi). În satul Delureni, menţionat documentar, prima oară, în 1329, se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), iar în satul Urmeniş, atestat documentar în 1321, castelul „Bánffy", în stil baroc. Cod poştal: 4432.

URSA MOTOŞENI → **Motoşeni.**

URSCIA, Castrum ~ → **Orşova.**

Lacul Urlea

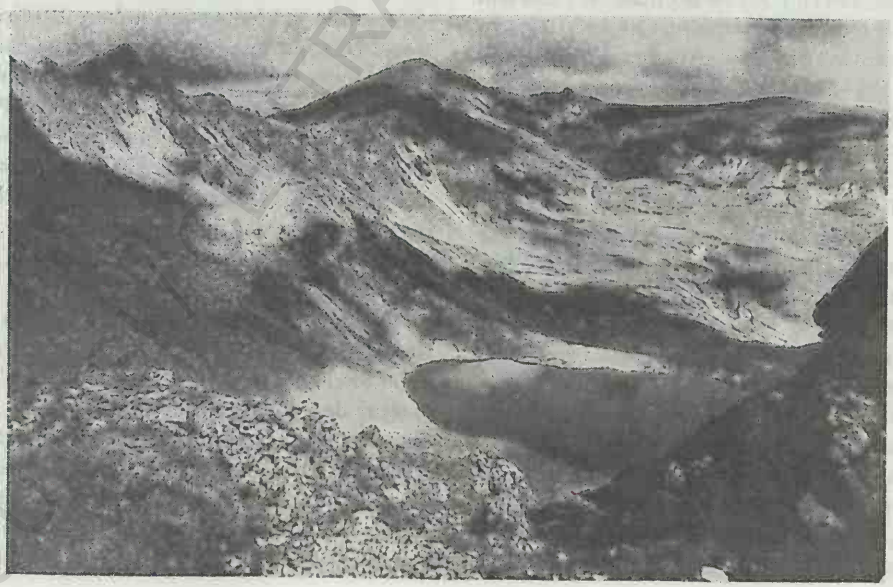

URSU 1. Vârf în partea de V-NV a M-ților Căpățânii, alcătuit din șisturi cristaline; alt.: 2 124 m.

2. Lac carsto-salin situat în stațiunea balneoclimaterică Sovata (jud. Mureș), la 530 m alt., a cărui cuvetă s-a format în anul 1875, în urma unor prăbușiri și alunecări de teren și în care s-au acumulat apele pâraielor Toplița și Auriu. Supr. 4,6 ha; ad. max.: 18,40 m; perimetrul: 1 172 m. Denumirea de Ursu derivă de la configurația lacului care este asemănătoare cu o piele de urs întinsă. Salinitatea ridicată a apelor de pe fundul lacului (c. 50 g/litru), cauzată de existența sării în fundament, și prezența apelor mai puțin sărate de la supr. lacului, datorată aportului de ape dulci ale pâraielor, determină fenomenul de helioternie al lacului Ursu. Acest fenomen se caracterizează prin existența unor temp. diferențiate ale apei lacului, în timpul verii, ca urmare a înmagazinării căldurii Soarelui de către apa sărată — căldură protejată de stratul de apă dulce adus de pâraie (care nu se amestecă cu apa sărată din adâncime) ce se manifestă ca un izolant termic. Astfel, vara, temp. apei din lac variază între 19-20°C la suprafață, 30-40°C la 1 m adâncime și 40-60°C la 1,5 m adâncime. Pe fundul lacului există un strat gros (c. 20 m) de nămol cu proprietăți terapeutice.

URȘILOR, Peștera ~ → Peștera Urșilor.

URZICA, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Romanați; 2 595 loc. (1 iul. 1997): 1 327 de sex masc. și 1 268 fem. Culturi de creale, plante tehnice, uleioase și de nutreț ș.a. Biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1887), în satul Urzica. Cod poștal: 0836.

URZICENI 1. Municipiu în jud. Ialomița, situat în SE Câmpiei Sărătei, la contactul cu Câmpia Bărăganului, la 60 m alt., pe stg. râului Ialomița, în zona de confl. cu râul Sărata, la 55 km NE de București și 63 km NV de municipiul Slobozia; 19 147 loc. (1 iul. 1997): 9 298 de sex masc. și 9 849 fem. Supr.: 4,45 km^2; densitatea: 4 302 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de petrol, gaze naturale, argilă și balast. Fabrici de ferită (din 1968), componente electronice, cărămidă și țiglă (1914), conf. și tricotaje (1978), articole pentru sport și turism, nutrețuri combinate (1978), fermentare și prelucr. a tutunului (1910) și de produse alim. (ulei, zahăr, preparate din lapte, panificație ș.a.). Moară (1912); abator (1924); două silozuri (1936, 1978). Centru viticol și de vinificație. Pomicultură (meri). Fermă

Urziceni (1). Centrul municipiului

de creștere a bovinelor. Vechi centru de învățământ primar și liceal (1780). Stație meteorologică (1944). Centru de protecție a plantelor și de selecție a animalelor. **Istoric.** Localitatea apare menționată ca așezare rurală, prima oară, la 23 apr. 1596, într-un act emis de Mihai Viteazul, iar în 1700 figura pe o hartă a Stolnicului Constantin Cantacuzino, tipărită la Padova. La începutul sec. 18 capătă rang de târg, iar între 1716 și 1832 a fost reședința jud. Ialomița, cu o stație de poștă și un punct de vamă. În 1864 a redevenit comună rurală, în 1894 a fost trecut în categoria orașelor, iar la 18 ian. 1995 declarat municipiu. De-a lungul sec. 19 și în prima jumătate a sec. 20, la **U.** au existat renumitele târguri săptămânale (sâmbăta sau duminica) și anuale (sept.) de vite, cereale și diferite mărfuri. Între 1910 și 1950, orașul **U.** a fost reședința plasei cu același nume din jud. Ialomița, între 1950 și 1952, reședința raionului **U.** din regiunea Ialomița, apoi din regiunea Ploiești (1952-1956) și din regiunea București (1956-1968). Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte (ca oraș) din jud. Ilfov. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1828) și „Sfânta Treime" (1861-1866); două conace (1905, 1931). Cod poștal: 8230.

2. Com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Carei, la granița cu Ungaria; 1 627 loc. (1 iul. 1997): 751 de sex masc. și 876 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, floarea-soarelui ș.a. Creșterea bovinelor. În satul Urziceni, menționat documentar, prima oară, în 1221, cu numele *Villa Voda,* se află o biserică romano-catolică având hramul „Descoperirea Sfintei Cruci" (1751) și capela

„Sfântul Ioan Nepomuk" (1772). Rezervație naturală, care cuprinde un sector al unei câmpii nisipoase, cu dune, cu vegetație arenicolă caracteristică (*Festuca vaginata, Kochia laniflora* ș.a.). Cod poștal: 3832.

URZICUȚA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea centrală a Câmpiei Desnățuiului, pe interfluviul Desnățui-Baboia; 3 043 loc. (1 iul. 1997): 1 481 de sex masc. și 1 562 fem. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț. Viticultură. Bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (sec. 18, cu refaceri ulterioare) și „Sfântul Nicolae" (1850), în satele Urzicuța și Urzica Mare. Cod poștal: 1237.

USPENIA, Mânăstirea ~ → Slava Cercheză.

UTIDAVA → Târgu Ocna.

UZ, pas de înălțime în partea de E a Carpaților Orientali, în zona de izvor a râului Uz (afl. dr. al Trotușului, în lungime totală de 46 km), între M-ții Ciuc (la NV) și Nemira (la SE), la 1 085 m alt. Străbătut de o șosea nemodernizată care asigură legătura între Moldova și Transilvania, respectiv între municipiile Onești (via Dărmănești) și Miercurea-Ciuc.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

V

VACA → Ribița.

VAD 1. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 7 sate, situată în partea de NE a Dealurilor Gârboului, în zona de contact cu Dealurile Dejului, pe stg. văii Someșului; 2 038 loc. (1 iul. 1997): 994 de sex masc. și 1 044 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri).

Vad (1). Biserica „Adormirea Maicii Domnului" (în timpul lucrărilor de restaurare din anii 1973-1975)

La mijlocul sec. 14 a fost întemeiată, în satul Vad, o mânăstire ortodoxă care, împreună cu domeniul cetății Ciceu, situat în apropiere, s-a aflat (din 1489) în stăpânirea lui Ștefan cel Mare. În primii ani ai sec. 16, aici a fost construită o biserică din zid, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", de plan triconic, cu specific moldovenesc, ctitorie a lui Ștefan cel Mare. Biserica a fost supusă unor ample lucrări de restaurare în anii 1973-1975. În 1523, Mânăstirea de la **V.** a devenit sediul Episcopatului ortodox al Vadului și Feleacului cu ierarhi hirotonisiți la Suceava. Pe lângă mânăstirre a funcționat și o școală de limbă slavă. Satul Vad apare menționat documentar, prima oară, în 1467. Bisericile din lemn cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Calna (1671) și Valea Grosilor (1791). Cod poștal: 4667.

2. → Vadu Izei.

3. → Șercaia (Dumbrava Vadului).

VAD-BOROD, depresiune intramontană tectono-erozivă, în partea de N a Carpaților Occidentali, situată în lungul văii Crișului Repede, în aval de com. Vadu Crișului, între M-ții Plopiș (la N) și M-ții Pădurea Craiului (la S). Sub aspect morfostructural, Depr. **V.-B.** are caracter de graben, prezentându-se ca un golf al Câmpiei de Vest și al Dealurilor Vestice (încadrându-se în tipul de „depresiuni golf") cu o asociere de dealuri, terase și lunci. Relieful este format dintr-o treaptă marginală mai înaltă (300-450 m alt.), intens fragmentată, cu aspect colinar, și dintr-o treaptă mai coborâtă (200-300 m alt.), cu înfățișarea unei câmpii aluviale

etajate, formată din luncile și terasele Crișului Repede. Spre V, depresiunea se lărgește, extinzându-se între Dealurile Oradei (la N) și Dealurile Pădurii Craiului (la S) până în apropiere de Oradea, fapt ce a determinat pe unii geografi să-i atribuie și numele de *Depr. Oradea-Vad-Borod.* Vegetația este reprezentată prin pășuni și fânețe naturale în zonele mai joase și prin pâlcuri de păduri de stejar și fag.

VADU CRIȘULUI 1. Peștera ~, peșteră situată în zona centrală a defileului Crișului Repede (între com. Șuncuiuș și Vadu Crișului), la baza versantului de N al M-ților Pădurea Craiului (M-ții Apuseni), la 305 m alt., la c. 2,5 km amonte de satul Vadu Crișului. Lungime: 1 000 m. Săpată în calcare cretacice, peștera are forma unui coridor principal (străbătut de un curs de apă) cu numeroase galerii laterale și săli largi, spațioase, ce alternează cu sectoare înguste. Faună bogată (viermi subțiri, melci, crustacei, insecte etc.). Declarată monument al naturii. Electrificată.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în extremitatea de E a Depr. Vad-Borod, la poalele de N ale M-ților Pădurea Craiului, pe Crișu Repede, la ieșirea acestuia din defileul Șuncuiuș-Vadu Crișului; 4 535 loc. (1 iul. 1997): 2 260 de sex masc. și 2 275 fem. Stație de c.f. (în satul Vadu Crișului). Expl. de calcar și de argilă refractară. Fabrică de teracotă. Sere legumicole și floricole (în satul Tomnatic) încălzite cu apă geotermală. Centru de ceramică populară nesmălțuită. Pe terit. satului Vadu Crișului au fost descoperite două spade din bronz, datând de la începutul Epocii Fierului. În arealul com. se află peștera Vadu Crișului și partea terminală a defileului Crișului Repede (rezervație complexă). Până la 17 dec. 1964, satul și com. **V.C.** s-au numit *Valea Neagră de Criș.* În satul Vadu Crișului, menționat documentar, prima oară, în 1256, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1790). Cod poștal: 3580.

VADU IZEI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Depr. Maramureș, la confl. râului Mara cu Iza; 2 848 loc. (1 iul. 1997): 1 421 de sex masc. și 1 427 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, peri, piersici). Pe terit. satului Vadu Izei a fost descoperit (1968 un depozit de bronz, alcătuit din 12 brățări, datând de la sf. Epocii bronzului și începutul Epocii fierului. Prima mențiune documentară a satului Vadu Izei datează din 1383. În satul Valea Stejarului, cunoscut în vechime sub denumirea de *Valea Porcului,* se află o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (începutul sec. 18, reparată în 1806), cu picturi de factură populară pe pereții interiori, executate în 1809. Com. **V.I.** este renumită prin existența numeroaselor porți maramureșene din lemn, împodobite cu variate sculpturi realizate de meșteri populari. Până la 17 febr. 1968 satul și com. **V.I.** s-au numit *Vad.* Cod poștal: 4926.

VADUL DIULUI → **Calafat.**

VADU MOLDOVEI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 12 sate, situată în partea de S a Pod. Fălticeni, în lunca și pe terasele râului Moldova și pe râul Râșca; 7 186 loc. (1 iul. 1997): 3 539 de sex masc. și 3 647 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, cartofi, legume ș.a. Creșterea bovinelor. Casa memorială „Matei Millo" (în satul Spătărești). Bisericile cu hramurile „Schimbarea la Față" (1790, distrusă de un incendiu în 1871 și refăcută în același an) și „Adormirea Maicii Domnului" (1885), în satele Ciumulești și Dumbrăvița; bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1805), „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1832) și „Sfântul Nicolae" (1835-1838), în satele Ioneasa, Fântâna Mare și Cotu Băii; biserică din lemn, cu dublu hram — „Sfinții Voievozi și Sfântul Gheorghe" (sec. 18), în satul Praxia. Cod poștal: 5790.

VADU MOȚILOR, com. în jud. Alba, alcătuită din 12 sate, situată în partea de NV a Depr. Câmpeni, la poalele de NE ale M-ților Bihor și cele de SV ale Muntelui Mare, pe râul Arieșu Mare; 1 556 loc. (1 iul 1997): 792 de sex masc. și 764 fem. Centru de prelucr. artistică a lemnului. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **V.M.** s-au numit *Secătura.* În satul Lăzești se află biserica din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), cu picturi pe pereții interiori din 1749 și 1817 și adăugiri din 1878, iar în satul Vadu Moților există o casă din sec. 18. Cod poștal: 3386.

VADU PAȘII, com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în SV Câmpiei Râmnicului, în zona de contact cu Câmpia Buzăului, pe stg. râului Buzău; 8 287 loc. (1 iul. 1997): 4 175 de sex masc. și 4 112 fem. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, legume etc. Creșterea bovinelor (în satul Scurtești). Cod poștal: 5176.

VAIDEEI → **Slobozia (1).**

VAIDEENI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Horezu, la poalele de S ale M-ților Căpățânii, pe cursurile superioare ale râurilor Luncavăț și Pârâul Plopilor; 4 568 loc. (1 iul. 1997): 2 253 de sex masc. și 2 315 fem. Tăbăcărie, cojocărie, boiangerie. Joagăr hidraulic, moară de apă, darac și piuă (sec. 19), în satul Vaideeni. Heleșteu piscicol (800 m^2). Creșterea ovinelor. Pomicultură (meri, pruni, peri, cireși, vișini). Centru de prelucr. artistică a lemnului și de țesături populare. La V. are loc anual festivalul folcloric al păstorilor din Carpați, numit „Învârtita dorului". În satul Vaideeni, menționat documentar, prima oară, în 1514, se află biserica având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1810-1822), iar în satul Marița, biserica din lemn cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1872-1877). Cod poștal: 1063.

VAIDEI → Vulcan (1).

VALCĂU DE JOS, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 6 sate, situată în partea de S-SV a Depr. Șimleu, la poalele de NE ale M-ților Plopiș, pe cursul superior al râului Barcău; 3 508 loc. (1 iul. 1997): 1 769 de sex masc. și 1 739 fem. Pomicultură (meri, pruni). Centru de prelucr. artistică a lemnului, de țesături și cusături populare (în satele Valcău de Jos și Sub Cetate). În satul Sub Cetate, menționat documentar, prima oară, în 1481, se află ruinele unei cetăți din sec. 13 (fragmente de ziduri, ruinele a două turnuri de apărare), iar în satul Valcău de Jos, atestat documentar în 1214, există o biserică reformată (1896). Cod poștal: 4781.

VALEA ALBĂ, Bătălia de la ~ → Războieni.

VALEA ARGOVEI, com. în jud. Călărași, alcătuită din 5 sate, situată în partea de S a Câmpiei Bărăganului, pe râul Mostiștea; 2 639 loc. (1 iul. 1997): 1 300 de sex masc. și 1 339 fem. Nod rutier. Iazuri și heleșteie. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe ș.a. Creșterea ovinelor. Piscicultură. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V.A. s-au numit *I. C. Frimu*, iar între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. V.A. a făut parte din jud. Ilfov. În satul Siliștea se află ruinele palatului domnului Constantin Brâncoveanu (sec. 18). Cod poștal: 8524.

VALEA BOULUI → Păltiniș (3).

VALEA CĂLUGĂREASCĂ, com. în jud. Prahova, alcătuită din 15 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Teleajenului cu Câmpia Ploieștiului,

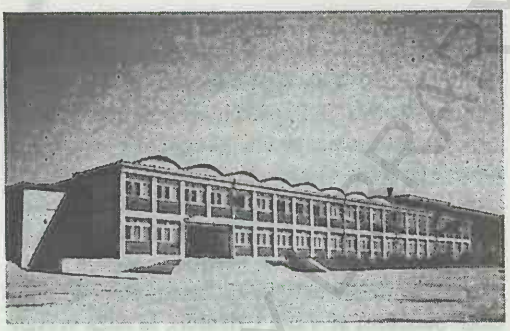

Valea Călugărească. Crama

pe stg. râului Teleajen, la 13 km E de municipiul Ploiești; 10 655 loc. (1 iul. 1997): 5 100 de sex masc. și 5 555 fem. Stație de c.f. (în satul Valea Călugărească), inaugurată la 13 sept. 1872. Nod rutier. Termocentrală. Fabrică de îngrășăminte fosfatice și de acid sulfuric (în 1997 și-a încetat activitatea). Renumit centru viticol (Podgoria Dealu Mare) cu un complex modern de vinificație. Institut de cercetări pentru viticultură și vinificație (f. 1967). În satul Valea Popii se află o cramă (15 m lungime și 9 m lățime), construită din lemn (1777, restaurată în 1970), declarată monument de arhitectură. Cod poștal: 2040.

VALEA CHIOARULUI, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 6 sate, situată în partea de SV a Dealurilor Chioarului, la poalele de E ale Dealului Prisaca, pe cursul superior al râului Bârsău; 2 442 loc. (1 iul. 1997): 1 177 de sex masc. și 1 265 fem. Expl. de argile bentonice (în satul Valea Chioarului) și de nisipuri cuarțoase (în satul Curtuiușu Mare). Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de port popular tradițional. Satul Valea Chioarului apare menționat documentar, prima oară, în 1561. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (sec. 18, strămutată din satul Recea în 1856), „Sfânta Parascheva" (1887) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1846), în satele Valea Chioarului, Fericea și Vărăi. Cod poștal: 4871.

VALEA CIORII, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe stg. râului și lacului Strachina; 1 871 loc. (1 iul. 1997): 935 de sex masc. și 936 fem. Stație de c.f. (în satul Murgeanca), inaugurată la 21 nov. 1886. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, legume ș.a. Fermă

piscicolă. În satul Valea Ciorii, întemeiat în anul 1900, se află o biserică zidită în anii 1914-1920. Cod poștal: 8441.

VALEA CRIȘULUI, com. în jud. Covasna, alcătuită din 3 sate, situată în partea de N a Depr. Sfântu Gheorghe, la poalele de SE ale M-ților Baraolt, pe dr. văii Oltului, pe râul Arcuș; 3 228 loc. (1 iul. 1997): 1 599 de sex masc. și 1 629 fem. Haltă de c.f. (în satul Arcuș). Creșterea bovinelor. Stațiune balneoclimatică (în satul *Șugaș*), cu izvoare de ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, sodice, magneziene. Parc dendrologic (în satul Calnic). În satul Valea Crișului, menționat documentar, prima oară, în 1332, se află o biserică romano-catolică (sec. 16-17) și castelul familiei Kalnoky (sec. 17-18); în satul Calnic există o biserică unitariană din 1674, cu tavanul navei casetat (64 casete) și pictat cu motive florale și geometrice în stil popular, iar în satul Arcuș, o puternică cetate țărănească de formă octogonală, cu ziduri de 6,5 m înălțime, străjuite de 3 bastioane pentagonale de 10 m înălțime. Cetatea, construită în sec. 16-17, are o biserică de incintă din 1568, cu unele transformări din 1821. În satul Arcuș se mai află și un castel în stil neoclasic (sec. 19). Cod poștal: 4014.

VALEA DANULUI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 5 sate, situată în partea de V a Dealurilor Argeșului, pe dr. văii superioare a Argeșului; 3 112 loc. (1 iul. 1997): 1 580 de sex masc. și 1 532 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). În satul Valea Danului se află o biserică având hramul „Sfântul Nicolae" (1811), declarată monument istoric. Cod poștal: 0460.

VALEA DE PEȘTI, lac de acumulare creat în 1970 pe râul cu același nume (afl. al Jiului de Vest), în M-ții Vâlcanului, în apropierea orașului Uricani (respectiv, în arealul localit. componente Câmpu lui Neag). Supr.: 32 ha; vol.: 7 mil. m^3. Apele lacului sunt folosite pentru alimentarea centrelor miniere din zonă.

VALEA DOFTANEI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Teșila-Valea Neagră, la poalele de E-SE ale M-ților Baiu și cele de V-SV ale M-ților Grohotiș, pe cursul superior al râului Doftana și al afl. său Negraș; 7 051 loc. (1 iul. 1997): 3 501 de sex masc. și 3 550 fem. Reședința com. este satul *Teșila*. Expl. de calcar (în satul Trăisteni) și de gresii (în satul Teșila). Hidrocentrala „Paltinu"

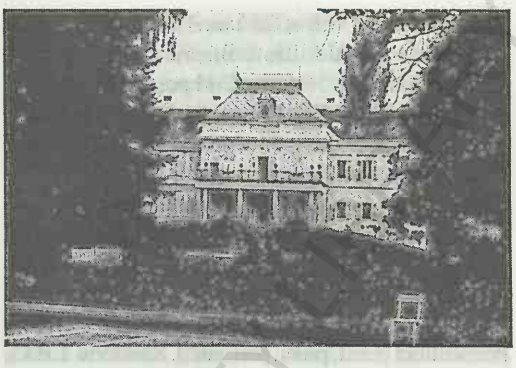

Valea Crișului. Castelul din satul Arcuș

(10,2 MW), intrată în funcțiune în 1972. În arealul com. **V.D.** se află pădurea Glodeasa (528 ha), declarată rezervație forestieră, alcătuită predominant din fag (*Fagus sylvatica*) și brad (*Abies alba*), cu subarboret în care se dezvoltă alunul (*Corylus avellana*), socul negru și roșu (*Sambucus nigra* și *Sambucus racemosa*); în pătura ierbacee sunt abundente floarea paștelui (*Anemone nemorosa*), brebeneii (*Corydalis solida*), coada cocoșului (*Polygonatum multiflorum*), laptele cucului (*Euphorbia amygdaloides*) etc. Cod poștal: 2171.

VALEA DRAGULUI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită dintr-un sat, situată în NE Câmpiei Burnas, în zona de contact cu Câmpia Bărăganului, pe cursul inf. al Argeșului, în zona de confl. cu râul Sabar; 3 235 loc. (1 iul. 1997): 1 616 de sex masc. și 1 619 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante uleioase și de nutreț, legume etc. Pomicultură (caiși, vișini, cireși); viticultură.

Lacul de acumulare Valea de pești

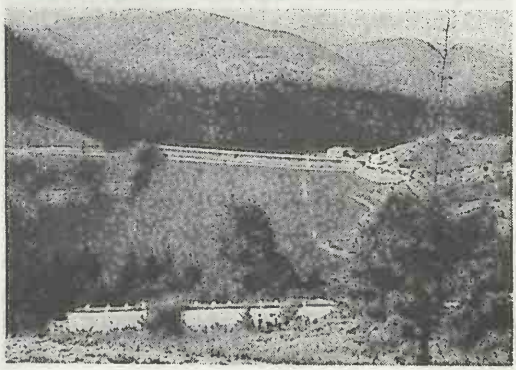

Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **V.D.** a făcut parte din jud. Ilfov. Biserica având hramul „Sfântul Dumitru" (1880). Cod poștal: 8337.

VALEA FAGILOR, Rezervația ~ → Luncavița (2).

VALEA IAȘULUI, com. în jud. Argeș, alcătuită din 9 sate, situată în partea central-vestică a Dealurilor Argeșului, pe stg. cursului superior al râului Argeș; 2 726 loc. (1 iul. 1997): 1 339 de sex masc. și 1 387 fem. Expl. de argilă. Hidrocentrale în satele Cerbureni (15 MW, intrată în funcțiune în 1968) și Valea Iașului (15 MW, dată în exploatare în 1969). Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Sanatoriu T.B.C., (construit în 1940 după planurile arhitectului Petre Antonescu), și biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1855), în satul Valea Iașului; în satul Bărbălătești se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1801). Cod poștal: 0460.

VALEA IERII, com. în jud. Cluj, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de N ale Muntelui Mare, pe cursul superior al râului Iara și pe afl. său Șoimu; 1 110 loc. (1 iul. 1997): 568 de sex masc. și 542 fem. Expl. de feldspat. Expl. și prelucr. primară a lemnului (cherestea). Cod poștal: 3363.

VALEA LARGĂ, com. în jud. Mureș, alcătuită din 9 sate, situată în partea centrală a Colinelor Ludușului (Câmpia Sărmașului), pe râul Valea Morii; 3 431 loc. (1 iul. 1997): 1 753 de sex masc. și 1 678 fem. Centru de țesături populare (cergi, țoale etc.), în satul Valea Largă, care apare menționat documentar, prima oară, în 1332. Cod poștal: 4381.

VALEA LUI DAVID, Fânațele de la ~ → Letcani.

VALEA LUI IPATE → Ipatele.

VALEA LUI IVAN, Lacul ~ → Cerna (5).

VALEA LUI MIHAI, oraș în jud. Bihor, situat în partea de SV a Câmpiei Carei, în zona de contact cu Câmpia Ierului, la 60 km N de municipiul Oradea și 12 km E de granița cu Ungaria; 10 686 loc. (1 iul. 1997): 5 189 de sex masc. și 5 497 fem. Supr.: 6,83 km^2; densitatea: 1 564 loc./km^2. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată în 1871) și rutier. Expl. de nisip metalurgic. Turnătorie de fontă. Fabrici de mobilă, conf., marochinerie, cărămidă și de produse alim. (uleiuri vegetale, conserve din legume și fructe, panificație ș.a.). Centru viticol și de vinificație. Ferme legumicole și de creștere a porcinelor. **Istoric.** În anii 1924 și 1954, în zona gării feroviare au fost descoperite vestigiile unei așezări din Epoca bronzului, în care s-au găsit

Valea lui Mihai. Centrul orașului

obiecte din ceramică, precum și câteva morminte de incinerație, iar din punctul „Groapa de lut" a fost scos la iveală un depozit (alcătuit din 28 de vase, cești, două strachini ș.a.) aparținând Culturii Otomani (sec. 19-13 î.Hr.). Tot aici a fost identificat un mormânt germanic de înhumație, datând din timpul împăratului Teodosiu II (408-450), în care s-au găsit două catarame din argint, o monedă din aur, o spadă, un cuțit de luptă (*sacramasax*) ș.a. Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1270, ca așezare rurală cu numele *Praedium Mihal* sau *Michal*, în 1312, ca punct de vamă, iar în 1459, ca târg. La sf. sec. 19 și începutul sec. 20 se remarcă o oarecare dezvoltare economico-socială a localității prin construirea liniei de c.f. Oradea — Valea lui Mihai (1871), înființarea unei mori de cereale și a unei fabrici de oțet, a unei case de economii (1883), a unei școli profesionale de horticultură (1902) ș.a. În 1890 au avut loc intense plantații de viță de vie, iar în 1896 primele lucrări de pietruire a străzilor. Declarat oraș la 18 apr. 1989. Cod poștal: 3768.

VALEA LUNGĂ 1. Com. în jud. Alba, alcătuită din 6 sate, situată în partea de V a Pod. Târnavelor, pe dr. cursului inf. al râului Târnava Mare; 3 355 loc. (1 iul. 1997): 1 734 de sex masc. și 1 621 fem. Halte de c.f. (în satele Valea Lungă și Lunca). Nod rutier. Expl. de gaze naturale (în satul Tăuni). Viticultură. În arealul satului Glogoveț au fost descoperite urmele unei așezări din Epoca bronzului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.). În satul Valea Lungă, menționat documentar, prima oară, în 1309, se află o biserică din sec. 15 (azi biserică evanghelică), fortificată în sec. 16 cu ziduri puternice și turnuri de apărare, cu unele modificări din sec. 18 și 19. Satele Luca și Tăuni au fost afec-

tate (în lunile apr. și iun. 1998) de puternice alunecări de teren care au distrus peste 40 de gospodării țărănești. Cod poștal: 3183.

2. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 10 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, în Depr. Valea Lungă, pe cursul superior al râului Cricovu Dulce; 5 316 loc. (1 iul. 1997): 2 650 de sex masc. și 2 666 fem. Reședința com. este satul *Valea Lungă-Cricov.* Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Valea Lungă-Cricov se află o biserică ce poartă hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (ante 1810), una cu dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfântul Ioan Botezătorul" (1901-1910) și conacul „Cantacuzino" (ante 1760), azi spital, iar în satul Valea Lungă-Ogrea există o biserică având dublu hram — „Buna Vestire și Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1855-1856). Cod poștal: 0273.

VALEA MARE 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 7 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Piteștiului cu Piem. Cândești, pe dr. râului Potopu și pe ambele maluri ale râului Răstoaca; 2 543 loc. (1 iul. 1997): 1 198 de sex masc. și 1 345 fem. Expl. de petrol (în satul Valea Caselor). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. Viticultură. Pomicultură (meri, pruni, peri, cireși, vișini). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1701-1702) și „Cuvioasa Parascheva" (mijlocul sec. 18), în satele Valea Mare și Valea Caselor. Cod poștal: 0176.

2. Com. în jud. Olt, alătuită din 5 sate, situată în partea de NV a Câmpiei Boian, în zona de contact cu Piem. Cotmeana, pe cursul superior al râului Miloveanu; 4 070 loc. (1 iul. 1997): 2 002 de sex masc. și 2 068 fem. Haltă de c.f. (în satul Recea). Viticultură. În satul Turia se află biserica având hramul „Sfântul Dumitru" (1800-1819). Cod poștal: 0520.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 6 sate, situată în Piem. Oltețului, pe cursul inf. al râului Cerna (afl. stg. al Oltețului); 3 235 loc. (1 iul. 1997): 1 509 de sex masc. și 1 726 fem. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1820) și „Cuvioasa Parascheva" (1863-1880), în satele Drăganu și Valea Mare. Cod poștal: 0944.

4. Rezervația ~ → Moldova Nouă.

VALEA MARE-PRAVĂȚ, com. în jud. Argeș, alcătuită din 8 sate, situată în Depr. Câmpulung, la poalele de SE ale M-ților Iezer, pe cursul superior al râului Argeșel; 4 191 loc. (1 iul. 1997): 2 098 de sex masc. și 2 093 fem. Nod rutier. Expl. de calcar. Pomicultură (pruni, meri, peri). În satul Nămăești se află casa memorială a poetului George Topârceanu și Mânăstirea Nămăești (de maici), menționată în 1547, într-un act emis de Mircea Ciobanul, în care domnul Țării Românești lasă jupanului Dumitru drept de ocină în satul Nămăești, cu condiția ca proprietatea sa să rămână bisericii din stâncă în cazul în care acesta nu va avea urmași. Biserica rupestră, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", a fost lărgită în 1843. Aici se află o icoană a Maicii Domnului, făcătoare de minuni, încadrată într-o ramă de argint în 1778 de către Ianache Postelnicu, peste care, în 1913, Elena Rosty a turnat o ramă mai mare. Muzeu de artă religioasă. Tot în satul Nămăești mai există biserica „Sfântul Nicolae" (1788). În satul Valea Mare-Pravăț se află o biserică zidită în 1837 și un monument închinat eroilor din primul război mondial, iar în satul Bilcești există conacul „Alimănișteanu", construit în 1938 după planurile arhitectului Octav Doicescu. Cod poștal: 0435.

VALEA MĂCRIȘULUI, com. în jud. Ialomița, alcătuită din 2 sate, situată în partea de V a Câmpiei Bărăganului; 2 103 loc. (1 iul. 1997): 1 034 de sex masc. și 1 069 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, tutun ș.a. Creșterea ovinelor, porcinelor și păsărilor. Satul Valea Măcrișului a luat ființă în 1891, fiind numit inițial *Goala.* Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **V.M.** a făcut parte din jud. Ilfov. Biserică (1909-1912), în satul Valea Măcrișului. Cod poștal: 8240.

VALEA MĂRULUI, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Pod. Covurlui, în zona de contact cu Câmpiile Tecuciului și Covurluiului, pe cursul superior al râului Geru; 3 331 loc. (1 iul. 1997): 1 719 de sex masc. și 1 612 fem. Nod rutier. Pomi-viticultură. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **V.M.** s-au numit *Puțeni.* În satul Mândrești se află biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (ante 1809). Cod poștal: 6213.

VALEA MIJLOCIE, Rezervația ~ → Tușnad (3).

VALEA MOLDOVEI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NV a Subcarpaților Neamțului, la poalele de NE ale M-ților Stânișoarei, pe dr. văii râului Moldova și pe cursul inf. al râului Suha Mică; 5 595 loc. (1 iul. 1997):

2 869 de sex masc. și 2 726 fem. Expl. de balast (în satul Capu Câmpului). Până la 17 febr. 1968, satul și com. V.M. s-au numit *Valea Seacă*. În satul Valea Moldovei se află o biserică ortodoxă, cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (ante 1809, reparată în anii 1896 și 1921), și o biserică romano-catolică (1814). Cod poștal: 5913.

VALEA NEAGRĂ → **Lumina (2).**

VALEA NEAGRĂ DE CRIȘ → **Vadu Crișului (2).**

VALEA NUCARILOR, com. în jud. Tulcea, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de SE ale Dealurilor Tulcei, pe țărmul de N al lacului Razim, pe pârâul Tulcei; 3 939 loc. (1 iul. 1997): 2 034 de sex masc. și 1 905 fem. Nod rutier. Expl. de dolomit. Centru viticol și de vinificație. Pescuit. În satul Agighiol a fost descoperit (în 1931) mormântul unui principe traco-get, Cotiso (sau Cotyos, așa cum apare gravat pe un vas), datând de la sf. sec. 5 î.Hr., în care s-au găsit numeroase obiecte din argint, unele cu decor antropomorf sau zoomorf (un coif, două pocale, o pereche de cnemide cu genunchere, obiecte de paradă și de harnașament, arme, podoabe etc.). În satul Agighiol se află o biserică ce poartă hramul „Sfinții Voievozi" (1858-1860), cu picturi murale interioare executate în anii 1906-1908 de Rafael Mateef și o rezervație paleontologică (fosile de amoniți descoperite în 1896 de Gregoriu Ștefănescu), ocupând o supr. de 3 ha, declarată monument al naturii. Cod poștal: 8821.

Valea Nucarilor. Pahar bitronconic din argint descoperit în satul Agighiol

VALEA PORCULUI → **Vadu Izei.**

VALEA RÂMNICULUI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Râmnicului cu prelungirile de NE ale Subcarpaților Vrancei, la poalele de NE ale Culmii Buda, pe dr. văii Râmnicu Sărat; 5 521 loc. (1 iul. 1997): 2 708 de sex masc. și 2 813 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante de nutreț etc. Viticultură. Creșterea porcinelor. Prima mențiune documentară a satului Valea Râmnicului datează din 1721. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V.R. s-au numit *Bălțații Vechi*. Cod poștal: 5265.

VALEA REA → **Văleni (2).**

VALEA SALCIEI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 3 sate, situată în NE Subcarpaților de la Curbură, la poalele de SE ale Dealului Bisoca, pe cursul superior al râului Câlnău; 986 loc. (1 iul. 1997): 479 de sex masc. și 507 fem. Pomicultură (pruni, meri). În satul Valea Salciei se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1847-1851, sfințită la 8 sept. 1851). Cod poștal: 5274.

VALEA SĂRII, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată în Depr. Vrancei, la poalele de S ale Dealului Răchitașu Mare și cele de NV ale Dealului Răiuț, pe râul Putna; 2 247 loc. (1 iul. 1997): 1 112 de sex masc. și 1 135 fem. Nod rutier. Expl. de sare gemă. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Zonă de carst dezvoltat pe sare. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1770), „Cuvioasa Parascheva" (1772-1773) și „Sfinții Voievozi" (construită în anii 1848-1850, pe locul uneia din sec. 18 care a avut hramul „Cuvioasa Parascheva"), în satele Prisaca, Valea Sării și Colacu. Cod poștal: 5376.

VALEA SEACĂ 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 2 sate, situată la poalele de SE ale Culmii Pietricica, în lunca și pe terasele de pe dr. râului Siret; 3 424 loc. (1 iul. 1997): 1 754 de sex masc. și 1 670 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 13 sept.

1872), în satul Valea Seacă. Pe terit. fostului sat Mândrișca (desființat la 17 febr. 1968 și unificat cu actualul sat Valea Seacă) au fost descoperite (1951, 1959-1960) vestigiile unei așezări precucuteniene (prima jumătate a milen. 4 î.Hr.) în care s-au găsit ceramică și plastică specifice acestei culturi, peste care s-a suprapus o altă așezare din Epoca bronzului (culturile Monteoru și Folteşti — milen. 2 î.Hr.), deranjată de un cimitir de incinerație geto-dac. În satul Cucova se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809, reclădită în anii 1856-1859). Cod poștal: 5438.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Pod. Fălticeni, pe pârâul omonim, în lunca și pe terasele de pe dr. râului Siret; 5 688 loc. (1 iul. 1997): 2 870 de sex masc. și 2 818 fem. Expl. de marne, gresii, argile și nisip. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume etc. Creșterea bovinelor. Pe terit. satului Conțești a fos descoperit (1812) un mormânt tumular datând din sec. 5 d.Hr., atribuit unei căpetenii a hunilor, în care s-a găsit un inventar bogat, alcătuit din: un colan *(torques)* împletit din 3 fire de aur, o brățară din fire de aur răsucite, un coif din plăci de fier argintate, două lamele din aur de la o cataramă de curea, o aplică sub forma unei păsări-pește, o amforă de argint cu toarte zoomorfe, o tavă circulară de argint etc. Satul Valea Seacă apare menționat documentar, prima oară, în 1453. În satul Conțești, atestat documentar în 1468, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1830-1831). Cod poștal: 5470.

3. → **Ștefan cel Mare (2).**

4. → **Valea Moldovei.**

VALEA STANCIULUI, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Desnățuiului, în zona de contact cu Câmpia Romanați, pe ambele maluri ale Jiului; 6 230 loc. (1 iul. 1997): 3 050 de sex masc. și 3 180 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante uleioase și de nutreț, cartofi, legume etc. Creștera bovinelor. Centru de ceramică populară. Muzeu cu colecții de istorie și etnografie (în satul Valea Stanciului). În satul Horezu-Poenari se află biserica având dublu hram — „Sfinții Apostoli Petru și Pavel și Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1852, refăcută în 1922), iar în satul Valea Stanciului, bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1792, reparată în 1848 și 1910), „Sfântul Dumitru" (sec. 17, refăcută în 1869) și

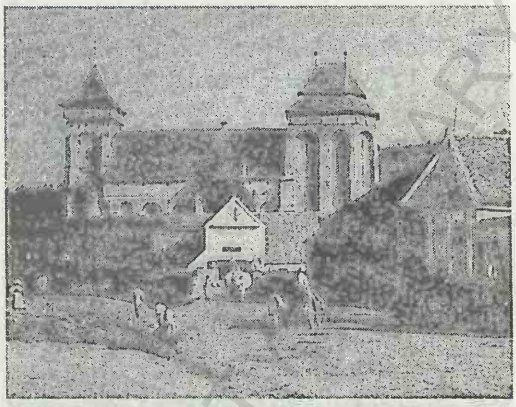

Valea Viilor. Biserica „Sfântul Petru"

„Sfântul Nicolae" (1822, refăcută în 1889). Cod poștal: 1171.

VALEA URSULUI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 5 sate, situată în partea de V a Pod. Central Moldovenesc, pe cursul superior al râului Bârlad; 3 487 loc. (1 iul. 1997): 1 741 de sex masc. și 1 746 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Creșterea bovinelor. Cod poștal: 5585.

VALEA VIILOR, com. în jud. Sibiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de N a Pod. Hârtibaciului; 1 867 loc. (1 iul. 1997): 981 de sex masc. și 886 fem. Creșterea bovinelor. În satul Valea Viilor, menționat documentar, prima oară, în 1305, se află biserica având hramul „Sfântul Petru", construită în sec. 13, amplificată și fortificată cu o centură de ziduri groase și înalte de 8 m, străjuite de turnuri de apărare, în sec. 15-16 (lucrările au fost terminate în anul 1520). În interior păstrează valoroase piese de mobilier bisericesc vechi (strane în stilul Renașterii timpurii, datând din 1528, un tabernacol gotic ș.a.). În satul Motiș există o cetate cu biserică evanghelică. Până la 17 dec. 1964, satul și com. **V.V.** s-au numit *Vorumlac.* Cod poștal: 3156.

VALEA VINULUI, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 4 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Ardudului, în zona de contact cu prelungirile de NE ale Culmii Codrului, pe stg. văii Someșului, la confl. cu pârâul Valea Vinului; 2 263 loc. (1 iul. 1997): 1 082 de sex masc. și 1 181 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante de nutreț, legume etc. Pomicultură (meri, pruni, cireși). Casa memorială „Aloisio L. Tăutu" (1895-1981), în satul Valea

Vinului. Festival folcloric codrenesc (anual). Satul Valea Vinului apare menționat documentar, prima oară, în 1399. În satul Mărius, atestat documentar în 1424, se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1825) și Mânăstirea Mărius (întemeiată în 1991), cu biserica ce poartă hramul „Izvorul Tămăduirii" (sfințită la 23 apr. 1993). Cod poștal: 3945.

VALUL LUI TRAIAN, una dintre cele mai mari și mai puternice linii de fortificații (*limes*) construită în Dacia, în timpul domniei împăratului roman Traian (98-117). Se prezenta sub forma unui val continuu de pământ, extins pe c. 235 km, pe direcție N-S, traversând zona subcarpatică și partea centrală a Câmpiei Române, între culoarul Rucăr-Bran (respectiv pasul Giuvala în N) și satul Flămânda (azi Ciuperceni, jud. Teleorman în S), pe stg. Dunării, lângă Turnu Măgurele. De-a lungul acestei linii de fortificație se aflau plasate din loc în loc puternice castre romane (cum erau cele de pe terit. localit. Fântânele, Putineiu, Băneasa, Roșiori de Vede, Gresia — azi toate în jud. Teleorman —, Urlueni, Fâlfani, Săpata, Albota, Purcăreni, Rucăr — azi toate în jud. Argeș). Această linie de fortificație, cu rol de apărare a granițelor Imperiului Roman, a fost părăsită în anul 245, în timpul împăratului roman Filip Arabul, din cauza invaziei carpilor și goților. Valul lui Traian este cunoscută în literatura de specialitate și sub numele de *Limes Transalutanus.*

VALU LUI TRAIAN, com. în jud. Constanța, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Pod. Carasu, pe canalul Dunăre—Marea Neagră; 7 249 loc. (1 iul. 1997): 3 649 de sex masc. și 3 600 fem. Stație de c.f. (inaugurată în iun. 1902). Pomicultură (cireși, caiși, piersici). Culturi de cereale. Creșterea bovinelor. Stațiune de cercetări pentru culturi irigate și pomicultură (piersici). Rezervație mixtă (4,5 ha), cu vegetație de stepă (cu raritățI floristice: *Crocus pallasii; Colchicum biebersteinii*) și faună bogată (inclusiv broasca țestoasă de uscat dobrogeană, șarpele *Coluber caspius* și o serie de nevertebrate rare). În arealul satului a fost descoperit, printre altele, capul din marmură al unei statui de împărat, fapt ce demonstrează probabilitatea existenței în această zonă a unei așezări romane. Cod poștal: 8763.

VALYUGA → **Văliug (2).**

VAMA 1. Com. în jud. Satu Mare, alcătuită dintr-un sat, situată în SE Depr. Oaș, la poalele de

Vama (1). Vase ceramice

NV ale M-ților Gutâi, pe cursul superior al râului Talna; 3 892 loc. (1 iul. 1997): 1 950 de sex masc. și 1 942 fem. Haltă de c.f. Pomicultură (meri, pruni, cireși). Păstrăvărie. În arealul com. **V.** se găsesc izv. cu ape minerale bicarbonatate, clorurate, sodice, sulfatate, carbogazoase, izotone (Băile Maria și Băile Puturoasa) folosite local, indicate în tratarea afecțiunilor reumatismale, endocrine, ginecologice și ale sistemului nervos periferic. Muzeu etnografic (cuprinde, printre altele, vase și obiecte din ceramică, unele cu o vechime de peste 300 de ani). Renumit și vechi centru de ceramică populară smălțuită, unde se realizează obiecte din ceramică în tehnică sgrafiată (incizii) sau vopsite cu pensula. Ceramica de **V.** se caraterizează printr-o ornamentație geometrică (stelară), florală (frunze, flori), zoomorfă și, mai recent, antropomorfă, produsele fiind prezentate într-o cromatică în care predomină culorile roșu, brun, negru și verde pe un fond alb. **V.** este, totodată, un important centru de prelucr. artistică a lemnului, de confecționare a cojoacelor și piepteilor maramureșene. În satul Vama, menționat documentar, prima oară, în 1270, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1717, refăcută în 1840). Cod poștal: 3918.

2. Com. în jud. Suceva, alcătuită din 4 sate, situată în depresiunea omonimă, la poalele de SE

ale Obcinei Feredeu și cele de SV ale Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Moldova, la confl. cu Moldovița; 5 784 loc. (1 iul. 1997): 2 894 de sex masc. și 2 890 fem. Nod feroviar și rutier. Expl. de gresii (în satul Molid). Fabrici de cherestea (în satul Vama) și celuloză (în satul Molid). Piuă pentru bătut sumane (din 1925), în satul Vama. Important centru etnografic, de dulgherit și de confecționare a uneltelor casnice, a bundițelor și chimirelor. În satul Vama, menționat documentar, prima oară, în 1408, a fost instalat (în 1775) comandamentul militar austriac (o dată cu ocupația Bucovinei de către habsburgi în 1775), care ulterior (10 sept. 1872) a fost transferat la Gura Humorului. În satul Vama se află o biserică din lemn cu hramul „Înălțarea Domnului" (1783, tencuită în interior și la exterior în 1960) și o biserică din cărămidă cu hramul „Sfântul Nicolae" (1796-1797). Clopotniță (1850). Cod poștal: 5969.

VAMA BUZĂULUI, com. în jud. Brașov, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de N ale M-ților Ciucaș și cele de V ale M-ților Siriu, pe cursul superior și în zona de izv. a râului Buzău și pe afl. acestuia, Buzoel și Dălghiu; 3 307 loc. (1 iul. 1997): 1 685 de sex masc. și 1 622 fem. În satul Vama Buzăului, menționat documentar, prima oară, în 1533, cu numele *Boza*, se află o clădire a fostului post de grăniceri (sec. 18), azi grădiniță. Cod poștal: 2243.

VARANCHA → **Vrancea (4).**

VARATEC, Mânăstirea ~ → **Agapia.**

VARIAȘ, com. în jud. Timiș, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Câmpiei Mureșului, în zona de contact cu Câmpia Vingăi, pe râul Sicsa; 5 782 loc. (1 iul. 1997): 2 872 de sex masc. și 2 910 fem. Stații de c.f. (în satele Variaș și Gelu). Expl. de petrol și gaze naturale. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante de nutreț, cartofi, legume ș.a. Creșterea bovinelor și porcinelor. Satul Variaș apare menționat documentar, prima oară, în 1333, cu numele *Voras*. În satul Gelu, atestat documentar în 1454, se află biserica sârbească având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul", construită în stil baroc (1746). Cod poștal: 1962.

VASILAȚI, com. în jud. Călărași, alcătuită din 4 sate, situată în partea de SV a Câmpiei Mostiștei, pe cursul inf. al râului Dâmbovița și pe pârâul Rasa; 7 386 loc. (1 iul. 1997): 3 637 de sex masc. și 3 749 fem. Halte de c.f. (în satele Vasilați și Gălbinași). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Fermă avicolă. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. V. a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Popești (1654-1660, refăcută în sec. 18 și în 1864) și Gălbinași (1820). Cod poștal: 8286.

VASILE ROAITĂ 1. → **Eforie.**

2. → **Movila.**

VASIOVA, Mânăstirea ~ → **Bocșa (1).**

VASKOH → **Vașcău.**

VASLUEȚ → **Vaslui (1).**

VASLUI 1. Râu, afl. stg. al râului Bârlad pe terit. municipiului Vaslui; 66 km; supr. bazinului: 622 km^2. Izv. din partea de N a Pod. Vaslui (NE Pod. Central Moldovenesc), de pe pantele de S ale Dealului Repedea, de la 340 m alt., din arealul com. Schitu Duca (jud. Iași) și are o direcție predominantă de curgere N-S, drenând partea de E a Pod. Central Moldovenesc. Are un bazin asimetric (mai dezvoltat pe dreapta), pantele cursului său înregistrând valori accentuate în zona superioară (4-8‰) și foarte reduse (0,3‰) la vărsare. În timpul verilor secetoase râul V. are tendința de secare, iar la viiturile provocate de ploile torențiale produce inundații. Pentru regularizarea debitelor sale a fost construit, pe cursul mijlociu, lacul de acumulare Solești (420 ha; vol.: 15 mil. m^3). Râul V. mai este cunoscut și sub numele de *Vasluеț*. Afl. pr.: Rediu, Lunca, Valea Fereștilor (pe dr.).

2. Municipiu în extremitatea de E a României, reședința jud. cu același nume, situat în Pod. Central Moldovenesc, în zona de contact cu Colinele Tutovei, la 110-170 m alt., la poalele Dealului Chițoc (262 m alt.), în zona de confl. a râului Vaslui cu râul Bârlad; 79 955 loc. (1 iul. 1997): 39 046 de sex masc. și 40 909 fem. (la 1 dec. 1899, orașul avea 9 024 loc.). Supr.: 10,35 km^2; densitatea: 3 772 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată la 13 nov. 1886). Nod rutier. Expl. de argilă și de luturi loessoide (din Dealul Chițoc). Întreprinderi producătoare de ventilatoare și reductoare, aparate de măsură și control (manometre, termostate auto ș.a.), mat. izolatoare (vată minerală, carton bituminat), mat. de constr. (prefabricate din beton, cărămizi), mobilă, conf., tricotaje și produse alim. (preparate din lapte și carne, ulei, lapte praf, coniac, vermut, panificație ș.a.). Combinat de fire și fibre sintetice; filatură și

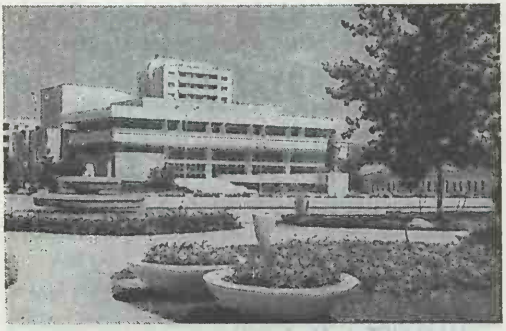

Casa de cultură
Vaslui (2)
Muzeul județean

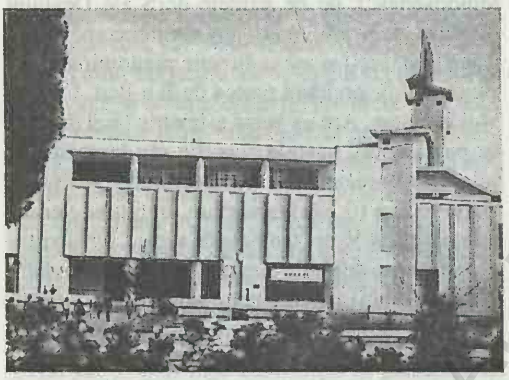

Vaslui (2). Palatul Prefecturii

țesătorie de bumbac; topitorie de cânepă. Moară; abator. Centru viticol și de vinificație. Ferme avicolă și apicolă. Poligrafie. Muzeul județean „Ștefan cel Mare" (f. 1974 și inaugurat la 26 sept. 1975), cu secții de arheologie, istorie, etnografie, artă plastică, artă populară. Casa memorială „Constantin Tănase". Biblioteca județeană „Nicolae Milescu" (f. 1951), cu 158 788 vol. (1994). Spital (f. 1864). Festival anual de satiră și umor „Constantin Tănase", în luna sept. (din 1981). **Istoric.** Săpăturile arheologice efectuate în perimetrul orșului (în 1958) atestă că așezarea este locuită neîntrerupt din Neolitic și până în prezent, confirmată de nenumăratele vestigii (ceramică, unelte, arme, podoabe etc.). Prima mențiune documentară datează din 1375. În timpul domniei lui Alexandru cel Bun, localit. ființa ca oraș și punct de vamă (atestat ca atare într-o scrisoare din 1 sept. 1435, trimisă de domnul Moldovei, Iliaș, regelui Poloniei, Vladislav III Warneńczyk, aflat în acea perioadă sub regența episcopului de Cracovia, Zbigniew Olesnicki, în care arăta că s-a împăcat cu fratele său Ștefan Voievod, dându-i să stăpânească, între altele, „orașul Vaslui și ocolul ce ascultă de acest oraș"), în care acesta a colonizat (în 1418) mai multe familii de armeni. În nov. 1439 și dec. 1440, orașul a fost jefuit și incendiat de tătari. Într-un document din 28 mai 1444, Vasluiul apare consemnat ca târg, în 1470 devine reșed. domnească a lui Ștefan cel Mare, iar într-un act latin din 29 nov. 1474 figura ca *oppidum*. În ziua de marți, 10 ian. 1475, la S de Vaslui, în locul numit „Podul Înalt", oastea Moldovei, formată din c. 40 000 de oșteni (majoritatea răzeși, precum și c. 5 000 de secui, 1 800 unguri, 2 000 de poloni), cu 20 de tunuri, aflată sub comanda domnului Ștefan cel Mare, a repurtat o strălucită biruință asupra armatelor turco-muntene invadatoare (c. 120 000 oșteni și un număr mult mai mare de tunuri), condusă de Soliman-pașa (Hadâmbul), beglerbeg al Rumeliei. Aceasta, cunoscută în istoriografie și sub numele de lupta de la *Podul Înalt* sau de la *Racova* (după numele râului Racova, care confluează cu Bârladul în aval de Vaslui), este considerată cea mai importantă victorie din istoria medievală a Moldovei, cu un larg răsunet european. În sec. 16-19, orașul **V.** a evoluat lent (o ușoară înviorare avut loc după intrarea sa în circuitul feroviar al țării, prin construirea liniei de c.f. Bârlad—Vaslui în anii 1882-1886), înregistrând o dezvoltare accentuată după 1968, când devine reșed. jud. omonim. Declarat municipiu la 27 iul. 1979, are în prezent în subordinea sa 5 localit. componente: Bahnari, Brodoc, Moara Grecilor, Rediu, Viișoara. **Monumente:** Curtea Domnească, construi-

ită, probabil, de Alexanedru cel Bun la începutul sec. 15, inendiată de tătari în dec. 1440, refăcută de Ștefan cel Mare în 1491 și rămasă în ruină din sec. 16; biserica ortodoxă cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (23 m lungime și 8,60 m lățime), construită lângă Curtea Domnească în perioada 27 apr.-20 sept. 1490 prin grija lui Ștefan cel Mare, în amintirea bătăliei din 1475 de la Podul Înalt. Biserica a fost supusă unor refaceri (în 1820), reparații (1889-1890, pictată în 1894 de G. Ioanid) și restaurări ample (1922-1925); biserica având hramul „Cuvioasa Parascheva" (ante 1644); biserica romano-catolică (sec. 16); clădirea (1839) în care a funcționat (din 1864) spitalul vechi, azi leagăn de copii și grădiniță; Mausoleul din cimitirul orașului (operă din 1934 a sculptorilor I. Scutari și Louis Severino) închinat eroului Peneș Curcanul, care s-a distins în timpul bătăliilor de la Plevna din timpul Războiului de Independență; Palatul Prefecturii, construit în 1972 după planurile arhitectului Nicolae Vericeanu; statuia lui Ștefan cel Mare, operă din bronz, realizată de sculptorul Eftimie Bârleanu; busturile lui Mihail Kogălniceanu, Costache Negri, Alecu Russo, Mihai Eminescu, Ion Creangă. În localit. componentă Borodoc se află biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (ante 1809, reclădită în anii 1860-1864). Punctul fosilifer Hulubăț, cu vertebrate și moluște fosile din Cuaternarul inferior. Cod poștal: 6500.

Statuia lui Ștefan cel Mare
Vaslui (2)
Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul"

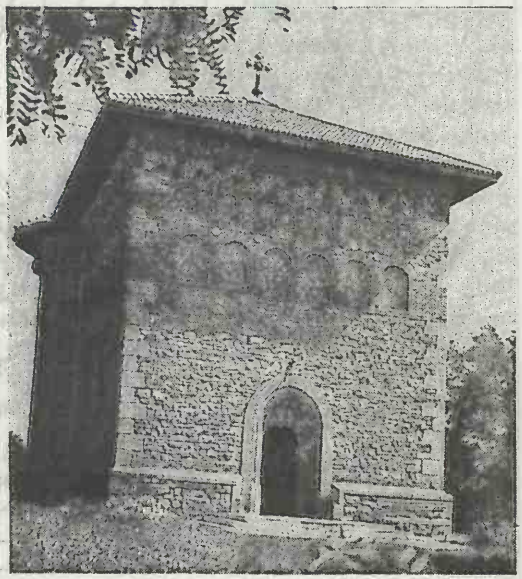

3. Județ situat în extremitatea de E-NE a României, la granița cu Rep. Moldova, axat pe cursul mijlociu al râului Bârlad, la intersecția paralelei de 46°40' latitudine N cu meridianul de 28°00' longitudine E, între jud. Iași (N), Neamț (NV), Bacău (V), Vrancea (SV), Galați (S) și Rep. Moldova (E). *Supr.:* 5 318 km^2 (2,23% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1997): 460 840 loc. (3,82%), din care 228 524 loc. de sex masc. (49,59%) și 232 316 loc. de sex fem. (50,41%). *Populația urbană:* 202 056 loc. (43,85%); *rurală:* 258 784 loc. (56,41%). *Populația urbană:* 202 056 loc. (43,85%); *rurală:* 258 784 loc. (56,15%). *Densitatea:* 86,7 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 99,37% români (județul cu cel mai mare procent de români din țară), 0,56% țigani, 0,07% alte minorități naționale (maghiari, germani ș.a.). *Reședința:* municipiul Vaslui. *Orașe:* Bârlad (municipiu), Huși (municipiu), Negrești. *Comune:* 71.

Sate: 456 (din care 6 aparțin orașului Negrești). Localit. componente ale municipiului Vaslui: 6.

Relieful se caracterizează printr-o puternică fragmentare și o înclinare generală de la N la S, fiind alcătuit din ansambluri de coline și văi largi care aparțin părții central-estice a Pod. Moldovei. În N jud. **V.** se află partea de S și SE a Pod. Central Moldovenesc, alcătuit predominant din formațiuni sarmațiene, care atinge cota de 461 m în Dealul Cuculia (alt. max. de pe terit. jud. V.). În acest areal se evidențiază numeroase cueste/sau coaste (între care se remarcă coasta Racovei), alunecări de teren,

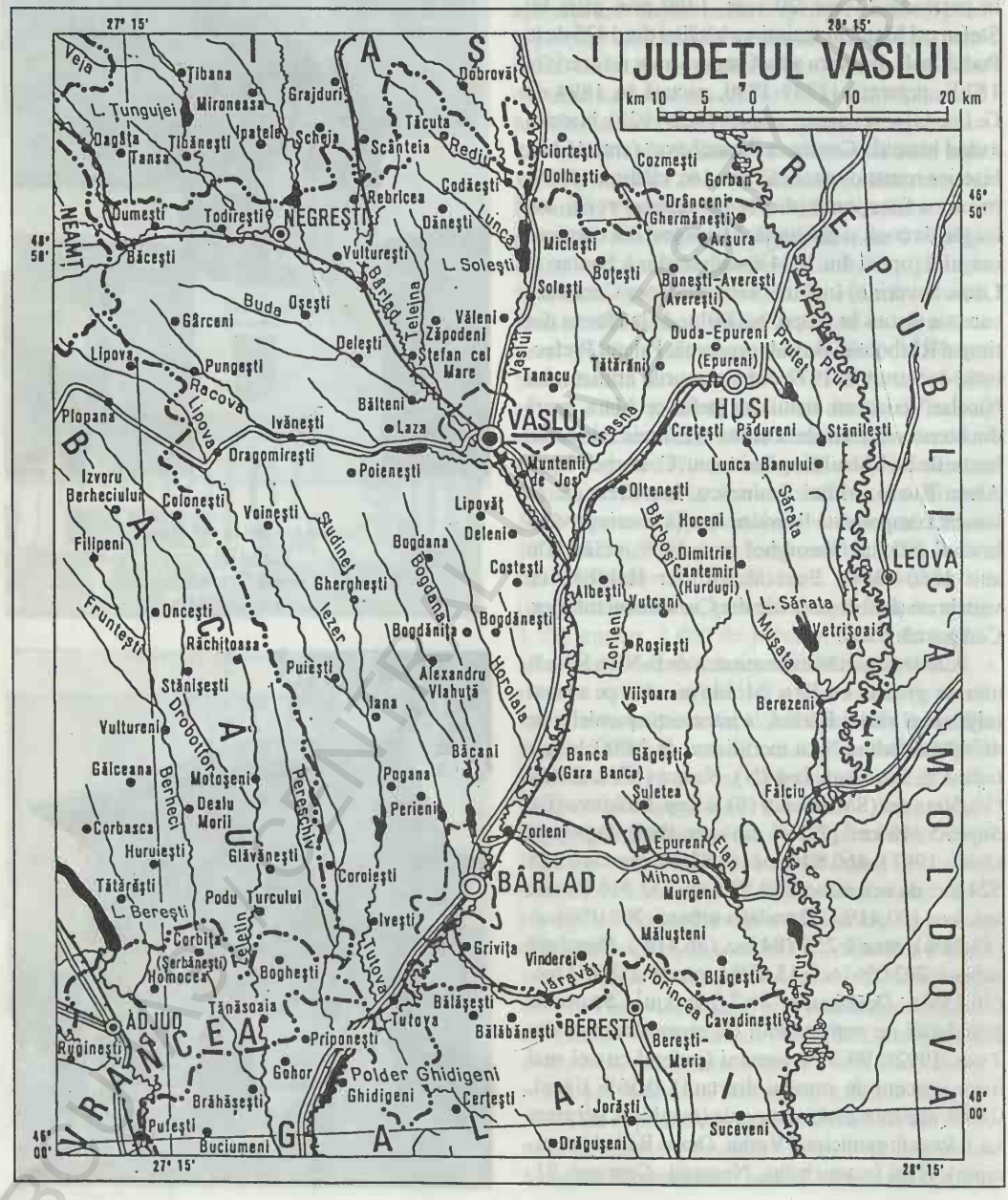

văi torențiale cu versanți abrupți etc. În partea de SE a Pod. Central Moldovenesc se desfășoară Depr. Huși, mărginită la V de Dealurile Lohanului. Zona central-vestică a jud. V., la V de râul Bârlad, este ocupată de prelungirile estice ale Colinelor Tutovei, constituite dintr-un ansamblu de culmi deluroase înalte, înguste și prelungi, afectate de frecvente procese de eroziune a solului și degradări de teren. La E de cursul mijlociu al Bârladului se extind Dealurile (sau Colinele) Fălciului, reprezentate printr-o culme pr. cu direcția N-S, fragmentată de afl. Bârladului și Prutului, iar culmile secundare ce se desprind din aceasta sunt asimetrice, adesea cu aspect de platouri mărginite de cueste. În extremitatea de SE a jud. V. se află Depr. Elanului, formată din culmi deluroase prelungi, separate de văi largi, cu șesuri extinse. În Depr. Elanului, o mare dezvoltare o au diversele procese de versant (șiroiri, ogașe, alunecări și prăbușiri de straturi etc.) care se activează în timpul perioadelor ploioase și după iernile cu zăpadă multă. Cele mai mari supr. ocupate de degradări de teren și eroziune a solului există în Colinele Tutovei, din cauza alcătuirii litologice a terenului (foarte nisipoasă) și a lipsei pădurilor (intens defrișate în trecut). *Relieful de acumulare* apare pretutindeni în județ, fiind reprezentat prin terasele râurilor, conuri de dejecție, șesuri, glacisuri, lunci etc., mai frecvent și mai bine dezvoltat în lungul râurilor Bârlad, Vaslui, Elan, Crasna, Lohan ș.a.

Clima temperat-continentală, cu nuanțe excesive, cu ierni geroase, veri călduroase și secetoase, amplitudini diurne și anuale mari, vânturi uscate și fierbinți în timpul verilor aride și viscole iarna. Regimul temp. aerului este puternic influențat de gradul accentuat de continentalism, de radiația solară globală și de circulația generală a maselor de aer (în această regiune se resimte frecvent invazia aerului arctic din N și a celui continental uscat din NE). Temp. medie anuală variază ușor, între 8°C (în zonele înalte de podiș și dealuri) și 9,8°C (în reg. mai joase, la Bârlad). Temp. max. absolută (40,6°C) a fost înregistrată la Murgeni (21 aug. 1952), iar cea minimă (–32°C) la Negrești (20 febr. 1954), fapt ce evidențiază încă un aspect al continentalismului pronunțat, marcat de o amplitudine termică foarte mare a valorilor extreme, respectiv 72,6°C. Precipitațiile au o răspândire teritorială inegală, însumând cantități mai mari în sectoarele deluroase și de podiș din N și V (c. 600 mm anual) și mai mici în zonele depresionare și de luncă (400-500 mm anual), secetele reprezentând un fenomen frecvent pentru jud. V., perioadă în care se înregistrează sub 200 mm anual, așa cum au fost în anii 1896, 1921, 1937, 1945-1946, 1948 etc. Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre N (19%), NV (17%), S și SE (13,5%), cu viteze medii anuale cuprinse între 1,6 și 6,5 m/s. În timpul iernii, aici bate Crivățil — vânt vestit prin frigul pe care-l aduce din stepele asiatice, iar vara se resimte frecvent Suhoveiul — vânt fierbinte și uscat. Frecvența și puterea mare a vânturilor pe terit. jud. V. a favorizat construirea (în secolele trecute) numeroaselor mori de vânt, unele persistând până în zilele noastre (cea din satul Șuletea).

Rețeaua hidrografică, cu o densitate medie de 0,37 km/km^2, este reprezentată prin două râuri mari, principale, care au obârșia și gura de vărsare în afara limitelor jud. V., respectiv Prutul, ce mărginește la E, pe o distanță de 171 km, formând granița cu Rep. Moldova, și Bârladul, care drenează partea mijlocie a jud. V. de la N la S, pe o lungime de 163 km. Acestor două râuri mari, alohtone, cu debite mari și scurgere permanentă, li se adaugă o rețea hidrografică autohtonă, cu văi scurte, debite mici și o scurgere semipermanentă, care se varsă într-unul dintre cele două râuri mari. Printre râurile tributare Bârladului sunt Sacovăț, Velna, Stavnic, Telejna, Vaslui, Crasna (cu afl. său Lohan), Idriciu ș.a. (pe stg.), Buda, Racova, Simila, Tutova (pe dr.), iar cele care se varsă în Prut sunt Pruteț, Sărata, Elan ș.a. Din cauza scurgerii semipermanente și a marilor variații sezoniere de nivel a majorității râurilor vasluiene, de-a lungul timpului au fost construite în lungul văilor numeroase baraje, în urma cărora s-au format adevărate salbe de lacuri, folosite atât pentru regularizarea debitelor, cât și pentru irigații, piscicultură ș.a. Cele mai importante lacuri de acumulare sunt Căzănești (180 ha; vol.: 5,9 mil. m^3) pe râul Durduc, Solești (420 ha; vol.: 15 mil. m^3) pe râul Vaslui, Pușcași (269 ha; vol.: 8,5 mil. m^3) pe Racova, Mânjești (310 ha; vol.: 8,65 mil. m^3) pe Crasna ș.a.

Vegetația include atât elemente specifice pădurilor central-europene (gorun, fag), cât și specii floristice caracteristice stepelor și silvostepelor continentale est-europene. În cadrul jud. V. se disting

două mari zone de vegetație, una a pădurilor de foioase (în partea de V și NV) și alta de stepă și silvostepă (în E și SE). Pădurile de foioase ocupă înălțimile de peste 250 m, fiind alcătuite predominant din gorun *(Quercus petraea)* în amestec cu stejar *(Quercus robur)*, carpen *(Carpinus betulus)*, paltin *(Acer pseudoplatanus)*, frasin *(Fraxinus excelsior)*, arțar *(Acer platanoides)*, tei *(Tilia tomentosa)* ș.a. Stratul de arbuști care se dezvoltă la parterul acestor păduri cuprinde alun *(Corylus avellana)*, salba moale sau vonicerul *(Evonymus europaeus)*, sânger *(Cornus sanguinea)*, păducel *(Crataegus monogyna)*, corn *(Cornus mas)*, măr pădureț *(Malus silvestris)* ș.a. Pe pantele unor dealuri mai înalte, la peste 500 m alt., se întâlnesc păduri de fag (*Fagus silvatica*) în amestec cu carpen. Zona silvostepei, extinsă în partea de E și SE a jud. V., pe înălțimile de până la 300 m ale Dealurilor Fălciului și Depr. Elanului, este reprezentată prin pajiști secundare dominate de păiuș *(Festuca valesiaca)*, bărboasă *(Botriochloa ischaemum)*, firuță *(Poa bulbosa, Poa pratensis)*, trifoi *(Trifolium pratense)* ș.a. În zona silvostepei apar insular păduri de stejar brumăriu *(Quercus pedunculiflora)* și stejar pufos *(Quercus pubescens)* în amestec cu arțar tătăresc *(Acer tataricum)*. Subzona stepei se extinde în extremitatea de E a jud. V., sub forma unei fâșii de-a lungul văii Prutului, cuprinzând pajiști cu compoziție floristică asemănătoare celor de silvostepă și o vegetație lemnoasă reprezentată prin pâlcuri sau tufișuri de arbuști spinoși, ca măceș *(Rosa canina)*, păducel *(Crataegus monogyna)*, migdal pitic *(Amygdalus nana)*, caragana *(Caragana mollis)* ș.a. În luncile marilor râuri se dezvoltă zăvoaie cu plop, salcie, anin și vegetație higrofilă.

Fauna care populează zonele forestiere este bogată și diversă, incluzând mistreți, căprioare, lupi, vulpi, jderi, bursuci, pârși, veverițe, pisici sălbatice, cerbi lopătari (colonizați), coțofene, dumbrăvence, cinteze, pițigoi, turturele, codobaturi, corbi, ciori, bufnițe, șerpi, șopârle, salamandre, tritoni și diferite insecte. Fauna stepei și silvostepei este mai săracă, fiind reprezentată în general prin rozătoare (popândăi, hârciogi, cârtițe, șoareci, șobolani, iepuri), păsări (prepelițe, potârnichi, ciocârlii, ulii, grauri, prigorii, ciori, vrăbii), reptile (șerpi, gușteri, șopârle) și diverse insecte. În jurul apelor trăiesc vidre, nurci și variate păsări de apă, iar apele râurilor și lacurilor sunt populate cu crap, șalău, somn, știucă, lin, caras, babușcă, oblete etc.

Resursele naturale sunt foarte reduse, fiind reprezentate doar prin câteva roci de construcție (gresii calcaroase și nisipoase, calcare oolitice, argile, luturi loessoide, balast), prin mici supr. de păduri (84 258 ha, la sf. anului 1996) și prin câteva izvoare cu ape minerale, în special sulfuroase (Drânceni, Murgeni, Gura Văii, Pungești), folosite local.

Istoric. Cercetările arheologice efectuate în perimetrul actual al jud. V. au scos la iveală numeroase vestigii materiale paleolitice (Măluşteni, Arsura, Curteni, Târzii, Epureni, Dănești, Banca, Tăcuta, Șuletea, Gârceni, Blăgești, Huși ș.a.), neolitice (Vaslui, Huși, Poienești, Perieni, Gârceni, Curteni, Dănești, Dodești, Coșești, Epureni, Igești ș.a.) și din Epoca bronzului (Tomești, Duda-Epureni, Dumești, Ghermănești, Gârceni, Bârlad, Zăpodeni ș.a.). Epoca fierului este bine ilustrată prin descoperirile de la Trestiana, Zăpodeni, Vaslui, Arsura, Bârzești, Oltenești, Mărășeni. Deosebit de importante sunt vestigiile găsite la Rădăești și Dodești, care atestă o locuire neîntreruptă din Comuna primitivă și până în epoca prefeudală. Traco-geții au avut o importantă cetate pe terit. actual al com. Arsura (sec. 4-2 î.Hr.), iar așezările geto-dacice, identificate în arealele localit. Râșești, Sărățeni, Bursuci, Vetrișoaia, Igești, Șuletea, Rafaila, Albești ș.a., se remarcă prin bogăția și varietatea vestigiilor dezvăluite. În sec. 1 î.Hr. terit. actual al jud. V. făcea parte integrantă din statul dac centralizat și independent, condus de Burebista. Cu toate că ținuturile vasluiene de astăzi nu au fost incluse în granițele ad-tive ale Daciei romane, ele au fost antrenate în schimburile comerciale și de altă natură cu civilizația romană imperială, prin intermediul castrului roman de la Barboși (Galați) care reprezenta un cap de pod spre terit. din afara granițelor Imperiului. Legăturile populației geto-dacice autohtone cu lumea imperială daco-romană au fost foarte intense, așa cum o dovedesc tezaurele monetare (denari romani) de la Murgeni, amforele și fragmentele ceramice (Epureni, Murgeni, Giurcani, Delea, Mânzătești), cazanul din bronz de la Ghergheşti ș.a. Modul pașnic de viață și colaborare dintre Imperiul Roman și dacii răsăriteni de pe aceste meleaguri a fost întrerupt și modificat din cauza stabilirii (sec. 2-3) în zona centrală a Moldovei a carpilor (triburi geto-dacice), veniți din

regiunea Carpaților Orientali, care au coborât spre sud atacând puternic granițele dunărene ale Imperiului Roman. Cultura carpilor, în plină înflorire în sec. 3, care a păstrat elemente vechi dacice, este bine reprezentată prin vestigiile de la Poienești, precum și prin necropolele de la Bârlad, Trifești, Mălușteni ș.a. Ulterior, peste populația carpilor, s-au succedat valurile migratoare ale goților, gepizilor, slavilor, cumanilor ș.a., culimând cu invazia tătarilor, a căror existență, aflată în apropierea ținuturilor vasluiene, a constituit, secole de-a rândul, o primejdie permanentă pentru băștinașii acestor locuri. Intensa locuire a acestor regiuni în sec. 4-11 este ilustrată de numeroasele așezări și vestigii ale populației autohtone descoperite în arealele localităților Fedești, Ivești, Dodești, Bogdănești, Epureni, Murgeni, Vălenі, Bârlad, Dănești, Curteni ș.a. Frecvența și agresiunea populațiilor migratoare au determinat populația autohtonă să se organizeze în „uniuni de obști", cunoscute sub numele de „țări" sau județe, așa cum a fost „Țara berladnicilor" menționată în documentele sec. 12-13, formațiuni prestatale cu rol însemnat în procesul făuririi statului feudal românesc Moldova la mijlocul sec. 14. Berladnicii, sau românii din sudul Moldovei, sunt menționați (1159, 1161, 1174) în cronica rusă a lui Vester ca având însemnate forțe militare (c. 6 000 de oșteni). Primele atestări documentare ale unor așezări vasluiene apar în sec. 12 (respectiv Bârladul în 1174) și se continuă până spre mijlocul sec. 17, cu o frecvență mai mare în sec. 15, așa cum sunt Vaslui (1375), Mânzați (1434), Sârbi (1436), Dragomirești (1439), Huși (1441), Tulești (1443), Crasna (1450), Tunsești (1453), Rădeni (1498), Cârjoani (1507), Bogdănești (1528), Ghicani (1613), Rădășești (1617), Giurcani (1635) ș.a. Satele și târgurile vasluiene cunosc o perioadă înfloritoare în timpul domniei lui Ștefan cel Mare. Ceea ce conferă sens și o valoare istorică deosebită acestor ținuturi sunt numeroasele evenimente în care strămoșii noștri s-au remarcat prin fapte de vitejie pentru apărarea pământului străbun. În acest sens, sunt elocvente luptele de la Crasna, în care, la 5-6 sept. 1450, oastea moldoveană condusă de Bogdan II, împreună cu fiul său Ștefan (viitorul domn al Moldovei) a înfrânt armata polonă invadatoare, dar mai ales lupta de la Vaslui, din 10 ian. 1475, în care oastea Moldovei de sub comanda lui Ștefan cel Mare a repurtat o strălucită victorie asupra armatelor turco-muntene invadatoare, mult mai numeroase, conduse de Soliman-pașa (Hadâmbul). În sec. 17-18 au avut loc repetate invazii tătărești și otomane care au prădat și incendiat multe așezări (Vaslui, Huși, Bârlad ș.a.), provocându-le pagube uriașe. În sec. 18-19, terit. actual al jud. V. a constituit teatrul mai multor confruntări armate între imperiile rus și otoman, între care cea mai devastatoare a fost aceea de la Stănilești din 1711. Locuitorii jud. V. au adus o contribuție importantă la evenimentele de seamă ale sec. 19, între care Revoluția de la 1848, Unirea Principatelor Române din 1859 și mai ales la Războiul de Independență din 1877-1878, când de la Vaslui au plecat pe front mai multe unități de dorobanți care s-au remarcat în luptele de la Griviția și Plevna. Faptele de vitejie ale dorobanților vasluieni au fost versificate de Vasile Alecsandri în poeziile *Peneș Curcanul* și *Sergentul*, în care sunt redate exemple înălțătoare de eroism ale dorobanților. Deosebit de puternic s-a manifestat în ținuturile vasluiene Răscoala țărănească din 1907, care a cuprins numeroase localit., printre care Huși, Vaslui, Bahnari, Muntenii de Jos, Pungești, Băcești, Mânjești, Costești ș.a. Numeroși locuitori ai jud. V., printre care s-au remarcat plutonierul Constantin Țurcanu (veteranul de la Plevna), căpitanul Grigore Ignat ș.a., au luptat în bătăliile primului război mondial, la Mărășești, Mărăști și Oituz. Făurirea statului național unitar român în 1918 a creat cadrul favorabil de aplicare a unor reforme cu caracter democratic în domeniile juridic, agrar, economic etc., care s-au răsfrânt pozitiv în dezvoltarea social-economică, cultural-științifică etc. a jud. V. (au fost împroprietăriți cu pământ numeroși țărani, în special cei care au luptat pe front sau văduvele acestora, au luat ființă nenumărate întreprinderi industriale, s-a extins și diversificat învățământul primar, gimnazial, tehnic-profesional și liceal, s-a introdus votul universal etc.). În perioada interbelică, jud. V. a resimțit anii crizei economice din 1929-1933, iar după al doilea război mondial a cunoscut, timp de 45 de ani, avatarurile comunismului. În perimetrul actual al jud. V., conturat ca atare prin Legea nr. 2 din 17 febr. 1968, sunt incluse trei unități ad-tive vechi, respectiv ținuturile și apoi județele Vaslui, Tutova și Fălciu, care apar delimitate pentru prima oară pe o hartă a

Moldovei întocmită de Dimitrie Cantemir în 1716 și apoi repetate, cu unele modificări teritoriale, pe hărțile din anii 1829, 1864, 1923, 1938, 1948. În perioada interbelică, jud. Vaslui avea 2 260 km^2 și includea 3 plăși, un oraș și 239 sate, iar județele coparticipante la formarea acestui județ de-a lungul unor perioade de timp, jud. Fălciu și Tutova aveau fiecare în parte o supr. de 2 120 km^2, respectiv 2 498 km^2 și erau alcătuite din trei plăși, două orașe și 153 sate, respectiv patru plăși, un oraș, 257 sate. Reorganizările ad-tive efectuate după anul 1948 au cuprins total sau parțial terit. actual al jud. V. sau al fostelor jud. Fălciu și Tutova. Astfel, prin Legea nr. 5 din 8 sept. 1950 a fost înființată regiunea Bârlad, cu reșed. la Bârlad, care includea și porțiuni din fostele jud. Vaslui, Fălciu și Tutova, iar în perioada 1956-1968, au făcut parte din jud. Iași. La 17 febr. 1968 a fost reînființat jud. V. în limitele cunoscute în prezent.

Economia actuală, în cadrul căreia formele proprietății private încep să ocupe un loc din ce în ce mai important, are un caracter industrial-agrar, reflectat prin participarea industriei cu 68% la realizarea producției totale a jud.

Industria, amplasată în cea mai mare parte în cele patru centre urbane, precum și în câteva așezări rurale, se înscrie cu produse variate, obținute în special în cadrul a trei ramuri (construcții de mașini, textilă și alim.), precum și a altor două ramuri cu ponderi mai mici (prelucr. lemnului și mat. de constr.). Pr. produse industriale realizate de întreprinderile vasluiene sunt: rulmenți, elemente de automatizare electronice și electrotehnice, mașini-unelte, utilaje pentru ind. alim., armături din fontă, ventilatoare și reductoare, aparate de măsură și control, utilaje pentru construcții, produse abrazive, angrenaje și organe mecanice de transmisie (Vaslui, Bârlad, Huși, Negrești), mobilă, confecții, tricotaje, covoare, fire și țesături din bumbac, fire și fibre sintetice, încălțăminte, obiecte de uz casnic, materiale izolatoare (vată minerală, carton bituminat), materale de constr. (cărămizi, prefabricate din beton, cahle de teracotă), ulei, preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, lapte praf, coniac, vermut, vin, zahăr etc. (Vaslui, Bârlad, Huși, Negrești, Pungești, Murgeni, Fălciu, Puiești, Hoceni ș.a.). La acestea se adaugă și o importantă contribuție a ind. casnice producătoare de lăicere, covoare, țesături și cusături populare, obiecte de îmbrăcăminte și uz casnic etc.

Agricultura reprezintă a doua ramură (ca importanță) a economiei jud. V., dispunând de condiții pedoclimatice relativ bune, dar cu unele greutăți cauzate de secetele frecvente și de extinderea mare a terenurilor degradate. La sf. anului 1996, fondul funciar al jud. V. includea 387 310 ha terenuri agricole (din care 309 249 ha, respectiv 79,8% în sectorul privat), 84 258 ha păduri, 9 498 ha supr. acoperite cu ape și bălți și 50 774 ha alte categorii de terenuri. În același an, din totalul supr. agricole (387 310 ha), 273 615 ha (70,6%) erau terenuri arabile, 86 615 ha pășuni, 4 910 ha fânețe naturale, 17 674 ha vii și pepiniere viticole și 4 496 ha livezi și pepiniere pomicole. În 1996, terenurile arabile au fost cultivate cu porumb (131 153 ha, din care 127 438 ha, respectiv 97,2%, în sectorul privat), grâu și secară (54 286 ha, 91,2% la particulari), plante de nutreț (26 637 ha), floarea-soarelui (22 119 ha), orz și orzoaică, ovăz, sfeclă de zahăr, cartofi, leguminoase pentru boabe, legume, tutun ș.a. Viticultura, cu bogate și vechi tradiții (sec. 14) în podgoria Huși, dispune de condiții pedoclimatice favorabile pentru dezvoltarea plantațiilor de viță de vie din soiurile Aligoté, Fetească albă, Pinos gris, Riesling, Cabernet Sauvignon, Muscat-Ottonel, Chasselas, Muscat-Hamburg ș.a. Calitatea vinurilor din podgoria Huși a fost răsplătită cu mai multe medalii de aur și argint la diferitele concursuri naționale sau regionale. Alte podgorii sunt conturate în jurul localit. Averești, Vutcani, Târzii, Oltenești, Ivești, Șuletea, Mălușteni, Pădureni, Ivănești, Hârsoveni ș.a. În toamna anului 1996, producția totală de struguri obținută de jud. V. a fost de 82 592 tone (din care 63 502 tone, respectiv 76,9%, în sectorul privat), locul 5 pe țară. Pomicultura, cu livezi compacte în arealele localit. Huși, Duda, Deleni, Vutcani, Ivești, Costești, Grivița ș.a., are o structură variată (pruni, meri, peri, cireși, vișini, nuci, caise ș.a.) și o producție bună (18 998 tone, 1996). La începutul anului 1997, sectorul zootehnic, în cadrul căruia se remarcă un procent ridicat de privatizare (peste 85%), cuprindea 77 000 capete bovine, 93 000 capete porcine (în special rasele Marele Alb, Bazna, Landrace), 260 000 capete ovine (mai ales Merinos, Spancă, Țigaie), 23 000 capete cabaline și 8 000 capete caprine; avicultură (1 270 000 capete);

apicultură (17 000 familii de albine); sericicultură; piscicultură (în iazurile special amenajate).

Căile de comunicație rutiere și feroviare, cu orientare generală N–S, prezintă un grad înalt de concentrare și o densitate max. în zona centrală a jud. **V.**, unde se evidențiază mai multe noduri feroviare (Podeni, Crasna, Zorleni, Bârlad) și rutiere (Vaslui, Mărășeni, Crasna, Podeni, Bârlad ș.a.). La sf. anului 1996, lungimea liniilor de c.f. (apărute pe terit. jud. **V.** în perioada 1872-1937) era de 250 km (neelectrificate), cu o densitate de 47 km/1 000 km^2 (aproape egală cu densitatea medie pe țară). Principala linie de c.f. a jud. **V.**, axată în cea mai mare parte pe valea râului Bârlad este Iași—Vaslui—Bârlad—Tecuci—Mărășești (aici face joncțiunea cu magistrala București—Suceava) din care derivă patru linii ferate secundare: către Negrești—Roman, către Huși, către Fălciu și mai departe în Rep. Moldova, și către Galați. În același an, rețeaua drumurilor publice însuma 2 098 km (din care 330 km drumuri modernizate), cu o densitate de 39,5 km/100 km^2 (superioară mediei pe țară, care este de 30,7 km/100 km^2). În afara multiplelor legături rutiere județene și interjudețene, terit. vasluian este străbătut de DN 24 care corespunde în mare parte drumului european E 20 București—Buzău—Focșani—Mărășești—Tecuci—Bârlad—Crasna—Huși—Albița (punct de frontieră și vamă) — Rep. Moldova.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, procesul educațional și de învățământ se desfășura în cadrul a 371 grădinițe de copii, cu 14 942 copii înscriși și 856 educatori, 446 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 60 638 elevi și 4 144 cadre didactice, 18 licee, cu 14 309 elevi și 1 038 profesori, 12 școli profesionale, cu 6 133 elevi și 97 profesori ș.a. În aceeași perioadă, rețeaua așezămintelor culturale și de artă cuprindea un teatru dramatic („Victor Ion Popa", la Bârlad), șase muzee, patru case de cultură, 130 cămine culturale, 16 cinematografe, 342 biblioteci, cu 2 691 000 vol., mai multe ansambluri folclorice, tarafuri etc. La Vaslui are loc (din 1981) Festivalul anual de satiră și umor „Constantin Tănase" (în luna sept.). În 1996, activitatea sportivă se desfășura în cadrul a 64 cluburi și 11 secții sportive, cu 2 252 sportivi legitimați, 96 antrenori și 236 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, rețeaua unităților sanitare vasluiene cuprindea nouă spitale, cu 3 300 paturi (un pat de spital la 140 locuitori), nouă policlinici (una particulară), 113 dispensare, 53 farmacii (din care 35 privatizate), 15 cabinete medicale și 23 de cabinete stomatologice particulare ș.a. În același an, asistența medicală era asigurată de 413 medici (un medic la 1 120 locuitori), 67 medici stomatologi (un medic stomatolog la 6 906 locuitori) și 2 143 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Cu toate că nu dispune de un patrimoniu turistic valoros, jud. **V.** suscită interes prin aspectul peisagistic, predominant deluros și de podiș, prin existența unor obiective social-istorice și cultural-artistice, prin prezența mai multor rezervații naturale, a podgoriilor, precum și prin poziția la granița de E a țării, fiind în calea turiștilor în tranzit. Cadrul natural oferă peisaje policrome, cu dealuri semețe, acoperite cu păduri, cum sunt Rugăria-Ivănești (485 m), Cetățuia (484), Ursoaia (437 m), Ciomaga (307 m), Chițoc (262 m), Movila lui Burcel (283 m, cu rezonanță literar-istorică) ș.a. În afara diverselor obiective cu valoare turistică din orașele Vaslui, Bârlad, Huși, se remarcă cetatea traco-getică din satul Arsura, extinsă pe 25 ha, datând din sec. 4-2 î.Hr., stațiunile neolitice de la Poienești, Perieni, Huși ș.a., mausoleul eroului Peneș Curcanul, câmpul de bătălie de la Podul Înalt etc. La acestea se adaugă renumitele manifestări etno-folclorice de la Voinești și Odaia Bursucani, centrele tradiționale de olărit (Brădești, Dumești) și de țesături populare (Stănilești, Ivești, Văleni, Rafaila, Zăpodeni ș.a.), precum și numeroasele rezervații forestiere (Bălteni, Bădeana, Seaca Movileni, Hârboanca—Brăhășoaia), paleontologice (Mânzați — aici s-a descoperit scheletul unui mamifer uriaș, înrudit cu elefantul, *Dinotherium gigantissimum*, conservat în întregime, expus astăzi la Muzeul „Grigore Antipa" din București; Mălușteni; nisipăria Hulubăț), geologice (cineritele de la Nuțasca—Ruseni de pe valea Tutovei) etc. La sf. anului 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. **V.** era de 1 148 locuri, repartizate în trei hoteluri, patru campinguri, patru pensiuni și două tabere pentru elevi. Indicativ auto: *VS*.

Localităţile jud. Vaslui

(în paranteze sunt înscrişi anii primei menţiuni documentare)

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. BÂRLAD (1174)	
2. HUŞI (1441)	
3. VASLUI (1375)	1. Bahnari 2. Brodoc 4. Moara Grecilor 5. Rediu 6. Viişoara

II. Oraşe	*Satele care aparţin oraşului*
1. NEGREŞTI (1590-1591)	1. Căzăneşti 2. Cioatele 3. Glodeni 4. Parpanita 5. Poiana 6. Valea Mare

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reşed. com.)
1. ALBEŞTI	1. **Albeşti** 2. Corni-Albeşti 3. Crasna (1450) 4. Gura Albeşti
2. ALEXANDRU VLAHUŢĂ	1. **Alexandru Vlahuţă** 2. Buda 3. Ghicani (1613) 4. Ibăneşti 5. Mânzaţi (1434) 6. Morăreni 7. Puţu Olarului
3. ARSURA	1. **Arsura** 2. Fundătura 3. Mihail Kogălniceanu 4. Pâhneşti
4. BANCA	1. **Gara Banca** 2. Banca 3. 1 Decembrie* 4. Ghermăneşti (1588) 5. Micleşti 6. Mitoc 7. Satu Nou 8. Sălcioara 9. Sârbi (1436) 10. Stoişeşti 11. Strâmtura-Mitoc 12. Ţifu
5. BĂCANI	1. **Băcani** (1546) 2. Bălţăţeni 3. Drujeşti (1599) 4. Suseni 5. Vulpăşeni
6. BĂCEŞTI	1. **Băceşti** 2. Armăşeni 3. Băbuşa 4. Păltiniş 5. Ţibăneştii Buhlii 6. Vovrieşti
7. BĂLTENI	1. **Bălteni** 2. Bălteni-Deal 3. Chetreşti
8. BEREZENI	1. **Berezeni** 2. Muşata 3. Rânceni 4. Satu Nou 5. Stuhuleţ
9. BLĂGEŞTI	1. **Blăgeşti** 2. Igeşti 3. Sipeni
10. BOGDANA	1. **Bogdana** (1469) 2. Arşiţa 3. Fântâna Blănarului 4. Găvanu 5. Lacu Babei 6. Plopeni 7. Similişoara 8. Suceveni 9. Verdeş

* Până la 20 mai 1996 s-a numit 30 Decembrie

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

11. BOGDĂNEȘTI
1. **Bogdănești** (1528)
2. Buda
3. Horoiata
4. Hupca
5. Orgoiești
6. Ulea
7. Unțești (1499)
8. Vișinari
9. Vlădești (1528)

12. BOGDĂNIȚA
1. **Bogdănița**
2. Cârțibași
3. Cepești
4. Coroiești
5. Rădăești (1617)
6. Schitu
7. Tunsești (1453)

13. BOȚEȘTI
1. **Boțești**
2. Gănești
3. Gugești
4. Tălpigeni

14. BUNEȘTI-AVEREȘTI
1. **Avereşti**
2. Armășeni
3. Bunești
4. Plopi
5. Podu Oprii
6. Roșiori
7. Tăbălăiești

15. CODĂEȘTI
1. **Codăești**
2. Ghergheleu
3. Pribești
4. Rediu Galian

16. COROIEȘTI
1. **Coroieşti**
2. Chilieni (1629)
3. Coroieștii de Sus
4. Hreasca
5. Mireni (1529)
6. Movileni
7. Păcurărești

17. COSTEȘTI
1. **Costești**
2. Chițcani (1529)
3. Dinga
4. Pârvești
5. Puntișeni (1529)
6. Rădești (1509)

18. CREȚEȘTI
1. **Crețești**
2. Budești
3. Crețeștii de Sus
4. Satu Nou

19. DĂNEȘTI
1. **Dănești**
2. Bereasa
3. Botoaia
4. Emil Racoviță
5. Răscani
6. Tătărani

20. DELENI
1. **Deleni**
2. Bulboaca
3. Moreni
4. Zizinca

21. DELEȘTI
1. **Deleşti**
2. Albești
3. Băleşti
4. Cozmești
5. Fâstâci
6. Fundătura
7. Hârsova
8. Hordilești
9. Mânstărirea
10. Răduiești

22. DIMITRIE CANTEMIR*
1. **Hurdugi**
2. Grumezoaia
3. Gușiței
4. Plotonești
5. Urlați

23. DRAGOMIREȘTI
1. **Dragomireşti** (1439)
2. Băbuța
3. Belzeni
4. Botoi
5. Ciuperca
6. Doagele
7. Poiana Pietrei
8. Popești
9. Rădeni (1498)
10. Semenea
11. Tulești (1443)
12. Vladia

24. DRÂNCENI
1. **Ghermănești**
2. Albița
3. Băile Drânceni
4. Drânceni
5. Râșești
6. Șopârleni

25. DUDA-EPUERNI
1. **Epureni**
2. Bobești
3. Duda
4. Valea Grecului

26. DUMEȘTI
1. **Dumeşti**
2. Dumeștii Vechi
3. Schinetea
4. Valea Mare

---

* Până la 23 mart. 1974, com. Dimitrie Cantemir s-a numit Hurdugi

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

27. EPURENI
1. **Epureni** (1493)
2. Bârlălești
3. Bursuci
4. Horga

28. FĂLCIU
1. **Fălciu**
2. Bogdănești
3. Bozia
4. Copăceana
5. Odaia Bogdana
6. Rânzești

29. GĂGEȘTI
1. **Găgești**
2. Giurcani (1635)
3. Peicani
4. Popeni
5. Tupilați

30. GÂRCENI
1. **Gârceni** (1437)
2. Dumbrăveni
3. Racova
4. Racovița
5. Slobozia
6. Trohan

31. GHERGHEȘTI
1. **Gherghești**
2. Chetrosu
3. Corodești (1455)
4. Dragomănești
5. Drăxeni
6. Lazu
7. Lunca
8. Soci
9. Valea Lupului

32. GRIVIȚA
1. **Grivița**
2. Fruntișeni
3. Grăjdeni
4. Odaia Bursucani
5. Trestiana

33. HOCENI
1. **Hoceni**
2. Barboși
3. Deleni
4. Oțeleni
5. Rediu
6. Șișcani
7. Tomșa

34. IANA
1. **Iana**
2. Hălărești (1434)
3. Recea
4. Siliștea
5. Vadurile (1493)

35. IVĂNEȘTI
1. **Ivănești**
2. Albina
3. Blesca (1439)
4. Broșteni
5. Buscata
6. Coșca
7. Coșești (1467)
8. Fundătura Mare
9. Fundătura Mică
10. Hârsoveni
11. Iezerel
12. Ursoaia
13. Valea Mare
14. Valea Oanei

36. IVEȘTI
1. **Iveşti** (1621)
2. Belcești
3. Pogonești (1489)
4. Polocin

37. LAZA
1. **Laza**
2. Bejenești
3. Poiana lui Alexa
4. Pușcași (1491)
5. Râșnița
6. Sauca
7. Teișoru
8. Valea Târgului

38. LIPOVĂȚ
1. **Lipovăț** (1437)
2. Căpușneni
3. Chițoc
4. Corbu
5. Fundu Văii

39. LUNCA BANULUI
1. **Lunca Banului**
2. Broscoșești
3. Condrea
4. Focșa
5. Lunca Veche
6. Oțetoaia
7. Răducani

40. MĂLUȘTENI
1. **Măluşteni**
2. Ghireasca
3. Lupești
4. Mânăstirea
5. Mânzătești
6. Țuțcani

41. MICLEȘTI
1. **Micleşti**
2. Chircești
3. Popești

42. MUNTENII DE JOS
1. **Muntenii de Jos** (1491)
2. Băcăoani
3. Mânjești
4. Secuia

43. MURGENI
1. **Murgeni**
2. Cârja

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. Floreni*
4. Lățești
5. Raiu**
6. Sărățeni
7. Schineni

44. OLTENEȘTI
1. **Olteneşti**
2. Curteni
3. Pâhna
4. Târzii
5. Vineţești
6. Zgura

45. OȘEȘTI
1. **Oşeşti**
2. Buda
3. Pădureni
4. Vâlcele

46. PĂDURENI
1. **Pădureni**
2. Căpotești
3. Davidești
4. Ivănești
5. Leoști
6. Rusca
7. Todireni
8. Văleni

47. PERIENI
1. **Perieni**
2. Ciocani (1558)
3. Crâng
4. Crângu Nou
5. Podu Petriș

48. POGANA
1. **Pogana**
2. Bogești (1436)
3. Cârjoani (1507)
4. Măscurei (1507)
5. Tomești

49. POIENEȘTI
1. **Poieneşti**
2. Dealu Secării
3. Florești
4. Frasinu
5. Fundu Văii
6. Oprișița
7. Poienești-Deal

50. PUIEȘTI
1. **Puieşti** (1510)
2. Bărtăluș-Mocani
3. Bărtăluș-Răzeși
4. Călimănești
5. Cetățuia
6. Cristești
7. Fântânele

* Până la 20 mai 1996 s-a numit 23 August
** Până la 20 mai 1996 s-a numit Vădeni

8. Fulgu
9. Gâlțești
10. Iezer
11. Lălești
12. Rotari
13. Ruși

51. PUNGEȘTI
1. **Pungeşti** (1558)
2. Armășoaia (1437)
3. Cursești-Deal
4. Cursești-Vale
5. Hordila
6. Rapșa
7. Siliștea
8. Stejaru
9. Toporăști

52. REBRICEA
1. **Rebricea** (1460)
2. Bolați
3. Crăciunești
4. Draxeni
5. Măcrești
6. Rateșu Cuzei
7. Sasova
8. Tatomirești
9. Tufeștii de Jos

53. ROȘIEȘTI
1. **Roşieşti**
2. Codreni
3. Gara Roșiești
4. Gura Idrici
5. Idrici
6. Rediu
7. Valea lui Darie

54. SOLEȘTI
1. **Soleşti**
2. Bouşori
3. Iaz
4. Satu Nou
5. Șerbotești
6. Știoborăni (1451)
7. Valea Siliștei

55. STĂNILEȘTI
1. **Stănileşti** (1493)
2. Bogdana-Voloseni
3. Budu Cantemir
4. Chersăcosu
5. Gura Văii
6. Pogănești
7. Săratu

56. ȘTEFAN CEL MARE
1. **Ştefan cel Mare**
2. Bârzești
3. Brăhășoaia
4. Călugăreni
5. Cănțălărești

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

6. Mărășeni
7. Muntenești

57. ȘULETEA
1. **Șuletea** (1452)
2. Fedești
3. Jigălia
4. Răscani

58. TANACU
1. **Tanacu**
2. Benești
3. Muntenii de Sus
4. Satu Nou

59. TĂCUTA
1. **Tăcuta**
2. Cujba
3. Dumasca
4. Focșeasca
5. Mircești
6. Protopopești
7. Sofieni

60. TĂTĂRĂNI
1. **Tătărăni** (1438)
2. Bălțați
3. Crăsnășeni
4. Giurgești
5. Leoști
6. Mantu
7. Stroiești
8. Valea lui Bosie
9. Valea Seacă

61. TODIREȘTI
1. **Todirești** (1400)
2. Cotic
3. Drăgești
4. Huc
5. Plopoasa
6. Rafaila
7. Siliștea
8. Sofronești
9. Valea Popii
10. Viișoara

62. TUTOVA
1. **Tutova** (1436)
2. Bădeana
3. Borodești
4. Ciortolom
5. Coroiu
6. Crivești (1518)
7. Pochidia
8. Satu Nou
9. Sălceni
10. Vizureni

63. VĂLENI
1. **Văleni** (1637)
2. Fierești
3. Moara Domnească

64. VETRIȘOAIA
1. **Vetrișoaia**
2. Bumbăta

65. VIIȘOARA
1. **Viișoara** (1463)
2. Dodești
3. Halta Dodești
4. Urdești (1467)
5. Văleni
6. Viltotești (1435)

66. VINDEREI
1. **Vinderei** (1477)
2. Brădești
3. Docani
4. Docăneasa
5. Gara Docăneasa
6. Gara Tălășman
7. Obârșeni
8. Valea Lungă

67. VOINEȘTI
1. **Voinești**
2. Avrămești
3. Băncești (1443)
4. Corobănești
5. Gârdești
6. Mărășești
7. Obârșeni (1455)
8. Obârșenii Lingurari
9. Rugăria
10. Stâncășeni
11. Uricari

68. VULTUREȘTI
1. **Vulturești**
2. Buhăiești
3. Podeni
4. Voinești

69. VUTCANI
1. **Vutcani**
2. Mălăiești
3. Poșta Elan

70. ZĂPODENI
1. **Zăpodeni**
2. Butucăria
3. Ciofeni
4. Delea
5. Dobroslovești
6. Măcrești
7. Portari
8. Telejna (1432)
9. Uncești

71. ZORLENI
1. **Zorleni** (1594)
2. Dealu Mare
3. Popeni
4. Simila

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VAŞCĂU, oraş în jud. Bihor, situat în partea de S a Depr. Beiuş, la poalele de SE ale M-ţilor Codru-Moma şi cele de V ale M-ţilor Bihor, la 296 m alt., pe cursul superior al Crişului Negru, la 88 km SE de municipiul Oradea; 3 131 loc. (1 iul. 1997): 1 521 de sex masc. şi 1 610 fem. Supr.: 0,8 km^2; densitatea: 3 914 loc./km^2. Staţie de c.f. (inaugurată în 1882). Expl. de calcar (în localit. componentă Câmp) şi de marmură. Constr. de maşini-unelte şi de utilaje pentru mine. Prelucr. lemnului şi a marmurei (praf de marmură, mozaic). Fabrici de conf., de obiecte pentru iluminat, de cărămidă refractară, încălţăminte, articole de blănărie şi de produse de panificaţie. Centru de cojocărit (cojoace, pieptare etc.), de prelucr. artistică a lemnului (Vărzarii de Sus) şi de fierărie (în sec. 18-19, în satul Vărzarii de Jos). **Istoric.** Localitatea apare menţionată documentar, prima oară, în 1552, iar apoi în 1692. Declarat oraş în 1956. În prezent, are în subordine ad-tivă 5 localit. componente: Câmp, Câmp-Moţi, Colesti, Vărzarii de Jos, Vărzarii de Sus. **Monumente:** biserica din lemn cu hramul „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (sec. 18), în localit. componentă Colesti. Rezervaţie naturală (avenul Câmpeneasca — izbucul Boiu), încadrată într-o arie carstică din M-ţii Codru-Moma, numită şi platoul calcaros Vaşcău. Peştera Câmpenească are un portal de 20 m înălţime; în ea se pierd apele pârâului Ţarinii, printr-un aven de 35 m adâncime. După un curs subteran de c. 2 km, apele reapar în izbucul Boiu din marginea de V a oraşului Vaşcău. Cod poştal: 3642.

VATRA DORNEI, oraş în jud. Suceava, situat în Depr. Dornelor, la 808 m alt., la confl. râului Dorna cu Bistriţa, la 110 km SV de municipiul Suceava; 18 059 loc. (1 iul. 1997): 8 793 de sex masc. şi 9 266 fem. Supr.: 3,63 km^2; densitatea: 4 975 loc./km^2. Nod feroviar şi rutier. Expl. forestiere, de turbă şi de minereu de mangan. Termocentrală. Construcţii şi reparaţii de maşini şi utilaje pentru ind. forestieră. Combinat pentru industrializarea lemnului, intrat în funcţiune în 1952 (mobilă, cherestea, ambalaje). Confecţionarea articolelor de blănărie. Produse alim. (preparate din carne, brânzeturi, unt, lactoză, panificaţie). Centru de îmbuteliere a apelor minerale. Muzeul Dornelor (f. 1954) cu secţii de etnografie, cinegetică, de artă şi de ştiinţele naturii. Parc natural (50 ha), amenajat în 1862, azi declarat rezervaţie dendrologică, renumit pentru prezenţa numeroaselor veverite şi pentru concertele de fanfară care se susţin vara în aer liber, într-un chioşc special amenajat. Renumită staţiune balneoclimaterică de interes general, cu funcţionare permanentă, aflată în ambianţa bogatelor păduri de conifere şi de foioase ce acoperă dealurile şi masivele muntoase ce o înconjură, conferindu-i un climat plăcut, cu aer curat, lipsit de praf şi alergeni, cu veri răcoroase (în iul. temp. medie este 15,2°C) şi

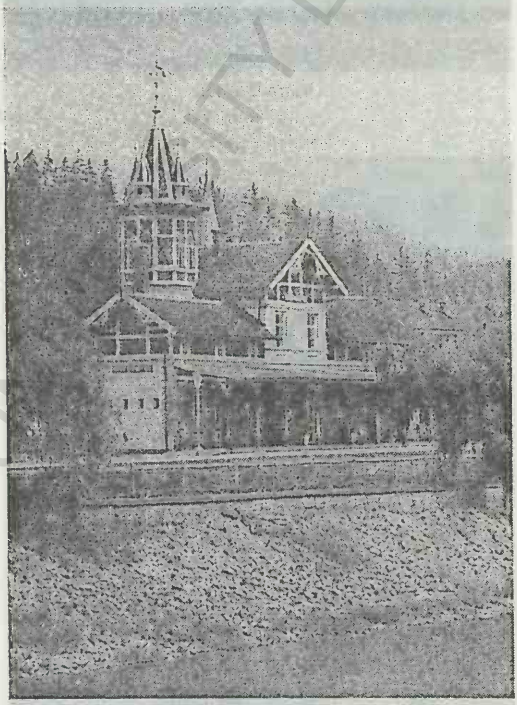

Gara feroviară
Vatra Dornei
Vedere generală

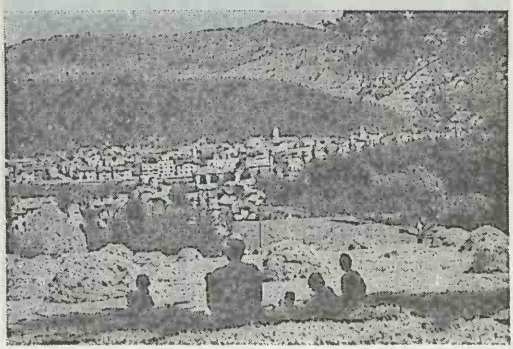

Chioşcul din parcul staţiunii
Vatra Dornei
Izvorul Santinela

precipitaţii moderate (800 mm anual), mai abundente în perioada mai-aug. Iernile sunt friguroase (în ian. media termică este sub –6°C), iar temp. medie anuală este de 5,2°C. Factorii naturali de cură sunt climatul de depresiune intramontană, tonic, cu aer bogat în aerosoli răşinoşi, izv. cu ape minerale carbogazoase, feruginoase, slab bicarbonatate, sodice, calcice, magneziene, hipotone şi nămolul de turbă (transportat de la Poiana Stampei) bogat în substanţe minerale şi organice (răşini şi uleiuri eterice). Apele minerale de aici sunt cunoscute din 1806, când medicul Ignatz Pluschit a făcut primele analize, dovedind calităţile curative ale acestora. În scurt timp, mai precis în 1808, au fost înfiinţate instalaţii balneare, **V.D.** devenind o staţiune balneoclimaterică de renume. În 1812 au fost îmbuteliate aici 50 000 de sticle cu apă minerală pentru expedierea lor în diverse oraşe ale Europei. În 1845 au fost construite mai multe instalaţii şi stabilimente balneare, în 1862 au fost efectuate alte analize chimice ale apelor minerale, iar în 1895 a fost construit, în stil baroc, un modern sanatoriu balnear. După 1918, faima staţiunii a sporit mult, fapt ce a determinat construirea unor noi spaţii de tratament şi de cazare. Profilul pr. al staţiunii îl constituie tratarea afecţiunilor cardiovasculare (stări după infarct miocardic în stadiu de postconvalescenţă, cardiopatie ischemică, insuficienţă mitrală aortică compensată, valvulopatii, hipertensiune arterială, varice, sechele după flebită, arteriopatii periferice prin ateroscleroză, boala Raynaud). La **V.D.** se mai pot efectua şi tratamente ale afecţiunilor reumatismale (spondiloze cervicale, dorsale şi lombare, artroze, poliartroze, tendinoze ş.a.), ale celor posttraumatice (stări după entorse, luxaţii şi fracturi), neurologice periferice şi centrale (pareze uşoare, sechele minore după polineuropatii, sechele vechi după hemipareze sau după pareze), endocrine (stări prepuberale la copiii hiperreactivi, hipertiroidie benignă, boala Basedow în stadiu incipient), ginecologice (sindrom ovarian de menopauză), respiratorii (nevroze respiratorii), metabolice şi de nutriţie, digestive etc. În cele două baze de tratament ale staţiunii (Complexul balnear „Dorna" şi Hotel „Căliman") se pot efectua băi calde cu ape minerale în vane, împachetări calde cu nămol şi parafină, electroterapie (diadinamice, galvanoionizări, ultrasunete, ultraviolete), hidroterapie (afuziuni, duş-masaj, duş subacvatic, băi de plante), masaje, gimnastică medicală, saună etc. Pentru cură internă cu ape minerale sunt amenajate buvete. **Istoric.** Conform unei legende populare aşezarea s-ar fi numit iniţial *Vatra Dorinei,* după numele unei păstoriţe răpusă din greşeală de săgeata voievodului Dragoş Vodă. Documentele atestă, însă, că localit. a luat fiinţă la sf. sec. 16, în timpul domniei lui Aron

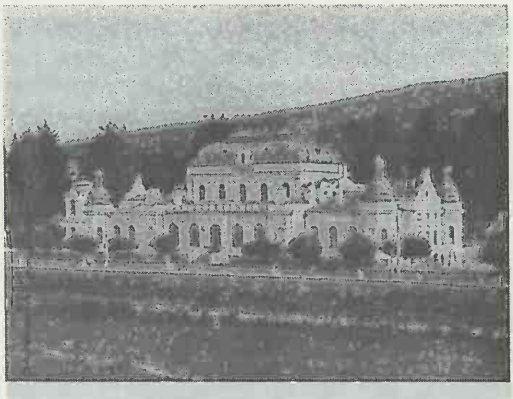

Pavilionul vechilor băi

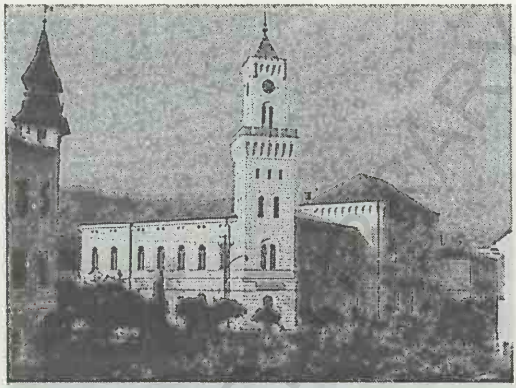

Muzeul Dornelor

Vatra Dornei

Tiranul, fiind consemnată (în 1592) ca popas și punct de vamă, iar apoi ca așezare rurală (în 1641, 1650, 1770, 1774, 1780 etc.). Conform unor mărturii ale călugărului Rogerius, „prin pădurile dintre Rusia și Cumania" (adică prin reg. orașului de azi), un corp de armată tătăresc a trecut, în 1241, în expediția către Transilvania, pe un drum, azi numit drumul tătarilor. În 1770 au început la **V.D.** primele expl. de minereu de mangan, iar în 1780 s-a înființat o stație de poștă. În 1857, localit. apare menționată documentar ca târg, iar în 1908 este declarată oraș. În prezent, orașul **V.D.** are în subordine ad-tivă 3 localit. componente: Argestru, Roșu, Todireni. **V.D.** este, totodată, un important centru turistic și un loc preferat pentru odihnă și refacerea capacității de muncă în timpul vacanțelor, oferind un cadru propice pentru drumeții montane spre cabanele din masivele Rarău și Giumalău sau pentru practicarea sporturilor de iarnă (pârtii de bob, de schi și de săniuș). Complex turistic pe Dealul Runc. O linie de telescaun de 3 200 m lungime leagă orașul **V.D.** cu vf. Dealului Negru (1 300 m alt.) unde se află o minunată poiană și un punct de belvedere (iarna este folosită pentru transportul schiorilor). Agenția de turism din stațiune organizează excursii, cu autocarul, în N Bucovinei, cu vizitarea mânăstirilor Voroneț, Humor, Moldovița, Sucevița ș.a., sau în Maramureș. Rezervație naturală (Cheile Zugrenilor). **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (ante 1710) și „Nașterea Maicii Domnului" (1763); Cazinoul Băilor (1896); clădirile izvoarelor Unirea (1896), Santinela (construită în 1896 de Faustinus Nobilis Krasusl) și ale vechilor băi (1898, azi Policlinica); edificiile Primăriei (1897), Bibliotecii (1901), Gării C.F.R. (1902) și Poștei (1929). Cod poștal: 5975.

VATRA LUMINOASĂ, cartier în partea central-estică a municipiului București.

VATRA MOLDOVIȚEI, com. în jud. Suceava, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de E-SE ale Obcinei Feredeu și cele de V-SV ale Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Moldova, la confl. cu pâraiele Ciumârna și Pârâul Boului; 4 466 loc. (1 iul. 1997): 2 278 de sex masc. și 2 188 fem. Stație de c.f. (în satul Vatra Moldoviței). Nod rutier. Fabrică de cherestea. Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de ceramică populară. Muzeu de artă medievală și

Vatra Moldoviței. Tablou votiv din biserica „Buna Vestire"

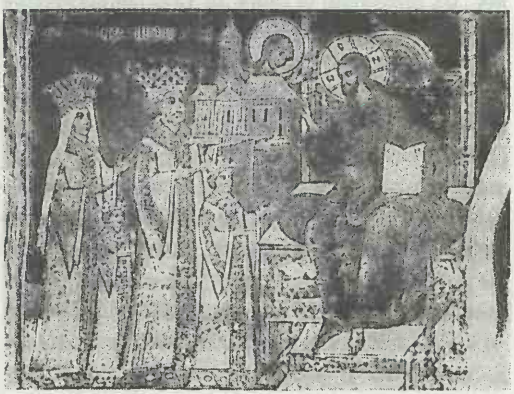

Vatra Moldoviţei. Biserica „Buna Vestire" a Mânăstirii Moldoviţa

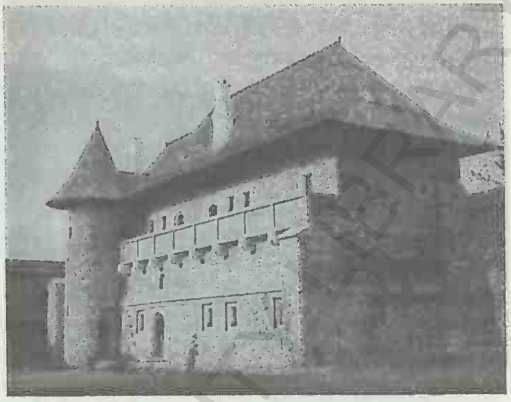

Clisiarniţa Mânăstirii Moldoviţa
Vatra Moldoviţei
Jilţul lui Petru Rareş de la Mânăstirea Moldoviţa

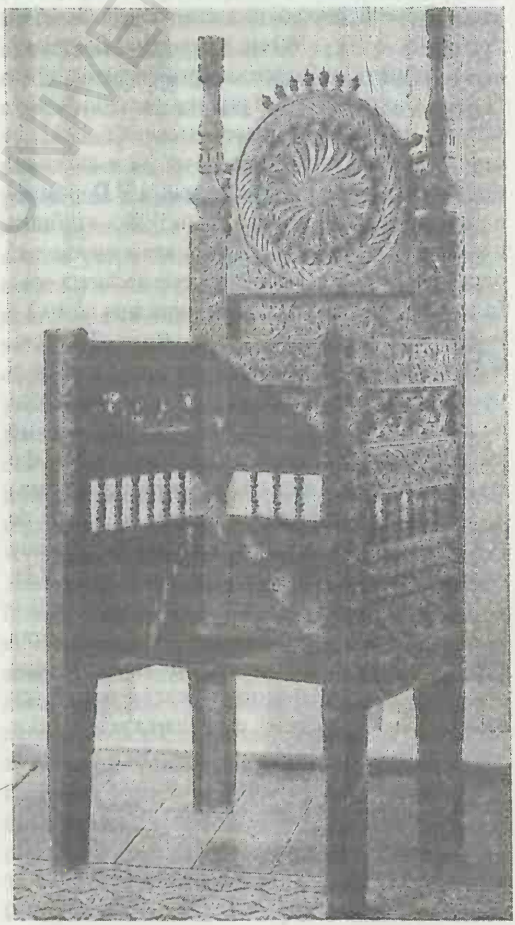

de obiecte religioase (cărţi vechi, icoane, epitafuri, pergamente etc.). În satul Vatra Moldoviţei se află Mânăstirea Moldoviţa (de maici), ctitorie din anii 1402-1410 a lui Alexandru cel Bun. Din cauza unor ploi torenţiale ce au determinat alunecări de teren, biserica şi chiliile s-au prăbuşit în primii ani ai sec. 16, rămânând în ruină. În 1532, în apropierea ruinelor fostei mânăstiri (c. 500 m) a fost construit un nou ansamblu monahal prin grija domnului Petru Rareş, format din biserica ce poartă hramul „Buna Vestire" (33 m lungime şi 8,50 m lăţime), chilii şi o casă domnească, toate înconjurate de ziduri groase de 1,2 m şi înalte de 6 m (construite în anii 1532-1537) străjuite de puternice turnuri de apărare în cele patru colţuri. Biserica mânăstirii păstrează atât la interior cât şi la exterior picturi murale executate în mai mulţi ani (terminate în 1537) de o echipă de zugravi condusă de Toma din Suceava, care se impun prin marea lor densitate,

monumentalitate, prin puternica forţă expresivă şi mai ales prin armonia cromatică. Din întreg ansamblul pictural se detaşează reprezentarea „Asediul Constantinopolului", de pe faţada sudică, ce materializează ideea luptei antiotomane, frecvent întâlnită în iconografia moldovenească medievală. În perioada 1610-1612, mitropolitul Efrem a refăcut incinta fortificată a mânăstirii, a construit turnul de poartă, prevăzut cu decoraţii sculptate, şi a înălţat clisiarniţa (o clădire de plan dreptunghiular aflată pe latura de NV a incintei) care azi funcţionează ca muzeu. În perioada ocupaţiei austriace (1775-1918), aşezământul monahal a funcţionat doar ca biserică de parohie, devenind din nou mânăstire de maici în 1931. Întreg ansamblu mânăstiresc a fost supus unor ample lucrări de renovare în anii 1954-1960 şi 1985-1986. Biserica Mânăstirii Moldoviţa, unul dintre cele mai frumoase monumente de arhitectură bisericească medievală, este declarată monument UNESCO. În muzeul mânăstirii se păstrează „Mărul de Aur" — premiu oferit de Federaţia Internaţională a Ziariştilor mânăstirilor din Bucovina de N pentru valoarea lor în contextul artei şi culturii universale. Popas turistic. Cod poştal: 5971.

VAŢA DE JOS, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 13 sate, situată în partea de NV a Depr. Brad, la 233 m alt., la poalele de N ale M-ţilor Metaliferi, cele de SV ale M-ţilor Bihor şi cele de E ale M-ţilor Zarand, pe cursul superior al Crişului Alb, la confl. cu pârâul Obârşia, la 50 km NV de municipiul Deva; 4 748 loc. (1 iul. 1997): 2 339 de sex masc. şi 2 409 fem. Staţii (în satele Vaţa de Jos şi Ociu) şi halte de c.f. (în satele Birtin şi Ocişor). Zăcăminte de min. cuprifere şi de titanomagnetit vanadifer (în satele Căzăneşti şi Ciungani). Expl. de bazalt (în satul Birtin), calcar şi balast (Vaţa de Jos). Expl. şi prelucr. primară a lemnului. Muzeu etnografic. Satul Vaţa de Jos, atestat documentar în 1439, fiinţează ca staţiune balneoclimatică de interes general, cu funcţionare permanentă, cu climat de depresiune intramontană, sedativ, cu temp. medie anuală de 9,5°C (în iul. media termică 20°C, iar în ian. –2°C) şi precipitaţii moderate (750 mm anual). Izv. cu ape minerale sulfuroase, clorurate, sodice, calcice, termale (35-38,5°C), recomandate pentru tratarea afecţiunilor reumatismale (spondiloze cervicale, dorsale şi lombare, coxartroze, gonartroze, artroze, poliartroze etc.), a celor posttraumatice (stări după

Aspect din staţiune
Vaţa de Jos
Pavilionul central

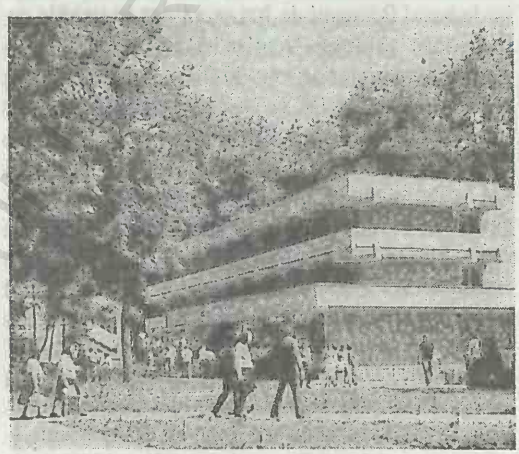

entorse, luxaţii şi fracturi ale oaselor moembrelor, tratate ortopedico-chirurgical şi vindecate), neurologice periferice (pareze uşoare, sechele după polineuropatii, sechele vechi de poliomielită), ginecologice (tulburări minore de menopauză sau de pubertate), metabolice şi de nutriţie (gută) ş.a. Piscină cu apă minerală, în aer liber. Bisericile ortodoxe, din lemn, cu hramurile „Buna Vestire" (sf. sec. 16, repictată în 1777 de meşterul Iosif zugravul), „Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavriil" (a doua jumătate a sec. 18, pictată în 1821 de Nichifor Nandonie şi Nicolae Bădău din Lupşa, reparată în anii 1882 şi 1963), „Buna Vestire" (sf. sec. 17), „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 18), „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18) şi „Sfântul Nicolae"(sec. 19), în satele

Ciungani, Ociu, Birtin, Căzănești, Ocișor și Basarabasa. Cod poștal: 2792.

VĂCĂREȘTI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Târgoviștei, pe râul Dâmbovița și pe cursul superior al râului Ilfov; 7 898 loc. (1 iul. 1997): 3 943 de sex masc. și 3 955 fem. Stație de c.f. (în satul Văcărești), inaugurată la 2 ian. 1884. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. În perimetrul satului Perșinari a fost descoperit (1962) un tezaur din Epoca bronzului, alcătuit din 11 pumnale, o spadă lungă din aur masiv și fragmente de topoare de luptă din argint. În satul Văcărești, menționat documentar, prima oară, în 1535, se află ruinele caselor care au aparținut familiei de scriitori Văcărescu (sec. 18), ruinele capelei (1868), biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1698-1699) și un parc, iar în satul Brăteștii de Jos se găsesc bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae"-Brăiloiu (1714, cu picturi murale interioare din 1748) și „Sfânta Treime" (1810, refăcută în 1828). Cod poștal: 0246.

2. Mânăstirea ~ → București.

VĂCULEȘTI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealului Bour cu Câmpia Jijiei Superioare, pe cursul superior al râului Pârâul Întors; 2 040 loc. (1 iul. 1997): 944 de sex masc. și 1 096 fem. Stație de c.f. (în satul Văculești), inaugurată la 15 dec. 1888. Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț ș.a. În satul Văculești, menționat prima oară, la 14 apr. 1415, într-un uric semnat de Alexandru cel Bun, se află o biserică din lemn cu dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Nicolae" (1712), cu decor sculptat și cu pridvor adăugat în sec. 19, iar în satul Gorovei, un conac (sec. 19), azi sanatoriu, și o mânăstire de călugări, cu o biserică din lemn având hramul „Sfântul Nicolae" (ctitorie călugărească din anii 1740-1742, refăcută în 1859), și o biserică din cărămidă, cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul", zidită în anii 1828-1834 prin osârdia egumenului Macarie Jora, consolidată în 1894 și restaurată în anii 1984-1985. În satul Saucenița există bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1773, cu unele reparații și adăugiri din 1804) și „Nașterea Maicii Domnului" (1794, cu catapeteasmă din 1834). Cod poștal: 6860.

VĂDASTRA, com. în jud. Olt, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Romanați; 3 865 loc. (1 iul. 1997): 1 915 de sex masc. și 1 950 fem. Hatlă de c.f. (în satul Vișina Nouă). Reșed. com. este satul *Vișina Nouă*. Produse alim. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui etc. Centru de confecționat piese de port popular cu ajutorul războiului de țesut manual. Muzeu etnografic. Pe terit. satului Vădastra au fost descoperite (1871-1874, 1926, 1934, 1948 și după 1948) vestigiile unor așezări (care au dat numele culturii neolitice omonime) cu mai multe niveluri de locuire succesive (prima jumătate și începutul celei de-a doua jumătăți a milen. 4 î.Hr.), în care s-a găsit ceramică foarte frumos ornamentată cu alb și roșu, cu o arie larg răspândită în SE Olteniei și în partea de N a Bulgariei. Peste nivelul de locuire din Paleolitic, cu bogat inventar de silex gălbui (dalte, vârfuri de săgeți, topoare etc.) a fost identificat un nivel de locuire din Neoliticul timpuriu, cu așezări de bordeie în care s-au găsit vase ceramice cu decor excizat și plisat, cu motive spiralate, urmat de un nivel de locuire din Neoliticul mijlociu, cu fragmente de locuințe de suprafață și cu vase ceramice de o excepțională valoare artistică, cu forme armonioase, decorate cu motive geometrice (spirale, meandre conjugate, spirale duble, șiruri de romburi) executate în tehnica exciziei (strâchini mari, conice, larg evazate, vase bitronconice cu gât cilindric, capace cilindrice etc.). Plastica este reprezentată prin figurine mari, feminine. Biserică având hramul „Sfântul Grigore" (1836), în satul Vădastra. Cod poștal: 0837.

VĂDĂSTRIȚA, com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de S a Câmpiei Romanați; 3 862 loc. (1 iul. 1997): 1 980 de sex masc. și 1 882 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț etc. Creșterea bovinelor. Pe terit. satului Vădăstrița au fost identificate urmele unei așezări rurale romane. Biserica având hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1861). Cod poștal: 0838.

VĂDENI, com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în SE Câmpiei Siretului inferior, pe stg. Dunării și pe dr. Siretului, în zona lor de confl.; 3 900 loc. (1 iul. 1997): 2 030 de sex masc. și 1 870 fem. Stații de c.f. (în satele Vădeni și Baldovinești), inaugurate la 13 sept. 1872. Conserve de legume și fructe. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume etc. Pomi-

cultură (meri, peri, cireși, caiși, pruni). Creșterea ovinelor. Pescuit. Pe terit. satului Baldovinești a fost descoperită (1964) o necropolă de înhumație datând din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, aparținând Culturii Horodiștea (sf. milen. 3 - începutul milen. 2 î.Hr.), în care s-a găsit ceramică deocrată. În satul Vădeni se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1848). Cod poștal: 6154.

VĂGIULEȘTI, com. în jud. Gorj, alcătuită din 5 sate, situată în partea de SV a Dealurilor Jiului, în zona de contact cu Piem. Coșuștei, pe cursul inf. al râului Motru; 3 236 loc. (1 iul. 1997): 1 640 de sex masc. și 1 596 fem. În satul Covrigi se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1768) și „Nașterea Maicii Domnului" a fostului schit (1809), iar în satul Murgilești există biserica din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (1768). Cod poștal: 1421.

VĂLANI, Dealurile Vălanilor, zonă deluroasă în SE Dealurilor Pădurii Craiului (parte componentă a acestora), între râurile Holod (la N) și Valea Roșie (la S), dominând zona de NV a Depr. Beiuș. Sunt alcătuite predominant din conglomerate, gresii, marne nisipoase și calcare sarmațiene și din petice de conglomerate, gresii și șisturi argiloase triasice și din porțiuni izolate de argile și nisipuri loessoide cuaternare. Acoperite cu păduri de cer (*Quercus cerris*), gorun (*Quercus petraea*) ș.a. și pajiști stepizate. Alt. max.: 395 m. Cunoscute și sub denumirea de *Dealurile Răbăganilor.*

VĂLEANCA, Rezervația forestieră ~ → Pogoanele.

VĂLENI 1. Com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe cursul superior al râului Vedea; 3 464 loc. (1 iul. 1997): 1 685 de sex masc. și 1 779 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Creșterea bovinelor. Bisericile cu hramurile „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (sec. 18, cu unele modificări din 1840) și „Sfântul Nicolae" (1830), în satele Văleni și Popești. Cod poștal: 0867.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe dr. râului Vaslui și pe pârâul Valea Fereștilor; 6 631 loc. (1 iul. 1997): 3 372 de sex masc. și 3 259 fem. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Valea Rea.* În satul Văleni, menționat documentar, prima oară, în 1637, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1811-1815, reclădită în 1933). Cod poștal: 6538.

VĂLENI-DÂMBOVIȚA, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 2 sate, situată în NV Subcarpaților Ialomiței, la poalele de SV ale M-ților Leaota; 3 034 loc. (1 iul. 1997): 1 500 de sex masc. și 1 534 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Centru de prelucr. artistică a lemnului, de țesături și cusături populare. Punct muzeal cu colecții de etnografie (în satul Văleni-Dâmbovița). În satul Mesteacăn se află biserica din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1741), iar în satul Văleni-Dâmbovița există bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1826) și „Sfântul Nicolae" (1856) și numeroase case din sec. 19. Cod poștal: 0259.

VĂLENII DE MUNTE, oraș în jud. Prahova, situat în depresiunea cu același nume din Subcarpații Prahovei, la poalele de SE ale Dealului Vărbilău, la 431 m alt., pe râul Teleajen, la 28 km N de municipiul Ploiești; 14 005 loc. (1 iul. 1997): 6 647 de sex masc. și 7 358 fem. Supr.: 7,98 km^2; densitatea: 1 755 loc./km^2. Stație de c.f. Nod rutier. Expl. de nisip cuarțos. Fabrici de mobilă și cherestea, conserve de legume și fructe, preparate din carne și de panificație. Țesătorie de mătase. Centru pomicol. Stațiune climaterică. Muzeu de etnografie și istorie a văii Teleajenului (f. 1948). Muzeu memorial „Nicolae Iorga" (f. 1965), cu un bust al savantului, realizat în 1968 de sculptorul Emil Ruși. În casa marelui

Vălenii de Munte. Muzeul memorial „Nicolae Iorga"

istoric de aici a funcționat (1908-1914 și 1921-1940) o universitate populară fundată și condusă de Nicolae Iorga. Universitatea a fost redeschisă la 26 aug. 1990. Casele memoriale „Miron Radu Paraschivescu"și „Nicolae Tonitza". **Istoric.** Așezarea s-a înființat înainte de anul 1400 cu denumirea de *Berevoiești*, iar în 1409 apare consemnată, într-un hrisov al lui Mircea cel Bătrân, cu numele *Văleni*, adică „locuitorii din Vale". Într-un document emis de domnul Dan II în 1431 este atestat ca „târg al săcuienilor" și punct de vamă, iar în perioada 1503-1509 figurează într-un document numit „Socoteala Brașovului" ca având relații comerciale cu orașul Brașov. Ulterior, localit. este amintită într-un act din 1625, apoi menționată ca reșed a jud. Săcuieni sau Saac (în 1645) și ca oraș într-o lucrare a lui Miron Costin din 1684. La începutul sec. 19, istoricul grec Dionisie Fotino (secretar al domnului Ioan Caragea) amintește de școala grecească înființată în 1800 pe lângă mânăstirea din Vălenii de Munte. La 15 dec. 1817, domnul Ioan Caragea a semnat un act de întemeiere a școlii obștești naționale, iar la 12 aug. 1832 a luat ființă o școală cu predare în limba română. În sec. 19, Vălenii de Munte a fost un important punct de vamă pe drumul comercial dintre Ploiești și Brașov ce trecea prin pasul Bratocea. **Monumente:** biserica fostei mânăstiri, având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1680, cu picturi murale interioare din 1737; restaurată în anul 1809 după cutremurul din 1802; avariată de cutremurul din 4 mart. 1977, biserica a fost consolidată și renovată în anii 1989-1995 și resfințită la 18 aug. 1996); bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae"-Tabaci (1633) „Sfântul Ioan" (sec. 18) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1808, refăcută în anii 1982-1983); biserica din lemn „Berevoiești" (începutul sec. 18); han (mijlocul sec. 19) și case vechi din sec. 19. Cod poștal: 2100.

VĂLIȘOARA, com. în jud. Hunedoara, alătuită din 4 sate, situată la poalele de S ale M-ților Metaliferi, pe interfluviul Boz—Călan; 1 464 loc. (1 iul. 1997): 718 de sex masc. și 746 fem. Satul Vălișoara apare menționat documentar, prima oară, în 1506. Nod rutier. Popas turistic. Cod poștal: 2732.

VĂLIUG 1. Lac de acumulare (59 ha) construit pe cursul superior al râului Bârzava, ale cărui ape pun în mișcare turbinele hidrocentralei Văliug (8,18 MW putere instalată). Zonă de agrement.

2. Com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită dintr-un sat, situată pe versantul de NV al M-ților Semenic, pe cursul superior al Bârzavei, la poalele de V-NV ale vf. Semenic; 996 loc. (1 iul. 1997): 479 de sex masc. și 517 fem. Expl. de diorite. Hidrocentrală (8,18 MW). Păstrăvărie. Satul Văliug apare menționat documentar, prima oară, în 1808, cu numele *Valyuga*. Punct de acces spre cabanele din Semenic. Cod poștal: 1718.

VĂRATEC 1. Vârf în M-ții Lăpuș, constituind alt. max. a acestora (1 358 m).

2. Mânăstirea ~ → Agapia.

VĂRĂDIA, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Carașului, în zona de contact cu prelungirile de S ale Dealurilor Dognecei, pe cursul inf. al râului Caraș, la confl. cu pâraiele Ciornovăț și Lișava, la granița cu Iugoslavia; 1 450 loc. (1 iul. 1997): 745 de sex masc. și 705 fem. Pe terit. satului Vărădia au fost descoperite (1932) vestigiile unui castru roman, datând de la începutul sec. 2 d.Hr., construit inițial ca fortificație de pământ în timpul războaielor cu dacii, urmat de o fază în care s-a refăcut cu ziduri din piatră (154 x 172 m). Tot aici au fost identificate urmele unei așezări civile romane, cunoscută cu numele de *Arcidava*, dezvoltată pe locul unei așezări vechi dacice. În satul Vărădia, atestat documentar în 1390, a existat o mânăstire, menționată documentar în 1390, a cărei activitate a încetat în timpul ocupației otomane. Biserică având hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" fost reconstruită în anii 1754-1773 și renovată în 1796 când a fost sfințită de episcopul Iosif Ivanovici din Vrsac (Vârșeț). Cod poștal: 1772.

VĂRĂDIA DE MUREȘ, com. în jud. Arad, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Zarand, pe cursul inf. al râului Mureș, la confl. cu pârâul Stejar; 2 129 loc. (1 iul. 1997): 1 014 de sex masc. și 1 115 fem. Stație de c.f. (în satul Vărădia de Mureș). Expl. de diabaze. Pomicultură (meri, pruni, cireși, vișini). Stație meteorologică. Satul Vărădia de Mureș apare menționat documentar, prima oară, în 1369, cu numele *Waradia*. În satul Julița, atestat documentar în 1479, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1787, pictată în 1813 de meșterii Simion Silaghi, Nicolae Nandrolea și Nicolae Maler din Lupșa). Cod poștal: 2881.

VĂRĂȘTI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Călnăului, la contactul cu lunca Argeș-Sabar, pe stg. cursului inf. al râului Sabar; 6 213 loc. (1 iul. 1997): 3 115 de sex masc. și 3 098 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. În arealul satului Vărăști a fost descoperită (1964-1965) o necropolă de înhumație, datând din Neolitic (Cultura Gumelnița, milen. 4-3 î.Hr.), în care s-au găsit opaițe din ceramică, ace de păr, din cupru ș.a.). Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. **V.** a făcut parte din jud. Ilfov. În satul Dobreni se află o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ctitorie din 1646 a domnului Constatin Șerban Basarab Cârnul, cu picturi murale interioare originare), ruinele Curții Domnești și conacul lui Daniel Danielopolu (1900), iar în satul Vărăști există biserica având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Adormirea Maicii Domnului" (1817). Cod poștal: 8278.

VĂRBILĂU, com. în jud. Prahova, alcătuită din 5 sate, situată în Subcarpații Prahovei, la poalele Dealului Vărbilău, pe râul Vărbilău; 7 145 loc. (1 iul. 1997): 3 594 de sex masc. și 3 551 fem. Haltă de c.f. (în satul Vărbilău). Zăcăminte de sulf de origine bacteriană. Pomicultură (meri, pruni, peri). În arealul satului Coțofenești a fost descoperit (1929) un coif din aur, datând din prima jumătate a sec. 4 î.Hr., asemănător coifurilor de tip traco-getic găsite la Agighiol, Peretu și Băiceni, care a aparținut unei căpetenii getice. Cod poștal: 2115.

VĂRGATA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Dealurilor Nirajului, pe cursul superior al râului Niraj; 1 932 loc. (1 iul. 1997): 950 de sex masc. și 982 fem. Halte de c.f. (în satele Vărgata, Valea și Grâușorul). Satul Vărgata apare menționat documentar, prima oară, în 1412. În satul Mitrești, atestat documentar în 1453, se află o biserică unitariană (sec. 13, cu tavan casetat și pictat în 1667). Cod poștal: 4339.

VĂRȘAG, com. în jud. Harghita, alcătuită dintr-un sat, situată în depresiunea omonimă, la poalele de S ale M-ților Gurghiu, pe cursul superior și în zona de izvor al râului Târnava Mare și pe pârâul Vărșag; 1 580 loc. (1 iul. 1997): 845 de sex masc. și 735 fem. Expl. forestiere. Păstrăvărie. Centru de prelucr. artistică a lemnului și de confecționare a fluierelor și toiagelor ciobănești. Cod poștal: 4167.

VĂTAVA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată la poalele de SV ale M-ților Căliman

Vărbilău. Coif din aur descoperit la Coțofenești

și cele de NE ale Dealului Bura (Dealurile Mureșului); 2 227 loc. (1 iul. 1997): 1 145 de sex masc. și 1 082 fem. Haltă de c.f. (în satul Râpa de Jos). Centru de confecționare a cojoacelor și șerparelor (în satul Dumbrava) și de țesături și cusături populare (în satul Vătava). Satul Vătava, numit inițial *Râpa de Sus*, apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1332-1335, cu numele *Villa Rapularum*, iar în 1495 cu toponimul *Repa*. În satul Râpa de Jos, atestat documentar în 1332, se află o biserică ortodoxă din 1759, cu altar sculptat. Cod poștal: 4231.

VÂLCAN 1. Munții ~, masiv muntos în partea de V-SV a Carpaților Meridionali, între văile râurilor Jiu de Vest (la N) și Jiu (defileul Jiului) la E, Subcarpații Olteniei (la S) și valea superioară a Motrului (la V). Alcătuit din șisturi cristaline cu intruziuni granitice, calcare jurasice și cretacice. Au aspect disimetric, cu versantul nordic mai abrupt, care domină Depr. Petroșani, pe când cel sudic se prelungește prin culmi secundare domoale, despăr-

Vâlcan (1). Vârful Oslea

ţite de văi înguste, cu versanţi abrupţi, în cadrul cărora s-au format Cheile Vaidei pe Şuşiţa, Cheile Runcului (sau Cheile Sohodolului) pe Sohodol ş.a. Culmea lor centrală, extinsă pe c. 55 km pe direcţie NE-SV, este dominată de vârfurile Straja (1 868 m alt.), Mutu (1 737 m), Coarnele (1 789 m), Şigleu Mare (1 682 m), Arcanu (1 815 m) ş.a. Alt. max.: 1 946 m (vf. Oslea). Important nod hidrografic. Păduri de fag şi de conifere pe versantul nordic şi de fag pe cel sudic. La peste 1 400 m alt. predomină pajiştile naturale. Obiectiv turistic.

2. Pas în partea de E a M-ţilor Vâlcan, situat la 1 621 m alt., prin care, în trecut se făcea legătura între Oltenia (respectiv Târgu Jiu, via Schela) şi Transilvania (oraşul Vulcan din Depr. Petroşani). Este un drum comercial străvechi, ce şi-a pierdut importanţa din cauza construirii şoselei şi căii ferate (în 1948) prin defileul Jiului, care au preluat în întregime circulaţia între Oltenia şi Transilvania.

VÂLCĂNEŞTI, com. în jud. Prahova, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpaţii Prahovei, la poalele Dealului Cosminele, pe râul Cosmina; 4 104 loc. (1 iul. 1997): 2 106 de sex masc. şi 1 998 fem. Biserică (1859), în satul Vâlcăneşti. Cod poştal: 2082.

VÂLCEA 1. Subcarpaţii Vâlcii, subdiviziune a Subcarpaţilor Getici, situată între văile râurilor Topolog (la E) şi Bistriţa vâlceană (la V), caracterizată prin predominarea structurii monoclinale în formaţiunile paleogene şi miocene şi prin apariţia unor structuri cutate şi diapire în partea de SV. În partea nordică, la contactul cu muntele, se află un şir de depresiuni subcarpatice (Depr. Horezu, culoarul Olăneşti-Călimăneşti şi Depr. Jiblea-Berislăveşti). Culmile deluroase (Păuşeşti-Măglaşi, Bărbăteşti-Suseni-Smeurătu, Buneşti, Govora ş.a.), cu trăsături subcarpatice, sunt înguste şi paralele, orientate pe direcţie N-S, situate la 600-800 m alt., cu aspect de muscele înalte, fragmentate adânc, alternând cu bazinete depresionare intracolinare. Alcătuirea geologică se remarcă printr-o mare varietate de depozite, între care dominante sunt gresiile, şisturile argiloase şi nisipoase, argilele, marnele, nisipurile ş.a. Dispunerea succesivă a dealurilor şi depresiunilor a permis formarea de-a lungul timpului a numeroase aşezări omeneşti şi a unei reţele de drumuri de acces spre acestea. Dealurile subcarpatice vâlcene (Măgura Slătioarei 769 m, dealurile Tomşani 576 m, Costeşti 597 m, Buneşti 680 m ş.a.) mai scunde decât Muscelele Argeşului, dar mai semeţe decât Dealurile Gorjului, sunt afectate de intense procese de eroziune, au pante accentuate, acoperite cu păduri, livezi şi fânеţe. În unele porţiuni apar sâmburi de sare (în anticlinalul Ocnele Mari-Titireciu), în altele izvoare cu ape minerale clorurosodice, sulfuroase (aliniamentul Costeşti-Olăneşti-Muereasca-Călimăneşti-Băile Govora), iar în altele depozite de lignit (Berbeşti-Alunu) şi hidrocarburi. Alt. max.: 871 m (Dealul Robaia).

2. Judeţ în partea central-sudică a României, situat în bazinul mijlociu al râului Olt, la S de Carpaţii Meridionali, între 44°28' şi 45°36' latitudine N şi 23°37' şi 24°30' longitudine E, limitat de jud. Sibiu (N), Argeş (E), Olt (S şi SE), Dolj (S şi SV), Gorj (V), Hunedoara (NV) şi Alba (NV). *Supr.:* 5 765 km^2 (2,42% din supr. ţării). *Populaţia* (1 iul. 1997): 433 356 loc. (1,92% din populaţia ţării), din care 212 561 loc. de sex masc. (49,05%) şi 220 795 loc. de sex fem. (50,95%). *Populaţia urbană:* 177 593 loc. (40,98%); *rurală:* 255 763 loc. (59,02%). *Densitatea:* 75,2 loc./km^2. *Structura populaţiei pe naţionalităţi* (la recensământul din 7 ian. 1992): 99,03% români (al doilea judeţ al ţării, după jud. Vaslui, din punct de vedere al procentului mare de români), 0,78% ţigani, 0,19% alte minorităţi naţionale (maghiari, germani ş.a.). *Reşed.:* municipiul Râmnicu Vâlcea. *Oraşe:* Băile Govora, Băile Olăneşti, Brezoi, Călimăneşti, Drăgăşani (municipiu), Horezu, Ocnele Mari. *Comune:* 77. *Sate:* 564 (din care 14 aparţin oraşelor Brezoi şi Horezu). *Localit. componente ale oraşelor şi municipiilor:* 27.

Relief variat (c. 33% munţi, c. 45% dealuri piemontane, c. 20% dealuri şi depresiuni subcarpatice şi c. 2% lunci), marcat de pronunţate fragmentări, dispus în trepte de la N la S, sub forma unor fâşii orientate E–V, pe o diferenţă de nivel de 2 274 m (rezultată între vf. Ciortea de 2 426 m, alt. max. a jud. **V.**, şi lunca Oltului, aflată la 152 m alt. în aval de Drăgăşani). Diversitatea formelor de relief vâlcene se datorează prezenţei unor sectoare ale marilor unităţi fizico-geografice (Carpaţii Meridionali, Subcarpaţii Getici, Piem. Getic), care au o alcătuire

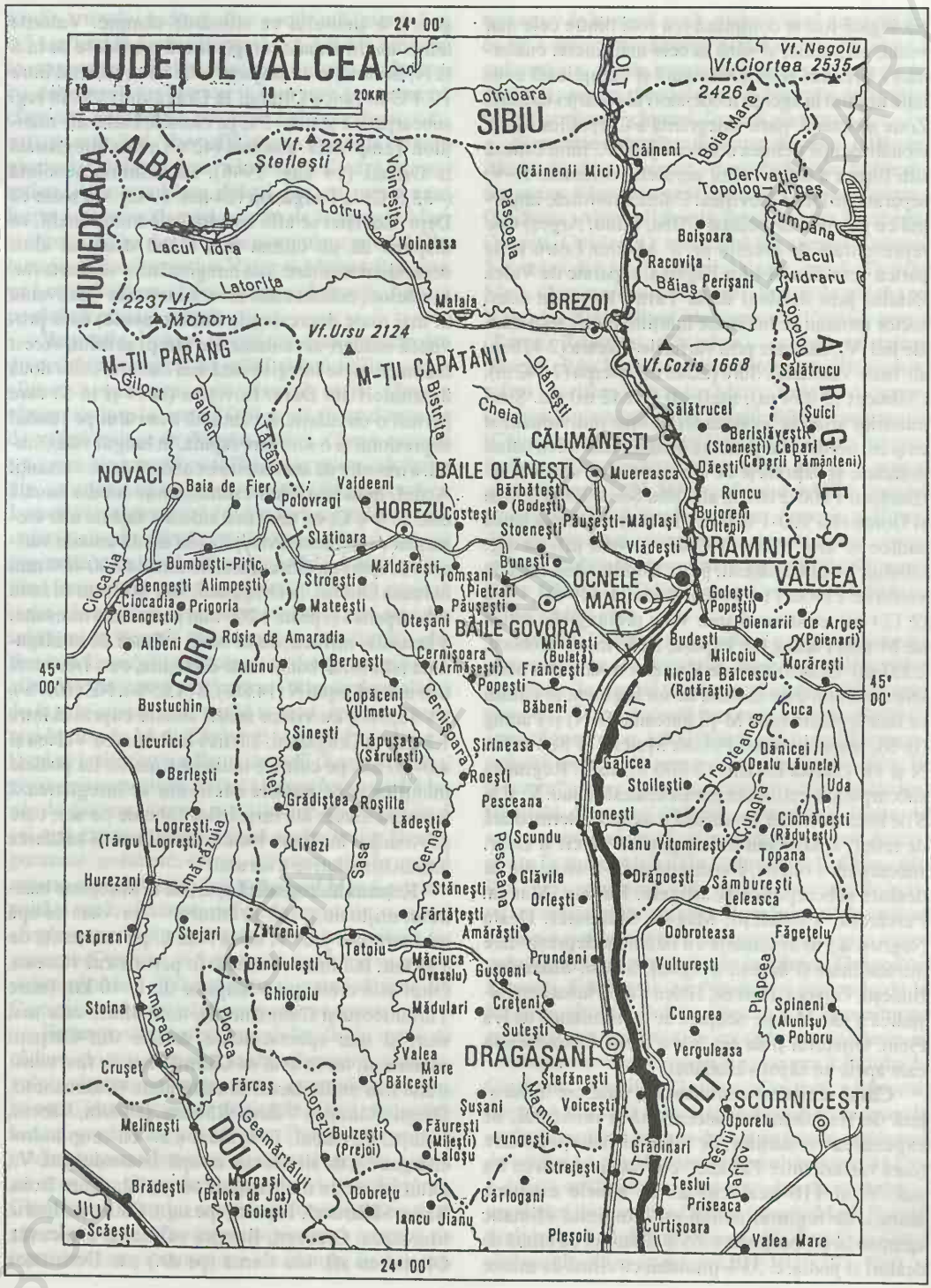
JUDEŢUL VÂLCEA
10 5 0 10 20KM
24° 00'
45° 00'
Vf. Negoiu
Vf. Ciortea 2535
2426
Lotrioara
SIBIU
OLT
Boia Mare
Călneni
(Călnenii Mici)
Derivaţie Topolog–Argeş
Cumpăna
Lacul Vidraru
Boişoara
Racoviţa
Băiaş
Perişani
Vf. Ştefleşti 2242
Voinesiţa
Păscoaia
Voineasa
Lotru
Lacul Vidra
Latoriţa
2237 Vf. Mohoru
Malaia
BREZOI
Vf. Ursu 2124
M-ţii PARÂNG
M-ţii CĂPĂŢÂNII
Vf. Cozia 1668
Sălătrucu
Sălătrucel
Şuici
Berislăveşti (Stoeneşti)
Căpari (Căparii Pământeni)
Dăeşti
Runcu
Bujoreni (Oltenţi)
Păuşeşti-Măglaşi
Vlădeşti
RÂMNICU VÂLCEA
CĂLIMĂNEŞTI
BĂILE OLĂNEŞTI
Muereasca
Bârbăteşti (Bodeşti)
Costeşti
Stoeneşti
HOREZU
Slătioara
Măldăreşti
Bunesti
Tomşani (Pietrari)
OCNELE MARI
Golesti (Popeşti)
Poienarii de Argeş (Poienari)
Budeşti
Milcoiu
Moraresti
Nicolae Bălcescu (Rotărăşti)
Cuca
Dănicei (Dealu Lăunele)
Uda
Ciomăgeşti (Rădutesti)
Topana
Sămbureşti
Leleasca
Făgeţelu
Spineni (Alunişu)
Poboru
Oporelu
SCORNICEŞTI
Teslui
Priseaca
Curtişoara
Valea Mare
Plaşoiu
Strejeşti
Grădinari
Lungeşti
Voiceşti
Mamu
Ştefăneşti
Şuşani
Făureşti (Milesti)
Laloşu
Bulzeşti (Prejoi)
Dobreţu
Cârlogani
Iancu Jianu
Murgaşi (Balota de Jos)
Goleşti
Brădeşti
Scăeşti
JIU
DOLJ
Geamărtălui
Horezu
Melineşti
Cruşeţ
Fărcaş
Stoina
Amaradia
Plosca
Ghioroiu
Dănciuleşti
Stejari
Căpreni
Zătreni
Tetoiu
Măciuca (Ovaselu)
Gusoeni
Prundeni
Mădulari
Creţeni
Suteşti
Valea Mare
DRĂGĂŞANI
Bălceşti
Vultureşti
Cungrea
Verguleasa
Plapcea
Galicea
Stoileşti
Trepteanca
Ioneşti
Olanu
Vitomireşti
Cungra
Drăgoeşti
Dobroteasa
Orleşti
Glăvile
Stăneşti
Fărtăţeşti
Amărăşti
Pesceana
Scundu
Roeşti
Şirineasa
Lăpuşata (Sărulesti)
Cernişoara
Cernişoara (Armăşeşti)
Francesti
Popeşti
Băbeni
Mihaesti (Buleta)
Copăceni (Ulmetu)
Berbeşti
Alunu
Roşia de Amaradia
Albeni
Bustuchin
Licurici
Berleşti
Sineşti
Grădiştea
Roşiile
Lădeşti
Livezi
Logreşti (Târgu Logreşti)
Hurezani
Amărăzuia
Oltet
Sasa
Cerna
GORJ
Ciocadia
Ciocadia (Bengeşti)
Bengeşti Alimpeşti
Bumbeşti-Piţic
Prigoria
Mateeşti
Stroeşti
Oteşani
BĂILE GOVORA
Păuşeşti
Vaideeni
Polovragi
Baia de Fier
NOVACI
Gilort
Gaiberi
Tarsia
Bistriţa
Cheia
Olăneşti
Lotrioara
Voineasa
Latoriţa
Malaia
Vf. Ursu 2124
Vf. Cozia 1668
Vf. Negoiu
Vf. Ciortea 2535
Vf. Ştefleşti 2242
Vf. Mohoru 2237
Lacul Vidra
Lacul Vidraru
Derivaţie Topolog–Argeş
Topolog
ARGEŞ
Cumpăna
Boia Mare
Călneni
(Călnenii Mici)
Racoviţa
Boişoara
Băiaş
Perişani
Voineasa
Lotru
Păscoaia
Voinesiţa
Ştefleşti
Latoriţa
Mohoru
Ursu
Gilort
Gaiberi
Tarsia
Bistriţa
Cheia
Olăneşti
Vaideeni
Polovragi
Baia de Fier
NOVACI
HOREZU
Costeşti
Bârbăteşti (Bodeşti)
Stoeneşti
Păuşeşti-Măglaşi
Slătioara
Măldăreşti
Bunesti
Tomşani (Pietrari)
Vlădeşti
RÂMNICU VÂLCEA
OCNELE MARI
Golesti (Popeşti)
Poienarii de Argeş (Poienari)
Budeşti
Milcoiu
Moraresti
Nicolae Bălcescu (Rotărăşti)
Cuca
Dănicei (Dealu Lăunele)
Uda
Ciomăgeşti (Rădutesti)
Topana
Sămbureşti
Leleasca
Făgeţelu
Spineni (Alunişu)
Poboru
Oporelu
SCORNICEŞTI
Teslui
Priseaca
Curtişoara
Valea Mare
Plaşoiu
Strejeşti
Grădinari
Lungeşti
Voiceşti
Mamu
Ştefăneşti
Şuşani
Făureşti (Milesti)
Laloşu
Bulzeşti (Prejoi)
Dobreţu
Cârlogani
Iancu Jianu
Murgaşi (Balota de Jos)
Goleşti
Brădeşti
Scăeşti
JIU
DOLJ
Geamărtălui
Horezu
Melineşti
Cruşeţ
Fărcaş
Stoina
Amaradia
Plosca
Ghioroiu
Dănciuleşti
Stejari
Căpreni
Zătreni
Tetoiu
Măciuca (Ovaselu)
Gusoeni
Prundeni
Mădulari
Creţeni
Suteşti
Valea Mare
DRĂGĂŞANI
Bălceşti
Vultureşti
Cungrea
Verguleasa
Plapcea
Galicea
Stoileşti
Trepteanca
Ioneşti
Olanu
Vitomireşti
Cungra
Drăgoeşti
Dobroteasa
Orleşti
Glăvile
Stăneşti
Fărtăţeşti
Amărăşti
Pesceana
Scundu
Roeşti
Şirineasa
Lăpuşata (Sărulesti)
Cernişoara
Cernişoara (Armăşeşti)
Francesti
Popeşti
Băbeni
Mihaesti (Buleta)
Copăceni (Ulmetu)
Berbeşti
Alunu
Roşia de Amaradia
Albeni
Bustuchin
Licurici
Berleşti
Sineşti
Grădiştea
Roşiile
Lădeşti
Livezi
Logreşti (Târgu Logreşti)
Hurezani
Amărăzuia
Oltet
Sasa
Cerna
GORJ
Ciocadia
Ciocadia (Bengeşti)
Bengeşti Alimpeşti
Bumbeşti-Piţic
Prigoria
Mateeşti
Stroeşti
Oteşani
BĂILE GOVORA
Păuşeşti

geologică foarte complexă (cu roci dintre cele mai vechi, cristaline, și până la cele mai tinere, cuaternare), precum și o îndelungată și complicată evoluție impusă la agenții modelatori ai scoarței terestre. Zona montană, parte integrantă a Carpaților Meridionali, ocupă treimea nordică a jud. V., fiind extinsă sub forma a două culmi paralele, orientate E–V, separate de Depr. Loviștea. Culmea nordică, împărțită cu județele învecinate (Alba, Sibiu, Argeș) este reprezentată de creasta pr. a M-ților Lotru și de partea vestică a M-ților Făgăraș, separate de Valea Oltului prin defileul de la Turnu Roșu. În acest sector montan se întâlnesc înălțimile cele mai mari ale jud. V., marcate prin vârfurile Ciortea (2 426 m, alt. max. vâlceană), Suru (2 283 m), Sterpu (2 142 m), Clăbucet (2 054 m), Șteflești (2 242 m) ș.a. Șirul munților aflați la S este la fel de bine individualizat ca și cel nordic, dar prezintă înălțimi mai mici, culmi domoale și suprafețe de eroziune bine conservate (Borăscu 1 800-2 000 m alt., Râu Șes 1 300-1 700 m și Gornovița 900-1 000 m). În cadrul acestei laturi sudice se află Masivul Cozia (1 668 m), pe stg. Oltului, M-ții Căpățânii, pe dr. Oltului, dominați de vârfurile Preota (1 954 m), Buila (1 849 m), Ursu (2 124 m), continuați spre V cu prelungirile estice ale M-ților Parâng (vf. Păpușa, 2 136 m, vf. Mohoru, 2 337 m). Extremitatea de V a celor două șiruri paralele de munți este închisă de un segment al culmii ce face legătura între M-ții Șureanu (în N) și Parâng (în S), respectiv între Poiana Muierii (1 888 m) în N și vf. Coasta lui Rus (2 306 m) în S. Regiunea subcarpatică, extinsă în partea centrală a jud. V. și la S de zona montană, reprezintă o treaptă intermediară de relief, aparținând Subcarpaților Vâlcii și Depr. subcarpatice oltene, constituită dintr-o asociație de dealuri subcarpatice (Cârligele, Robaia, Manga, Purcăretu, Vâlsănești, Măgura Slătioarei, Dealu Negru ș.a.) în alternanță cu bazinete depresionare intracolinare (Păușești-Măglași, Suseni-Smeurătu, Bunești, Govora, Horezu, Jiblea ș.a.). Partea central-sudică a jud. V. este ocupată de extremitatea de E a Piem. Oltețului și de cea NV a Piem. Cotmenei, în care apele au săpat văi adânci.

Clima temperat-continentală, puternic influențată de fragmentarea accentuată a reliefului, de expunerea versanților, de regimul radiației solare (care variază între 125 kcal./cm^2/an în partea de S a jud. V. și 110 kcal./cm^2/an în zonele montane înalte), de regimul eolian etc. Regimul climatic aparține în proporție de c. 65% ținutului cu climă de dealuri și podiș, c. 33% ținutului cu climă de munte și c. 2% ținutului cu climă de câmpie. Valorile temp. medii anuale înregistrează o scădere de la S la N, în funcție de etajarea reliefului, variind între 10,4°C în lunca Oltului, la Drăgășani, 9°C în reg. subcarpatică și sub –2°C pe crestele înalte ale munților. Temp. max. absolută (42°C) a fost înregistrată la Orlești (14 aug. 1946), iar minima absolută (–33,5°C) la Drăgășani (24 ian. 1942). Cu toate că Depr. Loviștei se află încadrată de munți înalți, ea dispune de un climat mai blând decât al altor depresiuni similare, aici înregistrându-se foarte rar, sau deloc, cunoscutele inversii termice (frecvente în mai toate depresiunile intramontane) care provoacă scăderi accentuate ale temp. aerului. Acest fenomen nu se înregistrează aici datorită celor două deschideri ale Depr. Loviștea (la N și la S) care permit o circulație accentuată a aerului pe fundul depresiunii și o scurgere rapidă, în lungul văii Oltului, a maselor de aer rece care coboară de pe versanți. Astfel, în această depresiune, temp. medie anuală este de 6-8°C, cu mult mai ridicată față de alte asemenea depresiuni. Precipitațiile medii anuale variază în raport cu altitudinea, însumând 500-600 mm în lunca Oltului, la Drăgășani, 700-800 mm în zona subcarpatică și peste 1 200 mm pe culmile montane. Vânturile, influențate în bună măsură de configurația reliefului, bat în toate direcțiile, cu o frecvență mai mare dinspre N (14,8%), S (13,5%), NE (10,8%), SV (8,6%), cu viteze medii anuale cuprinse între 1,2 m/s la Drăgășani, 2,0 m/s la Râmnicu Vâlcea și 4,0-7,0 m/s pe culmile muntoase înalte. La poalele munților și pe pantele dealurilor se înregistrează frecvent efecte ale mișcărilor föhnale de aer, care provoacă o încălzire locală, înseninare și scăderea umidității relative a aerului.

Rețeaua hidrografică aparține în întregime bazinului mijlociu și inf. al Oltului — pr. curs de apă care străbate jud. V. de la N la S, pe o distanță de 135 km, la limita sa estică. În perimetrul vâlcean, Oltul și-a croit, pe o lungime de c. 40 km (între Turnu Roșu și Călimănești), unul dintre cele mai mari și mai spectaculoase defilee din Carpații românești, iar în aval de Călimănești au fost construite mai multe lacuri de acumulare (Călimănești, Dăești, Râmnicu Vâlcea, Râureni, Govora, Băbeni, Ionești, Zăvideni, Drăgășani ș.a.) cu scop hidroenergetic și de alimentare cu apă. În arealul jud. V., Oltul primește numeroși afluenți, între care Boia, Băiaș, Sălătrucel, Topolog (pe stg.), Călinești, Lotru, Murească, Olănești, Bistrița vâlceană, Luncavăț, Oltețul cu afl. său Cerna (pe dr.) ș.a. Densitatea

medie a rețelei hidrografice oscilează între 0,5 și 0,7 km/km^2 în zona deluroasă și 1,1 și 1,4 km/km^2 în cea montană. Pe lângă rețeaua de ape curgătoare, cu debite relativ bogate și scurgere permanentă (fapt ce-i conferă un potențial hidroenergetic ridicat), pe terit. jud. V. se află câteva lacuri de origine glaciară (Câlcescu, Iezeru Latoriței, Cioara, Singuraticu, Zănoaga Mare, Găuri ș.a.) și numeroase lacuri antropice (lacurile sărate de la Ocnele Mari și Ocnița, salba de lacuri de acumulare pe râul Olt, lacurile hidroenergetice Vidra și Malaia-Brădișor pe Lotru, Galbenu și Petrimanu pe Latorița, Jidoaia pe râul cu același nume).

Vegetația, bogată și variată, corespunzătoare diversității formelor de relief și condițiilor pedoclimatice existente, este dispusă etajat. Zonele alpine, extinse la peste 2 000 m alt., sunt dominate de pajiști întinse de *Nardus stricta, Carex curvula* ș.a., care alternează cu tufărișurile pitice, alcătuite din smirdar sau bujor de munte (*Rhododendron kotschyi*), salcia pitică *(Salix herbacea, Salix reticulata*), coacăz *(Brukenthalia spiculifolia*) ș.a., iar vegetația subalpină coboară până la 1 800 m alt., fiind formată din pajiști cu părușcă *(Festuca supina),* iarba vântului *(Agrostis rupestris)* și mai ales din tufărișuri de jneapăn *(Pinus mugo),* smirdar *(Rhododendron kotschyi),* ienupăr pitic *(Juniperus sibirca),* afin *(Vaccinium myrtillus) ș.a.* Pădurile de molid și de fag, în amestec cu molid și brad, apar pe areale mai întinse în M-ții Căpățânii și M-ții Lotrului, iar local se întâlnesc și pâlcuri de zadă *(Larix decidua)* și exemplare solitare de tisă (*Taxus baccata*). Pădurile de foioase, situate sub 1 100 m alt., reprezintă cel mai extins domeniu, fiind alcătuite din făgetogorunete, gorunete, cerete, gârnițete etc. În cadrul acestui etaj, datorită climatului mai blând, se dezvoltă și unele elemente sudice de vegetație, ca nucul *(Juglans regia)* și mojdreanul *(Fraxinus ornus),* iar gorunul *(Quercus petraea)* urcă în alt. pe versanții sudici până la 1 300 m (cea mai mare înălțime din Carpații românești până unde ajunge acesta).

Fauna predominantă este alcătuită din specii de pădure, printre care urși, cerbi, căprioare, mistreți, vulpi, viezuri, veverițe, pârși, cocoșul de munte, ierunca, jderul de copac, jderul de piatră, pisici sălbatice, șopârla de munte etc. Printre elementele mediteraneene se remarcă scorpionul carpatic, vipera cu corn ș.a. Crestele alpine ale M-ților Făgăraș, Căpățânii și Lotrului reprezintă domeniul favorit al caprelor negre *(Rupicapra rupicapra),* ocrotite de lege, declarate monumente ale naturii, cu o densitate mare în această zonă, precum și al unor păsări ca fâsa alpină, brumărița, acvila de piatră, micrla gulerată ș.a. Apele repezi de munte sunt bogate în păstrăvi, iar în râurile mari și lacurile antropice trăiesc scobarul, cleanul, lipanul, mreana ș.a.

Resursele naturale: zăcăminte de petrol (Băbeni, Zătreni, Stoilești, Gușoeni, Alunu, Grădiștea, Mihăești, Șirineasa, Făurești), gaze naturale (Tetoiu, Zătreni, Grădiștea, Alunu, Băbeni), lignit (Alunu, Berbești, Cucești, Copăceni), mică albă (în arealul stațiunii Voineasa din M-ții Lotrului), sare gemă (Ocnele Mari, Ocnița), cuarț cu mineralizații de pirită (pe Valea lui Stan). Expl. de gnaisuri (Cozia), gresii (Turnu, Tomșani, Căciulata), calcare cristaline (Brezoi, Râu Vadului), gips (Stoenești, Păușești), tufuri dacitice (Ocnele Mari, Buleta, Goranu, Cetățuia), nisip cuarțos (Costești, Bărbătești), argile (Călimănești, Râmnicu Vâlcea), balast (Ionești, Robești, Râu Vadului). O bogăție aparte o reprezintă pădurile (291 269 ha, sf. anului 1996, locul 4 pe țară, după jud. Suceava, Caraș-Severin și Hunedoara) și izvoarele cu ape minerale sulfuroase, clorosodice, iodurate, bromurate etc. (Băile Govora, Băile Olănești, Călimănești, Costești, Căciulata, Ocnele Mari ș.a.).

Istoric. Descoperirile arheologice și analizele antropologice ale bogatului depozit fosilifer villafranchian (începutul Cuaternarului) de la Bugiulești (azi com. Tetoiu) atestă prezența unor hominizi în această zonă cu c. 1 000 000 de ani în urmă, cunoscuți sub numele de *paradolichopitecus* („oameni în formare"), care își procurau hrana din vânătoare. Uneltele din os și pietrele necioplite folosite de acești protohominizi, asemănătoare celor descoperite în sudul Africii (la Olduvai) și în China (Su Ku Tien), reprezintă cele mai vechi urme de activitate descoperite pe terit. României. Paleoliticul mijlociu și superior este bine reprezentat prin materialele găsite în așezările de la Olanu, Drăgoești, Bârsești, Căzănești, iar Neoliticul prin cele de la Râureni, Ocnița, Buleta, Govora ș.a. Epoca bronzului a fost identificată în arealele localit. Bunești, Vlădești, Govora, Costești ș.a., iar cea a fierului la Copăcelu, Ocnița, Govora, Costești, Râureni, Brezoi ș.a. Există nenumărate dovezi referitoare la evoluția civilizației geto-dacice pe aceste meleaguri de-a lungul a cinci secole de dezvoltare (sec. 4 î.Hr.-1 d.Hr.), edificatoare fiind complexele cetăților și așezărilor dacice de la Ocnița, Ocnele Mari, Roești, Stolniceni, Drăgășani, Râureni, Vaideeni ș.a. După războaiele daco-romane (101-102, 105-106) și

transformarea Daciei în provincie romană, aceste ținuturi au fost împânzite cu numeroase castre romane de-a lungul *Limesului alutan*, printre care *Pons Vetus* (azi Câineni), Arutela (Păușa), *Castra Traiana* (Sânbotin), *Buridava* (Ocnița), *Pons Aluti* (Ionești), *Rusidava* (Drăgășani) ș.a. Cercetările arheologice atestă locuirea neîntreruptă a acestor ținuturi și după retragerea administrației romane din Dacia (271/275), exemplificată prin nenumărate așezări daco-romane existente în sec. 4-10. În sec. 13, pe terit. actual al jud. V. au apărut primele grupări de populație și unele organizări teritoriale, menționate de un document din 1233 în care se vorbește despre Țara Loviștei de pe stânga Oltului, iar renumita *Diplomă a Cavalerilor Ioaniți*, din anul 1247, furnizează date prețioase cu privire la evoluția soc etății feudale românești din a doua jumătatea sec. 13, amintind de existența unei formațiuni politice (cnezat) conduse de Farcaș, alături de voivodatele lui Litovoi și Seneslau, precum și despre prezența în aceste zone ale nobililor *(majores terrae)* și țăranilor *(rustici)*. În procesul cristalizării și dezvoltării poporului român, un rol decisiv l-a avut lupta de la Posada (9-12 nov. 1330), în care oastea Țării Românești, condusă de domnul Basarab I, a învins-o pe cea a regelui ungur Carol I Robert de Anjou, suzeranul său, obținând astfel recunoașterea independenței Țării Românești. Din a doua jumătate a sec. 14 încep să fie amintite documentar o serie de localități vâlcene, printre care Râmnicu Vâlcea (1370), Ocnele Mari (1373), Călimănești (1386) ș.a., fiind folosit, totodată, și numele Vâlcea, într-un hrisov din 8 ian. 1392 al domnului Mircea cel Bătrân, în care se specifică faptul că Mânăstirea Cozia capătă de la domn albinăritul jud. Vâlcea. În sec. 14-17, documentele vremii menționează apariția și dezvoltarea pe terit. actual al jud. V. a peste 150 de localit. (Râmnicu Vâlcea, Ocnele Mari, Călimănești, Jiblea, Bogdănești, Govora, Horezu, Drăgășani ș.a.), unele dintre ele cu funcții culturale deosebite (Govora, Bistrița, Arnota, Horezu), legate de transcrierea și tipărirea cărților. La începutul sec. 18, la Râmnic s-a desfășurat o rodnică activitate tipografică, apărând mai multe cărți traduse și redactate de episcopii de aici (în special prin contribuția lui Antim Ivireanul), precum și o reprezentare grafică a jud. V., exemplificată printr-o stemă care înfățișa un țăran ținând un cal de căpăstru, lângă o fântână. În 1716, meleagurile vâlcene, împreună cu alte ținuturi ale Olteniei, au fost încorporate în hotarele Imperiului Habsburgic, o bună parte a acestor locuri fiind consemnate pe o hartă a acestei provincii, întocmită în 1722 de Fr. Schwantz, pe stema jud. V. fiind consemnat un copac, care simboliza marea întindere a pădurilor din cuprinsul acestuia. După două decenii de dominație habsburgică, în urma Păcii de la Belgrad (18 sept. 1739), Imperiul Austriac restituie Țării Românești întreaga Oltenie. În a doua jumătate a sec. 18 a fost adoptată o nouă stemă a jud. V., reprezentând un poștalion (ca urmare a redeschiderii drumului prin defileul Oltului pentru circulația transcarpatică), iar pe o serie de hărți ale acestui județ sunt trecute mai multe plaiuri (Loviștea, Hurez, Cozia), echivalente cu plășile de mai târziu. Istoria meleagurilor vâlcene este legată și de Revoluția lui Tudor Vladimirescu din 1821, când pandurii acestuia au venit din nenumărate localități ale jud. V. pentru încrâncenata luptă cu turcii la Drăgășani (29 mai 1821). Un moment important în desfășurarea evenimentelor anului revoluționar 1848 îl constituie activitatea taberei militare de voluntari, organizată la Râureni (2/14 aug.-25 sept./7 oct. 1848), condusă de generalul Gheorghe Magheru, care chema la luptă masele populare pentru „a ne apăra țara cu armele și a păstra sfintele drepturi ce păgânii vor să le hrăpească". La sf. lunii sept. 1848 (25 sept./7 oct. 1848), generalul Gheorghe Magheru decretează dizolvarea taberei de voluntari de la Râureni. În a doua jumătate a sec. 19, jud. V. continuă să apară conturat pe diferite hărți cu șapte ocoale denumite plaiuri sau plăși (Cozia, Hurez, Oltul, Ocolul, Olteț de Sus, Olteț de Jos, Otăsău), iar în 1882 apar unele modificări în delimitrea plășilor și se consemna că acesta era format din 10 plăși, 3 comune urbane și 163 comune rurale. Începutul sec. 20 a fost marcat de Răscoala țărănească din 1907, care a cuprins și terit. vâlcean timp de o săptămână (12-19 mart. 1907), și de conflagrația primului război mondial, ale căror lupte s-au purtat și pe aceste meleaguri (luptele din oct.-nov. 1916 de la Câineni pentru apărarea defileului Oltului). Perioada interbelică reprezintă un moment al împlinirilor democratice în mai toate domeniile vieții sociale. După instaurarea comunismului în România (1944), dezvoltarea jud. V. a fost încadrată în economia planificată impusă și condusă de partidul comunist timp de 45 de ani, până la prăbușirea acestuia în dec. 1989. Ca o modalitate de concentrare și coordonare planificată a tuturor activităților, regimul comunist a desființat (prin Legea nr. 5 din 8 sept. 1950) jud. V., care avea o supr. de 4 081 km^2,

6 plăși, 5 orașe și 563 sate (în anul 1938), terit. lui fiind inclus în regiunea Pitești (1950-1960) și apoi în regiunea Argeș (1960-1968). La 17 febr. 1968, prin Legea nr. 2, a fost reînființat jud. V. în limitele cunoscute și astăzi.

Economia actuală, aflată în plin proces de extindere, modernizare, restructurare și privatizare a întreprinderilor, de apariție și dezvoltare a unor noi societăți comerciale cu capital privat, de adaptare la economia concurențială de piață etc., se caracterizează printr-o industrie diversificată, o agricultură bazată tot mai mult pe proprietatea particulară, un comerț activ, precum și printr-o activitate turistică accentuată, de valorificare superioară a potențialului de care dispune.

Industria, amplasată în toate centrele urbane și în câteva așezări rurale, reprezintă ramura conducătoare a economiei jud. V., contribuind cu ponderi însemnate la realizarea producției județene și a țării, în special cu subramurile extractivă (petrol, gaze, cărbune, sare, mică albă etc.), chimică (Râmnicu Vâlcea, Govora, Ocnele Mari) și energiei electrice (salba hidrocentralelor de pe Olt, hidrocentrala Lotru-Ciunget ș.a.). Cele mai importante produse industriale vâlcene sunt: energia electrică, produse chimice (sodă caustică și calcinată, mase plastice, insecticide, rășini sintetice, policlorură de vinil ș.a.), utilaj chimic, motoare electrice, remorci pentru autoturisme (Râmnicu Vâlcea, Drăgășani, Ocnele Mari, Govora), mobilă, placaje, furnire, panel, plăci aglomerate din lemn/PAL ș.a. (Râmnicu Vâlcea, Câineni, Brezoi, Băbeni, Horezu, Bălcești, Jiblea), încălțăminte, talpă de cauciuc (Râmnicu Vâlcea, Drăgășani), confecții, tricotaje, țesături (Râmnicu Vâlcea, Horezu, Bălcești, Călimănești), preparate din carne și lapte, conserve de legume și fructe, compoturi, dulcețuri, băuturi alcoolice, vin, bere etc. (Râmnicu Vâlcea, Drăgășani, Horezu, Râureni, Tomșani, Băile Olănești, Băile Govora, Ocnele Mari, Fârtățești, Bălcești ș.a. O contribuție suplimentară o au meșteșugurile populare, cu îndelungată tradiție, în cadrul cărora se realizează vase ceramice (Horezu, Vlădești, Lungești, Slătioara), covoare populare oltenești, țesături, cusături, năframe (Horezu, Bunești, Bărbătești, Pietrari, Păulești), cojoace (Bărbătești, Vaideeni) ș.a.

Agricultura, cu un procent din ce în ce mai mare de privatizare, este profilată în special pe pomicultură și creșterea animalelor, ca urmare a predominării reliefului piemontan, deluros și de munte, care oferă condiții pedoclimatice optime desfășurării celor două activități tradiționale. La sf. anului 1996, fondul funciar al jud. V. includea 246 321 ha terenuri agricole (din care 204 746 ha, respectiv 83,1% în proprietate privată), 291 269 ha păduri (locul 4 pe țară, după jud. Suceava, Caraș-Severin și Hunedoara), 12 193 ha acoperite cu ape și bălți și 26 694 ha alte categorii de suprafețe. În același an, fondul terenurilor agricole (246 321 ha) era alcătuit din 86 197 ha suprafețe arabile (penultimul județ al țării, înaintea jud. Maramureș, cu cele mai mici suprafețe arabile), 109 153 ha pășuni, 30 220 ha fânețe naturale, 16 550 ha livezi și pepiniere pomicole (locul 3 pe țară, după jud. Argeș și Prahova) și 4 201 ha vii și pepiniere viticole. În 1996, terenurile arabile erau cultivate cu porumb (40 158 ha), plante de nutreț (27 920 ha), grâu și secară (6 377 ha, cea mai mică supr. din țară), ovăz, cartofi, legume (în luncile râurilor mari). Pomicultura, una dintre subramurile agricole cele mai importnte, cu vechi tradiții, are condiții optime de dezvoltare în zonele dealurilor subcarpatice și piemontane, formând bazine compacte în arealele localit. Horezu, Pietrari, Stoenești, Dobriceni, Călimănești, Băile Olănești, Bujoreni, Goranu, Zmeurătu ș.a. În 1996, jud. V. ocupa locul 2 pe țară la producția de fructe (83 471 tone), după jud. Argeș, cele mai mari cantități fiind obținute la prune (51 567 tone), mere (24 864 tone), nuci (2 974 tone, locul 1 pe țară), pere (1 816 tone) ș.a. Plantațiile de viță de vie ocupă suprafețe întinse pe pantele dealurilor din jurul localit. Drăgășani, Sâmburești, Ștefănești, Mitrofani, Zătreni, Bălcești ș.a. În 1996, producția totală de struguri (soiurile Sauvignon, Muscat-Ottonel, Fetească regală, Riesling, Pinot-gris ș.a.) a fost de 31 011 tone. Creșterea animalelor, subramură agricolă cu bogată și îndelungată tradiție în economia locală, este favorizată de existența unor întinse pășuni și fânețe naturale, la care se mai adaugă culturile plantelor de nutreț, de cereale ș.a. La începutul anului 1997, sectorul zootehnic cuprindea 95 000 capete bovine (din care 95,8% la particulari), 136 000 capete porcine (97,8% privatizat), 157 000 capete ovine (96,2% privatizat), 29 000 capete caprine și 8 000 capete cabaline (ambele în totalitate privatizate); avicultură (1 559 000 capete); apicultură (29 000 familii de albine).

Căile de comunicație. Din cauza reliefului accidentat, jud. V. dispune de o rețea feroviară cu extindere mică, compensată de una rutieră mult mai bine dezvoltată, cu posibilități de penetrare în cele mai îndepărtate locuri. Singura linie de c.f., neelectrifi-

cată, construită în perioada 1886-1902, care străbate partea de E a jud. **V.** de la N la S, prin defileul Oltului, pe o distanță de 164 km, pornește din Sibiu din magistrala feroviară centrală a țării (București—Brașov—Sibiu—Deva— Arad) și trece prin Podu Olt—Câineni—Călimănești—Râmnicu Vâlcea—Drăgășani—Piatra Olt—Caracal, făcând astfel aici joncțiunea cu magistrala feroviară sudică a țării (București—Roșiori de Vede—Caracal—Craiova—Drobeta-Turnu Severin—Timișoara). Din această linie pr. de c.f., cu ecartament normal, se desprind, spre **V.**, două tronsoane de c.f. cu ecartament îngust care pătrund în zonele montane și subcarpatice, respectiv spre Brezoi—Malaia—Voineasa și din Băbeni spre Viișoara—Tomșani—Horezu—Vaideeni. Densitatea rețelei feroviare este cu mult sub media pe țară, respectiv 28,4 km/1 000 km^2, față de 47,8 km/1 000 km^2. Rețeaua drumurilor publice, mai bine organizată și divers repartizată, măsura la sf. anului 1996, o lungime totală de 2 028 km (din care 573 km drumuri modernizate), cu o densitate superioară mediei pe țară, respectiv 35,2 km/100 km^2, față de 30,7 km/100 km^2. O importanță remarcabilă pentru transporturile rutiere o are segmentul șoselei naționale Râmnicu Vâlcea—Sibiu, prin defileul Oltului, parte integrantă a șoselei europene E 81 Halmeu—Satu Mare—Zalău—Cluj-Napoca—Turda—Alba Iulia—Sibiu—Râmnicu Vâlcea—Pitești—București—Giurgiu, care asigură legătura între sudul țării și partea centrală și de N a acesteia pe o rută mult mai scurtă și, totodată, printr-o zonă peisagistică de mare valoare turistică. Extremitatea de NV a jud. **V.** este traversată de șoseaua transalpină Novaci—Oașa—Sebeș.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, rețeaua unităților de învățământ și educație de pe terit. jud. **V.** cuprindea 378 grădinițe de copii, cu 13 576 copii înscriși și 751 educatori, 403 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 46 056 elevi și 3 380 cadre didactice, 26 licee, cu 16 648 elevi și 1 087 profesori, 16 școli profesionale, cu 5 046 elevi și 210 profesori, o universitate de stat („Constantin Brâncoveanu"), cu două facultăți, 1 303 studenți și 56 profesori și o universitate privată („Cozia"), cu o facultate, 1 280 studenți și 48 profesori. În aceeași perioadă, activitatea cultural-artistică era susținută de Teatrul de stat „Anton Pann" (f. 1990), Filarmonica de stat „Ion Dumitrescu" (înființată la 30 nov. 1995), 21 cinematografe, opt case de cultură, 77 cămine culturale, 237 biblioteci, cu 1 903 000 vol., numeroase muzee și colecții de artă, ansambluri folclorice, orchestre de muzică populară etc. Printre cele mai importante manifestări etno-folclorice se înscriu Festivalul folcloric al păstorilor din Carpați, „Învârtita dorului", la Vaideeni, Târgul de ceramică populară „Cocoșul de Horezu" de la Horezu, Festivalul folcloric internațional „Cântecele Oltului" de la Râmnicu Vâlcea ș.a. În 1996, activitatea sportivă se desfășura în cadrul celor 73 de cluburi și 127 secții sportive, cu 4 222 sportivi legitimați, 152 antrenori și 272 arbitri.

Ocrotirea sănătății. La sf. anului 1996, serviciile de sănătate erau deservite de opt spitale, cu 2 883 paturi (un pat de spital la 151 locuitori), 14 policlinici de stat, 129 dispensare, 68 farmacii (din care 38 privatizate), 52 de cabinete medicale particulare, 30 de cabinete stomatologice privatizate ș.a. În același an, personalul medical era format din 657 medici (un medic la 662 locuitori), 86 medici stomatologi (un medic stomatolog la 5 061 locuitori) și 2 582 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Prin poziția sa geografică în partea central-sudică a țării, pe una dintre cele mai frecventate și mai atractive rețele rutiere ale României (renumita vale a Oltului, cu defileul său de mare frumusețe peisagistică), jud. **V.** beneficiază de caracteristicile unei zone turistice complexe, cu un valoros potențial, în cadrul căreia se îmbină armonios formele variate de relief cu prezența numeroaselor obiective istorice, monahale, arhitectonice, balneoclimaterice, etnofolclorice etc., ceea ce face ca această regiune să fie mult frecventată de turiștii români și străini, aflați la odihnă sau în tranzit. Ținutul de munte, cu piesajul lui specific (creste ascuțite, cu multe puncte de belvedere, lacuri glaciare, pășuni împânzite de turme de oi, păduri răcoroase, ape repezi și limpezi, liniște, aer curat etc.), oferă o atractivitate turistică irezistibilă, conturată în special în zona văii superioare a Lotrului, în jurul lacului Vidra, în perimetrul stațiunii climaterice Voineasa, a rezervației forestiere Latorița (690 ha), M-ților Cozia, Vânturarița-Buila ș.a., care se încadrează într-o zonă cu profil turistic propriu-zis, de odihnă și recreere, sanatorial, pentru sporturi nautice și de iarnă etc. Frumoasa depresiune „Țara Loviștei" este leagănul multor vestigii romane și al primelor organizări teritoriale în sec. 13. Perimetrul subcarpatic, cu tot ansamblul peisagistic, caracteristic contactului dintre munți și dealuri, se conturează ca o regiune cu potențial turistic ridicat determinat de prezența unor renumite stațiuni balneoclimaterice (Băile Olănești, Băile Govora,

Costești ș.a.), a unor complexe monahale (Arnota, Bistrița, Mânăstirea dintr-un lemn, Hurez), integrate în circuitul național cu numele de Nordul Olteniei, centre de ceramică, de covoare, țesături și cusături populare (Horezu, Bărbătești, Slătioara, Vaideeni ș.a.), localități cu case vechi, între care se evidențiază culele de la Măldărești ș.a. Un loc aparte îl ocupă aria turistică a văii Oltului, cu un flux turistic de tranzit foarte accentuat, remarcabilă atât prin ineditul aspectului peisagistic, cât și prin prezența stațiunilor balneoclimaterice Călimănești–Căciulata, a complexelor monahale Cozia, Cornetu și Govora și mai ales de existența în această zonă a municipiului Râmnicu Vâlcea, reșed. jud. V., cu toate obiectivele lui turistice, un adevărat centru polarizator central. În apropiere de Râmnicu Vâlcea, în localit. componentă Fețeni, pe valea râului Stăncioi se află o interesantă rezervație geologică și geomorfologică, extinsă pe 12 ha, cunoscută sub numele de „Piramidele de pământ" de la Stăncioi. La sf. anului 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. V. era de 11 125 locuri (locul 3 pe țară, după jud. Constanța și Bihor), repartizate în 27 de hoteluri și moteluri, o cabană, patru campinguri, 63 vile, șase tabere pentru elevi, două pensiuni. În 1996, numărul turiștilor cazați în unitățile vâlcene fost de 229 000. Indicativ auto: *VL.*

Localităţile jud. Vâlcea

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. DRĂGĂȘANI	1. Valea Caselor 2. Zărneni 3. Zlătărei
2. RÂMNICU VÂLCEA	1. Arhanghel 2. Căzănești 3. Copăcelu 4. Dealu Malului 5. Goranu 6. Fețeni 7. Lespezi 8. Poenari 9. Priba 10. Râureni 11. Săliștea 12. Stolniceni 13. Troian

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Satele care aparțin orașului*
1. BĂILE GOVORA	1. Curăturile 2. Gătejești 3. Prajila	
2. BĂILE OLĂNEȘTI	1. Cheia 2. Comanca 3. Gurguiata 4. Livadia 5. Mosoroasa 6. Olănești 7. Pietrișu 8. Tisa	
3. BREZOI		1. Călinești 2. Corbu 3. Drăgănești 4. Golotreni 5. Păscoaia

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

6. Proieni
7. Valea lui Stan
8. Văratica

4. CĂLIMĂNEȘTI
1. Căciulata
2. Jiblea Nouă
3. Jiblea Veche
4. Păușa
5. Seaca

5. HOREZU
1. Ifrimești
2. Râmești
3. Romanii de Jos
4. Romanii de Sus
5. Tănăsești
6. Urșani

6. OCNELE MARI
1. Buda
2. Cosota
3. Făcăi
4. Gura Suhașului
5. Lunca
6. Ocnița
7. Slătioarele
8. Țeica

III. Comune	*Satele componente* (primul sat este reșed. com.)
1. ALUNU	1. **Alunu** 2. Bodești 3. Coltești 4. Igoiu 5. Ilaciu 6. Ocracu 7. Roșia
2. AMĂRĂȘTI	1. **Amărăști** 2. Mereșești 3. Nemoiu 4. Padina 5. Palanga 6. Teiul
3. BĂBENI	1. **Băbeni** 2. Bonciu 3. Capu Dealului 4. Pădureț 5. Români 6. Tătărani 7. Valea Marca
4. BĂLCEȘTI	1. **Bălcești** 2. Benești 3. Cârlogani 4. Chirculești 5. Gorunești 6. Irimești 7. Otetelișu 8. Preotești 9. Satu Poieni
5. BĂRBĂTEȘTI	1. **Bodești** 2. Bărbătești 3. Bârzești 4. Negrulești
6. BERBEȘTI	1. **Berbești** 2. Dămțeni 3. Dealu Alunis 4. Roșioara 5. Târgu Gângulești 6. Valea Mare
7. BERISLĂVEȘTI	1. **Stoenești** 2. Berislăvești 3. Brădișor 4. Dângești 5. Rădăcinești 6. Robaia 7. Scăueni
8. BOIȘOARA	1. **Boișoara** 2. Bumbuești 3. Găujani
9. BUDEȘTI	1. **Budești** 2. Barza 3. Bârsești 4. Bercioiu 5. Linia 6. Piscu Pietrei 7. Racovița 8. Ruda
10. BUJORENI	1. **Olteni** 2. Bogdănești 3. Bujoreni

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Gura Văii
5. Lunca
6. Malu Alb
7. Malu Vârtop

11. BUNEȘTI
1. **Bunești**
2. Coasta Mare
3. Firești
4. Râpănești
5. Teiușu
6. Titireci

12. CÂINENI
1. **Câinenii Mici**
2. Câinenii Mari
3. Greblești
4. Priloage
5. Râu Vadului
6. Robești

13. CERNIȘOARA
1. **Armășești**
2. Cernișoara
3. Groși
4. Mădulari
5. Modoia
6. Obârșia
7. Sărsănești

14. COPĂCENI
1. **Ulmetu**
2. Bălteni
3. Bondoci
4. Copăceni
5. Hotărasa
6. Vețelu

15. COSTEȘTI
1. **Costești**
2. Bistrița
3. Pietreni
4. Văratici

16. CREȚENI
1. **Crețeni**
2. Izvoru
3. Mrenești
4. Streminoasa

17. DĂEȘTI
1. **Dăești**
2. Băbuești
3. Fedeleșoiu
4. Sânbotin

18. DĂNICEI
1. **Dealu Lăunele**
2. Bădeni
3. Ceretu
4. Cireșul
5. Dealu Scheiului
6. Dobrești
7. Drăgulești
8. Glodu
9. Gura Crucilor
10. Lăunele de Jos
11. Linia pe Vale
12. Udrești
13. Valea Scheiului

19. DRĂGOEȘTI
1. **Drăgoești**
2. Buciumeni
3. Geamăna

20. FĂUREȘTI
1. **Milești**
2. Băbeni-Oltețu
3. Budești
4. Bungețani
5. Colelia
6. Diculești
7. Făurești
8. Găinești
9. Mărcușu

21. FÂRTĂȚEȘTI
1. **Fârtățești**
2. Afânata
3. Becșani
4. Cățetu
5. Cuci
6. Dăncăi
7. Dejoi
8. Dozești
9. Gârnicet
10. Giulești
11. Giuleștii de Sus
12. Măricești
13. Nisipi
14. Popești
15. Rusănești
16. Seciu
17. Stănculești
18. Șotani
19. Tanislavi
20. Valea Ursului

22. FRÂNCEȘTI
1. **Frânceşti**
2. Bălușoaia
3. Coșani
4. Dezrobiți
5. Genuneni
6. Mănăilești
7. Moșteni
8. Surpatele
9. Viișoara

23. GALICEA
1. **Galicea**
2. Bratia din Deal
3. Bratia din Vale
4. Cocoru
5. Cremenari
6. Dealu Mare

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2. Bălșoara
3. Bănțești
4. Dimulești
5. Iacovile
6. Mamu

39. MĂLDĂREȘTI
1. **Măldărești**
2. Măldărești de Jos
3. Roșoveni
4. Telechești

40. MIHĂEȘTI
1. **Buleta**
2. Arsanca
3. Bârsești
4. Govora
5. Gurișoara
6. Măgura
7. Mihăești
8. Munteni
9. Negreni
10. Rugetu
11. Scărișoara
12. Stupărei
13. Vulpuești

41. MILCOIU
1. **Milcoiu**
2. Căzănești
3. Ciutești
4. Izbășești
5. Șuricaru
6. Tepșenari

42. MUEREASCA
1. **Muereasca**
2. Andreiești
3. Frâncești-Coasta
4. Găvănești
5. Hotarele
6. Muereasca de Sus
7. Pripoara
8. Șuta

43. NICOLAE BĂLCESCU
1. **Rotărăști**
2. Bănești
3. Corbii din Vale
4. Dosu Râului
5. Gâltofani
6. Ginerica
7. Linia Hanului
8. Măzăraru
9. Mângureni
10. Pleșoiu
11. Popești
12. Predești
13. Schitu
14. Șerbăneasa
15. Tufanii
16. Valea Bălceasca
17. Valea Viei

44. OLANU
1. **Olanu**
2. Casa Veche
3. Cioboți
4. Drăgioiu
5. Nicolești
6. Stoicănești

45. ORLEȘTI
1. **Orlești**
2. Aurești
3. Procopoaia
4. Scaioși
5. Silea

46. OTEȘANI
1. **Oteșani**
2. Bogdănești
3. Cârstănești
4. Cucești
5. Sub Deal

47. PĂUȘEȘTI
1. **Păușești**
2. Barcanele
3. Buzdugan
4. Cernelele
5. Păușești-Otăsău
6. Șerbănești
7. Șolicești
8. Văleni

48. PĂUȘEȘTI-MĂGLAȘI
1. **Păușești-Măglași**
2. Coasta
3. Pietrari
4. Ulmețel
5. Valea Cheii
6. Vlăduceni

49. PERIȘANI
1. **Perișani**
2. Băiașu
3. Bratovești
4. Cucoiu
5. Mlăceni
6. Podeni
7. Poiana
8. Pripoare
9. Spinu
10. Surdoiu
11. Titești

50. PESCEANA
1. **Pesceana**
2. Cermegești
3. Lupoaia
4. Negraia
5. Roești
6. Ursoaia

51. PIETRARI
1. **Pietrari**
2. Pietrarii de Sus

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

7. Ostroveni
8. Teiu
9. Valea Râului

24. GHIOROIU
1. **Ghioroiu**
2. Căzănești
3. Herăști
4. Mierea
5. Poienari
6. Știrbești

25. GLĂVILE
1. **Glăvile**
2. Aninoasa
3. Jaroștea
4. Olteanca
5. Voiculeasa

26. GOLEȘTI
1. **Popești**
2. Aldești
3. Blidari
4. Coasta
5. Drăgănești
6. Gibești
7. Giurgiuveni
8. Opătești
9. Poenița
10. Tulei-Câmpeni
11. Vătășești

27. GRĂDIȘTEA
1. **Grădiștea**
2. Diaconești
3. Dobricea
4. Linia
5. Obislavu
6. Strâchinești
7. Turburea
8. Țuțuru
9. Valea Grădiștei

28. GUȘOENI
1. **Gușoeni**
2. Burdălești
3. Dealu Mare
4. Gușoianca
5. Măgureni
6. Spârleni

29. IONEȘTI
1. **Ionești**
2. Bucșani
3. Dealu Mare
4. Delureni
5. Fișcălia
6. Foteşti
7. Guguianca
8. Marcea
9. Prodănești

30. LALOȘU
1. **Laloșu**
2. Berbești
3. Ghindari
4. Mologești
5. Olteţani
6. Portărești

31. LĂDEȘTI
1. **Lădești**
2. Cermegești
3. Chiricești
4. Ciumagi
5. Dealu Corni
6. Găgeni
7. Măldărești
8. Olteanca
9. Păsculești
10. Popești

32. LĂPUȘATA
1. **Sărulești**
2. Berești
3. Broșteni
4. Mijați
5. Scorușu
6. Șerbănești
7. Zărnești

33. LIVEZI
1. **Livezi**
2. Părăușani
3. Pârâienii de Jos
4. Pârâienii de Mijloc
5. Pârâienii de Sus
6. Pleșoiu
7. Tina

34. LUNGEȘTI
1. **Lungești**
2. Carcadiești
3. Dumbrava
4. Fumureni
5. Gănțulei
6. Stănești-Lunca

35. MALAIA
1. **Malaia**
2. Ciungetu
3. Sălistea

36. MATEEȘTI
1. **Mateești**
2. Greci
3. Turcești

37. MĂCIUCA
1. **Oveselu**
2. Bocșa
3. Botorani
4. Ciocănari
5. Măciuceni
6. Măldărești
7. Popești
8. Ștefănești
9. Zăvoieni

38. MĂDULARI
1. **Mădulari**

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

52. POPEȘTI
1. **Popești**
2. Curtea
3. Dăești
4. Firijba
5. Meieni
6. Urși
7. Valea Caselor

53. PRUNDENI
1. **Prundeni**
2. Bărbuceni
3. Călina
4. Zăvideni

54. RACOVIȚA
1. **Racovița**
2. Balota
3. Blănoiu
4. Bradu-Clocotici
5. Copăceni
6. Gruiu Lupului
7. Tuțulești

55. ROEȘTI
1. **Roești**
2. Băiașa
3. Bâjenari
4. Bărbărigeni
5. Ciocâltei
6. Cueni
7. Frasina
8. Piscu Scoarței
9. Râpa Cărămizii
10. Saioci

56. ROȘIILE
1. **Roșiile**
2. Balaciu
3. Cherăști
4. Hotăroaia
5. Lupuiești
6. Păsărei
7. Pertești
8. Pleșești
9. Rățălești
10. Romanești
11. Zgubea

57. RUNCU
1. **Runcu**
2. Căligi
3. Gropeni
4. Snamăna
5. Surpați
6. Valea Babei
7. Vărateci

58. SĂLĂTRUCEL
1. **Sălătrucel**
2. Pătești
3. Seaca
4. Șerbănești

59. SCUNDU
1. **Scundu**
2. Avrămești
3. Blejani
4. Crângu

60. SINEȘTI
1. **Sinești**
2. Ciucheți
3. Dealu Bisericii
4. Mijlocu
5. Popești
6. Urzica

61. SLĂTIOARA
1. **Slătioara**
2. Coasta Cerbului
3. Gorunești
4. Milostea
5. Mogești
6. Rugetu

62. STĂNEȘTI
1. **Stănești**
2. Bărcănești
3. Cioponești
4. Cuculești
5. Gârnicetu
6. Linia Dealului
7. Suiești
8. Valea Lungă
9. Vârleni

63. STOENEȘTI
1. **Stoenești**
2. Bârlogu
3. Budurăști
4. Deleni
5. Dobriceni
6. Gruieri
7. Gruiu
8. Mogoșești
9. Neghinești
10. Piscu Mare
11. Popești
12. Suseni
13. Zmeurătu

64. STOILEȘTI
1. **Stoilești**
2. Balomireasa
3. Bârsoiu
4. Bulagei
5. Delureni
6. Geamăna
7. Ghiobești
8. Giuroiu
9. Izvoru Rece
10. Malu
11. Nețești
12. Obogeni
13. Stănești
14. Urși
15. Vlădulești

BCUIASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

65. STROEŞTI	1. **Stroeşti**
	2. Cireşu
	3. Dianu
	4. Obroceşti
	5. Pojogi-Cerna
66. SUTEŞTI	1. **Suteşti**
	2. Boroşeşti
	3. Cetăţeaua
	4. Izvoraşu
	5. Măzili
	6. Mitrofani
	7. Racu
	8. Verdea
67. ŞIRINEASA	1. **Şirineasa**
	2. Aricioaia
	3. Ciorăşti
	4. Slăviteşti
	5. Valea Alunişului
68. ŞTEFĂNEŞTI	1. **Ştefăneşti**
	2. Condoieşti
	3. Dobruşa
	4. Şerbăneşti
69. ŞUŞANI	1. **Şuşani**
	2. Râmeşti
	3. Sârbi
	4. Stoiculeşti
	5. Uşurei
70. TETOIU	1. **Tetoiu**
	2. Băroiu
	3. Budele
	4. Măneasa
	5. Nenciuleşti
	6. Popeşti
	7. Ţepeşti
71. TOMŞANI	1. **Tomşani**
	2. Bălţăţeni
	3. Bogdăneşti
	4. Chiceni
	5. Dumbrăveşti
	6. Foleştii de Jos
	7. Foleştii de Sus
	8. Mireşti
72. VAIDEENI	1. **Vaideeni**
	2. Cerna
	3. Cornet
	4. Izvoru Rece
	5. Mariţa
73. VALEA MARE	1. **Valea Mare**
	2. Bătăşani
	3. Delureni
	4. Drăganu
	5. Mărgineni
	6. Pietroasa
74. VLĂDEŞTI	1. **Vlădeşti**
	2. Fundătura
	3. Pleaşa
	4. Priporu
	5. Trundin
75. VOICEŞTI	1. **Voiceşti**
	2. Tighina
	3. Voiceştii din Vale
76. VOINEASA	1. **Voineasa**
	2. Valea Măceşului
	3. Voineşiţa
77. ZĂTRENI	1. **Zătreni**
	2. Butanu
	3. Ciorteşti
	4. Contea
	5. Dealu Glămeia
	6. Dealu Văleni
	7. Făureşti
	8. Găneşti
	9. Lăcusteni
	10. Lăcustenii de Jos
	11. Lăcustenii de Sus
	12. Mănicea
	13. Mecea
	14. Olteţu
	15. Săşcioara
	16. Stanomiru
	17. Valea Văleni
	18. Văleni
	19. Zătrenii de Sus

VÂLCELE 1. Lac de acumulare creat pe cursul mijlociu al Argeşului (dat în folosinţă în 1975), în arealul com. Merişani, jud. Argeş, ale cărui ape sunt folosite pentru hidrocentrala omonimă (11,5 MW). Vol.: 41,6 mil. m^3.

2. Com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în depresiunea cu acelaşi nume, la 640-690 m alt., la poalele de S ale M-ţilor Baraolt, pe pârâul Vâlcele, la 11 km V de municipiul Sfântu Gheorghe; 3 300 loc. (1 iul. 1997): 1 620 de sex masc. şi 1 680 fem. Reşed. com. este satul *Araci*. Expl. de gresii (în satul Ariuşd) şi de nisipuri metalurgice (în satul Araci). Centru de ţesături şi cusături populare (în satul Araci), renumit încă din sec. 17 pentru

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

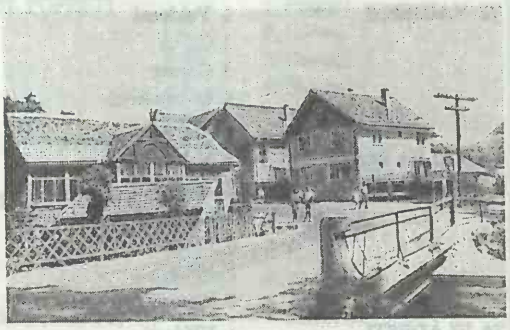

Aspect din comună
Vâlcele (2)
Pavilionul central

„cusături în ochi încrucișat". Satul Vâlcele, menționat documentar, prima oară, în 1786, este binecunoscut azi ca stațiune balneoclimaterică de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de depresiune intramontană, tonic, cu veri răcoroase (în iul. temp. medie este de 16,5°C) și ierni friguroase (în ian. media termică –4°), precipitații atmosferice moderate (700 mm anual) și izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, calcice, sodice, magneziene, feruginoase, hipotone. Stațiunea este recomandată pentru tratarea afecțiunilor cardiovasculare (hipertensiune arterială, arteriopatii periferice prin ateroscleroză, boala Raynaud, varice), a celor digestive (gastrite cronice hipoacide, constipație cronică), hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică necalculoasă sau calculoasă), a bolilor metabolice și de nutriție (diabet zaharat, sindrom hiperuricemic), a celor urinare, endocrine, respiratorii etc. Buvete pentru cură internă cu ape minerale. Sanatoriu balnear pentru copiii bolnavi de hepatită. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Stațiunea a găzduit (27 aug.-3 sept. 1875) un Congres internațional de balneologie, ocazie cu care s-a bătut și o medalie jubiliară. În satul Araci, menționat documentar în 1332 și 1786, se află o biserică (sec. 14) care conservă un amvon sculptat în piatră, în stil gotic, și fragmente de frescă originare. Pe terit. satului Ariușd au fost descoperite (1907-1913, 1973) vestigiile unei întinse așezări neolitice, caracteristice fazei de început a Culturii Cucuteni (mijlocul milen. 4-mijlocul milen. 3 î.Hr.), cu inventar arheologic bogat: unelte din silex, os, corn, cupru și aur, topoare și mai ales vase ceramice (fructiere, linguri, polonice, vase mari de provizii etc.) de culoare neagră, cenușie, roșie sau brună, în două culori, având o culoare de fond neagră sau brun-roșcată pe care sunt realizate motive ornamentale geometrice sau spiralo-meandrice de culoare albă, și în trei culori, în care predomină vasele de culoare roșie pe care sunt pictate motive ornamentale (în general spiralo-meandrice) cu alb, roșu sau negru. Plastica este reprezentată prin figurine zoomorfe și antropomorfe. Peste așezarea neolitică au fost identificate urme ale Culturii Glina III-Schneckenberg (sec. 18-16 î.Hr.) aparținând perioadei de început a Epocii bronzului. În satul Vâlcele se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Teodor", construită în anul 1843 pe locul uneia din lemn din 1804; în satul Araci există o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), cu modificări din anii 1659, 1894 și din sec. 20, iar în satul Ariușd, o biserică din sec. 16. Cod poștal: 4017.

3. Com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Câmpiei Boian, pe cursul inf. al râului Iminog și în zona de izvor a râului Călmățui; 2 834 loc. (1 iul. 1997): 1 376 de sex masc. și 1 458 fem. Conacul „Momiceanu" (1895), în satul Vâlcele. Cod poștal: 0859.

VÂLCELELE 1. Com. în jud. Buzău, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Râmnicului; 1 790 loc. (1 iul. 1997): 843 de sex masc. și 947 fem. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț etc. Satul Vâlcelele apare menționat documentar în 1846. Cod poștal: 5284.

2. Com. în jud. Călărași, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Câmpiei Bărăganului; 2 028 loc. (1 iul. 1997): 1 004 de sex masc. și 1 024 fem. Nod rutier. Culturi irigate de cereale, sfeclă de zahăr,

plante uleioase și de nutreț, leguminoase pentru boabe etc. În satul Floroaica se află o frumoasă pădure de foioase, căutată de turiști pentru recreere. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Crucea*, iar între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. V. a făcut parte din jud. Ialomița. Cod poștal: 8536.

VÂLCIU, braț navigabil al Dunării, în cursul ei inf., situat în partea de V a Insulei Mari a Brăilei, între Dunăre (la V) și brațul Măcin (la E). Lungime: 60 km. Se desprinde din apele Dunării și ale brațului Măcin în aval de com. Giurgeni, curgând paralel și în apropierea Dunării. Prin brațul V. se scurge c. 20% din apele fluviului.

VÂLSAN, râu, afl. stg. al Argeșului pe terit. com. Merișani (jud. Argeș); 76 km; supr. bazinului: 347 km^2. Izv. de pe versantul de S al M-ților Făgăraș, de sub vf. Moldoveanu, de la 2 310 m alt., curge predominant pe direcție N-S, drenând mai întâi versanții de S ai M-ților Făgăraș și Ghițu, pe o pantă accentuată și o vale foarte îngustă, după care traversează Muscelele și Dealurile Argeșului unde și-a creat sectoare de vale înguste ce alternează cu bazinete depresionare (Brădetu, Valea lui Maș, Costești-Vâlsan ș.a.). Debitul său multianual, în zona de vărsare, este de 22 m^3/s. Cursul superior al râului V. a fost captat într-un mic lac de derivație, creat în amonte de confl. cu pârâul Dobroneagu, din care apele sunt dirijate printr-un tunel spre lacul de acumulare Vidraru al hidrocentralei de pe râul Argeș. Pe cursul superior al râului V. a fost construită o hidrocentrală cu o putere instalată de 5 MW, dată în folosință în 1969. Afl. pr.: Dobroneagu, Robaia, Sobana, Toplița, Bunești. În cursul superior, între com. Mușetești și Brăduleț, pe o lungime de 17 km, valea Vâlsanului a fost declarată rezervație naturală faunistică, deoarece în apele sale trăia o specie endemică de pești (aspretele/*Romanichtys valsanicola*), descoperită aici în 1957. Reducerea catastrofală a debitului râului ca urmare a lucrărilor hidroenergetice și fenomenele de poluare au adus această specie în pragul dispariției.

VÂNĂTAREA LUI BUTEANU, vârf pe creasta pr. a M-ților Făgăraș, situat în partea de V a acestora, între vf. Moldoveanu (la E) și Negoiu (la V), dominând lacurile glaciare Bâlea și Capra și străjuind șoseaua transfăgărășeană. Alt.: 2 506 m.

VÂNĂTĂRILE PONORULUI, zonă calcaroasă în M-ții Trascău, în arealul com. Ponor, jud. Alba, în perimetrul căreia s-au produs mai multe prăbușiri ce au determinat formarea unor pereți verticali abrupți, care închid între ei o arie depresionară de c. 80 m adâncime, străbătută de trei pârâie (Valea Poienii, Valea Ponorului, Valea Seacă). După ce pârâiele se unesc într-un singur curs de apă, acesta pătrunde printr-un aven în peștera Dălbina, unde formează un curs subteran, cu cascade și marmite de eroziune, iar apoi reapare la zi sub numele de Valea Morilor.

VÂNĂTORI 1. Com. în jud. Galați, alcătuită din 3 sate, situată în SE Câmpiei Covurlui, pe dr. cursului inf. al râului Chineja și pe țărmul de V al lacului Brateș; 3 800 loc. (1 iul. 1997): 1 889 de sex masc. și 1 911 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Creșterea bovinelor. Complex avicol. Pescuit. Viticultură. Cod poștal: 6213.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în SE Pod. Sucevei, în zona Colinelor Dealu Mare-Hârlău, pe stg. râului Siretel; 4 617 loc. (1 iul. 1997): 2 352 de sex masc. și 2 265 fem. Satul Vânători a fost întemeiat în 1864 cu numele *Stolniceni-Ghițescu*, nume pe care l-a purtat până la 17 dec. 1964. Moară de cereale. Satul Hârtoape, atestat documentar în 1470, a fost (în sec. 19 și prima jumătate a sec. 20) un important centru de confecționare a cojoacelor și cheptarelor. Cod poștal: 5749.

3. Com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată în SE Câmpiei Blahniței, pe cursul inf. al râului Drincea; 4 680 loc. (1 iul. 1997): 2 268 de sex masc. și 3 412 fem. Culturi de cereale. Satul Vânători a fost întemeiat în 1891 prin împroprietărirea însurăților. Cod poștal: 1580.

4. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 5 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe cursul superior al râului Târnava Mare; 3 404 loc. (1 iul. 1997): 1 689 de sex masc. și 1 715 fem. Stație de c.f. (nod feroviar), în satul Vânători. Culturi de cereale, hamei, cartofi, legume ș.a. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Archita, atestat documentar în 1341, se află una dintre cele mai puternice și impozante cetăți țărănești din Transilvania, datând din sec. 15, cu dublă incintă străjuită de 7 turnuri de apărare de formă pătrată. În incinta cetății există o biserică evanghelică, inițial bazilică romanică (sec. 13), având nava centrală și corul supraînălțate la sf. sec. 15. În satul Vânători, menționat documentar, prima oară, în 1329, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu

hramul „Sfântul Gheorghe" (1801) și una din cărămidă (1902). Motel. Popas turistic. Cod poștal: 3662.

5. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 7 sate, situată în partea de N a Câmpiei Siretului Inferior, pe cursul inf. al râului Putna; 5 520 loc. (1 iul. 1997): 2 732 de sex masc. și 2 788 fem. Creșterea porcinelor. În satul Mirceștii Vechi se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi", ctitorie din sec. 18 a lui Constantin Mavrocordat. Cod poștal: 5319.

VÂNĂTORII MICI, com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 8 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe râul Neajlov, pe autostrada București—Pitești; 4 978 loc. (1 iul. 1997): 2 478 de sex masc. și 2 500 fem. Nod rutier. Expl. de petrol. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 a făcut parte din jud. Ilfov. Bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1827) și „Sfântul Gheorghe" (1850-1857), în satele Izvoru și Vânătorii Mici. În satul Izvoru (numit în trecut *Corbii Ciungi*) se află o rezervație naturală (5 ha), înființată la 5 iun. 1966, cu numeroase izvoare reci (11-12°C) care apar la baza terasei Neajlovului, care au contribuit la conservarea unor nevertebrate rare, de climă rece, cum sunt turbelariatul *Dugesia gonocephala*, ostracodul *Ilyodromus olivaceus* ș.a. Această rezervație constituie cel mai avansat punct de răspândire spre S a acestor nevertebrate. Cod poștal: 8158.

VÂNĂTORI-NEAMȚ, com. în jud. Neamț, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Subcarpaților Neamțului cu M-ții Stânișoarei, la poalele de S ale Culmii Pleșu, pe cursul mijlociu al râului Neamț (Ozana), la confl. cu Nemțișor; 8 778 loc. (1 iul. 1997): 4 608 de sex masc. și 4 170 fem. Fabrici de cherestea și de cărămidă. Muzeu memorial „Mihail Sadoveanu" (f. 1966) care cuprinde fotocopii după manuscrise, scrisori, ziare, precum și ediții *princeps* ale operei sadoveniene, cărți rare, mobilier ș.a. În arealul satului Vânători-Neamț au fost descoperite (1953) vestigiile unei așezări neolitice, aparținând Culturii Cucuteni (faza B), în care s-a găsit o figurină feminină, numită „Venus de la Vânători". Satul Vânători-Neamț apare menționat documentar, prima oară, la 25 ian. 1446, într-un act prin care Ștefan cel Mare dăruia logofătului Mihai satul Vânători, iar apoi la 25 apr. 1607, într-un act de danie către Mânăstirea Secu, semnat de Simion Movilă. În satul Mânăstirea Neamț se află mânăstirea cu același nume (de călugări), ctitorie din sec. 14 a domnului Petru I Mușat. Distrusă de incendiul din 1467, biserica mânăstirii a fost refăcută de domnul Ștefan cel Mare, dar cutremurul din 1471 a zdruncinat-o din temelii, provocându-i mari stricăciuni. Pe locul bisericii vechi, Ștefan cel Mare a construit o biserică nouă, de mari dimensiuni (40 m lungime și 23 m înălțimea turlei), cu hramul „Înălțarea Domnului", sfințită la 14 nov. 1497. Biserica mânăstirii este un monument de arhitectură ce încununează stilul moldovenesc al epocii lui Ștefan cel Mare, caracterizat prin armonia formelor arhitectonice și prin frumusețea decorației fațadelor (benzi de ceramică smălțuită, ancadramente de factură gotică la uși și ferestre, contraforturi ș.a.). Picturile murale interioare originare au fost afectate de frecventele incendii, fiind refăcute în anii 1671, 1696, 1862, fragmente de fresce originare păstrându-se în altar, în naos și camera mormintelor, iar în pridvor și pronaos picturile sunt din timpul domniei lui Petru Rareș. Ansamblul monahal a fost supus unor ample lucrări de restaurare în anii 1954-1961. În biserica mânăstirii se află mormântul lui Ștefan II, fiul lui Alexandru cel Bun și unchiul lui Ștefan cel Mare. În incinta complexului monastic se mai află trei paraclise cu hramurile „Buna Vestire" (sec. 16), „Sfântul Gheorghe" (1796, refăcut în 1826) și „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18, cu unele transformări din 1843), un turn-clopotniță (1497), numeroase chilii și turnuri de apărare. În Evul Mediu, Mânăstirea Neamț a fost un important focar de cultură și artă al Moldovei, în cadrul căreia funcționa o școală de caligrafi și miniaturiști (întemeiată la începutul sec. 15 de

Vânători-Neamț. Biserica „Înălțarea Domnului" a Mânăstirii Neamț

Gavriil Uric). În sec. 17, la această mânăstire au trăit și activat cronicarii Macarie și Eftimie, iar în sec. 18, Paisie Velicicovski. În 1808, Veniamin Costache a înființat aici o tipografie și un atelier de xilogravură. În prezent, aici funcționează o tipografie mitropolitană, ateliere de tâmplărie, fierărie ș.a., un seminar teologic al Arhiepiscopiei Iașului, o bibliotecă mânăstirească (c. 18 000 vol. și numeroase manuscrise, din care peste 200 sunt în limba slavonă, 80 în limba greacă și 150 în limba română, datând din sec. 14-19) și un muzeu de artă religioasă (obiecte de cult, icoane vechi etc.). În satul Mânăstirea Neamț se mai află schiturile „Vovidenia" (ctitorie din 1751 a episcopului Ioanichie al Romanului), „Pocrov" (cu o biserică din lemn datând din 1706), „Icoana", precum și bisericile cu hramurile „Sfântul Pantelimon" (1820, refăcută în 1843), „Sfântul Ioan Boguslavul" (1834), „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului și Sfântul Spiridon" (1849-1857) și biserica din lemn cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului" (1714). Pe terit. com. **V.-N.** se află și Mânăstirea Secu (de călugări), situată la poalele de NE ale M-ților Stânișoarei, pe malul râului Secu. Biserica mânăstirii, cu hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul", a fost zidită în perioada 7 iun.-5 oct. 1602 prin osârdia lui Nestor Ureche (mare vornic al Țării de Jos în timpul domniei lui Ieremia Movilă), tatăl cronicarului Grigore Ureche, pe locul unei biserici din lemn (construită în anii 1560-1564, de către vistiernicul Zosim), care până atunci se numea Schitul Zosim. În sec. 18, biserica a fost amplificată prin adăugarea unui pridvor, iar în toamna anului 1821 a fost incendiată de către turci pentru a-i extermina pe grecii eteriști care se baricadaseră în biserică. Refăcută după incendiu, între 1821 și 1825, bisericii i s-au adăugat (1850) un alt pridvor mai mic, un diaconicon și i s-a refăcut în întregime pictura murală interioară. Biserica este înconjurată de o puternică centură de ziduri, străjuită de turnuri de apărare la colțuri. În interiorul incintei mai există paraclisele cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1821-1824) și „Adormirea Maicii Domnului" (1844), iar în cimitir, o biserică având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1832). În încăperea mormintelor dintre pronaos și naos sunt înmormântați mitropolitul Varlaam, vornicul Nestor Ureche și soția acestuia din urmă, Mitrofana. Mânăstirea Secu are un interesant muzeu de artă religioasă (vase liturgice, o cruce din lemn de măslin, de la Athos, veșminte, broderii, covoare, manuscrise vechi, o evanghelie din 1664 etc.) și o valoroasă bibliotecă cu tipărituri vechi. Ansamblul monahal Secu a fost supus unor ample lucrări de restaurare în anii 1966-1976. În com. **V.-N.** există un popas turistic și o pădure seculară de stejar (*Quercus robur*), extinsă pe 70,6 ha, declarată rezervație forestieră. Alături de stejar mai vegetează carpenul (*Carpinus betulus*), fagul (*Fagus sylvatica*), jugastrul (*Acer campestre*) ș.a., numeroși arbuști (alun/*Corylus avellana*, păducel/*Crataegus monogyna*, corn/*Cornus mas* ș.a.) și variate specii de plante ierboase, ca limba șarpelui (*Ophioglossum vulgatum*), sânzienele de pădure (*Galium vernum*), lăcrămioarele (*Convallaria majalis*) etc. Cod poștal: 5684.

VÂNJULEȚ, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 2 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Blahniței cu Piem. Bălăciței, pe dr. râului Blahnița; 1 947 loc. (1 iul. 1997): 962 de sex masc. și 985 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi etc. Viticultură. Cod poștal: 1555.

VÂNJU MARE, oraș în jud. Mehedinți, situat în zona de contact a Câmpiei Blahniței cu Piem. Bălăciței, la 100 m alt., la 32 km SE de municipiul Drobeta-Turnu Severin; 7 248 loc. (1 iul. 1997): 3 577 de sex masc. și 3 671 fem. Supr.: 2,73 km^2; densitatea: 2 655 loc./km^2. Nod rutier. Fabrici de confecții bărbătești (cămăși), tricotaje, cherestea și produse alim. (preparate din lapte, panificație). Centru viticol. Piață agricolă. **Istoric.** În perimetrul actualului oraș au fost descoperite vestigii arheologice datând din Neolitic, Epoca fierului și din perioada dacică. Prima mențiune documentară refe-

Vânju Mare. Vedere generală

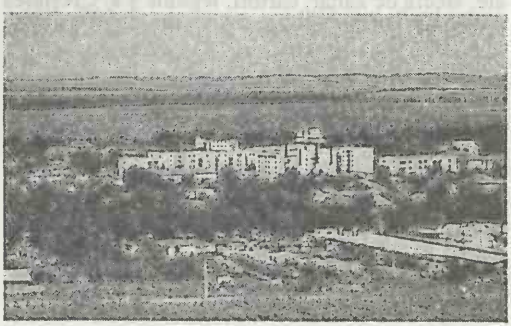

ritoare la localit. V.M. datează din 1772, iar la 17 febr. 1968 este declarat oraș. În prezent are în subordine ad-tivă 4 sate: Bucura, Nicolae Bălcescu, Orevița Mare, Traian. În arealul orașului (în extravilan) se află o pădure de agrement, cu o zonă de interes cinegetic. Rezervația naturală „Lunca Vânjului" — o pădure de luncă alcătuită din stejar, frasin, arțar tătăresc. În pătura ierbacee vegetează, printre altele, mărgăritarul (*Convallaria majalis*). Cod poștal: 1550.

VÂNTULUI, Peștera ~ → **Peștera Vântului.**

VÂRCIOROG 1. **Dealurile Vârciorogului,** zonă deluroasă în NE Dealurilor Pădurii Craiului (parte componentă a acestora), la contactul cu M-ții Pădurea Craiului. Sunt alcătuite din argile, marne argiloase și nisipoase, conglomerate, nisipuri loessoide și pietrișuri.

2. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată la poalele de NV ale M-ților Pădurea Craiului, în zona de contact cu Dealurile Vârciorogului; 2 497 loc. (1 iul. 1997): 1 262 de sex masc. și 1 235 fem. Expl. de bauxită. În satul Vârciorog, menționat documentar, prima oară, în 1492, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), bogat ornamentată cu decor sculptat; bisericile ortodoxe, din lemn, cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1737, pictată în 1808) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1759), în satele Surducel și Fâșca. Cod poștal: 3596.

VÂRCIOROVA, **Rezervația naturală ~ → Gura Văii (2).**

VÂRFU CÂMPULUI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în NE Pod. Sucevei, la poalele de SV al Dealului Bour, pe stg. văii superioare a Siretului; 3 492 loc. (1 iul. 1997): 1 679 de sex masc. și 1 813 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, cartofi, legume ș.a. Creșterea bovinelor. În satul Vârfu Câmpului se află biserica având hramul „Sfântul Dumitru", zidită în anii 1861-1863 din inițiativa principesei Aglaia Moruzi, iar în satul Ionășeni, un conac din 1890, azi școală. Cod poștal: 6854.

VÂRFU CU DOR, vârf în partea de S a masivului Bucegi, alcătuit din conglomerate, care străjuiește spre V orașul Sinaia. Alt.: 2 030 m. Acoperit cu pășuni alpine. Ușor accesibil pe poteci marcate, cu telecabina sau cu telescaunul (de la „Cota 1400" până la cabana Miorița și de acolo pe potecă). Are pante propice practicării sporturilor de iarnă. Obiectiv turistic. Punct de plecare către celelalte obiective turistice din M-ții Bucegi (către Peștera Ialomiței, vf. Omu, cabanele și hotelurile de pe platoul Bucegilor etc.).

VÂRFU LUI PĂTRU, vârf în partea centrală sudică a masivului Șureanu, reprezentând alt. max. a acestuia (2 130 m).

VÂRFU LUI STAN, vârf în partea centrală a M-ților Mehedinți, constituind alt. max. a acestora (1 466 m).

VÂRFU MARE, vârf în Munceii Vinților, constituind alt. max. a acestora (1 011 m).

VÂRFU MĂGURII, vârf în masivul deluros Măgura Odobeștilor, constituind alt. max. a acestuia (996 m) și cea mai înaltă cotă din Subcarpații Vrancei.

VÂRFU PAHARNICULUI → **Paharnicului.**

VÂRFU PIETRII → **Pietrii, Vârfu ~.**

VÂRFURAȘUL, **Peștera ~,** peșteră în M-ții Vlădeasa, săpată de pârâul Valea Seacă, situată la 1 240 m alt. Lungimea galeriilor: 2 420 m. Dezvoltată în calcarele tithonice metamorfozate, cristaline, peștera are forma literei U, larg deschis, străbătută de pârâul Valea Seacă. Prezintă un sistem de galerii îngemănate, bogate în concrețiuni, în cadrul cărora se evidențiază culoarea albă, intensă, a rocilor calcaroase. Cunoscută și sub numele de *Peștera cu gheață* datorită faptului că în interiorul ei se mențin formațiuni de gheață până în luna iulie, favorizate de prezența temp. scăzute (în medie 5°C).

VÂRFURI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 7 sate, situată în Subcarpații Ialomiței; 2 230 loc. (1 iul. 1997): 1 084 de sex masc. și 1 146 fem. Biserică vând dublu hram — „Duminica Tuturor Sfinților și Buna Vestire" (1862), în satul Vârfuri. Cod poștal: 0280.

VÂRFURILE, com. în jud. Arad, alcătuită din 8 sate, situată în Depr. Hălmagiu, la poalele de SE ale M-ților Codru-Moma, pe cursul superior al Crișului Alb; 3 502 loc. (1 iul. 1997): 1 716 de sex masc. și 1 786 fem. Stație de c.f. (în satul Vârfurile). Nod rutier. Expl. de andezit. Pomicultură (meri, pruni). Centru de confecționare a uneltelor din lemn (în satul Lazuri). În satul Avram Iancu are loc anual, în luna iunie, manifestarea etno-folclorică numită „Nedeia de la Tăcășele". Satul Vârfurile este atestat

documentar în 1390. Ruinele unei cetăți din sec. 16. Zonă de interes cinegetic (în satul Lazuri). Până în 1926, satul și com. V. s-au numit *Ciuci*. Bisericile din lemn cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (1751), „Sfinții Cosma și Damian (1784, cu iconostas pictat) și „Înălțarea Domnului" (1907), în satele Poiana, Vidra și Groși. Cod poștal: 2847.

VÂRFU ROȘU → **Roșu (2).**

VÂRGHIȘ, com. în jud. Covasna, alcătuită dintr-un sat, situată în NV Depr. Baraolt, la poalele de S ale M-ților Harghita și cele de NE ale M-ților Perșani, la 500 m alt., pe râul Vârghiș, la confl. cu pârâul Hăghimaș, la 50 km NV de municipiul Sfântu Gheorghe; 1 970 loc. (1 iul. 1997): 1 046 de sex masc. și 924 fem. Expl. de lignit, de calcare și serpentine. Fabrică de var. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Izv. cu ape minerale carbogazoase, feruginoase, bicarbonatate, calcice, magneziene, sodice, cu mineralizare ridiată (290 mg ‰), hipotone, folosite ca ape de masă, dar și pentru tratarea afecțiunilor hepato-biliare (dischinezie biliară, colecistită cronică, litiază biliară). Parc dendrologic, cu exemplare seculare de stejar, frasin, paltin, în mijlocul căruia se află castelul „Daniel" (sec. 16). Biserică din lemn cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1807), conac (1779) și numeroase case din sec. 19. Poiană cu narcise (3 ha) ocrotită de lege. Satul Vârghiș apare menționat documentar, prima oară, în 1334, cu numele *Sacerdos de Villa Wardach*. Cod poștal: 4026.

VÂRLEZI, com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Pod. Covurlui, pe stg. văii superioare a râului Suha; 2 175 loc. (1 iul. 1997): 1 093 de sex masc. și 1 082 fem. Nod rutier. Viticultură. În satul Vârlezi se află o biserică având dublu hram — „Sfinții Voievozi și Sfântul Ioan Botezătorul (ante 1809, restaurată în anii 1832-1833), iar în satul Crăiești, biserica ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1852). Cod poștal: 6269.

VÂRȘOLȚ, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 3 sate, situată în Depr. Șimleu, la poalele Măgurii Șimleului, pe cursul superior al râului Crasna, la confl. cu Colița; 2 525 loc. (1 iul. 1997): 1 282 de sex masc. și 1 243 fem. Nod rutier. Satul Vârșolț apare menționat documentar, prima oară, în 1341. În satul Recea, atestat documentar în 1326, se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu turn-clopotniță (ambele din 1754). Cod poștal: 4777.

VÂRTEȘCOIU, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Râmnicului cu Subcarpații Vrancei, la poalele de E-NE ale Dealului Deleanu, pe râul Milcov; 3 302 loc. (1 iul. 1997): 1 599 de sex masc. și 1 703 fem. Centru viticol (podgoriile Vârteșcoiu și Faraoanele, profilată pe soiul Muscat Ottonel). Pe terit. satului Vârteșcoiu au fost descoperite (1926, 1929) vestigiile unei așezări carpice, cu o necropolă de incinerație, datând din sec. 2-3, cu inventar sărac (cercei din argint în filigran, urne). Biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (1860), în satul Olteni. Cod poștal: 5333.

VÂRTOAPE, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe Râu Câinelui; 3 418 loc. (1 iul. 1997): 1 607 de sex masc. și 1 811 fem. Reșed. com. este satul *Vârtoapele de Sus*. Nod rutier. Haltă de c.f. (în satul Vârtoapele de Sus). Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, leguminoase pentru boabe etc. Cod poștal: 0684.

VÂRTOP 1. Ghețarul de la ~, peșteră situată în partea de S a M-ților Bihor, la 1 200 m alt., în arealul satului Casa de Piatră (com. Arieșeni, jud. Alba). Lungime: 300 m. Explorată prima oară în 1955. Este o peșteră fosilă, cu concrețiuni bogate, cu gheață perenă și cu mult grohotiș în sala de intrare. Din sala de intrare (75 m lărgime) pornește o galerie îngustă (30 cm diametru, 15 m lungime, 8 m diferență de nivel) care face legătura cu alte trei săli succesive (Sala Domului, Sala Minunilor, Sala Mare) în care se găsesc numeroase stalagmite (5 m înălțime), scurgeri parietale în formă de pagode, coloane, domuri, curgeri de calcit etc. Declarată monument al naturii (1957) și rezervație speologică (1969).

2. Com. în jud. Dolj, alcătuită dintr-un sat, situată în zona de contact a Câmpiei Desnățuiului cu Piem. Bălăciței, pe râul Baboia; 1 960 loc. (1 iul. 1997): 953 de sex masc. și 1 007 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț ș.a. Viticultură. Creșterea bovinelor. Satul Vârtop a luat ființă în anul 1700. Pe terit. com. au fost descoperite mai multe vestigii arheologice: o așezare și mai mulți tumuli datând din prima Epocă a fierului (c. 1 200-450/300 î.Hr.) în care s-au găsit vase mari de provizii, intens lustruite; un tezaur de argint (monede dacice, fibule) din perioada dacică; o fibulă digitată cu picior cu buton prosopomorf

(sec. 7 d.Hr.). Biserica având dublu hram — „Sfântul Nicolae și Sfinții Împărați Constantin și Elena", construită în 1805 prin strădania arnăutului Cârstea, zugrăvită în 1828 prin grija lui Constantin Brăiloiu, repictată în 1894 și restaurată în anii 1932-1934. Cod poștal: 1157.

VÂRTOPU, vârf în M-ții Făgăraș (2 499 m).

VÂRVORU DE JOS, com. în jud. Dolj, alcătuită din 8 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Desnățuiului, pe cursul inf. al râului Terpezița, la confl. cu râul Desnățui; 3 202 loc. (1 iul. 1997): 1 489 de sex masc. și 1 713 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Viticultură. Piscicultură (în lacul Fântânele). Până la 17 dec. 1964, satul și com. Vârvoru de Jos s-au numit *Ruptura*. În satul Ciutura se află o biserică de schit cu hramul „Sfinții Voievozi" (sf. sec. 16, cu pridvor adăugat în anii 1654-1658), ctitorie a marelui postelnic Istrate Leurdeanu, refăcută din temelii în perioada 1851-1852 prin strădania egumenului Dorotei, cu picturi murale interioare din 1853; bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (zidită în anii 1871-1875, pe locul unei biserici din lemn ce data din 1640) și „Sfinții Voievozi" (construită în 1891 pe locul uneia din lemn din 1750), în satele Vârvor și Gabru. Cod poștal: 1152.

VECHEL → **Vețel.**

VEDEA 1. Râu în partea de S a României, afl. stg. al Dunării pe terit. com. Pietroșani (jud. Teleorman); 215 km; supr. bazinului: 5 450 km^2. Izv. din zona de N a Platformei Cotmeana, de la 435 m alt., din arealul com. Morărești (jud. Argeș) și se încadrează pe o direcție generală de curgere NV-SE, străbătând mai întâi pe direcție N–S (iar în aval de com. Spineni se îndreaptă spre SE), Platforma Cotmeana, în cadrul căreia formează o vale adâncă, cu pante accentuate (în medie 4-10‰), apoi drenează câmpiile Boian, Găvanu-Burdea și Burnas, unde panta scade sub 1‰ și cursul devine leneș și foarte meandrat. Bazinul său are o formă dendritică și o puternică asimetrie spre stg. Debitul mediu multianual al râului V. este de 13,6 m^3/s în zona de vărsare. În perioadele de secetă îndelungată, râul tinde să seace. Afl. pr.: Plapcea, Dorofei, Bratcov, Vedița, Cotmeana, Burdea, Râu Câinelui, Teleorman.

2. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 19 sate, situată în SE Platformei Cotmeana; 4 118 loc. (1 iul. 1997): 1 918 de sex masc. și 2 200 fem. Nod rutier. Expl. de petrol (în satele Vedea și Vața). Reparații de utilaj petrolier. Prelucr. lemnului. Produse alim. Pomicultură (meri, pruni). Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Gura Boului*. Cod poștal: 0383.

3. Com. în jud. Giurgiu, alcătuită din 2 sate, situată în SV Câmpiei Burnas, pe stg. văii Dunării și pe pârâul Pasărea, la granița cu Bulgaria; 6 132 loc. (1 iul. 1997): 3 087 de sex masc. și 3 045 fem. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, legume etc. Centru viticol și de vinificație. Pescuit. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Arsache*. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981, com. V. a făcut parte din jud. Ilfov. Biserica având hramul „Sfântul Pantelimon" (1863) și conacul Arsache (sec. 19), în satul Vedea; biserica având dublu hram — „Sfântul Ioan Botezătorul și Sfânta Treime" (1880), în satul Malu. Cod poștal: 8388.

4. Com. în jud. Teleorman, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursul inf. al râului Burdea; 3 435 loc. (1 iul. 1997): 1 689 de sex masc. și 1 746 fem. Culturi de cereale, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, plante de nutreț, legume etc. Viticultură. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Goala*. Pe terit. satului Dulceanca au fost descoperite (1963-1964, 1966-1967) vestigiile unei așezări (sec. 3 d.Hr.) peste care s-au suprapus o așezare din sec. 6, aparținând Culturii Ipotești-Cândești și o așezare cu locuințe de supr. datând din sec. 14. În satul Coșoteni se află biserica ce poartă hramul „Sfântul Dumitru" a fostei Mânăstiri Țigănia (sau Drăgănești), ctitorie din 1647 a domnului Matei Basarab, așa cum reiese din pisania în limba română scrisă cu litere chirilice. Construcțiile anexe sunt în ruină. Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1831, reparată în 1879 și căzută în ruină după anul 1909) și „Sfântul Pantelimon" (1845, cu picturi murale interioare realizate de Gheorghe Tattarescu), iar satele Albești și Vedea. Cod poștal: 0689.

VELA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 8 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Desnățuiului cu Piem. Bălăciței, pe interfluviul Desnățui-Terpezița; 2 184 loc. (1 iul. 1997): 1 043 de sex masc. și 1 141 fem. Satul Bucovicior apare menționat documentar, prima oară, în 1535, iar satul Gubaucea, în perioada 1568-1577. Bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1832) și „Sfinții

Voievozi" (1848), în satele Ştiubei şi Vela. Bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1737, reconstruită în 1864), „Sfântul Nicolae" (1835) şi „Sfântul Gheorghe" (ante 1845, refăcută în 1911), în satele Ştiubei, Bucovicior şi Gubaucea. Cod poştal: 1155.

VELENŢA → Oradea (3).

VENUS, staţiune balneoclimaterică estivală, de interes general, situată în extremitatea de SE a României (jud. Constanţa), pe ţărmul Mării Negre, la 3-20 m alt., la 3 km N de municipiul Mangalia, de care aparţine administrativ, şi la 41 km S de municipiul Constanţa. Climat de litoral maritim, cu veri călduroase (în iul. temp. medii peste 22°C) şi mai mult senine (în medie 25-28 zile însorite pe lună, cu durata de strălucire a Soarelui de 10-12 ore pe zi) şi cu ierni blânde (în ian. temp. medii de 0°C). Temp. medie anuală este de 11,2°C, iar precipitaţiile atmosferice însumează c. 400 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul maritim, excitant-solicitant, bogat în aerosoli salini şi apa Mării Negre clorurată, sulfatată, sodică, magneziană, hipotonă (mineralizare 15,5 ‰), staţiunea fiind recomandată atât pentru persoanele sănătoase care pot beneficia de cură heliomarină în timpul vacanţelor de vară, cât şi pentru tratamentul unor afecţiuni reumatismale degenerative, posttraumatice, al unor stări de anemie secundară, de debilitate, decalcefieri, rahitism, al unor boli dermatologice, endocrine, ginecologice etc. Staţiunea beneficiază de o plajă naturală mare (extinsă pe circa 1,2 km lungime, între staţiunile Venus şi Saturn, şi 200 m lăţime), cu nisip fin, pentru helioterapie şi talazoterapie, unde apar şi izvoare minerale sulfuroase hipotermale, captate sub formă de duşuri. Venus este o staţiune nouă (intrată în nomenclatorul staţiunilor balneare în anul 1972), intimă şi elegantă, care excelează prin frumuseţea şi varietatea stilurilor arhitectonice ale hotelurilor şi vilelor, cât şi prin confortul sporit al acestora. O caracteristică deosebită a staţiunii o constituie faptul că majoritatea hotelurilor cu cinci etaje poartă nume de fete (Anca, Brânduşa, Corina, Dana, Felicia, Irina, Raluca, Rodica, Silvia etc.) dominate de patru hoteluri turn (Vulturul, Pajura, Cocorul, Egreta). Staţiunea mai dispune de un camping, de numeroase restaurante, cofetării, braserii, baruri de zi şi de noapte, cinematograf în aer liber, grădini de vară, terenuri de sport şi de minigolf, discoteci, parc distractiv etc. În marginea de S a staţiunii există un pavilion amenajat pentru ungeri cu nămol sapropelic şi băi sulfuroase şi, tot în această parte, în apropierea staţiunii există o herghelie de cai. Variate posibilităţi de distracţii, agrement şi de petrecere a timpului liber: practicarea sporturilor nautice (yahting, wind-surfing, iole ş.a.), efectuarea unor excursii interne (turul staţiunilor litoralului românesc, plimbări cu vaporul pe Marea Neagră sau pe canalul Dunăre-Marea Neagră, deplasări în Delta Dunării, la Cetatea Histria, la Podgoria Murfatlar etc.) sau externe (turul staţiunilor litoralului bulgăresc al Mării Negre — Balcic, Albena, Nisipurile de Aur, Varna), practicarea hipismului etc. Cod poştal: 8724.

Venus. Vedere generală

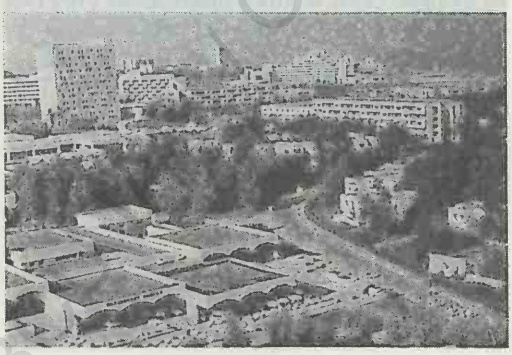

VERBIA → Corlăteni.

VERBICIOARA → Verbiţa.

VERBIŢA, com. în jud. Dolj, alcătuită din 2 sate, situată în SE Piem. Bălăciţei, la izv. râului Baboia; 1 558 loc. (1 iul. 1997): 781 de sex masc. şi 777 fem. Viticultură. Heleşteu. Muzeu de istorie (în satul Verbiţa). Pe terit. satului Verbiţa au fost descoperite (1950-1951) urmele unei aşezări neolitice, aparţinând Culturii Criş (milen. 5 î.Hr.), cu bordeie, ceramică specifică acestei culturi şi podoabe (verigi din aur), peste care s-au suprapus o necropolă din perioada de trecere de la Neolitic la Epoca bronzului, apoi o aşezare din prima Epocă a fierului, aparţinând Culturii Basarabi (sec. 9-6 î.Hr.), urmată de o aşezare de bordeie a populaţiei locale dacoromane (sec. 3-4). Săpăturile arheologice efectuate în anii 1949-1957, în arealul satului Verbicioara, au scos la iveală urmele unei aşezări cu mai multe niveluri de locuire, caracteristice fiind însă cele din

Epoca bronzului mijlociu (datând din sec. 16-13 î.Hr.), cu o identitate bine definită și o arie largă de răspândire, cuprinzând Oltenia, Banatul și NV Bulgariei, fapt ce a determinat pe specialiști să o considere o cultură de sine stătătoare, atribuindu-i numele de *Cultura Verbicioara*. Reprezentativ pentru această cultură sunt locuințele de suprafață, care evoluează către genul colibelor ciobănești, și vasele ceramice de diferite tipuri (vasul clepsidră, vasul cu etaj, cupe cu picior, străchini, castroane și în special cești sferice cu toarte supraînălțate, cu butoni cilindrici sau în formă de cap de pasăre) decorate geometric, cu motive radiare, gravate fin și încrustate cu alb. Plastica este reprezentată prin figurine feminine din lut ars. Cronologic, Cultura Verbicioara se suprapune peste Culturile Criș-Starcevo, Vinča, Sălcuța, Coțofeni și Glina și se continuă cu prima Epocă a fierului, străpunse de morminte de înhumație ale unui cimitir românesc din sec. 13. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1881), în satul Verbița, și bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (1845) și „Sfântul Nicolae" (1845), în satul Verbicioara. Cod poștal: 1162.

VEREȘTI, com. în jud. Suceava, alătuită din 4 sate, situată la marginea de SE a Pod. Dragomirnei, în zona de interferență a culoarului Siretului cu cel al Sucevei, în luncile și pe terasele de pe stg. râului Suceava și de pe dr. Siretului; 6 943 loc. (1 iul. 1997): 3 491 de sex masc. și 3 452 fem. Nod feroviar (stația de c.f. a fost inaugurată la 15 dec. 1869) și rutier. Expl. de balast. Topitorie de in și cânepă. Culturi de cereale, in, cânepă, legume, sfeclă de zahăr ș.a. Creșterea porcinelor. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1650), „Buna Vestire" (1714-1715), cu ziduri de apărare, „Sfântul Nicolae" (1823-1825, reparată în anii 1845, 1870 și 1886) și „Sfânta Treime" (1829, reparată în 1887), în satele Cândești, Vernești, Bursuceni și Corocăiești. Cod poștal: 5817.

VERGULEASA, com. în jud. Olt, alcătuită din 7 sate, situată în SV Piem. Cotmeana, pe stg. văii inf. a Oltului și pe malul de NE al lacului de acumulare Strejești; 3 410 loc. (1 iul. 1997): 1 675 de sex masc. și 1 735 fem. Nod rutier. Expl. de petrol. Creșterea porcinelor. Bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1608, cu pridvor adăugat în 1836) și „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1808), în satele Dumitrești și Verguleasa; bisericile din lemn, cu același hram — „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului", în satele Căzănești (1889) și Poganu (sf. sec. 19). Cod poștal: 0524.

VERMEȘ, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Dealurilor Pogănișului cu Câmpia Bârzavei, pe râul Pogăniș; 1 737 loc. (1 iul. 1997): 810 de sex masc. și 927 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante de nutreț, cartofi etc. Satul Vermeș apare menționat documentar, prima oară, în 1369. Cod poștal: 1738.

VERNEȘTI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 10 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Buzăului cu Subcarpații Buzăului, la poalele de NE ale Dealului Istrița, cele de E ale Dealului Ciolanu și cele de SV ale Dealurilor Pâclelor și Blăjani, pe râurile Nișcov și Buzău; 7 949 loc. (1 iul. 1997): 3 872 de sex masc. și 4 077 fem. Stație (în satul Vernești) și haltă de c.f. (în satul Cândești). Nod rutier. Expl. de argilă. Hidrocentrală (11,8 MW), în satul Cândești, intrată în funcțiune în 1989. Fabrici de cărămidă și de cherestea. Viticultură. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Satul Vernești apare menționat documentar, prima oară, în 1530. Satul Brădeanca s-a autodesființat în 1990 prin depopulare, locuitorii lui stabilindu-se în alte localități. Biserica având hramul „Buna Vestire" (1714-1715), în satul Vernești și biserica din lemn cu hramul „Sfântului Pantelimon"-Ciobănoaia (c. 1700), în satul Zorești. Cod poștal: 5119.

VETIȘ, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 3 sate, situată în partea de V a Câmpiei Someșului, pe stg. cursului inf. al râului Someș, la granița cu Ungaria; 4 482 loc. (1 iul. 1997): 2 251 de sex masc. și 2 231 fem. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, cartofi, legume etc. În satul Vetiș, menționat documentar, prima oară, în 1238 cu numele *Vetis*, se află o biserică din 1460 (azi biserică reformată). Cod poștal: 3986.

VETRIȘOAIA, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 2 sate, situată în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului, pe râul Sărata, la granița cu Rep. Moldova; 3 606 loc. (1 iul. 1997): 1 809 de sex masc. și 1 797 fem. Viticultură. Creșterea ovinelor. Biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (sec. 18-19), în satul Vetrișoaia. Cod poștal: 6580.

VEȚA, Canalul ~ → Niraj (2).

VEȚCA, com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Pod. Târnavelor, pe râul

Vețca; 847 loc. (1 iul. 1997): 410 de sex masc. și 437 fem. Culturi de cereale, cartofi, hamei ș.a. Satul Vețca apare menționat documentar, prima oară, în 1319. Biserică romano-catolică (1741), fortificată, în satul Vețca. Cod poștal: 3277.

VEȚEL, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 10 sate, situată la poalele de NE ale M-ților Poiana Ruscăi, pe stg. văii Mureșului, la 11 km NV de municipiul Deva; 2 872 loc. (1 iul. 1997): 1 444 de sex masc. și 1 428 fem. Stație (în satul Mintia) și haltă de c.f. (în satul Vețel). Expl. de minereuri complexe (galenă, blendă, pirită), în satul Muncelu Mic. În satul Mintia se află o centrală electrică și de termoficare (860 MW), intrată în funcțiune în 1969 și o hidrocentrală (1,4 MW), dată în folosință în 1969. Centru de prelucrare artistică a lemnului (în satul Muncelu Mare) și de cusături și țesături populare (în satele Leșnic și Muncelu Mare). Pe terit. satului Vețel, cunoscut în Antichitate sub numele de *Micia* și menționat documentar, prima oară, în 1371, cu numele *Vechel,* au fost descoperite (1847, 1880-1892, 1929-1930, 1935, 1939, 1947-1948, 1967 și după această dată) vestigiile unui mare (360 x 180 m) și puternic castru roman, cu o primă fază de pământ și refăcut din piatră în jurul anului 157 d.Hr. (în vremea împăratului Antoninus Pius) când a fost întărit cu turnuri de apărare la colțuri. Aici și-a avut sediul, pe toată durata cât Dacia a fost provincie romană, *Cohors II Flavia Commagenorum* alături de care au mai existat și alte unități militare romane. În jurul castrului s-a dezvoltat (sec. 2-4) o importantă așezare civilă cu statut de *pagus* (așezare rurală risipită), dar cu caracter urban, care aparținea din punct de vedere ad-tiv de capitala Daciei — Ulpia Traiana Sarmizegetusa — așa după cum reiese dintr-o inscripție (*pagus Miciensis*). În cadrul acestui mare centru civil, cu important rol comercial, meșteșugăresc și vamal, au fost identificate vestigiile mai multor edificii publice, temple (templul lui Iupiter Erapolitanus), un amfiteatru, băi publice, ateliere, locuințe, portul pe malul Mureșului și o mare necropolă, în arealul căreia s-au găsit monumente funerare (edicule și mausolee), stele funerare, statui, lei funerari, medalioane, peste 120 de inscripții etc., fapt ce atestă prosperitatea așezării. În satul Leșnic se află biserica ce poartă hramul „Sfântul Nicolae", de tip biserica-sală, ctitorie din jurul anului 1400 a cneazului Dobre Românul, cu valoroase picturi murale de epocă, multe dintre ele cu subiecte referitoare la luptele antiotomane (imaginea ostașului căzut în bătălie ș.a.). În satul Mintia există castelul „Gyula Ferencz" (1642, cu modificări din 1834 și din sec. 20), cu parc, o biserică reformată (sec. 16) și o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (sec. 18). Biserici din lemn cu hramurile „Pogorârea Duhului Sfânt" (sec. 18), „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18) și „Duminica Tuturor Sfinților" (sec. 18), în satele Boia Bârzii, Herepeia și Muncelu Mare. Cod poștal: 2712.

Veţel. Termocentrala Mintia

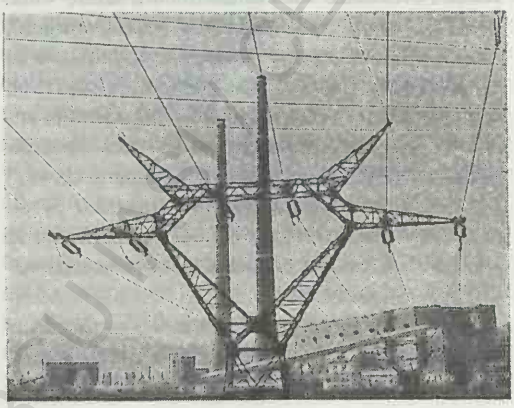

VICINA (DITZINA), oraș medieval, neidentificat, cu important rol politic, economic și cultural în Dobrogea, în timpul stăpânirii bizantine și până la cucerirea otomană. Unii istorici presupun că ar fi existat pe terit. de azi al orașului Isaccea.

VICOVU DE JOS, com. în jud. Suceava, alcătuită dintr-un sat, situată în NV Pod. Sucevei, în zona de contact cu prelungirile de NE ale Obcinei Mari, pe dr. cursului superior al râului Suceava; 5 970 loc. (1 iul. 1997): 2 938 de sex masc. și 3 032 fem. Haltă de c.f. Nod rutier. Expl. și prelucr. primară a lemnului. Biserică (1873-1878). Cod poștal: 5897.

VICOVU DE SUS, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în extremitatea de NV a Pod. Sucevei, în zona de contact cu prelungirile de N-NE ale Obcinei Mari, pe cursul superior al râului Suceava, la confl. cu Putna, la granița cu Ucraina; 13 551 loc. (1 iul. 1997): 6 739 de sex masc. și 6 812 fem. Halte de c.f. (în satele Vicovu de Sus și Bivo-

lăria). Nod rutier. În satul Vicovu de Sus se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1802-1804, pictată în 1806) și o clopotniță (1834). Cod poștal: 5890.

VICȘANI → **Mușenița.**

VICTORIA 1. Oraș în jud. Brașov, situat în Depr. Făgăraș, la poalele de N ale M-ților Făgăraș, la 556 m alt., pe cursul inf. al râului Ucea, la 100 km V-NV de municipiul Brașov; 10 926 loc. (1 iul. 1997): 5 437 de sex masc. și 5 489 fem. Supr.: 1,7 km^2; densitatea: 6 427 loc./km^2. Stație finală de c.f. (derivație din linia de c.f. Brașov—Făgăraș—Sibiu). Nod rutier. Termocentrală. Combinat chimic care prelucrează gazul metan (îngrășăminte, amoniac, acid azotic, acid sulfuric, mase plastice, coloranți, vopsele, rășini sintetice etc.), intrat în funcțiune în 1949. Fabrici de mobilă (1955) și de produse alim. Sere legumicole și floricole (5 ha), din 1981. **Istoric.** Este un oraș nou, a cărui construcție a început în 1949 în jurul uzinei Ucea (azi S.C. „Viromet" S.A.) și s-a terminat în linii mari în 1953. Numit inițial *Colonia Ucea*, iar din 12 nov. 1954 poartă numele actual. Menționat pentru prima oară din punct de vedere statistic cu ocazia recensământului populației din 21 febr. 1956, când apare consemnat cu 2 762 loc. Cod poștal: 2342.

2. Com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului; 3 953 loc. (1 iul. 1997): 1 960 de sex masc. și 1 993 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, pepeni ș.a. Satul Victoria apare menționat documentar, prima oară, în 1884, iar satul Mihai Bravu în 1879. Cod poștal: 6098.

3. Com. în jud. Iași, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Câmpiei Jijiei Inferioare, în lunca și pe terasele de pe dr. Prutului, la poalele Dealului Stânca Roznovanu (NE Colinelor Bahluiului), pe cursul inf. al Jijiei, la granița cu Rep. Moldova; 4 028 loc. (1 iul. 1997): 2 104 de sex masc. și 1 924 fem. Expl. de argilă. Cărămidărie. Prelucr. laptelui. Moară (în satul Victoria). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Creșterea bovinelor. În arealul satului Victoria au fost identificate urmele unei așezări datând din prima Epocă a fierului (Hallstatt), în care s-au găsit fragmente de vase ceramice, precum și ale uneia din sec. 14-18. Tot aici a fost descoperit un tezaur alcătuit din monede tătărești. Satul Victoria apare menționat documentr, prima oară, în 1803. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Cârpiți*. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Sculeni (1825) și Luceni (construită în 1830 pe locul uneia de dinaintea anului 1725). Cod poștal: 6611.

VICTOR VLAD DELAMARINA, com. în jud. Timiș, alcătuită din 7 sate, situată în Câmpia Lugojului, în zona de contact cu Dealurile Pogănișului, pe râul Timișana; 2 854 loc. (1 iul. 1997): 1 373 de sex masc. și 1 481 fem. Expl. de argilă (în satul Herendești). Culturi de cereale. Creșterea porcinelor (în satul Pădureni) și a ovinelor (în satul Herendești). Pomicultură (meri, pruni, piersici). Până la 17 febr. 1968, satul și com. Victor Vlad Delamarina s-au numit *Satu Mic* (menționat documentar în 1717 cu numele *Satulmik*). Cod poștal: 1817.

VIDA → **Videle.**

VIDELE, oraș în jud. Teleorman, situat în Câmpia Găvanu-Burdea, la 90-108 m alt., pe râul Glavacioc, în apropiere de confl. cu râul Sericu, la 48 km NE de municipiul Alexandria; 12 631 loc. (1 iul. 1997): 6 269 de sex masc. și 6 362 fem. Supr.: 7,15 km^2; densitatea: 1 766 loc./km^2. Nod feroviar (triaj complet automatizat) și rutier. Stația de c.f. a fost inaugurată în 1911. Expl. de petrol și gaze naturale. Reparații de material rulant feroviar și de utilaj petrolier. Fabrici de mobilă, tricotaje din bumbac, conf., covoare, prefabricate din beton și de produse alim. (preparate din carne și lapte, panificație). Combinat avicol. **Istoric.** Localitatea Videle (denumirea este de fapt un plural articulat al toponimului *Vida*) apare menționată documentar, prima oară, în 1527, iar apoi în 1860 cu numele *Wida*. Fosta com. *Vida* (alcătuită din satele Vida, Vida Fotăchești, Vida Furculești, Vida Cartojani), renumită în trecut pentru târgurile săptămânale de cereale și vite, a fost declarată oraș la 17 febr. 1968 cu numele Videle. În prezent are în subordine adtivă satul Coșoaia. **Monumente:** biserica din cărămidă, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 19), deteriorată de o puternică furtună la 19 iul. 1997, când i-au fost smulse ușile și o parte din turlă) și biserica din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1759). Cod poștal: 0611.

VIDOLM, Rezervația forestieră ~ → Ocoliș.

VIDRA 1. Lac de acumulare creat pe cursul superior al râului Lotru (în anii 1970-1973) pentru

punerea în mișcare a turbinelor hidrocentralei Ciunget (519,3 MW). Supr.: 940 ha; vol.: 340 mil. m^3.

2. Com. în jud. Alba, alcătuită din 39 de sate (locul 2 pe țară, după Cornereva, ca mărime după numărul de sate componente), situată în depresiunea cu același nume din M-ții Bihor, la poalele de V.-NV ale vf. Răchita (1 124 m alt.), la confl. pârâului Slatina cu râul Arieșu Mic; 2 174 loc. (1 iul. 1997): 1 116 de sex masc. și 1 058 fem. Centru de rotărit, dogărit, de prelucr. artistică a lemnului (obiecte pirogravate) și de confecționare a tulnicelor (în satul Vidra), de cojocărit și de prelucr. a pieilor (în satele Poieni și Ponorel). În satul Vidra, menționat documentar, prima oară, în 1595, se află biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 13, cu unele refaceri din sec. 17), iar în satul Poieni, biserica ce poartă hramul „Sfântul Dumitru" (sec. 18); biserica din lemn, cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi" (sec. 18, cu picturi interioare executate în 1791 de S. Silaghi din Abrud), în satul Goiești. În arealul com. **V.** se află o rezervație paleontologică (punctul fosilifer „Dealul cu Melci"), situată la 650 m alt., extinsă pe 4,5 ha, în care s-au descoperit 35 de specii de moluște datând din Cretacic (cea mai cunoscută specie fiind *Acteonella gigantea*), declarată monument al naturii (1954). Com. **V.** este punct de plecare spre Muntele Găina. Cod poștal: 3392.

3. Com. în jud. Ilfov, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Câlnău, pe râul Sabar; 7 915 loc. (1 iul. 1997): 3 865 de sex masc. și 4 050 fem. Stație (în satul Vidra) și haltă de c.f. (în satul Sintești), inaugurate la 1 nov. 1869. Nod rutier. Expl. de balast. Produse chimice, textile și alim. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume ș.a. Pomicultură (meri, caiși, piersici, cireși, vișini). Pe terit. satului Vidra au fost descoperite (1934-1937) vestigiile unei așezări din Neoliticul mijlociu, aparținând Culturii Boian (milen. 4 î.Hr.), suprapusă de o altă așezare de tip Gumelnița (milen. 4-3 î.Hr.), în care s-au găsit cupe mari cu picior cilindric, cu decor meandric, chipuri mari cu corp cilindric și fund tronconic, vase cu decor spiralo-meandric (caracteristic este vasul cu chip de femeie, numit „Venus de la Vidra") ș.a. Între 23 ian. 1981 și 18 iun. 1986, com. **V.** a făcut parte din jud. Giurgiu, iar între 18 iun. 1986 și 12 apr. 1996, din Sectorul Agricol Ilfov. Cod poștal: 8263.

4. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 9 sate, situată în Depr. Vizantea-Vidra din partea de N a Subcarpaților Vrancei, la poalele dealurilor Momâia (în N), Măgura Odobeștilor (în SE), Răiuț (în S) și Răchitașu Mare (în NV), pe râul Putna; 7 358 loc. (1 iul. 1997): 3 600 de sex masc. și 3 758 fem. Expl. de argilă. Expl. și prelucr. primară a lemnului. Prelur. primară a fructelor. Centru pomicol (meri, pruni, peri, nuci), în satul Vidra, și de ceramică populară (în satul Irești). Satul Vidra apare menționat documentar, prima oară, în 1608, iar satul Căliman (desființat la 17 febr. 1968 și înglobat în satul Vidra) este amintit la 12 mart. 1423 într-un hrisov domnesc semnat de Alexandru cel Bun. Satul Voloșcani, menționat în 1543 cu numele Conțăști, apare consemnat cu numele actual într-un zapis din 8 sept. 1608, iar satul Irești în 1705. În satul Vidra se află bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809) și „Sfinții Voievozi" (ante 1809, reclădită în anii 1850-1856), iar în satul Tichiriș, o biserică din lemn pe temelie din piatră, având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1850); bisericile cu hramurile „Sfântul Dumitru" (sec. 17, reclădită în 1906) și „Sfântul Ilie" (ante 1809, reconstruită în 1920), în satele Ruget și Voloșcani; biserica având dublu hram — „Adormirea Maicii Domnului și Sfinții Voievozi" (ante 1809), în satul Irești. Cod poștal: 5373.

VIDRARU, lac antropic realizat prin bararea cursului superior al râului Argeș, ale cărui ape pun în mișcare turbinele hidrocentralei omonime (220 MW), conectată la sistemul energetic național la 9 dec. 1966. Lacul **V.**, apărut în peisajul geografic al Carpaților Meridionali la 15 mart. 1966, se află

Lacul Vidraru

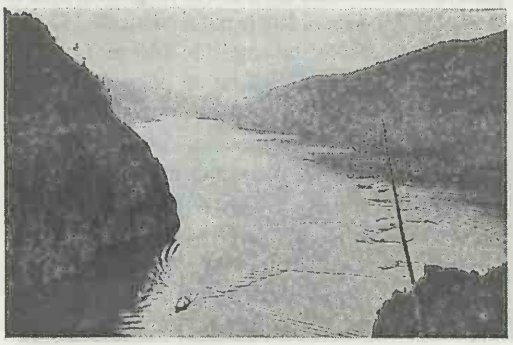

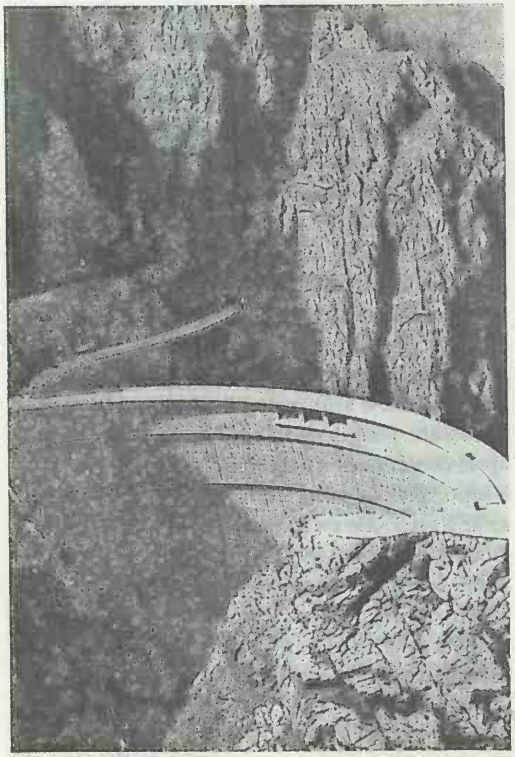

Barajul Vidraru

la 850 m alt., între pereții masivelor muntoase Vidraru, Călugăru, Clăbucet din M-ții Frunți (la V) și Pleașa, Paltinu, Lăcșoru din M-ții Ghițu (la E), având o lungime de 14 km, o supr. de 893 ha, un vol. de 465 mil. m^3 și o adâncime de 155 m la baraj. Barajul este executat în dublă curbură și are 166,60 m înălțime și 305 m lungime la coronament. Galeria de aducțiune (pe sub munți) din lacul de acumulare până la hidrocentrală are 2 130 m lungime și 5,15 m diametru, fiind racordată la puțul adânc de 185 m și la castelul de echilibru înalt de 140 m. Lacul de acumulare V. este alimentat de pâraiele Buda și Capra (considerate ca izvoare ale râului Argeș), dar pentru asigurarea și menținerea volumului de apă de 465 mil. m^3 s-au făcut mai multe captări din cursurile superioare ale râurilor Vâlsan, Cernat (afl. al Râului Doamnei), Râu Doamnei, Topolog ș.a. Lacul V. este populat cu păstrăv, lipan, clean, scobar ș.a., iar luciul apei lui este folosit pentru sporturi nautice și pentru plimbări de agrement cu ambarcațiuni ușoare. Important obiectiv turistic (pe malul lacului se află hotelurile Cumpăna și Valea cu Pești) aflat pe șoseaua Transfăgărășană, la 180 km NV de București și 66 km N-NV de municipiul Pitești.

VIEROȘI, Mânăstirea ~ → Mioveni.

VIFORÂTA, Mânăstirea ~ → Aninoasa (3).

VIILE SATU MARE, com. în jud. Satu Mare, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Ardudului, în zona de contact cu Dealurile Codrului, pe canalul Homorod și pe cursurile superioare ale pâraielor Pârâu Nou și Pârâu Sărat; 3 084 loc. (1 iul. 1997): 1 561 de sex masc. și 1 523 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. Centru viticol și pomicol (meri, pruni, peri). Centru de cusături și țesături populare (în satul Medișa). În satul Viile Satu Mare se află o biserică reformată (1839-1862), iar în satul Tătărești, o biserică ortodoxă, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1814) și un monument închinat eroilor primului război mondial (dezvelit în 1959). Poieni cu narcise și lalele pestrițe (în satul Tătărești). Cod poștal: 3958.

VIIȘOARA 1. Com. în jud. Bihor, alcătuită din 4 sate, situată în depresiunea cu același nume, în partea de V a Dealurilor Crasnei, pe râul Inot; 1 336 loc. (1 iul. 1997): 667 de sex masc. și 669 fem. Viticultură. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Pățal* (menționat documentar, prima oară, în 1355, cu numele *Pachal*). Cod poștal: 3788.

2. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Jijiei Superioare, în zona Colinelor Bașeului, pe cursul superior al râului Volovăț; 2 147 loc. (1 iul. 1997): 1 055 de sex masc. și 1 092 fem. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Bivolu Mare*. Cod poștal: 6869.

3. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SV a Câmpiei Sărmașului, în zona de contact cu Câmpia Turzii, pe cursul inf. al râului Arieș, la confl. cu Valea Largă; 5 927 loc. (1 iul. 1997): 2 974 de sex masc. și 2 953 fem. Viticultură. Creșterea bovinelor. Satul Viișoara apare menționat documentar, prima oară, în 1318, iar satul Urca în 1289. Cod poștal: 3365.

4. Com. în jud. Mureș, alcătuită din 3 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe cursul superior al râului Domald; 1 486 loc. (1 iul. 1997): 751 de sex masc. și 735 fem. Culturi de cereale. Pomicultură (meri, pruni, peri). Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Hundorf* (menționat documen-

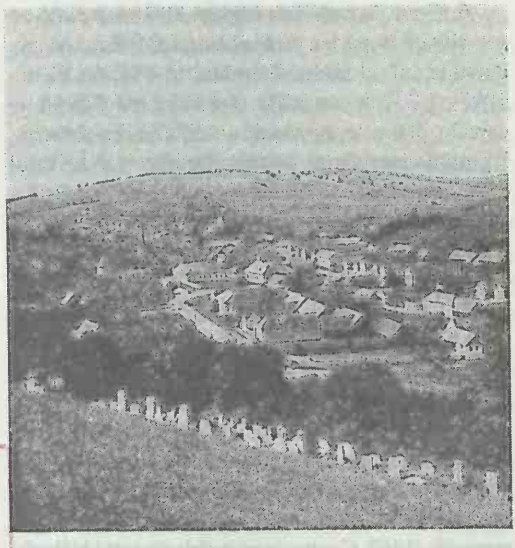

Viişoara (4). Vedere generală a satului Viişoara

tar, prima oară, în perioada 1367-1368). Biserici evanghelice, în satele Ormeniș (sec. 15 cu unele refaceri din sec. 18) și Viișoara (sec. 16-17, cu turn din 1786). Cod poștal: 3086.

5. Com. în jud. Neamț, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de SE ale M-ților Stânișoarei și cele de N ale M-ților Goșmanu, pe cursul mijlociu al râului Bistrița; 4 829 loc. (1 iul. 1997): 2 394 de sex masc. și 2 435 fem. Haltă de c.f. (în satul Viișoara). Expl. și prelucr. primară a lemnului. Sanatoriu T.B.C. (din 1909), în satul Bisericani. În arealul satului Viișoara a fost descoperit un tezaur monetar alcătuit din peste 800 de drahme grecești emise de orașul Dyrrachium. În satul Bistrița, la poalele Dealului Cetățuia, se află *Mânăstirea Bistrița* (de călugări), cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", ctitorie din anul 1402 a domnului Alexandru cel Bun și sfințită la 7 ian. 1407, construită pe locul unei biserici din lemn ce data din 1395. Ulterior, biserica Mânăstirii Bistrița apare frecvent menționată în documente (8 sept. 1457, apr. 1458, mai 1459, apr. 1460, iun. 1466, febr. 1467, nov. 1487 etc.). În 1494, domnul Ștefan cel Mare a dăruit Mânăstirii Bistrița un clopot din bronz, împodobit cu stema Moldovei, și a construit turnul-clopotniță, iar în 1498 a zidit paraclisul cu hramul „Izvorul Tămăduirii", care păstrează picturi murale originare (între care și portretul ctitorului). La 26 mai 1554 au fost încheiate lucrările de refacere, înfrumusețare și fortificare ale bisericii și construcțiilor anexe, efectuate prin grija domnului Alexandru Lăpușneanu. La 4 mai 1677, Doamna Safta, văduva domnului Gheorghe Ștefan, a închinat Ierusalimului această mânăstire, după care, aici s-au stabilit un mare număr de călugări greci. În sec. 16-19, la această mânăstire s-au adăugat unele construcții și s-au făcut o serie de reparații și reamenajări: în anii 1541-1546 s-au executat unele adăugiri la paraclisul cu hramul „Sfântul Ioan cel Nou" (ridicat în 1498); în 1546 s-a zidit paraclisul cu hramul „Sfântul Nicolae"; s-au construit Școala domnească în sec. 16 (restaurată în 1984), zidul de incintă al mânăstirii (1776), casa stăreției (1792) și un cerdac la intrarea sudică a bisericii (1878) și s-au pictat în ulei pereții interiori ai bisericii (1814). Biserica Mânăstirii Bistrița are ziduri groase (2 m) și o lungime de 40 m. Ansamblul monahal a fost supus unor ample lucrări de consolidare și restaurare în perioada 1969-1975. Mânăstirea Bistrița a fost de timpuriu un important centru de cultură și artă, în cadrul căreia s-au format și au activat numeroși caligrafi, miniaturiști și cronicari. Aici s-a scris în etape succesive (1473-1486, 1496-1504), de către unul sau mai mulți autori anonimi de la curtea domnului Ștefan cel Mare, *Letopisețul de la Bistrița* (sau *Letopisețul de când s-a început cu voia lui Dumnezeu, Țara Moldovei)*, în care sunt relatate faptele și domniile voievozilor Moldovei între 1359 și 1504. Tot aici a fost scris și *Pomelnicul de la Bistrița*. La Mânăstirea Bistrița sunt înmormântați Alexandru cel Bun și soția sa, doi copii (Alexandru

Viişoara (5). Biserica „Adormirea Maicii Domnului" a Mânăstirii Bistriţa

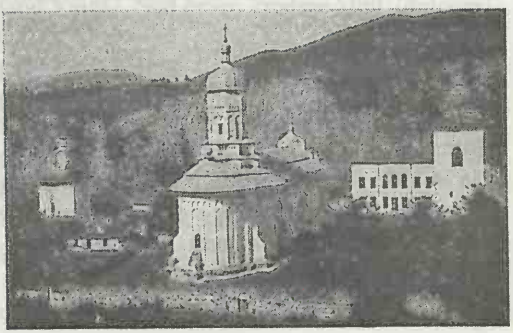

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI
GEOLOGIE-GEOGRAFIE

Viişoara (5). Biserica „Buna Vestire" a Mânăstirii Bisericani

și Ana) ai lui Ștefan cel Mare și soția domnului Ștefan Lăcustă. În cadrul Mânăstirii Bistrița există un muzeu de artă religioasă, cu colecții de icoane, obiecte de cult din sec. 16-18, manuscrise și cărți vechi bisericești etc. În satul Bisericani se află mânăstirea cu același nume (de călugări), cu biserica având hramul „Buna Vestire", ctitorie din anul 1498 a călugărului Iosif și terminată în 1512 de Ștefăniță (nepotul lui Ștefan cel Mare). Biserica mânăstirii, zidită pe locul unui schit din lemn (construit la începutul sec. 15 în timpul domniei lui Alexandru cel Bun), a fost înfrumusețată în 1535 de domnul Petru Rareș și a fost înconjurată de ziduri puternice (în anii 1626-1631), străjuite de turnuri de apărare. În anii 1637-1638, domnul Vasile Lupu a construit turnul-clopotniță și câteva chilii. În perioada 1780-1786, biserica a fost refăcută din temelii, s-au construit chiliile din cărămidă, un paraclis și casele stăreției prin strădania domnului Dimitrie Moruzi. După secularizarea averilor mânăstirești (1863), așezământul monahal a decăzut treptat, rămânând părăsit între 1880 și 1885. După această dată a devenit penitenciar (c. 10 ani), iar apoi clădirile au fost din nou părăsite. În anii 1924-1930 și 1934-1935 s-au construit unele clădiri anexe și s-au executat ample lucrări de renovare, ansamblul monastic căpătând aspectul actual. În 1959 a devenit schit al Mânăstirii Bistrița (jud. Neamț), iar în 1991 a redevenit mânăstire. Cod poștal: 5646.

6. Com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de S a Câmpiei Boian, pe stg. cursului inf. al râului Călmățui; 2 434 loc. (1 iul. 1997): 1 237 de sex masc. și 1 197 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. În satul Viișoara, menționat pentru prima oară pe o listă a satelor întocmită în 1741, se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (începutul sec. 19). Cod poștal: 0748.

7. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 6 sate, situată în zona Colinelor Fălciului, pe interfluviul Bârlad-Urdești; 3 693 loc. (1 iul. 1997): 1 804 de sex masc. și 1 889 fem. Haltă de c.f. (în satul Halta Dodești). Nod rutier. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Băsești* (menționat documentar, prima oară, în 1463). Satele Viltotești și Urdești apar menționate documentar, prima oară, în 1435 și, respectiv, 1467. Centru de cojocărit (în satul Văleni). Bisericile din vălătuci, cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1752) și „Adormirea Maicii Domnului" (1825), în satele Viltotești și Dodești. Cod poștal: 6443.

8. Rezervația forestieră ~ → Însurăței.

VILLA ABRAAM → **Abram.**
VILLA AGNETHIS → **Agnita.**
VILLA APA → **Apa.**
VILLA BOTOCUN → **Pericei.**
VILLA CHYBUR → **Jibou.**
VILLA CZERNE → **Zărnești (1).**
VILLA DOMINARUM → **Axente Sever.**
VILLA ELUSD → **Aleșd.**
VILLA HEOHOLM → **Vurpăr.**
VILLA HILTWIN → **Hălchiu.**
VILLA HERMANI → **Sibiu (2).**
VILLA HURUAT → **Horoatu Crasnei.**
VILLA IACOBI (PLEBANUS de ~) → **Iacobeni (1).**
VILLA IENEU → **Ineu (2).**
VILLA IRUG → **Nojorid.**
VILLA KARULL → **Carei (2).**
VILLA MARGNETA → **Marghita.**
VILLA MEDIES → **Mediaș.**
VILLA MOCHY → **Mociu.**
VILLA NOSTRA «REGIS» OLACHALIS → **Vlăhița (2).**
VILLA OLACHALIS → **Odorheiu Secuiesc.**
VILLA OLACHALIS NAPRAD → **Năpradea.**
VILLA PANKOTHA → **Pâncota.**
VILLA PISKOLCH → **Pișcolt.**

VILLA RAPULARUM → Vătava.
VILLA ROBA → Mirșid.
VILLA ROSARUM → Râșnov.
VILLA SPINARUM → Teiuș.
VILLA TEREPES → Terebești.
VILLA THERIMTHELWK → Teremia Mare.
VILLA THORSA → Tarcea.
VILLA THUR → Tureni.
VILLA VODA → Urziceni (2).
VILLA WALACHALIS THWRCH → Turț.
VILLA WOLKENDORF → Vulcan (2).
VILLA ZEREND → Zerind.
VILLA ZYLOC → Zalău (2).
VILLICUS DE HATZAK → Hațeg (2).

VIMA MICĂ, com. în jud. Maramureș, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de S ale Culmii Preluca și cele de NV ale Culmii Breaza, pe râul Lăpuș; 1 752 loc. (1 iul. 1997): 866 de sex masc. și 886 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Vima Mică, menționat documentar, prima oară, în 1390, cu numele *Vydma*, se află o biserică din lemn, cu hramul — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 17), iar în satul Aspra, o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1892); bisericile din lemn, cu același hram — „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", în satele Peteritea (sec. 18) și Jugăstreni (1861). Cod poștal: 4877.

VINDEREI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 8 sate, situată în partea de S a Colinelor Fălciului, pe pârâul Jaravat; 4 653 loc. (1 iul. 1997): 2 303 de sex masc. și 2 350 fem. Halte de c.f. (în satele Gara Docăneasa și Gara Tălășman). Expl. de gresii (în satul Obârșeni). Centru de ceramică populară (în satul Brădești). În satul Vinderei, menționat documentar, prima oară, în 1477, se află biserica având hramul „Sfinții Voievozi" (ante 1809), iar în satul Obârșeni, o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Nicolae" (ante 1741); bisericile cu hramurile „Sfânta Parascheva" (ante 1809, refăcută în anii 1839-1841) și „Sfântul Nicolae" (ante 1809), în satele Brădești și Docani. Cod poștal: 6417.

VINGA 1. Câmpia Vingăi, subunitate a Câmpiei de Vest, situată la S de valea inf. a Mureșului, la contactul cu Pod Lipovei (în E, în cadrul căruia pătrunde sub forma unor mici golfuri), cu Câmpiile Lugojului și Timișului (în S) și cu Câmpia Mureșului (în V). Are caracterul unei câmpii piemontane, formată din conurile aluviale ale Mureșului, acoperită cu o cuvertură de loess și fragmentată de numeroase văi, puțin adânci (10-20 m sub nivelul interfluviilor largi și netede). Este o câmpie înaltă ce urcă în pante domoale de la 100-110 m (în V) până la 170-180 (în E), la contactul cu Pod. Lipovei. Zonă predominant cerealieră și viticolă. Zăcăminte de petrol și gaze naturale.

Vinga (2). Biserica romano-catolică

2. Com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în partea central-sudică a Câmpiei Vingăi, pe cursul superior al râului Apa Mare; 6 330 loc. (1 iul. 1997): 3 099 de sex masc. și 3 231 fem. Stație de c.f. (în satul Vinga). Nod rutier. Produse alim. (dulciuri). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Viticultură. Centru pomicol (meri, pruni, piersici). Castel (sec. 19), în satul Mănăștur. În satul Vinga, menționat documentar, prima oară, în 1231, se află o biserică romano-catolică (1892), construită în stil baroc după planurile arhitectului E. Reiter. Posedă o orgă instalată în 1912. Popas turistic. Cod poștal: 2934.

VINTILĂ VODĂ, com. în jud. Buzău, alcătuită din 9 sate, situată în partea de NE a Subcarpaților

Buzăului, la poalele de S ale Dealului Bisoca și cele de N ale Dealului Bocu, pe cursul superior al râului Slănic; 3 480 loc. (1 iul. 1997): 1 743 de sex masc. și 1 737 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Satul Vintilă Vodă apare menționat documentar, prima oară, în 1532, în legătură cu zidirea în același an a mânăstirii omonime (în interiorul unei cetăți țărănești), care a fost o perioadă îndelungată de timp reședință episcopiei Buzăului. Biserica mânăstirii, având hramul „Sfântul Nicolae", a fost rezidită în 1748 de episcopul Metodie, iar în 1846 a fost refăcută și înfrumusețată de episcopul Chesarie. În 1864 a devenit biserică de mir sub administrarea unui egumen, chiliile și cetatea ruinându-se treptat. Biserică din lemn, cu hramul „Înălțarea Domnului" (sec. 18), în satul Coca-Antimirești. Cod poștal: 5152.

VINTILEASCA 1. Lac situat în Subcarpații Vrancei, pe platoul numit „Între Râmnice" (Podul Mândru sau Plaiul Cojan), cantonat în depresiunea carstică Vintileasca. Supr.: 4,7 ha; vol.: 0,1 mil. m^3; ad. max.: 5 m.

2. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată în partea de SV a Subcarpaților Vrancei, în Depr. Neculele, la poalele de V ale Dealului Roșu și cele de SV ale Dealului Gârbovei, străjuită spre V de vf. Furu Mare (1 415 m alt.) din SE M-ților Lăcăuț; 2 214 loc. (1 iul. 1997): 1 105 de sex masc. și 1 109 fem. Centre de prelucr. artistică a lemnului, de cusături și țesături populare, în satele Vintileasca și Neculele. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Cod poștal: 5331.

VINȚU DE JOS, com. în jud. Alba, alcătuită din 18 sate, situată în culoarul mijlociu al Mureșului, la poalele de S ale M-ților Metaliferi, pe ambele maluri ale Mureșului, în zona de confl. cu valea Vințului; 5 234 loc. (1 iul. 1997): 2 563 de sex masc. și 2 671 fem. Stație de c.f. (în satul Vințu de Jos), inaugurată în 1897. Important nod feroviar (care asigură legăturile dintre partea SV și cea centrală a Transilvaniei) și rutier. Mat. de constr. Culturi de cereale, cartofi, legume, plante de nutreț ș.a. În satul Vințu de Jos, menționat documentar, prima oară, în 1248, se află castelul „Martinuzzi", construit în 1551 de cardinalul Gheorghe Martinuzzi (guvernator al Transilvaniei în anii 1541-1551), în stilul Renașterii transilvănene, cu frumoase ancadramente în stil italian, atribuite lui Domenico da Bologna, o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), fortificată în sec. 17, o biserică romano-catolică (1726) și o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului (sec. 18), precum și un monument închinat eroilor căzuți în primul război mondial. În satul Vurpăr se află ruinele unei cetăți din sec. 13, o biserică reformată, fortificată (sec. 16) și conacul „Kendeffy-Horváth" (sec. 18), iar în satul Valea Vințului ruinele cetății Zebernicului. Mai multe sate ale comunei au fost afectate de inundațiile provocate de revărsarea Mureșului în iun. 1998. Cod poștal: 2555.

VINȚULUI, Munceii ~, zonă montană joasă în SE M-ților Metaliferi, cuprinsă între văile Ampoiței (la N), Ampoiului (E), Mureșului (S) și Vințului (V), cu alt. medii de 600 m. Alt. max.: 1 011 m (Vârfu Mare).

VIORICA, lac glaciar în masivul Retezat, la 2 070 m alt. Supr.: 0,94 ha; ad. max.: 5,7 m.

VIPEREȘTI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în partea de E a Depr. Cislău, la poalele de NV ale Dealului Ciolanu, pe râul Buzău; 3 390 loc. (1 iul. 1997): 1 658 de sex masc. și 1 732 fem. Halte de c.f. (în satele Viperești și Rușavăț). Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Centru de tâmplărie. Satul Viperești apare menționat documentar, prima oară, în 1534. Între 17 dec. 1964 și 17 febr. 1968, satul și com. V. s-au numit *Plaiurile*. În satul Muscel se află o biserică din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (1666). Cod poștal: 5191.

VIȘANI, com. în jud. Brăila, alcătuită din 3 sate, situată în zona de contact a Câmpiei Brăilei cu Câmpia Buzăului, pe cursul inf. al râului Buzău, pe țărmul lacului Câineni; 2 656 loc. (1 iul. 1997): 1 316 de sex masc. și 1 340 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, leguminoase pentru boabe, legume, pepeni ș.a. Piscicultură. Stațiune balneoclimatică sezonieră, de interes local (în satul Câineni-Băi), cu climat de stepă, cu veri călduroase (în iul. temp. medie este de 22-23°C) și ierni nu prea friguroase (în ian. medii termice de –3°C). Temp. medie anuală este de 10,5°C, iar precipitațiile însumează c. 450 mm anual. Factorii naturali de cură sunt climatul excitant-solicitant, apa lacului Câineni, clorurată, sulfatată, sodică, magneziană, calcică și nămolul sapropelic de pe fundul lacului. Stațiunea este recomandată pentru tratarea afecțiunilor reumatismale degenerative (spondiloze, artroze,

poliartroze), inflamatorii şi abarticulare (tendinoze, periartrite scapulohumerale), a celor neurologice periferice (pareze uşoare, sechele după poliomielită), ginecologice (insuficienţă ovariană, cervicite cronice), dermatologice (psoriazis), endocrinologice (hipertiroidism, hipoovarie puberală, mixedem), vasculare (varice în stadiu incipient) ş.a. În satul Vişani se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1837). Cod poştal: 6068.

VIŞEU, râu în partea de N a României, pe terit. jud. Maramureş, afl. stg. al Tisei în arealul satului Valea Vişeului (com. Bistra, jud. Maramureş), la graniţa cu Ucraina; 80 km; supr. bazinului: 1 580 km^2. Izv. din SE M-ţilor Maramureş, de sub vf. Cornu Nedeii, de la 1 693 m alt., din apropiere de pasul Prislop, curge mai întâi pe direcţie E-V, având în zona montană căderi mari de pantă (20-50‰), trece prin staţiunea climaterică Borşa, după care pătrunde în Depr. Maramureş unde îşi croieşte o vale largă şi îşi schimbă direcţia de curgere (în aval de com. Mosei) către NV. Panta medie generală de curgere este de 16,9‰, iar debitul mediu multianual în zona de vărsare este de 32,1 m^3/s. În cursul superior, de la izvor şi până la oraşul Borşa, râul V. poartă numele de *Vişeuţ*, sau *Borşa*. Afl. pr.: Ţâşla, Vaser, Ruscova, Frumuşana (pe dr.), Repedea, Pietrosu, Izvoru Negru ş.a. (pe stg.).

VIŞEU DE JOS, com. în jud. Maramureş, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de SE a Depr. Maramureş, la poalele de V ale M-ţilor Maramureş, pe râul Vişeu; 5 788 loc. (1 iul. 1997): 2 856 de sex masc. şi 2 932 fem. Staţie de c.f. (nod feroviar) pe linia dintre com. Salva (jud. Bistriţa-Năsăud) şi Vişeu de Jos (61 km lungime), construită în 1948 cu ajutorul brigăzilor „patriotice" de tineret. Linia de c.f. care însoţeşte valea Sălăuţei, trecând prin pasul Şetref (817 m alt.), scurtează cu mult distanţele dintre zona centrală a ţării (respectiv partea centrală şi de N a Transilvaniei) şi reg. de N a acesteia (Maramureşul). Centru de prelucr. a pieilor de animale, de cojocărit, de ţesături şi cusături populare. Satul Vişeu de Jos apare menţionat documentar, prima oară, în 1365, cu numele *Ket-Viso*. Cod poştal: 4976.

VIŞEU DE SUS, oraş în jud. Maramureş, situat în partea de SE a Depr. Maramureş, la 425-550 m alt., la poalele de SV ale M-ţilor Maramureş, pe cursul superior al râului Vişeu, în zona de confl. cu

Vişeu de Sus. Biserica ortodoxă (1842) şi Turnul bisericii romano-catolice

râul Vaser, la 125 km E de municipiul Baia Mare; 18 692 loc. (1 iul. 1997): 9 353 de sex masc. şi 9 339 fem. Supr.: 6,90 km^2; densitatea: 2 709 loc./km^2. Staţie de c.f. Expl. forestiere, de marne şi de calcare policrome. Construcţii de utilaje pentru mine, cariere şi construcţii. Fabrici de medicamente (produse pentru uz uman şi veterinar), de tananţi, de prelucr. a lemnului (mobilă, cherestea, lăzi) şi de produse alim. (preparate din lapte, panificaţie). Izvoare cu ape minerale asemănătoare celor de la Borşa. **Istoric.** Localitatea apare menţionată documentar, prima oară, în 1365, într-o diplomă emisă la cancelaria regelui ungur Ludovic I de Anjou, în care sunt amintite „Două Vişaie", fără să se specifice care sunt, „de Jos" sau „de Sus". În perioada 1773-1812, aici au fost colonizaţi muncitori forestieri („zipţeri") aduşi din Slovacia. Declarat oraş în 1956, Vişeu de Sus are în subordine ad-tivă localit. componentă Vişeu de Mijloc (atestat documentar în anul 1600). **Monumente:** biserica ortodoxă (1842); biserica romano catolică (1812); casa parohială (1847); biserica ortodoxă cu hramul „Naşterea Maicii Domnului", construită în 1987 pe locul uneia din 1485; casa din lemn a lui Ilie Lazăr (1826). În localit. componentă Vişeu de Mijloc sunt două biserici ortodoxe (1827, 1834). Centru turistic şi punct de plecare spre complexul turistic Borşa (22 km) şi spre cabanele din M-ţii Rodnei, Maramureşului şi Ţibleşului. Cod poştal: 4975.

VIŞEUŢ → **Vişeu.**

VIŞINA 1. Com. în jud. Dâmboviţa, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Găvanu-Burdea, pe cursurile superioare ale râurilor Neajlov, Holboca,

Baracu, Chipicanu și Jirnov; 6 734 loc. (1 iul. 1997): 3 378 de sex masc. și 3 356 fem. Nod rutier. Expl. de petrol. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, tutun, legume etc. Creșterea bovinelor. Centru de cusături și țesături populare. Biserică din lemn cu hramul „Nașterea Maii Domnului" (1622), în satul Vișina. Poiană cu narcise în lunca Neajlovului. Cod poștal: 0168.

2. Com. în jud. Olt, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de S a Câmpiei Romanați; 3 456 loc. (1 iul. 1997): 1 738 de sex masc. și 1 718 fem. Stație de c.f. (inaugurată la 1 apr. 1887). Nod rutier. Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, sfeclă de zahăr ș.a. În arealul com. V., numită până la 17 febr. 1968 *Vișina Veche*, au fost descoperite urmele unei așezări rurale romane datând din sec. 2-3. Biserica având hramul „Buna Vestire" (sec. 19). Cod poștal: 0841.

VIȘINEȘTI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 4 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, în Depr. Vișinești-Sultana, pe cursul superior al Cricovului Dulce; 2 544 loc. (1 iul. 1997): 1 225 de sex masc. și 1 319 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Cod poștal: 0274.

2. → **Odobești (3).**

VIȘTEA 1. Lac de acumulare creat pe cursul mijlociu al râului Olt (inundat în 1989; vol.: 4,3 mil. m^3), în arealul com. cu același nume. Apele lui pun în mișcare turbinele hidrocentralei Vișlea.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Făgăraș, la poalele de N ale M-ților Făgăraș, pe cursul mijlociu al Oltului, în zona de confl. cu râul Vișlea; 3 327 loc. (1 iul. 1997): 1 684 de sex masc. și 1 643 fem. Reșed. com. este satul *Vișlea de Jos*. Halte de c.f. (în satele Vișlea de Jos și Olteț). Hidrocentrală (14,2 MW), intrată în funcțiune în 1989. Culturi de cereale, cartofi, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Centru de cojocărit (în satul Drăguș). Punct muzeal (în satul Rucăr). În satul Vișlea de Jos, menționat documentar, prima oară, în 1511, se află o biserică ortodoxă cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1489) și un han din sec. 19. În satul Vișlea de Sus există biserica având hramul „Buna Vestire" (1848), iar în satul Olteț o biserică din 1717. Cod poștal: 2340.

VIȘTEA MARE, vârf în partea centrală a M-ților Făgăraș dominând creasta principală a acestora. Alt.: 2 527 m (al treilea ca înălțime după vf. Moldoveanu și Negoiu).

VITAN, cartier în partea de SE a municipiului București,

VITĂNEȘTI, com. în jud. Teleorman, alcătuită din 4 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Găvanu-Burdea, pe râul Teleorman; 3 136 loc. (1 iul. 1997): 1 528 de sex masc. și 1 608 fem. Reșed. com. este satul *Purani* (atestat documentar în 1741). Expl. de petrol și gaze. Moară de cereale (din 1930), în satul Purani. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, tutun, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Viticultură. Creșterea bovinelor și porcinelor. Până la 20 mai 1996, com. V. s-a numit *Purani*. Biserică din lemn (sec. 19). Cod poștal: 0731.

VITOMIREȘTI, com. în jud. Olt, alcătuită din 6 sate, situată în partea de NV a Piem. Cotmeana; 2 879 loc. (1 iul. 1997): 1 373 de sex masc. și 1 506 fem. Centru pomicol (meri, pruni, peri) și viticol. În sec. 19, com. V. s-a numit *Vitomirești-Trepteni*. Bisericile cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1854) și „Sfinții Voievozi" (1855), în satele Trepteni și Dejești; biserică din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1795), în satul Vitomirești. Cod poștal: 0534.

VIZANTEA-LIVEZI, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată în NV Subcarpaților Vrancei, în Depr. Vizantea-Vidra, la 410 m alt., la poalele de E ale Dealului Răchitașu Mare și cele de SV ale dealului Momâia; 4 312 loc. (1 iul. 1997): 2 204 de sex masc. și 2 108 fem. Reșed. com este satul *Livezile*. Stațiune balneoclimatică (în satul Vizantea Mănăstirească) de interes local, cu funcționare permanentă, cu climat de depresiune intradeluroasă, sedativ, cu veri răcoroase (în iul. temp. medie 18°C) și ierni friguroase (în ian. media termică este de –4,5°C; temp. medie anuală 7,5°C) și cu izv. cu ape minerale cu compoziție chimică diferită: izvorul de pe Pârâu Alb (captat) are apă puternic sulfuroasă (H_2S = 328,2 mg‰), clorurată, sodică, hipotonă (mineralizare 14,3 g‰; izvorul Slatina conține apă sulfuroasă (H_2S= 68 mg‰), clorurată, iodurată, bromurată, sodică, de mare concentrație (mineralizare 132,8 g‰); alte izvoare au ape sulfuroase, bicarbonatate sau cu aceleași caractere ca cele amintite mai înainte, dar cu o mineralizare mai scăzută. Eficacitatea curativă a apelor minerale de aici a fost constatată în 1882, an după care stațiunea

a devenit cunoscută și frecventată. Apele minerale de aici sunt indicate atât în cură internă pentru tratarea afecțiunilor aparatului digestiv (colite, enterocolite, ulcere), a celor hepato-biliare (dischinezie biliară), renale, a bolilor metabolice și de nutriție (diabet), a bolilor alergice, precum și în cură externă pentru tratarea tuturor formelor de reumatism, în special a celor cronice degenerative (spondiloze cervicale, dorsale, lombare, artroze, poliartroze), dar și pentru ameliorarea bolilor sistemului nervos periferic (nevrite). În satul Vizantea Mănăstirească se află o biserică din lemn, a fostei mânăstiri Vizantea (sec. 16), și biserica din cărămidă cu hramul „Sfânta Cruce", cu zid de incintă, ctitorie din sec. 17 a lui Ieremia Movilă, reconstruită în anii 1850-1854 de niște călugări greci. Tot aici există și casa memorială „Moș Ion Roată", personaj legendar din perioada Unirii Principatelor Române din anul 1859. Cod poștal: 5368.

VIZANTEA MĂNĂSTIREASCĂ → Vizantea-Livezi.

VIZANTEA-VIDRA, depresiune situată în partea de N a Subcarpaților Vrancei, pe cursul mijlociu al râului Putna, străjuită de Dealul Momâia (N-NE), Măgura Odobeștilor (SE) și dealurile Răiuț (S) și Răchitașu Mare (V-NV). Relief de luncă, de terase joase și de coline rotunjite. În arealul depresiunii se distinge o importantă „piață" de adunare a apelor, în care râul Putna primește mai mulți afluenți (Vizăuț, Vidra, Tichiriș, Valea Rea).

VIZIRU, com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului; 6 425 loc. (1 iul. 1997): 3 182 de sex masc. și 3 243 fem. Nod rutier. Produse alim. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, cartofi, leguminoase pentru boabe, tutun etc. Creșterea bovinelor. Stație meteorologică. În satul Viziru, menționat documentar, prima oară, în 1462, se află bisericile cu hramurile „Sfânta Treime" (1850-1862), „Sfânta Sofia" (1869) și „Adormirea Maicii Domnului" (1874). Cod poștal: 6159.

VLADIMIR, com. în jud. Gorj, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Piem. Oltețului cu Dealurile Jiului, pe râul Gilort, în zona de confl. cu pârâul Vladimir; 3 576 loc. (1 iul. 1997): 1 844 de sex masc. și 1 732 fem. Reșed. com. este satul *Andreești*. În satul Vladimir s-a născut Tudor Vladimirescu (1780-1821), într-o casă în care azi a fost amenajat un muzeu memorial. În satul Andreești se află o biserică din cărămidă cu hramul „Sfinții Voievozi" (1830) și o biserică din lemn datând din anul 1802; bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1817) și „Cuvioasa Parascheva" (1822-1827), în satele Frasin și Vladimir. Cod poștal: 1331.

VLADIMIRESCU, com. în jud. Arad, alcătuită din 4 sate, situată în Câmpia Aradului, pe dr. râului Mureș; 10 561 loc. (1 iul. 1997): 5 170 de sex masc. și 5 391 fem. Stație de c.f. (în satul Cicir). Nod rutier. Expl. de balast. Combinat de îngrășăminte chimice. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Cod poștal: 2915.

VLADIMIREȘTI, Mânăstirea ~ → Tudor Vladimirescu (2).

VLAD ȚEPEȘ, com. în jud. Călărași, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Câmpiei Burnas; 2 597 loc. (1 iul. 1997): 1 230 de sex masc. și 1 367 fem. Nod rutier. Culturi irigate de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, leguminoase pentru boabe, tutun, legume etc. Pe terit. satului Vlad Țepeș a fost descoperit (1954) un mormânt de înhumație datând de la sf. sec. 3 și începutul sec. 4, în care s-au găsit șapte vase ceramice specifice Culturii Sântana de Mureș, un pieptene din os, semicircular ș.a. Între 17 febr. 1968 și 23 ian. 1981 com. **V.Ț.** a făcut parte din jud. Ialomița. La c. 1 km E de satul Vlad Țepeș se află trupul de pădure Padina Tătarului, parte componentă a rezervației naturale Comana. Pădurea este alcătuită dintr-un amestec de cer, stejar brumăriu, stejar pufos, gârniță și arțar tătăresc. Pătura ierbacee este abundentă și variată; în poieni și rariști crește bujorul (*Paeonia peregrina*). Cod poștal: 8547.

VLAȘCA, denumirea sub care era cunoscută în secolele trecute întinsa regiune de șes din partea central-estică a Câmpiei Române, care se extindea între aliniamentul comunelor Oarja și Cătească din jud. Argeș (în N) și Dunăre (la S-SE) și între râul Cotmeana (la V) și zona situată la N-NE de București (până aproape de râul Ialomița) la E. Această vastă regiune (care ocupa Câmpia Piteștiului și porțiuni din Câmpiile Găvanu-Burdea, Burnas și Vlăsia), numită în trecut de bătrânii locului *Țara Vlasilor* sau Vlașca (*vlasi* fiind o variantă de nume atribuită vlahilor), se suprapunea peste arealele ocupate în secolele trecute de imensii Codri ai Vlăsiei, care

formau un tot unitar numit *Vlăsia*. Până în sept. 1950, pe o porțiune din această zonă a existat jud. Vlașca, cu reșed. la Giurgiu, care ocupa o supr. de 4 494 km^2 și includea 5 plăși și 237 sate.

VLĂDAIA, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 4 sate, situată în zona de contact a Piem. Bălăciței cu Câmpia Blahniței, pe stg. văii Drincea; 2 257 loc. (1 iul. 1997): 1 108 de sex masc. și 1 149 fem. Culturi de cereale, plante uleioase, tehnice și de nutreț etc. Bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Vlădaia (1859) și Almăjel (1867). Cod poștal: 1591.

VLĂDEASA, masiv muntos situat în partea de N a M-ților Apuseni (Carpații Occidentali), între văile Crișului Repede (N), Călata (E), Someșu Cald și Crișu Pietros (S) și Iada (V), alcătuit din roci vulcanice (dacite, riolite și granodiorite), șisturi cristaline și local calcare jurasice. Este un masiv bine individualizat, cu relief domol, cu o culme centrală, orientată NNE-SSV, teșită, dominată de mai multe vârfuri care depășesc 1 600 m alt. (Vlădeasa 1 836 m, alt. max. a masivului, Buteasa 1 792 m, Cârligatele 1 694 m, Bohodei ș.a.) din care se desprind către V și E alte culmi prelungi, domoale. Masivul V. prezintă evidente trepte de eroziune, etajate. Acoperit cu păduri de conifere în amestec cu fag. Stațiune meteorologică de altitudine. Obiective turistice: stațiunile Stâna de Vale și Valea Drăganului, cascada Iadolina, peșterile din bazinul văii Iadei ș.a.

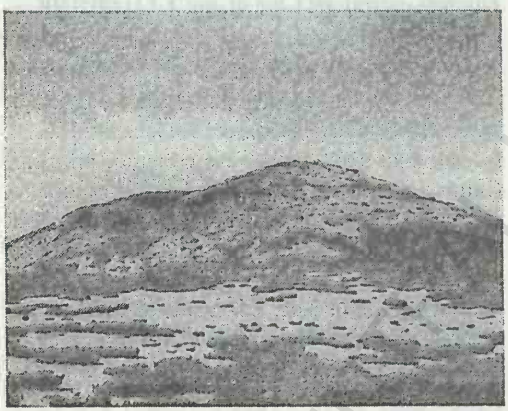

Vf. Vlădeasa
Vlădeasa
Vf. Bohodei

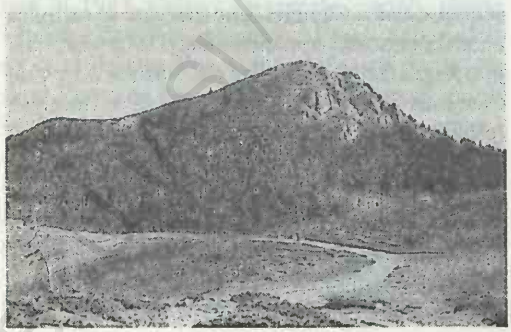

VLĂDENI 1. Com. în jud. Botoșani, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Pod. Sucevei, la poalele de N ale Dealului Corni și cele de S ale Dealului Bour, pe stg. văii Siretului; 4 555 loc. (1 iul. 1997): 2 246 de sex masc. și 2 309 fem. Culturi de cereale, plante uleioase și de nutreț, sfeclă de zahăr, legume ș.a. Creșterea bovinelor (în satul Huțani). Cod poștal: 6813.

2. Com. în jud. Ialomița, alcătuită dintr-un sat, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe stg. brațului Borcea și pe dr. râului Ialomița; 2 194 loc. (1 iul. 1997): 1 121 de sex masc. și 1 073 fem. Nod rutier. Pescuit. Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, legume, orez ș.a. Creșterea porcinelor, ovinelor și păsărilor. Prima mențiune documentară datează din 1467. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1836). Cod poștal: 8590.

3. Com. în jud. Iași, alcătuită din 6 sate, situată în partea de E a Câmpiei Jijiei Inferioare, la poalele de SE ale Colinelor Miletinului și cele de SV ale Colinelor Pădureni-Căușești, pe râul Jijia, în zona de confl. cu Miletinul; 4 483 loc. (1 iul. 1997): 2 292 de sex masc. și 2 191 fem. Stație (în satul Vlădeni) și haltă de c.f. (în satul Iacobeni), inaugurate la 1 aug. 1896. Filatură de bumbac. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Creșterea bovinelor. Iazuri și helești. Satul Vlădeni apare menționat documentar, prima oară, în 1613. Biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (1820-1826, reparată în anii 1869 și 1894), în satul Borșa. Cod poștal: 6685.

VLĂDEȘTI 1. Com. în jud. Argeș, alcătuită din 4 sate, situată în zona Dealurilor Argeșului, pe râul Bratia; 3 175 loc. (1 iul. 1997): 1 585 de sex masc. și 1 590 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Biserica

având hramul „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul" (1656), în satul Vlădești. Cod poștal: 0413.

2. Com. în jud. Galați, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NE a Câmpiei Covurlui, pe dr. râului Prut, la granița cu Rep. Moldova; 2 117 loc. (1 iul. 1997): 1 072 de sex masc. și 1 045 fem. Viticultură. Biserica având hramul „Sfinții Voevozi" (ante 1809, reparată în 1848), în satul Brănești. Cod poștal: 6251.

3. Com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 5 sate, situată în partea de E a Subcarpaților Vâlcii, pe cursul inf. al pârâului Olănești; 2 278 loc. (1 iul. 1997): 1 145 de sex masc. și 1 133 fem. Microhidrocentrală (1,8 MW), intrată în funcțiune la 13 mart. 1984. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Centru de ceramică populară. Biserică având hramul „Buna Vestire" (1718), în satul Vlădești. Cod poștal: 1036.

VLĂDILA, com. în jud. Olt, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Romanați; 2 228 loc. (1 iul. 1997): 1 090 de sex masc. și 1 138 fem. Stație de c.f. (în satul Frăsinet-Gară). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume etc. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1765), în satul Vlădila. Cod poștal: 0845.

VLĂHIȚA 1. Pas în partea centrală a M-ților Harghita, situat la 985 m alt. Asigură legăturile rutiere (șosea modernizată) între municipiile Miercurea-Ciuc și Odorheiu Secuiesc. Este străjuit la N de vf. Ascuțit (1 685 m alt.).

2. Oraș în jud. Harghita, situat la poalele de V ale M-ților Harghita, la 825-890 m alt., pe cursul superior al râului Homorodu Mic, la 27 km V de municipiul Miercurea-Ciuc; 7 584 loc. (1 iul. 1997): 3 810 de sex masc. și 3 774 fem. Supr.: 4,67 km^2; densitatea: 1 624 loc./km^2. Nod rutier. Expl. de min. de fier (în localit. componentă Minele Lueta), de marne și andezit. Stație de înnobilare a min. de fier. Vechi centru (1825) al metalurgiei feroase (fontă de înaltă puritate, oțeluri speciale). Constr. de utilaje și aparate pentru diverse ramuri ale economiei. Centru de prelucr. artistică a lemnului. Păstrăvărie. Filarmonică de copii (inaugurată în 1982). Stațiune balneoclimaterică în localit. componentă *Băile Homorod*. **Istoric.** Așezarea este cunoscută din timpul stăpânirii romane în Dacia, în legătură cu zăcămintele de min. de fier, dar apare menționată documentar, prima oară, în 1301, cu numele *Villa nostra «regis» Olachalis*. În 1503 este consemnată cu numele *Oláhfalu*, iar în 1591 sunt amintite primele forje construite aici. Declarat oraș la 17 febr. 1968. În prezent are în subordine ad-tivă localitățile componente Băile Homorod și Minele Lueta. Poiană cu narcise (300 ha), ocrotită de lege. Cod poștal: 4154.

VLĂSIA 1. Câmpia Vlăsiei, subunitate a Câmpiei Române, situată în partea centrală a acesteia, între valea inf. a Argeșului (la SV și S), câmpiile Titu și Gherghiței (la NV și N), cursul mijlociu al Ialomiței (la NE) și Câmpia Bărăganului Mostiștei (la E și SE), drenată pe direcție NV-SE de râurile Dâmbovița și Colentina. Face parte din categoria câmpiilor tabulare, cu interfluvii largi și netede, cu alt. de 50-120 m, în care o mare răspândire o au depozitele de loess (cu o grosime de la 2 m până la 12 m) în cadrul cărora s-au individualizat numeroase crovuri. În lungul văilor pr. se evidențiază terase bine dezvoltate. În cadrul Câmpiei Vlăsiei se păstrează mai multe păduri de foioase (pădurile Snagov, Băneasa, Corbeanca, Sinești, Pasărea, Cernica ș.a.) care sunt resturi ale vestiților *Codrii ai Vlăsiei*, azi folosite ca zone de agrement de către locuitorii Capitalei și ai localităților din apropiere. Câmpia Vlăsiei, studiată în amănunțime de geograful Vintilă Mihăilescu în 1924, se subîmparte în cinci subunități: *Câmpia Snagovului, Câmpia Maia, Câmpia Moviliței, Câmpia Bucureștiului* și *Câmpia Călnăului*.

2. Codrii Vlăsiei, nume atribuit unei întinse păduri din partea centrală a Munteniei, una dintre cele mai mari păduri din țară, care, în secolele trecute, forma un masiv păduros compact, alcătuit din arbori seculari. De-a lungul timpului a fost defrișată, rămânând doar o serie de trupuri de pădure, unele dintre ele declarate rezervații forestiere (ex. Pădurea Snagov). Denumirea de Vlăsia (care se pare că este de origine slavă) a fost extinsă pe cale cărturărească asupra părții centrale a Câmpiei Române, ocupată odinioară de Codrii Vlăsiei.

VLĂSINEȘTI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Jijiei Superioare, pe râul Başeu; 3 390 loc. (1 iul. 1997): 1 624 de sex masc. și 1 766 fem. Viticultură. În satul Vlăsinești, menționat documentar, prima oară, în 1446, se află biserica având hramul „Adormirea Maicii Dom-

nului", ctitorie din anul 1800 a marelui logofăt Anastase Başotă. Cod poştal: 6875.

VODIŢA, Mânăstirea ~ → Drobeta-Turnu Severin.

VOICEŞTI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 3 sate, situată pe dr. văii Oltului, pe malul de NV al lacului de acumulare Strejeşti; 1 751 loc. (1 iul. 1997): 868 de sex masc. şi 883 fem. Biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (1839, cu picturi originare), în satul Voiceşti. Cod poştal: 0915.

VOILA 1. Lac de acumulare creat pe cursul mijlociu al râului Olt (inundat în 1988; vol.: 12,3 mil. m^3), al cărui ape pun în mişcare turbinele hidrocentralei cu acelaşi nume.

2. Com. în jud. Braşov, alcătuită din 8 sate, situată în Depr. Făgăraş, la poalele de N ale M-ţilor Făgăraş, pe cursul mijlociu al Oltului, în zona de confl. cu pâraiele Cincu, Breaza şi Sâmbăta; 4 632 loc. (1 iul. 1997): 2 266 de sex masc. şi 2 366 fem. Staţie (în satul Voila) şi haltă de c.f. (în satul Dridif). Nod rutier. Hidrocentrală (14,2 MW), intrată în funcţiune în febr. 1989. Culturi de cereale, cartofi, sfeclă de zahăr, plante tehnice şi de nutreţ ş.a. Creşterea bovinelor şi bubalinelor. Crescătorie de cai lipiţani (în satul Sâmbăta de Jos). Centru de pielărie şi cojocărie (Sâmbăta de Sus). În satul Sâmbăta de Sus, menţionat documentar, prima oară, la 20 ian. 1437, se află Mânăstirea Sâmbăta (de călugări), cu biserica având hramul „Adormirea Maicii Domnului", a cărei construcţie a început în 1657 din iniţiativa vornicului Preda Brâncoveanu şi a fost terminată în 1707 prin osârdia domnului Constantin Brâncoveanu. Picturile murale interioare au fost executate în 1766 de zugravii Ionaşcu şi Pană. Distrus cu tunurile în 1785 din ordinul Curţii de la Viena (ca represiune împotriva călugărilor care erau ostili procesului de catolicizare), ansamblul monahal a rămas părăsit până în 1928, când Mitropolitul Nicolae Bălan a refăcut biserica şi apoi, treptat, chiliile (1928-1935). În perioada cât a fost părăsit, credincioşii se adunau aici în fiecare an de Izvorul Tămăduirii pentru a lua apă de la un izvor. Începând din 1986, prin grija Mitropolitului Ardealului şi Feleacului, I.P.S. Antonie Plămădeală, la această mânăstire au fost construite mai multe chilii, un paraclis, o bibliotecă şi stăreţia, toate sfinţite la 15 aug. 1993 de Prea Fericiţii Părinţi Teoctist (Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române) şi Demetrios (Patriarhul Constantinopolului, aflat în vizită în România). Mânăstirea Sâmbăta posedă o vastă colecţie de icoane pe sticlă, aici aflându-se şi renumita şcoală de pictură pe sticlă, condusă de Timotei Tohăneanu. La această mânăstire are loc anual (din 1997), în ziua de 15 aug., Festivalul naţional de muzică religioasă corală. În satul Sâmbăta de Sus se află un castel (supus de mai multe ori unor transformări), care a fost reşed. de vară a lui Constantin Brâncoveanu, azi depozit de legume şi fructe, precum şi o biserică ortodoxă cu hramul „Sfântul Teodor Tiron"-Apuseană (1784). În apropierea ansamblului monahal se află complexul turistic Sâmbăta, situat la 690 m alt., loc de odihnă şi recreere şi punct de plecare spre crestele şi cabanele M-ţilor Făgăraş. În satul Cincşor, atestat documentar în 1332, există o cetate ţărănească cu o biserică de incintă (sec. 13-16), iar în satul Voivodeni, bisericile cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (c. 1500, una dintre cele mai vechi din Ţara Făgăraşului, cu picturi murale interioare din sec. 18) şi „Sfântul Nicolae" (1809); în satul Sâm-

Voila (2). Biserica „Adormirea Maicii Domnului" a Mânăstirii Sâmbăta

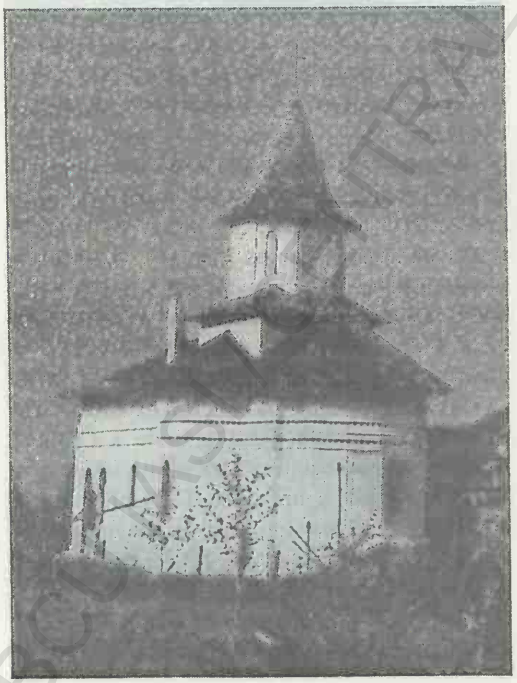

bătă de Jos se află o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1802, cu picturi murale interioare realizate în anii 1806-1814) și un castel construit în 1750 de contele Iosif Brukenthal. Cod poștal: 2335.

VOINEASA 1. Com. în jud. Olt, alcătuită din 5 sate, situată în Câmpia Romanați, pe râul Olteț; 2 384 loc. (1 iul. 1997): 1 228 de sex masc. și 1 156 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. În arealul satului Mărgărițești au fost descoperite (1972) urmele unei așezări dacice fortificate datând de la sf. primei Epoci a fierului (Hallstatt, 1200-450/300 î.Hr.). Bisericile cu hramurile „Sfinții Voievozi" (1743), „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1779), „Sfântul Dumitru" (1837) și „Sfântul Dumitru" (1864), în satele Mărgărițești, Racovița, Rusănești de Sus și Blaj. Cod poștal: 0577.

2. Com. în jud. Vâlcea, alătuită din 3 sate, situată la poalele de S ale M-ților Lotru, la 600-700 m alt., pe cursul superior al râului Lotru, la confl. cu pârâul Voinești, la 60 km NV de municipiul Râmnicu Vâlcea; 1 888 loc. (1 iul. 1997): 902 de sex masc. și 986 fem. Expl. de muscovit. Hidrocentrala „Ciunget" (519,3 MW, cea mai mare hidrocentrală de pe râurile interioare ale țării), intrată în funcțiune în 1972. Reparații de utilaje energetice. Păstrăvărie. Han (1898), în satul Voineasa. Stațiune climaterică și de odihnă (Voineasa), de interes general, cu funcționare permanentă, cu climat de depresiune intramontană, cu veri răcoroase (temp. medie a lunii iul. este de 14°C) și ierni friguroase (în ian. media termică este de –7°C) și precipitații medii anuale ce însumează c. 800 mm. Pr. factor natural de cură îl reprezintă climatul tonic, cu aer curat, lipsit de praf și alergeni și ionizare accentuată a atmosferei. Stațiunea este recomandată atât pentru odihnă, cât și pentru tratarea asteniilor nervoase, a stărilor de debilitate, de surmenaj fizic și intelectual, dispunând de hoteluri și vile moderne, confortabile, terenuri de tenis, baschet și handbal, sală de cinema etc. Este punct de plecare către cabanele din M-ții Lotrului și Căpățânii, către izv. Lotrului, Cheile Latoriței, lacul de acumulare Vidra, rezervația forestieră Latorița (690 ha) cu arbori seculari de larice și zâmbru etc. Cod poștal: 1078.

Voineasa (2). Vedere generală

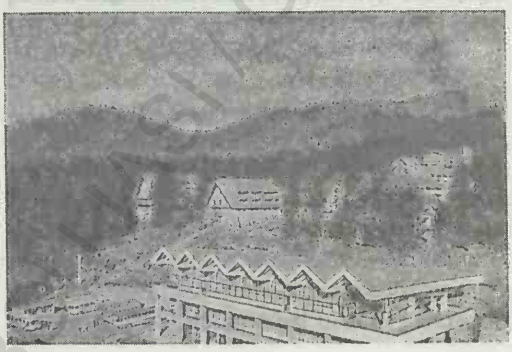

VOINEȘTI 1. Com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 8 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, pe cursul superior al râului Dâmbovița, la confl. cu Râu Alb; 6 392 loc. (1 iul. 1997): 3 174 de sex masc. și 3 218 fem. Fabrici de cherestea, conf. și de sucuri naturale din mere (din 1997). Stațiune de cercetări pomicole (f. 1949). Renumit centru pomicol (meri, pruni, peri). Centru de țesături și cusături populare (în satul Izvoarele). În arealul satului Voinești au fost descoperite (1965) urmele unei așezări de bordeie, fortificată cu val de pământ și șanț, datând din sec. 7-8, aparținând populației autohtone, în care s-au găsit borcane din ceramică, lucrate la roată, decorate cu linii ondulate pe umăr. În satul Voinești se află un spital (1905) și două biserici cu triplu hram — „Sfinții Voievozi, Buna Vestire, Cuvioasa Parascheva"-Tabac (1796) și „Adormirea Maicii Domnului, Sfântul Nicolae, Sfântul Haralambie" (1857), iar în satul Gemenea-Brătulești există o biserică cu cinci hramuri — „Duminica Tuturor Sfinților, Sfântul Nicolae, Sfântul Ioan Botezătorul, Sfântul Haralambie, Sfânta Filofteia" (1868); bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" (1869) și „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1877), în satele Manga și Izvoarele; în satul Mânjina se află o biserică având dublu hram — „Înălțarea Domnului și Sfântul Ierarh Nicolae" (1883-1885), iar în satul Oncești, o biserică din lemn cu hramurile „Duminica Tuturor Sfinților și Sfântul Ioan" (1814). Cod poștal: 0262.

2. Com. în jud. Iași, alcătuită din 5 sate, situată în partea central-nordică a Pod. Central Moldovenesc, pe cursurile superioare ale râurilor Voinești și Stavnic; 5 553 loc. (1 iul. 1997): 2 849 de sex masc. și 2 704 fem. Nod rutier. Expl. forestiere, de gresii, marne, argile și nisipuri. Prelucr. laptelui.

Moară. Centru viticol și de vinificație. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț ș.a. Creșterea bovinelor. Centre de rotărit (în satul Voinești) și de ceramică neagră și roșie, smălțuită (în satul Schitu Stavnic). În arealul satului Voinești au fost descoperite obiecte de podoabă datând din sec. 13. În satul Voinești, menționat documentar, prima oară, în 1461, se află o biserică de dinaintea anului 1767, reclădită în anii 1832-1834, și o biserică având hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1905), iar în satul Schitu Stavnic, o biserică de schit cu hramul „Adormirea Maicii Domului" (ante 1727; chiliile și zidul de incintă au căzut în ruină la sf. sec. 19); biserica având hramul „Sfântul Nicolae" (ctitorie din 1825 a lui Iordache Drăghici), în satul Lungani. Cod poștal: 6652.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 11 sate, situată în zona Colinelor Tutovei, pe râurile Tutova și Iezer; 3 537 loc. (1 iul. 1997): 1 798 de sex masc. și 1 739 fem. Viticultură. În arealul satului Voinești a fost descoperit (1926) un tezaur de argint (sec. 10-13), atribuit cumanilor, alcătuit din 12 brățări, nouă inele, o diademă cu decor gravat, o cataramă, patru aplice de centură și un pandantiv în formă de scut, cu decor gravat. Satul Bănceşti apare menționat documentar, prima oară, în 1443, iar satul Obârșeni în 1455. Până la 17 dec. 1964, satul și com. V. s-au numit *Voinești-Răzeși*. Bisericile din lemn cu hramurile „Cuvioasa Parascheva" (1787; catapeteasma pictată de Anastase Zugravu), „Sfântul Nicolae" (ante 1795, refăcută în 1829), „Sfânta Parascheva" (ante 1809) și „Adormirea Maicii Domnului" (1818, cu pridvor închis în 1960), în satele Voinești, Stâncășeni, Mărășești și Obârșeni. Cod poștal: 6431.

VOITEG, com. în jud. Timiș, alcătuită din 8 sate, situată în partea de S a Câmpiei Timișului, în zona de contact cu Câmpia Bârzavei; 2 197 loc. (1 iul. 1997): 1 090 de sex masc. și 1 107 fem. Nod feroviar și rutier. Culturi de cereale, plante tehnice, uleioase și de nutreț, cartofi, legume etc. Creșterea bovinelor (în satul Folea) și ovinelor (în satul Voiteg). Satul Voiteg apare menționat documentar, prima oară, în 1322, cu numele *Weyteh*. Cod poștal: 1924.

VOIVODENI, com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NE a Colinelor Mădărașului, pe valea Mureșului și pe râul Luț; 1 949 loc. (1 iul. 1997): 968 de sex masc. și 981 fem. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume ș.a. În satul Voivodeni, menționat documentar, prima oară, în 1332, cu toponimul *Sacerdos de Sancto Johanne*, se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), fortificată cu zid de incintă (sec. 18) și un castel din sec. 18. Cod poștal: 4269.

VOLOIAC, com. în jud. Mehedinți, alcătuită din 8 sate, situată în partea de E a Piem. CosușteI, pe râul Husnița; 1 989 loc. (1 iul. 1997): 973 de sex masc. și 1 016 fem. Bisericile cu hramurile „Înălțarea Domnului" (1808) și „Sfântul Ioan Botezătorul" (1881), în satele Voloiac și Ruptura; biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1818, pictată în 1866), în satul Valea Bună. Cod poștal: 1488.

VOLOVĂȚ, com. în jud. Suceava, alcătuită din 2 sate, situată în partea de NV a Pod. Sucevei, pe râul Sucevița; 6 624 loc. (1 iul. 1997): 3 407 de sex masc. și 3 217 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Volovăț, menționat prima oară, la 13 dec. 1421, într-un act de danie emis de domnul Alexandru cel Bun, se află biserica având hramul „Înălțarea Sfintei Cruci", ctitorie din anii 1500-1502 a lui Ștefan cel Mare, construită pe locul uneia din lemn care data din timpul lui Dragoș Vodă. Restaurată la începutul sec. 20. Cod poștal: 5885.

VOLUNTARI, com. în jud. Ilfov, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Vlăsiei, la E de municipiul București; 27 110 loc. (1 iul. 1997, cea mai mare din țară ca număr de locuitori): 13 373 de sex masc. și 13 737 fem. Constr. de utilaje pentru transporturi. Producție de vaccinuri pentru uz veterinar. Siloz. Fermă avicolă. Pomicultură (meri, caiși, vișini, cireși). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Până la 17 febr. 1968 s-a numit *Cetatea Voluntărească*, iar între 23 ian. 1981 și 12 apr. 1996 a făcut parte din Sectorul Agricol Ilfov. Biserica având hramul „Sfântul Ilie" (sec. 19).

VORAS → **Variaș.**

VORNICENI, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 3 sate, situată în partea central-nordică a Câmpiei Jijiei Superioare, în zona Colinelor Bașeului, pe râul Ibăneasa; 4 554 loc. (1 iul. 1997): 2 268 de sex masc. și 2 286 fem. Stație de c.f. (în satul Vorniceni), inaugurată la 1 iun. 1896. Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Vorniceni, menționat documentar, prima oară, în 1428, iar apoi în 1475 cu numele *Dvorniciani*, se află o biserică

din lemn cu hramul „Sfântul Dumitru" (sec. 15, cu adăugiri din 1821, respectiv absidele laterale, și reparații din 1868). Cod poștal: 6884.

VORNICU MĂRGINEANU, denumirea satului și com. Caragiale până la 7 febr. 1952.

VORONA, com. în jud. Botoșani, alcătuită din 6 sate, situată în partea de E a Pod. Sucevei, la poalele de S ale Dealului Corni și cele de NV ale Dealului Tudora, pe stg. văii Siretului; 7 761 loc. (1 iul. 1997): 3 853 de sex masc. și 3 908 fem. În satul Vorona, menționat documentar, prima oară, în 1403, se află Mânăstirea Vorona (de maici), întemeiată în anul 1600 de niște călugări ruși cu ajutorul hatmanului Ilie Sandu. Numele Vorona este de origine rusă și înseamnă cioară. Inițial, mânăstirea a avut o biserică din lemn, pe locul căreia a fost zidită (1793-1803) biserica ce poartă hramul „Adormirea Maicii Domnului", prin grija paharnicului Iordache Panaite, a soției și sorei lui, respectiv Maria și Safta. Biserica păstrează picturi murale interioare din 1869 (restaurate în anii 1921-1922). Clopotniță (1840). În 1835, arhimandritul Rafael a mai ctitorit bisericile cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" și „Sfântul Nicolae". Ansamblul monahal a fost restaurat în anii 1976 și 1985. Colecție de obiecte bisericești cu valoare de patrimoniu. Într-o clădire adiacentă se află depozitul de icoane, de carte veche bisericească și de manuscrise. În această mânăstire a intrat ca frate Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Teoctist. Pe terit. com. **V.** se află Pădurea Vorona, declarată rezervație forestieră, și gorunul lui Alexandru Ioan Cuza, declarat monument al naturii. Cod poștal: 6843.

VORONEȚ, Mânăstirea ~ → Gura Humorului.

VORȚA, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 7 sate, situată la poalele de S ale M-ților Metaliferi, pe râul Sârbi; 1 220 loc. (1 iul. 1997): 621 de sex masc. și 599 fem. Expl. de min. complexe. Satul Vorța apare menționat documentar, prima oară, în 1468. Cod poștal: 2737.

VORUMLAC → Valea Viilor.

VOȘLĂBENI, com. în jud. Harghita, alcătuită din 2 sate, situată în partea de SE a Depr. Giurgeu (numită „Câmpia Voșlăbeni-Remetea"), la poalele de SV ale M-ților Hășmaș, în zona de izvor a râului Mureș; 2 016 loc. (1 iul. 1997): 991 de sex masc. și 1 025 fem. Stații de c.f. (în satele Voșlăbeni și Izvoru Mureșului). Nod rutier. Expl. de marmură și dolomit. Centru de prelucr. artistică a lemnului. Joagăr (din 1860), în satul Voșlăbeni. Muzeu sătesc (Voșlăbeni). Stațiune climaterică și de odihnă (în satul *Izvoru Mureșului*). În satul Voșlăbeni, menționat documentar, prima oară, în 1750, se află o biserică ortodoxă din 1864 și o clopotniță din lemn (1880). Rezervații naturale (mlaștina După Luncă și Piem. Nireș). Zonă de practicare a sporturilor de iarnă. Cod poștal: 4202.

VOVIDENIA, Mânăstirea ~ → Slava Cercheză.

VRANCEA 1. Munții Vrancei, grup de munți în Carpații de Curbură, situat între aliniamentul văilor Cașin-Șușița (în N), Depr. Vrancei (în E), râul Râmnic (în S) și aliniamentul văilor superioare Oituz—Bâsca Mică (la V). Sunt bine individualizați, alcătuiți predominant din marne, gresii, conglomerate ș.a., fragmentați de numeroase văi adânci (Putna, Coza, Năruja, Zăbala ș.a.) în mai multe masive și culmi legate între ele prin înșeuări largi. La V de valea superioară a Zăbalei se evidențiază un sector mai înalt al M-ților Vrancei, alcătuit din masivele Lăcăuț (1 777 m alt.), Goru (1 785 m, cota max. a M-ților Vrancei), Giurgiu (1 720 m), iar la E-NE de aceasta se desfășoară o serie de culmi și masive mai scunde și mai fragmentate (masivul Furu 1 415 m, culmea Zboina Frumoasă cu vf. Pietrosu 1 672 m și vf. Zboina Frumoasă 1 657 m, masivul Coza 1 629 m, culmile Zboina Neagră 1 350 m și Lepșa 1 503 m). Sunt bine împăduriți cu fag în amestec cu molid și brad, iar la peste 1 700 m alt. se extinde domeniul pajiștilor alpine. Obiectiv turistic. În M-ții Vrancei se găsesc o serie de rezervații naturale, forestiere și peisagistice (Lepșa–

Munții Vrancei

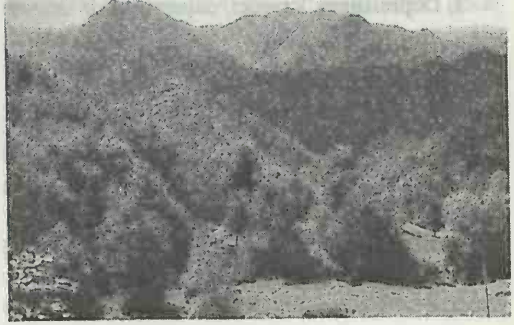

Zboina, Izvoarele Năruiei, Cheile Tișiței, Cascada Putnei) și în extremitatea de S, rezervația geologică Focul Viu de la Lopătari.

2. Subcarpații Vrancei, subunitate a Subcarpaților de la Curbură, extinsă între valea inf. a Trotușului (la N), câmpiile Siretului inferior și Râmnicului (la E), râul Slănic (la S și SV) și M-ții Vrancei (la V). Se prezintă sub forma unor șiruri de depresiuni și de dealuri subcarpatice semețe: în zona de contact cu M-ții Vrancei se află depresiunile subcarpatice Soveja, Vrancea și Neculele, mărginite către E de lanțul dealurilor Tiharele (657 m), Oușoru (753 m), Răchitașu Mic (892 m), Răiuț (960 m), Gârbova (979 m), Dealu Roșu (944 m) și Bisoca (970 m). Mai la E se desfășoară un aliament de dealuri subcarpatice, cu caracter monoclinal, cu versanți asimetrici (Mateiașu, Tarcița Mare, Măgura Odobeștilor — cea mai înaltă din acești subcarpați, 996 m alt., Deleanu ș.a.), care alternează cu depresiuni intracolinare bine individualizate (Câmpuri–Răcoasa pe râul Șușița, Vizantea–Vidra pe Putna, Andreiașu și Mera pe Milcov, Râmna, Dumitrești, Jitia ș.a.). Acest șir de înălțimi subcarpatice, alcătuite din roci mai dure (gresii, marne, șisturi), prezintă unele analogii stratigrafice și tectonice cu Culmea Pietricica, aflată la N de Trotuș, a cărei continuare spre S pare să fie. Masivele deluroase prezintă o accentuată energie de relief, strate verticale sau puternic înclinate, evidențiate prin pereți verticali și pante puternic povârnite, văi înguste și adânci, care reliefează un peisaj de un pitoresc remarcabil. Întreaga zonă de E a Subcarpaților Vrancei este renumită prin existența unor areale viticole compacte (vestitele podgorii Panciu, Străoane, Odobești, Cotești ș.a.). Pomicultură (bazinele Soveja, Câmpuri, Răcoasa, Vidra, Vizantea, Chiojdeni, Dumitrești ș.a.).

3. Depresiunea Vrancei, depresiune de origine tectono-erozivă, situată între povârnișurile de E ale M-ților Vrancei (la V) și lanțul dealurilor subcarpatice Răchitașu Mare, Răiuț, Răchitașu Mic, Reghiu, Gârbova, Dealu Roșu ș.a. (la E) și între văile Șușița (la N) și Zăbala (la S). Între aceste limite, Depr. V. se desfășoară sub forma unui uluc de c. 30 km lungime (N-S) și de c. 12-14 km lățime în partea centrală. Supr.: c. 320 km^2. Relief variat, alcătuit din lunci, terase de acumulare, deformate tectonic, și din culmi deluroase prelungi, nu prea

Depresiunea Vrancei

înalte (500-700 m alt.), fragmentate de văi adânci (Șușița, Soveja, Putna, Coza, Năruja, Zăbala ș.a.). Versanții, în mare parte despăduriți, sunt afectați de intense procese erozionale de pantă și de alunecări de teren. Climă răcoroasă (7°C media termică anuală) cu frecvente inversii de temperatură și precipitații moderate (700-800 mm anual). Vegetația naturală este reprezentată prin pășuni și fânețe, tufărișuri și pâlcuri de păduri de stejar. Depr. V. este un ținut de străveche populare în care locuitorii sunt ocupați în pr. cu expl. și prelucr. lemnului, pomicultura, creșterea animalelor (în special ovine și bovine) și în care se păstrează nealterat un bogat fond etnografic și folcloric. Depr. V. este compartimentată de râuri în trei sectoare: unul nordic, cu o lățime de c. 6 km, între râurile Șușița (N) și Putna (S), în cadrul căruia se individualizează depresiunile Soveja și Vizantea–Livezi; unul central, lat de 12-14 km, între văile râurilor Putna (N) și Năruja (S), în care predomină suprafețele plane, ușor înclinate, și în cadrul căruia se remarcă Depr. Năruja; un sector sudic, cu o lățime de 7 km, între râurile Năruja

Vrancea (3). Bad-lands (pământuri rele) în zona Tulnici

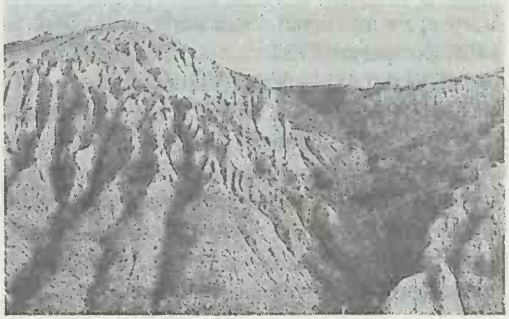

(N) și Zăbala (S), cu masive deluroase (Tipău, Tojan ș.a.) și poduri largi de terase etajate, care prin asociere formează Depr. Nereju, bine conturată. În multe locuri din Depr. V. apele de șiroire au spălat pământul (în special Dealu Tojan) înlăturând stratul de sol și rămânând povârnișuri golașe, iar în alte locuri (Tulnici pe malul dr. al Putnei, Rebegari pe Năruja), pe o formațiune specifică, numită brecia sării, apele torențiale au acționat intens asupra povârnișurilor creând un aspect dințat, labirintic și lipsit de vegetație, cunoscut în literatura geografică sub numele de *bad-lands* (pământuri rele) sau „răni ale pământului" cum le numea Ion Ionescu de la Brad în sec. 19. În ținutul Vrancei se află epicentrul celei mai importante zone seismice din jud. Vrancea și din România, în com. Vrâncioaia fiind instalată o stație seismică. Depr. V. mai este cunoscută și sub numele de *Țara Vrancei.*

4. Județ situat în partea de E a României, în zona curburii externe a Carpaților, în bazinul inf. al Siretului, la răscrucea provinciilor istorice românești Moldova, Țara Românească și Transilvania, între 45°23' și 46°11' latitudine N și 26°23' și 27°32' longitudine E, limitat de jud. Bacău (N), Vaslui (NE), Galați (E), Brăila (SE), Buzău (S și SV) și Covasna (V și NV). *Supr.:* 4 857 km^2 (2,04% din supr. țării). *Populația* (1 iul. 1997): 391 762 loc. (1,74% din populația țării), din care 192 147 loc. de sex masc. (49,05%) și 199 615 loc. de sex fem. (50,95%). *Populația urbană:* 152 004 loc. (38,80%); *rurală:* 239 758 loc. (61,20%). *Densitatea:* 80,7 loc./km^2. *Structura populației pe naționalități* (la recensământul din 7 ian. 1992): 99,03% români, 0,88% țigani, 0,09% alte minorități naționale (maghiari, germani, evrei, ruși, lipoveni ș.a.). *Reședința:* municipiul Focșani. *Orașe:* Adjud, Mărășești, Odobești, Panciu. *Comune:* 59. *Sate:* 331 (din care 7 aparțin orașelor). Localit. componente ale orașelor și municipiilor: 10.

Relief variat, reprezentat prin trei trepte principale (munți, dealuri și depresiuni subcarpatice, câmpii) care coboară de la 1 785 m în V (vf. Goru, alt. max. a jud. V.) la 20 m alt. în SE, în Câmpia Siretului inferior, rezultând o diferență de nivel de 1 766 m. Zona montană, extinsă în extremitatea de V jud. V., este alcătuită dintr-o serie de culmi și masive izolate, care împreună formează M-ții Vrancei ce domină printr-un abrupt de 300-600 m Depr. Vrancei, situată în estul lor. M-ții Vrancei, care aparțin Carpaților de Curbură, au înălțimi mici (sub 2 000 m), prezintă culmi prelungi, legate prin înșeuări largi, și sunt alcătuiți predominant din gresii, șisturi marnoase și conglomerate. Cele mai mari altitudini ale M-ților Vrancei se înregistrează în vf. Goru (1 785 m, alt. max. a jud. V.) și vf. Lăcăuț (1 777 m). Treapta mijlocie de relief o formează dealurile subcarpatice (Subcarpații Vrancei), care se succed de la N la S prin partea mediană a județului, atingând cota max. în Măgura Odobeștilor (996 m). Extremitatea de NE a jud. V. este ocupată de un mic sector al Colinelor Tutovei, care ating aici o înălțime de 348 m în vf. Cetățuia din Dealul Cetății, iar în partea de E și SE a județului se extinde o mare porțiune a Câmpiei Siretului inferior (în cadrul căreia se manifestă o puternică și activă mișcare de subsidență), precum și un mic sector al Câmpiei Râmnicului (în S-SE). Terit. jud. V., cu întreaga complexitate geologică și geomorfologică a formelor sale de relief, corespunde celei mai active zone seismice ale României. Frecvența cutremurelor (care au origine tectonică) se explică prin existența în această regiune a unui focar de mare adâncime (200 km), izolat, al cărui epicentru se află în coordonatele geografice ale perimetrului cuprins între 45°24' și 46°00' latitudine N și 26°12' și 27°24' longitudine E, pe falia Zăbala—Nămoloasa—Galați. În acest areal se evidențiază două focare de cutremure, unul în care se produc cutremurele adânci, legat de curbura arcului carpatic și altul în care au loc seisme la mică adâncime, situat în reg. de câmpie dintre Râmnicu Sărat, Mărășești și Tecuci. Cutremurele cu epicentrul în arealul vrâncean au origine tectonică, fiind provocate de prăbușirile sau deplasările blocurilor scoarței terestre în lungul unor falii. Cele mai puternice șocuri provocate de seismele vrâncene (depășind 6,5 grade pe scara Richter) au fost înregistrate la 8 nov. 1620, 9 aug. 1679, 12 iun. 1701, 13 mai 1738, 6 apr. 1790, 14 oct. 1802, 29 ian. 1838, 25 mai 1925, 10 nov. 1940 și 4 martie 1977. Acestea au determinat prăbușirea mai multor construcții, avarierea gravă a altora, și chiar deplasări și deformări ale terenului.

Clima temperat-continentală moderată, nuanțată substanțial de altitudinea formelor de relief. Astfel, în zona montană și de deal verile sunt răcoroase cu precipitații bogate și iernile friguroase cu

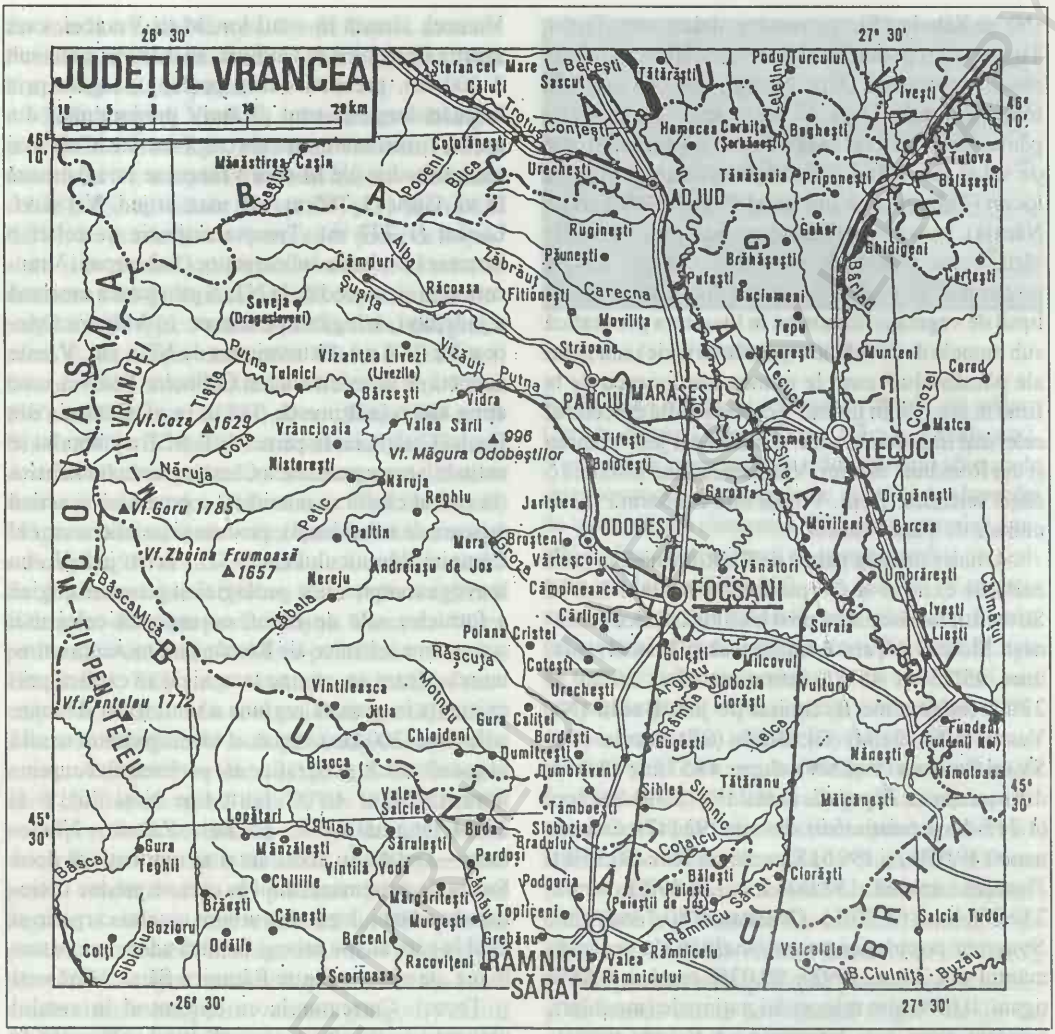

strat de zăpadă stabil pe o perioadă mai îndelungată, iar în regiunea de câmpie verile sunt călduroase și secetoase, iar iernile reci, marcate uneori de viscole puternice. Temp. medie anuală variază între 10° în zona de câmpie, 6-9°C în cea de dealuri și 1,2-6°C în ariile montane. Temp. max. absolută (39,3°C), precum și minima absolută (–33,0°C) au fost înregistrate la Focșani, respectiv la 10 aug. 1951 și 25 ian. 1942. Cantitatea medie anuală a precipitațiilor prezintă variații de la un loc la altul, însumând c. 500 mm în câmpie, 600-800 în zonele deluroase și colinare și peste 1 200 mm în ținuturile montane înalte. Vânturile predominante bat cu o frecvență mai mare dinspre V (28,4%), NV (24%), E (10,4%) și S-SV (8%), cu viteze medii anuale cuprinse între 2,0 și 5,6 m/s, uneori, pe culmile înalte depășind 10 m/s. Pe pantele de E ale M-ților Vrancea se înregistrează frecvent vânturi de tip föhn.

Rețeaua hidrografică vrânceană, cu o densitate medie cuprinsă între 0,1 și 0,9 km/km^2, aparține în totalitate râului Siret, care curge pe la marginea de E a jud. V., pe o distanță de 110 km, formând în cea mai mare parte limita cu jud. Galați. În acest sector, râul Siret are un curs lenes, foarte meandrat, însoțit

de o luncă largă, inundabilă, în cadrul căreia au loc numeroase despletiri ale apelor. Din cauza subsidenței Câmpiei Siretului inferior, majoritatea râurilor afluente pe dr. Siretului au o direcție generală de curgere NV–SE (cu excepția râurilor din S — Râmna și Râmnic — care au direcție SV–NE), înregistrându-se o adevărată „piață" de adunare a apelor. În afara cursurilor inf. ale râurilor Trotuș și Râmnic care izvorăsc din afara limitelor jud. V., dar se varsă în Siret pe terit. vrâncean, toate celelalte râuri afluente ale Siretului în spațiul vrâncean își au obârșia pe teritoriu județului. Între aceste râuri, cel mai important este Putna (144 km), care drenează median jud. V. pe direcție NV–SE, colectând numeroși afl. (Lepșa, Tișița, Coza, Zăbala, Milcov, Râmna ș.a.). Partea N-NV a jud. V. este drenată de Carecna, Zăbrăuț și Șușița (68 km).

Vegetația. Cu excepția zonei de câmpie, care aparține domeniilor stepei și silvostepei, restul terit. vrâncean, în proporție de peste 70% se încadrează domeniului forestier. Vegetația de stepă, extinsă pe supr. mici în SE județului, este reprezentată prin pajiști degradate dominate de bărboasă *(Botriochloa ischaemum)*, păiuș *(Festuca valesiaca)*, pir crestat *(Agropyrum cristatum)* ș.a., iar vegetația de silvostepă, înlocuită în mare parte de culturile agricole de pe cuprinsul câmpiei, apare insular sub forma unor păduri de stejar pufos *(Quercus pubescens)* în amestec cu arțar tătăresc *(Acer tataricum)*, stejar *(Quercus robur)* și stejar brumăriu *(Quercus pedunculiflora)*. Zona pădurilor de foioase, extinsă în dealurile subcarpatice și Colinele Tutovei, între 300 și 900 m alt., este constituită din făgete, gorunete, făgeto-gorunete. Din cauza unor defrișări masive, în ariile depresionare s-au extins pajiștile secundare alcătuite predominant din păiuș *(Festuca sulcata, Festuca pseudovina)* și iarba câmpului *(Agrostis tenuis)*. Pantele muntoase, între 900 și 1 600 m alt., sunt acoperite cu păduri compacte de amestec (fag, molid, brad), urmate de etajul pădurilor de molid *(Picea abies)* până pe la 1 700 m alt. și apoi de zona golurilor alpine (la peste 1 700 m alt.), cu tufărișuri de ienupăr *(Juniperus communis* ssp. *nana)*, afin *(Vaccinium myrtillus)* ș.a. în alternanță cu pajiști secundare formate din păiuș roșu (*Festuca rubra*), țăpoșică *(Nardus stricta)*. În lunca Siretului se întâlnesc zăvoaie de plop și salcie.

Fauna predominantă corespunde domeniului forestier, în care trăiesc numeroase specii, printre care urși, mistreți, cerbi, căprioare, veverițe, râși, jderi, pisici sălbatice, salamandre, sălămâzdra (*Triturus montandoni* — un endemism carpatic) ș.a. La marginea externă a zonei subcarpatice, în silvostepă și stepă, viețuiesc nenumărate rozătoare (iepuri, șobolani, hârciogi, șoareci de câmp, popândăi ș.a.), păsări (prepelițe, potârnichi, grauri, ciori, vrăbii, ulii etc.), insecte ș.a. Ihtiofauna este bogată și variată, fiind reprezentată prin păstrăv (în bazinele superioare ale Putnei, Năruji, Zăbalei), lipan (cursul mijlociu al Putnei), clean (Șușița, Zăbrăuț), crap, mreană *(Siret)*.

Resursele naturale sunt reprezentate prin câteva zăcăminte de sare (Lunca, Valea Sării, Tulnici, Spinești, Reghiu, Andreiașu de Sus) și cărbune brun (cantități reduse, neexploatabile, la Vulcăneasa, Reghiu, Poienița, Luncile), precum și printr-o mare varietate de roci de construcție, cum sunt: gips (Soveja), gresii (Năruja), marno-calcare (Lepșa), argile (Mera, Vidra, Păunești), balast. O bogăție aparte o reprezintă pădurile (191 782 ha, sf. anului 1996) și izvoarele cu ape minerale sulfuroase (Jitia, Andreiașu de Sus, Vizantea Mănăstirească, Vintileasca ș.a.).

Istoric. Cele mai vechi urme de locuire descoperite în perimetrul jud. V. datează din Paleoliticul superior (Bârsești, Vitănești, Lespezi). Neoliticul este bine reprezentat, fiind identificat în peste 40 de așezări (în perimetrele localit. Bonțești, Cândești, Muncelu, Mănăstioara, Terchești, Topești, Coroteni, Pădureni, Pietroasa ș.a.), în cadrul cărora apar forme ale culturilor neolitice Criș-Starčevo, Boian și Cucuteni (numeroase vase ceramice, remarcabile prin finețea formelor și prin ornamentația tricromă și bicromă, precum și figurine antropomorfe și zoomorfe), iar Epoca bronzului este ilustrată în peste 100 de stațiuni (cea mai reprezentativă fiind stațiunea Cândești, unde a fost dezvăluită o necropolă cu peste 700 de morminte de înhumație și incinerație, în care s-a găsit un valoros inventar de podoabe, unelte, ceramică etc.). În sec. 9-8 î.Hr., peste actualele ținuturi vrâncene au trecut mai multe triburi de cimerieni, care au adus cu ele primele elemente ale metalurgiei fierului. Astfel, prima Epocă a fierului (Hallstatt) este atestată de așezările de la Pădureni, Bonțești, Bârsești, Nereju, Căiata,

iar cea de-a doua Epocă a fierului (La Tène) în stațiunile arheologice de la Cândești și Mănăstioara și prin tezaurele monetare geto-dacice descoperite la Dumbrăveni (270 de monede din argint), Răcoasa, Voloșcani, Bonțești ș.a. Meleagurile vrâncene au fost incluse în hotarele Imperiului Roman, în provincia Moesia inferior, în timpul domniei împăratului Domițian, care a purtat războaie împotriva dacilor în anii 87-89. Triburile carpilor, purtătoare ale unei culturi specifice, cu evidente influențe romane, au avut numeroase și puternice așezări pe terit. actual al jud. V., descoperite în perimetrele localit. Pădureni, Oleșești, Vârteșcoiu, Țifești, Mărtinești, Iugani, Oreavu ș.a., așezări care s-au perpetuat din sec. 2 până prin sec. 7. În sec. 7-10 au fost puse bazele structurii comunitare a obștilor sătești, care vor evolua în tot timpul perioadei feudale, obștea devălmașă (formă de stăpânire în comun) a Vrancei impunându-se treptat ca o formă de organizare și ca unitate ad-tivă de sine stătătoare. Această autonomie a Vrancei, care s-a perpetuat chiar și în condițiile ultimelor migrații ale pecenegilor, cumanilor și tătarilor din sec. 10-13, a permis statornicirea unor obiceiuri ale pământului, de ordin juridic, ca de pildă dreptul inalienabil de participare la exploatare a moșiei, dreptul de preferințe la cumpărarea terenurilor etc. Obștea devălmașă a Vrancei a fost păstrată de locuitorii acesteia cu prețul luptei, impunându-se cu putere de lege până la începutul sec. 20. Astfel, codul silvic din 1910 garanta, în cele șapte prevederi ale sale, dreptul vrâncenilor asupra munților și menținerea tuturor privilegiilor așa cum se păstraseră ele prin tradiție de-a lungul secolelor. La începutul sec. 13 (1211-1227) autoritățile centrale ale Bisericii Catolice desfășoară o intensă activitate de convertire la catolicism a populației din aceste ținuturi, prin intermediul Cavalerilor Teutoni, care a culminat cu înființarea, la 31 iul. 1227, a Episcopatului catolic al cumanilor, cu reșed. la *Civitas Milcoviae* (probabil orașul Odobești de astăzi), condus de dominicanul Teodoric, episcopat care va fi distrus după invazia tătară din 1241. În perioada formării statelor feudale românești, Moldova și Țara Românească, în sec. 14, statutul politic al Vrancei nu apărea definit cu claritate. Abia într-un document din 2 iul. 1431 apare denumirea *Varancha* (desemnând „Țara Împădurită" sau „Țara Neagră"). Un hrisov din 20 iun. 1443 consemnează stăpânirea Moldovei asupra Vrancei, fapt confirmat și de un alt document din 8 aug. 1445. Un moment important în evoluția ad-tivă a Vrancei îl constituie formarea starostiei Putna, al cărui prim conducător a fost un oarecare Stan, în perioada 1526-1540. Ulterior, până în 1859, funcția de prim staroste a fost ocupată de 50 de persoane, printre care se numără și cronicarii Miron Costin (1686-1690) și Ion Neculce (1732). În cadrul unei structuri ad-tive bine conturate, ținutul Putnei, extins între Trotuș (N), Siret (E), Milcov (S) și M-ții Vrancei (V), evoluează, de-a lungul timpului, paralel cu jud. învecinat Râmnic (sau Slam) aflat peste râul Milcov, în Țara Românească. Un moment de referință în istoria ținutului Putnei și implicit al Vrancei de astăzi, îl constituie lupta victorioasă a domnului Ioan Vodă Viteazul împotriva turcilor, care a avut loc la 24 apr. 1574 la Jiliște, lângă Focșani. La sf. sec. 16 și începutul sec. 17, concomitent cu dezvoltarea înfloritoare ale unor așezări din ținutul Putnei și frecvent menționate documentar (Focșani, Adjud, Odobești, Domnești, Negrilești — sat cu renume, depozitarul mai multor variante ale *Mioriței*, Bârsești ș.a.) are loc o consolidare a obștilor sătești din Țara Vrancei. Anul revoluționar 1848 a însemnat o puternică manifestare a conștiinței naționale a vrâncenilor, iar perioada 1857-1859 a fost marcată de atmosfera efervescentă a acțiunilor duse pentru înfăptuirea unirii Principatelor Române. La 6 iul. 1862, noul domnitor semnează un decret prin care consfințește unificarea oficială într-o singură localitate, cu numele Focșani, a administrației celor două orașe (Focșanii Munteni și Focșanii Moldoveni), care până atunci fuseseră separate printr-o linie de demarcație, stabilită pe râul Milcov și care fiecare dintre ele avea câte o administrație proprie. În timpul Războiului de Independență, numeroși vrânceni s-au remarcat pe câmpurile de luptă de la Rahova, Grivița, Plevna și Vidin, unde au căzut mulți eroi, printre care maiorul Gheorghe Șonțu, căpitanul Valter Mărăcineanu, locotenentul Chivu Stănescu ș.a. Perioada care a urmat după cucerirea independenței s-a remarcat printr-un avânt economico-social general, evidențiat prin apariția mai multor întreprinderi industriale la Mărășești, Focșani, Adjud, prin dezvoltarea agriculturii, comerțului, meșteșugurilor, transporturilor (s-au construit liniile

de c.f. Mărășești—Bacău în 1872 și Focșani—Mărășești în 1881), învățământului etc. Începutul sec. 20 a fost marcat de Răscoala țărănească din 1907, care a cuprins numeroase sate vrâncene (Mircești, Suraia, Călienii Noi, Călienii Vechi, Bilieşti, Vulturu, Dumitrești ș.a.), și de primul război mondial, terit. actual al jud. V. fiind terenul de luptă al câtorva bătălii glorioase (Mărășești, Mărăști, Oituz) pentru libertate și independență națională. Orașul Focșani a fost locul unde Guvernul României a semnat, la 26 nov./9 dec. 1917, armistițiul cu Puterile Centrale. În perioada interbelică, o porțiune din perimetrul actual al jud. V. era ocupată de jud. Putna (3 340 km^2, 6 plăși, 5 orașe și 265 sate) care s-a menținut sub această formă până în 1950, când prin Legea nr. 5 din 8 sept. 1950 a fost desființat jud. Putna, înființându-se regiunea Putna, cu reșed. la Focșani, iar între anii 1956 și 1968, o mare parte a regiunii Putna a fost înglobată în regiunea Galați, iar alte părți ale acesteia fiind trecute sub administrarea regiunilor limitrofe. Prin Legea nr. 2 din 17 febr. 1968 a fost înființat jud. Vrancea, care cuprinde aproape în întregime fostul jud. Putna și c. 1/3 din fostul jud. Râmnicu Sărat, acestea din urmă considerate în limitele pe care le aveau în 1938.

Economia actuală, marcată de un activ proces de restructurare și modernizare, de creștere a numărului întreprinderilor mici și mijlocii, de extindere permanentă a sectorului privat etc., se caracterizează printr-o structură complexă și armonioasă, cu o industrie diversificată, o agricultură predominant pomi-viticolă și de creștere a animalelor, un comerț activ și o dezvoltare corespunzătoare a transporturilor, a turismului, a serviciilor publice, culturii, artei, ocrotirii sănătății etc.

Industria, profilată pe ramurile alimentară, metalurgică, textilă, de expl. și prelucr. a lemnului, constr. de mașini, materialelor de constr. ș.a., aparține în proporție de peste 85% unităților comerciale cu capital de stat, iar restul sectorului privat. Pr. produse industriale realizate de întreprinderile vrâncene sunt: piese turnate din fontă, laminate subțiri, utilaj greu, motoare electrice, mașini și utilaje agricole, aparataj electric de joasă tensiune, saci, folii, tuburi și plăci din material plastic, îngrășăminte chimice, lacuri, vopsele, coloranți, detergenți, săpun (Focșani, Mărășești), sticlă, prefabricate din beton, produse ceramice, vase emailate (Focșani, Mărășești, Odobești), mobilă, plăci fibro-lemnoase, butoaie, celuloză și hârtie, cherestea (Focșani, Adjud, Panciu, Odobești, Tulnici, Soveja, Vidra, Nereju, Năruja, Andreiașu de Jos, Gugești), confecții, tricotaje, fire din lână și bumbac, fire și țesături din in și cânepă (Focșani, Panciu, Adjud), preparate din carne și lapte, panificație, vin, coniac, vermut, șampanie, lichior ș.a. (Focșani, Adjud, Panciu, Odobești, Mărășești, Cotești, Tâmboești, Urechești, Măicănești, Pufești ș.a.). O contribuție importantă o are industria casnică (meșteșugurile tradiționale) producătoare de țesături și cusături populare, covoare, obiecte de port popular, vase ceramice, măști, obiecte din lemn, prelucrate artistic etc. (Tulnici, Mera, Negrilești, Bârsești, Nereju, Soveja, Irești, Năruja ș.a.).

Agricultura, cu un grad avansat de privatizare și cu vechi tradiții în cultura viței de vie și în domeniul creșterii animalelor, are o producție variată și participă cu un procent ridicat la producția globală de bunuri ale jud. V. La sf. anului 1996, fondul funciar vrâncean cuprindea 255 304 ha terenuri agricole (din care 193 063 ha, respectiv 75,6%, în sectorul privat), 191 782 ha păduri, 14 410 ha terenuri acoperite cu ape și bălți și 24 207 ha alte suprafețe. În același an, din totalul supr. agricole (255 304 ha), 147 022 ha erau terenuri arabile, 42 642 ha pășuni, 32 856 ha fânețe naturale, 28 524 ha vii și pepiniere viticole (locul 1 pe țară) și 4 260 ha livezi și pepiniere pomicole. Repartizarea geografică a culturilor marchează, în funcție de configurația reliefului, predominarea culturilor de cereale, plante tehnice și de nutreț etc. în zona de câmpie și dezvoltarea cu precădere a plantațiilor de viță de vie și pomi fructiferi în zonele deluroase. În 1996, terenurile arabile au fost cultivate cu porumb (73 632 ha), grâu și secară (33 689 ha), plante de nutreț (14 118 ha), floarea-soarelui (9 594 ha), sfeclă de zahăr, orz și orzoaică, ovăz, legume, leguminoase pentru boabe etc. În 1996, prin supr. ocupată de viile pe rod (27 520 ha) și prin producția de struguri (247 119 tone), jud. V. se situa pe primul loc pe țară. Vestitele podgorii Cotești (cu centrele viticole Cotești, Faraoanele, Budești, Tâmboești, Cârligele ș.a.), Panciu (cu centrele viticole Panciu, Țifești, Păunești, Străoane ș.a.) și Odobești (Jariștea, Odobești, Vârteșcoiu, Balotești ș.a.) sunt speciali-

zate în producții de soiuri superioare de struguri (Muscat-Ottonel, Muscat-Hamburg, Fetească neagră, Riesling italian, Fetească albă, Chasselas ș.a.). În cadrul producțiilor pomicole, alături de cantități însemnate la prune (20 549 tone), mere (18 850 tone), pere (2 238 tone) ș.a., în 1996, jud. V. ocupa locul 2 pe țară (după jud. Vâlcea) la producția de nuci (1 776 tone), obținută în proporție de 99,8% în sectorul particular. Creșterea animalelor, cu îndelungată tradiție, se bazează pe întinsele pășuni și fânețe naturale, pe culturile de cereale și plante de nutreț etc., care favorizează dezvoltarea unor însemnate efective de animale. La începutul anului 1997, sectorul zootehnic, privatizat în proporție de peste 75%, cuprindea 67 000 capete bovine, 90 000 capete porcine, 197 000 capete ovine (Merinos, Țigaie, Țurcană), 21 000 capețe caprine și 19 000 capete cabaline. Avicultură (1 827 000 capete); apicultură (10 000 familii de albine).

Căile de comunicație, cu rol activ în deservirea tuturor activităților economico-sociale, au cunoscut o permanentă extindere și modernizare. La sf. anului 1996, lungimea liniilor de c.f., care traversează partea de E a jud. V., însuma 169 km (din care 102 km linii electrificate), cu o densitate de 34,8 km/1 000 km^2 (sub densitatea medie pe țară, care este de 47,8 km/1 000 km^2). Prin jud. V. trece una dintre pr. magistrale feroviare ale țării (București—Ploiești—Buzău—Râmnicu Sărat—Focșani—Mărășești—Adjud—Bacău—Suceava—Vicșani, electrificată în anii 1978-1979), precum și un segment al liniei de c.f. Urziceni—Făurei—Tecuci—Bârlad—Vaslui—Iași. Din nodul feroviar Mărășești pornește o ramificație până la Panciu, iar alta își continuă traseul din magistrală către Tecuci—Bârlad—Vaslui—Iași, iar din nodul feroviar Adjud se desprinde o linie de c.f. către Onești—Târgu Ocna—Ghimeș—Făget către Miercurea-Ciuc și întreaga Transilvanie. Orașul Odobești este legat de municipiul Focșani printr-o linie normală de c.f., inaugurată în 1893, iar de așezările subcarpatice prin două linii de c.f. cu ecartament îngust, una către com. Mera și alta către com. Vidra. La sf. anului 1996, rețeaua drumurilor publice vrâncene măsura 1 889 km (din care 307 km drumuri modernizate), cu o densitate de 38,9 km/100 km^2 (superioară mediei pe țară, care este de 30,7 km/100 km^2). Intensitatea max. a circulației de mărfuri și călători se înregistrează pe magistrala rutieră București—Buzău—Râmnicu Sărat—Focșani—Mărășești—Adjud—Bacău—Roman—Suceava—Siret, care corespunde, totodată, cu șoseaua de importanță europeană E 85 (Siret—Giurgiu, cu o lungime de 545,1 km), iar șoseaua care se desprinde din această magistrală, la Adjud, către Onești-Oituz, prin pasul Oituz, asigură legăturile rutiere cu celelalte județe din Transilvania.

Învățământ, cultură și artă. În anul școlar 1996-1997, rețeaua unităților de educație și învățământ de pe terit. jud. V. cuprindea 291 grădinițe de copii, cu 11 277 copii înscriși și 637 educatori, 344 școli generale (învățământ primar și gimnazial), cu 45 132 elevi și 3 186 cadre didactice, 20 de licee, cu 11 383 elevi și 886 profesori, 14 școli profesionale, cu 3 563 elevi și 171 profesori ș.a. În aceeași perioadă, activitatea cultural-artistică vrânceană era susținută de Teatrul „Gheorghe Pastia" și Ateneul Popular din Focșani, de șase case de cultură, 95 cămine culturale, 13 cinematografe, 261 biblioteci, cu 1 748 000 vol., nouă muzee, mai multe ansambluri folclorice, tarafuri, orchestre de muzică populară etc. La Focșani are loc anual (din 1996) Festivalul internațional al viei și vinului. În 1996, activitatea sportivă se desfășura în cadrul celor 101 cluburi și 93 secții sportive, cu 3 059 sportivi legitimați, 126 antrenori și 209 arbitri.

Ocrotirea sănătății. În 1996, rețeaua unităților sanitare vrâncene era formată din șapte spitale, cu 1 905 paturi (un pat de spital la 206 locuitori), opt policlinici de stat, 79 dispensare, 58 farmacii (din care 36 privatizate), 41 cabinete medicale particulare și 40 de cabinete stomatologice privatizate. În același an, asistența medicală era asigurată de 449 medici (un medic la 874 locuitori), 85 medici stomatologi (un medic stomatolog la 4 168 locuitori) și 1 910 cadre medicale cu pregătire medie.

Turism. Jud. V. posedă un potențial turistic ridicat, legat în primul rând de frumusețea incontestabilă a plaiurilor sale (culmile domoale ale M-ților Vrancei, cu bogate pășuni, fânețe și păduri răcoroase, râurile repezi de munte, cascadele Putnei și Tișiței, rezervația geologică „Focul Viu", rezervațiile forestiere Cenaru I de 150 ha și Cenaru II de 233 ha de la Andreiașu de Jos, rezervațiile complexe Reghiu-Scruntaru și Lepșa-Zboina, renumitele peisaje ale Țării Vrancei, cu așezări cuibărite la

adăpostul unor impresionante masive deluroase etc.), precum și de trecutul său istoric glorios (mausoleele de la Mărășești și Soveja, care amintesc de eroii căzuți pe câmpurile de luptă, monumentul de la Jilițe, ridicat în 1959 pe locul în care Ioan Vodă Viteazul a obținut o strălucită victorie în 1574 împotriva turcilor). La acestea se adaugă prezența stațiunilor climaterice Soveja și Năruja și balneoclimaterice (Vizantea Mănăstirească) și mai ales a unor zone etnografice și folclorice (Soveja—Câmpuri, Tulnici—Bârsești, Năruja—Stoenești ș.a.) în cadrul cărora se evidențiază elemente specifice portului popular (marame, broboade, cămăși încrețite la gât, catrințe, brâie, sumane, cheptare etc.), arhitecturii populare (case cu cerdac sau foișor, cu decorații crestate în lemn), obiceiurilor și datinilor populare (colinde, dansuri cu măști etc.), ocupațiilor tradiționale (păstorit, vinărit) etc. Folclorul este reprezentat în principal prin memorabila baladă pastorală *Miorița*, care evocă o întâmplare dramatică din lumea oierilor vrânceni (baladă descoperită și culeasă de Alecu Russo în zona Soveja, dar păstrată nealterat și în mai multe variante în satul Negrilești), aceasta constituind domeniul de afirmare a creativității populare fără seamăn. Totodată, bocetele, teatrul popular, dansurile (chiperul, rața, sârba, mărunțica, nătânga ș.a.), tradițiile legate de sărbătorile mai importante etc. completează imaginea folclorică și turistică a Vrancei. La sf. anului 1996, capacitatea de cazare turistică a jud. **V.** era de 2 120 locuri, repartizate în 13 hoteluri și moteluri, două cabane, două campinguri, două vile, trei tabere pentru elevi, o pensiune ș.a. Indicativ auto: *VN.*

Localitățile jud. Vrancea

I. Municipii	*Localit. componente ale municipiului*
1. FOCȘANI	1. Mândrești-Moldova 2. Mândrești-Munteni

II. Orașe	*Localit. componente ale orașului*	*Satele care aparțin orașului*
1. ADJUD	1. Burcioaia	1. Adjudu Vechi 2. Șișcani
2. MĂRĂȘEȘTI	1. Siretu 2. Tișița	1. Călimănești 2. Haret 3. Modruzeni 4. Pădureni
3. ODOBEȘTI		1. Unirea
4. PANCIU	1. Crucea de Jos 2. Crucea de Sus 3. Dumbrava 4. Neicu 5. Satu Nou	

III. Comune	*Satele componente (primul sat este reșed. com.)*
1. ANDREIAȘU DE JOS	1. **Andreiașu de Jos** 2. Andreiașu de Sus 3. Arșița 4. Fetig 5. Hotaru 6. Răchitașu 7. Titila
2. BĂLEȘTI	1. **Bălești**
3. BÂRSEȘTI	1. **Bârsești** 2. Negrilești 3. Topești
4. BOGHEȘTI	1. **Boghești** 2. Bichești 3. Bogheștii de Sus 4. Chițcani 5. Iugani 6. Plăcinteni 7. Pleșești 8. Prisecani

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9. Tăbucești

5. BOLOTEȘTI
1. **Bolotești**
2. Găgești
3. Ivănceşti
4. Pietroasa
5. Putna
6. Vitănești de sub Măgură

6. BORDEȘTI
1. **Bordești**
1. Bordeștii de Jos

7. BROȘTENI
1. **Broșteni**
2. Arva
3. Pitulușa

8. CÂMPINEANCA
1. **Câmpineanca**
2. Pietroasa
3. Vâlcele

9. CÂMPURI
1. **Câmpuri**
2. Fetești
3. Gura Văii
4. Rotileștii Mari
5. Rotileștii Mici

10. CÂRLIGELE
1. **Cârligele**
2. Blidari
3. Bonțești
4. Dălhăuți

11. CHIOJDENI
1. **Chiojdeni**
2. Cătăuți
3. Lojnița
4. Luncile
5. Mărăcini
6. Podurile
7. Seciu
8. Tulburea

12. CIORĂȘTI
1. **Ciorăști**
2. Codrești
3. Mihălceni
4. Salcia Nouă
5. Salcia Veche
6. Satu Nou
7. Spătăreasa

13. CORBIȚA
1. **Șerbănești**
2. Buda
3. Corbița
4. Izvoarele
5. Lărgășeni
6. Ocheșești
7. Rădăcinești
8. Tuțu
9. Vâlcelele

14. COTEȘTI
1. **Coteşti**
2. Budești
3. Goleștii de Sus
4. Valea Cotești

15. DUMBRĂVENI
1. **Dumbrăveni**
2. Alexandru Vlahuță
3. Cândești
4. Dragosloveni

16. DUMITREȘTI
1. **Dumitrești**
2. Biceștii de Jos
3. Biceștii de Sus
4. Blidari
5. Dumitreștii de Sus
6. Dumitreștii-Față
7. Găloiești
8. Lăstuni
9. Lupoaia
10. Motnău
11. Poienița
12. Roșcari
13. Siminoc
14. Tinoasa
15. Trestia
16. Valea Mică

17. FITIONEȘTI
1. **Fitionești**
2. Ciolănești
3. Ghimicești
4. Holbănești
5. Mănăstioara

18. GAROAFA
1. **Garoafa**
2. Bizigheşti
3. Ciușlea
4. Doaga
5. Făurei
6. Precistanu
7. Răchitosu
8. Străjescu

19. GOLEȘTI
1. **Goleşti**
2. Ceardac

20. GUGEȘTI
1. **Gugeşti**
2. Oreavu

21. GURA CALIȚEI
1. **Gura Caliței**
2. Bălănești
3. Cocoșari
4. Dealu Lung
5. Groapa Tufei
6. Lacu lui Baban
7. Plopu
8. Poenile
9. Rașca
10. Șotârcari

22. HOMOCEA
1. **Homocea**
2. Argea
3. Costișa

BOJ IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Lespezi
5. Ploscuteni

23. JARIȘTEA
1. **Jariștea**
2. Pădureni
3. Scânteia
4. Vârsătura

24. JITIA
1. **Jitia**
2. Cerbu
3. Dealu Sării
4. Jitia de Jos
5. Măgura

25. MĂICĂNEȘTI
1. **Măicănești**
2. Belciugele
3. Râmniceni
4. Slobozia Botești
5. Stupina
6. Tătaru

26. MERA
1. **Mera**
2. Livada
3. Milcovel
4. Roșioara
5. Vulcăneasa

27. MILCOVUL
1. **Milcovul**
2. Gologanu
3. Lămotești
4. Răstoaca

28. MOVILIȚA
1. **Movilița**
2. Diocheți-Rediu
3. Frecăței
4. Trotușanu
5. Văleni

29. NĂNEȘTI
1. **Nănești**
2. Călienii Noi
3. Călienii Vechi

30. NĂRUJA
1. **Năruja**
2. Podu Nărujei
3. Podu Stoica
4. Rebegari

31. NEREJU
1. **Nereju**
2. Brădăcești
3. Chiricani
4. Nereju Mic
5. Sahastru

32. NISTOREȘTI
1. **Nistorești**
2. Bâtcari
3. Brădetu
4. Făgetu
5. Podu Șchiopului
6. Românești
7. Ungureni
8. Valea Neagră
9. Vetrești-Herăstrău

33. PALTIN
1. **Paltin**
2. Carșochești-Corăbița
3. Ghebari
4. Morărești
5. Păvălari
6. Prahuda
7. Spulber
8. Tojanii de Jos
9. Tojanii de Sus
10. Țepa
11. Țipău
12. Vâlcani

34. PĂUNEȘTI
1. **Păunești**
2. Viișoara

35. POIANA CRISTEI
1. **Poiana Cristei**
2. Dealu Cucului
3. Dumbrava
4. Mahriu
5. Odobasca
6. Petreanu
7. Podu Lacului
8. Târâtu

36. PUFEȘTI
1. **Pufești**
2. Ciorani
3. Domnești-Sat
4. Domnești-Târg

37. RĂCOASA
1. **Răcoasa**
2. Gogoiu
3. Mărăști
4. Varnița
5. Verdea

38. REGHIU
1. **Reghiu**
2. Farcaș
3. Jgheaburi
4. Piscu Reghiului
5. Răiuți
6. Șindrilari
7. Ursoaia
8. Valea Milcovului

39. RUGINEȘTI
1. **Ruginești**
2. Anghelești
3. Copăcești
4. Văleni

40. SIHLEA
1. **Sihlea**
2. Bogza
3. Căiata
4. Voetin

41. SLOBOZIA BRADULUI
1. **Slobozia Bradului**
2. Cornetu
3. Coroteni

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

4. Liești
5. Olăreni
6. Valea Beciului

42. SLOBOZIA CIORĂȘTI
1. **Slobozia Ciorăști**
2. Armeni
3. Jiliște

43. SOVEJA
1. **Dragosloveni**
2. Rucăreni

44. STRĂOANE
1. **Străoane**
2. Muncelu
3. Repedea
4. Văleni

45. SURAIA
1. **Suraia**
2. Bilierți

46. TĂNĂSOAIA
1. **Tănăsoaia**
2. Călimăneasa
3. Costișa
4. Costișa de Sus
5. Covrag
6. Feldioara
7. Galbeni
8. Nănești
9. Vladnicu de Jos
10. Vladnicu de Sus

47. TĂTĂRANU
1. **Tătăranu**
2. Bordeasca Nouă
3. Bordeasca Veche
4. Mărtinești
5. Vâjâitoarea

48. TÂMBOEȘTI
1. **Tâmboești**
2. Obrejița
3. Pădureni
4. Pietroasa
5. Slimnic
6. Trestieni

49. TULNICI
1. **Tulnici**
2. Coza
3. Greșu
4. Hăulișca
5. Lepșa
6. Păulești

50. ȚIFEȘTI
1. **Țifești**
2. Bătinești
3. Clipicești
4. Igești
5. Oleșești
6. Pătrășcani
7. Sârbi
8. Vitănești

51. URECHEȘTI
1. **Urechești**
2. Popești
3. Terchești

52. VALEA SĂRII
1. **Valea Sării**
2. Colacu
3. Mătăcina
4. Poduri
5. Prisaca

53. VÂNĂTORI
1. **Vânători**
2. Balta Rației
3. Jorăști
4. Mirceștii Noi
5. Mirceștii Vechi
6. Petrești
7. Rădulești

54. VÂRTEȘCOIU
1. **Vârteșcoiu**
2. Beciu
3. Faraoanele
4. Olteni
5. Pietroasa
6. Râmniceanca

55. VIDRA
1. **Vidra**
2. Burca
3. Irești
4. Ruget
5. Scafari
6. Șerbești
7. Tichiriș
8. Viișoara
9. Voloșcani

56. VINTILEASCA
1. **Vintileasca**
2. Bahnele
3. După Măgura
4. Neculele
5. Poiana Stoichii
6. Tănăsari

57. VIZANTEA-LIVEZI
1. **Livezile**
2. Mesteacănu
3. Piscu Radului
4. Vizantea Mănăstirească
5. Vizantea Răzășească

58. VRÂNCIOAIA
1. **Vrâncioaia**
2. Bodești
3. Muncei
4. Ploștina
5. Poiana
6. Spinești

59. VULTURU
1. **Vulturu**
2. Boțârlău
3. Hângulești
4. Maluri
5. Vadu Roșca

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

VRANI, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Carașului, pe râul Caraș, la confl. cu Ciclova, la graița cu Iugoslavia; 1 231 loc. (1 iul. 1997): 584 de sex masc. și 647 fem. Culturi de cereale. Satul Vrani apare menționat documentar, prima oară, în 1402, cu numele *Wran*. Cod poștal: 1798.

VRÂNCIOAIA, com. în jud. Vrancea, alcătuită din 6 sate, situată în Depr. Vrancei, la poalele de SV ale Dealului Răchitașu Mare și cele de NE ale M-ților Vrancei, pe dr. râului Putna; 3 002 loc. (1 iul. 1997): 1 492 de sex masc. și 1 510 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri, nuci). Centru de țesături și cusături populare, aici păstrându-se străvechi obiceiuri și elemente ale portului popular tradițional. Stație seismică (în această zonă se află epicentrul mișcărilor seismice din jud. Vrancea, cele mai puternice din România). În satul Vrâncioaia se află biserica având hramul „Sfântul Nicolae", construită din lemn de stejar (1783), cu o bogată decorație sculptată, fiind o remarcabilă creație a arhitecturii populare. Soclul bisericii a fost consolidat în 1960 prin injectare cu beton, iar în 1983 biserica a fost acoperită cu șindrilă nouă. Biserica a fost repictată în 1820. În satul Bodești există o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (ante 1809, reparată în 1864). Cod poștal: 5378.

VULCAN 1. Oraș în jud. Hunedoara, situat în partea centrală a Depr. Petroșani, la 610 m alt., la poalele de NE ale M-ților Vâlcan, pe râul Jiu de Vest, la 13 km SV de municipiul Petroșani și 102 km S-SE de municipiul Deva; 35 988 loc. (1 iul. 1997): 18 277 de sex masc. și 17 711 fem. Supr.: 4,6 km^2; densitatea: 7 823 loc./km^2. Stație de c.f. Vechi centru de expl. a huilei (primele lucrări de extracție a cărbunelui datează din perioada 1850-1870). Centrală electrică și de termoficare (600 MW), în localit. componentă Jiu-Paroșeni. Centru de reparare a utilajelor miniere. Construcții de stâlpi hidraulici pentru mină; instalație de brichetare a cărbunelui. Fabrică de conf.; țesătorie de bumbac. **Istoric.** Localitatea s-a format prin unirea a două sate (*Crivadia* și *Vaidei*), locuite de ciobani veniți din Țara Hațegului, și apare menționată documentar, prima oară, în 1462, ca așezare rurală cu numele *Wolkan*, pe vechiul drum transcarpatic ce lega Depr. Hațeg, prin pasul Vâlcan, cu Oltenia. În anii 1455 și 1787, localit. a fost devastată de turci. Declarat oraș în 1953, are în subordine ad-tivă 2 localit. componente: Dealu Babii și Jiu-Paroșeni. Cod poștal: 2692.

2. Com. în jud. Brașov, alcătuită din 3 sate, situată în partea de SV a Depr. Brașov, la poalele de SE ale M-ților Perșani și cele de S ale Măgurii Codlei, pe râul Bârsa; 5 405 loc. (1 iul. 1997): 2 747 de sex masc. și 2 658 fem. Nod rutier. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, cartofi ș.a. Creșterea bovinelor, bubalinelor și porcinelor. În

Vulcan (1). Vedere generală

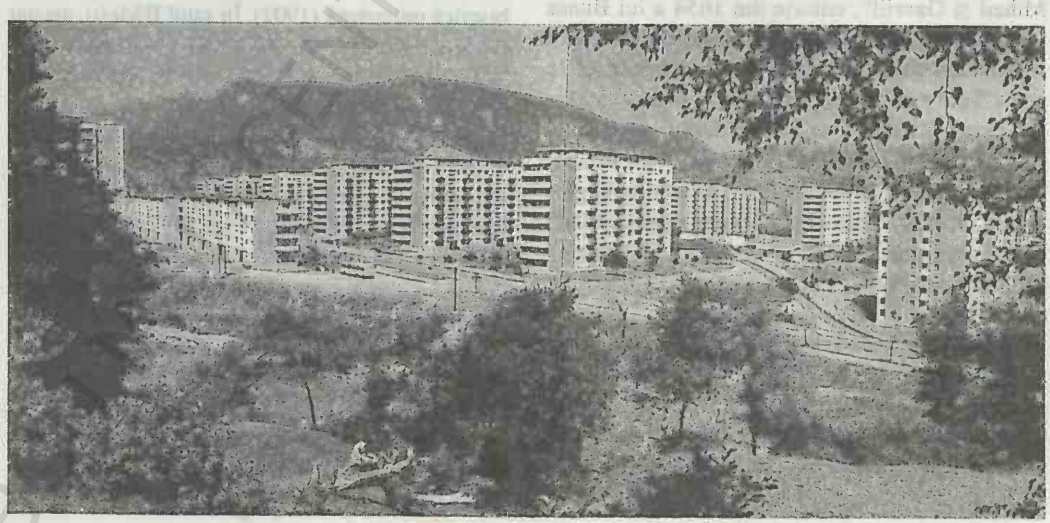

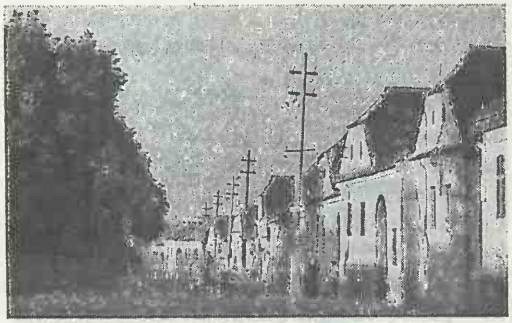

Vulcan (2). Aspect din comună

satul Vulcan, menționat documentar, prima oară, în 1369, cu numele *Villa Wolkendorf,* se află o biserică din sec. 15 (azi biserică evanghelică), fortificată în 1521. Cod poștal: 2219.

VULCANA-BĂI, com. în jud. Dâmbovița, alcătuită din 3 sate, situată în Subcarpații Ialomiței, în Depr. Vulcana, la 385 m alt., la 20 km NV de municipiul Târgoviște; 3 025 loc. (1 iul. 1997): 1 543 de sex masc. și 1 482 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Stațiune balneoclimatică de interes local, cu climat de dealuri, sedativ, și cu ape minerale de sondă, clorurate, sodice, calcice, iodurate, bromurate, magneziene, cu mineralizare totală de 73,5 g/litru, asemănătoare apelor minerale de la Băile Govora. În satul Vulcana-Băi, atestat documentar în 1604, se află Mânăstirea Bunea (de călugări), inițial un schit, cu biserica având hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", ctitorie din 1654 a lui Bunea Grădișteanu (spătarul lui Matei Basarab). Biserica a suferit numeroase refaceri și modificări, iar în 1976 i s-au făcut reparații capitale. Tot în satul Vulcana-Băi există biserica având hram dublu — „Sfântul Nicolae și Sfânta Treime" (1800). La Vulcana-Băi a fost inaugurat (29 august 1998) un centru religios pentru creștini, mozaici și islamici, care cuprinde o biserică ortodoxă (cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul"), o sinagogă și o moschee. Cod poștal: 0279.

VULPENI, com. în jud. Olt, alcătuită din 10 sate, situată în partea de S a Piem. Oltețului, pe râurile Geamărtălui și Horezu; 2 925 loc. (1 iul. 1997): 1 408 de sex masc. și 1 517 fem. În satul Vulpeni se află bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1802) și „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1821), iar în satul Gropșani, biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1857); biserică din lemn cu hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1752, refăcută în 1889 și adusă în 1965 din satul Marinești, com. Crușeț, jud. Gorj), în satul Prisaca. Cod poștal: 0587.

VULTURENI 1. Com. în jud. Bacău, alcătuită din 16 sate, situată în partea de V a Colinelor Tutovei, pe râul Berheci; 1 981 loc. (1 iul. 1997): 968 de sex masc. și 1 013 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). În satul Lichitișeni, menționat documentar, prima oară, în 1529, se află o biserică din lemn cu hramul „Sfinții Voievozi" (1908), iar în satul Medeleni, atestat documentar în 1609, biserica având hramul „Sfinții Voievozi", ctitorie din 1820 a stolnicului Ioan Tacu; bisericile cu același hram — „Sfântul Nicolae", în satele Dădești (ante 1809) și Valea Salciei (1832, reparată în 1920). Cod poștal: 5434.

2. Com. în jud. Cluj, alcătuită din 6 sate, situată în partea de N a Dealurilor Clujului, pe cursul superior al râului Borșa; 1 522 loc. (1 iul. 1997): 754 de sex masc. și 768 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, piersici). Moara „Sabău" (1750), în satul Șoimeni. Satul Vultureni apare menționat documentar, prima oară, în 1314 cu numele *Terra Wyfalu.* În satul Chidea, atestat documentar în 1332, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu amvon din sec. 18, realizat de David Sipos, o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfântul Gheorghe" (1761), una romano-catolică având hramul „Sfântul Ioan Nepomuk" (1766), cu amvon din 1741, construit de David Sipos, și o biserică unitariană (1902). În satul Bădești, atestat documentar în 1332, există o biserică din sec. 13 (azi biserică reformată), cu unele transformări din sec. 18. Cod poștal: 3431.

VULTUREȘTI 1. Com. în jud. Olt, alcătuită din 4 sate, situată în partea de V a Piem. Cotmeana, pe stg. râului Olt, pe țărmul de E al lacului de acumulare Drăgășani; 2 834 loc. (1 iul. 1997): 1 427 de sex masc. și 1 407 fem. Pomicultură (meri, peri, cireși, pruni). Centru al Răscoalei țărănești din 1907. Cod poștal: 0528.

2. Com. în jud. Suceava, alcătuită din 8 sate, situată în Pod. Fălticeni, pe râul Șomuzu Mic; 3 673 loc. (1 iul. 1997): 1 835 de sex masc. și 1 838 fem. Reșed. com. este satul *Pleșești.* Nod rutier. În satul Dienci se află o biserică având hramul „Cuvioasa Parascheva" (1794, refăcută și pictată în 1872, cu

pridvor adăugat în 1932), iar în satul Mereşti, conacul „Mavrodin" (1925). Cod poştal: 5766.

3. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Bârlad, la confl. cu Rebricea; 2 147 loc. (1 iul. 1997): 1 037 de sex masc. şi 1 110 fem. Nod feroviar şi rutier. Viticultură. În satul Vultureşti se află o biserică din 1767, iar în satul Buhăieşti, o biserică din lemn cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1798, refăcută în 1830 şi reparată în 1902). Cod poştal: 6549.

VULTURILOR, Lacul ~, lac situat în masivul Siriu, la 1 420 m alt. Supr.: 1,0 ha; ad. max.: 3 m. Cunoscut şi sub numele de *Siriu*. Obiectiv turistic.

VULTURU 1. Com. în jud. Constanţa, alcătuită dintr-un sat, situată în Pod. Casimcea, pe râul Cartal; 837 loc. (1 iul. 1997): 428 de sex masc. şi 409 fem. Până în 1990, satul Vulturu a fost în componenţa com. Pantelimon. Cod poştal: 8769.

2. Com. în jud. Vrancea, alcătuită din 5 sate, situată în partea de N a Câmpiei Siretului Inferior, pe dr. văii Siretului, pe cursul inf. al râului Putna; 8 707 loc. (1 iul. 1997): 4 335 de sex masc. şi 4 372 fem. Viticultură. Culturi de cereale, plante tehnice şi de nutreţ, legume ş.a. Creşterea porcinelor. Bisericile cu acelaşi hram — „Sfântul Nicolae", în satele Boţârlău (ante 1809, refăcută în 1864) şi Maluri (1890, ctitorie a serdarului Costache Robescu). Cod poştal: 5340.

VURPĂR, com. în jud. Sibiu, alcătuită dintr-un sat, situată în Pod. Hârtibaciului; 2 205 loc. (1 iul. 1997): 1 116 de sex masc. şi 1 089 fem. Staţie finală de c.f. Expl. de pietriş. Viticultură. În satul Vurpăr, menţionat documentar, prima oară, în 1296, cu numele *Villa Heoholm*, se află o biserică din sec. 13 (azi biserică evanghelică), cu unele transformări din sec. 16 şi turn din 1804. Cod poştal: 2477.

VUTCANI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 3 sate, situată în partea de N a Colinelor Fălciului, pe pâraiele Vutcani şi Mălăieşti; 2 184 loc. (1 iul. 1997): 1 071 de sex masc. şi 1 113 fem. Viticultură. În satul Mălăieşti se află bisericile cu hramurile „Sfântul Gheorghe" (1785) şi „Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena" (1819), iar în satul Vutcani există o biserică din vălătuci cu hramul „Sfântul Nicolae" (1852). Cod poştal: 6516.

VYDMA → **Vima Mică.**

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

W

WARADIA → Vărădia de Mureș.
WAREMBACH → Porumbacu de Jos.
WEYTEH → Voiteg.
WIDA → Videle.
WIETENBERG → Sighișoara.
WOLKAN → Vulcan (1).
WRAN → Vrani.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Z

ZAAH → Zau de Câmpie.

ZABOY → Zăboi.

ZAGĂR, com. în jud. Mureș, alcătuită din 2 sate, situată în Pod. Târnavelor, pe râul Domald; 1 270 loc. (1 iul. 1997): 664 de sex masc. și 606 fem. Viticultură. Pomicultură (meri, pruni, nuci). În satul Zagăr, menționat documentar, prima oară, în 1412, se află o cetate țărănească (1640-1643) cu biserică evanghelică de incintă (1784), iar în satul Seleuș, atestat documentar în 1319, o biserică evanghelică din sec. 16, cu unele transformări din sec. 18. Cod poștal: 3265.

ZAGON, com. în jud. Covasna, alcătuită din 2 sate, situată în partea de S a Depr. Târgu Secuiesc, la poalele de SV ale M-ților Vrancei și cele de V ale M-ților Penteleu; 5 355 loc. (1 iul. 1997): 2 685 de sex masc. și 2 670 fem. Nod rutier. Expl. de gresii. Centru de prelucr. artistică a lemnului (în satul Păpăuți). În satul Zagon, menționat documentar, prima oară, în 1567, se află o biserică reformată, în stil baroc (1782) și o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1814), iar în satul Păpăuți, atestat documentar în 1567, există o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Cuvioasa Parascheva" (1804, restaurată în 1924 și 1979). Cod poștal: 4049.

ZAGRA, com. în jud. Bistrița-Năsăud, alcătuită din 5 sate, situată în zona Dealurilor Năsăudului, la poalele de S ale M-ților Țibleș, pe râul Țibleș; 4 031 loc. (1 iul. 1997): 2 090 de sex masc. și 1 941 fem. Expl. de andezit. Centru de prelucr. artistică a lemnului și de confecționare a cergilor și postavurilor (numite local pănuri), în satul Zagra. Vâltori și mori de apă. Satul Zagra apare menționat documentar, prima oară, în 1440, iar în 1518 este amintit ca fiind condus de cneazul Costea. În 1786, la Zagra a fost întemeiată o școală românească. Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1711) și „Cuvioasa Parascheva" (sec. 18, transferată aici din satul Perișor), în satele Suplai și Zagra. Cod poștal: 4537.

ZALĂU 1. Depresiune intradeluroasă și submontană, situată în zona Dealurilor Silvaniei, pe cursul superior al râului Zalău, străjuită la S-SV de prelungirile M-ților Meseș, respectiv de Măgura Stânii (716 m alt.). Predominarea formațiunilor panoniene argilo-nisipoase și marnoase, precum și tectonica în anticlinale și sinclinale au determinat formarea orizonturilor acvifere arteziene. Solurile dominante sunt cele brune și argiloiluviale brune podzolite, iar în lungul văii Zalăului se ivesc sărături și supr. mlăștinoase. În zona de contact cu dealurile și cu muntele, unde alt. reliefului se menține la 400-500 m, se remarcă domeniul livezilor și viticulturii, iar pe măsură ce alt. scade către centrul depresiunii (c. 200 m), predomină culturile cerealiere.

2. Municipiu, reședința jud. Sălaj, situat în depresiunea cu același nume, la 275 m alt., la poalele de NE ale M-ților Meseș, pe cursul superior al râului Zalău; 70 865 loc. (1 iul. 1997): 35 347 de sex masc. și 35 518 fem. Supr.: 9,46 km^2; densitatea: 7 491 loc./km^2. Stație finală pe c.f. (inaugurată în 1887). Nod rutier. Centrală electrică și de termoficare, intrată în funcțiune în 1986. Prelucr. cupru-

lui. Producție de țevi din oțel și de sârmă din cupru (din iul. 1988). Fabrici de armături industriale din fontă și oțel, de conductori electrici emailați, robineți, anvelope și camere de aer pentru autocamioane de tonaj greu, de mobilă, produse ceramice (cărămidă, țiglă), textile (țesături de in, filatură de bumbac, conf., tricotaje — din 1990) și de produse alim. (preparate din carne și lapte, bere, panificație, alcool ș.a.). Fabrică particulară care produce obiecte din sticlă pentru uz casnic și industrial (pahare, vaze de flori, obiecte de laborator etc.). Abator de păsări. Ferme de creștere a bovinelor, ovinelor, porcinelor și păsărilor. Centru viticol, pomicol, de depozitare și conservare a fructelor. Muzeu județean de istorie și artă, cu colecții de arheologie, istorie, etnografie, artă românească modernă, artă populară și entomologie (f. 1971). Biblioteca județeană „Ioniță Scipione Bădescu" (f. 1954), cu 150 000 vol. (1994). Festival anual internațional al dansului femeesc (în luna august). **Istoric.** În perimetrul orașului au fost descoperite vestigii neolitice, din Epoca bronzului, din perioada dacică (monede) și din timpul ocupației romane. Localitatea apare menționată documentar, prima oară, în 1220, cu numele *Villa Zyloc*, iar apoi în documentele anilor 1240, 1282, 1318, 1370, 1475 (*Oppidum Zylah*), 1542 etc. Printr-un act din 6 mai 1246, localit. **Z.** intră în posesia episcopatului catolic de Oradea, rămânând sub autoritatea acestuia până în 1542 când intră în componența Principatului Transilvaniei. La 4 febr. 1600, voievodul Mihai Viteazul a emis un act, la Alba Iulia, prin care întărea privilegiul pe care-l acordase târgului Zalău la 1 mart. 1594 principele Sigismund, privind scutirea de vamă a vinurilor provenite din viile de la Zalău. În 1630 a luat ființă la **Z.** o școală cu limba

Zalău (2). Galeriile „Meseș"

de predare în latină. De-a lungul sec. 17 se dezvoltă numeroase meșteșuguri, apărute în sec. 16 și organizate în bresle (olari, cizmari, măcelari, cojocari ș.a.). În 1793, localit. **Z.** este ridicată la rang de târg. În timpul ocupației habsburgice au fost înființate o serie de școli cu limba de predare (obligatoriu) în maghiară, ca de exemplu o școală pedagogică de fete (1870), o școală medie de băieți (1873), numită din 1902 „Colegiul Wesselényi" (azi Liceu teoretic) ș.a. Declarat municipiu la 27 iul. 1979. În prezent, **Z.** are în subordine ad-tivă localit. componentă Stâna. **Monumente:** biserica romano-catolică (1878); biserica reformată, în stil baroc, construită în anii 1904-1907 după planurile arhitecților Papp Gyula și Szabolcz Ferenc; catedrala ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1929-1932), cu elemente brâncovenești; clădirile fostului Tribunal și Prefecturi (1889), azi Primăria municipiului, și a fostului teatru (1895); clădirea fostului colegiu reformat „Wesselényi", construită în 1860 de comercianții armeni; bustul lui Simion Bărnuțiu, operă a

Zalău (2). Vedere generală

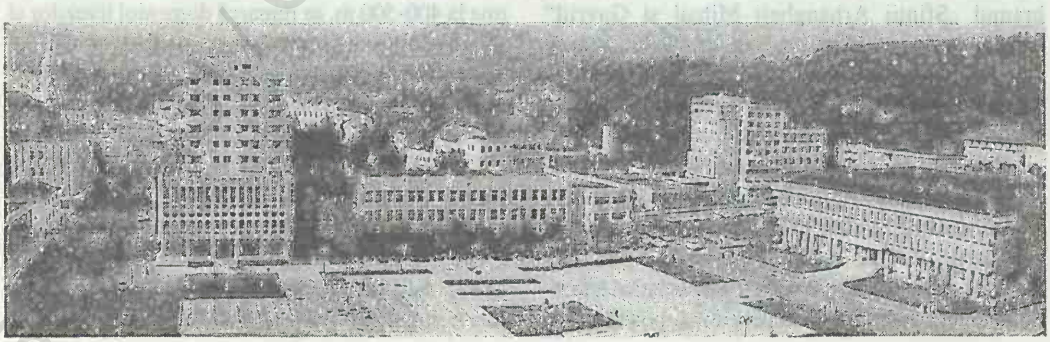

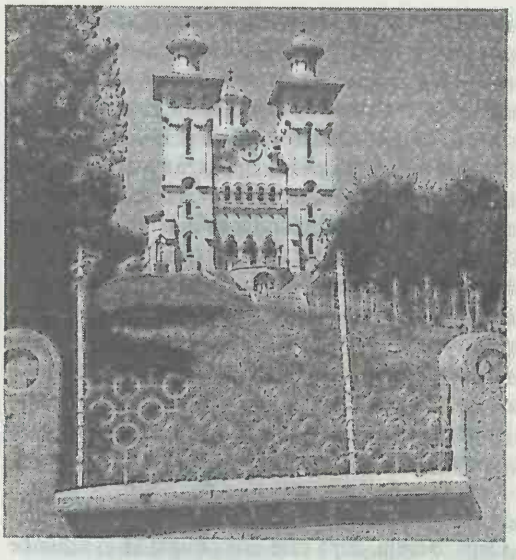

Zalău (2). Catedrala ortodoxă „Adormirea Maicii Domnului".

sculptorului Romulus Ladea; grupul statuar cu baronul Wesselényi și iobagul Pop Samuilă, realizat de sculptorul Fadrusz, dezvelit în 1902. În localit. componentă Stâna se află o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1778, cu picturi pe pereții interiori din 1795 și pe cei exteriori din 1894). Cod poștal: 4700.

ZALHA, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 7 sate, situată în partea de E a Dealurilor Gârboului; 1 252 loc. (1 iul. 1997): 610 de sex masc. și 642 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Satul Zalha apare menționat documentar, prima oară, în 1378. Cod poștal: 4691.

ZALVA → **Salva.**

ZAM, com. în jud. Hunedoara, alcătuită din 13 sate, situată în depresiunea cu același nume, la poalele de SV ale M-ților Metaliferi și cele de NE ale Pod. Lipovei, pe râul Mureș, în zona defileului acestuia; 2 334 loc. (1 iul. 1997): 1 143 de sex masc. și 1 191 fem. Stație de c.f. (în satul Zam). Expl. de sulfuri polimetalice asociate cu min. de aur și argint (în satul Almaș–Sălișteș) și de calcar (în satul Pojoga). În arealul satului Zam au fost descoperite (1964) mai multe monumente sculpturale romane (sec. 2 d.Hr.), între care se remarcă o stelă reprezentând un bărbat în costum roman, cu tunică scurtă și manta prinsă pe umăr, alături de care se află o femeie cu tunică lungă, mantie cu piepții încrucișați și turban pe cap. În satul Zam, menționat documentar, prima oară, în 1288, cu numele *Zaonateluke* sau *Zamteluke*, se află castelul „Nopcsa" (sec. 17) și o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Nașterea Sfântului Ioan Botezătorul" (sec. 15). Bisericile din lemn cu hramurile „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (sec. 18), „Sfântul Gheorghe" (sec. 18), „Buna Vestire" (sec. 18), „Sfinții Apostoli Petru și Pavel" (sec. 18) și „Adormirea Maicii Domnului" (sec. 18), în satele Almaș-Sălișteș, Godinești, Micănești, Pogănești și Sălciva. Cod poștal: 2747

ZAMCA, Mânăstirea ~ → Suceava (3).

ZAMFIRA, Mânăstirea ~ → Lipănești.

ZAMOSTEA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 9 sate, situată în partea de NE a Pod. Dragomirnei, pe dr. văii superioare a Siretului; 3 207 loc. (1 iul. 1997): 1 539 de sex masc. și 1 668 fem. În satul Zamostea se află biserica având hramul „Sfântul Ioan Botezătorul" (1803-1810), iar în satul Lunca, o rezervație botanică (115,3 ha), alcătuită din stejăret de luncă și plante ocrotite, între care papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*), laleaua pestriță (*Fritillaria meleagris*) ș.a. Cod poștal: 5861.

ZAMTELUKE → Zam.

ZANAD → Zărand.

ZAONATELUKE → Zam.

ZARAND 1. Munții ~, culme muntoasă în SV M-ților Apuseni (Carpații Occidentali), extinsă pe direcție V-E, la N de valea inf. a Mureșului și la S de cea a Crișului Alb. Spre V, M-ții **Z.** domină Câmpia de Vest printr-un abrupt tectonic cu o denivelare de 300-400 m, continuat cu un mic piemont deluros acoperit cu vii cultivate în terase. Spre E, M-ții **Z.** vin în contact cu M-ții Metaliferi pe o linie de dislocație tectonică dintre cristalin și flișul cretacic, marcată morfologic printr-o înșeuare transversală. M-ții **Z.** sunt alcătuiți dintr-un mozaic de roci (șisturi cristaline, granite, sienite, calcare, tufuri vulcanice) și prezintă un relief de culmi joase, netede, dominate de vf. Highiș (799 m alt.) în V, Drocea (836 m — alt. max. a M-ților Zarand) în partea central-estică și vf. Husului (804 m) în E. M-ții **Z.** sunt acoperiți cu păduri de foioase și pășuni și sunt un important nod hidrografic din care izv. numeroși afl. ai Mureșului (Valea Roșie, Troiaș, Vinești, Julița, Grosu, Bârzava, Cladova ș.a.) și Crișu-

lui Alb (Sighișoara, Boldești, Chișindia, Cigher ș.a.). Sunt cunoscuți și sub numele de *Highiș-Drocea.*

2. Depresiunea ~, depresiune tectono-erozivă, situată pe rama vestică a M-ților Apuseni, între M-ții Codru-Moma (la N și NE) și M-ții Zarand (la S și SE), drenată median de la E la V de Crișu Alb. Are aspectul unei pâlnii cu largă deschidere spre Câmpia de Vest, extinsă pe 32 km lungime și o lățime ce variază între 8 și 20 km. Supr.: 540 km^2. Relieful este reprezentat prin dealurile piemontane ale Cigherului și Codru-Moma, mai înalte (250-400 m alt.) și mai fragmentate și printr-o câmpie aluvială de 110-250 m alt., formată din terasele și lunca largă a Crișului Alb. Climă blândă (temp. medie anuală 9-10°C) și precipitații moderate (700-800 mm anual). Vegetația naturală este formată din pâlcuri de păduri de stejar în alternanță cu pășuni și fânețe naturale. Zonă pomi-viticolă. Depr. Z. este compartimentată în trei depresiuni mai mici, prin pragurile vulcanice înalte de la Joia Mare (com. Almaș) și Gurahonț: *Depr. Zarand* propriu-zisă (în partea de V), care reprezintă de fapt un golf al Câmpiei de Vest; *Depr. Gurahonț* în partea centrală, mult mai bine conturată; *Depr. Sebiș* în partea de E. Depr. Z. mai este cunoscută și sub numele de *Țara Zarandului.*

ZARGIDAVA → Negri.

ZATHALAKA → Zetea.

ZAU DE CÂMPIE, com. în jud. Mureș, alcătuită din 9 sate, situată în zona de contact a Colinelor Comlodului cu Colinele Ludușului, pe cursul inf. al Pârâului de Câmpie; 3 467 loc. (1 iul. 1997): 1 692 de sex masc. și 1 955 fem. Haltă de c.f. (în satul Zau de Câmpie). Nod rutier. Expl. de gaze naturale. Centru de prelucr. primară a peștelui. Iazuri și helești. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț, cartofi, legume ș.a. În satul Zau de Câmpie, menționat documentar, prima oară, în 1339, cu numele *Zaah (possessio Zaah),* se află un parc dendrologic cu castelul „Ugron" (1911). În arealul com. Zau de Câmpie se află o rezervație floristică (2,5 ha) unde vegetează bujorul de stepă *(Paeonia tenuifolia)* — specie ponto-balcanică conservată aici, fiind singurul loc din interiorul arcului carpatic în care crește compact. Cod poștal: 4377.

Zau de Câmpie. Iazul

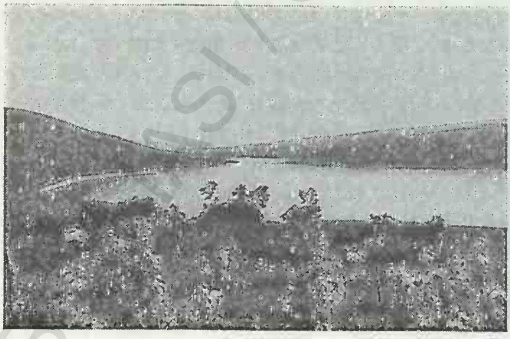

ZĂBALA 1. Râu, afl. dr. al Putnei pe terit. satului Prisaca (com. Valea Sării, jud. Vrancea); 64 km; supr. bazinului: 550 km^2. Izv. din partea de N a M-ților Lăcăuț, de sub vf. Lăcăuț, de la 1 640 alt., curge mai întâi vijelios pe direcție NV-SE printre culmile M-ților Lăcăuț (la V) și culmea Zboina Frumoasă (la E), iar în dreptul vf. Furu își schimbă brusc direcția de curgere către NE, separând culmea Zboina Frumoasă de M-ții Furu. Pătrunde apoi în Depr. Nereju, după care este obligat să-și schimbe iar direcția de curgere către N, din cauza dealurilor Răchitașu și Răiuț care îi închid calea către E. După ce drenează Depr. Năruja, confluează cu Putna în punctul numit semnificativ „Grumaz". În această zonă, Putna și Zăbala ocoleau (până în 1947) o stâncă proeminentă de gresie, apoi râul Putna a reușit s-o străpungă și să-și scurteze traseul spre Zăbala cu c. 1 km, părsindu-și cursul vechi în formă de gât și îndreptându-și apele învolburate spre afluentul său Zăbala. Din cauza pantei longitudinale accentuate, Zăbala și Putna depun imense aluviuni în Depr. Năruja, formând o adevărată zonă de divagare. Afl. pr.: Giurgiu, Stâna, Zârna (pe dr.), Palcău, Lopoș, Tipău Mare, Petic, Năruja (pe stg.).

2. Com. în jud. Covasna, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Depr. Târgu Secuiesc, la poalele de NV ale M-ților Lăcăuț, pe râul Zăbala (afl. stg. al Râului Negru); 4 933 loc. (1 iul. 1997): 2 469 de sex masc. și 2 464 fem. Expl. de gresii. Izvoare cu ape minerale carbogazoase. Parc dendrologic. Sanatoriu. În arealul satului Zăbala au fost descoperite (1969-1970) urmele unei așezări de bordeie, fortificată cu șanț inelar, datând de la începutul Epocii bronzului (Cultura Glina–Schneckenberg, sec. 18-16 î.Hr.), deasupra căreia a fost identificat un mormânt de călăreț din sec. 10 și o necropolă din sec. 11, iar în satul Peteni au fost scoase la iveală (1965) vestigiile unei așezări de la sf. Epocii bronzului (Cultura Noua, sec. 14-12 î.Hr.), cu ceramică specifică acestei culturi, precum și ale

unei așezări din perioada de trecere de la sclavagism la feudalism (Cultura Sântana de Mureș, sec. 3-4). În perimetrul satului Surcea a fost descoperit un tezaur dacic (sec. 1 î.Hr.) alcătuit din șase nicovale din fier pentru orfevrărie, șapte falere din argint aurit și un fragment de brățară din argint. În satul Zăbala, menționat documentar, prima oară, în 1466, cu numele *Zabola*, se află o biserică din sec. 14 (azi biserică reformată), cu tavan pictat în 1752 cu motive populare), fortificată cu ziduri de incintă, susținute de șase contraforturi, o biserică ortodoxă, din lemn, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" (1777) și castelul „Mikes" (sec. 18, cu adăugiri din 1867), iar în satul Tamașfalău, atestat documentar în 1591, există conacul „Tamasfalvi-Thupy" (sec. 16, reparat în anii 1760 și 1927). Cod poștal: 4066.

ZĂBRANI, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în partea de E a Câmpiei Vinga, la contactul cu Pod. Lipovei, pe stg. văii inf. a Mureșului; 4 498 loc. (1 iul. 1997): 2 155 de sex masc. și 2 343 fem. Stație (în satul Zăbrani) și haltă de c.f. (în satul Neudorf). Nod rutier. Confecții. Pomicultură. Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, plante tehnice și de nutreț, legume ș.a. Muzeul memorial „Adam Müller Guttenbrum", organizat în casa romancierului de naționalitate germană. Satul Zăbrani apare menționat documentar, prima oară, în perioada 1080-1090. În satul Neudorf se află o biserică romano-catolică (1771) și cavoul arhiducesei Maria Ana Ferdinanda de Habsburg († 1809), cu un monument funerar ridicat în 1841. Cod poștal: 2920.

ZĂBRĂUȚ, Platforma, Plaiul sau **Piemontul ~,** complex de dealuri cu structură piemontană, alcătuite din nisipuri, pietrișuri, argile loessoide, situat în NE Subcarpaților Vrancei, între Trotuș (la N) și Șușița (la S), reprezentând o prelungire către E a masivului deluros Oușoru. Acest piemont marginal, format din trepte prelungi, este fragmentat de râurile Zăbrăuț, Carecna, Domoșița ș.a. Alt. max.: 481 m. Zonă viticolă.

ZĂGANU, culme muntoasă în NV M-ților Ciucaș, alcătuită din conglomerate, dominată de vf. Zăganu (1 883 m), al doilea ca alt. după vf. Ciucaș. Relief stâncos. Obiectiv turistic.

ZĂNEȘTI, com. în jud. Neamț, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Cracău-Bistrița, la poalele culmii subcarpatice Corni-Runcu, pe stg. râului Bistrița; 5 991 loc. (1 iul. 1997): 3 019 de sex masc. și 2 972 fem. Haltă de c.f. (în satul Zănești). Hidrocentrală (14 MW), intrată în funcțiune în 1964. În satul Zănești, menționat prima oară, la 20 apr. 1491, într-un act de danie făcut Mânăstirii Tazlău, semnat de domnul Ștefan cel Mare, a fost descoperit un tezaur monetar alcătuit din denari romani imperiali din argint. Pe terit. satului Traian, pe Dealul Fântânilor au fost descoperite (1936, 1938, 1940, 1951-1961) urmele unei așezări neolitice cu mai multe niveluri, în care s-au găsit vase ceramice cu picturi în stil Cucuteni (între care se remarcă un pahar ceramic, un capac de vas și un vas mare pentru provizii, care prezintă două „metope" pe pântece, cu reprezentarea geometrică a unei femei), o aplică din aur, figurine feminine specifice Culturii Cucuteni ș.a. Pe Dealul Viei au fost identificate vestigiile unei așezări neolitice, fortificată, aparținând Culturii Precucuteni (prima jumătate a milen. 4 î.Hr.) cu inventar alcătuit din vase ceramice cu decor spiralic incizat și plisat și figurine antropomorfe. Cod poștal: 5614.

ZĂNOAGA, lac glaciar în M-ții Retezat, situat la 1 997 m alt. Supr.: 6,5 ha (după alte surse: 9 ha); ad. max.: 29 m (cel mai adânc lac glaciar din România); vol.: 1 mil. m^3. Faună bogată (în special salmonide). Obiectiv turistic.

ZĂNOAGA MICĂ, lac glaciar în M-ții Retezat, situat la 1 948 m alt. Supr.: 1,91 ha; ad. max.: 12,4 m.

ZĂNOAGA STÂNEI, lac glaciar în M-ții Parâng, situat la 1 906 m alt. Supr.: 4,9 ha; ad. max.: 1,25 m.

ZĂPODENI 1. Masiv deluros în Pod. Central Moldovenesc, situat pe interfluviul dintre râurile

Lacul Zănoaga

Telejna și Valea Fereștilor, în arealul com. Zăpodeni. Alcătuit din formațiuni sarmațiene argilo-nisipoase și meoțiene (argile, nisipuri, cinerite andezitice). Alt.: 399 m.

2. Com. în jud. Vaslui, alcătuită din 9 sate, situată în Pod. Central Moldovenesc, pe râul Telejna, dominată de masviul deluros Zăpodeni; 3 826 loc. (1 iul. 1997): 1 926 de sex masc. și 1 900 fem. Centru de țesături și cusături populare. Satul Telejna apare menționat documentar, prima oară, în 1432. În satul Telejna se află o biserică având hramul „Sfinții Voievozi" (1816). Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1742), „Sfântului Nicolae" (1775, reparată în 1942), „Sfântul Gheorghe" (1804), „Sfântul Dumitru" (1812), „Sfântul Nicolae" (1819) și „Sfinții Voievozi" (1830), în satele Uncești, Zăpodeni, Portari, Telejna, Ciofeni și Butucăria. Cod poștal: 6545.

ZĂRAND, com. în jud. Arad, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Crișurilor, pe râul Crișu Alb și pe canalul Morilor; 2 529 loc. (1 iul. 1997): 1 230 de sex. masc. și 1 299 fem. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe, legume ș.a. Satul Zărand apare menționat documentar, prima oară, în 1318, cu numele *Zanad.* Cod poștal: 2997.

ZĂRNEȘTI 1. Oraș în jud. Brașov, situat la poalele de NE ale M-ților Piatra Craiului și cele de S ale M-ților Perșani, la 722 m alt., pe dr. cursului superior al râului Bârsa, la 35 km SV de municipiul Brașov; 26 589 loc. (1 iul. 1997): 13 114 de sex masc. și 13 475 fem. Supr.: 8,48 km^2; densitatea: 3 135 loc./km^2. Stație finală de c.f. Nod rutier. Expl. forestiere și de calcar. Microhidrocentrală (în localit. componentă Tohanu Nou). Termocentrală. Constr. de motorete și biciclete. Fabrici de celuloză și hârtie (din 1835), de var, de prelucr. a lemnului (cherestea, lăzi, traverse normale și speciale pentru calea ferată). Produse alim. Fermă de creștere a bovinelor. **Istoric.** În arealul orașului au fost descoperite vestigii neolitice (unelte din silex) și din perioada ocupației romane (monumente funerare care poartă inscripții ale unor comandanți ai *Legiunii a XIII-a Gemina*). Prima mențiune documentară datează din 1367, iar ulterior apare consemnat frecvent în documentele anilor 1373 (cu numele *Zârna*), 1395 *(possessio regalis Zerne)*, 1437 *(Villa Czerne* sau *Zerna)*, 1508-1510 *(Cernenu)* și apoi cu toponimele *Zernest* (1760-1762), *Zernyest* (1825), *Zernești* (1850), *Zârnăști* și *Zărnești.* Declarat oraș în 1956, are în prezent, în subordine ad-tivă, localit. componentă Tohanu Nou. **Monumente:** bisericile ortodoxe cu hramurile „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 18) și „Sfântul Nicolae" (construită în 1810 ca replică a bisericii „Sfântul Nicolae" din Șcheii Brașovului); paraclisul bisericii „Sfântul Nicolae" este o ctitorie din 1515 a domnului Neagoe Basarab, păstrând picturi murale interioare executte în 1782 de zugravii Pantelimon, Nicolae și Alexandru. În localit. componentă Tohanu Nou se află biserica ortodoxă cu hramul „Intrarea în Biserică a Maicii Domnului" (1779). Centru turistic și punct de plecare spre obiectivele M-ților Piatra Craiului. Cod poștal: 2223.

2. Com. în jud. Buzău, alcătuită din 4 sate, situată în partea de E a Subcarpaților Vrancei, la poalele masivelor deluroase Buda și Blăjani, în zona de contact cu Câmpia Râmnicului, pe râul Călnău; 5 721 loc. (1 iul. 1997): 2 819 de sex masc. și 2 902 fem. Reședința com. este satul *Fundeni.* Nod rutier. Centru viticol și de vinificație. Pe terit. satului Zărnești au fost descoperite (1884) scheletele a patru mastodonți. Satul Comisoaia s-a autodesființat prin depopulare în 1990, locuitorii lui stabilindu-se în alte localități. Cod poștal: 5137.

ZĂTON, lac în Pod. Mehedinți, cantonat într-o microdepresiune carstică, în zona carstică de la Ponoarele. Supr.: 20 ha; vol.: 1 mil. m^3. Suprafața

Lacul Zăton

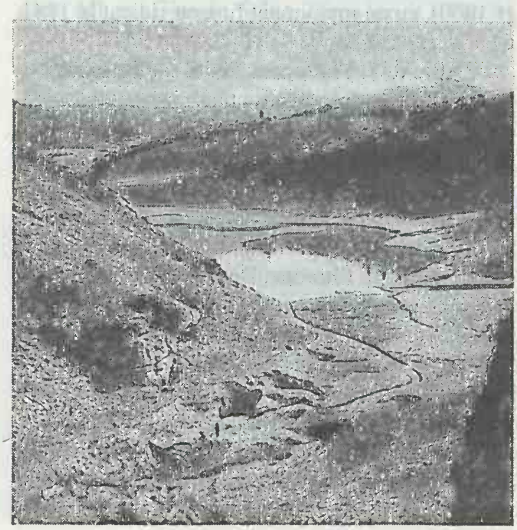

și volumul lacului se reduc foarte mult în perioadele secetoase, uneori cea mai mare parte a cuvetei lacustre fiind lipsită de apă.

ZĂTRENI, com. în jud. Vâlcea, alcătuită din 19 sate, situată în partea de S a Piem. Oltețului, pe râul Olteț; 4 359 loc. (1 iul. 1997): 2 013 de sex masc. și 2 346 fem. În satul Zătreni se află două biserici cu același hram — „Sfântul Nicolae", una din zid, construită în anii 1730-1734 prin strădania vornicului Preda Zătreanu, cu picturi murale interioare din 1734, și alta din lemn, ctitorie din 1756 a lui Iovan, fiul jupanului Vasile Zătreanu, având stâlpii și ancadramentele decorate cu crestături. Tot în satul Zătreni mai există cula „Zătreanu" (1754, cu adăugiri din sec. 20) și un conac din sec. 19. În satul Găneşti se află o biserică având dublu hram — „Sfântul Vasile și Sfântul Nicolae" (1811), iar în satul Valea Văleni, o biserică din lemn cu hramul „Cuvioasa Parasheva" (1814); bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (1864) și „Sfinții Voievozi" (1864), în satele Făurești și Văleni. Cod poștal: 0967.

ZĂVIDENI, lac de acumulare realizat pe cursul inf. al Oltului, în arealul com. Prundeni, Orlești și Drăgoești (jud. Vâlcea), dat în folosință în 1979, pentru punerea în mișcare a turbinelor hidrocentralei din satul Zăvideni (com. Prundeni), cu o putere instalată de 38 MW. Supr.: 839 ha; vol. 50 mil. m^3.

ZĂVOAIA, com. în jud. Brăila, alcătuită din 2 sate, situată în partea de E a Câmpiei Bărăganului, pe dr. Râului Călmățui; 3 363 loc. (1 iul. 1997): 1 670 de sex masc. și 1 693 fem. Nod rutier. Microhidrocentrală (2,5 MW) amplasată pe un canal de irigații din sistemul Viziru, la o rupere de pantă cu cădere de 9 m, dată în folosință în 1989. Culturi irigate de cereale, plante tehnice și de nutreț, leguminoase pentru boabe etc. Viticultură. Muzeu etnografic. Satul și com. Z. au luat ființă în 1834 prin stabilirea aici a unor locuitori veniți din Albota, care făceau serviciul de dorobanți („slujitori") la isprăvnicia din Focșani. Com. Z. s-a mai numit *Slujitorii-Albotești*. Biserică (1873). Cod poștal: 6087.

ZĂVOAIELE BORCUTULUI → **Romuli.**

ZĂVOI, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 7 sate, situată în culoarul Bistrei și în Depr. Poiana Mărului, la poalele de S ale M-ților Poiana Ruscăi și cele de N ale Muntelui Mic (M-ții Țarcu), pe râurile Bistra și afl. său Bistra Mărului; 4 712 loc. (1 iul. 1997): 2 353 de sex masc. și 2 359 fem. Stații de c.f. (în satele Zăvoi și Voislova). Expl. de talc și de mică (în satul Voislova). Hidrocentrală (în construcție) pe Bistra Mărului. Expl. și prelucr. lemnului (cherestea). Pomicultură (meri, peri, pruni). Stațiune climaterică în satul *Poiana Mărului*. Pe terit. satului Zăvoi, menționat documentar, prima oară, în 1430, cu numele *Zaboy*, au fost descoperite urmele unui castru roman de piatră, de mari dimensiuni (336 x 336 m), datând din sec. 2 d.Hr. și ale unei așezări civile *(mansio)* romane cunoscută sub numele de *Agnaviae*, menționată de Ptolemeu cu denumirile *Acmonia* și *Augmonia*. Biserica având hramul „Pogorârea Duhului Sfânt" (1792, pictată în 1936 de Gheorghe și Corneliu Baba), în satul Măru. Cod poștal: 1673.

ZÂMBREASCA, com. în jud. Teleorman, alcătuită dintr-un sat, situată în Câmpia Găvanu-Burdea; 2 000 loc. (1 iul. 1997): 996 de sex masc. și 1 004 fem. Haltă de c.f. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui, tutun, leguminoase pentru boabe etc. Creșterea ovinelor. Cod poștal: 0671.

ZÂRNA → **Zărnești (1).**

ZÂRNEȘTI → **Zărnești (1).**

ZBOINA FRUMOASĂ → **Vrancea (1).**

ZBOINA NEAGRĂ → **Vrancea (1).**

ZEKES → **Sacoșu Turcesc.**

ZELETIN, râu, afl. stg. al râului Berheci pe terit. com. Motoșeni, jud. Bacău; 75 km; supr. bazinului: 419 km^2. Izv. din NV Colinelor Tutovei, din zona de contact cu Pod. Central Moldovenesc, de la 500 m alt. și drenează partea de V a Colinelor Tutovei având un curs paralel cu cel al Berheciului. Afl. pr.: Răchitoasa.

ZEMEȘ, com. în jud. Bacău, alcătuită din 2 sate, situată în NV Depr. Tazlău, la poalele de SE ale M-ților Goșmanu, pe cursul superior al râului Tazlău Sărat; 5 540 loc. (1 iul. 1997): 2 784 de sex masc. și 2 756 fem. Expl. de petrol. Până la 17 febr. 1968, satul și com. Z. s-au numit *Tazlăul de Sus*. Mânăstirea „Înălțarea Domnului" (Strigoi), de călugări, cu biserica având hramul „Înălțarea Domnului", ctitorie călugărească din anii 1937-1938, restaurată în 1957 și în anii 1992-1993. Mânăstirea a fost desființată în 1959 prin decretul 410 și reînființată după dec. 1989. Cod poștal: 5486.

ZERIND, com. în jud. Arad, alcătuită din 2 sate, situată în Câmpia Crișurilor, pe cursul inf. al Crișului Negru, la granița cu Ungaria; 1 491 loc. (1 iul.

1997): 688 de sex masc. și 803 fem. Stație de c.f. (în satul Zerind). Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, legume etc. Creșterea ovinelor. Satul Zerind apare menționat documentar, prima oară, în jurul anului 1169, cu numele *Villa Zerend*, iar satul Iermata Neagră în 1241, cu toponimul *Garmad*. Biserică reformată (1799-1801), construită pe locul uneia din sec. 15, în satul Iermata Neagră. Rezervație de dropii. Cod poștal: 2991.

ZERNA → Zărnești (1).

ZERNE (POSSESSIO REGALIS ~) → Zărnești (1).

ZERNEST → Zărnești (1).

ZERNEȘTI → Zărnești (1).

ZERNYEST → Zărnești (1).

ZETEA, com. în jud. Harghita, alcătuită din 6 sate, situată la poalele de V ale M-ților Harghita, pe cursul superior al Târnavei Mari; 5 907 loc. (1 iul. 1997): 3 095 de sex masc. și 2 812 fem. Expl. de andezit. Centru forestier și de prelucr. a lemnului (cherestea). Moară de apă (mijlocul sec. 19), în satul Sub Cetate. Muzeu etnografic (în satul Zetea). Pe terit. satului Zetea au fost descoperite urmele unei cetăți geto-dacice (sec. 1 î.Hr.-1 d.Hr.), fortificată cu trei valuri de pământ. Satul Zetea apare menționat documentar prima oară în 1333 cu toponimul *Sacerdos de Zokaloka*, iar apoi în 1334 cu acela de *Zathalaka*. Cod poștal: 4166.

ZIDAVA → Ciugud.

ZIDURI, com. în jud. Buzău, alcătuită din 6 sate, situată în Câmpia Râmnicului; 4 715 loc. (1 iul. 1997): 2 334 de sex masc. și 2 381 fem. Haltă de c.f. (în satul Zoița), inaugurată la 13 iun. 1881. Centru de prelucr. artistică a lemnului. Culturi de cereale, plante tehnice și de nutreț, floarea-soarelui ș.a.. Cod poștal: 5277.

ZIGONENI, lac de acumulare pe cursul superior al Argeșului, dat în folosință în 1973 pentru a pune în mișcare turbinele hidrocentralei omonime (15,4 MW). Vol. lacului: 13,3 mil. m^3.

ZIMANDU NOU, com. în jud. Arad, alcătuită din 3 sate, situată în Câmpia Aradului, pe Mureșu Mort; 4 618 loc. (1 iul. 1997): 2 288 de sex masc. și 2 330 fem. Stație de c.f. (în satul Zimandu Nou). Culturi de cereale, sfeclă de zahăr, cartofi, plante de nutreț, legume etc. Zonă de interes cinegetic (satul Zimandcuz). Castel (sec. 19), în satul Zimandu Nou. Cod poștal: 2912.

ZIMBOR, com. în jud. Sălaj, alcătuită din 5 sate, situată în partea de S a Depr. Almaș, la poalele de NV ale Dealurilor Clujului, pe cursul superior al râului Almaș; 1 237 loc. (1 iul. 1997): 572 de sex masc. și 665 fem. Nod rutier. Pomicultură (meri, pruni, peri). În arealul satului Sutoru au fost descoperite urmele unui castru roman din piatră și ale unei așezări rurale, cunoscută sub numele de *Optatiana*, datând din sec. 2-3. În satul Zimbor, menționat documentar, prima oară, în 1332, cu numele *Zumbur* se află o biserică din sec. 15 (azi biserică reformată), cu unele adăugiri din sec. 18; o biserică ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" (1643, decorată cu sculpturi și pictată la interior în 1839) și conacul „Szombory" (sec. 19), situat într-un parc. Cod poștal: 4721.

ZIMNICEA, oraș în jud. Teleorman, situat în partea de S a Câmpiei Boian, la 48 m alt., pe malul stg. al Dunării, la 43°37'07" latitudine nordică

Zimnicea. Centrul orașului

(fiind punctul extrem-sudic al României), la 42 km S de municipiul Alexandria, la granița cu Bulgaria; 16 906 loc. (1 iul. 1997): 8 305 de sex masc. și 8 601 fem. Supr.: 5,54 km^2; densitatea: 3 052 loc./km^2. Stație de c.f. (inaugurată în 1901). Nod rutier. Port fluvial și punct de vamă (din 1860). Expl. de balast. Fabrici de țevi sudate, mobilă, prefabricate din beton, textile (articole de pasmanterie, tricotaje din bumbac, covoare) și de produse alim. (preparate din carne, brânzeturi, unt, zahăr, conserve din legume și fructe, panificație ș.a.). Ferme de creștere a bovinelor, porcinelor și ovinelor. Sere legumicole. **Istoric.** În arealul orașului, în punctul numit „La Cetate", au fost descoperite (1873, 1885, 1924, 1948-1949, 1969-1973) vestigiile unei importnte așezări de tip *dava* (sec. 4-1 î.Hr.), probabil că este cetatea care a fost cucerită temporar (în anul 335 î.Hr.) de Alexandru cel Mare, în care s-au găsit vase ceramice autohtone, lucrate cu mâna sau la roată (un chiup cu decor estompat, cu siluete de cai, urne funerare ș.a.) precum și ceramică din import (grecească), în special amfore. Peste vatra fostei cetăți antice s-a dezvoltat, în perioada feudală, un sat românesc, amintit în cronicile bizantine din sec. 12 ca așezare de negustori, cu numele *Demnitzikos*, iar la începutul sec. 14 apare consemnat cu denumirea de *Dzimnikes* sau *Dzimnicos*. Menționată documentar din nou în 1385, localitatea figurează în toată perioada feudală ca un important punct vamal și de schimburi comerciale. În 1791 apare trecut pe o hartă. În timpul Războiului de independență (1877-1878), **Z.** a fost un loc important de trecere peste Dunăre a armatelor românești și rusești. La sf. sec. 19 și începutul sec. 20 s-a dezvoltat lent, căpătând o mai mare dezvoltare economică și urbanistică după anul 1968. Distrus aproape în întregime (peste 80%) de cutremurul (7,1 grade pe scara Richter) din seara zilei de vineri, 4 mart. 1977, ora 21^{20}, orașul a fost reconstruit până în 1980. **Monumente:** bisericile cu hramurile „Sfinții Împărați Constantin și Elena" și „Sfinții Apostoli Petru și Pavel; Monumentul eroului necunoscut (în parcul orașului). Cod poștal: 0783.

ZIRIDAVA → Pecica.

ZIZIN, stațiune balneoclimatică aparținând com. Tărlungeni, jud. Brașov, situată în partea de E a Depr. Brașov, la poalele de NV ale masivului Ciucaș, la 609 m alt., pe pârâul Zizin, la 12 km E de municipiul Brașov. Climat de depresiune intramontană, tonic; și izv. cu ape minerale carbogazoase, bicarbonatate, clorurosodice, calcice, slab feruginoase, hipotone, indicate în tratamentul afecțiunilor hepato-biliare, ale căilor urinare, tubului digestiv (colecistite cronice, gastrite) etc. Stație de îmbuteliere a apelor minerale. Cod poștal: 2248.

ZLATIȚA, Mânăstirea ~ → Socol.

ZLATNA 1. Depresiune de origine tectonică, situată în partea de SV a M-ților Trascău, care o domină cu 400-700 m. Peste sedimentele neogene (conglomerate tortoniene, argile samațiene intercalate cu gresii etc.) ale Depr. **Z.** se desfășoară un relief colinar, situat la o alt. medie de 500 m, format dintr-o suită de culmi prelungi, deasupra cărora se înalță mai multe măguri vulcanice neogene (*neck*-uri) și unele stânci izolate, cu pereți abrupți, formate din calcare mezozoice. În lungul văii Ampoiului, care drenează median Depr. **Z.**, se extind lunca și terasele fluviale. Climă submontană cu temp. medii anuale de 6-8°C și precipitații moderate (800 mm anual). Vegetația naturală este formată din păduri de fag și conifere, pășuni și fânețe. Zăcăminte auro-argentifere. Importantă zonă etnografică și folclorică.

2. Oraș în jud. Alba, situat în depresiunea cu același nume, la 450-500 m alt., dominat de vârfurile Dâmbău (1 369 m alt.), Breaza (1 122 m), Jidovu (952 m) și Măgura Dudașului (638 m), pe cursul superior al râului Ampoi, la confl. cu pârâul Vâltori, la 38 km V de municipiul Alba Iulia: 9 331 loc. (1 iul. 1997): 4 673 de sex masc. și 4 658 fem. Supr.: 77 km^2; densitatea: 121 loc./km^2. Stație finală de c.f. Expl. de minereuri auro-argentifere, de marcasit și de minereu de cinabru (în satul Izvoru

Zlatna (1). Stânci calcaroase izolate, cu pereți abrupți, pe valea Ampoiului

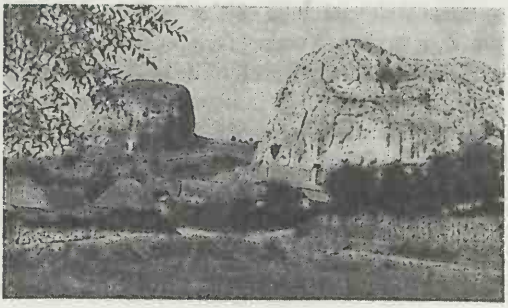

Ampoiului). Întreprindere chimico-metalurgică în cadrul căreia se prelucrează și se valorifică produsele miniere (aur, argint, cupru) și se fabrică sulfat de cupru cristalizat, cupru electrolitic, acid sulfuric, acid clorhidric, fapt ce determină o poluare accentuată a mediului înconjurător. Expl. și prelucr. lemnului. Muzeu cu colecții de arheologie. **Istoric.** În arealul orașului au fost descoperite urmele unei așezări din Epoca bronzului, aparținând Culturii Wietenberg (sec. 16-13 î.Hr.), un depozit de bronzuri, precum și vestigiile orașului roman cunoscut cu numele de *Ampelum* (sec. 2 d.Hr.) care a fost un important centru de exploatare a aurului în timpul ocupației romane, ridicat la rangul de *municipium* în anul 200, în timpul împăratului Septimius Severus. Aici au fost găsite peste 90 de inscripții în limbile latină și greacă, multe dintre ele referindu-se la funcționari din administrația minelor de aur, iar altele dediate cultului lui Aesculpius și Fortunei Salutaris, precum și numeroase monumente sculpturale, statui și reliefuri de cult (setele funerare cu portrete și cu figura lui Attis, o himeră funerară, lei funerari etc.), monede, ceramică, un altar cu scriere grecească dedicat zeului Kimistenos etc. Fragmente din zidurile construcțiilor romane s-au păstrat până în sec. 18. Pe terit. satului Galați au fost identificate urmele unei așezări din Epoca bronzului, aparținând Culturii Coțofeni (2500-1800 î.Hr.). În arealul orașului de astăzi se pare că s-a dat bătălia decisivă dintre armatele romane ale împăratului Traian și cele dacice comandate de Decebal. Prima mențiune documentară a localit. **Z.** datează din 1347, iar în 1387 a căpătat privilegiul de oraș. În sec. 17, la **Z.** a fost înființată și a funcționat o școală de minerit, iar în 1838 a fost instalată aici prima mașină cu aburi din Transilvania, de 14 C.P. În anii 1619-1620, Gabriel Bethlen, principe al Transilvaniei (1613-1629), a colonizat la **Z.** câteva sute de mineri germani și slovaci. Între 1837 și 1847, la gimnaziul din **Z.** a învățat Avram Iancu, viitorul tribun al maselor populare în Revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, orașul **Z.** fiind unul dintre pr. centre ale revoluționarilor români din Transilvania în 1848-1849. După o perioadă de decădere, când localit. a fost trecută în categoria așezărilor rurale, **Z.** a fost declarat oraș la 17 febr. 1968, în prezent având în subordine ad-tivă 18 sate: Botești, Budeni, Dealu Roatei, Dobrot, Dumbrava, Feneș, Galați, Izvoru Ampoiului, Pătrângeni, Pârâu Gruiului, Pirita, Podu lui Paul, Runc, Ruși, Suseni, Trâmpoiele, Valea Mică, Vâltori. **Monumente:** biserica ortodoxă cu hramul „Adormirea Maicii Domnului", zidită în stil gotic în 1424 prin strădania jupanului Stănislav Hraboru, cu modificări baroce din 1696 și 1744 (altarul nou) și cu picturi murale interioare din sec. 15 și 18, realizate în spiritul stilisticii bizantine într-o interpretare populară; bisericile cu hramurile „Sfântul Nicolae" (sec. 18, renovată în 1924), cu o valoroasă colecție de icoane pe sticlă, și „Nașterea Maicii Domnului" (sec. 17); Bustul avocatului Petru Dobra (1817-1849), fiu al acestui oraș, operă a sculptorului D. Pasima, dezvelit în 1973; Monument închinat eroilor căzuți pe câmpurile de luptă în cele două războaie mondiale, pe care sunt înscrise 50 de nume de eroi din primul război mondial și 45 de nume de eroi din al doilea război mondial. În satul Feneș se află biserica având hramul „Nașterea Maicii Domnului" (1754), iar în satul Izvoru Ampoiului, un castel care a aparținut familiei regale Hohenzollern. În perimetrul satului Valea Mică există o rezervație geologică (1 ha), reprezentată prin două stânci calcaroase (olistolite), constituite din brecii care înglobează calcare tithonice, declarate monumente ale naturii. Cod poștal: 2530.

ZMEICA, lac în partea de S a complexului lagunar Razim, situat între lacurile Golovița (la N) și Sinoie (la S) de care este separat prin grinduri joase. Supr.: 54,6 km^2; ad. max.: 2,3 m; vol.: 45,6 mil. m^3. Cu toate că primește o parte din apele dulci ale râului Slava, prin intermediul lacului Ceamurlia, cu care comunică spre V, lacul **Z.** are o concentrație ridicată de săruri (8-10 g/litru). Spre E, comunică cu Marea Neagră prin Gura Portița. Interes piscicol (șalău, crap, plătică, știucă).

ZORILENCZ → **Zorlențu Mare.**

ZORLENI, com. în jud. Vaslui, alcătuită din 4 sate, situată în SV Colinelor Fălciului, pe stg. râului Bârlad; 8 852 loc. (1 iul. 1997): 4 377 de sex masc. și 4 475 fem. Stație de c.f. (în satul Zorleni), inaugurată la 13 nov. 1886. Expl. de pietriș. Culturi de cereale, plante de nutreț, legume etc. Complex avicol și apicol. În satul Zorleni, menționat documentar prima oară în 1594, se află Mânăstirea „Bujoreni" (de maici), cu biserica având hramul „Izvorul Tămăduirii", construită în 1840 de ieromonahul Ionichie Conache. În satul Simila există o

biserică de zid cu dublu hram — „Sfinții Împărați Constantin și Elena și Sfântul Nicolae" (1811, pictată în 1942 de Constantin Buhuși), iar în satul Popeni, biserica având hramul „Sfântul Gheorghe" (1830, pictată în 1950 de Constantin Buhuși). Cod poștal: 6440.

ZORLENȚ, Dealurile Zorlenților, zonă deluroasă (subunitate a Dealurilor Pogănișului), situată la poalele de NV ale M-ților Semenic, între văile râurilor Pogăniș (la N) și Tău (la S), având aspectul unei culmi prelungi, cu mai multe ramificații, în cadrul căreia se succed (de la V la E) masivele deluroase Tâlva Mare (307 m alt.), Șopot (358 m), Culmea Mare (354 m) și Danciu (328 m). Partea centrală a acestor dealuri este alcătuită din nisipuri, pietrișuri și argile panoniene unde se remarcă și o înșeuare largă prin care trec șoseaua și c.f. ce asigură legăturile între Reșița și Caransebeș. În dealurile Tâlva Mare și Șopot sunt frecvente granitele și granodioritele, iar în partea de SE a Dealurilor Zorlenților apar șisturile cristaline.

ZORLENȚU MARE, com. în jud. Caraș-Severin, alcătuită din 2 sate, situată în Depr. Brebu-Delinești din Dealurile Zorlenților, pe cursul superior al râului Pogăniș; 1 008 loc. (1 iul. 1997): 465 de sex masc. și 543 fem. Pomicultură (meri, pruni, peri). Pe terit. satului Zorlențu Mare, menționat documentar, prima oară, în 1499 cu numele *Zorilencz*, au fost descoperite (1962) urmele unei așezări neolitice, aparținând Culturilor Criș și Vinča-Turdaș (milen. 5-4 î.Hr.), în care s-au găsit vase ceramice cu decor în benzi spiralice, delimitate de linii incizate și umplute cu puncte, capace prosomorfe în formă de „bufniță" și mai multe figurine zoomorfe și antropomorfe cu decor geometric meandric, incizat fin. Cod poștal: 1667.

ZUGRENI, sector de chei pitorești pe cursul superior al râului Bistrița, între masivele Giumalău și Pietrosu Bistriței. Rezervație complexă (100 ha).

ZUMBUR → Zimbor.

ZUROBARA, localitate în Dacia, situată, potrivit coordonatelor precizate de Ptolomeu, în Banat. Până în prezent nu a fost identificată.

ZUSIDAVA, localitate în Dacia, situată, potrivit coordonatelor precizate de Ptolomeu, în NE Munteniei. Până în prezent nu a fost identificată.

ZVORIȘTEA, com. în jud. Suceava, alcătuită din 8 sate, situată în partea de NE a Pod. Dragomirnei, pe dr. văii Siretului, în zona de confl. cu pârâul Leahu; 6 036 loc. (1 iul. 1997): 2 999 de sex masc. și 3 037 fem. Nod rutier. În arealul com. Z. au fost descoperite vestigiile unei așezări getodacice datând din sec. 3 î.Hr. Bisericile din lemn cu hramurile „Adormirea Maicii Domnului" (1782) și „Sfinții Voievozi" (1778, reparată în anii 1855 și 1890), în satele Zvoriștea și Șerbănești. Cod poștal: 5834.

ZYGHET → Sighetu Marmației.

ZYGNET → Sighetu Marmației.

ZYKET → Sighetu Marmației.

BCU IAȘI / CENTRU

DAN GHINEA (n. 11 martie 1942, satul Eliza-Stoenești, azi inclus în satul Condeești, com. Bărcănești, jud. Ialomița), absolvent al Facultății de Geologie-Geografie (secția Geografie-Biologie) a Universității București, promoția 1966. Cercetător la Institutul de Pedologie (apr. 1967-mai 1969) și la Institutul de Meteorologie și Hidrologie (iun.-dec. 1969) din București și redactor (din 22 dec. 1969) la Editura Enciclopedică din București. A contribuit, ca redactor și autor al unor articole de geografie, la edițiile I (1972), II (1978) și III (1986) ale *Micului Dicționar Enciclopedic* și la *Dicționar Enciclopedic*, vol. I, A-C (1993) și vol. II, D-G (1996). Autor al mai multor lucrări: *RUMÄNIEN. Kleine Enzyklopädie der Bade- und Luftkurorte,* Editura Științifică și Enciclopedică, Bukarest, 1990; *Die Städte Rumäniens* (în colab. cu Vasile Cucu), Editura Enciclopedică, Bukarest, 1992; *ROMANIA. Resorts and Spas,* Editura Enciclopedică, Bucharest, 1993; *Rumanía '95. Visión enciclopédica* (capitolul Geografie), Editura Minerva, Bucarest, 1994; *ROMÂNIA. Evoluție în timp și spațiu,* Album, (în colab.), Editura Enciclopedică, București, 1996.

BCU IASI / UNIVERSITY LIBRARY

SURSE DE DOCUMENTARE

x x x *Almanah Bisericesc 1996,* Editura Episcopiei Slobozieі și Călărașilor, 1995.

Paul ANGHEL, Dorin IANCU, *De la Oradea la Constanța,* Editura Meridiane, București, 1968.

x x x *Anuarul Statistic al României,* Comisia Națională pentru Statistică, București (anii 1995, 1996, 1997).

Eugen ARĂDEANUL, Lucian EMANDI, Teodor BODOGAE, *Mânăstirea Hodoș-Bodrog,* Editura Episcopiei Aradului, Arad, 1980.

x x x *Atlasul cadastrului apelor din Republica Socialistă România,* vol. II, partea a 3-a, București, 1968.

Constantin BĂLAN, *Mănăstirea Căluiu,* Editura Meridiane, București, 1967.

Constantin BĂLAN, *Mănăstirea Dealu,* ed. a II-a, Editura Meridiane, București, 1968.

Mihai BENȚEA, Iulian ANTONESCU, *Bacău. Ghid turistic al regiunii,* Editura Meridiane, București, 1967.

Dan BERINDEI, Sebastian BONIFACIU, *București. Ghid turistic,* Editura Sport-Turism, București, 1978.

Elena BERLESCU, *Dicționar enciclopedic medical de balneologie,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.

M. BLEAHU, V. DECU, Șt. NEGREA, C. PLEȘA, I. POVARĂ, I. VIEHMANN, *Peșteri din România,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

Sebastian BONIFACIU, Emanuel VALERIU, *București de la A la Z,* Ghid, Editura pentru Turism, București, 1972.

x x x *Breviar. Alba Iulia, 1993* (coordonatori Ion MĂRGINEANU, Dorin Ovidiu DAN, Avram CRISTEA), Alba Iulia, 1993.

x x x Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România, Anul XVII, nr. 54-55, Partea I, luni 27 iulie 1981, *Legea nr. 2/1968 privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România,* 1-172, republicare.

Iuliu BUTA, *Bistrița-Năsăud. Ghid turistic al județului,* Editura pentru Turism, București, 1976.

I. CAPROȘU, *Biserica Arbure,* Editura Meridiane, București, 1967.

Andrei CARDAȘ, Dumitru IGNAT, Gheorghe SLAVIC, *Botoșani. Ghid turistic al județului,* Editura Sport-Turism, București, 1983.
x x x *Codul poștal al localităților din R.S.R.,* Direcția Generală a Poștelor și Telecomunicațiilor, București, 1974.
x x x *Colecție de Legi, Decrete, Hotărâri și alte acte normative,* 1968, 1 noiembrie-31 decembrie, vol. VI, Editura Științifică, București, 1970.
Paul CONSTANTIN, *Dicționar universal al arhitecților,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.
Radu CONSTANTINESCU, Mircea SFÎRLEA, *Monumente religioase — Biserici și mânăstiri celebre din România,* Editis, 1994.
Petre COTEȚ, Ioan POPOVICI, Gavrilă SIMION, *Tulcea. Ghid turistic al județului,* Editura pentru Turism, București, 1975.
Radu CREȚEANU, *Mănăstirea dintr-un lemn,* Editura Meridiane, București, 1966.
Vasile CUCU, Dan GHINEA, *Die Städte Rumäniens,* Editura Enciclopedică, Bukarest, 1992.
Vasile CUCU, Marian ȘTEFAN, *România. Ghid-atlas al monumentelor istorice,* Editura Științifică, București, 1974.
M. DAVIDESCU, *Mânăstirea Cozia,* Editura Meridiane, București, 1966.
x x x *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900,* Editura Academiei, București, 1979.
x x x *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române,* Editura Academiei, București, 1989.
x x x Direcția Generală de Statistică a municipiului București, *Buletin statistic al județului Ilfov,* mai 1997.
Marcel DRĂGOTESCU, Dumitru BÎRLĂDEANU, *Monumente istorice de pe valea Bistriței,* Editura Meridiane, București, 1970.
Vasile DRĂGUȚ, *Dicționar enciclopedic de artă medievală românească,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.
x x x Emisiunile informative, economice, culturale, religioase etc. ale posturilor naționale și ale celor particulare de Radio și Televiziune.
x x x *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României* (coordonator Constantin PREDA), vol. I, A-C, 1994; vol. II, D-L, 1996, Editura Enciclopedică, București.
x x x *Enciclopedia civilizației romane* (coordonator Dumitru TUDOR), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
x x x *Enciclopedia geografică a României* (coordonator Grigore POSEA), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
x x x *Enciclopedia României,* vol. II (coordonator Dimitrie GUSTI), Țara Românească, București, 1938.
Gheorghe EPURAN, *Circuit în Moldova de Nord,* Editura Meridiane, București, 1968.
Gheorghe EPURAN, Sebastian BONIFACIU, *Circuitul marilor trecători,* Editura Meridiane, București, 1965.
Radu FLORESCU, Hadrian DAICOVICIU, Lucian ROȘU, *Dicționar enciclopedic de artă veche a României,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980.
Petre GÂȘTESCU, *Lacurile din România. Limnologie regională,* Editura Academiei, București, 1971.
x x x *Geografia României, IV, Regiunile pericarpatice,* Editura Academiei, București, 1992.

Florian GEORGESCU, Paul CERNOVODEANU, Alexandru CEBUC, *Monumente din București,* Ghid, Editura Meridiane, București, 1966.

x x x *Ghidul adreselor utile din România/Romania useful Addresses,* Editura Cronos S.R.L., București, 1992.

Dan GHINEA, *Romania. Resorts and Spas,* Editura Enciclopedică, Bucharest, 1993.

C. C. GIURESCU, *Târguri sau orașe și cetăți moldovene din secolul al X-lea până la mijlocul secolului al XVI-lea,* ed. a II-a, Editura Enciclopedică, București, 1997.

Constantin C. GIURESCU, Dinu C. GIURESCU, *Istoria românilor,* vol. 1, 1974 și vol. 2, 1976, Editura Științifică, București.

Emil GIURGEA, *Vrancea. Ghid turistic al județului,* Editura Sport-Turism, București, 1977.

Eugen GLÜCK, Alexandru ROZ, Mihail TOACSEN, *Arad. Ghid turistic al județului,* Editura pentru Turism, București, 1974.

Titus HAȘDEU, *Cetatea Bran,* ed. a II-a, Editura Meridiane, București, 1971.

Dorin IANCU, *Plaiuri dâmbovițene,* Editura Meridiane, București, 1969.

Mihai IANCU, *Leagăne și vaduri carpatice,* Editura Albatros, București, 1975.

M. IANCU, S. STĂNESCU, *Valea Argeșului,* Editura Științifică, București, 1970.

x x x *Indicator alfabetic al localităților din Republica Populară Română,* Editura Științifică, București, 1956.

Grigore IONESCU, *București. Ghid istoric și artistic,* Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", București, 1938.

I. IONESCU-DUNĂREANU, Mihail CRISTESCU, *Prin Oltenia subcarpatică,* Editura Meridiane, București, 1969.

I. IONESCU-DUNĂREANU, Mihail CRISTESCU, Gabriel PARASCHIVESCU, Gheorghe IONESCU-BĂICOI, *Litoralul românesc al Mării Negre,* Editura Meridiane, București, 1967.

Ion IORDAN, Petre GÂȘTESCU, D. I. OANCEA, *Indicatorul localităților din România,* Editura Academiei, București, 1974.

x x x *Județele patriei* (Alba—Vrancea), colecție editată de Editura Academiei, București, 1970-1978.

x x x *Județele patriei* (monografia fiecărui județ, inclusiv municipiul București), colecție editată de Editura Sport-Turism, București 1979-1985.

x x x *Județele și orașele României în cifre și fapte, vol. I, Județele României,* Departamentul pentru Administrația publică locală, București, 1994.

x x x *Județele și orașele României în cifre și fapte, vol. I/A și vol. II/B — Orașele României,* Departamentul pentru Administrația publică locală, București, 1995.

George Ioan LAHOVARI, general C. I. BRĂTIANU, Grigore G. TOCILESCU, *Marele Dicționar Geografic al României,* vol. I-IV, Stab. Grafic J.V. Sococă, București, 1898-1902.

Horia C. MATEI, Florin CONSTANTINIU, Marcel D. POPA, Nicolae C. NICOLESCU, Gheorghe RĂDULESCU, *Istoria României în date,* Editura Enciclopedică, București, 1971.

x x x *Mersul trenurilor, 28 mai 1995-1 iun. 1996,* Societatea Națională a Căilor Ferate Române, București, 1995.

x x x *Mic Dicționar Enciclopedic,* ediția a III-a, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986.

Ion MICLEA, Ioan NEAMȚU, *Huși,* Editura Sport-Turism, București, 1985.

P. E. MICLESCU, *Monumentele de pe Dealul Patriarhiei,* Editura Meridiane, București, 1967.
Vintilă MIHĂILESCU, *Dealurile și câmpiile României,* Editura Științifică, București, 1966.
Gheorghe MOHAN, Mihai IELENICZ, Maria PĂTROESCU, *Rezervații și monumente ale naturii din Muntenia,* Editura Sport-Turism, București, 1986.
Cristian MOISESCU, *Târgoviște. Monumente istorice și de artă,* Editura Meridiane, București, 1979.
Laviniu MUNTEANU, Constantin STOICESCU, Ludovic GRIGORE, *Ghidul stațiunilor balneoclimaterice din România,* Editura Sport-Turism, București, 1978.
x x x *Munții noștri,* colecție editată de Editura pentru Turism, București, 1976-1990.
Maria Ana MUSICESCU, *Mănăstirea Sucevița,* Editura Meridiane, București, 1965.
Corina NICOLESCU, *Mânăstirea Moldovița,* Editura Meridiane, București, 1965.
Alexandru OBREJA, *Dicționar geografic al județului Iași,* Editura Junimea, Iași, 1979.
Eugen PANIGHIANȚ, *Delta Dunării,* Editura pentru Turism, București, 1972.
Pompiliu POGHIRC, *Satul și Colinele Tutovei,* Editura Științifică, București, 1972.
Silviu POP, Ștefan PRINCZ, *Brașov. Ghid turistic al județului,* Editura pentru Turism, București, 1974.
Marcel D. POPA, Horia C. MATEI, *Mică enciclopedie de istorie universală,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
Dem. POPESCU, *Cu trenul în vacanță,* București, 1966.
x x x *Populația pe municipii, orașe, comune și sexe la 1 iulie 1995, 1 iulie 1996, 1 iulie 1997,* Comisia Națională pentru statistică, București, 1995, 1996, 1997.
George POTRA, *Din Bucureștii de altădată,* Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981.
„Realitatea evreiască", Publicație a Federației Comunităților Evreiești din România, Anul XLI, nr. 25-26, 1-30 aprilie 1996; nr. 27, 1-15 mai 1996.
x x x *Satu Mare. Ghid cultural, 1998,* Imprimeria de Vest R.A. Oradea.
Ioan SCURTU, Adolf MINUȚ, *Valea Bistriței,* Editura Sport-Turism, București, 1978.
Gheorghe SÎRBU, Silviu POP, *Covasna. Ghid turistic al județului,* Editura Sport-Turism, București, 1977.
Georgeta STOICA, Paul PETRESCU, *Dicționar de artă populară,* Editura Enciclopedică, București, 1997.
Nicolae STOIESCU, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor din Moldova,* Direcția Patrimoniului Cultural Național, Biblioteca monumentelor istorice din România, București, 1974.
Nicolae STOICESCU, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România,* I, Țara Românească (Muntenia, Oltenia și Dobrogea), 2 vol., Mitropolia Olteniei, 1970.
Coriolan SUCIU, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania,* 2 vol., Editura Academiei, București, 1967.
Aristide ȘTEFĂNESCU, *Ghidul muzeelor,* Editura Sport-Turism, București, 1984.
Răzvan THEODORESCU, *Mănăstirea Bistrița,* Editura Meridiane, București, 1966.
Theodor N. TRÂPCEA, *Timiș. Ghid turistic al județului,* Editura Sport-Turism, București, 1975.
Victor TUFESCU, *România. Natură-Om-Economie,* Editura Științifică, București, 1974.
Victor TUFESCU, *Subcarpații și depresiunile marginale ale Transilvaniei,* Editura Științifică, București, 1966.

Vasile ȚIROIU, Dinu KIVU, *Călătorind prin Vrancea,* Editura Meridiane, București, 1968.
I. ȚUGUI, N. CHESĂRAICU, *Drumuri prin Țara Moților,* Editura pentru Turism, București, 1973.
I. ȚUGUI, I. DELEANU, *Valea Arieșului,* Editura Meridiane, București, 1965.
I. UJVÁRI, *Geografia apelor României,* Editura Științifică, București, 1972.
Mihai VLASIE, *Drumuri spre mânăstiri. Ghid al așezămintelor monahale ortodoxe din România,* ed. a III-a, Editura Buna Vestire, Bacău, 1997.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tehnoredactare computerizată
EDITURA UNIVERS ENCICLOPEDIC
Tiparul executat la Regia Autonomă „Monitorul Oficial"

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY